
SIGILLVM ✚ ACADEMIÆ : HARVARDIANÆ : IN NOV : ANG :
CHRISTO ET ECCLESIÆ

C. PLINI SECUNDI

NATURALIS HISTORIA.

VOLUMEN VI.

C. PLINI SECUNDI

NATURALIS HISTORIAE

LIBRI XXXVII.

RECENSUIT

ET

COMMENTARIIS CRITICIS INDICIBUSQUE

INSTRUXIT

IULIUS SILLIG.

VOLUMEN VI, Fridegar Mone

QUO CONTINENTUR PALIMPSESTUS VERONENSIS A MONEO EDITUS ET FRED. GRONOVI IN PLINIUM NOTAE EMENDATIUS EXPRESSAE.

Johan Frederik Gronovius

GOTHAE,

SUMPTIBUS FRID. ANDR. PERTHES.

MDCCCLV.

ANDREAS PERTHES
LECTURIS
S.

Cum ante hos quattuor annos primum Plini naturae historiarum volumen *Iuli Silligi* curis perpolitum in publicum prodiret, non putabam ego fore, ut, cum ipse Silligius operi praefatus esset, mihi epilogi partes essent suscipiendae. Et sic tamen voluere fata. Nam cum post varia incommoda, quibuscum Silligio conflictandum fuit, tandem placida morte his terrae miseriis eriperetur die XIII mensis Ianuarii huius anni, contigerat quidem ei, ut, quod maxime in optatis habuit, Plini textus recensionem, qua suae post mortem famae consuleretur, confectam relinqueret, sed nondum tamen omnia, quibus haec absolveretur editio, perfecta erant, quanquam plurima ipso sciente ac probante inchoata erant aut saltem provisa. De quibus deinceps atque ordine dicam.

Ac primum quidem quod Veronensis Plini naturae historiarum codex a Fridegario Moneo feliciter detectus eiusdem viri doctissimi laudabili cura et diligentia cum sua editione coniunctim in lucem ederetur, non mediocrem animo, quod per literas mihi plus semel testatus est, ipse Silligius capiebat voluptatem. Quam iusta haec eius fuerit voluptas, quod illi palimpsesto sit statuendum pretium et quid praestantissimi operis Pliniani crisis ex eo et iam lucrata sit et in posterum lucratura sit utilitatis, penes idoneos harum rerum arbitros sit iudicium. Quae meae in codice edendo essent partes, eas ita administrandas mihi putavi, ut novis literarum formis fusis signisque adeo emendatoris imitando effictis atque accurata singularum paginarum descriptione servata singularis libri proprietas et fida eius imago ante oculos poneretur; quin scripturae literas unius paginae imagine in lapide expressa ita assimilari curavi, ut qui legendorum tractandorumque codicum usu atque exercitatione praediti oculos habent eruditos de Veronensis libri antiquitate facile possint ipsi iudicare.

Deinde cum a doctis aliquot hominibus, quos in consilium vocavi, admonitus essem, ut, si quid in Plini quae meis sumptibus prodiret editione vacuum esset spati, id impenderem *Frederici Gronovi* in aliquot

libros Plini Secundi notis, quae in una *Hacki* editione anni 1669. Vol. III a p. 761—860 reperiuntur, denuo exscribendis, illorum hoc ego libentius obsecutus sum auctoritati, quo minus hoc sextum volumen, quo Pliniani operis amatoribus palimpsestus Veronensis offertur, iustum impleret modum. Itaque a docto viro, quo familiariter utor, petivi, ut omne hoc negotium in se susciperet. Is cum roganti mihi non deesset, operam dedit, ut quam maxime emendatae et ad lectorum usum accommodatae illae notae prodirent. Quod ut efficeret, primum omnem diligentiam adhibuit, ut menda typographica, quibus inquinata est Hackiana editio, sedulo tollerentur. Tum veterum scriptorum, ipsius potissimum *Plini* locos, qui pro illius qua Gronovius scripsit aetatis ratione minus accurate prolati erant, ita notavit, ut facillime ab evolventibus reperiri possent. Tum, ne quid desideraretur ab iis, quibus Hackiana editio non esset ad manus, huius editionis paginas in nostrae margine ascripsit. Praeterea quae cum magno lectorum incommodo Gronovi notis *Inserenda* addita sunt (p. 145 seq. ed. Hack.), ea suo quodque loco inseruit; item *Miscellanea*, in quibus haud pauci a Gronovio scite tractantur Pliniani loci (in edit. Hack. p. 846—853), ex ordine locorum digessit. Tandem in rerum verborumque a Gronovio explicatorum in-

dice locorum numeros ad Silligianae editionis rationem retulit et indicem scriptorum in notis vel emendatorum vel illustratorum ita locupletavit, ut quam infinita esset Gronovi lectio, quanta eruditionis per has notas diffusae copia, vel obiter intuenti appareret. Quibus quidem omnibus recte administratis, lectorum rationibus, quantum a nobis id fieri potuit, prospectum esse cum confidentia quadam speramus.

Iam de alia re mihi dicendum est. Quos curatae a se editioni Plini uberrimos additurus erat Silligius indices, quibus in quovis alio scriptore facilius careas quam in Plinio, eius consili ab ipso perficiendi facultas immatura hominis doctissimi morte intercepta est. Auctore igitur amico, qui consili sui copiam iam saepe mihi praebuit, Ottonem Schneiderum, ut hanc Silligianae editionis partem absolveret, rogavi. A cuius viri doctissimi subtili eruditione et accurata diligentia quid exspectari debeat, non meum est nunc multis praedicare; ipsius opus, quod intra unius anni spatium in publicum proditurum esse speramus, me disertius loquetur.

Haec fere cum lectoribus, quae ipsorum interesset scire, communicanda habui.

Nunc de me quaedam in medium proferre mihi liceat. Ante omnia gratias mihi agendas esse video praestantissimis hominibus, quorum opera et adiu-

mento effectum est, ut haec in Germania prodiret editio. Nam cum vel omni ullius lucri spe abiecta huius editionis parandae sumptus me toleraturum esse constituissem, eo consilio, ut et humanitatis literarum commodis servirem et debitam Germaniae nostrae laudem servarem, non faustus tamen consilio respondisset eventus, nisi illos quos dixi homines operis adiutores habuissem. Horum enim splendidissima et per orbem literatum celebratissima nomina eam novae editioni effecerunt exspectationem eamque conciliaverunt commendationem, ut vel eo ipso tempore, quod tam rerum publicarum administrationi, quam quietis Musarum castris calamitosum esse videbatur, non deessent qui editionem se empturos esse profiterentur. His igitur viris debetur quicquid fructus ex hac Plini editione ad optimas literas redundavisse censebitur.

His ita expositis unum mihi superest pietatis officium, cui priusquam satisfecero, hac scribendi aut opportunitate aut necessitate non recte usus mihi videbor. Scilicet paucis, ad quae meus me impellit animus, de ipso *Silligio* dicendum est. Qui quidem quid hac editione Plini adornanda, in qua bonam vitae partem consumpsit, vere praestiterit, et nescio equidem et, si vel maxime scirem, me tacitum praeterire deceret; at hoc saltem quibus possum laudibus

praedicare debeo, candidissimum eum fuisse hominem atque in omnibus rebus religiosissimum, qui vel morti proximus, cum iam vires defecissent, omni contentione elaboraverit, ut in Plinio suo edendo ne ulli officio deesset. Ave, pia anima!

Scripsimus Gothae,
die VIII mens. Iul. MDCCCLV.

C. PLINI SECUNDI

NATURAE HISTORIARUM

FRAGMENTA

E PALIMPSESTO VERONENSI

EDITA.

C. PLINI SECUNDI

NATURAE HISTORIARUM

LIBR. I. XI. XII. XIII. XIIII. XV.

FRAGMENTA,

E CODICE RESCRIPTO BIBLIOTHECAE MONASTERII
AD S. PAULUM IN CARINTHIA

EDIDIT

FRIDEGARIUS MONE,

PHIL. DOCT.

VIRO VENERABILI

FERDINANDO STEINRINGER

MONASTERII AD S. PAULUM IN CARINTHIA

ORD. S. BENEDICTI ABBATI MERITISSIMO

TAM DIGNITATE QUAM HUMANITATE CONSPICUO

D. D. D.

FRIDEGARIUS MONE.

Cum anno superiore, patrem in itinere comitatus, in monasterio TUO perlustrarem codices, quos plurimos et optimos habes, librum palimpsestum deprehendi, qui propter venerabilem quam prae se ferebat antiquitatem iam ad primum oculorum obtutum animum ad se advertit, mox vero, posteaquam inspexi paullo propius, omnem mentis intentionem in se defixam habuit. Cum veteris scripturae vestigia vel summam oculorum aciem effugerent, chemica autem quae dicuntur adiumenta ad manus non essent, paucula tantum verba, quorum reliquiae facilius legebantur, exscripsi domumque retuli, quo commodius investigare possem, ad quemnam scriptorem vel ad cuius scriptoris opus fragmenta rescripta pertinerent. Postquam non sine labore indagavi librum

*

illum exemplar vetustissimum *PLINI naturae historiarum* exhibere, quod opus rerum quas tractat et varietate et gravitate excellit, idem tamen mira textus depravatione laborat, operae pretium videbatur, si vel minima quae reperiri possent palimpsesti fragmenta in lucem proferrentur. Quod consilium TIBI, vir maxime colende, aperui, simul TE rogavi, ut codicis illius usuram eorumque quae inde promerem edendorum facultatem concederes; persuasum autem erat TE pro summa TUA humanitate atque prolixa literas iuvandi voluntate propositum meum non solum probaturum, sed etiam omni modo adiuturum esse. Neque haec me spes fefellit. Statim codicem mihi misisti facultatemque edendi summa benevolentia concessisti. Quod duplex beneficium in me

collatum gratissimo animo publice testandum ratus hunc TIBI librum ita dedicandum esse putavi, ut, quicquid utilitatis inde ad optimarum litterarum studia redundaturum esset, id TUAE humanitati deberi libens profiterer. Hac autem oblata mihi gratum animum TIBI testificandi opportunitate ita uti mihi liceat, ut et aliarum virtutum TUARUM, quas praesens spectator admiratus sum, et praeclarorum in literas meritorum, quae unicuique patent, laudes iusta praedicatione exsequar. TU igitur singulari pietate, quae omnes laudes longe superat, postuma monachorum S. Blasii, qui coenobii S. Pauli vel conditores vel restitutores exstiterunt, opera aut IPSE edidisti aut aliis edenda mandavisti edendorumque professus es TE adiutorem fore. Itaque TUIS iam

curis debemus *Trudperti Neugart* historiam monasterii ad S. Paulum, mox debebimus eiusdem historiam Carinthiae; ita TE auspice opera theologica *Conradi Boppert,* qui inter monachos Sancti Blasii fuit, in lucem prodiere. Eadem mente TUOS conventuales excitasti, ut studiis tam theologicis quam historicis operam impenderent. Quae cum ita sint, TE, vir summum venerande, etiam atque etiam rogatum esse volumus, ut hunc librum ea benignitate excipias, qua universa literarum studia illustrare et excitare soles. Vale.

Scribebam Carlsruhae idib. oct. anni 1854.

PROLEGOMENA.

§ 1.

DE HISTORIA CODICIS.

In bibliotheca monasterii ad S. Paulum in valle Lavantina Carinthiae codex membranaceus asservatur nunc numero III sec. 8, quondam LXXXVII notatus, qui S. Hieronymi commentarium in ecclesiasticum paginis 267 langobardica manu saeculo VIII exaratum continet atque illuc e monasterio S. Blasii in silva nigra translatus est, cum monachi a Sancto Blasio nominati anno 1807 non ex voluntate sua, sed potentiorum iussibus parentes in Carinthiam emigrarent. Sed neque primitus in monasterio S. Blasii scriptus est hic liber. Nam tegumentum codicis et additus veteris bibliothecae numerus LXXXVII, cui haec adiecta est inscriptio: *liber augie maioris*, procul dubio demonstrant hunc manuscriptum olim in monasterio Augiae maioris vel divitis servatum fuisse, quod et Insulanense in lacu Constantiensi vel Sintleozes-Auva, Sintlacis-Augia appellabatur, hodie autem germanice *Reichenau* vocatur.

Codices Augienses enim quotquot e ruina coenobii superfuere ineunte hoc saeculo in bibliothecam aulicam Carlsruhanam delati sunt, quos cum saepe inspicere nobis licuisset, facile intelleximus hunc librum in eiusdem monasterii fuisse bibliotheca, non Augiae maioris, quae germanice *Mehrerau*

nominatur et haud procul a Brigantia sita est. Ex uno horum Augiensium codice 249 (37) constat omnes libros Augienses anno 1457 novo et pari tegumento corii albi ligatos esse (conf. *Anzeiger zur Kunde teutscher Vorzeit*, ed. *Mone*. T. III. p. 137. 1834). Quamobrem hunc codicem Hieronymianum a monasterio Augiensi S. Blasianis monachis, nescimus quo tempore, certe ante annum 1791, commodatum, neque ab his redditum esse suspicamur.

Superest enim in illa bibliotheca Carlsruhana Augiensium codicum catalogus anno 1791 confectus, qui codicem nostrum non exhibet, unde apparet eum iam ante illum annum Augiae non amplius exstitisse. Sed huius libri manuscripti iam anno 822 mentionem factam esse verisimile est; nam in catalogo librorum monasterii Sintleozes-Auvae conscripto anno VIII imperii a Ludovico suscepti liber quidam his verbis indicatur: „*in ecclesiasticen commentarius, liber I.*" (conf. *Neugart*. hist. episc. Constant. I. p. 537). Cum is ipse de quo agimus codex hunc commentarium exhibeat, non dubium videtur, quin idem designatus sit. Sed iam unde in has oras translatus sit, videamus. Iam supra diximus scripturam langobardicam esse. Itaque coniicere licet librum hunc ex Italia superiori Augiam allatum, quandoquidem, ut ipse catalogus ille antiquissimus testatur, in monasterio Augiensi scriptus non est (*Neugart*. l. d. p. 545).

Quam sententiam maxime confirmant quae de Eginone Veronensi episcopo narrantur. Hic enim ex Alamannorum gente ortus, ad monachicam vitam reversus, Augiam se contulit, abbatem precatus, ut in eadem insula habitandi facultatem sibi concederet; qua impetrata cellulam construxit, quam et ornamentis et libris ecclesiasticis locupletavit (conf. *Pertz*. monum. hist. germ. T. VI. p. 450 et *Quellensammlung der badischen Landesgeschichte*, ed. *Mone*. T. I. p. 62—63). Prae aliis libris, qui doctrinam sacram promovere putabantur, magno in honore habebantur illo aevo Hieronymi commentarii in

biblia sacra, quippe qui interpretationem scripturae sacrae maxime iuvarent.

Quae cum ita sint, facile concedetur fragmenta Pliniana, quae commentario Hieronymi cedere debuerunt, Verona Augiam translata esse.

§ 2.

DE RESTITUTIONE SCRIPTURAE.

Primum conatum legendi palimpsesti monachus quidam Sancti Blasii XVIII saeculo fecit. Qui cum adiumenta ab arte chemica non haberet, illos tantum locos indagavit, quorum vestigia scripturae flavo colore in membrana supererant. Exscripsit haec sola Plini verba p. 57 n. ed. [*vi*] *Ro et omnibus annis volusio saturnino* cet. Praeter hoc periculum monachi Sancti Blasii neque nobis cura viri alicuius docti innotuit, qui codicem hunc tractaverit, neque uspiam alibi mentionem huius palimpsesti factam cognovimus.

Veteri scripturae ita renovandae, ut legi posset, ammonium hydrosulphuratum adhibuimus (formulae chemicae $N^2 H^8 S \cdot$ aqua x), quo membranae non laeduntur. At non in omnibus locis satis efficax hoc adiumentum experti sumus, quare et tincturam Giobertinam (formulae chemicae $Cfy + 2\ K$ vel $CyK + Cy\ Fe$) admisimus coniunctam cum illo de quo ante diximus remedio, quo membrana conservaretur.

Ternos autem initiales versus indicis libri XII. p. 79 et libri XIV. p. 183, libri XV. p. 229 n. ed., qui rubro e planta quadam praeparato colore exarati sunt, nullo adiumento chemico restaurare potuimus.

Cum versus primae et secundae scripturae eodem dirigantur, foliis Plinianis partim inversis, ut fol. 69^b p. 139. 138 $\smile$ fol. 74^b p. 149. 148 cod. (signum $\smile$ foliorum mediorum compaginem indicat), altera alteram lineam tegente,

haud raro Plini verba recentiori manu tantopere obscurata sunt, ut difficultas aliqua legendi oriatur.

Quinque solum paginae: 34. 37. 195. 201. 247 n. ed., rescriptae non sunt, quod membranae, aut ablutione aut rasura, quod probabilius est, pumicis ope ad rescriptionem praeparatae, adeo attenuatae et tam pellucidae redditae erant, ut altera tantum pagina perscribi posset.

§ 3.

DE FRAGMENTIS OPERIS PLINIANI.

Constat codex foliis 134 vel paginis 268, quarum duodecim paginae: 80. 81⌣86. 87, 82. 83⌣84. 85, 260. 261⌣266. 267 cod., non veterem illam scripturam, sed solos Hieronymi commentarios habent. In paginis 263. 262⌣265. 264 cod. vero latet sub eodem commentario fragmentum Proverbiorum libri, scil. capp. XV, 9–25. XVI, 29–33. XVII, 1–11, saeculo quinto exaratum. Restant igitur folia 126 vel paginae 252 codicis Pliniani, quae in 26 quaterniones distributa et hoc ordine compacta sunt.

Q. I. pag. cod.	... ...⌣... ...	Q. V.	... ...⌣... ...
	... ...⌣... ...		24. 25 ⌣ 22. 23
	216. 217 ⌣ 224. 225		... ...⌣... ...
	139. 138 ⌣ 149. 148		... ...⌣... ...
Q. II.	... ...⌣... ...	Q. VII.	... ...⌣... ...
	16. 17 ⌣ 30. 31		189. 188 ⌣ 191. 190
	... ...⌣... ...		205. 204 ⌣ 207. 206
	... ...⌣... ...		223. 222 ⌣... ...
Q. III.	238. 239 ⌣ 232. 233	Q. VIII.	55. 54 ⌣ 57. 56
	112. 113 ⌣ 110. 111		116. 117 ⌣ 106. 107
	50. 51 ⌣ 60. 61		... ...⌣... ...
	... ...⌣... ...		19. 18 ⌣ 29. 28
Q. IIII.	26. 27 ⌣ 20. 21	Q. VIIII.	... ...⌣... ...
	... ...⌣... ...		125. 124 ⌣ 131. 130
	199. 198 ⌣ 213. 212		154. 155 ⌣ 164. 165
	... ...⌣... ...		245. 244 ⌣ 259. 258

Q. X.	...	...	⌣	...	...
	196.	197	⌣	182.	183
	...	...	⌣	...	...
	174.	175	⌣	176.	177
Q. XI.	...	...	⌣	...	...
	...	...	⌣	...	...
	...	...	⌣	...	...
	219.	218	⌣	221.	220
Q. XII.	202.	203	⌣	208.	209
	...	...	⌣	...	...
	...	...	⌣	...	...
	228.	229	⌣	242.	243
Q. XIII.	226.	227	⌣	214.	215
	...	...	⌣	...	...
	...	...	⌣	...	...
	...	...	⌣	...	...
Q. XIIII.	...	...	⌣	...	...
	...	...	⌣	...	...
	230.	231	⌣	240.	241
	132.	133	⌣	122.	123
Q. XV.	254.	255	⌣	248.	249
	...	...	⌣	...	...
	170.	171	⌣	180.	181
	11.	10	⌣	5.	4
Q. XVI.	...	...	⌣	...	...
	...	...	⌣	...	...
	...	...	⌣	...	...
	136.	137	⌣	150.	151
Q. XVII.	129.	128	⌣	127.	126
	108.	109	⌣	114.	115
	118.	119	⌣	104.	105
	186.	187	⌣	192.	193
Q. XVIII.	235.	234	⌣	237.	236
	185.	184	⌣	195.	194
	166.	167	⌣	152.	153
	48.	49	⌣	62.	63
Q. XVIIII.	141.	140	⌣	147.	146
	201.	200	⌣	211.	210
	53.	52	⌣	59.	58
	144.	145	⌣	142.	143
Q. XX.	70.	71	⌣	72.	73
	172.	173	⌣	178.	179
	45.	44	⌣	35.	34
	64.	65	⌣	78.	79
Q. XXI.	37.	36	⌣	43.	42
	156.	157	⌣	162.	163
	...	...	⌣	...	...
	...	...	⌣	...	...
Q. XXII.	253.	252	⌣	251.	250
	160.	161	⌣	158.	159
	...	...	⌣	...	...
	39.	38	⌣	41.	40
Q. XXIII.	...	...	⌣	168.	169
	...	...	⌣	...	...
	...	...	⌣	...	...
	3.	2	⌣	13.	12
Q. XXIIII.	94.	95	⌣	96.	97
	103.	102	⌣	89.	88
	...	...	⌣	...	...
	...	...	⌣	...	...
Q. XXV.	66.	67	⌣	76.	77
	247.	246	⌣	257.	256
	93.	92	⌣	99.	98
	32.	33	⌣	46.	47
Q. XXVI.	...	...	⌣	...	...
	7.	6	⌣	9.	8
	134.	135	⌣	120.	121
	91.	90	⌣	101.	100
Q. XXVII.	69.	68	⌣	75.	74
	...	...	⌣	...	...
	...	...	⌣	...	...
	0.	1	⌣	14.	15

Quaterniones VI, XXVIII, XXVIIII desunt.

Liber XV enim a Q. XXVII. f. 8. p. 252 n. ed. usque ad finem libri implebat duos quaterniones XXVIII et XXVIIII. Quare ex numero quaternionum revocari ad calculos potest,

quot quaterniones habuerit integer et primitivus, ut ita dicam, codex, quaeque eius sit pars deperdita. Si codex primum librum i. e. indices exhibuit, praecedere debuerunt his fragmentis, quae a libro XI incipiunt, nonaginta quaterniones, qui primum implebant volumen totius operis.

Totidem quaterniones unumquodque coniicimus implevisse volumen, quamobrem unius et secundi quidem voluminis tertiam fere partem is quem nos repraesentamus codex servavit.

Fragmenta igitur Plini naturae historiarum, quae exhibet palimpsestus, haec sunt:

Libri primi, quae leguntur

Libro XI

a voce *reliqua scarabaeorum* usque ad voc. *de victu* Sill. I. p. 35—37.

Libro XII

a v. *arborum natura* u. ad v. *spondylion* ibid. p. 38—39.

Libro XIII

a v. *paliurus* u. ad v. *ephesio* ibid. p. 40—41.

Libro XIIII

a v. *frugiferae arbores* u. ad v. *iuba rege* ibid. p. 41—42.

Libro XV

a v. *natura frugiferarum* u. ad v. *iuba rege* ibid. p. 43—44.

Libri undecimi:

Cap. III—IV. sect. 2—3. §§. 6—10.

a v. *(incre)dibile existimare* u. ad v. *pectore avolsum* Sill. II. p. 254—255.

C. XI—XII. s. 10—12. §§. 26—31.

a v. *cellarum minimae* u. ad v. *terrae halitu* ibid. p. 260—261.

C. XIV—XVI. s. 14—16. §§. 35—48.

a v. *(con)tra copia* u. ad v. *adhaerentque ita ut* ibid. p. 262—265.

Cap. XVII_XXI. sect. 18_24. §§. 56_73.
a v. *(es)se utique* u. ad v. *hautemere sine* Sill. II. p. 267_271.
C. XXIII_XXIV. s. 27_28. §§. 77_80.
a v. *(in)sula nasci* u. ad v. *est quaedam* ibid. p. 272_273.
C. XXV_XXVI. s. 30_32. §§. 88_92.
a v. *(in)canduere solis* u. ad v. *pereunt; sunt au(tem)* ibid. p. 275_276.
C. XXVII_XXVIII. s. 32_34. §§. 95_99.
a v. *(lo)crensi canunt* u. ad v. *melle fingunt* ibid. p. 278.
C. XXIX. s. 35. §§. 102_106.
a v. *nascuntur in* u. ad v. *parthis et haec* ibid. p. 279_280.
C. XXXVII. s. 63_67. §§. 166_178.
a v. *(maxilla)res, qui sunt* u. ad v. *quoniam praetenui* ibid. p. 295_299.
ibid. s. 69_72. §§. 182_190.
a v. *(om)nibus membris* u. ad v. *extorum tris(tis)* ibid. p. 300_302.
ibid. s. 75_79. §§. 195_202.
a v. *(ie)core est et* u. ad v. *ventre protinus* ibid. p. 303_305.
ibid. s. 81_87. §§. 206_214.
a v. *circum eos* u. ad v. *leoni in fe(minum)* ibid. p. 306_308.
ibid. s. 88_93. §§. 219_227.
a v. *(membro)rum evidens* u. ad v. *carne est vol(nerata)* ibid. p. 310_312.
C. XXXIX_XLVII. s. 95_107. §§. 232_256.
a v. *(mamma)rum notas* u. ad v. *circumagit in aversam* ibid. p. 313_320.
C. XLIX_L. s. 109_111. §§. 261_265.
a v. *simul atque* u. ad v. *parte ut* ibid. p. 321_322.
C. LI_LII. s. 112_114. §§. 269_277.
a v. *dictum est* u. ad v. *maxime senio* ibid. p. 324_326.
C. LIII_LIV. s. 116_119. §§. 281_284 ad fin.
a v. *(ves)ci, sed non* usque ad finem libri p. 327_328.

Libri duodecimi:

Cap. I. sect. 2_4. §§. 4_8.

a v. (*men*)*sae depugnetur* u. ad v. *aetatem tantum* Sill. II. p. 330_331.

C. III_VI. s. 7_12. §§. 16_24.

a v. *cavernas radicibus* u. ad v. *in sydracis* ibid. p. 333_336.

C. VII_X. s. 15_21. §§. 31_38.

a v. (*medicamen*)*tum item* u. ad v. *flos suavitate* ibid. p. 338_340.

C. XIV. s. 32. §§ 61_65.

a v. *praecipua autem* u. ad v. *ad nostrum* ibid. p. 346_347.

C. XVII_XIX. s. 36_42. §§. 72_87.

a v. *arabia lainam* u. ad v. *permixta hi* ibid. p. 349_354.

C. XIX_XXI. s. 43_45. §§. 95_99.

a v. (*sarmen*)*to tenui cute* u. ad v. *eo comportatur* ibid. p. 355_357.

C. XXII_XXV. s. 47_54. §§. 103_121.

a v. *phoenicobalanus* u. ad v. *arescit in manu* ibid. p. 358_362.

C. XXV_XXVII. s. 56_60. §§. 126_130.

a v. *quod maxime* u. ad v. *cibum matu*(*ra*) ibid. p. 364_365.

Libri decimi tertii:

C. I_XXV. s. 2_52. §§. 4_142 ad fin.

a v. (*prodigio*)*sa cinnamomio* usque ad finem libri; ibid. p. 368_404.

Libri decimi quarti:

C. I. s. 1_2. §§. 1_9.

a v. *externae arbores* u. ad v. *templum iunonis* ibid. p. 405_407.

Cap. II_III. sect. 4. §§. 20_43.
a v. (*allobro*)*gica frigidis* u. ad v. *picina om*(*nium*) Sill. II. p. 412_417.

C. IV. s. 5_6. §§. 47_55.
a v. (*maxi*)*me in quemvis* u. ad v. *vetustate pingues*(*cere*) ibid. p. 418_421.

C. V_VI. s. 7_8. §§. 58_66.
a v. (*andro*)*cydes, sapientiae* u. ad v. *circa messanam* ibid. p. 422_424.

C. VIII_XI. s. 10_13. §§. 79_87.
a v. (*quo*)*que coum* u. ad v. *gratiam fuisse* ibid. p. 427_430.

C. XV_XVII. s. 17_20. §§. 97_113.
a v. (*de*)*disset hortensius* u. ad v. *statim ad* ibid. p. 432_436.

C. XX_XXII. s. 25_29. §§. 130_150 ad fin.
a v. (*in*)*clinantis, experimentum* usque ad finem libri; ibid. p. 443_445.

Libri decimi quinti:

C. I_III. s. 1_3. §§. 1_10.
a v. *olivam* u. ad v. *ante eam* ibid. p. 446_448.

C. III_XI. s. 4_11. §§. 14_39.
a v. *accedere etiam* u. ad v. *amplitudinem* ibid. p. 450_457.

C. XIII_XIV. s. 13_15. §§. 44_49.
a v. *nomine ipso* u. ad v. *suis aeter*(*nam*) ibid. p. 458_459.

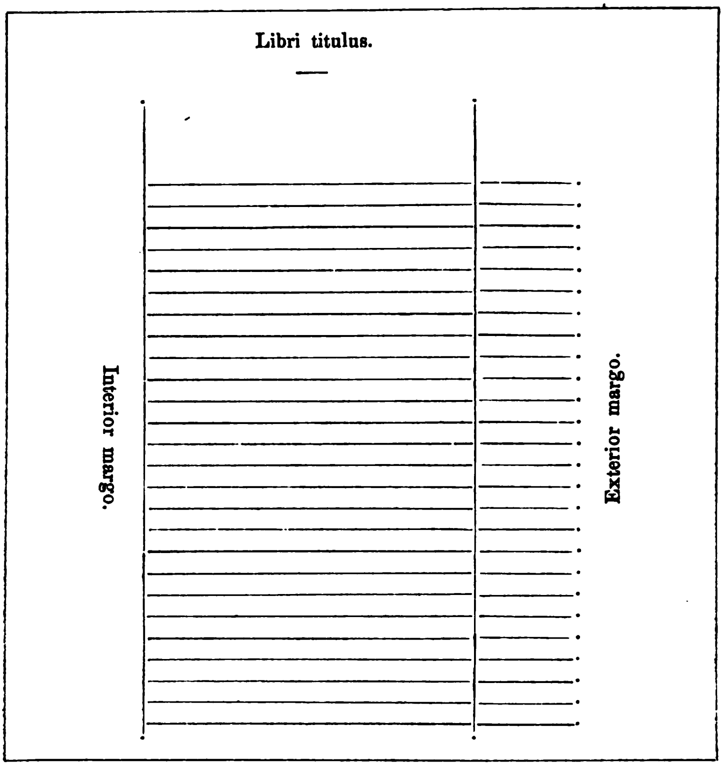
C. XV_XVII. s. 17_18. §§. 57_64.
a v. (*ma*)*lis platanum* u. ad v. *quae* (*nisi*) ibid. p. 461_463.

C. XVIII. s. 19_20. §§. 72_77.
a v. *ut vel hoc* u. ad v. *comitio romae* ibid. p. 465_467.

§ 4.

DE FORMA CODICIS AC SCRIPTURA.

Forma codicis ea est, quae vulgo octava maior dicitur; folia longitudinem habent mensurae francogallicae circiter 2 *décimètres*, 4 *centimètres*, latitudinem vero 1 *décimètre*, 5 *centimètres*; differunt enim inter se singula folia 0,237 — 0,245 m in altitudine, 0,142 — 0,155 m in latitudine. Singulae paginae vicenas senas lineas habent, exceptis duabus, quae 25 tantum exhibent lineas sive versus, scil. p. 178 et p. 223 n. ed., quibus incipiunt librorum XIV et XV epitomae, et illis, quibus indices vel libri finiuntur, p. 78, 118, 176, 177, 182, 221, 222, 228 n. ed. Iam vero cum inter artis palaeographicae peritos constet saepenumero ex ea ratione, qua lineae a librariis ductae sint, iudicium minime fallax peti posse in disquirenda codicum aetate, de hac re accuratius nunc agamus. In quavis pagina satis amplum spatium ab omni parte vacuum relictum est a scriptura. Sic scriptioni patefacta est quadrata, ut ita dicam, area, in cuius dextera margine, sed in hac sola, acus ope vicena sena puncta pari inter se intervallo distantia facta sunt. Ex his punctis totidem transversae lineae ductae sunt stilo vel simili quodam instrumento, ita ut fissurarum, quas charta inde traxerit, vestigia supersint, imo ut plus semel membrana laesa sit; coloris autem, quo lineae significatae sint, ne indicium quidem adest, quo patet ad tenues modo fissuras scribentis oculos collineatos fuisse. Lineae illae a sinistra scribentis ora alia linea perpendiculari includuntur extrema; in dextera ora secantur linea perpendiculari, quae a margine paululum distat: quo fit, ut lineae in hac ora extra scripturam procedant. Accuratam linearum imaginem hic exhibemus, quo facilius lectores omnem rem animo informare possint.

Sed pergamus in reliqua descriptione.

Singuli versus circiter vicenis quaternis literis maiusculis uncialibus, quae parvam rotundamque formam habent, accuratissime sunt exarati, sicut in Italia conscripti libri exhibere solent: qua de causa codicem, de quo agimus, in Italia confectum iure suspicamur. Paucae quidem literae ubique minorem vel minusculam formam habent, nempe *d*, *e*, *h*, *q*; *u* vero vel consona vel vocalis uno eodemque modo scribitur; si autem numerum *quinque* indicat, forma quadrata praelata videtur. Litera *j* prolongata vel consonans rarissime occurrit, sed prorsus non differt ab *i* vocali ac promiscue huius loco adhibetur p. 170, 15. 245, 17. 247, 16 (alter numerus paginam nostrae editionis, alter lineam indicat).

Hic illic etiam maiusculae quadratae literae in textu obviae sunt: ᴄ (*c*) p. 52, 24; ᴇ (*e*) p. 15, 9; ꜰ (*f*) p. 47, 17; ɢ (*g*) p. 70, 16; ʜ (*h*) p. 62, 10; ᴛ (*t*) p. 172, 15; ᴠ (*u*) p. 77, 6. Alias huius formae literis non nisi in inscriptionibus vel titulis librorum usus est antiquarius.

Praeterea et literas contignatas, praesertim in fine linearum, e scriptura lapidaria desumtas adhibuit, quae sequuntur:

Æ (*ae*) p. 18, 4.	UÆ (*uae*) p. 120, 7.
ÆS (*as*) p. 18, 18.	UL (*ul*) p. 130, 10.
HN (*hinn*) p. 62, 10.	UM (*um*) p. 88, 5.
NC (*nc*) p. 184, 4.	UN (*un*) p. 225, 22.
NS (*ns*) p. 187, 1.	UNT (*unt*) p. 77, 23.
NT (*nt*) p. 87, 22.	UP (*up*) p. 68, 2.
OR (*or*) p. 71, 18.	UR (*ur*) p. 77, 20.
S (*os*) p. 90, 3.	US (*us*) p. 76, 21.
UA (*ua*) p. 48, 18.	UT (*ut*) p. 91, 26.

UU (*uu*) p. 60, 7.

Eadem ratione literis maioribus vel initialibus minores infixit:

C (*ca*) p. 44, 1.	C (*co*) p. 39, 1.
C (*ce*) p. 72, 1.	C (*cu*) p. 20, 10.
C (*ci*) p. 41, 1.	UC (*uc*) p. 127, 24.

Prima litera paginarum plerumque forma ceteris maiori insignitur, qua librarius initium paginae indicaret impediretque, ne scholia vel interpolationes de superiore margine in textum irreperent. Singula vocabula in codice spatiis non distinguuntur literaeque continua serie subsequuntur, qui modus scribendi initio tantum sectionum orationis deseritur, quae post vacuam partem lineae incipiunt. Inde haud raro difficultas in separandis vocibus exoritur, ut afferamus: *triumphis vicenas* vel *triumphi sui cenas* p. 207, 4, *aurae spirante* vel *aura e spirante* p. 102, 19. Quod ad commatum distinctionem attinet, punctum supra versum positum ante omnes fere particulas coniunctivas more italico invenitur, e. g. ·*et*, ·*ac*, ·*atque*, ·*neque*. Quaternionum numerus in postrema earum pagina inferiori margini inscriptus legitur, ut p. 24, 32, 58, 90, 94, 114, 134, 150, 166, 182, 190, 202, 208, 216, 232, 252.

In fronte cuiusque paginae operis titulus ac libri numerus indicantur, exceptis aliquibus a ligatore mutilatis. Indices ea inscriptione plerumque carent, undecimi solum libri addita est inscriptio.

Universum opus Plinianum ita inscriptum erat: *C. Plini Secundi naturae historiarum libri*, ut e p. 177, 2. 3. 222, 2 apparet.

§ 5.

DE COMPENDIIS SCRIBENDI AC SIGLIS.

Unumquodque scripturae compendium indicatur puncto ultimae vocabuli literae addito, ut exemplis utamur: —*b*·[*us*], *q*·[*ue*] vel *s*·[*cripsit*] p. 117, 2, *observat*·[*iones*] p. 225, 8, *histor*·[*iae*] p. 225, 7. Praeterea autem punctum iuxta literas paulo superius scribitur, quo seiungantur orationis particulae, ubi hodie commatum vel puncti signis utimur.

Lineola — praesertim in fine versus significat *m* vel *n*, in mediis autem lineis vel vocabulis indicat quamcunque syllabam omissam, ut p. 222, 4 *incip*· pro *incipit*. Haud raro autem antiquarius hoc compendio uti neglexit, qua de re infra agetur. Tenuior lineola numeris imposita est, quo facilius distingui possent a literis ipsis, ut afferamus $\overline{dcc}$ p. 207, 14; eadem autem lineola supra numerum ducta *mille* significat, e. g. $\overline{lxxiiii}$ p. 94, 13. Si vero literae numerales vel ultima earum lineola per medium traducta secantur, antiquarius ea scriptione lectorem advertere voluit non totum numerum, sed dimidiam partem eius signi numeralem, quod lineola transversa divisum est, intellegendam esse, ut exemplo utamur *lxv* i. e. 64½ p. 94, 15. Per vacuum versus intervallum in fine sectionis interdum lineola perducta est, quae nihil indicat, nisi locum istum vacuum relictum esse; qua lineola cavisse videtur antiquarius, ne emendatio aliqua adiiceretur.

Signum ĸ et ﬩ (vel ∵ p. 191, 11. 213, 6) in exeunte versu positum est plerumque, ubi vocabulum seiungitur, ut *de*﬩‖*bent*

*

p. 215, 12. 13, sed aliquot modo locis ad implendum vacuum spatium adhibitum videtur. Eadem fere ratione in fine sectionum vel epitomarum vel librorum occurrit signum ⸓, quod locum scriptura vacantem indicaret interpolationesque prohiberet *).

Ad· = *a*[*nte*] *d*[*iem*] p. 232, 20.
c parvum ad marginem positum = *c*[*orrigatur*] p. 1, l. 11, 12.
C· = *c*[*aius*] p. 65, 9.
CN· = *cn*[*eius*] p. 229, 19.
COS = *co*[*n*]*s*[*ul*] p. 229, 19.
COSS = *co*[*n*]*s*[*ulibu*]*s* p. 229, 12.
$\overline{\text{d}}$· = *quingenti* p. 154, 15.
e· = *e*[*t*] p. 225, 16.
F· = *f*[*ilius*] p. 225, 16.
·F· = *scripsit* p. 118, 10.
GN·= *gn*[*eius*] p. 151, 8.
$\overline{\text{hO}}$ = *h*[*oc sign*]*o* p. 15, 24.
$\overline{\text{hS}}$ = *h*[*oc*] *s*[*igno*] p. 15, 27.
$\overline{\text{hS}}$ = *sestertius* p. 154, 15.
I· = *i*[*ulius*] p. 229, 12.
IAN· = *ian*[*uarius*] p. 46, 17.
Id· = *id*[*us*] p. 15, 21.
KAL· = *kal*[*endae*] p. 232, 20.
L· = *l*[*ucius*] p. 226, 4.
ꝏ = *m*[*ille*] p. 170, 25.
$\overline{\text{M}}$ = *m*[*ilia*] p. 201, 8.
M· = *m*[*arcus*] p. 180, 2.
Ṗ et $\overline{\text{P}}$ = *p*[*assus*] p. 94, 3. 14. 86, 17.
P· = *p*[*ater*] p. 225, 16.
P· = *p*[*ublius*] p. 123, 22.
PR = *p*[*opulus*] *r*[*omanus*] p. 229, 8.
PR· = *pr*[*idie*] p. 15, 21.
OCT· = *oct*[*obris*] p. 232, 20.
q· = *q*[*uintus*] p. 151, 15.
qS· = *q*[*uod*] *s*[*upra*] p. 144, 1.
SePT· = *sept*[*embris*] p. 15, 21.
SeX· = *sex*[*tus*] p. 226, 8.
X̶ = *denarius* p. 92, 2.

§ 6.

DE AETATE CODICIS AC PATRIA.

Si iam quaeritur, quo tempore codex sit exaratus, ex iis, quae supra attulimus, coniicere licet eum saeculo quarto exeunte vel ineunte quinto conscriptum esse. Eo tempore magna membranarum copia suppetebat, cuius rei testimonio hic ipse codex adhiberi potest, cum antiquarius haud parce membrana usus sit; spatiosa scilicet margine splendidum Plini operis exemplar exhibere voluit. Insequenti aetate, cum

*) De hoc signo ⸓ legimus in codice saec. X bibl. Graecensis $\frac{42}{4}$: **U** *cronis* (i. e. *coronis*) *nota tantum in fine libri ponitur*, ex quo apparet signum *κορωνίδος* grammaticorum esse.

propter continua bella etiam pacis artes iacerent, opificesque chartarum membranacearum rarescerent, ac proinde pretium membranarum mirifice auctum esset, ullum codicem tam accurate et tam liberaliter perscriptum esse cum confidentia quadam negamus. Iam supra indicavimus codicem propter parvam rotundamque literarum formam et propter summam quae in scriptura cernitur diligentiam in Italia confectum videri, quod idem optime praeparata, tenuissima, subfusca membrana probatur, qua plerumque Itali usi sunt *). Rescriptus quidem est, postquam ablutione et in aliquot paginis rasura pumicis ope prior scriptura deleta est, et rescriptus est, nisi omnia nos fallunt, Veronae. Inter eiusdem bibliothecae libros fuisse videtur, cuius reliquiae hucusque Veronae in scriniis capituli cathedralis (*biblioteca dei canonici*) asservantur: quam bibliothecam saeculo octavo, quo Egino ecclesiae Veronensi praeerat, iam exstitisse librisque antiquissimis et christianis et classicis refertam esse suspicamur, antequam Pacificus diaconus saeculo nono Veronensi capitulo 218 libros mss. dono obtulit. Nam et palimpsestus, qui Gaii institutiones, et codex, qui biblia sacra continet, saeculo quarto conscripti, in eadem bibliotheca supersunt, quamobrem et hunc codicem Plinianum iure nobis licet Veronensem appellare. Quare spes aliqua nobis data videtur Veronae et alia adhuc latere et aliquando reperiri posse eiusdem codicis Pliniani fragmenta.

§ 7.

DE ANTIQUARIO ATQUE EMENDATORE.

Antiquarium, qui codicem exaravit, eruditioribus adnumerandum esse vel orthographia vocum graecarum probat; scripsit enim: *mna* p. 93, 13, *dryppa* p. 238, 26, *pyrrhus* p. 44, 22. cet.

*) Idioma autem codicis Italiam superiorem vel Galliam cisalpinam eius patriam prodit, de qua re infra disseretur.

Saepissime vero lapsu calami errores admisit, e qu apparet eum minus attente archetypum exscripsisse, apo phum vero non ubique repetita lectione emendavisse. legendo enim plus semel aberravit ab archetypi literis, c erroris exempla collecta a nobis sunt haec, quae singula rimus, quo facilius corrupti isti loci emendari possint.

A pro O p. 8, 23.	O pro A p. 130, 5.
A pro R p. 69, 6.	P pro G p. 32, 21.
A pro V p. 248, 7.	P pro T p. 8, 18.
C pro G p. 240, 1.	P pro Y p. 28, 3.
C pro T p. 209, 24.	R pro A p. 151, 15.
CT pro Y p. 181, 13.	R pro IL p. 238, 4.
d pro N p. 23, 20.	R pro L p. 239, 23.
d pro P p. 220, 9.	R pro M p. 98, 5.
F pro Θ p. 163, 22.	R pro N p. 66, 6.
G pro C p. 170, 2.	R pro P p. 240, 1.
I pro L p. 32, 13.	R pro Y p. 158, 6.
I pro S p. 73, 13.	S pro F p. 240, 3.
I pro T p. 212, 13.	S pro I p. 234, 18.
L pro C p. 74, 9.	S pro N p. 53, 26.
L pro I p. 82, 13.	T pro C p. 236, 1.
L pro R p. 50, 16.	T pro I p. 240, 13.
LI pro U p. 70, 3.	T pro L p. 69, 3.
M pro XA p. 52, 18.	T pro S p. 67, 11.
N pro AL p. 158, 6.	T pro X p. 23, 18.
N pro AS p. 242, 18.	U pro LI p. 15, 1.
N pro R p. 28, 1.	U pro N p. 247, 14.
N pro V p. 201, 18.	UT pro IN p. 237, 11.

X pro A p. 201, 24.

Idem puncta, quae compendia scribendi indicarent interpunctionis gratia addi deberent, haud raro omisit afferamus *apibunt* pro *apib·[us]unt* (i. e. *apibus sunt*) p. 1

Deinde, quod facillime accidit in continua scripturae s semel modo scripsit antiquarius literam vel syllabam, q duplicem exarare debebat, cum eadem litera in fine pra dentis vocabuli et in initio sequentis ponenda fuisset, *cibumatura* pro *cibum matura* p. 114, 26, *quinec* pro *quin*

p. 92, 14, *luporuminimi* pro *luporum minimi* p. 28, 17, *hautemere* pro *haut temere* p. 26, 26, *innumerisudor* pro *innumeris sudor* p. 55, 25, *singularemedium* pro *singulare remedium* p. 208, 3.

Nec minus neglexit singulas literas in initio vocabuli, ut: *raduntur* pro *traduntur* p 22, 6, *murca* pro *amurca* p. 237, 14, *pionia* pro *spionia* p. 190, 16, *pinas* pro *spinas* p. 247, 6, et aliquoties in media voce *s*, *r*, *i*, plerumque autem *m* et *n* (qua de re conferas, quae de idiomate codicis et de archetypo disseremus), ut exemplis utamur: *lacivia* pro *lascivia* p. 35, 12, *indorum* pro *in dorsum?* p. 35, 26, *uni* pro *vini* p. 132, 26, *conciis* pro *consciis* p. 244, 16, *stepsiceroti* pro *strepsiceroti* p. 36, 4. cet. p. 74, 25. 77, 7.

Hic illic etiam omittitur ultima vocabuli litera, ut: *a*, *c*, *s*, *t*, *m*: *poste* pro *postea* p. 157, 7, *a* pro *ac* p. 12, 15, *ar* pro *ars* p. 41, 9, *alvo* pro *alvos* p. 16, 26, *iunci* pro *iuncis* p. 240, 21, *praefer* pro *praefert* p. 128, 5, *cartilagine* pro *cartilaginem* p. 10, 8, *mare* pro *marem* p. 18, 4, *eode* pro *eodem* p. 35, 15. Quare si ultima litera, quae negligitur, vocalis est, hanc autem alia vocalis sequitur, elisioni locus datus esse videtur, ut afferamus: *essaliqua* pro *esse aliqua* p. 74, 26, *quitentidem* (sic) pro *qui identidem* p. 76, 16, *sinaculeo* pro *sine aculeo* p. 11, 3, *insatiabilianimalium* pro *insatiabilia animalium* p. 50, 25, *pluranim* pro *plura enim* p. 52, 10, *amarioresse* pro *amariore esse* p. 112, 19, *amplitudost* pro *amplitudo est* p. 156, 24, *pingualiquando* pro *pingui aliquando* p. 51, 2, *quitem* pro *qui item* p. 182, 2.

Tum autem syllabae quaedam, quas siglis scribere solebant veteres, saepe et ab initio et in medio et in fine vocis omittuntur; de his quidem infra disputabitur, ubi de archetypi scriptura agetur. Sed quod ad emendandas lectiones corruptas eiusmodi lapsus calami nobis accuratius notandi videntur, exemplorum recensum hic damus:

al p. 233, 22.
bi p. 232, 11.
bu p. 39, 20. 199, 13.
ce p. 94, 1.
ci p. 63, 2.
cu p. 204, 12.
di p. 135, 12.
en p. 88, 5. 98, 5.
ex? p. 23, 18.
ge p. 193, 4.

lu p. 188, 13.
ma p. 207, 25.
mi p. 197, 9.
ne p. 221, 1.
ni p. 173, 21.
no p. 131, 19.
os p. 76, 12.
ov? p. 87, 19.
pi p. 192, 18.
re p. 208, 3.

ri p. 154, 8.
se p. 74, 25.
ta p. 112, 11.
te? p. 214, 24.
ti p. 160, 23.
tus p. 200, 8.
ve p. 236, 26.
ver p. 26, 5.
vi p. 77, 1.

Praeterea antiquarius non recte legerat archetypi sigla, unde, ut exempla afferamus, hae corruptelae exortae sunt: *alterum* pro *laterum* p. 52, 20, *illo* pro *loco* p. 249, 14.

Postremo idem et integras lineas omisit, cum in describendo archetypo a simili voce prioris lineae ad similem sequentis oculis aberrans unam vel complures archetypi lineas praeteriret, ut p. 12, 5. 25, 9. 36, 12. 67, 8. 73, 1. 91, 2. 97, 9. 114, 21. 129, 2. 150, 2. 155, 20. 157, 2. 173, 18. 187, 2. 205, 1. 210, 13. 211, 8. 239, 12. 245, 6. 251, 11. Ceterum vid. § 9 de archetypo eiusque aetate.

Singulas literas bis posuit, praecipue ubi in fine linearum vocabula disiunguntur, p. 12, 15. 17, 22. 18, 18. 49, 24. 71, 16. 72, 15. 73, 14. 94, 26. 122, 26. 123, 1. 124, 23. 135, 11. 142, 10. 143, 13. 153, 10. 159, 10. 17. 185, 4. 186, 4. 187, 11. 198, 5. 211, 16. Aliquoties antiquarius in mediis etiam lineis repetit literas *i*, *l*, *t*, *p*, *r* (vid. p. xxxii). Ut exemplis utamur: *aliis* pro *alis* p. 11, 22, *camellis* pro *camelis* p. 93, 25, *rettulit* pro *retulit* p. 199, 23, *trappetis* pro *trapetis* p. 237, 15, *barrbaros* pro *barbaros* p. 62, 23.

Idem supervacaneas vocibus addidit literas finales *i*, *m*, *s*, *t*, e. g. *omnii* pro *omni* p. 24, 25, *diversitatem* pro *diversitate* p. 189, 7. 199, 1. 219, 2. 220, 16, *verteres* pro *vertere* p. 235, 11, *causas* pro *causa* p. 237, 4, *germent* pro *germen* p. 139, 14.

Item syllabae bis positae reperiuntur, cum antiquarius neglecto puncto, quod compendium scribendi indicaret, iterum syllabam omissam repeteret, ut afferamus: _*b*·[*us*]*us* p. 8, 22, _*q*·[*ue*]*ue* p. 69, 5.

Graviore vero errore integrum aliquod vocabulum vel adeo plura repetita sunt, quae in aliis quoque mss. deprehenduntur et paragrammata vocantur; ut exemplis utamur: *texitur texitur* p. 184, 5, *nigris nigris* p. 239, 6, *ut ut* p. 235, 2, *exprimunt exprimunt* p. 239, 1, *hiemis quales hiemis quales* p. 167, 2, *gignit quod gignit quod* p. 173, 10, *quibus parva nobilem quibus parva nobilem* p. 75, 25. 26. *arbores non fere arbores non fere* p. 153, 22, *alius ut quantum biberit tantum* — *alius ut quantum biberit tantum* p. 217, 14, *antigono cymaeo* cet., *antigono cymaeo* p. 227, 6 seqq.

Quamquam vero codex lapsu calami saepius est corruptus, attamen neque socordia neque tumultuaria opera confectus, sed ab eodem antiquario secundis curis emendatus est. In ultima enim pagina libri XIII. p. 176, 24 n. ed. obliquis literis, quarum usus in diplomatis saeculi quinti esse solet, haec vox adscripta legitur: *emenda*[*vi*] scil. librum, quod vocabulum eadem manu additum est, quae totum hunc codicem exaravit atque correxit. Ex quo consequitur ab antiquario ipso emendationes libri esse factas. Identidem ex hac mendorum correctione liquet eum, qui librum transcripsit, et latine et graece doctum fuisse apographumque cum archetypo contulisse, quod, ut ex apographo colligitur, optimum et antiquissimum exemplar omnium quotquot exstant codicum Plinianorum fuisse persuasum habeamus. Secundae autem illius curae quae fuerit ratio, paucis indicandum nobis est.

Emendator enim supervacaneas literas vel lineolis traductis vel punctis impositis notavit, idem falsas delevit p. 66, 6. 100, 25. 132, 5. 167, 20 atque rectas restituit p. 167, 9, syllabas omissas adiecit p. 197, 9. 199, 13. 204, 2. 151, 3. 166, 22, et neglectas orationis particulas addidit p. 15, 27. 211, 1. 230, 1.

Idem signum coronidis, de quo supra a nobis dictum est p. xx, in fine sectionum cet. apposuit, quo a loco scriptura vacante interpolationem arceret.

Cum integra vocabula false scripta emendare volebat, iuxta ea correctam posuit lectionem, qua re lectorem moneret eiusmodi emendationes in ipso textu ponendas esse. Cuius rei exempla sunt: *impetu in fetu* p. 11, 12, *et eodem ex eodem* p. 32, 22, *opifaerae opiferae* p. 41, 6. Aliquando et variae lectionis vocabula una sunt posita, quae redundantia iam in archetypo fuisse videtur (conf. § 9).

Verum quam difficile sit discernere emendationes secunda manu additas, silentio praeterire non possumus, sperantes fore, ut emendator aeque ac nos excusemur, si quam emendationem secundae curae omni adhibita diligentia praetermiserimus.

Haec, quae de codicis antiquario atque emendatore adhuc disputavimus, pro certis poni posse existimamus. Sed supersunt alia nobis dicenda, quae, quod coniectura modo, sed ea, ut nobis saltem videtur, admodum probabili, continentur, aliorum nobis doctiorum hominum arbitrio relinquamus decernenda. Nimirum cum in fine libri XIII hoc verbum, ut supra commemoravimus, legatur: *emenda[vi]*, extra dubitationem hoc positum, eum, qui emendaverit codicem, qui mos fuit grammaticorum nec non antiquariorum et excerptorum, nomen suum in totius operis fine in hunc fere modum subscripsisse: *N. N.* (Eugraphius vel quicunque alius fuit) *legi et emendavi*, vel simpliciter: *Ego N. N. emendavi.* Iam cum constet eum, qui in Plinio emendando hoc munere functus sit, *Iunium Laurentium* sive, ut *Schneidewinus* mavult, *Laureatum* nominatum esse, facile quis suspicetur hoc nomen in fine totius operis vel alicuius libri lectum fuisse. Sed alia nobis oborta est suspicio. Nimirum codicis, quem nos tractavimus, emendatorem non fuisse illum *Laurentium* sive *Laureatum* inde apparere arbitramur, quod magna lectionum est differentia palimpsesti nostri et eorum codicum, qui *Lau-*

renti manum emendatricem se expertos esse iactant. At eadem subscriptio, eadem manus, idem scribendi modus, scil. qui in diplomatis locum habet, nisi nos plane fallit memoria — nam tum, cum Mediolani, ubi Frontonis palimpsestus asservatur, eramus, hic Plinianus a nobis nondum detectus erat — reperitur in fine librorum *Frontonis* in hunc modum: *legi et emendavi* i. e., ut e Vaticano Frontonis palimpsesto constat, *Caecilius saepe rogatus legi et emendavi.* Iam si quis Pliniani palimpsesti originem et patriam reputet, facile in eam adducatur opinionem, ut statuat Plini quoque codicem ab eodem *Caecilio* emendatum esse. Quae si vera sunt — mox autem hoc erui poterit ab eo, qui utriusque codicis comparandi facultatem habebit — duos iam ac diversos quidem Plini habebimus emendatores, *Laurentium* et *Caecilium.* Quae eadem res magnam habet vim in codicum Plinianorum historiis in clariore luce collocandis. Ac novum etiam inde pondus accedet ad firmandam nostram de Plini palimpsesti aetate sententiam. Nam Frontonis quoque librum exeunte quarto vel ineunte quinto saeculo scriptum esse post *Niebuhri* et Maii disputationem nemo est, qui in dubitationem vocare velit.

Sed, ut iam supra significavimus, haec, quae modo protulimus, utpote quae probabili quidem coniectura, sed coniectura tamen nitantur, a reliqua disputatione seiuncta esse volumus. Nunc in ordinem redeamus.

§ 8.

DE CODICIS IDIOMATE SIVE DE QUIBUSDAM LINGUAE PROPRIETATIBUS, QUAS ANTIQUARIUS IN TRANSCRIBENDO SECUTUS EST.

Cum e codicis idiomate de antiquari patria et de archetypi aetate iudicari recte possit, operae pretium facturi nobis videmur, si de ea re prolixius disseramus. Nam cum antiquissimas archetypi formas, non solum eas, quae ad ortho-

graphiam referrentur, sed etiam eas, quae ad grammaticam spectarent, sequeretur antiquarius, codicem rescriptum ideo, quod illius temporis, quo transcriptus est, proprium loquendi usum servavit, magni sane aestimandum censemus.

Primum antiquiores quas codex praebet formas proferamus has: *aliubi* p. 59, 18, *actramentum* (atramentum) p. 9, 23, *atlans* p. 154, 7, *alpennino* (appennino) p. 63, 8, *balineis* p. 157, 25, *cn* (*cneus*) p. 229, 19, *brutia* p. 215, 1, *colos* p. 160, 22, *dextera* p. 67, 26, *diu* (divo) p. 12, 16, *elephans* p. 60, 3, *figulinarum* p. 249, 7, *lagonis* p. 205, 25, *erubents* p. 54, 16, *infereiore* p. 65, 20, *iocur* p. 5, 4, *iugulandis* p. 239, 19, *lact* p. 59, 5, *moeris* p. 252, 5, *neclectis* p. 186, 11, *osfactum* (ὀσφανθείς, olfactum) p. 9, 16, *paene insula* p. 101, 22, *panasae* (pansae) p. 69, 7, *peduculi* (pediculi) p. 138, 2, *perusiniae* p. 193, 10, *salurnitana* p. 124, 7, *sibulluna* p. 34, 10, *suria* p. 246, 8, *lucium* (lycium) p. 80, 5, *tuburum* (tuberum) p. 246, 15, *septumo* p. 77, 24, *ultuma* p. 71, 21, *optume* p. 157, 23, *maxume* p. 58, 25, *monumenta* p. 144, 16, *tegumento* p. 46, 2. In mediis vocabulis, in quibus ambiguum est, utrum *l* duplicetur annon, ubicunque geminata litera *ll* vetustiorem scribendi modum monstrat, antiquarius item hunc usum sequitur, e. g. *sallentina* (ut clare legitur in *Fast. cons.*), *culleus* cet.

Accusativus singularis numeri non solum peregrinarum, sed etiam latinarum vocum saepius in _*n* finitur, *memphin* p. 142, 26, *panacen* p. 113, 8, *aristotelen* p. 74, 24, *sabin* p. 94, 2, *fruticen* p. 163, 25, *laricen* p. 158, 13. Ablativus casus eiusdem numeri, qui in _*ei* exit, semel tantum invenitur, *hiemei* p. 77, 8. Pro vulgari scriptura, quae in genitivo singul. et dativo et ablativo plur. num. _*ii* et _*iis* offert, codex plerumque unicum exhibet _*i*, e. g. *folis*. Sed in genitivo et accusativo num. plur. quartae decl. contractionem non admisit; scripsit enim *pastuus* p. 23, 25, conf. p. 9, 10. 11. 20, 26. 22, 6. 27, 2. 29, 3. 34, 20 cet.

Tum e sui temporis usu loquendi desumsit antiquarius formas et proinde eas inter vetustiores promiscue exhibuit, ut afferamus: *balnearum* p. 123, 1, *figlina* p. 250, 21, *monimenta* p. 150, 22, *gneum* p. 45, 10, *gnidium* p. 115, 7 et *cnidium* p. 163, 24. Eadem ratione idem in praepositionum assimilatione compositorum verborum sibi non stetit, siquidem antiquiores quae in archetypo lectae procul dubio fuerunt formas conservare studens plus semel etiam recentiores admisit. Inde has formas promiscue positas invenimus: *adtulerunt* p. 251, 22, *attulerunt* p. 48, 26, *adgnata* p. 74, 18, *agnascentibus* p. 8, 22, *allatam* p. 86, 14, *adsiduitate* p. 100, 17, *addicant* (abdicant) p. 168, 9, *adquiri* p. 250, 14, *accommodato* p. 231, 24, *adspersum* p. 238, 23, *aspersum* p. 238, 19, *adpetentius* p. 95, 23, *apparebit* p. 221, 18, *consedere* p. 104, 25, *cospissari* p. 157, 21, *conlocandi* p. 243, 11, *collectam* p. 233, 7, *inlustrem* p. 64, 17, *inplere* p. 93, 4, *imperio* p. 101, 22, *obstrepat* p. 42, 8, *opstare* p. 58, 9, *superlectilem* p. 242, 17, *transmittit* p. 49, 16, *tramitti* p. 58, 11. Attamen in verbis compositis haec regula observata videtur: post *ex* *s* sequentis verbi omittitur, et praepositiones *con* et *trans* in compositione mutilantur, ut *cospissari* p. 157, 21, *coicit* p. 240, 2, *tralatus* p. 172, 15. 97, 13.

Praeterea non pauca reperiuntur in codice idiotismi cuiusdam vel dialecti provincialis vestigia, quam gallicam cisalpinam vel superioris Italiae propriam vocare licet, quoniam istae rustici sermonis formae, quas antiquarius immiscuit, praecipue linguae celto-britannicae (wallicae) consuetudinem sequuntur.

a pro *ae* ponitur, *facatus* p. 206, 16; *ae* pro *ē* et *ĕ*, *praegrandaem* p. 194, 16, *faerae* (adv.) p. 197, 16, *propriaequae* (adv.) p. 155, 24, *maximaeque* (adv.) p. 155, 21, *vaespae* p. 26, 18, *expraesso* p. 128, 2; conf. p. 154, 19. 170, 5. 168, 4. 20, 18 cet.

e pro *ĭ* et *ī*, *insideantur* p. 21, 22, *terebenthi* p. 212, 17, *peremunt* p. 26, 11, *interemunt* p. 29, 22; nec minus pro *o*,

saper p. 63, 22, *exycedros* p. 136, 11; pro *ae* praecipue in peregrinis nominibus propriis: *egia* p. 194, 24, *iudea* p. 108, 3, *chydeos* p. 133, 18, *ethiopiae* p. 106, 16, *ptolemeo* p. 145, 10. De hac mutatione vocalium *e* in *ae* et *ae* in *e* linguae rusticae conf. patris librum: *Lateinische Messen* cet. ed. *Mone*. Francof. 1850. p. 45. *e* et *i* literis *c* aut *s* more francogallico et italico praefiguntur, ut exemplis utamur: *status*, francogallice *éstat*, hodie *état*, *stupidus*, italice *istupido;* eandem normam latinae voces sequuntur, quas lingua celtobritannica sive wallica adoptavit, e. g. latine *stannum*, britannice *ystaen*, conf. *Gallische Sprache* ed. *Mone*. Carlsruh. 1851. p. 54. At non solum, si vox incipit literis *c* aut *s*, sed etiam in medio ipso vocabulo hisce praefiguntur *e* vel *i*, ut exempla probant: *ecelerrime* p. 6, 25, *espinae* p. 164, 2, *escillae* p. 210, 13, *icaput* p. 74, 1, *idicirco* p. 45, 19, *isaporis* p. 14, 19, *isanguine* p. 7, 7, *ispirare* p. 9, 4, *istobrum* p. 81, 26. 99, 8, *ised* p. 48, 17, *istaphyle* p. 169, 25, *deisiderio* p. 72, 13, vid. sub litt. *c* et *s*.

i quoque inseritur interdum post *r*, *praegriandes* p. 32, 23, *maxillarium* p. 37, 17, *quadriangula* p. 165, 22; pro *ĕ* ponitur, *mallius* p. 148, 25, *tripedania* p. 194, 7, *amminium* p. 195, 3, *iunipiri* p. 212, 17, *malivolos* p. 76, 9, *tiniae* p. 1, 13; pro *ū* et *y*, *similacra* p. 136, 24, *docimentum* p. 251, 17.

o pro *ă*, *ĕ*, *ŭ*, *ū*, *y* ponitur, *oliis* p. 25, 19, *intemporantiam* p. 199, 3, *oleomeli* p. 241, 15, *volgo* p. 233, 11, *obrotus* p. 25, 15, *porphorioni* p. 50, 11.

u pro *ō* et *ŏ*, *rubore* (robore) p. 236, 8, *avulsae* p. 128, 26, *revulsione* p. 149, 16, *fungusam* p. 167, 10, *vinulentiae* p. 217, 13, *rutunda* p. 76, 1 cet., *nutabilitas* p. 196, 12.

y pro *ĕ*, *ĭ*, *ŭ*, *ū*, et in hac mutatione linguae celto-britannicae lex observatur, conf. *Gall. Sprache* p. 52. § 134: latine *tener*, britann. *tyner*, lat. *fundo*, brit. *fynnu*, lat. *periculum*,

brit. *perygyl*; ut exemplis Pliniani codicis utamur: *gyrgytum* p. 145, 19, *asphodyli* p. 89, 1, *gyla* p. 42, 13.

b pro *v* ponitur, si vocalis aut *r* praecedit et vocalis sequitur, conf. *Latein. Messen* p. 46, quare invenimus: *narrabit* (praet.) p. 102, 2, *acerbatim* p. 101, 10, *nabigabile* p. 200, 21, *Timabo* p. 199, 26, *implebere* p. 29, 15; pro *p* adhibetur in: *bistacia* p. 135, 21, *absinthi* p. 211, 13. 14. 16, *abphrace* p. 166, 23.

c omittitur interdum, si *i* praefigitur, ut supra diximus, unde hae lectiones exortae sunt: *inidio* pro *icnidio* i. e. *cnidio* p. 239, 21, *inestor* pro *icnestor* i. e. *cnestor* p. 115, 11; ponitur autem pro *ch*, ut probant: *orcites* p. 230, 4. 235, 26. 236, 12, *cartha* p. 153, 6, *sericathum* p. 82, 8, *saccaron* p. 80, 8. 89, 18 (conferas quae infra de literis aspiratis dicemus); pro *g*, *licatus* p. 70, 15, *cedrosis* p. 135, 16; pro *qu*, conf. *Latein. Messen* l. d., *cocitur* p. 238, 15, *incoci* p. 248, 16, *oblicum* p. 64, 21; pro *t*, *volcacius* p. 209, 24.

d pro *t* in media voce praecipue ante *qu* et in fine eius adhibetur, si vocalis sequitur, quae linguae celto-britannicae videtur consuetudo, vid. *Gall. Sprache* p. 54. § 141: *adque* p. 24, 9. 25, 17. 159, 20. 160, 3. 165, 10. 167, 19. 171, 9. 183, 14. 188, 3. 209, 15. 217, 10. 230, 10. 239, 26. 242, 14. 251, 9, *capud* p. 46, 9, *quodque* (quotque) p. 247, 8, *adavi* p. 245, 23, *ad in* p. 174, 17, *ad illae* p. 19, 21, *ad enim* p. 220, 2.

g pro *c*, conf. l. d. p. 54. § 143, *gubitorum* p. 170, 2; omittitur ante *n*, *dinosci* p. 95, 8, *stanat* p. 145, 17, *sinificant* p. 76, 5.

h si vocem vel syllabam incipit, negligitur, quod idem linguae celto-britannicae est peculiare, vid. l. d. p. 55. § 147. *i* pro *hi* p. 135, 4, *exortatus* p. 93, 23, *eret* (haeret) p. 87, 15, *annibale* p. 46, 12, *abrotono* p. 210, 10, *elleboriten* p. 211, 22. 212, 2.

Quod ad literas aspiratas attinet, ea lex observata videtur, ut tenuis litera, quae vocem incipit, interdum aspiretur: *sphongis* pro *spongis* p. 173, 20; unica vocis aspirata ad finem ponitur: *sericathum* pro *serichatum* p. 82, 8; duarum aspiratarum in una voce posterior in tenuem mutatur: *theoprastus* p. 158, 16, *amphiloco* p. 118, 6. 170, 19.

l inter duas vocales bis ponitur, conf. *Latein. Messen* p. 46, cuius duplicationis causa in accentu posita esse videtur, qui praecedit. Eadem enim ratione italice *amollo* scribitur pro *amó lo*. Pliniani codicis exempla sunt: *ballaenae* p. 60, 22, *crocodillis* p. 58, 14, *camellorum* p. 94, 15.

m ante *b*, *p* omittitur (vid. quae p. XXIII de scriptura literae *m* et *n* dicta sunt), qua de causa *triupho* p. 207, 6, *labentia* p. 48, 4, *circumlabenda* p. 39, 15 occurrunt; vocali, quae vocem finit, additur *m*, si sequens vocabulum eadem litera incipit, vid. p. 104, 5. 140, 1. 243, 17; pro *b* et *f* et *v* ponitur, e. g. *cimum* (cibum) p. 25, 3, *merula* (ferula) p. 168, 6, *aestimam* (aestivam) p. 15, 22.

n omittitur ante *r*, *s*, *t* (conf. quae de verbis compositis p. XXIX disseruimus), ut afferamus: *no reperitur* p. 35, 2, *meses* p. 13, 10. 17, 8. 41, 4. 46, 19. 59, 13. 156, 8, *mesuram* p. 34, 18. 61, 6. 62, 6. 233, 13, *inmesos* p. 34, 3, *desantes* p. 62, 17, *mos* (mons) p. 156, 6, *fros* p. 75, 24, *amputatibus* p. 71, 7, *inclinatis* (part. praes.) p. 213, 1, *tusis* p. 211, 20; inseritur autem ante *b*, *c*, *d*, *p*, *qu*, *s*, *t*, conf. *Latein. Messen* p. 47, *hermaphronditis* p. 8, 17, *amynclano* p. 200, 16, *conquente* (coquente) p. 200, 2, *elephans* p. 60, 3, *transtron* p. 106, 23, *mentitur* (metitur) p. 192, 7, *semenstri* p. 78, 10, *tricensimus* p. 13, 8. 37, 4. 6. 38, 1. 11. 57, 3, *phasintigrim* p. 99, 5, *ventustate* p. 191, 18; pro *m* adhibitum invenitur (conf. quae de antiquiore accusativi forma p. XXVIII diximus); huc referenda est lectio *venundatis* p. 195, 25.

p pro *b* ponitur praesertim ante *s*, *opstare* p. 58, 9; de duplici *p* inter duas vocales, ubi vulgo unicum scribitur, vid.

quae de duplici *l* supra diximus et quae de archetypo infra § 9. p. xxxvi disseremus: *repperuntur* (sic) p. 183, 23; *ph* pro *f* et *p* positum occurrit: *phalerni* p. 207, 4!, *phasintigrim* p. 99, 5, *phantherae* p. 60, 2. 72, 9.

qu pro *c*, *co*, *cu* scribitur: *praecoques* p. 234, 12, *loqui* (loci) p. 200, 17, *qualescunt* (coalescunt) p. 127, 14, *aquente* (acuente) p. 63, 19.

s literis *c et f* praefigitur non solum ab initio vocis, sed in medio etiam vocabulo, e. g. *scortinas* (cortinas) p. 236, 25, *sfugant* p. 18, 18, *fuscos* (fucos) p. 19, 6, *sceterum* (ceterum) p. 40, 22; additur in fine vocum attractione quadam, si *s* inchoat sequens vocabulum; omittitur autem post *i*, quod additum apparere ante *s* supra demonstravimus: *icarabaeis* pro *iscarabaeis* i. e. *scarabaeis* p. 31, 17, *ipinas* pro *ispinas* i. e. *spinas* p. 247, 6. p. 6, 15, *itaphyle* pro *istaphyle* i. e. *staphyle* p. 115, 26, *ithyzinum* pro *isthyzinum* i. e. *sthyzinum* p. 212, 12; nec minus negligitur post *x*: *exuperabili* p. 83, 18, *explendescente* p. 12, 10, *execratam* p. 159, 9, *expiraverit* p. 71, 1. 121, 26. 134, 12, *exilium* p. 196, 5, *expuatur* p. 128, 1. 219, 21, *existere* p. 102, 18, *extant* p. 176, 3, *exequias* p. 22, 18, conf. quae de verbis compositis p. xxix dicta sunt.

t pro *c* ponitur praecipue sequente *i* vel *e*: *actensum* (accensum) p. 97, 25. 99, 10, *putino* p. 199, 23; in fine vocis vero saepissime pro *d* adhibetur, ut afferamus: *set* p. 16, 20. 63, 2. 66, 9. 69, 18. 70, 19. 71, 26. 72, 25. 73, 10. 74, 12. 22. 77, 1. 192, 8. 251, 14, *aput* p. 47, 8. 69, 2. 75, 21. 186, 20. 211, 3. 218, 21. 219, 9. 223, 3. 243, 22, *illut* p. 183, 12, *aliut* p. 216, 5. 247, 16. 231, 7, *aliutve* p. 242, 20, *haut* p. 173, 15, *quot* p. 242, 20. 216, 2. 210, 5; *t* pro *th* et *th* pro *t* ponuntur: *partorum* p. 99, 22, *psitaeum* p. 203, 17, *celthim* p. 159, 17.

v pro *b* et *f* scribitur: *avest* p. 104, 20, *vimatum* p. 26, 25, *veluarum* p. 83, 13, *voves* p. 59, 20, *provatum* p. 15, 14, *civorum* p. 76, 25, *vina* (bina) p. 36, 25, *puvescere* p. 166, 26,

vinas p. 60, 2, *viturigiaca* p. 187, 7, *vivio* (vibio) p. 226, 12, *subvervefactis* p. 205, 19.

Ex his quae attulimus exemplis clare apparet illas formas non omnino pro lapsibus calami habendas esse, quoniam tenacissime repetuntur, quae quidem in scribendo constantia ab erroribus passim obviis longe diversa est. Non enim ex ignorantia quadam romani vel urbani sermonis vel λέξεως κοινῆς, sed cum delectu quodam hac sua rustica lingua antiquarius utebatur, cum eam non ubique adhibeat, sed veram scripturam interdum sequatur, ut haec exempla docent: *atque* p. 72, 19. 219, 2. 241, 11, *at* p. 221, 7, *hermaphroditis* p. 71, 10. 19. 72, 5, *exstat* p. 154, 13, *exsistere* p. 108, 14, *exserta* p. 20, 4, *sed* p. 66, 1. 220, 3, *apud* p. 218, 20, *aliud* p. 220, 25.

§ 9.

DE ARCHETYPO EIUSQUE AETATE.

E codice, quem habemus, conicere nobis licet, quae in archetypo fuerit paginarum et formae ratio, quoniam e literarum omissarum numero liquido constat antiquarium vel unum vel complures versus archetypi praeterisse, conf. § 7. p. XXIV. Quamobrem dinumeravimus, quot literae vel archetypi lineae e palimpsesto interciderint:

20	literae	vel	archetypi	versus	1	omittitur	p. 91, 2.
20	„	„	„	„	1	„	p. 155, 20.
22	„	„	„	„	1	„	p. 12, 5.
22	„	„	„	„	1	„	p. 129, 2.
23	„	„	„	„	1	„	p. 239, 12.
24	„	„	„	„	1	„	p. 114, 21.
24	„	„	„	„	1	„	p. 36, 12.
24	„	„	„	„	1	„	p. 251, 11.
25	„	„	„	„	1	„	p. 97, 9.
26	„	„	„	„	1	„	p. 173, 18.
28	„	„	„	„	1	„	p. 25, 9.

Inde eiusdem lineas plus minus vicenis quaternis literis constitisse aestimamus, quae coniectura et aliis lacunis probatur. Nam praeterea antiquarius p. 211, 8 omisit 53 literas vel duos versus, p. 245, 6, 66 literas vel tres fere, p. 210, 13, 103 literas vel quattuor archetypi versus. Quae cum ita se habeant, verisimile est illum

p.	67, 8	literis	30	omissis	1	versum	et	quartam	partem
p.	187, 2	„	35	„	„	„	„	dimidiam	
p.	150, 2	„	35	„	„	„	„	„	
p.	73, 1	„	36	„	„	„	„	„	
p.	157, 2	„	40	„	„	„	„	duas	partes
p.	205, 1	„	42	„	„	„	„	„	„

archetypi neglexisse. Quoniam autem huius lineae vicenis quaternis literis exaratae erant, perspicuum est unicam tantum exhibuisse columnam.

Literis maiusculis quadratis compendiisque scribendi immixtis siglisque adhibitis conscriptum fuisse archetypum plerique codicis, quem nos tenemus, errores probant, de quibus iam supra disseruimus, vid. § 7. p. XXII. Nullo modo enim antiquarius *l* pro *c*, *f* pro *e*, *d* pro *p*, *c* pro *t*, *n* pro *v* et vice versa posuisset, nisi harum literarum similitudinem quandam in codice antiquissimo ante oculos habuisset, quae solummodo in scriptura maiuscula quadrata obtinet, cuius literae C et L, F et E, D et P, C et T, N et V facile confunduntur.

Quin etiam literis graecis peregrina nomina in archetypo libro exarata fuisse persuasum habeamus, quod non solum in graecis vocibus post *r h* adhibetur, ut *pyrrhus* p. 44, 22, et plerumque *y* ponitur, ubi Graeci υ scribunt, ut *philyras* p. 146, 24, et *n*, ubi Latini *m*, ut *horaeon* p. 13, 13, sed etiam quod *x* pro *ch* invenimus, *baxio* pro *bacchio* p. 181, 17, quem errorem ex graece scripto vocabulo Βαχχίῳ exortum esse nemo non concedet.

In archetypo literae *m* et *n* una eademque lineola voci imposita significatae fuisse videntur, quare antiquarius interdum *m* pro *n* posuit, ut afferamus: *comveniet* p. 119, 11, *um-*

guentum p. 120, 2, *demsis* p. 125, 25, *gignumtur* p. 155, 24, *im* p. 185, 26, *tamto* p. 215, 26, *tamtum* p. 191, 18 cet.

Neglectis autem siglis omisit idem singulas syllabas, ut § 7. p. XXIII observavimus. Namque constat veteres siglis adhibitis pro *fecere fere*, pro *generi geri* scripsisse (conf. *Kopp*. Palaeographia critica. T. I. p. 289. 284), quae formae et in Veronensi codice, ut afferamus *gera* pro *genera* p 221, 1, recurrunt. Sigla quoque antiquarium interdum non recte assecutum esse supra § 7. p. XXIV demonstravimus.

Archetypi conditionem a codice rescripto haud multum diversam credimus; eam enim secutus est qui exaravit, cum eandem literam in fine versus praecedentis et initio sequentis, si vocabulum ab alia ad aliam lineam traduceretur, bis poneret atque hoc modo etiam in media linea de exeunte et inchoante versu archetypi duplicatas describeret literas pro unica: *immittem* pro *immitem* p. 124, 20, *aliis* pro *alis* p. 11, 22, *rettulit* p. 199, 23, *barrbaros* p. 62, 23, *oobliqua* p. 36, 9, *omnii* pro *omni* p. 24, 25, *aeschrioone* p. 182, 2, *tragaacanthum* p. 164, 12, cet.

Iam in archetypo antiquarius interdum duas invenisse videtur lectiones, quas utrasque transcripsit, ut afferamus exempla: *tertio portio* p. 56, 6, *illius illis* p. 130, 21, *appellatur appelletur* p. 42, 1, *similis similes* p. 51, 8, quae non supervacaneas repetitiones vocabulorum sive paragrammata, sed ambiguam habemus lectionem. Inde conicere licet iam in illo antiquissimo libro emendationis pericula facta fuisse. Nec minus in eo lacunas extitisse suspicamur in illis locis, ubi numeri ponendi erant. Nam vacuo spatio relicto omisit qui nostrum conscripsit exemplar numeros, ut afferamus: *vero*   *stadia* pro *vero bina stadia* p. 88, 6,   *iocinera* pro *bina iocinera* p. 4, 21.

Quibus omnibus perpensis haud longe a veritate aberrare nobis videmur, si ipsum archetypum altero post Chr. n. saeculo scriptum fuisse ponimus.

§ 10.

DE AUCTORITATE CODICIS.

Restat iam, ut de auctoritate quaedam disseramus, quae nostro codici rescripto tribuenda sit in operis Pliniani crisi exercenda. Antiquissimum cuiuslibet scriptoris classici exemplar maximam haud dubie auctoritatem iam ideo habet, quod eius scriptio exiguo dumtaxat temporis intervallo ab ipsius auctoris confectione libri seiuncta est, ac proinde ipsum non iis vitiorum labibus contaminatum est, quibus posterioris aetatis exempla depravata sunt. Quodsi idem liber a viro docto conscriptus et emendatus est, eo maior apographo auctoritas iure tribuetur. Quamquam vero totius operis Pliniani codex, quem repraesentavimus, septimam modo, quod vehementer dolendum est, continet partem, attamen his ipsis fragmentis lacuna textus resarcitur, quae in optimo codice Riccardiano (R) a libro XIII. § 88 incipit. Atque probari potest nullum, quotquot adhuc innotuerint, codicum, quibus *Sillig* in editione sua usus est, ex hoc palimpsesto escriptum esse, cum omnes longo tempore sint exarati, posteaquam, vetere scriptura abluta, alius argumenti opus in his membranis scriptum est. Inde mirum non est lacunas quasdam eius quem nos exhibemus codicis per alios manuscriptos expleri, in omnibus autem libris mss. desiderari, quae in hoc solo leguntur, ut afferamus: lib. XI. § 38 *album mel — ulceribus aptissimum* p. 14, 14—16, lib. XIV. § 47 *in olla vinaceis — recto conduntur* p. 195, 2—4, lib. XIV. § 140 *quae in bibendo certamina* p. 217, 5—6, lib. XV. § 59 *neque ultra — pluvio die* p. 248, 8—9.

Itaque videamus, quod quasi cognationis vinculum hic liber, quem Veronensem vocavimus, cum codicibus mss. habeat, quos *Sillig* adhibuit. Codices, quos vir ille doctissimus siglis θTdDo et VRabcπ notavit, quamquam multo recen-

tiores sunt, quasdam tamen quasi ansas dant ad investigandum, quomodo ab archetypo originem duxerint. Nam in codicibus alterius familiae errores scribendi obvii sunt, qui produnt illos libros de codice langobardica manu exarato transcriptos esse, cum saepissime *s* pro *r* exhibeant, ut afferamus: *prophide* pro *psophide* legit R lib. XII. § 127, item *se dixisse* pro *reticuisse*, quae literae *s* et *r* in langobardica scriptura sibi simillimae a librario minus diligenti et exercitato facile confunduntur. Deinde libri illi mss. easdem habent linguae rusticae formas, quas ad gallicam cisalpinam vel celto-britannicam referendas esse dialectum supra demonstravimus § 8. p. XXIX seq. Scripsit enim cod. R lib. XI. § 182 *eceteris* pro *ceteris*, cod. a lib. XV. § 29 *iamsucum* pro *isamsucum* i. e. *samsucum*, cod. d lib. XI. § 262 *trinverico* pro *treverico*, cod. R lib. XIII. § 67 *iunipiri*, codd. R[1], R[2] lib. XI. § 105 *devellandi* pro *debellandi*, cod. R lib. XI. § 166 *incensimum* pro *vicesimum*, cod. d lib. XI. §. 226 *tramitti* pro *transmitti*, codd. Td lib. XI. §. 241 *aquente* pro *acuente*, cod. a lib. XII. § 116 *tralucido*.

Postremo codices illi antiquam imitati sunt linguam archetypi scribendo, ut afferamus, codice R lib. XI. § 271 *fexit* pro *fecit*, lib. XIII. § 36 *avulso*, lib. XI. § 245 *dexteram*, lib. XIII. § 25 *salurnitana*, nec minus, ubi compendia scribendi in exemplari vetusto omissa fuerant, traduxerunt eiusdem lectionem in deterius, ut cod. R lib. XI. § 261 *amputatibus* pro *amputantibus* mutavit in *amputatis*.

Sequuntur codd. Rad plerumque lectionem primae manus Veronensis codicis, quare probari posse videtur illos codd. archetypum habuisse aliis curis emendatum.

Inde perducimur ad hoc codicum Plinianorum stemma constituendum:

ARCHETYPUM,
literis maiusculis quadratis exaratum, immixtis siglis literisque graecis, unica cuiusque paginae columna, non sibi constanti linearum in singulis paginis numero, 24 literis versui inscriptis, in Italia saeculo secundo confectum, antiquissimas linguae latinae formas continens, cui titulus erat „*naturae historiae*".

*Codex Nonantulanus**) sive *Romanus*, forma bina, 20 lineis in pagina, 26 literis in versu, saec. quarto exaratus, saec. octavo rescriptus; superest fragmentum minutum. Conf. *Pertz.* in *Monatsbericht der berlin. Akademie, Novemberheft* 1853. p. 684.

Codex x2 in Italia superiore saeculo minimum secundo, maximum quinto exaratus, linguae rusticae vestigia continens, paucis lacunis deformatus, ab Iunio Laurentio emendatus; codex ipse deperditus est.

Codex Veronensis sive *St. Paulinus*, forma octava, saec. IV exeunte vel ineunte V exaratus, 26 lineis in pagina, 25 literis in versu, a Caecilio (?) emendatus eodem tempore, crebras lacunas habens, saec. VIII rescriptus; superest septima totius exempli pars.

Codex Leidensis litera A notatus apud *Sillig.* Tom. I. praef. p. v.

Codex x3 in Italia superiore manu langobardica saec. VI—VIII exaratus, quem *Sillig* Tom. I. praef. p. LVII x3 notavit.

VRabcπ TθdDo

§ 11.

DE HUIUS EDITIONIS ADORNANDAE RATIONE.

Ut iam supra § 4. p. XIX indicavimus, hoc Plinianum opus inscriptum est: *naturae historiae* vel *naturae historiarum libri*, quem genuinum libri titulum conservandum esse existimavimus, conf. p. 177.

*) Quoniam monasterii Nonantulani bibliothecam saeculo nono flammis consumtam legimus, hunc codicem, qui saeculo octavo rescriptus est, aliunde Nonantulam iam palimpsestum venisse credimus.

Accedit autem hic liber tamquam supplementum editionis Sillligianae, cuius potissimum rationem duximus et in his prolegomenis et in adnotatione textui subiecta. Atque, ut legentium oculis subiceretur imago quaedam ad antiquissimi libri speciem, quantum per typographorum artem fieri posset, quam accuratissime expressa, hanc editionem palimpsesto ita assimilandam curavimus, ut formam, numerum versuum ac literarum, compendia scribendi, sigla, literas contignatas atque etiam colorem rubrum initialium versuum p. 79. 183. 229 servaremus; praeterea, ut quivis harum rerum peritus de codicis aetate suum ipse sibi facere posset iudicium, ipsa scripturae specimina, ex quibusdam paginis petita, in tabula lithographica ita expressimus, ut artificis imitatio aut nihil aut minimum ab autographo Veronensi sive San-paulino abludat.

Indiscreta vocabula separavimus, at ubi una eademque litera in fine prioris et initio posterioris vocis semel tantum scripta est et ad utramque vocem pertinet, syllabae seiungi non potuerunt, ne modus scribendi antiquus obliteraretur. Exhibuimus itaque *hautemere* pro *haut temere* p. 26, 26, *halituscandi* pro *halitus scandi* p. 218, 8.

Compendia scripturae punctis notantur iuxta literas positis; sed ut cognoscatur in illis locis compendium scribendi significari, non interpunctionem, in parenthesi syllabam omissam addidimus, etiamsi hoc punctum in codice neglectum est. Nam puncta, quae partes orationis distinguunt, in codice plerumque lineae imponuntur, quod ubique accuratissime typis redditum est. Locos vero, quorum singulae voces vel literae iam legi non possunt, et ubi membrana lacunis lacerata est, punctis minoribus notavimus, sed eiusmodi lacunae probe distinguantur a maioribus vel minoribus intervallis, in quibus vel linea est traducta vel nulla exstat in codice scriptura, ut sectiones et capita secernantur.

Emendationes supra lineam scriptas et correctiones expunctarum literarum vocavimus lectiones primae et secundae

manus, ut curas secundas, quas scriptor exarato a se exemplari adhibuit, a primitiva scriptione, ut ita dicamus, plane distingueremus.

In notis, quas textui subiecimus, iisdem usi sumus siglis, quibus *Sillig* usus est in codd. mss. et editionibus significandis. Cum in hisce prolegomenis de siglis, lapsibus calami, erroribus antiquari pro consili ratione uberius egerimus, de his rebus in notis parcius dictum est; itaque saepe verbo solum monuimus, quae discrepantia intercedat inter hunc palimpsestum et inter editionem Silligianam. Eadem ex causa silentio praetermisimus eiusmodi varietatem, ubi *Sillig* antiquiores restituit formas, e. g. superlativum in *—umus*. Aliorum codicum Plinianorum lectiones adiecimus, ubi cum palimpsesto consentiunt, ut iis, qui conferre velint, pateat, quomodo inter se cohaereant. Sunt et nonnulla vocabula, quae in palimpsesto leguntur, quamquam eadem apud *Forcellinum* frustra quaerantur; has novas lexicorum accessiones plerumque indicavimus. Reperiuntur tandem lectiones, quae cum tralaticiis virorum doctorum opinionibus pugnant; has iure aliis diiudicandas reliquimus. Postremo, ut neque hoc omittamus, de interpunctione Silligiana, ubi a palimpsesto differt, raro monuimus, cum lector eam discrepantiam facile animadvertere possit.

Haec fere sunt, quae huic libro praefanda duximus. Quodsi lectoribus disputatio nostra paulo longius provecta videatur esse, benevole hunc errorem nostrum, si qui est, excusent oramus. Nostrum enim credidimus de hoc venerandae antiquitatis monumento uberius et fusius dicere, ne quid desideraretur, quod ad probe cognoscendum et recte diiudicandum palimpsestum facere posset. Superest, ut gratias agamus meritissimas viris doctissimis, quorum singulari opera et beneficio factum est, ut haec editio in lucem prodeat. Namque *Ernestus Fridericus Wüstemann*, gymnasii illustris Gothani professor clarissimus, et *Io. Chr. Fel. Baehr*, qui Heidelbergen-

sem academiam nominis sui fama ornat, praeceptor pie a nobis colendus, egregiam operam suam ad edendum hunc librum eximia benevolentia nobis et obtulerunt et praestiterunt. His igitur viris doctissimis, si quid vel nunc lucrata est Pliniani operis crisis ex libro Veronensi, vel si quid in posterum ex eo lucrabitur, cum doctiores nobis aut acutiores homines thesauro a nobis invento dexterius usi erunt, omnes illos fructus deberi grati profitemur; errores, si quos forte a nobis admissos deprehenderint lectores, iuvenilis aetatis imbecillitati condonabunt aut prolixo saltem nostro de literis bene promerendi studio excusabunt.

Dabamus Carlsruhae idib. octobr. MDCCCLIV.

Q. I. f. 3. *Fol. 108ᵃ. p. 216.*

LIB· XI

* cReliq·[ua]rum generis[1]
de locustis
de formicis
chrysallides
asilus[2]
papiliones[3]
de is[4] animalibus quae ex ligno ait
in ligno nasc[untur]
sordium hominis animalia
quod animal minimum
aestatis animalia[5]
animal cui cibi itus[6] non sit[7]
tiniae[8]
cantharides
culices
niuis animal
pyraliliquе[9] siue pyrolocum[10]
hemerobion
animalium omnium
per singula membra naturae
et historiae
quae apices habeant
quae cristas
cornuum genera
quib·[us] mobilia
de capitib·[us]

* Desunt paginae 4 (Q. I. f. 1. 2).

1. Praeposita litera c significat: *corrigatur*, vid. proleg. p. XX. *reliqua* (scil. *insecta*) *scarabaeorum generis* conicimus, *reliqua scarabaeorum genera* Sill. 2. *asilo* Ra. om. Sill. 3. *papiliones* Ra, om. Sill. 4. *his* Sill. 5. *etiam in cera animalia* scripsit Sill., sed coniecit *aestatis animalia.* 6. *exitus* Sill. 7. *sit* RTd, *est* Sill. 8. *tineae* Sill. 9. *ignium animal, pyralis* Sill. 10. *pyraustes* Sill.

Fol. 108ᵇ. p. 217. *Q. I. f. 3.*

PLIN· SEC· NATUR· HIS·

qUIB·[US][11] NULLA
de CAPILLO
de OSSIB[US] CAPITIS
de CeReBRO
de AURIBUS
qUAe AUReS NON hABeNT[12]
qUAe SINe AURIBUS eT SINe FORA
MINIBUS AUdIANT
de FACIe
de FRONTe
de SUPeRCILIS[13]
de OCULIS
qUAe SINe OCULIS ANIMALIA
qUAe SINGULOS TANTUM OCULOS[14]
hABeANT
de dIUeRSITATe OCULORUM
qUAe RATIO UISUUS[15]
NOCTU UIdeNTeS
de NATURA PUPILLAe
qUAe NON CONIUeANT[16]
qUIB·[US] eRUTI OCULI ReNASCANT·[UR]
de PALPeBRIS
qUIB[US][17] NON SINT
qUIB[US] AB ALTeRA PARTe TANTUM[18]
SINT[19]
qUIB·[US] GeNAe NON SINT

11. *et quibus* Sill. 12. *quae aures non habent* om. Sill. 13. *superciliis* Sill. 14. *oculos tantum* Sill. 15. *visus* Sill. 16. *conniveant* Sill. 17. *et quibus* Sill. 18. *tantum parte* Sill. 19. *sint* om. Sill.

Q. I. f. 4. *Fol. 69ᵇ. p. 139.*

de MALIS
de NARIBUS
BUCCIS[20]
LABRIS
MENTO[21]
MAXILLIS
de DENTIBUS
QUAE GENERA EORUM
QUIBUS NON UTRAQ[UE] .....[22] SINT
QUIB·[US] CAUI
de SERPENTIUM DENTIBUS
de UENENO EARUM[23]
CUI UOLUCRI DENTES
MIRABILIA DENTIUM
AETAS RUMINANTIUM[24] AB IS[25]
de LINGUA
QUAE[26] SINT EA[27]
de RANARUM SONO
de PALATO
de TONSILLIS
UUA
EPIGLOSSIS
ARTERIAE
GULA CERUIX
COLLUM
SPINA

20. *de buccis* Sill. 21. *mentis* Sill. 22. *parte* Sill. 23. *eorum* Sill. 24. *ruminantium* B T a, *animantium* Sill. 25. *his* Sill. 26. *et quae* Sill. 27. *sint eae* conicimus, *sine ea* Sill.

Fol. 69^a. p. 138. *Q. I. f. 4.*

GUTTUR
FAUCeS
STOMAChUS
de CORde
SANGUINe
ANIMO
qUIBUS MAXIMA CORdA
qUIB·[US] MINIMA
qUIB[US] BINA
qUANdO IN eXTIS ASPICI[28] COePT.[29]
de PULMONe
qUIB·[US][30] MAXIMUS
qUIB·[US] MINIMUS
qUIB·[US] NIhIL ALIUd qUAM PULMO INTUS
qUAe CAUSA UeLOCITATIS ANIMALIUM
de IOCINeRe
de CAPITe eXTORUM
hARUSPICUM CIRCA Id[31] OBSeRUATION[eS]
qUIB·[US] ANIMALIBUS eT IN qUIB·[US] LOCIS IOCINeRA[32]
de FeLLe
UBI eT qUIB·[US][33] GeMINUM
qUIB·[US] ANIMALIUM NON SINT[34]
qUIBUS[35] ANIMALIUM ALIUBI[36] qUAM

28. *adspici* Sill. 29. *coepta* Sill. 30. *et quibus* Sill. 31. *circa///* R, *ea* coni. Sill. 32. *bina iocinera* Sill. 33. *in quibus* Sill. 34. *sit* Sill. 35. *et quibus* Sill. 36. *alibi* Sill.

Q. I. f. 5. *Fol. 74ᵇ. p. 149.*

LIB· XI

IN IOCINeRe
qUAe UIS eIUS
qUIB·[US] CReSCAT CUM LUNA eT deCReS
CAT IOCUR[37]
hARUSPICUM CIRCA eA OBSeRUATIO
Ne[38] eT PROdIGIA MIRA
PRAeCORdIA
RISUS NATURA
de UeNTRe
qUIB·[US][39] NULLUS
qUAe SOLA UOMANT
LACTeS
hILLAe
ALUUS[40]
COLON
qUARe qUAedAM INSATIABILIA
ANIMALIA
de OMeNTO
de SPLeNe
qUIB·[US][41] ANIMALIUM NON SINT[42]
de ReNIBUS
UBI[43] qUA·[TeRNI] ANIMALIB·[US]
qUIBUS .....[44]
PeCTUS COSTAe
UeSICA
qUIB[US][45] ANIMALIUM[46] NON SINT[47]

37. *iocur*, vid. proleg. p. XXVIII, *iecur* Sill. 38. lapsus calami pro *observationes*, ita Sill. 39. *et quibus* Sill. 40. *alvos* Sill. 41. *et quibus* Sill. 42. *sit* Sill. 43. *et ubi* Sill. 44. *quibus nulli* Sill. 45. *et quibus* Sill. 46. *animalibus* Sill. 47. ita Ra, *sit* Sill.

Fol. 74ᵃ. p. 148. *Q. I. f. 5.*

PLIN SEC NATUR HIS

ILIA
de MEMBRANIS
UTERUS
de LOCIS
de UOLUIS
de SUUM UULUA[48]
SUMINE[49]
QUAE ADIPEM QUAE SEBUM[50] hAB·[EANT]
de NATURA UTRIUSQ·[UE]
QUAE NON PINGUESCANT
de MEDULLIS
QUIBUS[51] NON SINT
de OSSIBUS
de[52] SPINIS
QUIBUS NEC OSSA NEC IPINAE[53]
CARTILAGINES
de NERUIS
QUAE SINE NERUIS
ARTERIAE
UENAE
QUAE NEC UENAS NEC ARTERIAS
hABENT[54]
de SANGUINE
de SUDORE
QUORUM ECELERRIME[55] SANGUIS
SPISSETUR

48. *volva* Sill. 49. *de sumine* Sill. 50. *sevom* Sill. 51. *et quibus* Sill. 52. *et* Sill. 53. *ipinae* (i. e. *spinae*), vid. proleg. p. XXXIII, *spina* Sill. 54. ita Ra, *habeant* Sill. 55. *ecelerrime* (i. e. *celerrime*), vid. proleg. p. XXX, *celerrime* Sill.

Q. 1. f. 6. *Fol. 112ª. p. 224.*

. . B . .

QUORUM NON COEAT
QUIBUS CRASSISSIMUS
QUIBUS TENUISSIMUS
QUIBUS NULLUS
QUIB·[US] CERTIS TEMPORIBUS ANNI NULLUS
AN IN ISANGUINE[56] PRINCIPAT[US]
DE TERGORE
DE PILIS ET UESTITU TERGOR[IS]
QUIBUS INTUS ET PEDES SUBTUS HIR TI[57]
DE MAMMIS
QUAE[58] UOLUCRUM MAMMAS HAB[EANT]
NOTABILIA ANIMALIUM .N UBAE RIBUS[59]
DE LACTE
QUOD SOLUM ANIMAL SUGAT IN CURSU
DE COLOSTRIS
DE CASEIS
EX QUIB[US] NON FIANT[60]
DE COAGULO
GENERA ALIMENTI EX LACTE
GENERA CASEORUM
DIFFERENTIA[61] MEMBRORUM HO MINIS[62] A RELIQUIS ANIMALIB[US]

56. *isanguine* i. e. *sanguine*, vid. proleg. p. XXX, ita Sill. 57. *quibus os intus et pedes subtus hirti* conicimus, *quibus eos intus pedes subtus hirti* R a, *quibus pili intus in os et subtus pedes* T d, om. Sill. 58. ita R a, *et quae* Sill. 59. *in uberibus* Sill. 60. *fiat* Sill. 61. *differentiae* Sill. 62. *hominum* Sill.

Fol. 112ᵇ. p. 225. *Q. I. f. 6.*

de BRACChIS[63]
de dIGITIS[64]
de SIMIARUM SIMILITUdINe
de UNGUIB·[US]
de GeNIB·[US] eT POPLITIB·[US]
IN QUIBUS MeMBRI[65] CORPORIS hU
MANI ReLIGIO[66]
UARICeS
de GReSSU
de[67] PedIB·[US] eT CRURIB[US]
de UNGULIS
UOLUCRUM Pedes
Pedes ANIMALIUM A BINIS Ad CeN
TeNOS
de PUMILIONIB·[US]
de GeNITALIB·[US]
de heRMAPhRONdITIS[68]
de PeSTIB·[US][69]
TRIUM GeNeRUM SeMIUIRI
de CAUdIS
de UOCIB[US] ANIMALIUM
de AGNASCeNTIB·[US]US[70] MeMBRIS
UITALITATIS eT MORUM NATAe[71]
eX MeMBRIS hOMINUM
de ANIMA
de UICTU *

63. *bracchiis* Sill. 64. ita Ra, *de digitis de bracchiis* Sill. 65. lapsus calami pro *membris*, vid. proleg. p. XXIII, ita Sill. 66. *sacra religio* Sill. 67. ita Ra, et Sill. 68. *hermaphronditis*, vid. proleg. p. XXXII, *hermaphroditis* Sill. 69. *pestibus* laps. calami pro *testibus*, vid. proleg. p. XXII, ita Sill. 70. —*b*·[*us*]*us*, vid. proleg. p. XXV, *adnascentibus* Sill. 71. *notae* Sill.

* Desunt paginae 4 (Q. I. f. 7. 8).

Q. II. f. 2. *Fol. 8a. p. 16.*

LIB· XI

*dIBILe eXISTIMARe de eA NeC
UIdeO CUR MAGIS POSSINT NON
TRAheRe ANIMAM TALIA eT UIUe
Re QUAM ISPIRARe SINe UISCeRI
BUS QUOd eTIAM IN MARINIS dO
CUIMUS QUAMUIS ARCeNT. SPI
RITUM deNSITATe eT ALTITUdINe
UMORIS UOLARe QUIdeM ALIQUA § 7
eT ANIMATU CAReRe IN IPSO SPIRI
TU UIUeNTIA hABeRe SeNSUUM
UICTUUS GeNeRATIONIS OPeRIS AT
QUe eTIAM de FUTURO· CURAM eT
QUAMUIS NON SINT MeMBRA
QUAe UeIUT CARINA SeNSUS IN
UehANT eSSe TAMeN IIS AUdITU[M]
OSFACTUM GUSTATUS eXIMIA PRAE
TeReA NATURAe dONA SOLLeRTIA[M]
ANIMUM ARTeM QUIS FACILe CRe
dIdeRIT SANGUINeM NON eSSe 8
IIS FATeOR SICUT TeRReSTRIB·[US] QUI
deM CUNCTIS INTER Se SIMILeM
UeRUM UT SePIAe IN MARI SANGUI
NIS UIReS ACTRAMeNTUM OPTI
NeANT PURPURARUM GeNeRI
INFeCTORILe SUCUS SIC eT INSeC
TIS QUISQUIS eST UITALIS UMOR

* Desunt paginae 2 (Q. II. f. 1).

§ 6. *Incredibile* Sill. — *existumare* Sill. — *ispirare* i. e. *spirare*, vid. proleg. p. XXX, ita Sill. — *arcente* Sill. — *spiritum β*, *spiratum* Sill.

§ 7. *Sensum victus* Sill. — *veiut*, vid. proleg. p. XXII, *velut* Sill. — *his* Sill. — *osfactum*, vid. proleg. p. XXVIII, *olfactum* Sill. — *gustatum* Sill.

§ 8. *His* Sill. — *ne terrestribus* Sill. — *verum simile quiddam* Sill. — *saepiae* Sill. — *vires* R θ S T d[2], *vicem* Sill. — *actramentum*, vid. proleg. p. XXVIII, *atramentum* Sill. — *optinet* Sill. — *infector ille* Sill.

Fol. 8ᵇ. p. 17. *Q. II. f. 2.*

PLIN· SEC· NATUR· HIS

hIC eRIT SANGUIS deNIqUe eXIS
TIMATIO Ne SUA CUIqUe SIT NOBIS
PROPOSITUM NATURAe ReRUM MA
NIFeSTAS INdICARe NON CAUSAS
INdAGARe dUBIAS INSeC 9
TA UT INTeLLeGI POSSIT NON UIde[N]
TUR hABeRe NeRUOS NeC OSSA NeC
SPINAS NeC CARTILAGINe NeC PIN
GUIA NeC CARNeS Ne CRUSTUM
qUIdeM FRAGILeM UT qUAedAM
MARINA NeC qUAe IURe dICATUR
CUTIS Sed MedIAe CUIUSdAM IN
TeR OMNIA hAeC NATURA CORPUS
AReNTI SIMILe NeRUO MOLLIUS
IN ReLIqUIS PARTIB·[US] TOTIUS UeRe
qUAM dURIUS eT hOC SOLUM IIS eST
NēC PRAeTeReA ALIUd NIhIL IN
TUS NISI AdMOdUM PAUCIS INTeS
TINUM ITAqUe INPLICATUM dI 10
UOLSIS PRAeCIPUUM LeUACITAS
eT PARTIUM SINGULARUM PALPITA
TIO qUIA qUAeCUMq·[Ue] SI RATIO UI
TALIS ILLA NON CeRTIS INeST MeM
BRIS Sed TOTO IN CORPORe· MINIMe
TAMeN CAPITe SOLUMqUe NON MO
UeTUR NISI CUM PeCTORe AUOLSU[M] *

existimatio R d, *donec aestumatio sua* Sill. — *est naturas* Sill. — ***indagare*** **T** d, *iudicare* Sill.

§ 9. *Cartilagine* laps. calami pro *cartilaginem*, vid. proleg. p. XXIII, ita Sill. — *carnis* Sill. — *ne crustam* Sill. — *naturae* Sill. — *tutius* Sill. — *his* Sill. — *inplicatum. Itaque* Sill.

§ 10. *Praecipua* Sill. — *levacitas* deest apud Forcell., *vivacitas* Sill. — *est ratio* Sill.

* Desunt paginae 8 (Q. II. f. 3. 4. 5. 6).

Q. II. f. 7. *Fol. 15ª. p. 30.*

LIB· XI

CeLLARUM MINIMAe . ed IPSI
MAIOReS APIBUNT SUNT AUTe[M̄] 27
FUCI SINACULeO UeLUT INPeR
FeCTAe APeS NOUISSIMAeqUe
A FeSSIS AUT IAM eMeRITIS INChO
ATAe SeROTINOS FeTUS eT qUASI
SeRUITIA UeRARUM APIUM qUA[M̄]
OBReM IMPeRANT IS PRIMOSq·[Ue]
eXPeLLUNT IN OPeRA TARdANTIS
SINe CLeMeNTIA PUNIUNT Ne
qUe IN OPeRe TANTUM eST· Sed ·IM·
cPeTU· IN FeTU qUOqUe AdIUUAN[NT]
eAS MULTUM Ad CALOReM CON
FeReNTe TURBA CeRTe qUO MA 28
IOR eORUM FUIT MULTITUdO hOC
MAIOR FIT eXAMINUM PROUe[N̄]
TUS CUM MeLLA COePeRUNT MA
TUReSCeRe ABIGUNT eOS MUL
TAeqUe SINGULOS AdGReSSAe
TRUCIdANT NeC Id .. NUS NISI
UeRe Id CONSPICITUR RUGUS Ade[M̄]P
TIS ALIIS INATUM ReIeCTUS IPSe
CeTeRIS AdIMIT ReGIAS 29
GIAS IMPeRATORIBUS FUTURIS
IN IMA PARTe ALUI eXSTRUUN[NT]
AMPLAS MAGNIFICAS Se

§ 26. *Minumae sed* Sill. — *apibunt* puncto addito legendum est *apib*·[*us*]*unt* i. e. *apibus sunt*, ita Sill., vid. proleg. p. XXII.

§ 27. *Sinaculeo* i. e. *sine aculeo*, ita Sill. — *et iam* Sill. — *serotinus* Sill. — *inperant iis* Sill. — *est* om. Sill. — ·*impetu*· praeposito *c* et adscriptis punctis significatur: *corrigatur et deleatur*, vid. p. 1, 1 et proleg. p. XX et XXV.

§ 28. *Fiet* Sill. — *genus* Sill. — *id* om. Sill. — *rugus* laps. calami videtur pro *fugus* i. e. *fucus*, *fucus ademptis alis* Sill. — *in atum*, conicimus *in altum*, *in alvom* Sill.

§ 29. *Inperatoribus* Sill.

Fol. 15ᵇ. p. 31. *Q. II. f. 7.*

PLIN· SEC· NATUR· HIS

PARATAS TUBeRCULO eMINeN
TeS qUOd SI eXPRIMATUR NON
GIGNUNTUR SeXANGULAe OM
NeS CeLLAe A SINGULORUM PedUM
OPeRe Sed RAPIUNT dIeBUS SeRe
NIS MUNIA MeLLe UNO ALTeRO
Ue SUMMUM dIe CeLLAS RePLeN[NT]
UeNIT hOC eX AeRe eT MAXIMe 30
SIdeRUM eXORTU PRAeCIPUeq'[Ue]
IPSO S...O eXPLeNdeSCeNTe NeC
OMNINO PRIUS UeRGILIARUM
eXORTU SUBLICANIS TeMPORIB·[US]
ITAqUe TUM PRIMA AURORA FO
LIA ARBORUM MeLLe ROSCIdA IN
UeNIUNTUR A SI qUI MATUTINO S
SUB dIU FUeRe UNCTAS LIqUORe
UeSTIS CAPILLUMqUe CONCRe
TUM SeNTIUNT SIUe ILLe eST CAe
LI SUdOR SIUe qUedAM SIdeRUM
SALIUA S.Ue PURGANTIS SI AeRIS
SUCUS UTINAMqUe eSSeT AC LI
qUIdUS eT SUAe NATURAe qUA
LIS deFUIT PRIMO NUNC UeRO 31
e TANTA CAdeNS ALTITUdINe MUL
TUMqUe dUM UeNIT SORdeSCe[N]S
eT OBUIO TeRRAe hALITU *

eminentis Sill. — *gignuntur suboles* Sill. — *opere. nihil horum stato tempore* Sill.; omisit antiquarius 22 literas vel versum archetypi, vid. proleg. p. XXXIV.

§ 30. *Ipso sirio exsplendescente fit* Sill. — *sublucanis* Sill. — *a* laps. calami pro *ac*, ita Sill., vid. proleg. p. XXIII. — *s sub*, vid. proleg. p. XXIV. — *diu*, vid. proleg. p. XXVIII, *dio* $\beta\gamma$, *divo* Sill. — *quaedam* Sill. — *sive purgantis* Sill. — *se aeris* Sill. — *esset et purus* Sill.

* Desunt paginae 2 (Q. II. f. 8).

LIB· XI·

TRA COPIA IGNAUIAM AdFeRT A
C IAM MeLLe NON eRIThACe PAS
CUNTUR hACe dILIGeNTIOReS eX
hAC UINdeMIA XV PARTeM API
BUS ReLINqUONT dIeS STATUS IN
ChOANdAe UT qUAdAM LeGe NA
TURAe SI SCIRe AUT OBSeRUARe hO·
MINeS UeLLeNT TRICeNSIMUS
AB edUCTO·eXAMINe FeReqUe
MAIO MeSe INCLUdITUR hAeC
UINdeMIA ALTeRUM GeNUS eST 36
MeLLIS AeSTIUI qUOd .deO UOCA
TUR hORAeON A TeMPeSTIUITATe
PRAeCIPUA ..SO SIRIO eXSPLeNdeS
CeNTe POST SOLSTITIUM dIeBUS
XXX FeRe INMeSA CIRCA hOC SUB
TILITAS NATURAe MORTALIBUS PA
TeFACTA eST NISI FRAUS hOMINU[M]
CUNCTA PeRNICIe CORRUMPeReT
NAMqUe AB eORT. SIdeRIS CUIUS 37
CUMqUe· Sed NOBILIUM MAXIMe
AUT CAeLeSTIS ARCUS SI NON Se
qUANTUR IMBReS Sed ROS TePeS
CAT SOLIS RAdIIS MedICAMeNTA
NON MeLLA GIGNUNTUR OCULIS UL
CeRIBUS INTeRNISqUe UISCeRIB·[US]

§ 35. *Contra copia* Sill. — *ergo diligentiores* Sill. — *relincunt* Sill. — *velint* Sill. — *tricensimus*, vid. proleg. p. XXXII, *tricesimus* Sill. — *mese*, vid. proleg. p. XXXII, *mense* Sill.

§ 36. *Ideo* Sill. — *horaeum β*, *ὡραῖον* Sill. — *ipso sirio* Sill. — *tricenis fere* Sill. — *inmensa* Sill. — *nisi βγ*, *ni* Sill. — *conrumperet* Sill.

§ 37. *Ab exortu* Sill.

Fol. 119ᵇ. p. 239. *Q. III. f. 1.*

PLIN· SEC· NATUR· HIS

dONA CAeLeSTIA qUOd SI SeRUe
TUR hOC SIRIO eXORIeNTe CASU
qUe CONGRUAT IN eUNdeM dIe[M]
UT SAePe UeNeRIS AUT IOUIS MeR
CURIUe eXORTUS NON ALIA SUAUI
TAS UISqUe MORTALIUM MALIS.
A MORTe ReUOCANdIS qUAM dI
UINI NeCTARIS FIAT MeL PLeNI 38
LUNIO UBeRIBUS CAPITUR SeRe
NO dIe PINGUIUS IN OMNI MeLLe
qUOd PeR Se FLUXIT UT MUSTUM
OLeUMqUe APPeLLATUR TACITU[M]
MAXIMe LAUdABILe eST AeSTI
UUM OMNe RUTILUM UT SICCIO
RIBUS CONFeCTUM dIeBUS· AL
BUM MeL NON FIT UBI ThYMUM
eST Sed OCULIS eT ULCeRIBUS AP
TISSIMUM eXISTIMATUR e ThYMO
COLORIS AUReI ISAPORIS GRATIS
SIMI qUO FIT PALAM dOLIOLIS PI[N]
GUI e MARINO ROR e SPISSUM qUOd
CONCReSCIT AUTeM MINIMe
U
LALIdATUR ThYMOSUM NON COIT 39
eT TACTU PRAeTeNUIA FILA MIT
TIT qUOd PRIMUM BONITATIS
T
ARGUMeNTUM eST ABRUMPI

vocandis Sill.

§ 38. *Uberius* Sill. — *tacitum mellis* deest apud Forcell., *acetum* Sill. — *aestivom* Sill. — *ut siccioribus* T, *ut diebus confectum siccioribus* Sill. — *album mel non fit quod bi thymum est sed oculis et ulceribus β*, sed § 45 post: *vocant*, quae verba Ian. § 38 inserere voluit, vid. § 45; om. Sill., vid. proleg. p. XXXVII. — *existumatur* Sill. — *isaporis*, vid. proleg. p. XXX, *saporis* Sill. — *quo* R, *quod fit* Sill. — *marino e* Sill. — *lalidatur* pr. m., vid. proleg. p. XXII, *laudatur* s. m., ita Sill.

§ 39. *Gravitatis* Sill. — *abrumpi* pr. m., ita Sill., *abruti* vel *abrupti* s. m.

LIB· XI·

LE
STATIM eT ReSIURe GUTTAS UILI
TATIS INdICIUM hABeTUR· SeqUe[N]S
PROBATIO UT SIT OdORATUM eT
eX dULCI ACRe GLUTINOSUM PeR
LUCIdUM AeSTIUA MeLLATIONe 40
X PARTe CASTIO dIONYSIO APIB[US]
ReLIqUI PLACeT SI PLeNAe FUeRIN[NT]
ALUI SI MINUS PRO RATA PORTIO
Ne· AUT SI INANES OMNINO NON
ATTINGI· hUIC UINdeMIAe ATTI
CI SIGNUM dedeRe INITIUM CA
PRIFICI ALII dIeM UOLCANO SA
CRUM TeRTIUM 41
GeNUS MeLLIS MINIMe PROBA
TUM SILUeSTRe qUOd 'eRIGAeU[M]
UOCANT CONUeNITUR POST PRI
MOS AUTUMNI IMBReS CUM eRI
Ce SOLA FLOReT IN SILUIS OB Id
hAReNOSO SIMILe· GIGNIT Id MA
XIMe ARCTURI eXORTUUS eT Ad·
PR· Id· SePT· qUIdA[M]
U
AeSTIMAM MeLLATIONeM Ad
ARCTURI eXORTUM PROFeRUN[NT]
U ho·
qUONIAM Ad AeqUINOCTIOM
Ad UeRGILIARUM OCCASUM dIe
BUS CXXXXUIII CTIUM AUTUM
AUTUMNI AB eO SUPeRSINT ·XIIII AB AeqUINOCTIO hS

resiure pr. m., vid. proleg. p. XXII, *resilere* s. m., *resilire* Sill.

§ 40. *Decimam partem* Sill. — *cassio* Sill. — *relinqui* Sill. — *inanis* pr. m., *inanes* s. m., ita Sill., vid. proleg. p. XVIII.

§ 41. *Provatum* pr. m., *probatum* s. m., ita *B* magnum exortum est. — *erigaeum*, signum praepositum spiritus lenis graecorum videtur, *ericaeum* Sill. — *convehitur* Sill. — *erice* $\beta\gamma$, *myrice* Sill. — *exortuus* R, *exortus* Sill. — *et ad· pr· id· sept·* (i. e. *ante diem pridie idus septembris*), *ex ante pridie idus septembris* Sill., vid. proleg. p. XX. — *aestimam* pr. m., vid. proleg. p. XXXII, *aestivam* s. m. — *aequinoctio* pr. m., *aequinoctium* s. m., ita Sill. — *ho* (i. e. *hoc signo*) notatur, quod in inferiore margini adscriptum est. — *dies quatuordecim* Sill. — *hs* (i. e. *hoc signo*), vid. proleg. p. XX.

PLIN· SEC· NATUR· HIS

NI AB eO SUPeRSINT dIeS XIIII
eT AB AeqUINOCTIO Ad UeRGILIA
RUM OCCASUM dIeBUS XXXXUIIII ·
PLURIMA SIT eRICe ATheNIeNSeS 42
IAM TeTRAdICeN APPeLLANT eUBO
eA SISYRUM PUTANTqUe APIBUS
eSSe GRATISSIMUM FORTASSIS qUIA
TUNC NULLA ALIA SIT COPIA· hAeC
eRGO MeLLATIO SINe UINdeMIÆ
eT UeRGILIARUM OCCASU IdIBUS
NOUeMBRIBUS FeRe INCLUdITUR
ReLINqUI eX eA dUAS PARTeS API
BUS RATIO PeRSUAdeT· eT SeMPeR
eAS PARTeS FAUORUM qUAe hA
BeANT eRIThACeN A BRUMA 43
Ad ARCTURI eXORTUM dIeBUS LX·
SOMNO ALUNTUR SINe ULLO
CIBO AB ARCTURI eXORTU Ad Ae
qUINOCTIUM UeRNUM TePIdIO
Re TRACTU IAM UIGILANT SeT eTIA[M]
NUM ALUO Se CONTINeNT SeR
UATOSqUe IN Id TeMPUS CIBOS
RePeTUNT· IN ITALIA UeRO hOC
T
IdeM UeRGILIARUM eXORU FA
CIUNT eT IN eUM dORMIUNT AL 44
UO qUIdAM IN eXIMeNdO MeLLe

§ 42. *Tetradicen* deest apud Forcell., *eam tetralicem θ*, *tetralicem βγ*, *tamaricem* omisso *iam* Sill. — *sisirum* Sill. — *sine*, vid. proleg. p. XXII, *fine* Sill. — *partis* Sill.

§ 43. *Sed* Sill. — *etiam tunc* Sill. — *idem a* Sill. — *exoru* pr. m., *exortu* s. m. — *et in eum β*, *in eum* Sill.

§ 44. *Alvo*, vid. proleg. p. XXIII, *alvos* Sill.

LIB· XI

eXPeNdUNT ITA dIRIBeNTes
qUANTUM ReLINqUANT AeqUI
TAS qUIdeM eTIAM IN IIS OBSTRIN
GITUR FeRUNTqUe SOCIeTATe FRAU
dATA ALUOS·MORI IN PRIMIS eR
GO PRAeCIPITUR LAUTI UT PURIq·[Ue]
eXIMANT MeLLA· eT FUReM MU
LIeRUMqUe MeSeS OdeRe CU[M] 45
eXIMANTUR MeLLA APeS ABICI
FUMO UTILISSIMUM Ne IRASCA[N]
TUR AUT IPSAe AUIdAe UOReNT
FUMO CReBRIORe eT IGNAUIA eA
RUM eXCITATUR Ad OPeRA· NAM
NISI INCUBAUeRe FAUOS LIUIdOS
FACIUNT RURSUS FUMO NIMIO
INF . . . UNTUR qUANdO INIURIA[M]
CeLeBeRRIMe SeNTIUNT MeLLA
UeL MINIMO CONTACTU RORIS
ACeSCeNTIA· eT OB Id INTeR GeNe
RA SeRUATUR qUOd ACAPNUM
UOCANT· FeTUS qUONIAM MOdO 46
PROGeNeRAReNT MAGNA INTeR
R eRUdITOS eT SUBTILIS FUIT qUAeS
TIO APIUM eNIM COITUS UISUS
eST NUMqUAM PLUReS eXISTI
MAUeRe ORe CONFINGI FLORIB[US]

quidem R (codd. Gel.), *siquidem* Sill. — *eis* Sill. — *ut lauti* Sill. — *meses*, vid. proleg. p. XXXII, *menses* Sill.

§ 45. *Apis* Sill. — *abigi* Sill. — *avide* Sill. — *inficiuntur quarum iniuriam* Sill. — *celerrime* Sill. — *acapnon* Sill.

§ 46. *Quoniam*, vid. proleg. p. XXX, *quonam* Sill. — *inter r* altero *r* s. m. deleto, vid. proleg. p. XXV. — *existumavere* Sill. — *oportere confici* Sill.

Fol. 25ᵇ. p. 51. *Q. III. f. 3.*

PLIN· SEC· NATUR· HIS

COMPOSITAS ATqUe APTe UTILI
TeR ALIqUI COITU UNIUS qUI ReX
IN qUOqUe APPeLLeTUR eXAMI
Ne hUNC eSSe SOLUM MARe PRÆ
CIPUA MAGNITUdINe· Ne FATIS
CAT IdeO FeTUM SINe eO edI APeS
qUe ReLIqUAS TAMqUe MAReM
FeMINAS COMITARI· NON TAM
qUAM dUCeM qUAM PROBABILe[M]
ALIAS SeNTeNTIAM FUCORUM
PROUeNTUS COARGUIT qUAe eNI[M] 47
RATIO UT IdeM COITUS INPeRFeC
TOS GeNeReT ALIOS PRO...OR Ue
I
RO PROR eXISTIMATIO FIeReT NI
RURSUS ALIA dIFFICULTAS OCCUR
ReReT qUIPPe NASCUNTUR ALI
qUANdO IN eXTReMIIS FAUIIS
APeS GRANdIOReS qUAe CeTeRAS[AS]S
FUGANT OeSTRUS UOCATUR hOC
MALUM qUOdAM MOdO NASCeNS
SI IPSe FINGUNT qUOd CeRTUM 48
eST GALLINARUM MOdO INCU
BANT Id qUOd eXCLUSUM eST
PRIMO UeRMICULUS UIdeTUR
CANdIdUS IACeNS TRANSUeR
SUS AdhAeReNSqUAe ITA UT *

compositis apte atque Sill. — *appellatur* Sill. — *mare* laps. calami pro *marem*, vid. proleg. p. XXIII, ita Sill. — *non edi apisque* Sill. — *tamquam marem* Sill.

§ 47. *Coitus inperfectos* d, *coitus alios perfectos inperfectos* Sill. — *propior* Sill. — *pror* pr. m., *prior* s. m. — *existumatio* Sill. — *extremiis faviis*, vid. proleg. p. XXIV, XXXVI, *extremis favis* Sill. — *ceterass*, vid. proleg. p. XXIV, XXXVI, alterum *s* sec. ms. lavando deleverat. — *quonam modo* Sill. — *ipsae* Sill.

§ 48. *Adhaerensquae*, vid. proleg. p. XXIX, *adhaerensque* Sill.

* Desunt paginae 4 (Q. III. f. 4. 5).

Q. III. f. 6. *Fol. 30ª. p. 60.*

LIB· XI

Se UTIqUe SINe ReGe NON PoS
SUNT INUITAe AUTeM INTeReMUNT[UNT]
eOS CUM PLUReS FUeRe POTIUS
qUe NASCeNTIUM dOMOS dIRUUNT[UNT]
SI PROUeNTUS deSPeRATUR TUNC
eT FUSCOS ABIGUNT· TA[M] 57
qUAM eT de IS UIdeO dUBITARI
PROPRIUMqUe IIS GeNUS eSSe ALI
qUOS eXISTIMARe SICUT FURIB·[US]
GRANdISSIMIS INTeR ILLOS Sed
NIGRIS LATAqUe ARUO ITA APPeL
LATIS qUIA FURTIM deUOReNT
MeLLA· CeRTUM eST AB APIBUS FU
COS INTeRFICI UTIqUe ReGeM NO[N]
hABeNT qUOMOdO SINe ACULeO
NASCANTUR IN qUAeSTIONe eST·
UMIdO UeRe MeLIOR FeTUS SIC 58
CO MeL COPIOSIUS· qUOd SI deFe
CIT ALIqUAS ALUOS CIBUS IMPe
TUM IN PROXIMAS FACIUNT RA
PINAe PROPOSITO Ad ILLAe CON
TRA deRIGUNT ACIeM eT SI CUS
TOS AdSIT ALTeRUTRA PARSq[Ue]
qUAe· SIBI FAUeRe SeNSIT NON
AdPeTIT eUM eX ALIIS qUOqUe
SAePe dIMICANT CAUSIS dUAS

§ 56. *Esse utique* Sill. — *interimunt* Sill. — *fuscos, fucos* Sill.

§ 57. *Quamquam et* Sill. — *de iis* Sill. — *existumare* Sill. — *illos* Td, *illas* Sill. — *alvo* Sill. — *sed quomodo* Sill.

§ 58. *Melior fetus* $\beta\gamma$, *fetus* Sill. — *defecit* θd, *deficit* Sill. — *inpetum* Sill. — *at* Sill. — *dirigunt* Sill. — *parsque quae* i. e. *parsque* pr. m., *pars quae* s. m., vid. proleg. p. XXVI, ita Sill. — *duasque* Pint., *easque* Sill.

Fol. 30ᵇ. p. 61. *Q. III. f. 6.*

PLIN· SEC· NATUR· HIS

qUe ACIeS CONTRARIAS dUOSqUe
IMPeRATOReS INSTRUUNT· MA
XIMe RIXA IN CONUehendIS FLO
RIBUS eXSeRTA· eT SUOS qUIBUS
qUe eUOCANTIBUS qUAe dIMICA
. TIO INIeCTU PULUeRIS AUT FUMO
TOTA dISCUTITUR· ReCONCILIATUR[UR]
UeRO LACTe UeL AqUA MULSA APeS 59
SUNT eT RUSTICAe SILUeSTReSqUe
hORRIdAe ASPeCTU MULTO IRAe[UN̄]
dIOReS Sed OPeRe AC LABORe PRAeS
TANTeS URBANARUM dUO GeNe
RA OPTIMAe BReUeS UARIeqUe
.. IN .. TONdITATeM COMPAC
TILeS deTeRIOReS LONGAe eT qUI
BUS SIMILITUdO UeSPARUM eTIA[M̄]
NUM deTeRMINAe eX IIS PILO
SAe IN PONTO SUNT qUAedAM
M ALeAS qUe BIS IN MeNSAe MeL
LA FACIUNT CIRCA ThеRMOdON
TeM AUTeM FLUUIUM dUO GeNe
RA ALIARUM qUAe IN ARBORI
BUS MeLLIFICANT ALIARUM
qUAe SUB TeRRA TRIPLICI CeRA
RUM ORdINe UBeRRIMe PRO
UeNTUUS ACULeUM APIB·[US] 60

duo inperatores Sill. — *exserta*, vid. proleg. p. XXXIV, *exorta* Sill.

§ 59. *Adspectu* Sill. — *variaeque et in rotunditatem* Sill. — *conpactiles* Sill. — *determine* R, *deterrimae* Sill. — *quaedam aliae quae* conicimus, vid. proleg. p. XXII, XXIV, *quaedam albae quae* Sill. — *mensae*, vid. proleg. p. XXIX, *mense* Sill. — *uberrimi proventus* Sill.

LIB· XI

deaIT NATURA UeNTRI CONSeR-
TUM Ad UNUM ICTUM hOC CON
FIXO qUIdAM eAS STATIM eMO
RI PUTANT ALIqUI NON NISI IN
TANTUM AdACTO UT INTeSTINI
qUIPPIAM SeqUATUR· Sed FUCOS
POSTeA eSSe NeC MeLLA FACeRe
UeLUT CASTRATIS UIRIBUS PARI
TeRqUe eT NOCeRe eT PROdeSSe
deSINeRe eST IN eXeMPLIIS e
qUOS AB IIS OCCISUS· OdeRe FOe 61
dOS OdOReS PROCUIqUe FUGIUNT[UNT]
Sed eT FICTOS ITAqUe UNGUeNTA
RedOLeNTIS INFeSTANT IPSAe
PLURIMORUM ANIMALIUM IN
IURIIS OBNOXIAe INPUG
NANT eAS NATURAe eIUSde deGe
NeReS UeSPAe AdqUe CRABRO
NeS eTIAM e CULICUM GeNeRe
qUI UOCANTUR MULIONeS PO
PULANTUR hIRUNdINeS· eT qUÆ
dAM ALIAe AUeS INSIdeANTUR 62
AqUANTIBUS RANÁe qUAe MA
XIMA eORUM eST OPeRATIO TUM
CUM SUBOLeM FACIUNT Ne. hAe
TANTUM qUAe STAGNA RIUOS

§ 60. *Infixo* Sill. — *velut* βγ, *ut* Sill. — *exempliis*, vid. proleg. p. XXIV, *exemplis* Sill. — *occisos* Sill.

§ 61. *Procuique*, vid. proleg. p. XXII, *i* pro *l* positum, *proculque* Sill. — *eiusde*, vid. proleg. p. XXIII, *eiusdem* Sill. — *atque* Sill.

§ 62. *Insideantur*, vid. proleg. p. XXIX, *insidiantur* Sill. — *earum* Sill. — *nec hae* Sill.

Fol. 55[b]*. p. 111.* *Q. III. f. 7.*

PLIN· SEC· NATUR· HIS

qUe OBSIdeNT UeRUM eT RUBe
TAe UeNIUNT ULTRO AdRePeN
`TeS qUAe FORIBUS PORTAS SUFFLA[N]T
Ad hOC SPATIO PROUOLAT CONFeS
TIMqUe ABRIPITUR NeC SeNTIRe
ICTUUS APIUM RANAe RAdUN
TUR INIMICAe eT OUeS dIFFICILe Se
e LANIS eARUM eXPLICANTIBUS
CANCRORUM eTIAM OdORe SI qUIS
IUXTA COqUAT eXANIMANTUR
qUIN eT MORBOS SUAPTe NATU 63
RA SeNTIUNT INdeX eORUM
TRISTITIA TORPeNS eT CUM ANTe
FOReS IN TePOReM SOLIS PROMO
TIS ALIAe CIBOS MINISTRANT CU[M]
deFUNCTAS PROGeRUNT FUNe
RANTIUMqUe MORe COMITAN
TUR exeqUIAS· ReGe eA PeSTe CO[N]
SUMPTO MAeReT PLeBeS IGNAUO
dOLORe NON CIBOS CONUehENS
NON PROCedeNS TRISTI TANTUM
MURMURe GLOMeRATUR CIRCA
CORPUS eIUS SUBTRAhITUR ITA 64
que deduCTe MULTITUdINI ALIA· S
SPeCTANTIS eXANIMeM LUC
TUM NON MINUUNT TUNC qUO

adrepentesque Sill. — *pertas* R[1], —*pertas* R[2], —*perta* Td, —*pertas* K, *per eas* Sill. — *ictus* Sill. — *raduntur*, vid. proleg. p. XXIII, *traduntur* Sill.

§ 63. *Teporem* $\beta\gamma$, *tepore* Sill. — *exsequias* Sill. — *glomeratur* $\beta\gamma$, *glomerantur* Sill.

§ 64. *Diducte* RT, *diductae* θd[1]d[2]S, *deductae* β, *diducta* Sill. — *multitudini* TSd[2]β, *multitudine* Sill. — *alia ·sspectantis* praeposito puncto emendator prius *s*, quod lapsu calami *s spectantis* exaratum habuit, deleverat, *alias spectantes* Sill.

LIB· XI

qUe NI SUBUeNIATUR FAMe
MORIUNTUR hILARITATe IGITU[UR]
eT NITORe SANITAS AeSTIMATUR
SUNT eT OPeRIS MORBI CUM CAUS[OS]·
NON eXPLeNT CLARON UOCANT
IdeM BLAPSIGONIAM SI FeTUM
NON PeRAGANT INIMICA eT eChO 65
eST ReSULTANTI SONO qUI PAUI
dAS AeTeRNO SULSeT ICTU INIMI
CA eT NeBULA ARANeI qUOqUe
UeL MAXIMe hOSTILeS CUM PRÆ
UALUeRe UT INTeXANT eNeCAN[NT]
ALUOS PAPILLO eTIAM hIC IGNA
UOS eT INhONORATUS LUMINI
BUS ACCeNSIS AdUOLITANS PeS
TIFeR NAeC UNO MOdO NAM eT
IPSe CeRAS dePASCITUR eT ReLIN
qUIT eT CReMeNTA e qUIBUS TeRe
dINeS GIGNUNTUR FILA eTIAM
ARAdeOSA qUACUMqUe INCeS
SIT ALARUM MAXIMe e LANU
GINe OPTeXTI NASCUNTUR eT IN 66
IPSO LIGNO TeRedINeS qUAe Ce
RAS PRAeCIPUe AdPeTUNT INFeS
TAT eT AUIdITAS PASTUUS NIMIA
FLORUM SATIeTATe UeRNO MA

aestimatur βγ, *existumatur* Sill. — *favos* Sill. — *item* Sill. — *blapsigoniam* dβγ, *blapsigonian* Sill. — *peragant* dβ, *peragunt* Sill.

§ 65. *Alterno pulset* Sill. — *papilio* Sill. — *etiam hic* β, *hic* om. Sill. — *nec* Sill. — *et crementa*, vid. proleg. p. XXII, *excrementa quibus* Sill. — *aradeosa*, vid. proleg. p. XXII, *araneosa* Sill. — *lanugine obtexit* Sill.

§ 66. *Pastus* Sill.

Fol. 116 b. p. 233. *Q. III. f. 8.*

PLIN· SEC· NATUR· HIS

XIMe TeMPORe ALUO CITA OLeO
qUIdeM APeS NON TANTUM Sed
OMNIA INSeCTA eXAMINANTUR
PRAeCIPUe SI CAPITe UNCTO IN SO
Le PONANTUR ALIqUANdO eT IPSeÆ 67
CONTRAhUNT MORTIS SIBI CAU
SAS CUM SeNSeRe eXIMI MeLLA
AUIde UORANTeS CeTeRO PRAePAR
Ce eT qUAe ALIOqUI PROdIGAS Ad
qUe edACIS NON SeCUS AC PIGRAS
eT IGNAUAS PROTURBeNT NOCeN[NT]
eT SUA MeLLA IPSIS INLUTAeqUe
AB AUeRSA PARTe MORIUNTUR·
TOT hOSTIBUS TOT CASIBUS eT qUO
TAM PORTIONeM eORUM COM
MeMORO TAM MUNIFICUM ANI
MAL eXPOSITUM eST ReMedIA dI
CeMUS SUIS LOCIS NUNC eNIM
SeRMO de NATURA eST GAUdeN[NT] 68
PLAUSU ATqUe TINNITU AeRIS
eOqUe CONUOCANTUR qUO MA
NIFeSTUM eST AUdITUS qUOqUe
INeSSe SeNSUM eFFeCTO OPeRe
edUCTO FeTU FUNCTAe MUNe
Re OMNII eXeRCITATIONeM TA
MeN SOLLeMNeM hABeNT SPA

[Q.] III.

non apes Sill. — *exanimantur* Sill.

§ 67. *Ipse* pr. m., *ipsae* s. m., ita Sill. — *praeparcae* Sill. — *atque* Sill. — *atque ignavas* Sill. — *inlitaeque* Sill. — *aversa* Pint., *adversa* Sill. — *conmemoro* Sill.

§ 68. *Functae* $\beta\gamma$, *functo* Sill. — *omnii*, vid. proleg. p. XXIV et XXXVI, *omni* Sill.

LIB· XI

TIATAeqUe IN APeRTO eT IN ALTU[M]
eLATAe GYRIS UOLATU edITI TUM
deMUM Ad CIMUM RedeUNT
UITA hIS LONGISSIMA UT PROSPe 69
Re INIMICA AC FORTUITA CedAN[NT]
SePTeNIS ANNIS UNIUeRSA SAL
UOS NUMqUAM ULTRA deCeM
ANNOS dURASSe PROdITUR SUN[NT]
qUI MORTUAS SI INTRA UeRNO
TORReANTUR AC FICULNeO CINe
Re T.PIdO FOUeANTUR PUTeNT
ReUIUeSCeRe IN TOTUM UeRO 70
AMISSAS RePAR... UeNTRIBUS
BUBULIS ReCeNTIBUS CUM FIMO
OBROTIS IUUeNCORUM UeRGILIUS[US]
CORPORe eXAMINATO SICUT eqUO
RUM UeSPAS AdqUe CRABROSNeS
SICUT ASINORUM SCARABAeOS
MUTANTe NATURA eX OLIIS qUAe
dAM IN ALIA Sed hORUM OMNIU[M]
COITUS CeRNUNTUR· eT TAMeN
FeTU eAdeM P..Pe NATURA qUAe
APIBUS UeSPA..N SU. LIMI e.. 71
TO NIdOS FACIUNT IN IIS CeRAS
CRABRONeS CAUeRNIS .UT SUB
TeRRA eT hORUM OMNIUM SeX

altum datae Sill. — *editis* Sill. — *cimum*, vid. proleg. p. XXXII, *cibum* Sill.

§ 69. *Eis* Sill. — *alvos* Sill. — *intra tectum hieme serventur dein sole verno* Sill., omisit antiquarius 28 literas i. e. versum archetypi, vid. proleg. p. XXXIV. — *cinere toto die* Sill., *tepido* legendum est, *tepide θ*.

§ 70. *Reparari ventribus* Sill. — *obrotis*, vid. proleg. p. XXX, *obrutis*, *vergilius iuvencorum* Sill. — *exanimato* Sill. — *atque crabrones* Sill. — *oliis*, vid. proleg. p. XXII, XXX, *aliis* Sill. — *in fetu eadem prope* Sill.

§ 71. *Vespae in sublimi e luto* Sill. — *et in iis β*, *in his* Sill. — *aut* Sill.

Fol. 13^b. p. 27. *Q. IIII. f. 1.*

PLIN· SEC· NATUR· HIS

ANGULAe CeLLAe CeRAe AUTeM
·e CORTICe ARANeOSAe FeTUS IP
se INAeqUALIS UT BARBARIS ALIUS[US]
eUOLAT ALIUS IN NYMPhA eST
ALIUS MICULO eT AUTUMNO NO[N̄]
UeRe OMNIA eA PLeNILUNIO
MAXIMe CReSCUNT UeSPAe 72
qUAe IChNeUMONeS UOCAN
TUR SUNT AUTeM MINOReS qUA[M̄]
ALIAe UNUM GeNUS eX ARANeIS
PeReMUNT PhALANGIUM AP
PeLLATUM eT IN NIdOS SUOS Fe
RUNT deINde INLINUNT eT eX IS
INCUBANdO SUUM GeNUS PRO
CReANT PRAeTeReA OMNeS CAR
Ne UeSCUNTUR CONTRA qUAM
APeS qUAe NULLUM CORPUS AT
TINGUNT Sed UAeSPAe MUSCAS
GRANdIOReS UeNANTUR AM
PUTATOqUe IIS CAPITe ReLIqUO[M̄]
CORPUS AUFeRUNT CRABRO 73
NUM SILUeSTReS IN ARBORUM
CAUeRNIS deGUNT hIeMe UT Ce
TeRA INSeCTA CONdUNTUR UI
TA UIMATUM NON TRANSIT IC
TUS eORUM hAUTeMeRe SINe *

cerae d, *cetera* Sill. — *e* om. Sill. — *fetus* d$\beta\gamma$, *et fetus* Sill. — ***ut barbaris*** β, *et barbarus* Sill. — *miculo*, vid. proleg. p. XXIV, *in vermiculo* Sill. — *vere* β, *verno* Sill.

§ 72. *Perimunt* Sill. — *ex iis* Sill. — *vaespae*, vid. proleg. p. XXIX, *vespae* Sill. — *et amputato* β, *amputato* Sill.

§ 73. — *Vimatum*, vid. proleg. p. XXXIII, *bimatum* Sill. — *hautemere* (i. e. *haut temere*), vid. proleg. p. XXII seq.

* Desunt paginae 2 (Q. IIII. f. 2).

LIB· XI

SULA NASCI TRAdUNT CUPRAeS
SI TeReBINThI FRAXINI qUeRCUUS[US]
FLOReM IMBRIBUS deCUSSUM TeR
RAe hALITU ANIMANTe FRIeRI AŪ
TeM PRIMO PAPILIONeS PARUOS
NUdOSqUe MOX FRIGORUM IM
PATIeNTIA UILLIS INhORReSCeRe
eT AdUeRSUS hIeMeM TUNICAS
SIBI INSTAURARe deNSAS PedU[M]
ASP . . . TATe RAdeNTIS FOLIORUM[UM]
LANUGINeM IN UeLLeRA hANC
AB IS COGI SUBIGIqUe UNGUIUM
CARMINATIONe MOX TRAhI IN
TeR RAMOS TeNUARI CeU PeCTINe
POSTeA AdPRehENSAM CORPORI
INUOLUI NIdO UOLUBILI TUM 78
AB hOMINe TOLLI FICTILIBUSqUe
UASIS TePORe eT FURFURUM eSCA
NUTRIRI AdqUe ITA SUBNASCI SUĪ
GeNeRIS PLUMAS qUIBUS UeSTI
TOS Ad ALIA PeNSA dIMITTI qUAe
UeRO CAPTA SINT LANIFICA UMO
Re LeNTeSCeRe MOX IN FILA· TeNUA
RI IUNCeO FUSO NeC PUdUIT hAS
UeSTeS USURPARe eTIAM·UIROS
LeUITATeM PROPTeR AeSTIUAM IN

§ 77. *Insula nasci* Sill. — *tradunt* βγ, *traduntur* Sill. — *cupraessi*, vid. proleg. p. XXIX, *cupressi* Sill. — *quercus* Sill. — *frieri* laps. calami pro *fieri*, ita Sill. — *inpatientia* Sill. — *asperitate* Sill. — *in vellera* β, *vellere* Sill. — *ab his* Sill. — *cogi subigique* β, *subigique* om. Sill.

§ 78. *Atque* Sill. — *capta* RTKd, *coepta* Sill. — *lanificia* Sill. — *vestis* Sill.

PLIN· . . . .

TANTUM A LORICA GeNeNdA dIS
CeSSeRe MOReS UT ONeRI SIT eTIA[M]
UeSTIS ASSPRIA TAMeN BOMBY
Ce AdhUC FeMINIS ARA · 79
NeORUM hIS NON ABSURde IU[N]
GATUR NATURA dIGNA UeL PRÆ
CIPUA AdMIRATIONe· PLURA AU
TeM SUNT GeNeRA NeC dICTU
NeCeSSARIA IN TANTA NOTITIA
PhALANGIA eX IIS APPeLLANTUR
QUORUM NOXII MORSUS CORPUS
eXIGUUM UARIUM ACUMINA
TUM AdSULTIM INGRedIeNTIU[M]
ALTeRA eORUM SPeCIe NIGRI PRIO
RIBUS LONGISSIMIS OMNIBUS
INTeRNOdIA TeRNA IN CRURIB·[US]
LUPORUMINIMI NON TeXUNT 80
MAIOReS IN TeRRA eT CAUeRNIS
eXIGUA UeSTIBULA PRAePAN
dUNT· TeRTIUM eUNdeM GeNUS
eRUdITA OPeRATIONe CONSPICU[M]
ORdITUR TeLAS TANTIQUe OPeRIS
MATeRIAe UTeRUS IPSIUS SUFFI
CIT SIUe ITA CORRUPTA ALUI NA
TURA STATO TeMPORe UT deMO
CRITO PLACeT SIUe eST QUAedAM *

genenda, vid. proleg. p. XXII, *gerenda* Sill. — *asspria*, vid. proleg. p. XXII, *assyria* Sill. — *feminis cedimus* Sill.

§ 79. *Praecipua β*, *praecipue* Sill. — *ex his* Sill. — *species* Sill. — *longissimis* R d β, *cruribus longissimis* Sill.

§ 80. *Luporuminimi* (i. e. *luporum minimi*), vid. proleg. p. XXII seq. — *eundem*, vid. proleg. p. XXIV, *eorundem* Sill. — *conspicuum* Sill.

* Desunt paginae 4 (Q. IIII. f. 4. 5).

Q. IIII. f. 6. *Fol.* 106^{b}*. p. 213.*

CANdUeRe SOLIS ARdORIBUS
ITeMqUe CUM SITIUNT eXPLeBI
LeS POTUUS CONSTAT eT SePTeNA
CAUdAe INTeRNOdIA SAeUIORA
esse PLURIBUS eNIM SeNA SUN[NT]
hOC MALUM AFRICAe UOLUCRe
eTIAM AUSTRI SUNT FACIUNT PA[N̄]
deNTIBUS BRACChIA UT ReMI
GIA SUBLeUANTeS APOLLOdO
RUS IdeM PLANe qUIBUSdAM I[N̄]
esse PINNAS TRAdIT SAePe PSYL 89
LI qUI ReLIqUARUM UeNeNA TeR
RARUM INUehENTeS qUASI qUAeS
TUUS SUI CAUSA PeReGRINIS . A
LIS IMPLeBeRe ITALIAM hOS qUO
qUe IMPORTARe CONATI SUNT
Sed UIUeRe INTRA SIC . . . . . e
LI ReGIONeM NON POTUeRe UI
SUNTUR TAMeN ALIqUANdO IN I
TALIA Sed INNOCUI MULTISqUe
ALIIS IN LOCIS UT CIRCA PhARUM
IN AeGYPTO IN SCYThIA INTeRe 90
MUNT eTIAM SUeS ALIOqU . . U .
UACIORIS CONTRA UeNeNA TA
LIA NIGRAS qUIdeM CeLeRIUS
SI IN AqUAM Se INMeRSeRINT

§ 88. *Incanduere solis* Sill. — *inexplebiles* βγ, *inexplebili* Sill. — *potuus*, vid. proleg. p. XXXVIII, ita R, *potu* Sill. — *sunt faciunt*, vid. proleg. p. XXXVI, om. *sunt* Sill.

§ 89. *Invehentes quaestus* Sill. — *malis* Sill. — *inplebere*, vid. proleg. p. XXXI, *inplevere* Sill. — *inportare* Sill. — *intra siculi caeli* Sill.

§ 90. *Interimunt* Sill. — *alioquin vivaciores* Sill.

Fol. 106 a. p. 212. *Q. IIII. f. 6.*

hOMINI ICTO PUTATUR eSSe Re
MedIO IPSORUM CINIS POTUS
IN UINOM MAGNAM AdUeR
SITATeM OLeO MeRSIS eT STeLLIO
NIBUS PUTANT eSSe INNOCUIS
dUMTAXAT IIS qUI eT IPSI CAReN[NT]
SANGUINe LACeRTARUM FIGURA
ATqUe SCORPIONeS IN TOTUM
NULLI NOCeRe qUIBUS NON SIT
SANGUIS· qUIdAM eT AB IPSIS Fe 91
TUM deUORARI ARBITRANTUR
UNUM MOdO ReLINqUI SOLLeR
TISSIMUM eT qUI Se IPSIUS MA
TRIS CLUNIBUS INPONeNdO TU̅
TUS eT A CAUdA eT A MORSU LOCO
FIAT hUNC eSSe ReLIqUORUM
ULTOReM qUI POSTReMO GeNI
TOReS SUPeRNe CONFICIAT PARIU[N̅]
TUR AUTeM UNdeNI ChAMAe
LeONUM STeLLIONeS hI qUOdA[M̅]
MOdO NATURAM hABeNT ROR e
TANTUM UIUeNTeS PRAeTeRq[Ue]
..ANeIS.......CICAdIS UITA 92
qUARUM dUO GeNeRA MINOReS
qUAe PRIMAe PROUeNIUNT eT
NOUISSIMAe PeReUNT SUNT AU *

vinom, vid. proleg. p. XXXII (*vocali, quae vocem finit, additur m, si sequens vocabulum eadem litera incipit*), *vino* Sill.

§ 91. *Praeterque araneis* Sill.

§ 92. *Similis cicadis* Sill. — *sunt autem* Sill.

* Desunt paginae 2 (Q. IIII. f. 7).

LIB· XI

CReNSI CANUNT PINNARUM
ILLIS NATURA qUAe APIBUS Sed
PRO CORPORe AMPLIOR · INSeC 96
TORUM AUTeM qUAedAM BINAS
GeRUNT PINNAS UT MUSCAe qUAe
dAM qUATeRNAS UT APeS MeM
BRANIS eT CICAdAe UOLANT qUA
TeRNAS hABeNT qUAe ACULeIS
IN ALUO ARMANTUR· NULLUM I
N ORe PLURIBUS qUAM BINIS
AdUOLAT PINNIS ILLIS eNIM UL
TIONIS CAUSA dATUM eST hIS AUI
dITATIBUS NULLIS eORUM PIN
NAe ReUIUeSCUNT AUULSAe NUL[UL]
LUM CUI ACULeUM IN ALUO BIPe[N]
NAe eST qUIBUSdAM PINNARUM 97
TUTeLAe CRISTA SUPeRUeNIT UT I
CARABAeIS qUORUM TeNUIOR
FRAGILIORqUe PINNA hIS NeGA
TUS ACULeUS eT IN qUOdAM Ge
NeRe eORUM GRANdI CORNUA
PRAeLONGA BISULCIS deNTATA
FORFICIBUS IN CACUMINe CUM
LIBUIT Ad MORSUM COeUNTIB·[US]
INFANTIUM eTIAM ReMedIIS
eX CeRUICe SUSPeNdUNTUR

§ 95. *Locrensi canunt* Sill.

§ 96. *Nullum cui telum in* Sill. — *aviditatis* Sill. — *avolsae* Sill. — *aculeus* Sill. — *bipenne* Sill.

§ 97. *Crista* d, *crusta* Sill. — *icarabaeis*, vid. proleg. p. XXXIII, *scarabaeis* Sill. — *sed in* Sill. — *cacumine βγ*, *acumine* Sill.

Fol. 10 b. p. 21. *Q. IIII. f. 8.*

PLIN· SEC· NATUR· HIS

LUCAUOS UOCAT hOS NIGIdIUS A 98
LIUd RURSUS eORUM GeNUS qUI e
FIMO INGeNTIS PILAS AUeRSI Pe
dIBUS UOLUTANT PARUOSqUe IN
IIS CONTRA RIGOReM hIeMIS UeR
MICULOS FeTUS SUI NIdULANTUR[UR]
UOLITANT ALII MAGNO CUM MUR
MURe AUT MUGITU ALII FOCOS eT
PRATA CReBRIS FORAMINIBUS
eXCAUANT NOCTURNO STRIdORe
UOCALeS LUCeNT IGNIUM MOdO
NOCTU LATeRUM eT CLUNIUM CO
LORe IAMPYRIdeS NUNC PINNA
RUM hIATU ReFULGeNTeS NUNC
UeRO CONPReSSU OBUMBRATAe
NON ANTe MATURA PABULA AUT
POST deSeCTA CONSPICI qUAe e CO[N̄] 99
TRARIO TeNeBRARUM . LUMNA
BLATTIS UITA LUCeMqUe FUGIUNT[UNT]
IN BALINeAS MAXIMe UMIdO
UAPORe PROPNATe FOdIUNT eT
eOdeM eX eOdeM GeNeRe R . TIL .
AdqUe PRAeGRIANdeS SCARABÆ
I TeLLUReM ARIdAM FAUOSqUe
PARUAe eT FISTULOSAe MOdO SPU[N̄]
GIAe MedICATO MeLLe FINGUNT[NT]

[Q.] IIII.

lucavos, vid. proleg. p. XXII, *lucanos* Sill.

§ 98. *aut*, d, *ut* Sill. — *iampyrides*, vid. proleg. p. XXII, *lampyrides* Sill. — *conspicuae e contrario* Sill.

§ 99. *Alumna blattis* Sill. — *balineas* d, *balneis* Sill. — *propnate*, vid. proleg. p. XXII, *prognatae* Sill. — *et eodem ex eodem*, vid. proleg. p. XXVI, *ex eodem* Sill. — *rutili atque* Sill. — *praegriandes*, vid. proleg. p. XXX, *praegrandes* Sill. — *spungiae*, vid. proleg. p. XXX, *spongeae* R θ d, *spongeae e* Sill.

LIB· XI

* NASCUNTUR IN RIMOSIS LOCIS·
IN INdIA TeRNUM PedUM LON 103
GITUdINIS eSSe TRAdUNTUR CRU
RIBUS SeRRA eT FeMINIBUS SeRRA
RUM USUM PRAeBeRe CUM INA
RUeRINT eST eT ALIUS
eARUM OBITUS ReGATIM SUBLA
TAe UeNTO IN MARIA AUT STAGNA
deCIdUNT FORTe hOC CASUqUe
eUeNIT NON UT PRISCI eXISTIMA
UeRe MAdeFACTIS NOCTURNO
UMORe ALIIS ISdeM quIPPe·
NeC UOLARe eAS NOCTIBUS PROP
TeR FRIGORA TRAdIdeRUNT IGNA
RI eTIAM LONGINqUA MARIA AB IS
TRASTRI CONTINUATA PLURIUM
dIeRUM qUOd MAXIMe MIRe
MUR FAMe qUOqUe qUAM PROP
TeR eXTeRNA PABULA PeTeRe SCIUNT[UNT]
deORUM IRAe PeSTIS eA INTeLLe 104
GITUR NAMqUe eT GRANdIOReS
CeRNUNTUR eT TANTO UOLANT
PINNARUM STRIdORe UT ALIAe
ALITeS CReDA.TUR SOLeMqUe
OBUMBRANS SOLLICITIS SUSPeC
TANTIBUS POPULIS Ne SUAS OPe

* Desunt paginae 2 (Q. V. f. 1).

§ 102. *Nascuntur nisi in planis et rimosis* Sill., *in rimosis* R θ d[1].

§ 103. *Cruribus et feminibus* Sill. — *regatim*, vid. proleg. p. XXIII, *gregatim* Sill. — *existumavere* Sill. — *aliis*, vid. proleg. p. XXIV, *alis. iidem* Sill. — *ab iis* Sill. — *trastri* lapa. calami pro *transiri*, vid. proleg. p. XXII, XXXII, ita Sill.

§ 104. *Credantur* Sill. — *obumbrans* R, *obumbrant* Sill.

Fol. 12ᵇ. p. 25. *Q. V. f. 2.*

PLIN· SEC· NATUR· HIS

RIANT TeRRAS SUFFICIUNT· qUIP·
Pe UIRes eT TAMqUAM PARUM SIT
MARIA TRASISSe· INMeSOS TRAC
TUS PeRMeANT dIRAqUe MeSSI
BUS NUBe CONTeGUNT MULTA
CONTACTU AdURENTeS OMNIA
UeRO MORSU eROdeNTeS eT FO
ReS qUOqUe TeCTORUM ITALIAM
eX AFRICA MAXIMe COORTAe IN
FeSTANT SAePe PR· Ad SIBULLAINA 105
COACTO ReMedIA CONFUGeRe IN
OPIAe MeTU IN CYReNAICA ReGIO
Ne LeX eTIAM eST TeR ANNO deBeL
LANdI eAS PRIMO OUA OBTeReN
dO· deIN FeTUM POSTReMO AdUL
TAS· deSeRTORIS POeNAM IN· eUM
qUI CeSSAUeRIT eT IN LeMNO IN
SULA CeRTA MeSURA PRAeFINITA
eST qUAM SINGULI eNeCATARU[M]
Ad MAGISTRATUUS ReFeRANT·
GRAGULOS qUOqUe OB Id COLUNT[UNT] 106
AdUeRSO UOLATU OCCURReN
TeS eARUM eXITIO NeCARe eT IN
SYRIA MILITARI .MPeRIO COL
GUNTUR TOT ORBIS PARTIBUS UA
GATUR eT MALUM PARThIS eT hÆ I[N] *

Haec pagina rescripta non est.

transisse Sill. — *inmensos* Sill.

§ 105. *pr·* (*populo romano*) *ad sibullaina* pr. m., *sibullina* s. m., *populo ad sibyllina* Sill. — *obterendo* β, *opterendo* Sill. — *poenam in* d, *paena in* Sill. — *mesura*, vid. proleg. p. XXXII, *mensura* Sill. — *magistratus* Sill.

§ 106. *Gragulos* R, *graculos* Sill. — *occurrentis* Sill. — *inperio* Sill. — *id malum* Sill.

* Desunt paginae 8 (Q. V. f. 3. 4. 5. 6).

LIB· XI

PeCULIARe dATUM dRACONUM
eNIM CRISTAS qUI UIdeRIT NO
RePeRITUR· CORNUA MULTIS qUI 123
deM eT AqUATILIUM eT MARINO
RUM eT SeRPeNTIUM·UARIIS dA
TA SUNT MOdIS Sed qUAe IURe
CORNUA INTeLLeGANTUR qUA
dRIPedUM TANTUM GeNeRI· AC
TAeONeM eNIM eT CIPUM eTIA[M]
IN LATIA hISTORIA FABULOSOS
ReOR NeC ALIBI MAIOR NATURÆ
LACIUIA IUSSIT ANIMALIUM AR
MIS SPARSIT hAeC IN RAMOS UT
CeRUORUM ALIIS SIMPLICIA TRI ·7
BUIT UT IN eOde GeNeRe SUBU
LONIBUS eX ARGUMeNTO dICTIS
ALIORUM FUdIT IN PALMAS dIGI
TOSqUe eMISIT eX IS UNde PLATY
Ce. OTAS UOCANT dedI. RAMO 124
SA CAPReIS Sed PARUA NeC FeCIT
deCIdUA CONUOLUTA IN ANFRAC
TUM ARIeTI GeNeRI CeU CAeSTUS
dAReT INFeSTA TAURIS IN hOC
qUIdeM GeNeRe eT FeMINIS TRI
BUIT IN MULTIS TANTUM MARI
BUS RUPICAPRIS IN dORUM AdU[N]

122. *Datum* om. Sill. — *no reperitur*, vid. proleg. p. XXXII, *non reperi-* Sill.

123. *Lacivia*, vid. proleg. p. XXIII, *lascivia* Sill. — *lusit animalium* Sill. — *ode*, vid. proleg. p. XXIII, *in eodem* Sill. — *ex iis unde platycerotas* Sill.

124. *Dedit* Sill. — *arietum* Sill. — *in dorum*, vid. proleg. p. XXIII, *in* *num* Sill.

[illegible]

CA IN ADUERSUM RECTA ALTERI
[illegible] AMBITU [illegible]
TA ET IN LEVE FASTIGIUM EXACUTA
UT LYRAS DECERENT STREPSICERO
TI QUEM ADDACEM AFRICA AP
PELLAT MOBILIA EADEM UT AURES 125
PHRYGIAE ARMENTIS TROGODY
TARUM IN TERRAM DIRECTA QUA
DE CAUSA OOBLIQUA CERUICE
PASCUNTUR ALIIS SINGULA ET
HAEC MEDIO CAPITE AUT NARIBUS
UT DIXIMUS IAM QUOD ALIIS AD IC
TUM ALIIS ADUNCA ALIIS REDUNCA
ALIIS AD IACTUM PLURIBUS MODIS
SUPINA CONUEXA CONUERSA
OMNIA IN MUCRONEM NIGRANT
TIA IN QUONAM GENERE PRO MA
NIBUS AD SCABENDUM CORPUS
COC . . . . . d . R . . . . . PTANDUM 126
ITEM CORPOREA HAEC SICUT CE
RASTES ALIQUANDO COCLEIS SIN
GULA SEMPER BINA ET UT PROTEN
DANTUR AC RESISTANT URORUM
CORNIBUS BARBARI SEPTENTRI
ONALES POTANT URNISQUE UI
NA CAPITIS UNIUS CORNUA IN *

adunca damis in Sill. — *lyras* (codd. Barbari) β. *liras* Sill. — *decerent* RTd, *dicerent* Sill. — *stepsiceroti*, vid. proleg. p. XXIII. *strepsiceroti*. Sill. — *admodacem*, *mo* s. m. deletum videtur, *addacem* Sill.

§ 125. *Auris* Sill. — *directa* Sill. — *qua de* Sill. — *oobliqua*, vid. proleg. p. XXXVI, *obliqua* Sill. — *iam quod* θ, *iam quidem aliis ad incursum robusta aliis ad ictum* Sill., omisit antiquarius 24 literas i. e. versum archetypi, vid. proleg. p. XXXIV. — *ad iactum* Sill. — *nigrantia* R. *migrantia* Sill.

§ 126. *Corpus; cocleis ad praetemptandum iter corporea* Sill. — *cerastis* Sill. — *cocleis singula* R, *et singula cocleis* Sill. — *resiliant* Sill. — *vina*, vid. proleg. p. XXXIII, *bina* Sill. — *cornua inplent* Sill.

* Desunt paginae 2 (Q. V. f. 8).

LIB· XI

* Res qUI SUNT A CANINIS NUL
NUM ANIMAL MUTAT hOMINI
NOUISSIMe qUI GeNUINI UO
CANTUR CIRCITeR UICeNSIMU[M]
ANNUM GIGNUNTUR MULTIS
eT OCTOGeNSIMO FeMINIS qUO
qUe Sed qUIBUS IN IU. eNTAL
NON FUeRe NATI CeCIdeRe IN Se 167
NeCTA eT MOX ReNASCI CeRTUM
eST· ZOCLeN SAMOThRACeN CUI
ReNATI eSSeNT POST ·CIIII· ANNOS
MUCIANUS UISUM A Se PROdIdIT
CeTeRO MARIBUS PLUReS qUAM
FeMINIS IN hOMINe PeCUde CA
PRA SUe TIMARChUS NICOCLIS FI
LIUS PAPhI dUOS ORdINeS hABUIT
MAXILLARIUM FRATeR eIUS NO[N]
MUTAUIT PRIMOReS IdeOqUe
PRAeTRIUIT eST eXeMPLUM deN
TIS hOMINI eT IN PALATO GeNITI A
CANINIS AMISSI CASU ALIqUO
NUMqUAM ReNASCUNTUR Ce
TeRIS SeNeCTA RUFeSCUNT eqUO
TANTUM CANdIdIOReS FIUNT Ae 168
TAS UeTeRINORUM deNTIBUS
IUdICATUR eqUO SUNT NUMe

Haec pagina rescripta non est.

* Desunt paginae 18 (Q. VI. Q. VII. f. 1).

§ 166. *Maxillaris qui* Sill. — *nulnum* laps. calami pro *nullum*, ita Sill. — *novissimi* Sill. — *vicesimum* Sill. — *octogesimo* Sill. — *in iuventa* Sill.

§ 167. *Decidere* Sill. — *samothracenum* Sill. — *post centum et quattuor* Sill. — *paphii* Sill. — *maxillarium*, vid. proleg. p. XXX, *maxillarum* Sill. — *a caninis* Rd, om. *a* T, *At canini* Sill.

§ 168. *Iudicatur* *θ*, *indicatur* Sill.

Fol. 94ª. p. 188. *Q. VII. f. 1.*

PLIN· SEC· NATUR HIS

R·O XI AMITTIT TRICeNSIMO
MeNSe PRIMOReS UTRIMqUe
BINOS SeqUeNTe ANNO TOTIde[M]
PROXIMOS CUM SUBeUNT dICTI
COLUMeLLAReS qUINTO ANNO
INCIPIeNTe AMITTIT BINOS qUI S
SeXTO .NNO ReNASCUNTUR
SePTIMO OMNIS hABeT eT ReNA
TOS eT INMUTABILIS· eqUO CASTRA
TO PRIUS NON deCIdUNT deNTeS
ASINORUM GeNUS TRICeN 169
SIMO MeNSe SIMILITeR AMITTIT
deIN SeNIS MeNSIBUS qUOd SI
NON PRIUS PePeReRe qUAM de
CIdANT POSTReMI STeRILITAS CeR
TA BOUeS BINI MUTANT SUBUS NO[N]
deCIdUNT UMqUAM ABSUMPTA
hAC OBSeRUATIONe SeNeCTUS IN e
qUIS eT CeTeRIS UeTeRINIS INTeL
LeGITUR deNTIUM BROCChITATe
SUPeRCILIORUM CANITIA eT CIRCA
eA LACUNIS CUM FeRe ·$\overline{\text{XUI}}$· ANNO
RUM eXISTIMANTUR· hOMINIU[M] 170
deNTIBUS qUOddAM INeST UIRUS
NAMqUe eT SPeCULI NITOReM
eX AdUeRSO NUdATI heBeTANT eT

XL Sill. — *tricesimo* Sill. — *binos amittit* Sill. — *s sexto*, vid. proleg. p. XXIV. — *anno* Sill. — *septumo* Sill.

§ 169. *Tricesimo* Sill. — *bimi mutant* Sill. — *subus* $R^1\theta$, *suibus* Sill. — *non decidunt unquam* θ, *decidunt nunquam* Sill. — *fere sedecim* Sill. — *existumantur* Sill.

§ 170. *Hominium* i. e. *homini* pr. m., *hominum* s. m., ita Sill., conf. quoque p. 17, 21.

LIB· XI

ꝯ[CO]LUMBARUM FeTUS INPLU ·
MeS NeCANT ReLIqUA de IIS IN Ge
NeRATIONe hOMINUM dICTA
SUNT eRUMPeNTIBUS MORBI COR
PORA INFANTIUM A...PIUNT Re
LIqUA.. ANIMALIA qUAe SeRRA
TOS hABeNT SAeUISSIMe deNTIUNT[UNT]
LINGUAe NON OMNIBUS eOdeM 171
MOdO· TeNUISSIMA SeRPeNTIBUS
eT TRIS..CA UIBRANS ATRI COLO
RIS eT SI eXTRAhAS PRAeLONGA[ØA]
LACeRTI..IFIdA eT PILOSA UITULIS
qUOqUe MARINIS dUPLeX Sed
SUPRA dICTIS CAPILLAMeNTIS Te
NUITATe CeTeRIS Ad CIRCUMLABe[N]
dA ORA ..SCIB.S PAULO MINUS
qUAM TOTA AdhØRAeReNS CROCO
dILLIS TOTA Sed IN GUSTATU LINGUAe
UICe CARNOSUM AqUAT...BUS PA
LATUM LeONIS PARdIS OMNIBUS 172
qUe GeNeRIS eIUS eTIAM FAeLIB·[US]
IMBRICATA. ASPeRITATIS AC LIMAe
SIMILIS ATTeNUANSqUe LAMBe[N]
dO CUTeM hOMINIS qUAe CAUSA
eTIAM MANSUeFACTA Ad UICINU[M]
SANGUINeM PeRUeNIT SALIUA

inplumis Sill. — *morbis* Sill. — *accipiunt* Sill. — *reliqua animalia* Sill.

§ 171. *Trisulca* Sill. — *praelongo* pr. m., *praelonga* s. m., ita Sill. — *lacertis bifida* Sill. — *capillamenti* Sill. — *circumlabenda*, vid. proleg. p. XXXII, *circumlambenda* Sill. — *piscibus paulo* Sill. — *adheraerens* pr. m., *adhaerens* s. m. — *crocodillis* pr. m., *crocodilis* s. m., ita Sill. — *aquatilibus* Sill.

§ 172. *Leonis*, vid. proleg. p. XXIV, *leonibus* Sill. — *felibus* Sill. — *imbricatae* Sill. — *ubi ad* Sill.

Fol. 102a. p. 204. *Q. VII. f. 3.*

PLIN· SEC· NATUR· HIS

INUITAT Ad RABIeM de PUR
PURARUM LINGUIS dIXIMUS RA
NIS PRIMA COhAeReT INTIMA
ABSOLUTA A GUTTURe qUA UOCe[M]
MITTUNT MAReS CUM UOCA[N]TUR
OLOLYGONeS STATO Id TeMPORe 173
eUeNIT CIeNTIBUS Ad COITUM
FeMINAS TUM SIqUIdeM INFe
RIORe LABRO deMISSO Ad LI..A
MeNTUM AqUAe MOdICe ReCeP
TAe FAUCeS PALPITANTe IBI LIN
GUA ULULATUS eLIdITUR· TUNC
eT eXTeNTI BUCCARUM SINUS
PeRLUCeNT OCULI FLAGRANT LABO
Re PeRPULSI qUIBUS IN
POSTeRIORe PARTe ACULeI hIS eT
deNTeS eT LINGUA APIBUS eTIAM·
PRAeLONGA .MINeNS eT CICAdIS·
qUIBUS ACULeUS IN ORe FISTULO
SUS hIS NeC LINGUA NeC deNTeS
qUIBUSdAM INSeCTIS INTUS LIN
GUA UT FORMICIs SCeTeRUM LATA 174
eLePhANTO PRAeCIPUe ReLIqUIS
IN SUO GeNeRe SeMPeR ABSOLU
TA hOMINI TANTUM ITA SAePe
CONSTRICTA UeNIS UT INTeR

vocantur Sill.

§ 173. *Libramentum* Sill. — *modicae* Sill. — *in faucis* Sill. — *editur* Sill. — *extenti* R¹dβγ, *attenti* omisso *et* Sill. — *perpulsi* β, *propulsi* Sill. — *eminens* Sill. — *iis nec* Sill.

§ 174. *Scceterum*, vid. proleg. p. XXXIII, *ceterum* Sill.

LIB· XI

G[CI]dI FAS NeCeSSe SIT· MeTeLLU[M̄]
PONTIFICeM AdeO. INeXPLANA
TAe FUISSe ACCIPIMUS UT MULTIS
MeSIBUS TORTUS CReđATUR dU[M̄]
MedITATUR IN dedICANdA Aede
OPIFAeRAe OPIFeRAe dICeRe CeTe
RIS SePTUMO FeRMe ANNO SeR
MONeM eXPRIMIT MULTIS UeRO
TALIS AR eIUS CONTINGIT UT AUIU[M̄]
eT ANIMALIUM UOCIS INdISCRe
TA edATUR IMITATIO INTeLLeCTUS[US]
SAPORUM CeTeRIS IN PRIMA LIN
GUA hOMINI eT IN PALATO· TONSIL 175
LAe IN hOMINe IN SUAe GLANdU
LAe QUOd INTeR eAS UUAe ULTU[M̄]
MO dePeNdeT PALATO hOMINI
TANTUM eST SUB eA MINOR LIN
GUA NULLI OUA GeNeRANTIUM
OPeRA eIUS GeMINA dUABUS IN
TeRPOSITAe FISTULIS INTeRIOR eA
RUM APPeLLATUR ARTeRIA A PUL
MONeM AdQUe COR PeRTINeNS
hANC OPeRIT IN ePULAdO SPIRITU
eT UOCe·M ILLA MeANTe Ne SI POTUS[US]
CIBUSUe IN ALIeNUM deeRRAUe
RIT TRAMITeM TORQUeAT ALTeRA 176

eas necesse Sill. — *mesibus*, vid. proleg. p. XXXII, *mensibus* Sill. — *opifaerae opiferae*, vid. proleg. p. XXVI. — *ar*, vid. proleg. p. XXIII, *ars* Sill. — *indiscrete edatur* Sill.

§ 175. *In sue* Sill. — *nomine ultimo* Sill. — *a* laps. calami pro *ad*, conf. p. 71, 20, proleg. p. XXIII, *ad* Sill. — *atque cor* Sill. — *in epulando* Sill. — *vocem* pr. m., *voce* s. m., ita Sill.

Fol. 111ª. p. 222. *Q. VII. f. 4*

PLIN· SEC· NATUR HIS

EXTERIOR APPELLATUR APPELLETUR
SANE GYLA QUA CIBUS ADQUE PO
TUS DEUOLANT TENDIT HAEC AD STO
MACHUM IS AD UENTREM HANC
PER UICES OPERIT CUM SPIRITUS TA[N]
TUM AUT UOX COMMEAT NE RES
TAGNATIO INTEMPESTIUA ALUI
OBSTREPAT EX CARTILAGINE ET CAR
TE ARTERIA GYLA ET UERO ET CARNE
CONSTAT CERUIX 177
NULLI NISI QUIBUS UTRAQUE HAEC
CETERIS TANTUM QUIBUS COLLU[M]
GYLA SED QUIBUS CERUIX E MUL
TIS UERTEBRATISQUE ORBICULATI[M]
OSSIBUS FLEXILIS AD CIRCUMSPEC
TUM ARTICULORUM NODIS IUN
GITUR LEONI TANTUM ET LUPO
·ET LU· HYAENAE SINGULIS RECTIS
QUE OSSIBUS RIGENS· CETERO SPI 178
NAE ADNECTITUR SPINA LUM
BIS OSSEA SED TERE.. STRUCTURA
PER MEDIA E FORAMINA A CERE
BRO COLLIGUNT QUONIAM ME
DULLA DESCENDENTE· EANDEM
ESSE EI NATURAM QUAM CEREBRO
COLLIGUNT QUONIAM PRAETENUI *

§ 176. *appellatur appelletur*, vid. proleg. p. XXXVI. — *gula* Sill. — *atque* Sill. — *devolant*, θ, *devolat* Sill. — *vicis* Sill. — *conmeat* Sill. — *et carne arteria* Sill. — *gula e nervo* Sill.

§ 177. *Ceteris collum, quibus tantum gula* Sill. — *lupo et luhyaenae* pr. m., *lupo hyaenae* s. m., *lupo et hyaenae* Sill.

§ 178. *Tereti* Sill. — *media foramina* Sill. — *cerebro medulla descendente* Sill., *cerebro colligunt quoniam* paragramma est, nam infra sequitur: *cerebro colligunt quoniam*, conf. proleg. p. XXIV. XXV.

* Desunt paginae 2 (Q. VII. f. 5).

LIB· XI

NIBUS MeMBRIS UITALeM SA[N̄]GUI
NeM RIGANT SOLUM hOC UISCe
RUM UITIS NON MACeRATUR NeC
eST SUPPLICIA UITAe TRAhIT LAe
SUMqUe MORT......CO AdFeRT
CeTeRIS CONR..TIS ... AL..AS IN
CORde dURAT BRUTA 183
eXISTIMANTUR ANIMALIUM
qU............... AU.... qUI-
BUS PRAe.RANde MAXIMUM AU
TeM eST P..TIONe MURIBUS LePO
RI ASINO......AN.h.RAe MU..
TeLIS h.NAeNIS .. OMNIBUS TI
MIdIS AUT PROPTeR MeTUM MA
LeFICIS IN PAPhLAGONIA BINA
.... IN .... OR
de eT BOUM OSSA RePeRIUNTUR
INTeRdUM AUGeRI Id P.R SINGU 184
.OS .NNOS .... AS
dRAChMAS PONdeRIS Ad qUIN
qUAGeNSI.UM ANNUM AC
Cede......d...AhI TANTUN
deM eT I... NON ...... hOMI
NeM ULTRA CeNTeNSIMUM A[N̄]
NU ....U ....
eXISTIMANT qUIBUS MOS eST-

§ 182. *Omnibus membris* Sill. — *vitiis* Sill. — *est* om. Sill. — *mortem illico* Sill. — *conrupti vitalitas* Sill.

§ 183. *Existumantur* Sill. — *quibus durum riget audacia quibus parvom est pavida quibus praegrande* Sill. — *portione* Sill. — *cervo, pantherae, mustelis, hyaenis et* Sill. — *bina perdicibus corda in equorum corde* Sill.

§ 184. *Per singulos annos in homine et binas* Sill. — *quinquagesimum annum* d ²*β*, *annum* om. Sill. — *accedere ab eo detrahi* Sill. — *ideo non vivere* Sill. — *centesimum annum defectu cordis aegyptii* Sill. — *existumant* Sill.

Fol. 103ª. p. 206. *Q. VII. f. 6.*

PLIN· SEC· NATUR· HIS

CAdAUeRA AdSeRUARe MedIC[CA]
TA hIRTO CORde GIGNI QUOSDM
hOMINeS PROdITUR NeQUe ALIOS
FORTIORIS' eSSe IND·RUSTRIAe SIC
UT ARISTOMeNeN MeSSeNIUM
QUI TReCeNTOS OCCIdIT LACedAe
MONIOS' IPSe CONUOLNeRATUS 185
CAPTUS SeMeL PeR CAUeRNAM LAU
TUMIARUM eUA. IT ANGUSTIAS
UOLPIUM AdITUS SeCUTUS ITeRU[M]
CAPTUS SOPITIS PASTORIBUS SOM
NO Ad IGNM AdUOLUTUS LORA
CUM CORPORe eXUSSIT TeRTIUM
CAPTO LACedAeMONII PeCTUS dIS
SeCUeRe UIUeNTI hIRSUTUMQUe
COR RePeRTUM eST IN CORde SUM 186
MO PINGUITUdO QUAedAM eST LA
TIS eXTIS NON SeRPeR AUGTeM IN
PARTe eXTOR.M .ABITUM eST L·
POSTUMIO ·L· LIBINO ReGe SACRO
RUM POST ·CXXUI OLYMPIAdeM
CUM ReX PYRRhUS eX ITALIA deCeS
SISSeT COR IN eXTIS hARUSPICeS
INSPICeRe COePeRUNT CAeSARI
dICTATORI QUO dIe PRIMUM UeS
Te PURPUReA PROCeSSIT ATQUe IN

quosdm pr. m., *quosdam* s. m. — *fortioris* pr. m., *fortiori* s. m., quae addita lineola *fortioris* restituit. — *indrustriae* pr. m., *industriae* s. m., *fortioris esse industriae β*, *fortiores esse industria* Sill. — *aristomenem* Sill. — *qui CCC* Sill.

§ 185. *Evasit* Sill. — *sopitis custodibus* Sill. — *ignm* laps. calami, *ignem* Sill. — *tertio* Sill.

§ 186. *Serper*, vid. proleg. p. XXII, *semper* Sill. — *augtem* pr. m., *autem* s. m. — *extorum habitum* Sill. — *postumio l. albino* Rd, *postumio albino* Sill. — *post centesimam vicesimam sextam* Sill. — *pyrrus* Sill.

LIB· XI

SeLLA AUReA sedIT SACRIFICAN[NT]IS
IN eXTIS deFUIT UNde qUAeSTIO 187
MAGNA de dIUINATIONe ARGU
MeNTANTIBUS POTUeRITNe SI
Ne ULLO UISCeRe hOSTIA UIUeRe
Ad TeMPUS AMISeRIT NeGATUR
CReMARI POSSe IN IIS qUI CARdIA
CO MORBO OBIeRINT NeGATUR
eT UeNeNO INTeReMPTIS CeRTe
eXSTŌ·T Ā·RATIO UITeLLI qUA G
NeUM PISONeM eIUS SCeLeRIS
COARGUIT˙hOC USUS ARGUMeN
TO PALAMqUe TeSTATUS NON PO
TUISSe OB UeNeNUM COR GeRMA
NICI CAeSARIS CReMARI CONTRA
GeNeRe MORBI deFeNSUS eST PI
SO˙SUB eO PULMO eST SPIRANdIq·[Ue] 188
OFFICINA ACTRAheNS AC ReddeNS
ANIMAM IdICIRCO SPONGeOSUS
AC FISTULIS INANIBUS CAUOS˙PAU
CA eUM UT dICTUM eST hABeNT
AqUATILIA CeTeRA OUA PARIeNTIA
eXSIGUUM SPUMOSUMqUe NeC
SANGUINeM IdeO NON SITIUNT
eAdeM eST CAUSA qUARe SUB A
qUA dIU RANAe eT PhOCAe URINe[N]

sacrificanti bis Sill.

§ 187. *Ullo* d*β*, *illo* Sill. — *an ad* Sill. — *exs tota ratio* pr. m., *exstat oratio* s. m., ita Sill. — *qua reum* Sill.

§ 188. *Attrahens* Sill. — *idicirco*, vid. proleg. p. XXX, *idcirco* Sill. — *ac cetera* Sill. — *exiguum* Sill. — *spumosum* Sill. — *sanguineum* Sill.

Fol. 95ʳ. p. 190. *Q. VII. f. 1.*

PLIN· SEC· NATUR· HIS·

TUR· TeSTUdO qUOqUe qUAMUIS
PRAeGRANdeM eT SUB TOTO TeGU
MeNTO hABeAT SINe SANGUINe
TAMeN hABeT qUANTO MINOR
hIC CORPORIBUS TANTO UeLOCITAS
MAIOR· ChAMAeLeONTI PORTIONe
MAXIMUS eT NIhIL ALIUd INTUS
/IeCUR IN deXTeRA PARTe eST IN eO 189
qUOd CAPUd eXTORUM UOCANT
MAGNAe UARIeTATIS M· MARCeL
LO CIRCA MORTeM CUM PeRITT AB
ANNIBALe deFUIT IN EXeSTIS Se
qUeNTI deINde dIe GeMINUM Re
PeRTUM eST· deFUIT eT C· MARIO CU[M]
IMMOLAReT UTICAe ITeM GAIO PRI[N]
CIPI KAL· IAN· CUM INIReT CONSU
LATUM qUO ANNO INTeRFeCTUS
eST· CLAUdIO SUCCeSSORI eIUS qUO
MeSe INTeReMPTUS eST UeNeNO·
dIUO AUGUSTO SPOLeTI SACRIFICA[N] 19
TI PRIMO POTeSTATIS SUAe dIe S
/eX UICTIMARUM IOCINeRA RePLI
CATA INTRI[N]SeCUS AB IMA FIMBRIA
RePeRTA SUNT ReSPONSUMqUe
dUPLICATURUM INTRA ANNUM
IMPeRIUM CAPUT eXTORUM TRIS *

tegimento Sill. — *chamaeleoni* Sill.

§ 189. *Caput* Sill. — *peritt* pr. m., *perit* s. m., *periit* Sill. — *hannibale* Sill. — *extis* Sill. — *inmolaret* Sill. — *kalendis ianuari* Sill. — *mense* Sill.

§ 190. *Iocinora* Sill. — *ima fibra* Sill. — *inperium* Sill.

* Desunt paginae 2 (Q. VII. f. 8).

LIB· XI

CORe eST eT CeTeRIS AUIBUS
UITULIS qUIdeM MARINIS Ad
MULTA qUOqUe NOBILe TAURO
RUM FeLLe AUReUS dUCITUR CO
LOR hARUSPICeS Id NePTUNO eT
UMORIS PATIeNTIAe dICAUeRe
GeMINUMqUe FUIT dIUO AUG'S[US]
TO qUO dIe APUT ACTIUM UICIT·
MURIUM IOCUSCULIS FIBRAe Ad 196
NUMeRUM LUNAe IN MeNSAe
CONGRUeRe dICUNTUR TOTIde[M]
qUe INUeNIRI qUOTUM LUMeN
eIUS SIT PRAeTeReA BRUMA IN
CReSCeRe CUNICULORUM eXTA
IN BAeTICA GeMINA SAePe RePe
RIUNTUR· RANARUM RUBeTARU[M]
ALTeRA FIBRA A FORMICIS NON
ATTINGITUR PROPTeR UeNeNU[M]
UT ARBITRANTUR IeCUR MAXIMe
UeTUSTATIS PATIeNS CeNTeNIS
dURARe ANNIS OPSIdIONUM eXe[M]
PLA PROdIdeRe eXTA SeRPeNTIB·[US] 197
eT LACeRTIS LONGA CAeCINAe UO
LATeRRANO dRACONeS eMICUIS
Se de eXTIS LAeTO PROdIGIO TRA
dITUR eT PROFeCTO NIhIL INCRe

§ 195. *Pecore* T d, *iecore* Pint. βγ, *pectore est* Sill. — *potentiae dicavere* Sill. — *apud* Sill.

§ 196. *Iocusculus* R¹d, *iecusculis* Sill. — *in mense* Sill. — *saepe* d, *semper* Sill. — *obsidionum* Sill.

PLIN· SEC· NATVR· HIS·

dIBILe SIT AeSTIMANTIBUS PYR
RhO ReGI qUO dIe PeRIIT PRAeCISA
hOSTIARUM CAPITA RePSISSe SAN
GUINeM SUUM LABeNTIA[M] eXTA
hOMINI AB INFeRIORe UISCeRUM
PARTe SePARANTUR MeMBRANA
qUAM PRAeCORdIA APPeLLANT
qUAM A CORde PRAeTeNdITUR qUOd
GRAeCI APPeLLAUeRUNT PhRANAS·
OMNIA qUIdeM PRINCIPALIA UIS 1
CeRA MeMBRANIS PROPRIIS AC UeL
UT UAGINIS INCLUSIT PROUIdeNS
NATURA· IN hAC FUIT eT PeCULIARIS
CAUSA UICINITAS ALUI Ne CIBO SUP
PRIMeReTUR ANIMUS· hUIC CeRTe
ReFeRTUR ACCePTA SUPTILITAS Me[N]
TIS IdeO NULLA eST eI CARO I·Sed NeR
UOSA eXILITAS IN eAdeM PRAeCIPUA[UA]
hILARITATIS SedeS qUOd TITILLATU
MAXIMe INTeLLeGITUR ALARUM
A qUAS SUBIT NON ALIUBI TeNUIO
Re hUMANA CUTe IdeOqUe SCABe[N]
dI dULCedINe IBI PROXIMA AB
hOC IN PRAeLIIS GLAdIATORUM
qUe SPeCTACULIS MORTeM CUM
RISU TRAIeCTA PRAeCORdIA ATTULe

hiis· pr. m., *his·* s. m.

estimantibus R², *existumantibus* Sill. — *pyrro* Sill., ita semper. — *labentia* pr. m., *labentia* s. m., *lambentia* Sill. — *quam* R²T, *quia* Sill. — *a corde* *cordi* Sill. — *φρένας* Sill.

§ 198. *Subtilitas* Sill. — *ised* pr. m., vid. proleg. p. XXX, *sed* s. m., ita Sil — *ad quas* Sill. — *alibi* Sill. — *humana cute* d, *cute* Sill. — *ideoque* *ideo* Sill. — *ob hoc* Sill. — *proeliis* Sill.

LIB· XI

RUNT· SUBeST UeNTeR STOMA 199
ChUM hABeNTIBUS CeTeRIS SIM
PLeX RUMINANTIBUS GeMINUS
SANGUINe CAReNTIBUS NULLU[M]
INTeSTINUM eNIM AB ORe INCI
·PIeNS qUIBUSdAM eOdeM ReFLeC
TITUR UT SePIAe eT POLYPO· IN hO
MINe AdNeXUS INFIMO STOMA
ChO SIMILIS CANINO hIS SOLIS ANI
MALIUM INFeRIORe·PARTe INGUS
TIOR LINqUe eT SOLA UOMUNTA
qUIA ReIPLeTO PROPTeR ANGUSTIAS[AS]
SUPPRIMITUR CIBUS qUOd ACCI
deRe NON POTeST IIS qUORUM SPA
TIOSA LAXITAS eUM IN INFeRIORA
TRANSMITTIT AB hOC Ue[N] 200
TRICULO LACTeS IN OUe eT hOMI
Ne PeR qUAS LABITUR CIBUS IN Ce
TeRIS hILLAe A qUIBUS CAPACIORA
INTeSTINA Ad ALUUM hOMINIq·[Ue]
FLeXUOSISSIMIS ORBIBUS· IdCIR
CO MAGIS AUIdI CIBORUM qUIB·[US]
AB ALUO LONGIUS SPATIUM IdeM
MINUS SOLLeRTeS qUIBUS OBeS
SISSIMUS UeNTeR· AUeS qUOqUe
IN GeMINOS SINUS hA.... q...

ullus Sill. — *intestinum* Dalec., *intestinus* Sill. — *saepiae* Sill. —
d. proleg. p. XXII, *angustior* Sill. — *linque* laps. calami pro *ita-*
leg. p. XXII, *itaque* Sill. — *reipleto* pr. m., *repleto* s. m., ita Sill.
'vom Sill. — *iidem* Sill. — *obessissimus*, vid. proleg. p. XXIV, *obe-*
. — *in geminos* pr. m., *geminos* s. m., ita Sill. — *habent quae-*

PLIN· SEC· NATUR· HIS

dAM UNUM MeRGUNT ReCeNTIA
UT GUTTUR ALTeRUM IN qUeM eX eO
dIMITTUNT CONCOCTIONe MATU
RATA UT GALLINAe PALUMBeS PA·
LUMBAe PeRdICeS CeTeRAe FeRAe 201
CAReNT eO Sed GULA PATeNTIORe
UTUNTUR UT GRAGULI CORUI COR
NICeS qUAedAM NeUTRO MOdO
Sed UeNTReM PROXIMUM hABeN[NT]
qUIBUS PRAeLONGA COLLA eT AN
GUSTA eT PORPhORIONI UeNTeR
SOLdIPedUM ASPeR eT dURUS TeR
ReSTRIUM ALII deNTICULATAe AS
PeRITATAS ALIIS CANCeLLATIM MOR[OR]
dACIS qUIBUS NeqUe deNTeS U
TRIMqUe NeC LUMINATIO hIC CO[N]
FICIUNTUR CIBI hINC IN ALUUM
dILABUNTUR MedIA hAeC UMBILI 202
CO AdNeXA OMNIBUS IN hOMINe
SUILLAe INFIMA PARTe SIMILIS A
GRAeCIS APPeLLATUR COLON UBI CO
LORUM MAGNA CAUSA ANGUSTIS
SIMA CANIBUS qUA de CAUSA UehE
MeNTI NISU NeC SINe CRUCIATU
LeUANT eAM INSATIABILIANIMA
.... qUIBUS A UeNTRe PROTINUS[US] *

unum quo merguntur Sill. — *columbae* Sill.

§ 201. *Fere* Sill. — *graculi* Sill. — *et* R, *ut* Sill. — *porphyrioni* Sill. — *solidipedum* Sill. — *aliis* Sill. — *asperitatis* Sill. — *luminatio*, vid. proleg. p. XXII, *ruminatio* Sill. — *alvom* Sill. — *dilabuntur* d, *delabuntur* Sill.

§ 202. *Dolorum* Sill. — *insatiabilianima* ...., vid. proleg. p. XXIII, *insatiabilia animalium* Sill.

* Desunt paginae 2 (Q. VIII. f. 3).

LIB· XI

CIRCUM eOS CONCReTO PIN
GUALIqUANdO IN IIS INUeNIUN[UN]
TUR LAPILLI ReNeS hABeNT OM
NIA qUAdIPedUM qUAe ANIMA
LIA GeRANT OUA PARIeNTIUM TeS
TUdO SOLA qUAe eT ALIA OMNIA
UISCeRA Sed UT hOMO BUBULIS
SIMILIS SIMILeS UeLUT e MULTIS
ReNIBUS COMPOSITOS Pec 207
TUS hOC eST OSSA PRAeCORdIIS eT
UITALIBUS NATURA CIRCUMdedIT
Ad UeNTRI qUeM NeCeSSe eRAT
INCReSCeRe AdeMIT·NULLUM ANI
MALIUM CIRCA UeNTReM OSSA
PeCTUS hOMINI TANTUM LATUM
ReLIqUIS CARINATIUM UOL. CR.
BUS MAGIS eT INTeR eAS AqUATI
CIS MAXIMe COSTAe hOMIN. OC
TONAe SUBUS deNAe CORNI. eRIS
XIII· SeRPeNTIBUS ·XXX· INF. A 208
ALUOM eST A PRIORe PARTe UeSICA
qUAe NULLI OUA GIGNeNTeM PRAE
TeR TeSTUdINeM NULLI NISI SA[N]
GUINeUM PULMONeM hABeN[NT]I
NULLI PedIBUS CAReNTIUM INTe
R eA eT ALUOM ALTeRIAe Ad PUBe[M]

206. *Pingualiquando*, vid. proleg. p. XXIII, *pingui aliquando* Sill. — *in* Sill. — *quadripedum* Sill. — *animalia* d, *animal* Sill. — *gerant*, vid. .eg. p. XXXVI, *generant* Sill. — *similis similes*, vid. proleg. p. XXXVI, *'lis* Sill.

207. *At* Sill. — *nullum* pr. m., *nulli* s. m., ita Sill. — *carinatum*, *volucribus* . — *homini octonae* R[1] d, *h. tantum octonae* Sill. — *subus* d[2], *suibus* Sill. — *igeris tredecim* Sill. — *triginta* Sill.

208. *Infra* Sill. — *gignentium* Sill. — *inter eam* Sill. — *arteriae* Sill.

Fol. 9a. p. 18. *Q. VIII. f. 1.*

PLIN· SEC· NATUR· HIS

TeNdeNTes qUAe ILLA APPeLLANTUR·[UR]
IN ŮSICA LUPI LAPILLUS qUI SYRITIeS
UOCATUR Sed IN hOMINUM qUI
BUSdAM dIRO CRUCIATU SUBINde·
NASCeNTes CALCULI eT SAeTARUM
CAPILLAMeNTA UeSICA MeMBRA
NA CONSTAT qUAe UOLNeRATA CI
CATRICe NON SOLIdeSCIT NeC qUA
CeReBRUM AUCTOR INUOLUITUR·
PLURANIM MeMBRANARUM Ge
NeRA FeMINIS eOdeM OMNIA 209
PRAeTeR UeSICAe IUNCTUS UTRI
CULUS UNde dICTUS UTeRUS qUOd
ALIO NOMINe LOCOS APPeLLANT
hOC IN ReLIqUIS ANIMALIBUS UOL
UAM hAeC UIPeRAe eT INTRAUe PA
RIeNTIBUS dUPLeX OUA GeNeRA[N]
TIUM AdNeM PRAeCORdIS eT IN MU
LIeRe GeMINOS SINUS AB UTRAqUe
PARTe ALTeRUM hABeT FUNeBRIS
qUOTIeNS UeRSA SPIRITUM INCLU
SIT BOUeS GRAUIdAS NeGANT PRÆ 210
TeRqUAM deXTeRO UULUAe SINU
FeRReTIAM CUM GeMINOS FeRAN[NT]
UOLUA eLeCTO PARTU MeLIOR qUA
M edITO eLeCTICIA UOCATUR ILLA

ilia Sill. — *in vesica* Sill. — *syrites* Sill. — *capillamenta* dβγ, *capillamentum* Sill. — *aut cor* Sill. — *pluranim* pro *plura enim*, ita Sill., vid. proleg. p. XXIII.

§ 209. *Eadem* Sill. — *praeterque* Sill. — *intra se* Sill. — *adnem*, vid. proleg. p. XXII, *adnexa praecordiis* Sill. — *alterum*, vid. proleg. p. XXIV, *laterum* Sill.

§ 210. *Volvae* Sill. — *ferretiam*, vid. proleg. p. XXIII, *ferre, etiam* Sill. — *eiecto* Sill. — *eiecticia* Sill.

'III. *f.* 5. *Fol.* 14b. *p.* 29.

LIB· XI

hAeC PORCARIA QUI PRIMIPA
RAe SUIS OPTIMA CONTRA eFFeTUS·
A PARTU PRAeTeRQUAM eOdeM
dIe SUIS OCCISAe LIQUIdAM AC MA
CRA NeC NOUeLLARUM SUUM 211
PRAeTeR PRIMIPARAS PROBATUR
POTIUSQ[Ue] UeTeRUM dUM Ne eFFe
TARUM NeC BIdUO ANTe PARTUM
AUT POST PARTUM AUT QUO eIeCe
RINT dIe·PROXIMA AB ..eCTI..A
eST OCCISAe UNO dIe POST PARTU[M]
hUIUS eT SUMeN OPTIMUM SI MO
dO FeTUM NON hAUSeRIT eLeC
TILICIAe deTeRRIMUM ANTIQUI
ABdOMeN UOCABANT PRIUSQUA[M]
CALAReT INCIeNTeS OCCIdeRe NO[N]
AdSUeTI·CORNIGeRA UNA PARTe 212
deNTATA eT QUAe IN PedIBUS TALS[OS]
hABeNT SeBO PISGUeSCUNT BISUL[UL]
CA SCISSISUe IN dIGITOS PedIBUS
eT NON CORNIGeRA AdIPe CONCRe·
TUS hIC eT CUM ReFRIXIT FRAGILIS
SeMPeRQUe IN FINe CARNIS·CO[N]
TRA PINGUIe INTeR CARNeM CU
TeMQUe SUCO LIQUIdUM·QUAe
dAM NON PISGUeSCUNT UT Le

ni om. Sill. — *effetis* Sill. — *liquidam*, vid. proleg. p. XXIV. p. 99, 1.
5., *livida* Sill.

211. *Proxuma ab eiecticia* Sill. — *fetus* Sill. — *eiecticiae* Sill. — *cala-*
l, *calleret* Sill. — *incientis* Sill.

212. *Pisguescunt*, laps. calami pro *pinguescunt*, vid. proleg. p. XXII, ita
— *adipe concre·tus* i. e. *adipe; concretus.* — *pingui* pr. m., ita R[1], *pingue* s. m.,
Sill. — *pinguescunt* Sill.

PLIN· SEC· NATUR· HIS·

PUS PeRdIX˙ STeReTIORA CUNCTA
PINGUIA eT IN MARIBUS eT IN FeMI
NIS SeNeSCUNT qUOqUe CeLe
I
RUS PRAePINGUAe OMNIBUS ANI 213
MALIBUS eST qUOddAM IN OCULIS
PINGUe AdIPS CUNCTIS SINe SeNSU
qUIA NeC ARTeRIAS hABeT NeC Ue
NAS PLeRISqUe ANIMALIUM eT
PINGUITUdO SINe SeNSU qUAM
OB CAUSAM SUeS SPIRITANTeS
A MURIBUS TRAdUNT AdROSOS qU'I[N]
eT L· APRONI CONSULARIS UIRI FI
LIO deTRACTOS AdIPeS LeUATUM
qUe CORPUS INMOBILI ONeRe˙ Me 214
dULLA eX eOdeM UIdeTUR eSSe
IUMeNTA eRUBeNTS IN SeNeCTA
ALBeSCeNS NON NISI CAUIS hAeC
OSSIBUS NeC CRURIBUS IUMeN
TORUM AUT CANUM qUARe FRAC
TA NON FeRUMINANTUR qUOd
deFRUeNTe eUeNIT MedULLA
eST˙ AUTeM PINGUIS IN qUIBUS
AdIPS SeBOSA CORNIGeRIS NeR
UOSA eT IN SPINA TANTUM dORSI
OSSA NON hABeNTIBUS UT PISCIU[M]
GeNeRI URSIS NULLA LeONI IN Fe *

steretiora, laps. calami *t* pro *l* positum, vid. proleg. p. XXII, ***steriliora*** **Sill.** — *senescuntque* Sill. — *quoque* om. Sill. — *celerus* pr. m., ***celerius*** **s. m.** — *praepinguia* Sill.

§ 213. *Est pinguitudo* Sill. — *spirantis* Sill. — *adrosos qu'in* i. e. ***adrosos; quin.***

§ 214. *Et medulla* Sill. — *in iuventa* Sill. — *erubents*, vid. proleg. p. XXVIII, conicimus *erubent* pr. m., *erubens* s. m., *rubens* Sill. — *defluente* Sill. — *pinguis iis quibus* Sill. — *feminum* Sill.

* Desunt paginae 2 (Q. VIII. f. 6).

Q. VIII. f. 7. *Fol. 53a. p. 106.*

LIB· XI

RUM EUIDENS INDEX FERE ME[M]
BRORUM IN MODULOS CERTOS LE
GESQUE MERE TRICAS PER AETATES
TANTIS AUT CITATUS AUT TARDUS
DISCRIPTUS AB HEROPHILO MEDI
CINAE UATE MIRANDA ARTE NIMIA[M]
PROPTER SUPTILITATEM DESERTUS[US]
OBSERUATIONE TAMEN CREBRI
AUT LANGUIDI ICTUS GUBERNACU
LA UITAE TEMPERAT· ARTERIAE CA 220
RENT SENSU NAM ET SANGUINE
NEC OMNES UITALEM CONTINEN[NT]
SPIRITUM PRAECISISQUE TORPES
CIT TANTUM PARS .. CORPORIS· AUES
NEC UENAS NEC ARTERIAS HABEN[NT]
ITEM SERPENTES TESTUDINES LA
CERTAE MINIMUMQUE SANGUI
NIS UENAE IN PRAETENUES POS
TREMO FIMBRIAS SUPTER TOTAM
CUTEM DISPERSAE ADEO IN ANGUS
TAM SUPTILITATEM TENUANTUR
UT PENETRARE SANGUIS NON POS
SIT ALIUDUE QUAM EXITUS UMOR[OR]
AB ILLO QUI CACUMINIBUS IN
NUMERISUDOR APPELLATUR UE
NARUM IN UMBILICO NODUS AD

§ 219. *Morborum evidens* conicimus, *membrorum evidens* Sill. — *fere morborum* Sill. — *mere tricas*, vid. proleg. p. XXIV, *metricas* Sill. — *aetatestantis* i. e. *aetates stantis*, vid. proleg. p. XXII, *aetates stabilis* Sill. — *discriptus* R, *descriptus* Sill. — *subtilitatem* Sill.

§ 220. *Pars ea* Sill. — *praetenues* d, *praetenuis* Sill. — *subtilitatem* Sill. — *exilis* Sill. — *innumerisudor* (i. e. *innumeris sudor*), ita Sill., vid. proleg. p. XXII seq. — *ac* Sill.

PLIN· SEC· NATUR· HIS·

COITU. SANGUIS QUIBUS MUL 221
TUS eT PINGUIS IRACUNdI MARIBUS[US]
QUAM FeMINIBUS NIGRIOR eT IU
UeN..e Q.A..eN.. eT INFeRIO
Re PARTe PINGUIOR· MAGNA eT IN eO
UITALITATIS TeRTIe PORTIO eMIS
SUS SPIRITUM SeCUM TRAhIT TAC
TUM TAMeN NON SeNTIT· ANIMA
LIUM FORTIORA QUIBUS CRASSIOR
SANGUIS SAPIeNTIORA QUIBUS Te
NUIOR TIMIdIORA QUIBUS MINI
MUS AUT NULLUS· TAURORUM CeLeR 222
RIMe COIT AdQUe dUReSCIT IdeO Pes
TIFeR PO.........Me APRORUM
Ad CeRUORUM· CAPReARUMQUe
eT BUBALORUM OMNIUM NON
SPISSATUR PINGUISSIMUS ASINIS
hOMINI TeNUISSIMUS· IIS QUIBUS
PLUS QUATeRNI PedeS NULLUS OBe
eSIS MINUS· COPIOSUS QUONIAM
ABSUMITUR PINGUI PROFLUUIU[M] 223
eIUS UNI FIT IN MARIBUS hOMINI
ALIS NARe ALTeRUTRA UeL UTRA
QUe QUIBUSdAM PeR INFeRNA MUL[UL]
TIS PeR ORA STATO TeMPORe UT NU
PeR MACRINO UISCO PRAeTORIO UI

coitus Sill. — *sanguis* d β γ, *sanguinis* Sill.

§ 221. *Iracundi,* vid. proleg. p. XXIII, *iracundia* Sill. — *feminis* Sill. — *iuventae quam senio* Sill. — *tertie* vel *tertio portio*, vid. proleg. p. XXVI, XXXVI, *tertie* om. Sill.

§ 222. *Atque* Sill. — *potu maxume* Sill. — *ad* R, *ac* Sill. — *iis* β, *his* Sill. — *obeesis*, vid. proleg. p. XXIV.

§ 223. *Naribus* Sill. — *aliis* Sill. — *alterutra* θ, *altera aliis utraque* Sill.

LIB· XI

RO eT OMNIBUS ANNIS UOLUSIO
SATURNINO URBIS PRAeFeCTO· QUI
NONAGeNSIMUM ANNUM eTIA[M]
eXCeSSIT SOLUM
hOC IN CORPORe TeMPORARIUM
SeNTIT INCReMeNTUM SIQUIde[M]
hOSTIAe ABUNdANTIOReM FUN
dUNT SI PRIUS BIBeRe QUAe ANIMA 224
LIUM LATeRe CeRTIS TeMPORIBUS
dIXIMUS NON hABeNT TUNC SA[N]
GUINeM PRAeTeR eXIGUAS AdMO
dUM CIRCA CORdA GUTTAS MIRO OPe
Re NATURAe SICUT IN hOMINe UI[M]
eIUS Ad MINIMA MOMeNTA MU
TARI NON MOdO TANTO MINORe
MATeRIA SUFFUSI UeRUM Ad SIN
GULOS ANIMI hABITUS PUdORe
IRA MeTU PALLORIS PLURIBUS MO
dIS ITeM RUBORIS· ALIUS eNIM IRAe
eT ALIUS UeReCUNdIAe NAM IN Me 225
TU ReFUGeRe eT NUSQUAM eSSe CeR
TUM eST MULTISQUe NON PROFLUe
Re TRANSFOSSIS QUOd hOMINI TA[N]
TUM eUeNIT NAMQUe MUTARe dI
XIMUS COLOReM ALIeNUM ACCI
PIUNT QUOdAM RePeRCUSSU hO

aetorio viro Td, *viro praetorio* Sill. — *nonagesimum etiam excessit an-* Sill.

224. *Tanto minore* θβ, *fellis tantum in ore* Sill. — *suffusi* R, *subfusi* Sill. — *et* dβγ, *et* om. Sill.

225. *Praefluere* R, *transfluere* Sill. — *nam quae* Sill.

PLIN· SEC· NATUR· HIS

Mo· SOLUS IN se MUTAT MORBI
OMNeS MORSQUe SANGUINeM
APSUMUNT SUNT QUI SUPTILITA 226
TeM ANIMI CONSTARe NON TeNUI
TATeM SANGUINIS PUTeNT Sed CU
Te OPeRMeNTISQUe CORPORUM
MAGIS AUT MINUS BRUTA eSSe UT
OSTReA eT TeSTUdINeS· BOUM TeR
GA SAeTAS SUUM OPSTARe TeNUI
TATI IMMeANTIS SPIRITUS NeC PU
RUM LIQUIdUMQUe TRAMITTI· SIC
eT IN hOMINe CUM CRASSIOR COL
LOSIORUe eXCLUdAT CULTIS CeU
UeRO NON CROCOdILLIS eT dURI
TIA TeRGORIS TRIBUATUR eT SOLLeR
TIA· hIPPOPOTAMI COLIO CRASSITU 227
dO TALIS UT INde TORNeNTUR hAS
TAe eT TAMeN QUAedAM INGeNIO
MAedICA eLePhANTORUM dILIGe[N]
TIA QUOQUe TeRGAORA INPeNeTRA
BILeS CAeTRAS hABeNT CUM TAMe[N]
OMNIUM QUAdRIPedUM SUPTI
LITAS ANIMI PRAeCIPUA PeRhIBe
TUR ILLIS· eRGA CUTIS IPSA SeNSU·
CAReT MAXUMe IN CAPITe UBICU[M]
QUe PeR Se AC SINe CARNe eST UOL

[Q.] VIII.

absumunt Sill.

§ 226. *Subtilitatem* Sill. — *tenuitate* Sill. — *operimentisque* Sill. — *ostrea β*, *ostreas* Sill. — *obstare* Sill. — *inmeantis* Sill. — *tramiti* d, *transmitti* Sill. — *callosiorve* Sill. — *cutis* Sill. — *crocodilis* Sill.

§ 227. *Colio*, vid. proleg. p. XXII, *corio* Sill. — *medica diligentia. elephantorum quoque* Sill. — *tergaora* i. e. *terga* pr. m., *tergora* s. m., ita Sill. — *inpenetrabilis* Sill. — *cetras* Sill. — *subtilitas* Sill. — *perhibetur* d, *perhibeatur* Sill. — *ergo* Sill. — *maxume*, vid. proleg. p. XXVIII. — *est volnerata* Sill.

LIB· XI

* RUM NOTAS TANTUM SET NE
FEMINAE QUIDEM IN PECTORE NI
SI QUAE POSSUNT PARTUUS SUOS
ATTOLLERE OUA GIGNENTIUM NUL[UL]
LI NEC LACT NISI ANIMAL PARIENTI
UOLUCRUM UESPERTILIO TANTUM
FABULOSUM ENIM ARBITROR DE S
TRIGIBUS UBERA EAS INFANTIUM
LABRIS INMULGERE ESSE IN MALE
DICTIS IAM ANTIQUIS STRIGEM CO[N]
UENIT SET QUAE SIT AUIUM CONS
TARE NON ARBITROR· ASINIS A FETU 233
DOLENT IDEO SEXTO MESE ARCENT
PARTUUS CUM AEQUE ANNO PROPE
TOTO PRAEBEANT· QUIBUS SOLIDA
UNGULA NEC SUPRA GEMINOS FE
TUS HAEC OMNIA BINAS HABENT
MAMMAS NEC ALIUBI QUAM IN FE
MINIBUS EODEM LOCI BISULCA· ET
CORNIGERA UOUES QUATERNAS
OUES ET CAPRAE BINAS· QUAE NUME
ROSE FECUNDA PARTU ET QUIBUS
DIGITIS IN PEDIBUS HAEC PLURIS
HABENT ET TOTO UENTRE DUPLICI OR[OR]
DINE UT SUES GENEROSAE DUODE
NAS UOLGARES BINIS MINUS SIMILI 234

Desunt paginae 2 (Q. VIIII. f. 1).

232. *Mammarum notas* Sill. — *sed* Sill. — *partus* Sill. — *lact*, vid. prol. p. XXVIII, *lac* Sill. — *vespertilio* R T d, *vespertilioni* Sill. — *sed* Sill.

233. *Mense* Sill. — *partus* Sill. — *equae* Sill. — *aliubi*, vid. proleg. p. VIII, ita R d $\beta\gamma$, *alibi* Sill. — *loci* d, *loco* Sill. — *voves*, vid. proleg. p. XIII, *boves* Sill. — *numeroso* Sill. — *digiti* Sill.

Fol. 62ᵃ. p. 124. *Q. VIIII. f. 1*

PLIN· SEC· NATUR· HIS

TER CANES ALIA UENTRE MEDIO QUA
TERNAS UT PHANTHERAE ALIA UINAS
UT LEAENAE ELEPHANS TANTUM
SUB ARMIS DUAS NEC IN PECTORE
SED UTRA IN ALIIS OCCULTA NULLI I[N̄]
FEMINIBUS DIGITOS HABENTIUM·
PRIMIS GENITIS IN QUOQUE PARTU[UU]S
UEL PRIMAS PRAEBENT A·EAE SUN[NT]
FAUCIBUS PROXIMAE ET SUAM QUIS
QUE NOUIT IN FETU QUO GENITUS
EST ORDINE EAQUE ALITUR NEC ALIA
DETRACTO ILLA ALUMNO SUO STERI 235
LESCIT ILICO AC RESILIT UNO UERO
EX OMNI TURBA RELICTO SOLA MU
NIFEX QUAE GENITO FUERAT ATTRI
BUTA DEPENDENT
URSAE MAMMAS QUATERNAS GERUNT[UNT]
DELPHINI BINAS IN IMO ALUO PA
PILLAS TANTUM NEC EUIDENTES
ET PAULUM IN OBLICUM PORREC
TAS NEQUE NE ALIUT ANIMAL IN
CURSU LAMBITUR ET BALLENAE AU
TEM UITULIQUE MAMMIS NUTRI
UNT FETUS
MULIERI ANTE SEPTIMUM MESEM 236
PROFUSUM LACT INUTILE AB EO. ME[N̄]

§ 234. *Phantherae* pr. m., *pantherae* s. m. — *et alia* Sill., *et* omitt. d$\beta\gamma$. — *vinas*, vid. proleg. p. XXXIII seq., *binas* Sill. — *elephans*, vid. proleg. p. XXVIII et XXXII, *elephas* Sill. — *sed citra* Sill. — *alis* Sill. — *occultas* Sill. — *partus* omisso *sues* R, *partu sues et* Sill., *et* omitt. Kdr. — *aeae* pr. m., *eae* s. m.

§ 235. *Detracto* d$\beta\gamma$, *sed detracto* Sill. — *illico* Sill. — *dependet* Sill. — *ima* Sill. — *evidentis* Sill. — *obliquom* Sill., ita ubique. — *neque* d$\beta\gamma$, *nec* Sill. — *ne* om. Sill. — *aliud* Sill. — *balaenae* Sill. — *vitulique* Rd$\beta\gamma$, *vitulique marini* Sill.

§ 236. *Septumum* Sill. — *mensem* Sill. — *lac* Sill.

LIB· XI

Se quod uitales partuus Sa
lubre plerisque autem totis ma[m]
mis atque etiam alarum sinu
fluit camelli lact habent donec
iter grauescant· suauissimum
id existimatur ad unam mesu
ram tribus aquae additis bos a[n]
te partum non habet et primo
semper a partu colostae fiunt
ni admisceatur aqua in pumi
cis modum coeunte duritia a 237
sinae praegnates continuo lac
tescunt pullos earum ubi pin
gue pabulum biduo a partu ma
ternum lact gustasse letale est
genus mali uocatur colostratio
Caseus non fit ex utrimque den
tatis quonim eorum lact non
coit tenuissimum camelis mox
equis crassississimum asinae ut
quo coaguli uice utantur con 238
ferre aliquit et candori in mu
lierum cute existimatur· popea
certe domiti neronis coniunx
quingentas per omnia secum
fetas trahens balnearum etia[m]

uod pr. m., ita θ d β γ, *quo* s. m., ita Sill. — *partus* Sill. — *cameli* Sill. — Sill. — *iterum* Sill. — *existumatur* Sill. — *mensuram* Sill. — *colostrae* Sill. *n* om. Sill. — *modum* d β γ, *modo* Sill.

237. *Praegnates*, vid. proleg. p. XIX, XXIII, XXXII, *praegnantes* Sill. — Sill. — *quonim* laps. calami pro *quoniam*. — *lac* Sill.

238. *Aliquid* Sill. — *existumatur* Sill. — *Poppaea* Sill. — *coniux* Sill.

PLIN· SEC· NATUR· HIS

SOLIO TOTUM CORPUS ILLO LACT
e MACeRABAT eXTeNdI qUOqUe CU
TeM CReDeNS OMNe AUTeM IGNe S
SPISSATUR UMORe FeRUeSCIT· BU
BULUM CASeO FeRTILIUS qUAM CA
PRINUM eX eAdeM MeSURA PAe
NAe ALTeRO TANTO· qUAe PLUReS qUA
TeRNIS MAMMAS hABeNT CASeO
INUTILIA eT MeLIORA· qUAe BINAS
COAGULUM IN[HINN]ULeI LePORIS hAedI 239
LAUdATUM PRAeCIPUUM TAMeN
dASYPOdIS qUOd eT PROFLUUIO
ALUI MedeTUR UNIUS UTRIMq·[Ue]
deNTATORUM
MIRUM BARBARAS GeNTeS qUAe LAC
Te UIUANT IGNORARe AUT SPeRNe
Re TOT SAeCULIS CASeI dOTeM deSAN
TeS Id ALIOqUI IN ACOReM IUCUN
dUM eT PINGUe BUTYRUM· SPU
MA Id eST LACTe CONCReTIOR LeN
TIORqUe· qUAM qUOd CeRU UOCA
TUR NON OMITTeNdUM IN eO OLeI
UIM eSSe eT BARRBAROS OMNeS
INFANTeSqUe NOSTROS ITA UNGUI
LAUS CASeO ROMAe UBI OMNIUM 240
GeNTIUM BONA COMMINUS IUdI

quoque dβγ, *quocumque* Sill. — *s spissatur*, vid. proleg. p. XXIV. XXXIII. — *umore* R T d, *frigore* Sill. — *fervescit* R θ T d, *serescit* Sill. — *mensura* Sill. — *paene* Sill. — *pluris* Sill.

§ 239. *Inulei* pr. m., *hinnulei* s. m., ita Sill. — *hoedi* Sill. — *gentis* Sill. — *densantis* Sill. — *BTB* pr. m., sed his literis lavando deletis rescriptum est *butyrum* s. m. — *lacte* d, *lactis* Sill. — *concretiorque* Sill. — *lentiorque* R, om. Sill. — *serum* Sill. — *barrbaros* pr. m., vid. proleg. p. XXIV, *barbaros* s. m. — *omnis* Sill. — *infantisque* Sill.

LIB· XI

CANTUR e PROUINCIS NeMAUS
eNI PRAeCIPUA LeSURe GABALI qUO
qUe PAGIS SeT BReUIS AC MUSTeO
TANTUM COMMeNdATIO dUOBUS
ALPeS GeNeRIBUS PABULA SUA Ad
PROBANT deLMATICAe dOCLeATe
MITTUNT CeUTRONICAe UATUSI
CUM NUMeROSIOR ALPeNNINO 241
COeBANUM hIC e LIGURIA MITTIT
OUIUM MAXIMe LACTeS ASINNA
TeM eX UMBRIA MIXTOqUe eTRU
RIAe ATqUe LIGURIAe CONFINIO
LUNIeNSeM MAGNITUdINe CONS
PICUUM qUIPPe eT Ad SINGULA M
ILLIA PONdO PReMITUR PROXIMU[M]
AUTeM URBI UeSTINUM eUMq·[Ue]
e CAedICIO CAMPO LAUdATISSIMU[M]
eT CAPRARUM GReGIBUS SUA LAUS
eST IN ReCeNTI MAXIMe AqUeNTe
GRATIA FUMO qUALIS IN IPSA UR
Be CONFICITUR CUNCTIS PRAeFeRe[N]
dUS NAM GALLIARUM SAPeR Me
dICAMeNTI UIM OPTINeT TRANS
MARIA UeRO BIThYNUS FeRe IN
GLORIA eST INeSSe PABULIS SALe eTIA 242
M NON deTUR ITA MAXIMe INTeLLeGI

§ 240. *Provinciis* Sill. — *Nemausensi* Sill. — *Lesurae* Sill. — *Gabalicique* omisso *quoque* Sill. — *pagis* *β*, *pagi* Sill. — *sed* Sill. — *conmendatio* Sill. — *Docleante* Sill. — *ceutronicae* Rd (codd. Gel.) *β*, *Centronicae* Sill.

§ 241. *Alpennino*, vid. proleg. p. XXVIII, *Appennino* Sill. — *Cebanum* Sill. — *lactes* R, *lactis* Sill. — *asinnatem* d, *Aesinatem* Sill. — *luniensem* Rd, *i* post *n* insertum, vid. p. 17, 21 et 38, 23, *Lunensem* Sill. — *millia* pr. m., *milia* s. m., ita Sill. — *Ceditio* Sill. — *aquente*, vid. proleg. p. XXXIII, ita Td, *hanc acuente* Sill. — *gratia* R, *gratiam* Sill. — *saper*, vid. proleg. p. XXIX seq., *sapor* Sill. — *vim* *βγ*, *vitium* Sill.

§ 242. *Salem* Sill. — *ubi non* Sill. — *detur ita* d*βγ*, *videtur maior* Sill. —

PLIN· SEC· NATUR· HIS

TUR OMNI IN SALeM CASeO SeNeS
CeNTe QUALeS ReDIRe IN MUSTeU[M]
SAPOReM ACeTO eT ThYMO MACe
RATOS CeRTUM eST TRAdUNT ZO
RASTReN IN deSeRTIS TASeO UIXIS
Se ANNIS ·XX· ITA TeMPeRATO UT Ue
TUSTATeM NON SeNTIReT TeR 243
ReSTRIUM SOLUS hOMO BIPeS UNI
IUGULI UMeRI CeTeRIS ARMI UNI
ULNAe QUIBUS ANIMALIUM MA
NUS SUNT INTUS TANTUM CARNO
SAe eXTRA NeRUIS eT CUTe CONS
TANT dIGITI QUIBUSdAM IN MANI 244
BUS SeNI M· CORANI eX PATRICIA Ge[N]
Te FILIAS dUAS OB Id SedIGITAS AC
CIPIMUS APPeLLATAS eT UOLCACIU[M]
SedIGITUM INLUSTReM IN POeTI
CA hOMINIS dIGITI TeRNOS ARTICU
LOS hABeNT POLLeX BINOS dIGITIS
AdUeRSUS INIUeRSIS FLeCTITUR
PeR Se UeRO IN OBLICUM PORRIGI
TUR CRASSIOR CeTeRIS hUIC MINI
MUS MeNSURA PAR AC dUO ReLI
QUI SIBI INTeR QUOS MedIUS LO[N]
GISSIMe PROTeNdITUR QUIBUS
eX RAPINA UICTUS QUAdRIPedU[M]

qualis Sill. — *zorastren* d, *Zoroastren* Sill. — *taseo*, *t* pro *c* positum, vid. proleg. p. XXII, *caseo* Sill. — *viginti* d$\beta\gamma$, *XXX* Sill.

§ 243. *Iuguli* d$\beta\gamma$, *iugulum* Sill.

§ 244. *M. Coranus* deest apud Forcell., *M. Curiatii* β, *Cora—* T d, *coram* R, *C. Horati* Sill. — *Volcatium* Sill. — *binos* d, *binos et* Sill. — *universis* Sill. — *obliquom* Sill.

LIB· XI

qUINI dIGITI IN PRIORIBUS PedI
B·[US] IN ReLIqUIS qUATeRNI LeONeS 245
LUPI CANeS eT PAUCA IN POSTeRIO
RIBUS qUOqUe qUINOS UNGUIS
hABENT UNO IUXTA CRURIS qUINO
dePeNdeNTe ReLIqUA qUAe SUNT
MINORA eT dIGITOS qUINOS' BRAC
ChIA NON OMNIBUS PARIA SeCUM[UM]
STUdIOSO ThRAeCI IN C· CAeSARIS
LUdO NOTUM eST deXTeRAM FUIS
Se PROCeRIOReM
ANIMALIUM qUAedAM UT MANIB·[US]
UTUNTUR PRIORUM MINISTeRIO
PedUM SedeNTqUe Ad OS ILLIS Ad
MOUeNTIA CIBOS UT SCIURI' NAM 246
SIMIARUM GeNeRA PeRFeCTAM
hOMINIS IMITATIONeM CONTI
NeNT FACIe NARIBUS AURIBUS PAL
PAeBRIS qUAS SOLe qUAdRIPedU[M]
eT IN INFeReIORe hABeNT GeNA
IAM MAMMAS IN PeCTORe eT BRAC
ChIA eT CRURA IN CONTRARIUM
SIMILITeR FLeXA IN MANIBUS UN
GUeS dIGITOS LONGIOReMqUe Me
dIUM PedIBUS PAULUM dIFFeRUNT[UNT]
SUNT eNIM UT MANUS PRAeLO[N]GAe

245. *Uno* d$\beta\gamma$, *unum* Sill. — *cruris articulum* omisso *quino* Sill. — *de-*
nte R d$\beta\gamma$, *dependentem* Sill. — *Thraeci* R, *Threci* Sill.

246. *Palpaebris* pr. m., *palpebris* s. m. — *quas* K, *quae* Sill. — *sole*
., *solae* s. m. — *infereiore* pr. m., *inferiore* s. m., vid. proleg. p. XXVIII.
nguis Sill. — *praelongae* RSTr, *praelongi* Sill. —

Fol. 129ᵃ. p. 258. *Q. VIIII. f. 5*

PLIN· SEC· NATUR· HIS

Sed uestigium palmae simile
faciunt· pollex quoque iis et ar
ticuli ut homini ac praeter ge
nitale et hoc in maribus tan
tum uiscera etiam interiora
omnia ad exemplar· ur[n]
gues clausulae neruorum su[m]
mae existimantur omnibus
hi quibus et digiti set simiae im
bricatae hominibus lati et de
functo crescunt rapacibus un
ci ceteris re .... s prae
ter eum qui a crure plerisque
dependet omnia digitos haben[nt]
que pedes excepto elephanto
huic enim informes numero
quidem quinque sed indiuisi
ac leuiter discreti ungulisque
non unguibus similes et pedes
maiores priores in posteriorib·[us]
articuli breues ide. poplites
intus flectut hominis modo
cetera animalia in diuersum
posterioriobus pedibus quam
prioribus nam quae animal ge
nerant genua ante se flectunt et

his Sill.

§ 247. *Urgues* pr. m., *ungues* s. m. — *existumantur* Sill. — *sed simiae* d[…] *sed* om. Sill. — *imbricati* Sill. — *recti ut canibus* Sill.

§ 248. *Que* pr. m., *quae* s. m., ita Sill. — *idem* $\beta\gamma$, *item* Sill. — *fle*[…] i. e. *flectunt*, vid. proleg. p. XIX, XXIII, XXXII, *flectit* Sill. — *posterio*[…] pr. m., *posterioribus* s. m. —

LIB· XI

SUFFRAGINUM ARTUUS IN AUER
SUM hOMINI GeNUA eT CUBITA CO[N] 249
TRARIA ITeM URSIS eT SIMIARUM
GeNeRI OB Id MINIMe PeRdICIBUS
OUA PARIeNTIBUS QUAdRIPedUM
CROCOdILO LACeRTIS PRIORA GeNe
RA POST CURUA[N]TUR POSTeRIORA
IN PRIOReM hUMANI POLLICIS
MOdO· SIC eT MULTIPedIBUS PRAe
TeRQUAM NOUISSIMA SALIeN
TIBUS· AUeT UT QUAdRIPedeS ALAS
IN PRIORA CURUANT SUFFRAGINe[M]
IN POSTeRIORA· hOMINIS GeNIB·[US] 250
QUAedAM eT ReLIGIONI INeST OB
SeRUATIONe GeNTIUM· hAeC SUP
PLICeS ATTIGUNT Ad hAe MANUS
TeNdUNT hAeC UT ARAS AdORANT
FORTASSIS QUIA INeST IIS UITALI
TAS NAMQUe IN IPSA GeNUUS U
TRIUSQUe COMMISSURA deXTRA
LAeUAQUe A PRIORe PARTe GeMI
NA QUAedAM BUCCARUM INANI
TAS INeST QUA PeRFOSSA CeU IUGU
LO SPIRITUS FLUIT
INeST eT ALIIS PARTIBUS QUAedA[M]
ReLIGIO SICUT IN deXTeRA OSCULIS

·*tus* Sill.

249. *Perdicibus* pr. m. *d* s. m. deleto, *d* pro *n* positum vid. proleg. p. II, *pernicibus* Sill. — *genera* pr. m., *genua* s. m. — *priorem partem; sunt m crura his obliqua humani* Sill., omisit antiquarius 30 fere literas vel verèt quartam partem archetypi, vid. proleg. p. XXXV. — *avet*, vid. proleg. XII.

250. *Religio* Sill. — *attigunt* i. e. *attingunt*, vid. proleg. p. XIX, XXXII. *hae*, vid. proleg. p. XXIII, *haec* Sill. — *genuus* pr. m., *genus* s. m. — *con-ura* Sill. — *dextra* omisso *in* Sill.

Fol. 82ᵇ. p. 165. *Q. VIIII. f. 6.*

PLIN· SEC· NATUR· HIS

AdUeRSA AdPeTITUR IN FIde POR
RIGITUR ANTIQUIS GRAeCIAe IN SU̅P[UP] 251
PLICANdO MeNTUM ATTINGeRe
MOS eRAT· eST IN AURe IMA MeMO
RIAe LOCUS QUeM TANGeNTeS AT
TeSTAMUR eST POST AUReM AeQ·[Ue]
deXTeRAM NeMeSeOS QUAe de
A LATINUM NOMeN Ne IN CAPITO
LIO QUIdeM INUeNIT QUA ReFeRI
MUS TACTUM ORe PROXIMUM MI
NIMO dIGITO UeNIAM SeRMONIS
AB IIS IBI ReCONdeNTeS · UA 252
RICeS IN CRURIBUS UIRO TANTU̅M[UM]
MULIeRI RARO C· MARIO QUI ·VII·
COS· FUIT STANTI SIBI eXTRAhI PAS
SUM UNUM hOMINUM OPPIUS
AUCTOR eST OMNIA ANIMALIA A d 253
eXeTRIS PARTIBUS INCedUNT SINIS
TRAS INCUBANT ReLI
QUA UT LIBITUM eST GRAdIUNTU̅R[UR]
LeO TANTUM eT CAMeLUS PedATI[M]
hOC eST UT SINISTeR PeS NON TRA[N]
SeAT deXTRUM Sed SUBSeQUA
TUR Pedes hOMINI MAXIMe Fe
MINIS TeNUIOReS IN OMNI GeNe
RI SURAe hOMINI TANTUM eT

aversa Sill.

§ 251. *Attestamur* R d $\beta\gamma$, *antestamur* Sill. — *dextram* Sill. — *quo* Sill., *qua* (scil. *dextera*) *referimus* — *proximum*, *minimo* cet. legendum esse conicimus. — *a minumo* Sill. — *digitum* Sill. — *a dis* Sill.

§ 252. *Mario* θ (ambr. I. II.), *Marium* Sill. — *qui septiens consul* Sill. — *stanti s sibi* R, *stante sibi* θ d, *stantem* Sill.

§ 253. *Dexetris* pr. m., *dextris* s. m. — *sinistras* d, *sinistris* Sill. — *pes* d $\beta\gamma$, *pedum* Sill. — *maximae* R, *maxumi* Sill. — *generi* laps. calami pro *genere* videtur, ita Sill.

LIB· XI

CRURA CARNOSA RePeRITUR
APUT AUCTOReS qUeNdAM IN Ae
GYPTO NON hABUISSe SURAS UOTA
hOMINI TANTUM eXCePTIS qUI
BUSdAM· NAMq·[Ue]Ue eT hINC COG 254
NOMINA INUeNTA PLANCI PLAUTI
PANASAe SCAURI SICUT A CRURIBUS
UARI UATIAe UATINI qUAe UITIA
eT IN qUAdRIPedIBUS
SOLIdAS hABeNT UNGULAS qUAe
NON SUNT CORNIGeRA IGITUR PRO
IIS TeLUM UNGULAe INTUS eST IL
LIS· NeC TALOS hABeNT eAdeM AT
qUe BISULCA SUNT hABeNT IdeM
dIGITOS hABeNTIBUS NON SUN[NT]·
NeqUe IN PRIORIBUS OMNINO
PedIBUS ULLI CAMeLO TALI SIMI
LeS BUBULIS SeT MINOReS PAULO
eST eNIM BISULCUM dISCRIMINe
eXIGUO PeS IN UeSTIGIO CARNO
SUS UT UASI· qUA de CAUSA IN LON
GIORe ITINeRe SICC TALCeATU FA
TISCUNT UNGULAe UeTeRINO TA[N] 255
TUM GeNeRI ReNASCUNTUR SUeS
IN ILLYRICO qUIBUSdAM LOCIS SO
LIdAS hABeNT UNGULAS· CORNIGe

...ud Sill. — *vota*, vid. proleg. p, XXII, *vola* Sill.

254. *Namqueue* pr. m., *namque* s. m., vid. proleg. p. XXV. — *Pansae* ... — *Vatiae* β, *Vaciae* Sill. — *Vatinii* Sill. — *his* Sill. — *ungulae* θ, *in* ...*lae* Sill. — *ictu est* Sill. — *at quae* Sill. — *iidem* Sill. — *sed* Sill. — *bi-*...*m* R, *bisulcus* Sill. — *ut vasi*, vid. proleg. p. XXII, *ut ursis* Sill. — *in* ...*ore* cet. βγ, *in longiora itinera* Td, *longiore* Sill. — *sicc talceatu*, *t* pro *c* ...tum, vid. proleg. p. XXII, *sicc* pro *sicco*(?), *sine calciatu* Sill.

Fol. 65ª. p. 130. *Q. VIIII. f. 1.*

PLIN· SEC· NATUR· HIS·

RA FeRe BISULCA SOLIdA UNGULA
eT BICORNAe NULLUM UNICORNe
ASINUS TANTUM INdICUS LINICOR[OR]
Ne eT BISULCUM ORYX˙ TALOS ASINUS[US]
INdICUS UNUS SOLdIPedUM hA
BeT˙ NAM SUeS eX UTROQUe GeNe
Re eXISTIMANTUR IdeO FOedI eA
RUM˙ hOMINeM QUI eXISTIMA
RUNT hABeRe FACILe CONUICTI˙ LYNX
TANTUM dIGITOS hABeNTIUM SI
MILe QUIddAM TALO hABeT LeO
eTIAMNUM TORTUOSIUS˙ TALUS AU
TeM ReCTUS eST IN ARTICULO PedIS
UeNTRe eMINeNS CONCAUO IN
UeRTeBA LICATUS
AUIUM ALIAe dIGITATAe ALIAe PAL 256
MIPedeS ALIAe INTeR UTRUMQUe
dIUISIS dIGITIS AdIeCTA LATITUdI
Ne SeT OMNIBUS QUATeRNI dIGI
TI TReS IN PRIORe PARTe UNUS A CAL
Ce hIC deeST QUIBUSdAM LONGA
CRURA hABeNTIBUS˙ IYNX SOLA
UTRIMQUe BINOS hABeT eAdeM
LINGUA SeRPeNTIUM SIMILeM·
IN MAGNAM LONGITUdINeM POR[OR]
RIGIT COLLUM CIRCUMAGIT IN AUeR *

§ 255. *Bicorne* Sill. — *linicorne*, lapsu calami *li* pro *u* positum vid. proleg. p. XXII. — *solidipedum* Sill. — *existumantur* Sill. — *existumarunt* Sill. — *articulo* d$\beta\gamma$, *articulis* Sill. — *verteba* laps. calami pro *vertebra*, ita Sill. — *ligatus* Sill.

§ 256. *Sed* Sill. — *linguam* Sill. — *aversa* T, *aversam* d, *aversum* $\beta\gamma$, *adversam* Sill.

* Desunt paginae 2 (Q. VIIII. f. 8).

LIB· XI

* SIMUL ATQUE EXPIRAUERIT CORNES
CERE AIUNT· CAMELINO ARCUS IN
TENDERE ORIENTIS POPULIS FIDISSI
MUM· NEC NON ALIQUA GENTIUM
QUOQUE IN HOD· DISCRIMINA ET SA
CRORUM ETIAM CITRA PERNICIEM
AMPUTATIBUS MATRIS DEUM GALLIS
CONTRA MULIERUM PAUCIS PRODI 262
GIOSA ADSIMILATIO SICUT HERMA
PHRODITIS UTRIUSQUE SEXUS QUOD
ETIAM QUADRIPEDUM GENERI AC
CIDISSE NERONIS PRINCIPATU PRI
MUM ARBITROR OSTENTABAT CER
TE HERMAPHRODITAS SUNBIUNC
TAS CAR·PENTO SUO EQUAS IN TRIUE
RICO GALIAE AGRO REPERTAS CEU PIN
NAE UISENDA RES ESSET PRINCIPE[M]
TERRARUM INSUDERE PO[R]T[OR]
TENTIS· TESTES PECORI ARMENTO 263
QUE A CRURA DECIDUI SUBUS ADNE
XUS DELPHINO PRAELONGI ULTU
MA CONDUNTUR ALUO·ET ELEPHAN[NT]O
OCCULTI· OUA PARIENTIUM LUM
BIS INTUS ADHAERENT QUALIA O
CISSIMA INUENIRE PISCIBUS SER
PENTIBUSQUE NULLI SET EORUM UI

* Desunt paginae 2 (Q. X. f. 1).

§ 261. *Expiraverit*, vid. proleg. p. XXXIII, *exspiraverit* Sill. — *hod* pr. m., *d* s. m. deletum est, *hoc* Sill. — *amputatibus*, vid. proleg. p. XXXII, *amputantibus* Sill.

§ 262. *Adsimulatio* Sill. — *sunbiunctas*, vid. proleg. p. XXXII, *subiunctas* Sill. — *Treverico* Sill. — *Galliae* Sill. — *plane* Sill. — *insidere* Sill.

§ 263. *A*, vid. proleg. p. XXXII, *ad* Sill. — *adnexus* pr. m., *adnexi* s. m. — *ultima* Sill. — *in venere* Sill. — *sed* Sill.

Fol. 98b. p. 197. *Q. X. f. 2.*

PLIN· SEC· NATUR· HIS

e[ce] BINAe Ad GeNITALIA ReNIBUS
UANAe BUTeONIBUS TeRNI· hOMI
NI TANTUM INIURIA AUT SPONTe
NATURAe FRANGUNTUR IdqUe
TeRTIUM AB heRMAPhROdITIS eT
SPAdONIBUS SeMIUIRI GeNUS
hABeNT
MAReS IN OMNI GeNeRe FORTIOReS
SUNT PRAeTeRqUAM PhANThe
RIS UT URSIS· CAUdAe PRAeTeR hO 264
MINeS AC SIMIAS OMNIBUS FeRe
eT ANIMAL eT OUA GIGNeNTIBUS
PRO deISIdeRIO CORPORUM NU
dAS hIRTIS UT APRIS PARUAe UIL
LOSIS UT URSIS PRAeLONGIS SAeTOS
SAe UT eqUIS· AMPUTATAe LACeRTIS
UT SeRPeNTIBUS ReNASCUNTUR·
PISCIUM MeATUS GUBeRNACULI
MOdO ReGUNT ATqUe eTIAM AC LA
UA.OTAe UT ReMIGIO qUOdAM I[N]
PeLLUNT LACeRTIS INUeNIUNTUR
eT GeMINAe· BOUM CAUdIS LON 265
GISSIMUS CAULIS ATqUe IN IMA
PARTe hIRTUS IdeM ASINIS LON
GIOR qUAM eqUIS SeT SAeTOSUS
UeTeRINIS IN PRIMA PARTe UT *

a renibus Sill. — *venae* Sill. — *sunt* om. Sill. — *phantheris* pr. m., *pantheris* s. m., ita d, *in pantheris* Sill. — *et ursis* Sill.

§ 264. *Hominem* Sill. — *fere animal* Sill. — *deisiderio*, vid. proleg. p. XXX, *desiderio* Sill. — *nudae* Sill. — *saetossae* pr. m., *saetosae* s. m., *prael. setosae* d (codd. Barbari) $\beta\gamma$, *saetosae prael.* Sill. — *et serpentibus* Sill. — *piscium* d$\beta\gamma$, *piscibus* Sill. — *etiam in dexteram atque laevam* Sill. — *.otae*, initialis litera iam legi quidem nequit, *m* vero exaratum non erat, *motae* Sill.

§ 265. *Sed* Sill. — *leoni in prima* Sill.

* Desunt paginae 2 (Q. X. f. 3).

LIB· XI

dICTUM eST LeTO SIMILeM eLI
dIT SONUM PeR NARUMS AUTeM
TUBARUM RAUCITATI BUBUS TAN
TUM FeMINIS UOX GRAUIOR IN A
LIO OMNI GeNeRe eXILIOR qUAM
MALIBUS IN hOMINe eTIAM CAS
TRATIS· INFANTIS IN NASCeNdO
NULLA AUdITUR ANTeqUAM TO
TUS eMeRGAT UTeRO PRIMUS SeR 270
MO ANNICULO· SeT SeMeNSTRI LO
CUTUS eST CROeSI FILIUS eT IN CRe
PUNdIS PROdIGIO qUO TOTUM Id
CONCIdIT ReGNUM· qUI CeLeRIUI
FARI COePeRe TARdIUS INGRedI I
INCIPIUNT· UOX ROBORATUR A XIIII
ANNIS eAdeM IN SeNeCTA eXILIOR[OR]
Ne... IN ALIO ANIMALIUM SAePIUS[US]
MUTATUR
MIRA PRAeTeReA SUNT de UOCe dIG
NA dICTU· TheATRORUM IN OCheS
TRIS SCOBe AUT hAReNA SUPeR
IACTA deUORATUR eT IN RUdI PA
RIeTUM CIRCUMIeCTU dOLIS eTIA[M]
INANIBUS CURRIT eAdeM ReCTO
UeL CONhATO PARIeTUM SPATIO
qUAMUIS LeUI SONO dICTA UeRBA

§ 269. *Est. Elephas citra naris ore ipso sternumento similem* Sill., omisit antiquarius 36 literas i. e. unum et dimidium versum archetypi, vid. proleg. p. XXXV. — *narums* i. e. *narum* pr. m., *naris* s. m., ita Sill. — *malibus* laps. calami pro *maribus*, vid. proleg. p. XXII, ita Sill.

§ 270. *Primo* Sill. — *set* i. e. *sed*, *et* R, *est* Sill. — *semenstri* codd. Oudend., vid. proleg. p. XXXII, *semestris* Sill. — *crepundiis* Sill. — *quo totum* d, *totum* *βγ*, *quod tunc* Sill. — *celeriui* laps. calami pro *celerius*, vid. proleg. p. XXII. — *i incipiunt*, vid. proleg. p. XXIV. — *a XIIII* T d, *a* om. Sill. — *neque* Sill. — *in* om. Sill. — *orchestris* Sill. — *et in rudi* R*βγ*, *et rudi* Sill. — *doliis* Sill. — *conhato* pr. m., *conchato* s. m.

Fol. 87b. p. 175. *Q. X. f. 1.*

PLIN· SEC· NATUR· HIS

Ad ALTeRUM ICAPUT PeRFeReNS
SI NULLA INAeqUALITAS IMPedIAT
UOX IN hOMINe MAGNA UOLTUS 271
hABeNT PARTeM· AdGNOSCIMUS
eA[M] PRIUS qUAM CeRNAMUS NON
ALITeR qUAM OCULIS TOTIdeMq[Ue]
SUNT hAe qUOd IN ReRUM NATU
TURA MORTALeS eT SUA CUIqUe SI
CUT FACIeS hIL ILLA GeNTIUM TOT
qUe LINGUARUM TOTO ORBe dIUeR
SITAS hIC TOT CANTUUS eT MOdULI
FLeXIONeSqUe· SeT ANTe OMNIeX
PLANATIO ANIM(I) qUAe NOS dISTIN
XIT A TeRIS eT INTeR IPSOS qUOqUe
hOMINeS dISCRIMeN ALTeRUM
AeqUe GRANde qUAMqUAM A BeL
UIS FeCIT· MeMBRANA ANIMALI 272
BUS AdGNATA INUTILIA SUNT SICUT
SeXUS hOMINI SeMPeR dIGITUS
PLACUIT IN AeGYPTO NUTRIRe POR
TeNTUM BINIS eT IN AUeRSA CAPI
TIS PARTe OCULIS hOMINeM SeT IIS
NON CeRNeNTeM

MIROR eqUIdeM ARISTOTeLeN NO[N] 273
MOdO CRedIdIS PRAe(S)CITA UITAe
eSSALIqUA IN CORPORIBUS IPSIS

icaput, vid. proleg. p. XXX, *caput* Sill. — *inpediat* Sill.

§ 271. *Magnam* Sill. — *habet* Sill. — *eam* d$\beta\gamma$, *ea* Sill. — *eae* Sill. — *quot* Sill. — *natutura* laps. calami, vid. proleg. p. XXV, *natura* Sill. — *hil* pr. m., laps. calami pro *hic*, vid. proleg. p. XXXV, *l* s. m. deletum, *hinc* Sill. — *hinc tot* Sill. — *cantus* Sill. — *sed* Sill. — *omniex*, vid. proleg. p. XXIII, *omnia ex* Sill. — *anim* pr. m., vid. proleg. p. XXIII, *animi* s. m., ita Sill. — *teris*, vid. proleg. p. XXII, XXXV, *feris* Sill. — *quamquam*, vid. proleg. p. XXV, *quam* Sill.

§ 272. *Membra* Sill. — *sextus* Sill. — *sed* Sill.

§ 273. *Aristotelem* Sill. — *credidis*, vid. proleg. p. XXIV, *credidisse* Sill. — *praecita* pr. m., *praescita* s. m. — *essaliqua*, vid. proleg. p. XXIII, *esse aliqua* Sill.

LIB· XI

UeRUM eTIAM PROdISdISSe qUÆ
qUAMqUAM UANA eXISTIMO NeC
SINe CUNCTATIONe PROFeReNdA
Ne IN Se qUISqUe eA AURIA ANXIÆ
qUAeRAT ATTINGAM TAMeN qUIA
TANTUS UIR IN dOCTRINIS NON
SPRAeUIT' IGITUR UITAe BReUIS
SIGNA PONIT RABOS deNTeS PRAe
LONGOS dIGITOS PLUMBeUM CO
LOReM PLUReSqUe IN MANU IN
CISURAS NeC PeRPeTUAS CONTRA 274
LONGAe eSSe UITAe INCURUOS U[M]
eRIS eT IN MANU UNA AUT dUAS IN
CISURAS LONGAS hABeNTIS eT PLU
ReS qUAM XXXII deNTeS AURIB·[US]
AMPLIS NeC UNIUeRSA hAeC UT
ARBITROR Sed SINGULA OBSeR
UAT FRIUOLA UT ReOR eT UOLGO
TAMeN NARATA
AddIdIT .O... qUOqUe SPeC
TUUS SIMILI MOdO APUT NOS TRO
GUS eT IPSe AUCTOR eST e UeRISSI
M..q...q·[Ue] UeRBIS' eIUS SUBICIA[M]
FROS UBI eST MAGNA SeGNeM ANI 275
MUM SUBeSSe SIGNIFICAT qUIB·[US]
PARUA NOBILeM qUIB·[US] PARUA NO

prodidisse Sill. — *existumo* Sill. — *auria*, vid. proleg. p. XXIV, *auguria* Sill. — *anxie* Sill. — *doctrinis* d, *doctrina* Sill. — *sprevit* Sill. — *dentis* Sill. — *plurisque* Sill.

§ 274. *Una aut* R¹, *unam aut* Sill. — *pluris* Sill. — *dentis* Sill. — *narrata* Sill. — *morum quoque* Sill. — *adspectus* Sill. — *apud* Sill. — *e severissimis quos verbis* Sill., *e verissimis quoque* conicimus.

§ 275. *Fros*, vid. proleg. p. XXXII, *frons* Sill. — *nobilem* T, *mobilem* Sill. — Verba, quae vocem *quib·*[*us*] sequuntur, lavando s. m. deleta erant, pr. manus scripserat: *quibus parva nobilem quibus parva nobilem*, vid. proleg. p. XXV.

Fol. 87b. p. 177. *Q. X. f. 5.*

PLIN· SEC· NATUR· HIS

BILeM qUIBUS RUTUNdA IRACUN
dUM UeLUT hOC UeSTIGO TUMO
RIS APPAReNTe SUPeRCILIA qUI
BUS PORRIGUNTUR IN ReCTUM
MOLLeS SINIFICANT qUIBUS IUX
TA NASUM FLeXA SUNT AUSTeROS
qUIBUS IUXTA TeMPORA INFLe
XA deRISOReS qUIBUS IN TOTUM
deMISSO MALIUOLOS eT INUIdO
S· OCULI qUIBUSCUMqUe SUNT LO[N] 276
GI MALIFICOS MORIBUS eSSe INdI
CANT qUI CARNOS A NARIBUS AN
GULOS hABeNT MALITIAe NOTAM
PRAeBeNT· CANdIdA PARS eXTeN
TA NOTAM INPRUd.NTIAe hABeT
qUITeNTIdeM OPeRIRI SOLeNT
INCONSANTIAe ORICULARUM (T above)
MAGNITUdO LOqUACITAS eT STUL
TITIAe NOTA eST· hAeC TeNUS TROGOS
ANIMAe LeONIS UIRUS GRAUe UR 277
SI PeSTILeNS· CONTACTA hALITU eIUS[US]
NULLA FeRA ATTINGIT OCIUSq·[Ue] PUTReS
CUNT AdFLATAe ReLIqU.. h.MINI
TANTUM INFICI NATURA UOLUIT
PLURIBUS MOdIS e CIBORUM AC de[N] (T above e)
TIUM UITIIS Sed MAXIMe SeNIO *

rotunda Sill. — *vestigo*, vid. proleg. p. XXIII, *vestigio* Sill. — *adparente* Sill. — *porrigentur* Sill. — *mollis* Sill. — *significant* Sill. — *demissa* Sill. — *malivolos* R, *malevolos* Sill.

§ 276. *Maleficos* Sill. — *carnos*, vid. proleg. p. XXIV, *carnosos* Sill. — *imprudentiae* θ T d, *inpudentiae* Sill. — *quitentidem*, vid. proleg. p. XXIII, *qui identidem* Sill. — *operiri* R, *operire* Sill. — *inconsantiae* pr. m., *inconstantiae* s. m. — *loquacitatis* Sill. — *hactenus* Sill. — *Trogus* Sill.

§ 277. *Afflatae* d, *adflata* Sill. — *reliquis* Sill. — *homini* R[1], *hominis* Sill. — *natura infici* Sill. — *e* pr. m., vid. proleg. p. XX, *et* s. m. — *civorum* pr. m., *ciborum* s. m., ita *B* magnum exortum est.

* Desunt paginae 2 (Q. X. f. 6).

LIB· XI

CI SeT NON NISI UeNTe· hOMINI 282
CIBUS UTILISSIMUS SIMPLeX ACeR
UATIO SAPORUM PeSTIFeRA eT CON
dIMeNTO PeRNICIOR dIFFICULTeR
AUTeM PeRFICIUNTUR OMNIA IN
CIBIS ACRIA ASPeRA INCONSVeTA
UARIA· NIMIA eT AUIde hAUTA eT AeS
TATe QUAM hIeMeI dIFFICILIUS· eT
IN SeNeCTA QUAM IN IUUeNTA·
UOMITIONeS hOMINI Ad hAeC
IN ReMedIUM eXCOGITATAe FRI
GIdIORA CORPORA FACIUNT INIMI
CAe OCULIS MAXIMe AC deNTIBUS
SOMNO CONCOQUeRe CORPULeN 283
TAe QUAM FIRMITATI UTILIUS Ideo
AThLeTAS AMBULATIONe MALUNT[UNT]
CIBOS PeRFICeRe PeRUIGILIO QUIde[M]
PRAeCIPUe UINCUNTUR CIBI· AU
GeSCUNT CORPORA dULCIBUS AT
QUe PINGUIB·[US] eT POTU MINUUNTUR[UR]
SICCIS eT ARIdIS FRIGIdISQUe AC SI
TI· QUAedAM ANIMALIA· eT PeCUdes
QUOQ[Ue] IN AFRICA QUARTO dIe BIBUNT[UNT]
hOMINI NON UTIQ·[Ue] SePTUMO LeTA
LIS INedIA dURASSe eT ULTRA UNde
CIMUM PLeROSQ·[Ue] CeRTUM eST MOR[OR]

281. *Vesci sed* Sill. — *vente*, vid. proleg. p. XXIV, *vivente* Sill.

282. *Pernicior*, vid. proleg. p. XXIV, *perniciosior* Sill. — *acrim aspera in-ueta vari* R, *aspera inconsueta varia* om. Sill. — *hauta* pr. m., *hausta* s. m. *hiemei* pr. m., vid. proleg. p. XXVIII sive XXIV, *hieme* s. m.

283. *Corpulentae* pr. m., ita d, *corpulentiae* s. m., ita Sill. — *letalis* β, *e est* Sill. — *inedia* T d, *inediam* Sill.

Fol. 91^b. p. 183. *Q. X. f. 7.*

PLIN· SEC· NATUR· HIS

I. SURIeNdI SeMPeR INeXPLeBI
LI AUIdITATe UINI ANIMALIUM hO
MINI qUAedAM RURSUS eXIGUO GUS 284
TU[s] FAMeM AC SITIM SedANT CONSeR
UA. Tq[Ue] UIReS UT BUTYRUM. IPPA
Ce GLYCYRhIZA PeRNICIOSISSIMU[M]
AUTeM eT IN OMNI qUIdeM UITA
qUOd NIMIUM PRAeCPUe TAMeN
CORPORI MINUIq·[Ue] qUOd GRAUeT qUO
LIBeT MOdO UTILIUS UeRUM Ad Re
LIqUA NATURAe TRANSeAMUS · *

esuriendi Sill. — *uni* Sill.

§ 284. *Gustu* pr. m., ita Sill., *gustus* s. m., ita R. — *conservantque* Sill. — *viris* Sill. — *hippace* Sill. — *glycyrriza* Sill. — *praecpue* pr. m., *praecipue* s. m.

* Desunt paginae 2 (Q. X. f. 8).

Q. XI. f. 4. *Fol. 109b. p. 219.*

* . . . .

. . . .

. . . .

DE PEREGRINIS ARBORIBUS·
PLATANUS QUANDO PRIMUM
IN ITALIAM[1] ET UNDE
NATURA EARUM
MIRACULA EX IIS[2]
CHAMAEPLATANI
QUIS PRIMUS[3] UIRIDIARIA TON
DERE INSTITUERIT
QUO IN LOCO ARBORUM NULLIS
FOLIA DECIDANT[4]
MALUM ASSYRIUM
QUOMODO SERATUR
INDIAE ARBORES
QUANDO PRIMUM HEBENUS
ROMAE[5] UISA
QUAE GENERA EIUS
SPINA INDICA
FICUS INDICA[6]
INDICARUM ARBORUM FORMAE
SINE NOMINIBUS
LINIFERAE INDORUM ARBOR.S[7]
ARBOR PALA POMUM ARIERA[8]
PIPERIS ARBORES

* Desunt paginae 6 (Q. XI. f. 1. 2. 3).

1. *Italia* Sill. 2. *his* Sill. 3. *primum* Sill. 4. *quo — decidant* Rad, om. hoc loco Sill., vid. not. 23. 5. *Romae hebenus* Sill. 6. *indica*, post hanc vocem ponit Sill. verba: *arbor pala. pomum ariena*, quae infra omittuntur. 7. *arbores* Sill. 8. vid. p. 88, 26, ubi *ariere* legitur.

Fol. 109a. p. 218. *Q. XI. f. 1.*

GeNeRA PIPeRIS
BReGMA[9]
ZINGIBeRI[10]
SIUe ZINPIBeRI[11]
CARYOPhYLLON LUCIUM'[12] SIUe
PYXAChYRONIUM[13]
MAChIR[14]
SACCARON[15]
ARBOReS ARIANAe GeNTIS
ITeM GedROSIAe
ITeM hYRCANIAe
ITeM BACTRIAe
Bde . L . . M'[16] SIUe BROChUM[17]
SIUe MALAChAN[18]
SIUe MALdACUM[19]
SCORdASTI[20]
IN OMNIBUS OdORIBUS
AUT CONdIMeNTIS
dICUNTUR
AdULTeRATIONeS
eXPeRIMeNTA
PReTIA
PeRSIdIS ARBOReS'
PeRSICI MARIS INSULARUM
ARBOReS
GOSSYPINUM ARBOR

9. *brecma* Sill. 10. *singiberi* Sill. 11. *zimpiberi* Sill. 12. *lycium* Sill. 13. *pyxacanthum Chironium* Sill. 14. *macir* Sill. 15. *saccharon* Sill. 16. *bdellium* Sill. 17. *brochon* Sill. 18. ita Ra, *malacham* Sill. 19. *malodacum* Sill. 20. *scordacti* Sill.

CYNAS[21] ARBOR
eX qUIBUS ARBORIBUS ——————
LINTeA[22] IN ORIeNTe FIANT·[23]
qUIBUS MARIBUS[24] (O written above A)
CONSTeNT·
ARBORUM FRUCTUS
de COSTO
de NARdO
dIFFeReNTIAe eIUS XII
ASOARON[25]
AMOMUM
AMOMIS
CARdAMOMUM
de TURIFeRA ReGIONe
de ARBORIBUS qUAe FeRUNT[26] (TUS written above, between qUAe and FeRUNT)
qUAe NATURA TURIS eT qUAe
GeNeRA
de MURRA·[27]
de ARBORIBUS qUAe FeRUNT eA[M]
NATURA eT GeNeRA MURRAe[28]
de MASTIChe
de LAdANO
SCORBO[29]
eNhAeMO[30]
BRATUS ARBOR
ISTOBRUM[31] ARBOR

21. *chynas* Sill. 22. *lina* Sill. 23. post hanc vocem inserit Sill.: *quo in loco arborum nullis folia decidant*, vid. not. 4. 24. *maribus* pr. m., *moribus* s. m., *modis* Sill. 25. *asaron* Sill. 26. *quae ferunt* pr. m., *quae tus ferunt* s. m., ita Sill. 27. *myrra* Sill. 28. *myrrae* Sill. 29. *storbon* p. 96, 9, *de stobolo* Sill. 30. *enhaemon* Sill. 31. ita p. 99, 8, vid. proleg. p. XXX, *stobrum* Sill.

Fol. 110a. p. 220. *Q. XI f. 5.*

dIFFICILITATeS[32] ARABIAe
de CINNAMO
CINNAMOMO
XYLOCINNAMO
CASIA
CANCAMUM
TARUM
SeRICAThUM[33]
CABALLUM[34]
MYROBALANUS
PhOeNICOBALANUS
de CALAMO OdORATO
de LUNCO[35] OdORATO
hAMMONIACUM
SPhAGNOS
CYPROS
ASPhALATOS[36] SIUe eRYCISSCeP
TRO[37]
MARON
de BALSAMO
OPOBALSAMO
XYLOBALSAMO
STYRAX
GALBANUM
de PANNACe[38]
SPONdYLION *

32. *de felicitate* Sill. 33. *sericathum* pro *serichatum*, vid. proleg. p. XXXII. 34. ita a, *caballium* R, *gabalium* Sill. 35. *lunco*, vid. proleg. p. XXII, *iunco* Sill. 36. ita p. 108, 15, *aspalathos* Sill. 37. *erytrisceptrum* p. 108, 17, *erysisceptron* Sill. 38. *panace* Sill.

* Desunt paginae 6 (Q. XI. f. 6. 7. 8).

LIB· XII

SAe dePUGNeTUR· LICeT eARUM
CAUSA CUM FeRIS eT PASTI NAU
FRAGORUM CORPORIBUS PIS
CeS eXPeCTANTUR· eTIAM NUNC
TAMeN SeCUNdAe· MILLe PRAe
TeReA SUNT USUS eARUM· SINe
qUIS UITA deGI NON POSSIT· ARBO
Re SULCAMUS MARIA· TeRRASqUe
AdMOUeMUS· ARBORe eXAe
dIFICAMUS TeCTA ARBOReA· eT § 5
SIMULACRA NUMINUM FUe
Re NONdUM PReTIO eXCOGI
TATO ~~V~~(B)eLUARUM CAdAUeRI AT
qUe UT A dIIS NATO IURe LUXUR[UR]I
Ae· eOdeM EBORe NUMINUM
ORA SPeCTANTUR· eT MeNSA
RUM PedeS PROdUNT· ALPIBUS CO
eRCITAS· eT CUM INeXUPeRABI
LI MONUMeNTO GALLIAS hANC
PRIMUM hABUISSe CAUSAM
SUPeRFUNdeNdI Se ITALIAe·
qUOd heLICO· eX heLUeTIIS·
eARUM FABRILeM OB ARTeM
ROMAe COMMORATUS FIC. [M]
SICCAM· UUAM· OLeIqUe AC UI
NI PROMISSA ReMeANS SeCU~~N~~(M)

§ 4. *Mensae depugnetur* Sill. — *expectantur* a²d, *expetantur* Sill. — *etiamnum* Sill.

§ 5. *Veluarum* pr. m., *beluarum* s. m. — *dis* Sill. — *spectarentur* Sill. — *et tum* Sill. — *inexsuperabili* Sill. — *munimento* Sill. — *civis earum* Sill. — *conmoratus* Sill. — *ficum* Sill. — *et uvam* Sill. — *promissa* Barbar. RK, *praemissa* Sill. — *secun* pr. m., *secum* s. m., ita Sill.

Fol. 101ᵇ. p. 203. *Q. XII. f. 1.*

PLIN· SEC· NATUR· HIS

TULISSeT· qUAPROPTeR hAeC UeL
BeLLO qUAeSISSe UeNIA SIT
Sed qUIS NON IURe MIReTUR· 6
ARBOReM UMBRAe GRATIA TAN
TUM eX ALIeNO PeTITAM ORBe·
PLATANUS hAeC eST MARe IO
NIUM· dIOMedIS INSULA Te
NUS· eIUSdeM TUMULI GRA
TIA PRIMUM INUeCTA· INde
IN SICILIAM TRANSGReSSA AT
qUe INTeR PRIMAS dONATA
ITALIAe· eT IAM Ad MORINOS
USqUe PeRUeCTA· AC TRIBUTA
RIUM eTIAM deTINeNS SOLUM·
UT GeNTeS· UeCTIGAL eT PRO
UMBRA PeNdANT dIONYSIUS 7
PRIOR SICILIAe TYRANNUS Re
GIUM IN URBeM TRANSTULIT
eAS· dOMUS SUAe MIRACULUM
UBI POSTeA FACTUM GYMNASIU[M]
NeC POTUISSe IN AMPLITUdINe[M]
AUGeSCeRe· hAUT ALIAS FUISSe
IN ITALIA AC NOMINATIM· hIS
PANIA APUT AUCTOReS INUe
NITUR hOC ACTUM· CIRCA CAP 8
TAe URBIS AeTATeM TANTUM *

§ 6. *Haec est* $\theta\gamma$, *est* om. Sill.

§ 7. *Regium* Ra, *Rhegium* Sill. — *adulescere* Sill. — *ut alias* Sill. — *apud* Sill.

* Desunt paginae 4 (Q. XII. f. 2. 3).

LIB· XII

CAUeRNAS RAdICIBUS SPIRAMe[N]
TO· QUALITeR OMNIA TRANSITU
RA LONGIUS SeRI ARTISSIMe
TRANSFeRRIQUe MeMINISSe
CONUeNIeT· UT SeMeL QUAeQ·[Ue]
dICANTUR· Sed NISI APUT Me
dOS eT IN PeRSIde NASCI NOLUIT·
hOC eST· CUIUS GRANA PARThO
RUM PROCeReS INCOQUeRe
dIXIMUS eSCULeNTIS COM
MeNdANdI hALITUS GRATIAM·
NeC ALIA ARBOR LAUdATUR IN
MedIS LANIGeRIS· SeRUM IN 17
MeNTIONe GeNTIS eIUS NAR
RAUIMUS———————
ITeM INdIAe ARBORUM MAGNI
TUdINeM· UNAM e PeCULIARI
BUS INdIAe UeRGILIUS CeLeBRA
UIT· heBeNUM NUSQUAM ALIBI
NASCI PROFeSSUS heROdOTUS
eAM AeThIOPIAe INTeLLeGI MA
LUIT IN TRIBUTI UICeM ReGIBUS
PeRSIdIS· e MATeRIA eIUS CeNTe
NAS PhALANGAS TeRTIO QUOQUe
ANNO PeNSITASSe AeThIOPAS·
CUM AURO eT eBORe PROdeNdO

§ 16. *Apud* Sill. — *hoc* Ra, *haec* Sill. — *est* ar, *est autem* Sill. — *conmendandi* Sill. — *gratia* Sill.

§ 17. *Lanigeras* Sill. — *in tributi* RTSd$\beta\gamma$, *in* om. Sill.

Fol. 114ᵇ. p. 229. Q. XII f. 1

PLIN· SEC· NATUR· HIS

NON OMITTENDUM ID QUOQ˙[UE] 18
UICENOS DENTES ELEPHANTORUM
GRANDES˙ QUONIAM ITA SIGNI
FICAUIT˙ AETHIOPAS EA DE CAUSA
PENDERE SOLITOS˙ TANTA EBORI
AUCTORITAS ERAT URBIS NOS
TR$\overset{A}{\text{E}}$˙ CCCX· ANNO TUNC ENIM AUC
TOR ILLE HISTORIARUM CONDIDIT˙
THURIS IN ITALIA˙ QUO MAGIS MI
RUM EST QUOD EIDEM CREDIMUS
QUI PADUM AMNEM UIDISSET
NEMINI AD ID TEMPUS ASIAE
GRAECIAEQUAE UISUM˙ COGNI
TA˙ AETHIOPIAE FORMA UT DIXI 19
MUS NUPER ALLATAM NERONI
PRINCIPI RARAM ARBOREM ME
RAEN USQU$\overset{A}{\text{E}}$ SYENE FINE IM
PERII · $\overline{\text{DCCCCLXXXXVI}}$ $\overline{\text{P}}$ NUL
LAMQUE NISI PALMARUM GENE
RIS ESSE DOCUIT IDEO FORTAS
SIS INTRIBUIT AUCTORITAṠTE˙
TERTIA REṢ FUERIT HEBENUS
ROMAE˙ EAM MAGNUS POMPE 20
IUS TRIUMPHO MITRIDATICO OS
TENDIT˙ ACCENDI FABIANUS
NEGAT˙ URITUR TAMEN ODORE

§ 18. *Vicenos* $\beta\gamma$, *vigenos* Sill. — *dentis* Sill. — *grandis* Sill. — *ea de causa* a d γ, *eadem causa* Sill. — *nostre* pr. m., *nostrae* s. m. — *historiam eam* Sill. — *Thuriis* Sill. — *neminem* Sill. — *Graeciaeque* Sill. — *visum* pr. m., *visu* s. m. — *aut sibi cognitum* Sill.

§ 19. *Adlata* Sill. — *Meroen* Sill. — *syene* pr. m., *a syene* s. m., ita Sill. — *inperi* Sill. — $\overline{DCCCCLXXXXVI}$ *(996,000)* $\overline{P}$, i. e. *passuum*, *DCCCCXCVI (996)* Rβ, *per DCCCXCVI M (896,000) passuum* Sill. — *in tributi* Sill. — *auctoritas* pr. m., *auctoritate* s. m., ita Sill.

§ 20. *Mithridatico* Sill. —

LIB· XII

IUCUNdO dUO GeNeRA eIUS·
RARUM Id qUOd MeLIUS ARBO
ReUM IURe eT eNOdIS MATeRI
NIGRI SPLeNdORIS· AC UeL SINe
ARTe PROTINUS IUCUNdI ALTe
RUM FRUTICOSUM CYTISI MO
dO· eT TOTA INdIA dISPeRSUM·
eST IBI eT SPINA SIMILIS Sed 21
dePRAehеNSA· UeL LUCeRNIS
IGNI PROTINUS TRANSILIeN
Te NUNC eAS eXPONeMUS· qUAS
MIRATA eST ALeXANdRI MAG
NI UICTORIA ORBe eO FACTO·
FICUS IBI eXIMIA· POMO SUI IPSA 22
SeMPeR heReT· UASTIS dIFFUN
dITUR RAMIS· qUORUM IMI IN
TeRRAM AdeO CURUANTUR·
UT ANNUO SPATIO INFIGAN
TUR· NAMqUe SIBI PROGeNIeM
FACIUNT CIRCA PAReNTeM IN
ORBe qUOdAM OPeRe TOPIARIO·
INTRA SAePeM eAM AeSTIUAN[NT]
PASTOReS· OPACAM PARITeR eT
MUNITAM UALLO ARBORIS de
CORA SPeCIe SUBTeR INTUeN
TI· PROCULUe FORNICATO AMBITU

·*boreum* $\beta\gamma$, *arbore* Sill. — *iure* Rad, *mire* Sill. — *et nodi* Rad, *enodi* — *materi*, vid. proleg. p. XXIII, *materie* Sill.

21. *Deprehensa* Sill. — *patefacto* Sill.

22. *Eximia* R θ, *exilia* Sill. — *pomo* R, *poma* Sill. — *se ipsa* Sill. — *eret* n., *heret* i. e. *haeret* s..m., *serens* Sill. — *namque*, vid. proleg. p. XXIV, *mque* Sill. — *propaginem* Sill. — *faciant* Sill. — *orbem* Sill. — *subter* $\beta\gamma$, *supter* Sill.

Fol. 121ᵇ. p. 243. *Q. XII. f. 5.*

PLIN· SEC· NATUR· HIS

SUPERIORES EIUSDEM RAMI 23
IN EXCELSUM EMICANT SILUO
SA MULTITUDINE· UASTO MATRIS
CORPORE UT SEXAGINTA PASSUS
PLERAEQUE ORBE COLLIGANT· UM[UM]
BRA UERO STADIA OPERIAN[NT]
FOLIORUM LATITUDO· PELTAE EF
FIGIEM AMAZONICAE HABET·
EA CAUSA FRUCTUM INTEGENS
CRESCERE PROHIBET· RARUSQUE
NEC FABAE MAGNITUDINEM EX
CEDENS· SED PER FOLIA SOLIBUS
COCTUS PRAEDULCIS SAPOR· ET DIG
NUS MIRACULO ARBORIS GIGNI
TUR CIRCA ACESIN MAXIME AM
NEM MAIOR ALIA POMO· ET SUA 24
UITATE PRAECELLENTIOR· QUO
SAPIENTES INDORUM UOLUN·[NT]
FOLIUM ALAS AUIUM IMITATUR·[UR]
LONGITUDINEM TRIUM CUBI
TORUM LATITUDINE DUUM·
FRUCTUM CORTICE MITTIT AD
MIRABILEM SUCI DULCEDINE
UT UNO QUATERNOS SATIET· AR
BORI NOMEN PALAE· POMO A
RIERE· PLURIMA EST IN SYDRA *

§ 23. *Emicant* ad $\beta\gamma$, *evolant* Sill. — *ut LX* Sill. — *vero* **stadia**, vid. proleg. p. XXXVI, *vero bina stadia* Sill. — *est nec* Sill., *est* omitt. Rad. — *saporis* Sill. *et* om. Sill. — *acesin*, vid. proleg. p. XXIV, *Acesinen* Sill.

§ 24. *Indorum vivont* Sill. — *longitudinem* R, *longitudine* Sill. — *latitudinem* conicimus, vid. proleg. p. XXIII. — *ariere*, vid. p. 79, 25, *arierae* conicimus, *arienae* Sill. — *Sydracis* Sill.

* Desunt paginae 4 (Q. XII. f. 6. 7).

LIB· XII

TUM· ITeM· ASPhOdYLI RAdIX A̸[N̄]
AUT FeL BUBULUM· AUT· ABSINT
ThIUM· UeL RhUS UeL AMURCA
APTISSIMUM MedICINAe· qUOd
eST SPUMOSUM· INdI IN UTRI
BUS CAMeLLORUM AUT RhINO
CeROTUM Id MITTUNT· SPINAM
IPSAM IN GRAeCIA qUIdAM
PYXACANThUM ChIRONIUM
UOCANT· eT MAChIR eX INdIA 32
AdUehITUR· CORTeX RUBeNS
RAdICIS MAGNAe· NOMINe AR
BORIS SUAe qUALIS SIT eA INCO[M̄]
PeRTUM hABeO· CORTICIS MeL
Le deCOCTI USUS IN MedICINA·
Ad dYSINTeRICOS PRAeCIPUUS
hABeTUR
SACCARON· eT ARABIA FeRT Sed
LAUdATIUS INdIA eST AUTeM
MeL IN hARUNdINIBUS COL
LeCTUM GUMMIUM MOdO
CANdIdUM deNTIBUS FRAGI
Le· AMPLISSIMUM NUCIS ABeL
LANAe MAGNITUdINe· Ad Me
dICINAe TA[N̄]TUM USUM· CON 33
TeRMINA INdIS GeNS ARIANe

31. *Medicamentum; item* Sill. — *asphodeli* Sill. — *an ut* pr. m., *aut* s. m., ill. — *apsinthium* Sill. — *camelorum* Sill.

32. *Machir* R, *macir* Sill. — *inconpertum* Sill. — *saccharon* Sill. — *gum-* i $a^2\beta\gamma$, *cummium* Sill.

33. *Ariana* Sill.

Fol. 104ᵇ. p. 209. *Q. XII.*

PLIN· SEC· NATVR· HIS

APPeLLATUR˙ CUI SPINA LACRI
MA PReTIOSA dIFFICILI ACCeS
SU PROPTeR ACULeOS AdNIXS[OS]
IBI eT FRUTeX PeSTILeNS˙ RAPhA
NI FOLIO LAURI OdORe equOS
INUITANS quAe PAeNe equI
TATU ORBAUIT ALeXANdRUM
PRIMO INTROITU quOd eT IN
CedROSIIS ACCIdIT˙ ITeM LAU
ReO FOLIO eT IBI SPINA TRAdITA
eST˙ CUIUS LIquOR AdSPeRSUS
OCULIS˙ CAeCITATeM INFeR A
NIMALIBUS NeC NON eT heR
BA PRAeCIPUI OdORIS RePeRTA:
MINUTA SSeRPeNTIBUS quA
RUM ICTU PROTINUS MORIe[N̄]
dUM eSSeT ONeSICRITUS TRA
dIT IN hYRCANIAe CONUALLI
BUS FICO SIMILeS eSSe ARBOReS
quAe UOCeNTUR OCChI˙ eX quI
BUS deFLUAT MeL hORIS MATU
TINIS dUABUS UICINA eST BAC
TRIANA˙ IN quA BdeLIUM LAU
dATISSIMUM˙ ARBOR NIGRA˙
MAGNITUdINe OLeAe˙ FOLIO
ROBORIS FRUCTU CAPRIFICI IP

Q. XII

lacrima R, *lacrimarum* Sill. — *murrae similis, accessu* Sill. — *anxio* Si
invitante Sill. — *qui* Sill. — *Gedrosis* Sill.

§ 34. *Infer*, conf. *praefer* pro *praefert* p. 128, 5, proleg. p. XXIII, i
conicimus, ita R²a d *βγ*, *inferret omnibus* Sill. — *referta* Sill. — *minutis*
— *sserpentibus*, vid. proleg. p. XXIV, XXXVI. — *similis* Sill.

§ 35. *Bactriana βγ*, *Bactriane* Sill. — *bdellium* Sill. — *nigra est* Sill.

LIB· XII

SA NATURA QUAE CUMMI ALII
MALACHAM· ALII MALDACON·
NIGRO UERO ET IN OFFAS CONUO
LUTO HADROBOLON ESSE AUTEM
DEBET TRALUCIDAE SIMILE CERAE·
ODORATUM· ET CUM FRIETUR PI[N]
GUAE· GUSTUM AMARUM· CITRA
ACOREM IN SACRIS UINO PERFU
SUM ODORATIUS NASCITUR· ET
IN ARABIA INDIAQUE· ET ME
DIA AC BABYLONE ALIQUI PE
RATICUM UOCANT..R MEDIA AD
UECTUM· FRAGILIUS HOC ET CRUS 36
TOSIUS AMARIUSQUE AT INDI
CUM UMIDIUS ET GUMMINO
SUM· ADULTERATUR· AMYGDA
LA NUCE· CETERA EIUS GENERA·
CORTICE ET SCORDASTI ITA UOCA
TUR ARBOR EMULO.UM. SED DE
PREHENDUNTUR SEMEL· QUOT
DIXISSE ET IN CETEROS ODORES
SATIS EST· ODORE· COLORE· PON
DERE· GUSTU· IGNE· BACTRIO NI
TOR SICCUS· MULTIQ.. C.NDI
DI UNGUES PRAETEREA SUUM
PONDUS QUO GRAUIUS ESSE AUT[UT]

ipsa pr. m., *ipsi* s. m., ita Sill. — *alii brochon appellant, alii malacham* Sill., sit antiquarius 20 literas vel versum archetypi, vid. proleg. p. XXXIV. — *um* Sill. — *convolutum* Sill. — *pinguae* pr. m., *pingue* s. m. — *gustu* Sill. *per* Sill. — *Media* Rad$\beta\gamma$, *Mediam* Sill.

36. *Gumminosum* T, *cumminosum* Sill. — *aemulo* Rad$\beta\gamma$, *aemula cummi* . — *deprehenduntur* ad$\beta\gamma$, *deprehendunt* Sill. — *quod semel* Sill. — *sit* . — *multique candidi* Sill. — *quod* Sill.

Fol. 113b. p. 227. *Q. XIII.*

PLIN· SEC· NATVR· HIS

LeUIUS NON deBeAT PRAeTIUM
SINCeRO IN LIBRAS ✱ III· GeNTeS
SUPRA dICTAS PeRSIS ATTINGIT·
RUBRO MARI QUOd IBI PeRSICU[M]
UOCAUIMUS· LONGe IN TeRRAM
AeSTUS AGeNTe· MIRA ARBORU[M]
NATURA NAMQUe eROSAe SALe·
INUICTISQUe SIMILeS SICCO LI
TORe RAdICIBUS NUdIS POLY
PORUM MOdO AMPLeXAe STeRI
LeS hAReNAS SPeCTANTUR AeAe
deM· MARI AdUeNIeNTe FLUC
TIBUS PULSATAe ReSISTUNT IM
MOBILeS QUINeC PLeNO AeS
TU OPeRIUNTUR TOTAe AdPAReT
QUe ReRUM ARGUMeNTIS· ASPe
RITATe AQUARUM ILLAS ALI· MAG
NITUdO MIRANdA eST SPeCIeS
SIMILIS UNedONI POMUM A
MYGdALIS eXTRA INTUS CONTOR[OR]
TIS NUCLeIS TYLOS INSULA IN eO
deM SINU eST· RePLeTA SILUIS·
QUAe SPeCTAT ORIeNTeM QUAe
QUe eT IPSA AeSTUARIIS PeRFU[N]
dITUR· MAGNITUdO SINGULIS
ARBORIBUS FICI FROS SUAUITA *

pretium Sill.

§ 37. *Gentis* Sill. — *terra* Sill., sed coniecit *terram*. — *invectis derelic* Sill. — *sterilis* Sill. — *aeaedem* pr. m., *eaedem* s. m. — *inmobiles* Sil *quinec* i. e. *quin nec*, vid. proleg. p. XXII, XL, *quin et* Sill.

§ 38. *Qua* Sill. — *quaque* Sill. — *aestu maris* Sill. — *fros* (i. e. *f* pr. m., *flos* s. m., ita Sill. — *suavitate* Sill.

* Desunt paginae 12 (Q. XIII. f. 2. 3. 4. 5. 6. 7).

LIB· XII

PRAeCIPUA AUTeM GRATIA MAM
MO COheReNTe LACRIMA PRIORe
CONSeCUTA ALIA MISCUIT· SINGU
LA hAeC MANUM INPLeRe SOLITA
INUIO CUM MINORe deRIPIeN
dI AUIdITATe LeNTIUS NASCI LICe
ReT· GRAeCI STRAGONIAN· eT ATO 62
MUM TALI MOdO APPeLLANT MI
NOReM..... OROBIAN MICAS
CONCUSSU eLISAS MANNAM UO –
CAMUS eTIAMNUM TAMeN IN
UeNIUNTUR GUTTAe· qUAe CeR
TAM PARTeM MNAe· hOC eST ·X
XUIII· deNARIORUM PONdUS
AeqUeNT· ALeXANdRO MAGNO
IN PUeRITIA· SINe PARSIMONIA
TURA INGeReNTI ARIS PAedA
GOGUS LeONIdeS dIXeRAT· UT
ILLO MOdO CUM deUICISSeT TU
RIFeRAS GeNTeS SUPPLICAReT
AT ILLAe ARABIAe POTITUS· TU
Re ONUSTAM NAUeM MISIT· eT
eXORTATUS eST UT LARGe deOS
ORAReT· TUS COLLeCTUM SABO 63
TAM CAMeLLIS CONUehITUR POR[OR]
TA Ad Id UNA PATeNTe· deGRedI

61. *Gratia est* Sill. — *mammo* laps. calami pro *mammoso*, vid. proleg. p. IV. p. 76, 12, *mammoso* Sill. — *cum haerente* Sill. — *miscuit se* Sill. — , vid. proleg. p. XXIV, *invenio* Sill. — *deripiendi β*, *diripiendi* Sill.

62. *Stagonian* Sill. — *minorem autem* Sill. — *etiamnum* a¹d*βγ*, *etiam-* Sill. — *tertiam partem* Sill. — *minae* Sill. — *gentis* Sill. — *ille* Sill. — *biae* a, *Arabia* Sill. — *ei exhortatus* Sill. — *est* om. Sill. — *adoraret* Sill.

63. *Sabotam β*, *Sabota* Sill. — *camelis* Sill. —

Fol. 107ᵇ. p. 215. *Q. XIII. f. 1.*

PLIN· SEC· NATVR· HIS

UIA CAPITAL REGES FERE IBI DECU
MAS DEO· QUEM UOCANT SABIN
MENSURA Ṗ NON PONDERE SA
CERDOTES CAPIUNT· NEC ANTE MER
CARI LICET· INDE INPENSAE PUBLI
CAE TOLERANTUR NAM ET BENIG
NE CERTO DIERUM NUMERO DEUS
HOSPITES PASCIT· EUEHI NON PO
TEST NISI PER GEBIANITAS· ITA
QUE ET HORUM REGI PENDITUR
UECTIGAL· CAPUT EORUM THOM
NA· ABEST A GAZA NOSTRI LITORIS 64
IN IUDAEA OPPIDO $\overline{LXXIIII}\overline{LX}$
$\overline{XXUII}$ $\overline{d}$ Ṗ· QUOD DIUIDITUR IN
MANSIONES CAMELLORUM LXU·
SUNT ET QUAE SACERDOTIBUS
DANTUR PORTIONES SCRIBISQ·[UE]
REGUM CERTAE SED PRAETER HOS·
ET CUSTODES SATELLITESQUE· ET
OSTIARII· ET MINISTRI POPULAN
TUR· IAM QUACUMQUE ITER EST 65
ALIUBI PRO AQUA· ALIUBI PRO PA
BULO· AUT PRO MANSIONIBUS
UARIISQUE PORTORIS PENDUN·[NT]
UT SUMPTUS IN SINGULAS CAMEL
LOS X DCLXXXUIII· AD NOSTRU[M]

Q. XIII.

leges Sill. — *fere*, vid. proleg. p. XXIV, XXXVI, *fecere* Sill. — *Sabin* $\theta\beta\gamma$, *Sabim* Sill. — *ṗ passuum* quidem significat, suspicamur vero sec. manum hanc literam *p*, quam prima m. *pondere* exaratura posuisset, puncto imposito delevisse. — *itinerum numero* Sill. — *Gebanitas* Sill.

§ 64. $\overline{LXXIIII}\overline{LXXXVII}$ $\overline{d}$ ṗ· i. e. *74,087 d. p.*, conicimus autem legendum esse: $\overline{LXXIIII}$ (*74,000* scil. *passuum*) *L* (i. e. *vel*) $\overline{XXXUII}$ (*37,000*) $\overline{d}$ (i. e. *duplicium*) ṗ (i. e. *passuum*), $\overline{XLIV}$. *XXXVI D p.* Sill. — *camelorum* Sill. — *LXU̶·* (i. e. *64½*), videtur autem scriptum fuisse *LXU·*, ita Sill.
§ 65. *Portoriis* Sill. — *singulos* Sill. — *camelos* Sill.

LIB· XII

* ARABIA· LAINAM UOCANT· SeD
MASTIChEN qUOqUE GEMINA EST
qUONIAM ET IN ASIA GRAECIA
qUE REPERITUR hERBA A RADICE
FOLIA EMITTENS· ET CARDUM SI
MILE MALO SEMINIS PLENUM·
AC LACRIMAE· qUAE ERUMPIT IN
CISA PARTE SUMMA UIX UT DINOS
CI POSSIT A MASTIChE UERA· NEC
NON ET TERTIA IN PONTO EST BI
TUMINI SIMILIOR· LAUDATISSI
MA AUTEM ChIA CANDIDA CUIUS
PRETIUM IN LIBRAS 𐆖 X: NIGRAE
UERO 𐆖 . IN . ChIA E LENTISCO TRA
DITUR GIGNI· CUMMIUM MODO
ADULTERATUR· UT A RESINA ARA 73
BIA· ETIAM NUNC ET LADANO GLO
RIATUR FORTE CASUqUE hOC ET
INIURIA ODORUM FIERI PLURES
TRADIDERE CAPRAS qUAE MALE
FICUM ALIAS FRONDIBUS ANIMAL
ODORATORUM UERO FRUTICUM
ADPETENTIUS TAMqUAM INTEL
LEGAT PRETIA CARPERE GERMINU[M]
CAULES PRAEDULCI LIqUORE TOR
RENTES· DESTILLANTEMqUE AB IS

* Desunt paginae 4 (Q. XIIII. f. 1. 2).

§ 72. *Mastiche* Sill. — *a* om. Sill. — *carduum* Sill. — *simile malo* vel *similemalo*, vid. proleg. p. XXII, ita a, *similem* Sill. — *lacrimaque* omisso *ac* et *quae* Sill. — *ut* d a β γ, *uti* Sill. — *dinosci* d, *dignosci* Sill. — *bitumini similior* vel *bituminisimilior*, vid. proleg. p. XXII, *bituminis* Sill. — *libras XX* Sill. — *vero* 𐆖 .. *in* ., conicimus: *vero* 𐆖 (i. e. *denari*) *bini*, *vero XII* Sill. — *ut a* laps. calami pro *ut tura*, vid. proleg. p. XXIV, ita Sill.

§ 73. *Etiamnum* Sill. — *odoris* Sill. — *caprasque* Sill. — *appetentius* β γ, *expetentius* Sill. — *tanquam* Sill. — *intellegant* Sill. — *caulis* Sill. — *turguentis* Sill. — *his* Sill. —

Fol. 115ᵇ. p. 231. *Q. XIIII. f. 2.*

PLIN· SEC· NATVR· HIS

CASUS MIXTURA SUCUM INPRO
BO BARBARUM UILLO ABSTERGE
RE· HUNC GLOMERARI PULUERE[M]
INCOQUI SOLE ET IDEO IN LADANO
CAPRARUM PILOS ESSE SED HOC
NON ALIBI FIERI· QUAM IN NABA
TAEIS· QUI SUNT EX ARABIA CON
TERMINI SYRIAE RECENTIORES 74
EX AUCTORIBUS STORBON HOC
UOCANT TRADUNTQUE SILUAS
ARABUM PASTU CAPRARUM IN
FRINGI· ATQUE ITA SUCUM UILLIS
INHAERESCERE· UERUM AUTEM
LADANUM CYPRI INSULAE ESSE·
UT OBITER QUAEQUE GENERA ODO
RUM DICANTUR· QUAMUIS NON
TERRARUM ORDINE· SIMILITER
HOC ET IBI FIERI TRADUNT ET ESSE
OESOPUM HIRCORUM BARBIS GE
NIBUSQUE UILLOSIS INHAERENS·
SED HEDERAE FLORE DEROSO· PAS
TIBUS MATUTINIS CUM EST RORU
LENTA CYPROS· DEIN NEBULA SO
LE DISCUSSA· PULUEREM MADEN
TIBUS UILLIS ADHAERESCERE AD
QUE ITA LADANUM DEPECTI SUN·[NT] 75

pulverem a d, *pulvere* Sill.

§ 74. *Strobon* a d $\beta\gamma$, *stobolon* Sill. — *et ibi* d $\beta\gamma$, *et* om. Sill. — ***oesypum*** Sill. — *pulverem* d $\beta\gamma$, *in pulverem* Sill. — *atque* Sill.

LIB· XII

qUI heRBAM IN CYPRO eX qUA
Id FIAT˙LedAM APPeLLeNT˙eT
eNIM ILLI LedANUM UOCAN˙[NT]
hUIUS PINGUIA INSIdeRe eT
eNIM˙ITAqUe eT TRACTIS FU
NICULIS˙heRBAM eAM CONUOL
UI˙ATqUe ITA OFFAS FIeRI˙eRGO
IN UTRAqUe GeNTe BINA GeNe
RA TeRReNUM eST FRIABILe˙FAC
TICIUM LeNTUM NeC NON FRU 76
TICeM eSSe dICUNT IN CARMANIA
eT SUPeR AeGYPTUM PeR PTOLe
MAeOS TRALATIS PLANTIS AUT UT
ALII deGeNeRANTe IN Id TURIS
ARBORe˙COLLIGIqUe UT CUMMIM
INCISO CORTICe˙eT CAPRINIS PeL
LIBUS eXCIPI PRAeTIA SUNT LAU
dATISSIMO IN LIBRAS ASSeS XX
XX· AdULTeRATUR MYRTI BACIS˙
eT ALIIS ANIMALIUM SORdIBUS˙
SINCeRI OdOR eSSe deBeT FeRUS
eT qUOdAMMOdO SOLITUdI
NeM RedOLeNS IPSUM UISU ARI
dUM˙TACTU STATIM MOLLeSCe
Re˙ACTeNSUM FULGeRe˙OdORe
IUCUNdO GRAUI˙TUM MYRTA de

5. *Appellent* β, *appellant* Sill. — *pingue* Sill. — *et enim*, errore captus verba de superiore versu descripsit antiquarius, sed puncto addito abs- — *et tractis* d, *attractis* Sill. — *terrenum et facticium; id quod terrenum* ll., omisit antiquarius oculis de uno *terrenum* ad alterum delapsis 25 literas num archetypi versum, vid. proleg. p. XXXIV.

6. *Translatis* Sill. — *aut ut* βγ, *aut* om. Sill. — *generante* Sill. — *pretia* — *esse debet* a, *debet esse* Sill. — *accensum* Sill. — *iucundo* a d, *iucunde* — *myrta* a d, *myrtata* Sill. —

Fol. 66 b. p. 133. *Q. XIIII. f. 1.*

PLIN· SEC· NATVR· HIS

PRehendITUR CRePITATqUe IGNI
PRAeTeReA SINCeRO CALCULI POTIUS[US]
e RUPIBUS INhAeReNT qUAM PUL
UIS IN ARABIA eT OLeA dOTATUR 77
LACRIMA qUA MedICAMeNTUR
CONFICITUR GRAeCIS eNhAe
MON dICTUM· SINGULARI eFFeC
TUM CONTRAheNdIS UOLNe
RUM CICATRICIBUS· IN MARITI
MIS hAe FLUCTIBUS AeSTUqUe O
PeRIUNTUR· NeC BACAe NOCe
TUR CUM CONSTeT IN FOLIIS. Le.
ReLINqUI· hAeC SUNT PeCULIA
RIA ARABIAe· eT PAUCA PRAeTeReA
COMMUNIA ALIBI dICeNdA qUO
NIAM IN IIS UINCITUR· PeReGR.
NOS IPSA MIROS OdOReS eT Ad eX
TeROS PeTIT· TANTA MORTALIBUS
SUARUM ReRUM SATIAS eST· ALIA
RUMqUe AUIdITAS· PeTUNT 78
IGITUR IN eLYMAeOS ARBORe[M]
BRAThUM CYPReSSO RUSSAe
SIMILeM· eXALBIdIS RAMIS· IU
CUNdI OdORIS ACCeNSAM eT
CUM MIRACULO CAeSARIS CLAU
dI hISTORIIS PRAedICATAM· FO

deprehenduntur Sill. — *crepitantque* Sill. — *igni* a¹d, *in igni* Sill.

§ 77. *Qua* a $\beta\gamma$, *qua Indis* Sill. — *medicamentur* pr. m., *medicamentum* s. m. — *effectu* Sill. — *salem relinqui* Sill. — *conmunia* Sill. — *peregrinos* Sill. — *mire odores* Sill. — *satietas* Sill. — *alienarumque* Sill.

§ 78. *Bratum* Sill. — *cupresso* Sill. — *fusae* Sill. — *historiis Claudi Caesaris* Sill. —

LIB· XII

LIAM eIUS INSPeRGeRe POTIONI
BUS PARThOS TRAdIT OOdOReM
eSSe PROXIMUM CedRO FUMU[M]
QUe eIUS CONTRA LIGNA ALIO Re
MedIO· NASCITUR ULTRA PhASI[N]
TIGRIM FINIBUS OPPIdO SOSTRÆ
IN MONTe SCANChRO· PeTUNT 79
eT IN CARMANIOS ARBOReM IS
TOBRUM Ad SUFFITUS PeRFU
SAM UINO PALMeO ACTeNdeN
TeS· hUIUS OdOR RedIT A CAMA
RIS Ad SOLUM IUCUNdUS· Sed
AdGRAUANS CAPITA CITRA dO
LOReM TAMeN· hOC SOMNUM
AeGRIS QUAeRUNT hIS COMMeR
CIIS CARRA OPPIdUM APeRUe
Re QUOd eST IBI NUNdINARIU[M]
INde GABBAM OMNeS PeTeRe
SOLeBANT· dIeRUM UIGINTI ITI
NeRe· eT PALAeSTINeN SYRIAM·
POSTeA ChARACeM .... COePTU[M]
AC ReGNA PARTORUM· eX eA CAU
SA AUCTOR eS IUBA MIhI Ad PeR 80
SAS eTIAM PRIUS ISTA PORTASSe
QUAM IN SYRIAM AUT AeGYP
TUM UIdeNTUR· heROdOTO TeS

foliam laps. calami pro *folium*, vid. proleg. p. XXII, aut *m* supervacaneum additum, vid. proleg. p. XXIV, *folia* Sill. — *tradit oodorem* legimus, neque *tradito odorem*, vid. proleg. p. XXXVI, *tradit; odorem* Sill. — *alia* Sill. — *Pasitigrim* Sill. — *in finibus* Sill. — *oppidi* Sill. — *Sittacae* Sill. — *Scanchro* d, *Zagro* Sill.

§ 79. *Carmanios*, vid. p. 63, 13, *Carmanos* Sill. — *istobrum*, vid. proleg. p. XXX. p. 81, 26, *stobrum* Sill. — *accendentes* Sill. — *conmerciis* Sill. — *Carra* ad (codd. Barbari), *Carras* Sill. — *est illis* Sill. — *dierum XX* Sill. — *peti coeptum* Sill. — *Parthorum* Sill. — *es* pro *est*, vid. proleg. p. XXIII. p. 90, 12.

Fol. 61b. p. 123. *Q. XIIII.*

PLIN· SEC· NATVR· HIS

Te qUI TRAdIT SINGULA MILIA TA
LeNTUM ANNUA TURIS PeNSITAS
Se ARABAS ReGIBUS PeRSARUM·
eX SYRIA ReUehUNT STYRACeM·
ACRI OdOReM eIUS IN FORIS ABI
GeNTeS SUORUM FASTIdIUM Ce
TeRO NON ALIA SUNT LIGNI GeNe
RA· IN SU qUAM OdORATA· CIBOS
qUe SABAeI COqUUNT TURIS LIG
NO· ALII MURRAe OPPIdORUM
UICORUMqUe NON ALIO qUAM
eX ARIS FUMO ATqUe NIdORe· Ad
hUNC eRGO SANANdUM STYRA
CeM IN FOLLIBUS PeTUNT hIRCI
NIS SUFFIUNTqUe TeCTA· AdeO
NULLA eST UOLUPTAS· qUAe NON
AdSIdUITATe FASTIdIUM PARIAT
eUNdeM eT Ad SeRPeNTIS FUGA[N]
dAS URUNT IN OdORIFeRIS SILUIS
FReqUeNTISSIMAS· NON SUNT
eORUM CINNAMOMUM AUT CA
SIA eT TAMeN FeLIX APPeLLATUR
ARABIA FALSI eT INGRATI COGNO
MINIS· qUAe hOC ACCePTUM SU
PeRIS· qUAe FeRAT CUM PLUSI
eX eO INFeRIS deBeAT· BeATAM

§ 80. *Odorem*, vid. proleg. p. XXIV, *odore* Sill. — *focis* Sill. — *ligni* Sill. — *in su* pr. m., *in usu* s. m. — *cocunt* Sill.

§ 81. *Sanandum urunt styracem in pellibus hircinis* Sill.

§ 82. *Falsi* S r, *falsa* Sill. — *ingrati* r, *ingrata* Sill. — *quae* s. ms. impo[…] punctis delevit. — *plusi* pr. m., *plus* s. m.

Q. XIIII. f. 6. *Fol. 120a. p. 240.*

LIB· XII

ILLAM FeCIT hOMINUM eTIAM IN
MORTe LUXURIA· QUAe dIS INTeL
LeXeRANT GeNITA· IN URENTIUM
deFUNCTIS· PeRITI ReRUM AdSUe 83
RANT· NON FeRRe TANTUM AN
NUO FeTUM· QUANTUM NeRO PRI[N]
CePS NOUISSIMO POMPAe SUAe
dIe CONCReMAUeRIT· AeSTIMeN
TUR POSTeA TOTO ORBe SINGULIS
ANNIS TOT FUNeRA· ACeRBATIMQ·[Ue]
CONGeSTA hONORI· CAdAUeRUM
QUe dIS PeR SINGULAS MICAS dA[N]
TUR NeC MINUS PROPITII eRAN[NT]
MOLA SALSA SUPPLICANTIBUS· I[M]
MO UeRO UT PALAM eST PLACATIO
ReS· UeRUM ARABIA eTIAMNUM 84
FeLICIUS MARe eST· eX ILLO NAM
QUe MARGARITAS MITTIT MINI
MAeQUe COMPUTATIONe MILIeS
CeNTeNA MILIA SeSTeRTIUM· A[N]
NIS OMNIBUS INdIA· eT SeReS· eT
PAeNeINSULA ILLA IMPeRIO NOS
TRO AdIMUNT· TANTI NOBIS deLI
CIAe eT FeMINAe CONSTANT QUOT
A· eNIM PORTIO eX ILLIS Ad deOS
QUAeSO IAM UeL AT·———————

in urentium, in om. Sill.

§ 83. *Adseverant* Sill. — *fetu* Sill. — *Poppaeae* Sill. — *aestumentur* Sill. — *acerbatimque*, vid. proleg. p. XXXI, *acervatimque* Sill. — *cadaverum quae* Sill.

§ 84. *Arabiae* Sill. — *minumaque* Sill. — *conputatione* Sill. — *milliens* Sill. — *paeninsulaque* omisso *et* Sill. — *inperio* Sill. — *tanto* Sill. — *quota* pr. m., ita Sill., *quot* s. m. — *iam uti ad* Sill.

Fol. 120b. p. 241. *Q. XIIII. f. 6.*

PLIN· SEC· NATVR· HIS

INFeROS PeRTINeT CINNAMOMUM eT 85
CASIAS FABULOSe NARRABIT ANTI
qUITAS· PRINCeSqUe heRODOTUS (P above S)
AUIUM NIdIS· eT PRIUATIM PhOe
NICIS IN qUO SITU LIBeR PATeR
edUCATUS esseT· ex INUIIS RUPIB·[US]
ARBORUM deCUTI CAUeRNIS· qUA[M]
IPSAe INFeRReNT PONdeRe eT PLU[M]
BATIS SAGITTIS ITeM CASIA CIRCA
PALUdeS PROPUGNANTe UNGUI
BUS dIRO UeSPeRTILIONUM GeNe
Re· ALIGeRISqUe SeRPeNTIBUS· hIS
COMMeNTIS AUGeNTeS ReRUM
PRAeTIA COMITATA UeRO FABULO (A above) 86
eST Ad MeRIdIANI SOLIS RePeRCUS
SUS INeNARRABILeM qUeNdAM
UNIUeRSITATIS hALITUM· e TTO
TA PAeNeINSULA exISTeRe TOT Ge
Ne GeNeRUM AURAe SPIRANTe
CONCeNTU MAGNIqUe ALeXAN
dRI CLASSIBUS ARAB..M.....[M]
OdORIBUS NUNTIATAM INePTUM[UM]
OMNIA· FALSA SIqUIdeM CINNA
MOMUM IT.eMqUe CINNAMUM
NASCITUR IN AeThIOPIA TROGO
dYTIS CONUBIO PeRMIXTA· hII * 87

§ 85. *Narrabit,* vid. proleg. p. XXXI, *narravit* Sill. — *princesque* pr. m., *princepsque* s. m. — *arboribusque* Sill. — *carnis* Sill. — *aut plumbatis* Sill. — *casiam* Sill. — *paludis* Sill. — *conmentis* Sill. — *pretia* Sill.

§ 86. *Fabulo* pr. m., *fabula* s. m. — *e ttota* legimus, neque *et tota,* vid. proleg. p. XXXVI, *e tota* Sill. — *paeninsula* Sill. — *exsistere* Sill. — *gene* impositis punctis deletum est. — *aurae spirante* ad $\beta\gamma$, *aura e spirante* Sill. — *concentu* $\beta\gamma$, *conceptum* Sill. — *Arabiam odore primum* Sill., *Arabiam primum odoribus* conicimus. — *in altum* Sill. — *idemque* Sill. — *conubio* a, *connubio* Sill.

§ 87. *Hi* Sill.

* Desunt paginae 4 (Q. XIIII. f. 7. 8).

Q. XV. f. 1. *Fol. 127a. p. 254.*

LIB· XII

TO˙ TeNUI CUTe UeRIUS qUAM COR[OR]
TICe qUeM CONTRA ATqUe IN CI[N̄]
NAMO LABARe dIXIMUS eT eXI
NANIRI PReTIUM eST AMPLITU
dO TRIUM CUBITORUM˙ COLOS
TRIPLeX˙ CUM PRIMUM eMICAT
CANdIdUS˙ PedALI MeNSURA˙ de
IN RUFeSCIT˙ AddITO SeMIPede˙
ULTRA NIGRICANS hAeC PARS 96
MAXIMe LAUdATUR AC deIN
de PROXIMA dAMNATUR UeRO
CANdIdA CONSeCANT SURCU
LOS LONGITUdINe BINUM dIGI
TORUM˙ MOX PRAeICIUNT ReCe[N̄]
TIBUS CORIIS qUAdRIPedUM
M
OB Id INTeRePTARUM˙ UT PUTReS
CeNTIBUS UeRMICULUS˙ NIGRU[M̄]
eROdANT˙ eT eXCAUeNT CORTICe[M̄]
TOTUM˙ AMARITUdINe PROBA 97
TUR ReCeNS MAXIMe˙ eT qUAe
SIT OdORIS LONGISSIMI GUSTU
qUe qUAM MINIMe FeRUeNS˙
POTIUSqUe LeNTO TePORe Le
NITeR MORdeNS COLORe PUR
PURAe˙ qUAeqUe PLURIMA MI
NIMUM PONdeRIS FACIAT BReUI

§ 95. *Sarmento, tenui* Sill. — *diximus* om. Sill. — *amplitudo frutici* Sill.

§ 96. *Praesuunt* Sill. — *intereptarum* pr. m., *interemptarum* s. m. — *vermiculi lignum* Sill. — *tutum* Sill.

§ 97. *Odoris mollissimi* Sill. — *quam maxume* Sill. — *potiusque* a d, *potius quam* Sill. —

Fol. 127ᵇ. p. 255. *Q. XV. f.* [redacted].

PLIN· SEC· NATVR· HIS

TUNICARUM FISTULA· ATqUe NON
FRAGILI LAdAM UOCANT TALeM BAR
BARO NOMINe· ALIA eST BALSAMO
deS AB OOdORe SIMILI APPeLLATA·
Sed AMARA· IdeOqUe UTILIOReM
MedICIS SICUT NIGRA UNGUeN
TIS PReTIA NULLI dIUeRSIORA
OPTUMAe IN LIBRAS X L· CeTeRIS
X U· hIS AdIeCeRe MANGONeS 98
qUAM dAPhNIdIS UOCANT COG
NOMINATAM ISOCINNAMON·
PReTIUMqUe eI FACIUNT X CCC·
AdULTeRATUR STYRACe· eT PROP
TeR SIMILITUdINeM CORTICUM
LAURUS TeNUISSIMIS SURCULIS
qUIN eT IN NOSTRO ORBe SeRI
TUR· eXTReMOqUe IN MARGINe
IMPeRII qUA RheNUS ALLUIT· UI
dI IN ALUARIIS· APIUM SATUM·
COLOR AUeST ILLe TORRIdUS SOLe
eT OB Id SIMUL IdeM OdOR· eX
CONFINIO CASIAe CINNAMIqUe
eT CANCAMUM AC TARUM INUe
hITUR Sed PeR NABATAeOS TRO
GOdYTICAS· qUI CONSedeRe
eX NABATAeIS· eO COMPORTATUR[UR] * 99

et non Sill. — *oodore*, vid. proleg. p. XXXVI, *odore* Sill. — *utiliorem* pr. m., *utilior* s. m., ita Sill.

§ 98. *Addidere* Sill. — *daphnidis* θ, *daphnoiden* Sill. — *inperi* Sill. — *adluit* Sill. — *vidi* — a d, *vidi* K, *vivit* Sill. — *alveariis* Sill. — *satam* K, *sata* Sill. — *avest*, vid. proleg. p. XXXIII, *abest* Sill. — *Trogodytas* Sill. — *considere* Sill., sed coniecit *consedere*.

§ 99. *Conportatur* Sill.

* Desunt paginae 2 (Q. XV. f. 2).

LIB XII

PhoeNICOBALANUS UOCATUR·
eT NIGReSCIT· UeSCeNTISqUe INe
BRIAT· MYROBALANO PReTIUM
IN LIBRAS X̶ II· INSTITOReS eT FAe
CeM UNGUeNTI hOC NOMINe
APPeLLANT
CALAMUS qUOqUe OdORATUS IN 104
ARABIA NASCITUR COMMUNIS
INdIS ATqUe SYRIAe eST IN qUA
UINCIT OMNIS· A NOSTRO MARI
CL· STAdIIS· INTeR LIBANUM MO[N]
TeM ALIUMqUe IGNOBILeM· NO[N]
UT qUIdAM eXISTIMAUeRe AN
TeLIBANUM· IN CONUALLe MO
dICA IUXTA LACUM· CUIUS PA
LUSTRIA AeSTATe SICCANTUR· TRI
CeNIS AB eO STAdIIS
CALAMUS eT IUNCUS OdORATI GIG
NUNTUR· SANe eNIM dICAMUS 105
eT de IUNCO· qUAMUIS ALIO heR
BIS dICATO UOLUMINe· qUONIA[M]
TAMeN hIC UNGUeNTORUM MA
TeRIA TRACTATUR ..hIL eRGO
A CeTeRIS SUI GeNeRIS dIFFeRUNT[UNT]
ASPeCTU· Sed CALAMUS PRAeS
TANTI OdORI STATIM e LONGIN

X bini Sill.

Nascens Sill. — *conmunis* Sill. — *existumavere* Sill. — *Antiliba-*

Tractatur nihil Sill. — *adspectu* Sill. — *praestantior odore* Sill.

Fol. 85^b. p. 171. *Q. XV. f. 3.*

PLIN· SEC· NATVR· HIS

QUO INUITAT MOLLIOR TACTU ME
LIOREQUE· MINUS FRAGILIS· ET QUI
ASSULOSE POTIUS· QUAM QUI RAPHA
NI MODO FRANGITUR· INEST FISTU 106
LAE ARANEUM QUOD UOCANT· FLO
RE PRAESTANTIORE NUMEROSIUS·
RELIQUA PROBATIO UT NIGER SIT DA[M]
NATUS· ALBI MELIOR QUO BREUIOR[OR]
CRASSIORQUE· ET LENTUS IN FRAN
GENDO CALAMO PRETIUM IN LIBRAS
SINGULAS ✻ I· IUNCO ✻ U· TRADUNT[UNT]
Q·[UE] IUNCUM ODORATUM
ET IN CAMPANIA INUENIRI DISCES 107
SIMUS A TERRIS OCEANUM SPECTA[N]
TIBUS· AD CONUEXA IN NOSTRA
MARIA· ERGO ETHIOPIAE SUBIEC
TA AFRICA E HAMMONIACI LACRI
MA STILLAT INHAERENS SUIS· INDE
NOMINE ETIAM HAMMONIS ORA
CULO IUXTA QUOD GIGNITUR· ARBOR[OR]E[M]
QUAM METOPON APPELLANT RESI
NAE MODO AUT CUMMIUM GENE
RA EIUS DUO· . RANSTRON· MASCU
LI TURIS SIMILITUDINE· QUOD MA
XIME PROBATUR ALTERUM PINGUE
ET RESINOSUM· QUOD PHYRAM AP

meliorque Sill. — *qui minus* Sill.

§ 106. *Florem* Sill. — *praestantior est cui numerosius* Sill. — *damnantur* Sill. — *singulas* om. Sill. — *✻ I* i. e. *denarii 1, XI* Sill. — *✻ V* i. e. *denariorum 5, XV* Sill.

§ 107. *Convexas* Sill. — *Aethiopiae* Sill. — *e* om. Sill. — *lacrima* Ra, *lacrimam* Sill. — *stillat in harenis* Sill. — *arborem* R, *arbor* Sill. — *metopon* Td, *metopion* Sill. — *.ranstron, traston* ad, *transtron* igitur legendum est, *thrauston* Sill. — *pyram* ad, *phyrama* Sill.

4. *Fol. 5ᵇ. p. 11.*

LIB XII

PeLLANT· AdULTeRATUR hAReNIS
UeLUT NASCeNdO AdPRehENSIS·
IGITUR QUAM MINIMIS GLAeBIS
PROBATUM eT QUAM PURISSIMIS
PReTIUM OPTIMO IN LIBRIS ASSeS ·X
XXX·· SPAChNOS INFRA· eOS SITUS· 108
IN CYReNAICA PROUINCIA· MAXI
Me PROBATUR ALII BRIOM UOCAN[NT]
SeCUNdUM LOCUM OPTINeT CYPRIUS·[US]
TeRTIUM PhOeNICIUS FeRTUR eT
IN AeGYPTO NASCI QUIN eT IN GAL
LIA· NeC dUBITAUeRIM· SUNT eNI[M]
hOC NOMINe CANI ARBORUM UIL
LI· QUALeS IN QUeRCU MAXIMe UI
deMUS· Sed OdORe PRAeSTANTIS·
LAUS· PRIMA CANdIdISSIMIS ATQ·[Ue]
LATISSIMIS SeCUNdA RUTILIS· NUL
LA NIGRI eT INSULIS PeTRISQUe NA
TI ᴵMPROBANTUR OMNISQUe QUI
BUS PALMARUM ATQ·[Ue] NON SUVS
OdOR SIT· CYPROS IN AeGYPTO eST 109
ARBOR ZIZIPhI FOLIIS· SeMINe
CORIANdRI CANdIdO OdORATO
COQUITUR hOC IN OLeO PRAeMI
TURQUe POSTeA· QUOd CYPROS
UOCATUR PReTIUM eI IN LIBRAS

Sill. — *libras* Sill.

phagnos Sill. — *bryon* Sill. — *qualis* Sill. — *praestantes* Sill. —
., *altissimis* Sill. — *nigris* Sill. — *in insulis* Sill. — *natimprobantur*
i improbantur s. m., vid. proleg. p. XXIII. — *omnesque* Sill.
Premiturque Sill. —

Fol. 5ᵃ. p. 10. *Q. XV. f.*

PLIN· SEC· NATVR· HIS

X U·˙ OPTIMUM e CANOPICA IN RI
PIS NILI NATA˙ SeCUNdUM ASCALO
Ne˙ IUdeAe TeRTIUM˙ CYPRO INSU
LA OdORIS SUAUITAS qUAedAM˙
hANC eSSe dICUNT ARBOReM qUA
IN ITALIA LIGUSTRUM UOCeTUR˙ I[N]
eOdeM TRACTU ASPhALATOS NAS
CITUR˙ SPINA CANdIdA MAGNI
TUdINe ARBORIS MOdICAe˙ FLORe
ROSAe˙ RAdIX UNGUeNTIS eXPe
TITUR˙ TRAdUNT IN qUOCUMqUe
FRUTICe CURUeTUR ARCUS CAe
LeSTIS eANdeM qUAe SIT ASPALA
TI SUAUITATeM OdORIS eXSISTe
Re˙ Sed IN ASPhALATO INeNARRA
BILeM qUANdAM qUAM qUIdA[M]
eRYTRISCePTRUM UOCANT˙ ALII
SCePTRUM˙ PROBATIO eIUS IN CO
LeRe RUFO UeL IGNeO TACTUqUe
SPISSO˙ eT OdORe CASTOReI˙ PeR
MUTATUR IN LIBRAS X U·˙ IN Ae
GYPTO NASCITUR eT MARON PeIIS[US]
qUAM LYdIUM˙ A MA^I^ORIBUS FO
LIIS AC UARIIS ILLA BReUIA AC MI
NUTA eT OdORATA˙ Sed OMNIBUS
OdORIBUS PRAeFeRTUR˙ BA^L^LSA

Iudaeae, tertium Cypro insula odoris suavitate. Quidam Sill., *suavitas* Rad

§ 110. *Aspalathos* Sill. — *aspalati* Ra, *aspalathi* Sill. — *sed β*, *sed si* S — *aspalatho* Sill. — *quam* om. Sill. — *quidam eum* Sill. — *erysisceptrum* S — *colere* laps. calami pro *colore*, ita Sill.

§. 111. *A* om. Sill. — *maoribus* pr. m., *maioribus* s. m. — *balsamum* pr. *ballsamum* s. m.

Q. XV. f. 5. *Fol. 2b. p. 5.*

LIB· XII

MUM UNI TeRRARUM IUdeAe
CONCeSSUM qUONdAM IN dUOB·[US]
TANTUM hORTIS· UTROqUe· ReGIO·
ALTeRO IUGeRUM UIGINTI NON
AMPLIUS· ALTeRO PAUCORUM· OS
TeNdeRe ARBUTUM hANC URBI
IMPeRATOReS UeSPANIANI· CLA
RUMqUe dICTU A POMPeIO MAG
NO· IN ThRIUMPhO ARBOReT qUO
qUe dUXIMUS SeRUIT· NUNC hÆC 112
AC TRIBUTA PeNdIT CUM SUA GeN
Te IN TOTUM ALIA NATURA· qUAM
NOSTRI eXTeRNIqUe PROdIde
RANT· qUIPPe UITI SIMILIOR eST
qUAM MYRTO· MALLeOLIS SeRI dI
dICIT· NUPeR UINCTA UT UITIS· eT
INPLeT COLLeS UINeARUM MOdO
qUAe SINe AdMINICULIS Se IPSA
SUSTINeT· TONdeTUR SIMILITeR
FRUTICANS· AC ASTRIS NITeSCIT· PRO
PeRATqUe NASCI INTRA TeRTIUM
ANNUM· FRUCTIFeRA· FOLIUM 113
PROXIMUM TUBURI· PeRPeTUA
COMA· SeUIeRe IN eAM IUdAeI
SICUT IN UITAM qUOqUe SUAM
CONTRA deFeNdeRe ROMANI eT

Iudaeae Sill. — *iugerum XX* Sill. — *pauciorum* Sill. — *arbutum* θ T a d, *arbusculam* Sill. — *inperatores* Sill. — *vespaniani* laps. calami pro *vespaasiani* i. e. *Vespasiani*, *n* pro *as* positum vid. proleg. p. XXII. — *triumpho* Sill. — *arboret*, *t* pro *s* positum vid. proleg. p. XXII, *arbores* Sill. — *duximus servit* i. e. *duximus. Servit*, ita Sill.

§ 112. *Vincta* R β, *victa* Sill. — *collis* Sill. — *ipsae* Sill. — *sustinent* Sill. — *rastris* Sill.

§ 113. *Tuburi* R, *rutae* Sill. — *saeviere* Sill. —

PLIN· SEC· NATVR· HIS

dIMICATUM PRO FRUTICe esT· se
RITqUe NUNC eUM FISCUS·NeC U[M]
qUAM FUIT NUMeROSIOR·PROCe
RITAS INTRA BINA CUBITA SUBSIS
TIT·ARBORI TRIA GeNeRA·TeNUe eT 114
CAPILLACeA COMA·qUOd UOCATUR[UR]
eReNTheRISTION ALTeRUM SCA[M]
BRO ASPeCTU·INCURUUM·FRUTI
COSUM·OdORATIUS·hOC TRAChY
APPeLLANT·TeRTIUM eUMeCeS
qUIA· eT ReLIqUIS PROCeRIUS·Le
UI CORTICe·hUIC SeCUNdA BONI
TAS NOUISSIMA eNTheRISTO· Se 115
MeN eIUS UINO PROXIMUM GUS
TU·COLORe RUFUM NeC·SINe PI[N]
GUI PeIUS IN GRANO·qUOd LeUIUS[US]
ATqUe UIRIdIUS·RAMUS CRASSIOR
qUAM MYRTO INCIdITUR UITRO
LAPIde· OSSeISUe· CULTeLLIS·FeRRO
LAedI UITALIA OdIT·MORITUR PRO
TINUS·eOdeM AMPUTARI SUPeR
UACUA PATIeNS INCIdeNTIS MA
NUS·LIBRATUR ARTIFICII TeM
PeRAMeNTO·Ne qUId ULTRA CO[OR]
TICeM UIOLeT·SUCUS e PLAGA MA 11
NAT qUeM OPOBALSAMUM UO

numerosior aut procerior Sill., *aut procerior* om. R.

§ 114. *Tenue* R, *tenui* Sill. — *eutheriston* Sill. — *scabro* Sill. — *adspectu* Sill. — *incurvom* Sill. — *est reliquis* Sill. — *entheristo* Rad, deest apud Forcell., *eutheristo* Sill.

§ 115. *Laedi vitalia* adβγ, *vitalia laedi* Sill. — *emoritur* Sill. — *artifici* Sill.

LIB· XII

CANT SUAUITATIS eXIMIAe·Sed
TeNUI GUTTA PLORATU·LANIS PAR
UA COLLIGITUR·IN CORNUA·eX IIS
NON FICTILI CONdITUR·CRASSIO
RI SIMILIS OLeO·eT IN MUSTO CANdI
dA RUFeSCIT·e TRALUCIdO ALeXA[N] 117
dRO MAGNO ReS IBI GeReNTe·TO
TO dIe AeSTIUO·UNAM CONChAM
IMPLeRI IUSTUM eRAT·OMNIA·
UeRO FeCUNdITATe e MAIORe'
hORTO CONGIOS SeNOS e MINO
Re SINGULOS CUM eT dUPLO Re
PeNdeBATUR ARGeNTUM·NUN[UN]C
eTIAM SINGULARUM ARBORUM
UeNA TeR OMNIBUS PeRCUTITUR[UR]
ANNIS AeSTATIBUS POSTeA dePU
TATUR·eT SARMeNTA QUOQUe IN 118
MeRCe SUNT·dCCC·hS·AMPUTA
TIO IPSA SURCULUSQUe UeNIeRe
INTRA QUINTUM deUINCTAe A[N]
NUM·XYLOBALSAMUM UOCATUR·[UR]
eT COQUITUR IN UNGUeNTIS PRO
SUCO IPSO CORTICIS eTIAM Ad Me
dICAMeNTA PReTIUM eST PRAeCI
PUA AUTeM GRATIA·LACRIMAe·
SeCUNdA ·SeMINI·TeRTIA CORTI

§ 116. *Tenui gutta* Rad$\beta\gamma$, *tenuis guttae* Sill. — *iis* β, *his* Sill. — *novo fictili* Sill. — *rufescit deinde simulque durescit* Sill. — *tralucido* a, *translucido* Sill.

§ 117. *Inpleri* Sill. — *omnia* puncto addito *a* deletum est, *omni* Sill. — *largior vena* Sill. — *annis* om. Sill.

§ 118. *DCCC hs* R, $\overline{DCCC}$ *HS.* Sill. — *devictae* Sill. — *ipso* R, *ipsum* Sill. — *ipsum substituere officinae* Sill., *substituere officinae* om. R.

Fol. 90b. p. 181. *Q. XV. f. 6.*

PLIN· SEC· NATVR· HIS

CI' MINIMA LIGNO' eX BUXOSUM 119
OPTIMUM' qUOd eT OdORATISSIMe'
FeMINA ATeMAXIMUM MORdeNS
GUSTU' FeRUeNSqUe IN ORe' AdUL
TeRATUR PeTRAeO hYPeRIChO' qUOd
COARGUITUR MAGNITUdINe' INA
NITATe' LONGITUdINe' OdORIS IG
NAUIA' SAPORe PIPeRIS' LACRIMAe 120
PROBATIO UT SIT e PINGUI TeNUIS
S AC MOdICe RUFA eT IN FRICANdO
OdORA SeCUNdUS CANdIdI COLOS'
PeIOR UIRIdIS CRASSUSqUe PeSSI
MUS NIGeR' qUI..e UT ....M Se
NeSCIT' eX OMNI INCISURA MA
XIMe PROBATUR ANTe SeMeN
FLUXIT' eT ALIAS A..LTeRATUR
SeMINIS SUGO' UIXqUe MALeFI
CIUM dePRehеNdITUR GUSTU
AMARIOReSSe deBeT LeNIS ATq·[Ue]
NON SUBACIdUS' OdORe TANTU[M]
AUSTeRUS UITIATUR AUT OLeO RO 121
SeO' CYPRII' LeNTISCI' BALANI' Te
ReBeNThI' MYRTI' ReSINA' GALBA
NO CeRA CYPRIA' PROUT qUAeqUe
ReS FUIT' NeqUISSIMe AUTeM CU[M]
MI' qUONIAM AReSCIT IN MANU *

§ 119. *Hoc buxosum* Sill. — *optimum* R, *est optumum* Sill. — *odoratissimum* Sill. — *e semine* Sill. — *atemaximum* laps. calami pro *autemaximum* i. e. *autem maximum*, vid. proleg. p. XXII, XL. — *maxumum et ponderosissimum* Sill. — *hyperico* Sill. — *quod* d$\beta\gamma$, om. Sill.

§ 120. *Tenuis s*, vid. proleg. p. XXIV. — *odora* laps. calami pro *odorata*, ita Sill., vid. proleg. p. XXIV. — *candido* Sill. — *quippe ut oleum* Sill. — *ante* s. m. *quod* additum et superscriptum fuisse suspicamur, sed iam legi nequit, *quod ante* Sill. — *adulteratur* Sill. — *amarioresse* i. e. *amariore esse*, vid. proleg. p. XXIII, *amariore esse* Sill. — *atque* om. Sill.

§ 121. *Et oleo rosae* Sill. — *cypri* Sill. — *terebinthi* Sill. —

* Desunt paginae 2 (Q. XV. f. 7).

f. 8. *Fol. 124ᵃ. p. 248.*

LIB· XII

qUOd MAXIMe LAUdANT· CARTILA
GINOSUM PURUM Ad SIMILITUdI
NeM hAMMONIACI· MINIMeq[Ue] LIG
NOSUM· SIC qUOq·[Ue] AdULTeRATUR
FABA· AUT SACOPeMO· SINCeRUM SI
URATUR FUGAT NIdORe SeRPeNTeS·
PeRMUTATUR IN LIBRIS X U· MedICI
NAe hOC TANTUM PANACeN· eT UNGU 127
eNTIS eAdeM GIGNIT NASCeNTeM·
eT IN PSOPhIde ARCAdIAe CIRCAq·[Ue]
eRYMANThI FONTeM· eT IN AFRICA·
eT IN MACedONIA FeRULA SUI GeNe
RI qUINq·[Ue] CUBITORUM FOLIIS PRI
MO qUATeRNIS· MOX SeNIS· IN TeR
RA IACeNTIBUS· AMPLA MAGNITU
dINe· RUTUNdIS IN CACUMINe
OLeAGINeIS· SeMINe UeRO MUS
CARIIS dePeNdeNTIB·[US] UT FeRULA·
eXCIPITUR SUCUS INCISO CAULe
MeSSIB·[US] RAdICe AUTUMNO LAUdA
TUR CANdORe FUSCO AC SI SeqUeNS
PALLIdO· NIGeR COLOS INPROBATUR·
PReTIUM OPTIMO IN LIBRAS de
NARIS · II· AB hAC FeRULA dIFFeRT 128
qUAe UOCATUR SPONdYLION· FO
LIIS TANTUM· qUIA SUNT MINO

Sacopenio Sill. — *serpentis* Sill. — *libras* Sill.

Panacen d, *panacem* Sill. — *fontis* Sill. — *generi* laps. calami pro
vid. proleg. p. XXIII. — *rotundis* Sill. — *cacumine vero* Sill. —
muscariis Sill. — *dependente* Sill. — *ferulae* Sill. — *radice* d, *ra-*
Sill. — *candor eius coacti* Sill., quae lectio ita exorta videtur: *can-*
us⁀co/ (laps. calami pro *fusco*) *ac/ti* (laps. calami pro *si*), vid. pro-
XII. — *pallido statera* Sill. — *X bini* Sill.

PLIN· SEC· NATVR· HIS

RA· ET PLATANI DIUISURA· NON NI
SI IN OPACIS GIGNITUR SEMEN EO
DEM NOMINEM SILIS SPECIEM HA
BET· MEDICINAE TANTUM UTILE·
DAT ET MALOBATHRUM SYRIA AR 129
BOREM FOLIO CONBOLUTO COLORE
ARIDI FOLII· EX QUO PREMITUR OLEU[M]
AD UNGUENTA· FERTILIOREM EIUS[US]
DEM AEGYPTOS· LAUDATIUS TAME[N]
EX INDIA UENIT· IN PALUDIB·[US] IBI GIG
NI TRADUNT LENTIS MODO ODORA
TIUS CROCO· NIGRICANS SCABRUM·
Q·[UE] QUODAM SALIS GUSTU· MINUS
PROBATUR CANDID. M· CELERRI
ME SITUM IN UETUSTATE SENSIT·
SAPOR EIUS NARDO SIMILIS ESSE
DEBET· SUB LINGUA ODOR UERO IN
UINO SUBFERUEFACTI ANTECEDIT.
ALIOS IN PRETIO QUIDEM PRODIGIO
SIMILE EST· A DENARIS SINGULIS
AD X CCC· PERUENIRE LIBRAS X LX··
OLEUM ET OMPHACIUM EST· FIT DUO 130
B·[US] GENERIB·[US] ET TOTIDEM MODIS· EX
OLEA ET UITE· OLEA ADHUC ALBA EX
PRESSA DETERIUS EX DRUPPA· ITA
UOCATUR PRIUSQUAM CIBUMATU

[Q.] X XV. X

§ 128. *Nominem* pr. m., *nomine* s. m.

§ 129. *Conboluto*, vid. proleg. p. XXXI, *convoluto* Sill. — *folii* pr. m., ita R, *foli* s. m., ita Sill. — *fertiliorem* pr. m., *fertiliore* s. m., ita Sill. — *Aegypto* Sill. — *candidum* Sill. — *sensit* pr. m., *sentit* s. m., ita Sill. — *a X* Sill. — *CCC* θTad$\beta\gamma$, *CCCC* Sill. — *libras*, *folium autem ipsum in libras X LX* Sill., omisit antiquarius 24 literas vel versum archetypi, vid. proleg. p. XXXIV.

§ 130. *Cibumatu*— i. e. *cibum matu*—, *cibum* a, *cibo matura sit* Sill.

* PALIURUS
PUNICI MALI GeNeRA UIIII
BALAUSTIUM
ASIAe eT GRAeCIAe ARBOReS
ePICACIS[1]
eRece[2]
GRANUM GNIdIUM[3]
SIUe ThYMeLAeA
SIUe ThAMeLeA[4]
SIUe PYROSAChNe
SIUe INeSTOR[5]
SIUe CNeORUM
TRAGION
TRAGACANThA
TRAGOS SIUe SCORPIO
MYRICe SIUe BRYA
OSTRYS
eUONYMOS[6]
LeON[7] ARBOR
ANdRAChLe
COCCYGIA
AThRARCe[8]
FeRULA
ThAPSIA
CAPPARIS SIUe CYNOS
BATON SIUe OPhIOS ITAPhYLe[9]

* Desunt paginae 6 (Q. XVI. f. 1. 2. 3).

1. *Epicacis*, veram scripturam dat codex nost. p. 163, 19: *epicactis*, deest apud Forcell., *epipactis* Sill. 2. *erice* Sill. 3. *gnidium*, *cnidium* vid. p. 163, 24, proleg. p. XXIX, *Cnidium* Sill. 4. *thamela* Ra, *chamelaea* Sill. 5. *inestor* i. e. *icnestor* = *cnestor*, vid. proleg. p. XXXI, *cnestorem* p. 164, 1, *cnestrum* Sill. 6. *Euonymus* Sill. 7. *leonem* p. 166, 1, deest apud Forcell., *eon* Sill. 8. *athrarce*, *abphrace* p. 166, 23, *apharce* Sill. 9. *ophios itaphyle* i. e. *istaphyle* = *staphyle*, vid. proleg. p. XXXIII et p. 169, 25, *ophiostaphylon* Sill.

Fol. 68b. p. 137. *Q. XVI. f. 4*

SARIPhA
SPINA ReGIA
CYTISUS
ARBOReS eT FRUTICeS
IN MARI NOSTRO
ITeM IN RUBRO
ITeM IN INdICO
ITeM IN TROGOdYTICO[10]
PhYCOS[11]
GRASCON[12] SIUe ZOSTeR
BRYON MARINUM
ISIdOS[13] PLOCAMOS
ChARITON BLePhARON SUMMA
RES eT hISTORIAe eT OBSeRUA
TIONeS · CCCLXUIIII[14]
eX AUCTORIBUS eXTeRNIS[15]
M· UARRONe
MUCIANO
UeRGILIO
FABIANO
SeBOSO
POMPONIO MeLA
FABIO PROCULO[16]
hYGINO[17]
CLAUdIO CAeSARe
CORNeLIO[18] NePOTe

10. *item in rubro — trogodytico* hoc loco R, post *bryon marinum* collocat Sill. omisso *in* ante *Trogodytico*. 11. *phycos sive* Sill., *sive* om. R. 12. *grascon, grason* p. 173, 11, *prason* Sill. 13. ita R, *Isidis* Sill. 14. *CCCCLXVIII* Sill. 15. *externis* om. Sill. 16. *Proculo* Rad, *Fabio*, *Procilio* Sill. 17. post hoc nomen habet Sill. *Trogo*. 18. *Corn.* Sill.

Q. XVI. f. 5. *Fol. 75a. p. 150.*

SeXTIO NIGRO qUI GRAeCAe[19] de
MedICINA S·[CRIPSIT][20]
CASSIO heMINA
L· PISONe
TUdITANO
ANTIATe[21]
TheOPhRASTO
heROdOTO
CALLISTheNe
ISIGONO
CLITARChO
ANAXIMeNe
dURIde
NeARChO
ONeSICRITO[22]
OLYMPIOdORO
dIOGNeTO
NICOBULO[23]
ANTICLIde
ChAReTe MITYLeN[AeO][24]
MeNAeChMO
dOROTheO ATheN[IeNSe]
LYCO
ANTheO[25]
ePhIPPO
dINONe[26]

19. *Graece* Sill. 20. *s·* i. e. *scripsit*, ita Sill. 21. post *Antiate* habet Sill. *Externis*. 22. post *Onesicrito* habet Sill. *Polycrito*, omitt. hoc nomen Ta. 23. ita R, *Cleobulo* Sill. 24. *Mytilenaeo* Sill. 25. *Antaeo* Sill. 26. *Dinone* R, *Dione* Sill.

Fol. 75b. p. 151. *Q. XVI. f. 5.*

AdIMANTO
PTOLeMAeO LAGIO[27]
MARSYA MACedONe
ZOILO'[28]
ITeM deMOCRITO
AMPhILOCO[29]
ARISTOMAChO[30]
ALeXANdRO POLYhIST[ORe]
IUBA[31]
APOLLOdORO QUI de OdORIBUS ·F·[32]
heRACLIde MedICO BOTRYe[33]
ITeM ARChIdeMO[34]
ITeM dIONYSIO[35]
ITeM deMOCLe[36]
ITeM eUPhRONe[37]
ITeM MNeSIde[38]
ITeM dIAGORA[39]
ITeM IOLLA[40]
ITeM[41] heRACLIde TAReNTINO
XeNOCRATe
ePheSIO *

27. ita Rad, *Lagu* Sill. 28. *Zoilo item*, *Democrito* Sill. 29. ***Amphiloco***, vid. p. 170, 20, *Amphilocho* Sill. 30. hoc nomen Sill. post *polyhistore* collocat. 31. ***Iuba** rege* Sill., omitt. *rege* ad. 32. *F* i. e. *scripsit*, vid. p. 227, 19, om. Sill. 33. *Heraclide medico*, *Botrye medico* Sill. 34. *Archidemo item* Sill. 35. *Dionysio item* Sill. 36. *Democlide item* Sill. 37. *Euphrone item* Sill. 38. *Mneside item* Sill. 39. *Diagora item* Sill. 40. *Iolla item* Sill. 41. om. Sill.

* Desunt paginae 6 (Q. XVI. f. 6. 7. 8).

LIB· XIII

SA CINNAMOMINO PReTII· AdI
CITUR CINNAMO· BALANINUM
OLeUM· XYLOBALSAMUM· CALA
MUS· IUNCI· BALSAMI SeMINA·
MURRA· MeL OdORATUM UNGUe[N]
TORUM hOC CRASSISSIMUM PRe
TIA eI A ✱ XXXU· Ad ✱ CCC·· NARdI
NUM SIUe FOLIATUM· CONSTAT
OMPhACIO· AUT BALANINO· IUNCO·
COSTO· NARdO· AMOMO· MURRA·
BALSAMO· IN hOC GeNeRe COM §16
UeNIeT MeMINISSe heRBARUM·
qUAe NARdUM INdICUM IMI
TAReNTUR· SPeCIeS UIIII· A NOBIS
eSSe dICTAS· TANTA MATeRIA AdLL[UL]
TeRANdI eST· OMNIA AUTeM ACU
TIORA FIUNT· COSTO· AMOMO· qUÆ
MAXIMe NARIS FeRIUNT· CRAS
SIORA MURRA SUAUIORA qUAe
MedICINAe AUTeM UTILIORA·
CROCO· ACeRRIMA PeR Se AMO
MO· hOC eT CAPITIS dOLOReS FA
CIT· qUIdAM SATIS hABëNT AdSPeR 17
GeRe qUAe SUNT PRAeTIOSISSI
MA· CeTeRIS deCOCTIS INPeNdIO
PARCeNTeS· Sed NON eST eAdeM

§ 15. *Prodigiosa cinnamomino* Sill. — *pretia* Sill.

§ 16. *Comveniet*, vid. proleg. p. XXXV, *conveniet* Sill. — *species novem* Sill. — *suavioraque*, *medicinae* Sill.

§ 17. *Eadem est* Sill. — *pretiosissima* Sill. —

Fol. 64a. p. 128. *Q. XVII. f. 1.*

PLIN· SEC· NATVR· HIS·

UIS NISI UNA deCOCTIS· MURRA·
eT PeR Se UMGUeNTUM FACIT· SINe
OLeO STACTeO dUMTAXAT· ALIOqUI·
NIMIAM AMARITUdINeM AdFeRT·
CYPRINO UIRIde FIT SUSINO NI
GRUM· RhOdINO CANdIdUM· MUR[UR]
RA PALLIdUM hAeC SUNT ANTIqUAe[UAe]
INUeNTIONIS GeNeRA· eT POSTeA
OFFICINARUM FURTA· NUNC dI
CeTUR CUMULUS IPSe deLICIARUM·[UM]
eT SUMMA AUCTORITAS ReI eR 18
GO· ReGALe UNGUeNTUM APPe
LATUM qUONIAM PARThORUM
ReGIBUS ITA TeMPeRATUR· CONS
TAT MYROBALANO· COSTO· AMO
MO· CINNAMO· CAMACQ· CARdA
MOMO· NARdIS· MARO· MURRA·
CASIA STYRACe· LAdANO· OPOBAL
SAMO· CALAMO· IUNCOqUe SYRIS·
OeNANThe· MALOBAThRO SeRI
CATO· CYPRIO ARPALAThO· PANA
Ce· CROCO CYAPRO AMARACO LOTO·
MeLLe· UINO· NIhILqUe eIUS ReI
CAUSA IN ITALIA UICTRICe OM
NIUM IN eUROPA UeRO TOTA PRAe
TeR IRIM ILLYRICAM· eT NARdUM[UM]

umguentum, vid. proleg. p. XXXV, *unguentum* Sill. — *stacte* Sill. — *susin* *unguinosum*, *Mendesio* Sill.

§ 18. *Appelatum* laps. calami pro *appellatum*, vid. proleg. p. XXIII. — *co*[...] *maco* Sill. — *nardis* R, *nardi spica* Sill. — *Syriis* Sill. — *serichato* Sill. — *cypro* Sill. — *aspalatho* Sill. — *cypiro* Sill. —

LIB· XIII

GALLICUM GIGNITUR NAM UI
NUM eT ROSAM· eT MYRTI FOLIA O
LeUMqUe· COMMUNIA FeRe·OM
NIUM TeRRARUM INTeLLeGAN
TUR· SICCIS OdORIBUS CONSTANT 19
qUAe dIAPASMATA UOCANTUR·
NAM· FAeCeM UNGUeNTI MAGMA[M]
APPeLLANT· INTeR OMNIS·POTeN
TISSIMUS OdOR· qUISqUIS NOUIS
SIMe AddITUR· UNGUeNTA OPTI
Me SeRUANTUR IN ALABASTRI OdO
Re IN OLeO· qUOd dIUTURNITA
TI eORUM· TANTO UTILIUS qUAN[NT]O
PINGUIUS· UT eX AMYGdALIS eT
IPSA UNGUeNTA UeTUSTATe Me
LIORA· SOL INIMICUS IIS· qUAMOB
ReM IN UMBRA COqUUNTUR PLU[M]
BeIS UASIS· eXPeRIMeNTA eORUM·[UM]
INUeRSA MANU CAPITUR· Ne CAR
NOSAe PARTIS CALOR UITIeT· hAeC 20
eST MATeRIA LUXUS e CUNCTIS
MAXUMA SUPeRUACUI· MARGA
RITAe eNIM GeMMAe qUAe Ad·
heRedeM TAMeN TRANSeUNT·
UeSTeS PROROGANT TeMPUS· UN
GUeNTA ILICO eXPIRANT· AC SUIS

Sill. — *conmunia* Sill.

. *Magma* Sill. — *alabastri* laps. calami pro *alabastris*, vid. proleg. p.
. — *odores* Sill. — *his* Sill. — *utilius est* Sill. — *coquuntur* Radβγ,
tur Sill. — *experimentum* Sill.

. *Maxume* Sill. — *gemmaeque* Sill. — *ilico* laps. calami pro *illico*. —
nt Sill.

PLIN· SEC· NATVR· HIS·

MORIUNTUR hOiRIS SUMMA CO[M̄]
MeNdATIO eORUM· UT TRANSeU[N̄]
TeM FeMINAM OdOR INUITeT eT
IAM ALIUT AGeNTIS· eXCedUNTq·[Ue]
qUAdRINGeNOS ✱ LIBRAe· TAN
TI eMITUR UOLUPTAS ALIeNA· eT
eNIM OdOReM qUI GeRIT IPSe NO[N̄]
SeNTIT SI TAMeN eT hAeC ALIqUA
dIFFeReNTIA SIGNANdA SUNT· IN
M· CICeRONIS MONUMeNTIS IN
UeNITUR UNGeNTA GRATIORA
qUAe TeRRAM qUAM qUAe CRO
CUM SAPIANT qUANdO eTIAM
CORRUPTISSIMO IN GeNeRe· MA
GIS TAMeN IUUAT qUAedAM IP
SIUS UITII SeUeRITAS· Sed qUOS
dAM CRASSITUdO MAXIMe deLeC
TAT· SPISSUM APPeLLANTeS NeqUe
IAM NON SOLUM PeRFUNdI GAU
deNT· UIdIMUS eTIAM UeSTIGIA
PedUM TINGUI· qUOd MONSTRAS
Se OThONeM NeRONI PRINCIPI
FeReBANT· qUAeSO UT qUALITeR
SeNTIReTUR· IUUAReTqUe AB eA
PARTe CORPORIS· NeC NON ALIqUe[M̄]
M e PRIUATIS AUdIMUS IUSSISSe S̈

hoiris pr. m., *horis* s. m. — *conmendatio* Sill. — *transeunte femina* Sill. *aliud* Sill. — *denarios* Sill. — *sentit si tamen* T, *si* om. Sill. — *aliquo* pr. *aliqua* s. m., ita Sill. — *sunt* a d β γ, *sint* Sill.

§ 21. *Monimentis* Sill. — *unguenta* Sill. — *quae* R, *esse quae* Sill. — *ruptissimo* Sill. — *appellantes* a β γ, *appellantis* Sill. — *linique iam* Sill. *perfundi unguentis* Sill., *unguentis* om. R.

§ 22. *M. Othonem* Sill. — *ex privatis* Sill. — *aliquem m* pr. m., *ali* s. m., vid. proleg. p. XXIV. — *s spargi* pr. m., *spargi* s. m., vid. pr p. XXIV.

LIB· XIII

SPARGI PARIeTeS BALNeARUM
UNGUeNTO ATque C· PRINCIPe[M]
SOLIA TeMPeRARI· AC Ne PRINCI
PALe UIdeATUR hOC BONUM· eT POS
TeA queNdAM e SeRUIS NeRONIS·
MAXIMe TAMeN MIRUM eST· hANC[NC] 23
GRATIAM PeNeTRASSe eT IN CAS
TRA AqUILAe CeRTe· AC SIGNA PULUe
RULeNTA ILLA eT CUSPIdIBUS hOR
RIdA UNGUUNTUR FeSTIS dIeBUS·
UTINAMque dICeRe POSSeMUS·
qUIS PRIMUS INSTITUISSeT· ITA eST
NIMIRUM· AC MeRCede CORRUPTAE
ORBeM TeRRARUM deUICeRe AqUI
LAe· ISTA PATROCINIA qUAeRIMUS
UITIIS· UT PeR hOC IUS SUB CASSIde
UNGeNTA SUMANTUR· qUANdO 24
Id PRIMUM Ad ROMANOS PeNeTRA
UeRIT NON FACILe dIXeRIM CeR
TUM eST ANTIOChO ReGe ASIA
que deUICTIS URBIS ANNI dLXU·
P· LICINIUM CRAS... : IULIUM
CAeSAReM CeNSOReS ReTICUIS
Se· Ne qUIS UeNdeReT UNGeNTA
eXOTICA SIC eNIM APPeLLAUeRe·
Ad heRCULeS IAM qUIdAM· eTIA[M] 25

aium principem Sill. — *ex servis* Sill.

23. *Unguntur* Sill. — *possemus* a d, *possent* Sill. — *hac mercede* Sill. — *ıptae* Sill. — *unguenta* Sill.

24. *Anno* Sill. — *D̄LXU*, vid. proleg. p. XIX, *DLXV* Sill. — *Crassum* *ulium* Sill. — *censores edixisse* Sill. — *unguenta* Sill.

25. *At* Sill. —

Fol. 59b. p. 119. *Q. XVII. f. 3*

PLIN· SEC· NATVR· HIS

IN POTUUS AddUNT TANTIQUe eST
AMARITUdO UT OdORe PROdIGO
FRUATUR· eX UTRAQUe PARTe COR
PUS · L PLOTIUM· L· PLANCI BIS CON
SULIS CeNSORISQUe FRATReM· PRO
SCRIPTUM A TRIUMUIRIS IN SA
LURNITANA LATeBRA UNGUeNTI
OdORe PROdITUM CONSTAT· QUO
dedeCORe TOTA ABSOLUTA PROS
CRIPTIO eST· QUIS eNIM NON Me
RITO IUdICeT PeRISSe TALeS· CeTeRO
TeRRARUM OMNIUM AeGYPTUS
ACCOMMOdATISSIMA UNGUeN
TIS· AB eA CAMPANIA eST COPIA RO
SAe· IUdeA UeRO INCLYTA eST· UeL
MAGIS PALMIS· QUARUM NATURA
NUNC dICeTUR· SUNT QUIdeM eT
IN eUROPA· UULGOQUe ITALIA Sed
STeRILeS· UT IN MARITIMIS hISPA
NIAe· FRUCTUM UeRO IMMITTeM
dULCeM· IN AFRICA· Sed STATIM eUA
NeSCeNTeM· CONTRA IN ORIeNTe
eX IIS UINA GeNTIUMQUe ALIQUIS
S PANIS· PLURIMIS UeRO eTIAM
QUAdRUPedUM CIBUS QUAMOB
ReM IURe dICeNTUR eXTeRNAe·

potus Sill. — *fruantur* Sill. — *corporis* Sill. — *Salurnitana* R a, *Salernit* Sill. — *periisse* Sill. — *talis* Sill.

§ 26. *Accommodatissima* θ a, *adcomm.* Sill. — *Iudaea* Sill. — *inclyta* — *volgoque* Sill. — *steriles; ferunt in* Sill. — *fructum, verum* Sill. — *immi* pr. m., *immitem* s. m., *inmitem* Sill. — *oriente‾* i. e. *orientem*, legitur in limpsesto: *contra inorientem*, *contra in oriente* Sill.

§ 27. *His* Sill. — *aliquis s*, vid. proleg. p. XXIV. — *quadripedum* Sill.

LIB· XIII

NULLA eST IN ITALIA SPONTe GeNI
TA NeC IN ITALIA PARTe TeRRARUM[UM]
NISI IN CALIdA FRUGIFeRA UeRO NUS[US]
qUAM NISI IN FeRUIdA
GIGNITUR LeUI SABULO^{S}AqUe TeRRA 28
MAIORe IN PARTe· eT NITROSA· GAU
deT RIGUIS· TOTOqUe ANNO BIBe
Re CUM AMeT SITIeNTI A FIMO qUI
dAM eTIAM LAedI PUTANT· ASSYRIO
RUM PARS ALIqUA· SI NON RIUIS
MISCeAT GeNeRA eARUM PLURA·
eT PRIMA FRUTICe NON exCedeN
TIA· STeRILeM hUNC ALIUBe· eT IP
SUM FeRTILeM BReUISqUe RA
MI ORBe FOLIOSUM· TeCTORI UI 29
CeM· hIC PARIeTIBUS PLeRISqUe
IN LOCIS PRAeCONSTAT CONTRA
ASPeRGINeS· eST eT PROCeRIORI
BUS SILUA· ARBORe eX IPSA FOLIO
RUM ACULeO FRUTICANTe· CIRCA
TOTAS PeCTINATIM· qUAS SILUeS
TReS INTeLLeGI NeCeSSe eST· IN
CeRTA TAMeN LIBIdINe eTIAM
MITIORIBUS· Se MISCeNT· ReLIqUAE
TeReTeS ATqUe PROCeRAe de^{N}M
SIS GRAdATISqUe CORTICUM POLLI

italia parte pr. m., *alia parte* s. m., ita Sill.

§ 28. *Sabuloaque* pr. m., *sabulosaque* s. m. — *sitienti* R, *anno sitienti* Sill. — *frutice* Rad, *fruticem* Sill. — *aliubi* Sill. — *brevique ramorum* Sill.

§ 29. *Praestat* Sill. — *est et* R, *et* om. Sill. — *silvestris* Sill. — *demsis* pr. m., *densis* s. m.

Fol. 93b. p. 187. *Q. XVII f. 1*

PLIN· SEC· NATVR· HIS

CIBUS AUT ORBIBUS· FACILeS Ad
SCANdeNdUM ORIeNTIS Se POPU
LIS PRAeBeNT UTILeM SIBI ARBORI
qUe INdUTIS CIRCULUM MIRA
PeRNICITATe· CUM hOMINe SUBe
INTeM· COMA OMNIS IN CACUMI 30
Ne· eT POMUM eST NON INTeR FO
LIA hOC UT INTeR CeTeRIS· Sed SUIS
INTeR RAMOS PALMITIBUS RACe
MOSUM UTRAqUe NATURÆ UUÆ
ATqUe POMI FOLIA CULTRATO MU
CRONe· LATeRIBUS IN SeSe BIFIdA·
TABeLLAS PRIMUM deMONSTRA
UeRe GeMINAS· NUNC Ad FUNeS
UITILIU.Mq.. NeXUS· eT CAPITU[M]
LeUIA UMBRACULA FUNdUNTUR
ARBORIBUS· IMMO POTIUS OMNI 31
BUSqUe TeRRA GIGNAT heRBISq·[Ue]
eTIAM UTRUMqUe eSSe SeXUM dI
LIGeNTISSIMI NATURAe TRAdUN·[NT]
qUOd IN PLeNUM SATIS SIT dIXIS
Se hOC IN LOCO· NULLIIS TAMeN
ARBORIBUS MANIFeSTIUS· MAS
PALMITe FLOReT FeMINA CITRA
FLOReM GeRMINAT TANTUM SPI
CAe MOdO· UTRISqUe AUTeM PRI

facilis Sill. — *utilem* Rrβ, *vitilem* Sill. — *indutis* Palmer. ΘTdγ, *inductis* Sill. — *subeuntem* Sill.

§ 30. *Inter* R, *in* Sill. — *naturae*, ita R, vel *natura·* legi potest, *natura* Sill. — *bifida / ta⌒bellas* Raβ, *bifidatis*, *bella* Sill. — *geminas* Ta, *gemina* Sill. — *funis* Sill. — *vitiliumque* Sill. — *finduntur* Sill.

§ 31. *Omnibus quae* Sill. — *nulliis* (*nullus* quoque legi potest), vid. proleg. p. XXIV, XXXVI, *nullis* Sill. — *mas in* Sill.

LIB· XIII

MA NASCITUR POMI CARO·POSTeA
LIGNUM INTUS hOC eST SeMeN e
IUS ARGUMeNTUM·qUOd PARUAe SI
N eOdeM PALMITe·eST AUTeM OB 32
LONGUM NON UT OLIUIS ORBICU
LATUM PRAeTeReA CAeSUM A dOR
SO PULUINATA FISSURA·eT IN AL
UO MedIA·PL....que UMBILI
CATUM·INde PRIMUM SPARGITUR[UR]
RAdIX·SeRITUR AUTeM PRONUM[UM]
eT BINA IU... COMPOSITA SeMI
NA·SUPeRqUe TOTIdeM·qUONIA[M̄]
INFIRMAe SINGULIS PLANTA eST
qUAe TeRNAe qUALeSCUNT MIL[UL] 33
TIS CANdIdISqUe LIGNUM hOC
A CARNIBUS dISCeRNITUR·TUNI
CIS ALIIS CORPORI AdhAeReNTI
BUS LAXeqUe dISTANT TANTUM
CACUMINIS FILO·AdhAeReT CA
RO MATUReSCIT ANNO·qUIBUS
dAM TAMeN IN LOCIS UT IN CYPRO·
qUAMqUAM Ad MATURITATeM
NON PeRUeNIAT·GRATO SAPORe
dULCIS·eST FOLIUM IBI LATIUS FRU[UC]
TUS·qUAM ReLIqUIS IUCUN
dIOR·NeC UT deUOReTUR CORIUS

si in, vid. proleg. p. XXIII, licet quoque legere: *sineodem* i. e. *sine*
e hoc reperiuntur in Sill.

lerisque Sill. — *iuxta* Sill. — *infirmae* a, *infirma* Sill. — *est, qua-*
. — *coalescunt* Sill.

istans Sill. — *cacuminis* RTad, *cacumini* Sill. — *adhaeret* βγ, *ad-*
ll. — *dulcis est* Rβγ, *dulcis et* Sill. — *reliquis rotundior* Sill. —

PLIN· SEC· NATVR· HIS

UeRUM UT eXPUATUR SUCO MO
dO eXPRAeSSO· eT IN ARABIA LAN 34
GUIde dULCeS TRAdUNTUR eSSe
PALMAe QUAMQUAM IUBA· APUT
AeNITAS ARABAS PRAeFeR OMNI
BUS SAPORIBUS QUAM UOCANT dA
BLAN· TeTeRO SINe MARIBUS. NON
GIGNeRe FeMINAS· SPONTe edITO
NeMORe CONFIRMANT· CIRCAQ·[Ue]
SINGULOS· PLUReS NUTARe IN eU[M]
PRONAS BLANdIORIBUS COMIS·
ILLUM eReCTIS· hISPIdUM ·AdFLA 35
TUM UISUQUe IPSO eT PULUeRe·
eTIAM ReLIQUAS MARITARe· hUIUS[US]
ARBORe eXCISA UId... OST ..R..
LeSCeRe FeMINAS· AdeOQUe eST
UeNeRIS INTeLLeCTUS· UT COITU
eTIAM eXCOGITATUS SIT AB hOMI
Ne· e MARIBUS FLORe· AC LANUGI
Ne· INTeRIM UeRO TANTUM PUL
UeRe INSPeRSO FeMINIS· SeRUN 3
TUR AUTeM PALMAe eT TRUNCO
dUUM CUBITORUM LONGITUdI
Ne A CeReBRO IPSO ARBORIS FIS
SURIS dIUISO· AdQUe deFOSSO·
eT AB RAdICe AUULSAe· UITALIS

exspuatur Sill. — *expresso* Sill.

§ 34. *Apud* Sill. — *Enitas* R, *Scenitas* Sill. — *praefer* laps. calami pro *pr*[illegible] *fert*, vid. proleg. p. XXIII. p. 90, 12. 99, 23. — *tetero*, vid. proleg. p. XX[illegible], *cetero* Sill. — *pluris* Sill.

§ 35. *Adflatu* Sill. — *viduas post sterilescere* Sill. — *coitu*, vid. prol[illegible]g. p. XXIII, *coitus* Sill.

§ 36. *Trunco* adβγ, *trunco ad* Sill. — *longitudine* Rdβγ, *longitudinem* S[illegible]ll. — *atque* Sill. — *avolsae* Sill. —

LIB· XIII

eST SATUS eT RAMORUM TeNeR
RIMIS· IN ASSYRIA· IPSA qUOqUe
UMIdO TOTA RAdICATUR· Sed IN
FRUTICeS . . . . eM eRGO
PLANTARIA INSTITUUNT ANNICU
LASqUe TRANSFeRUNT eT ITeRUM
BIMAS GAUdeNT eNIM MUTATIO
Ne Sed hIBeRNA NIUe· IN ASSYRIA
AUTeM CIRCA CANIS ORTUS· NeC FeR 37
RO ATTINGUNT IBI NOUeLLAS· Sed
ReLIGANT COMAS UT IN ALTITUdI
NeM eXe . ANT ROBUSTAS dePU
TANT CRASSITUdINIS GRATIA· Se
MIPedALeS RAMORUM TRUN
COS ReLINqUeNTeS· qUI deCISI A
LIBI NeCANT MATReM
dIXIMUS SALSUM AB IS SOLUM de 38
LIGI· eRGO UBI NON eST TALe SA
LeM ASPeRGUNT· NON RAdICI
BUS· Sed LONGIUS PAULO qUAe
dAM IN SYRIA eT AeGYPTO IN
BINOS Se dIUIdUNT· TRUNCOS·
IN CReTA eT IN TeRNOS qUAe
dAM qUAe· eT qUINOS· STATIM
IN TRIMATU· IN CYTAO UeRO SY
RIAe AeGYTO qUAdRIMAe· ALIAe

arbor strata in solo umido Sill., omisit antiquarius 17 literas vel unum um archetypi, vid. proleg. p. XXXIV. — *frutices, non in arborem* Sill. — d, *sedis, verna alibi* Sill.

Exeant Sill. — *semipedalis* Sill.

Ab his Sill. — *diligi* Sill. — *adspergunt* Sill. — *in Aegypto* Sill. — nt d, *dividunt se* Sill. — *quaedamque et in quinos. Quaedam ferunt sta-* — *Cypro* Sill. — *Syria* Sill. — *aegyto* laps. calami pro *Aegypto*, eg. p. XXIII. p. 140, 15.

Fol. 52ᵇ. p. 105. *Q. XVII. f.*

PLIN· SEC· NATVR· HIS

QUINQUENNES· ALTITUDINEM HO
MINES NULLO INTUS PUMI LIGNO·
QUAMDIU SUNT NOUAELLAE· OB
ID SPADONUM ACCEPTO NOMINE·
GENERA EORUM MULTA· STERILIB·[US]
AD MATERIAS OPERUMQUE LAUTIO
RA UTITUR ASSYRIA· ET TOTA PERSIS·
SUNT ET CAEDUAE PALMARUM
QUOQUE SILUAE RURSUS GERMI
NANTES AB RADICE SUCCISAE· DUL[UL]
CIS MEDULLA EORUM IN CACUMI
NE QUOD CEREBRUM APPELLANT·
EXEMPTAQUE UIUUNT QUOD NO[N]
ALIE UOCANTUR AUTEM CHAMAER
HOPES· FOLIO LATIORE AC MOLLI AD
UITILIA UTILISSIMAE· COPIOSAE IN
CRETA· SED MAGIS IN SICILIA· E PAL
MIS PRUNAE UIUACES· IGNISQ·[UE]
LENTUS FRUCTIFERARUM· ALIIS
BREUIUS LIGNUM IN POMO· ALIS
LONGIUS HIS MOLLIUS· ILLIUS ILLIS
DURIUS· QUIBUSDAM OSSEUM LY
MARUM DENTE CONTRA FASCINA[N]
TES· RELIGIONI POLITUM· ALI PLU
RIBUS UESTITUM PAUCIORIBUS
UE TUNICIS ALIUT CRASSIORIBUS

altitudine Sill. — *hominis* Sill. — *pomi* Sill. — *novaellae* pr. m., *novellae* s

§ 39. *Eorum* pr. m., *earum* s. m., ita Sill. — *rursus germinantes* a, *germin* *rursus* Sill. — *eorum* pr. m., *earum* s. m., ita Sill. — *vivont* Sill. — *aliae* — *chamaerepes* Sill. — *utilissimo* Sill.

§ 40. *Lentus. Fructifer.* Sill. — *aliis longius* Sill. — *illius illis*, vid. pr p. XXXVI, *illius* a, *illis* Sill. — *lunatumque dente* Sill. — *fascinantis* Sil *religione* Sill. — *aliud pluribus* Sill. — *aliud* Sill.

LIB· XIII

TeNUIORIBUSUe STA FIUNT˙ UNde
qUINqUAGINTA GeNeRA˙ SI qUIS
OMNIUM PeRSeqUI UeLIT NOMI
NA eTIAM BARBARA UINORUMq·[Ue]
eX IIS dIFFeReNTIA˙ CLARISSIMAe 41
OMNIUM qUAS ReGIAS APPeLLAN[NT]
UeRe Ad hONOReM qUONIAM Re
GIBUS TANTUM PeRSIdIS SeRUA
BANTUR˙ BABYLONe NATAe˙ UNO
IN hORTO BAGOUITATA UOCANT
SPAdONeS qUI APUT eOS eTIAM
ReGNAUeRe˙ hORTUS ILLe NUM
qUAM NISI dOMINATIS IN AULA
FUIT Ad IN MeRIdIANO ORBe˙ PRÆ
CIPUAM OPTINeT NOBILITATeM
SYAGRI˙ PROXIMAMqUe MAR
GARIdeS˙ hAe BReUeS˙ CANdIdÆ˙ 42
ACINIS qUAM BALANIS SIMILIO
ReS qUARe eT MeN A˙ MARGARI
TIS ACCePeRe UNA e eARUM AR
BOR IN ChORA eSSe TRAdITUR˙
UNA eT SYAGRORUM˙ MIRUM
qUe de eA ACCIPIMUS CUM PhOe
NICe AUe˙ qUAe PUTATUR eX
hUIUS PALMAe ARGUMeNTO
NOMeN ACCePISSe˙ .NTeR MO

a, vid. proleg. p. XXII, *ita* Sill. — *differentias* Sill.

41. *Appellant vere* pr. m., *appellavere* s. m., ita Sill. — *honorem* a, *ab re* Sill. — *servabantur* β, *servarentur* Sill. — *Bagou; ita vocant* Sill. — *l* Sill. — *dominantis* Sill. — *at* Sill. — *optinent* Sill.

42. *Candidae, rotundae* Sill. — *men* laps. calami pro *nomen*, vid. proleg. ꞆXIV. — *e earum*, vid. proleg. p. XXXVI, *e* (i. e. *et*) *earum* conicimus, proleg. p. XX, *earum* Sill. — *accipimus* θTd, *accepimus* Sill. — *inter* R, *m* Sill.

Fol. 57ᵇ. p. 115. *Q. XVII f.*

PLIN· SEC· NATVR· HIS·

RI AC RENASCI EX SE IPSA· ERAT QUA[TAE]
CUM PRODEREM FERTILIS· POMUM[UM]
IPSUM GRANDE DURUM· HORRI
DUM· ET A CETERIS GENERIBUS DIS
TANS SAPORE QUODAM FERTINAE
IN APRIS EUIDENTISSIMO· QUAE
CAUSA NOMINIS· QUARTA AUCTO
RITAS SANDALIDUM· A SIMILITUDI
NE APPELLATORUM· IAM IN AETHIO
PIAE FINE QUINQUE HARUM· QUI
PLURIMAS ARBORES TRADUNT· NO[N̄]
RARITATE MAGIS QUAM SUAUITA
TE MIRABILES· AB HIS CARIOTAE MA
XIME CELEBRANTUR· ET CIBO QUI
DEM· SED ET SUCO UBERRIMAE· EX
QUIBUS PRAECIPUA UINA ORIEN[NT]I·
INIQUA CAPITI UNDE POMO NO
MEN· SED UT COPIA IBI ADQUE FER
TILITAS· ITA NOBILITAS IN IUDEA·
NEC IN TOTA· SED HIERICUNTE
MAXIME· QUAMQUAM· LAUDA
TA ET HARCELAIDE AD PHASELIDE·
ADQUE LIUIADE GENTIS· AD EIUS
DEM CONUALLIBUS· DEOS IS PRAE
CIPUA· SUCO PINGUI· LACTANTIBUS
QUODAM· QUAE UNI SAPARO IN

eratque cum haec Sill.

§ 43. *Et a* a d β γ, *a* om. Sill. — *fertinae* pr. m., *ferinae* s. m. — *eviden*
Sill. — *appellatarum* Sill. — *harum* S a d, *earum* Sill. — *mirabilis* Sill.

§ 44. *Caryotae* Sill. — *atque* Sill. — *Iudaea* Sill. — *laudata* R a, *la*
Sill. — *Archelaide* Sill. — *ad* laps. calami pro *ac*, vid. p. 134, 23, *et* Sill. —
Sill. — *gentis eiusdem* Sill. — *dos his* Sill. — *lactentibus* Sill. — *quod*
vini sapore Sill.

LIB· XIII

MeLLe PRAedULCI SICCIOReS· eX 45
hOC GeNeRe NICOLAI Sed AMPLI
TUdINIS PRAeCIPUAe qUATeRNU[M]
CUBITORUM LONGITUdINe[M] eF
FIUNT MINUS SPeCIOSAe Sed SA
PORe CARIOTARUM SOROReS· eT
OB hOC AdeLPhIdeS dICTAe· PRO
XIMAM SUAUITATeM hABeNT NO[N]
TAMeN eANdeM· TeRTIUM eX hIS
GeNUS PATeTAe NIMIO LIqUO
Re ABUNdANT RUMPITqUe Se P.
MI IPSIUS eTIAM IN SUA MATRe
eBRIeTAS· CALCATIS SIMILIS SUU[M] 46
GeNUS e SICCIORe TU... dACTY
LIS PRAeLONGA ...CILITATe CUR[UR]
UATIS INTeRIM· NAM qUOS eX
hIS hONORI deORUM dAMUS·
ChYdeOS APPeLLAUIT IUdAeA
GeNS· CONTUMeLIA NUMINUM
INSIGNIS TheBAIdI· IN TOTUM A
ReNTeS· AdqUe ARABIAe MACRO
qUe CORPORe eXILeS· eT AdSIdUO
UAPORe TORReNTe· CRUSTAM
UeRIUS qUAM CUTeM OBdUCUN·[NT]
IN IPSA qUIdeM eThIOPIA FRIA 47
TUR hAeC· TANTA eST SICCITAS· eT

uaterni Sill. — *effiunt*, vid. proleg. p. XXIV, *efficiunt* Sill. — *ca-*
ill. — *abundat* Sill. — *pomi* Sill.

urba dactylis est Sill. — *gracilitate* Sill. — *quos* a β, *quas* Sill. —
ill. — *iudaeo* pr. m., sed *o* s. ms. lavando delevit et *Iudaea* rescri-
Thebaidi R, *In totum arentes Thebaicae* Sill. — *atque* Sill. — *et*
m. Sill.

ethiopia Sill.

Fol. 63ª. p. 126. *Q. XVII. f.*

PLIN· SEC· NATVR· HIS·

FARINAe MOdO SPISSATUR IN PA
NeM' GIGNITUR AUTeM IN FRUTI
Ce' RAMIS CUBITALIBUS' FOLIO LA
TIORe' POMO RUTUNdO Sed MAIO
Re QUAM MALI AMPLITUdINe'
COeCAS UOCANT' TRIeNNIO MA
TUReSCUNT' SeMPeRQUe FRUTI
CI POMUM eST' SUBNASCeNTe
ALIO TheBAIdIS FRUCTU' eXTeM
PLO IN CAdOS CONdITUR' CUM
SUI ARdORIS ANIMA' NI ITA FIAT
CeLeRITeR eXPIRAT' MARCeSCIT
QUe NON ReTORTUS FURNIS' e Re
LIQU . . eNeRe PLeBeIÆ UIdeN
TUR SYRIAe . . . UAS TRAGeMA
TA APPeLLANT' NAM IN ALIA PAR
Te PhOeNICeS CILICIAeQUe PO
PULARI ETIAM NOMINe A NOBIS
APPeLLANTUR BALANI' eORUM
QUOQUe PLURA GeNeRA dIF
FeRUNT FIGURA RUTUNdITA
TIS AUT PROCeRITATIS' dIFFeRUNT[UNT]
eT COLORe NIGRIOReS Ad RUBe[N̄]
TeS' NeC PAUCIOReS FICO TRAdU[N̄]
TUR COLOReS MAXIMe TAMeN
PLACeNT CANdIdI' STANT eT MAG

Q. XVII. f.

rotundo Sill. — *coecas* R θ a d, *coicas* Sill.

§ 48. *Fructus* Sill. — *exspirat* Sill. — *retostus* Sill. — *ex reliquo genere* S — *Syriae et quas* conicimus, *Syri* a d β γ, *et quas* omisso *Syriae* Sill.

§ 49. *Rotunditatis* Sill. — *ad* laps. calami pro *ac*, vid. p. 132, 22, *ac* Sill. *candidi' stant*, vid. proleg. p. XXIV, *candidi. Distant* Sill.

LIB· XIII

NITUdINe· PROUT MULTI CUBI
TUM eFFeCeRe qUIdAM SUNT
NON AMPLIOReS FABA· S·eRUAN
TUR· I deMUM qUI NASCUNTUR·
IN SALSIS. AdqUe SABULOSIS· UT
IN IUdAeA· AdqUe CYReNAICA
AFRICA· NON ITeM IN AeGYPTO
CYPRO· SYRIA· SeLeUCIA· ASSYRIA·
qUAMOBReM SUeS eT ReLIqUA
ANIMALIA· eX IIS SAGINANTUR
UITIATI· AUT UeTUSTI eIUS POMI S· 50
SIGNUM eST deCIdISSe· CANdA[M]
UeRRUCAM· qUA RACeMO AdhAe
SeRINT· ALeXANdRI MILITeS PAL
MIS UIRIdIBU. . TRANGULATI
SUNT IN CedROSIS· Id FACTUM eST
POMI GeNeRe ALIBI COPIA eUeNIT·
eST eNIM TANTA SUAUITAS MUS
TeIS· UT FINIS MANdeNdIS NO[N]
NISI PeRICULO FIAT· SYRIA PRAe 51
TeR hANC PeCULIAReS hABeT AR
BOReS IN NUCUM. GeNeRe BISTA
CIA· NOTA PROdeSSe AdUeRSUS
SeRPeNTIUM MORSUS TRAdU[N]
TUR· eT POTU eT CIBO IN FICORUM[UM]
AUTeM CARICAS· eT MINOReS

hi Sill. — *atque* Sill. — *et Cyrenaica* Sill. — *Assyria* R, *Assyriae* Sill. — *his* Sill.

§ 50. *S signum* pr. m., prius *s* s. m. deletum, vid. proleg. p. XXIV. — *decidisse* Pint. *β*, *cecidisse* Sill. — *candam*, vid. proleg. p. XXIV. p. 134, 26, *candidam* Sill. — *viridibus strangulati* Sill. — *Gedrosis* Sill. — *mandendi* Sill.

§ 51. *Peculiaris* Sill. — *bistacia*, vid. proleg. p. XXXI, *pistacia* Sill. —

Fol. 117a. p. 234. *Q. XVIII. f. 1.*

PLIN· SEC· NATVR HIS

EIUSDEM GENERIS QUAS COTTA
NA UOCANT· ITEM PRUNA IN DAMAS
CO MONTE NATA ET MYXAS UTRUM[UM]
QUE IAM FAMILIAREM ITALIAE·
MIXIN IN AEGYPTO· UINA FIUN[NT]
IUNIPIRIS SIMILE· HABET PHOENI 52
CE CEDRUM MINOREM· DUO
EIUS GENERA LYCIA· ET PHOENI
CIA DIFFERUNT FOLIO· NAMQUE
DURUM· SPINOSUM ACUTUM
HABET EXYCEDROS UOCATUR·
RAMOSA ET NODIS INFESTA· ALTE
RAM ODORE PRAESTANS· FRUC
TUM FERUNT MYRI MAGNITUDI
NE· DULCEM SAPORE· ET MAIORIS 53
CEDRI· DUO GENERA· QUAE FLORES
FRUCTUM NON FERT· FRUCTIFERA
NON FLORET· ET IN EA ANTECEDEN
TEM FRUCTUM OCCUPAT NOUUS·
SEMEN EIUS CUPRESSO· SIMILE·
QUIDAM CEDRELATEN UOCAN·[NT]
EX HAC RESINA LAUDATISSIMA·
MATERIAE UERO IPSI· AETERNI
U
TAS· ITAQUE ET SIMILACRA DEO
RUM EX EO FACTITAUERUNT· CE
DRINUS EST ROMAE IN DELUBRO

quae Sill. — *myxa* Sill. — *utramque* Sill. — *e myxis in* Sill. — *et vina* Sill.

§ 52. *Iuniperi* Sill. — *similem* Sill. — *nam quae* Sill. — *acutum, spinosum* Sill. — *oxycedros* Sill. — *altera* Sill. — *praestans* Tad, *praestat* Sill. — *myri*, *t* in media voce omissum vid. p. 11, 22, *myrti* Sill.

§ 53. *Flores* i. e. *florens*, vid. proleg. p. XXXII, *floret* Sill. — *novos* Sill. — *similacra* pr. m., *simulacra* s. m. — *ex ea* Sill. —

LIB· XIII

APOLLO SIANUS SeLeUCIA AdUeC
TUS· CedRO SIMILIS IN ARCAdIA eST
ARBOR· IN PhRYGIA FRUTeX UO
CATUR CedRIS· SYRIA eT TeReBe[N̄] 54
ThUM hABeT· eX IIS MASCULUS SI
Ne FRUCTU· FeMINARUM dUO Ge
NeRA· ALTeRI FRUCTUS RUBeT LeN
TIS MAGNITUdINe ALTeRI PALLI
dUS CUM UITe MATUReSCIT· NO[N̄]
GRANdIOR FABA· OdORe IUCUN[UN]
dUS TACTU ReSINOSUS
CIRCA IdeN TROAdIS· eT IN MACe
dONIA BReUIS ARBOR hAeC AT
QUe FRUTICOSA· IN dAMASCO SY
RIAe MAGNA MATeRIeS eI· AdMO
dUM LeNTA AC FIdeLIS· Ad UeTUS
TATeM NIGRI SPLeNdORIS FLOS
RACeMOSUS OLIUAe MOdO· Sed
RUBeNS· FOLIA deNSA FeRT eT
FOLLICULOS eMITTeNTeS QUAe
dAM ANIMALIA· CeU CULICeS Le[N̄]
TOReMQUe ReSINOSUM· QUI eT
eX CORTICe eRUMPIT
eT RhUS SYRIAe MASCULA FeRT STe 55
RILI FeMINA· FOLIO ULMI PAULO
LONGIORe eT PILOSO· FOLIORUM

labam *os* omissam vid. proleg. p. XXIV. p. 93, 2, *Sosianus* Sill.
ll.

ebinthum Sill. — *ex his* Sill. — *mascula est* Sill. — *iucundior* Sill.
R, *emittentis* Sill. — *et* om. Sill.

Fol. 92a. p. 184. Q. XVIII f. 1 Q. X

SeMPeR INTeR Se CONTRARI Pe
dUCULI˙ GRACILI BReUIqUe RAMO˙
PeLLeS CANdIdAe CONFICIUNTU[UR]
IS SeMeN LeNTIS SIMILe˙ CUM U
UA RUBeSCIT˙ qUOd UOCATUR RS˙[OS]
MedICAMeNTIS NeCeSSARIUM
eT AeGYPTO MULTA GeNeRA qUAe 56
NON ALIUBI˙ ANTe˙ OMNIA FICUS
OB Id AeGYPTIA COGNOMINeA
TA˙ ARBOR MORO SIMILIS FOLIO
MAGNITUdINe ASPeCTU˙ POMU[M]
FeRT NON RAMIS Sed CAUdICe
FeRT IPSO˙ IdqUe FICUS eST PRAe
dULCIS˙ SINe GRANIS INTeRIORI
BUS˙ PeRqUAM FeCUNdO PROUe[N]
TU˙ SCALPeNdO TANTUM FeRReIS
UNGUIBUS ALITeR NON MATU
ReSCIT˙ Sed CUM hOC FACTUM eST˙ 57
qUARTO dIe deMeTITUR˙ ALIO SUB
NASCeNTe SePTeNO ITA NUMe
ROSA PARTU PeR SINGULAS AeS
TATeS˙ ITA MULTO LACTe ABUNdA[N]
Te˙ SUBNASCITUR˙ eTIAMSI NON
SCALPATUR FeTUS qUATeR AeS
TATe˙ PRIOReMqUe eXPeLLIT IM
MATURUM˙ MATeRIeS PROPRII

§ 55. *Contrariis* Sill. — *pediculis* Sill. — *iis* Sill. — *lentis* R, *lenti* Sill.

§ 56. *Alibi* Sill. — *cognomine* pr. m., *cognominata* s. m., ita Sill. — *adspectu* Sill. — *caudice ipso* Sill.

§ 57. *Ita* om. Sill. — *inmaturum* Sill. —

LIB· XIII

GENERIS INTER UTILISSIMAS
CAESA· STATIM STAGNIS MERGI
TUR· HOC EST EIUS SICCARI· ET PRI
MO SIDIT· POSTEA FLUITARE INCI
PIT· CERTOQUE EAM SUGIT ALIE
NUS UMOR· QUALI QUI ALIAM •
OMNEM RIGAT CUM INNATARE
COEPERIT TEMPESTIUAE HABET
SIGNUM HOC SIMILIS QUADA[M] 58
TENUS QUAE UOCATUR CYPRIA
FICUS IN CRETA· NAM ET IPSA CAU
DICE IPSO FERT POMUM ET RAMIS
CUM IN CRASSITUDINEM ADO
LEUERE· DET HAEC GERMENT EM
MITTIT SINE ULLIS FOLIIS RADI
CIS SIMILES CAUDEX· ARBORIS
SIMILIS POPULO· FOLIUM ULMO
FRUCTUS QUATERNOS FUNDIT
TOTIENS ET GRAETAT· SED GROS
SUS EIUS NON MATURESCIT NI
SI INCISURA EMISSO LACTAE SUA
UITAS ET INTERIORA FICI MAG
NITUDO SORUI SIMILIS· ET QUA[M] 59
IN IONES CERAUNIAM UOCAN·[NT]
TRUNCO ET IPSA FERTILIS POMUM[UM]
SILIQUA· OB ID QUIDAM AEGYP

m. Sill.

Huic Sill. — *illa caudice* Sill. — *adulevere* Sill. — *det* laps. calami
sed Sill. — *germent*, vid. proleg. p. XXIV, *germen* Sill. — *em mittit*,
eg. p. XXIV. — *radicis* β, *radici* Sill. — *similis* θ a γ, *simile* Sill. —
at Sill. — *lactae* pr. m., *lacte* s. m. — *sorvi*, vid. p. 224 in notis,

In om. Sill. — *siliquae* Sill. —

Fol. 83b. p. 167. *Q. XVIII.*

PLIN· SEC· NATVR· HIS

TIAM FICUM dIXeRe eRRORe
MANIFeSTO NON eNIM IN Ae
GYPTO NASCITUR˙ Sed IN SYRIA
IONIAqUe˙ eT CIRCA GNIdUM˙ Ad
qUe IN RhOdO˙ SeMPeR COMAN-
TIBUS FOLIIS˙ FLORe CANdIdO
CUM UeheMeNTIA OdORIS˙ PLA[N]
TIGeRA IMIS PARTIBUS˙ eT IdeO
SUPeRFICIO FLAUeSCeNT˙ SUCU[M]
AUFeReNTe SUBOLe POMA ANTe
CedeNTIS ANNI CIRCA CANIS OR
TUS deTRACTO STATIM ALTeRUM[UM]
PARIIT˙ POSTeA FLORet PeR ACTU
RUM˙ hIeMe FeTUS eIUS NUTRIe[N]
Te˙ AeGYTUS eT PeRSITAM ARBO
ReM SUI GeNeRIS hABeT˙ SIMILe[M]
PRO FOLIA ReTINeNTeM˙ FeRTILI
TAS AdSIdUA eIUS SUBNASCeN
Te CRASSO FRUCTU MATURITAS˙
eTeSIARUM AdFLATU˙ POMUM
LONGIUS PIRO˙ INCISUM AMYG
dALAe PUTAMINe˙ eT CORIO˙ COLO
Re heRBIdO˙ Sed UBI NIX ILLI hU
IC PRUNUM dIFFeReNS˙ BReUI
TATeM AC MOLLITIA˙ eT qUAMUIS
BLANdIATUR PRAedULCIS SUAUI

errorem pr. m., *errore* s. m., sive *m manifesto* pr. m., vid. proleg. p. XX XXIV. — *Gnidum* d$\beta\gamma$, vid. p. 115, 7, *Cnidum* Sill. — *atque* Sill. — *su ficie* Sill. — *flavescens* Sill. — *pomo* Sill. — *pariit* pr. m., *parit* s. m. *acturum*, vid. proleg. p. XXIII, *arcturum* Sill. — *eius* om. Sill.

§ 60. *Aegytus* laps. calami, vid. proleg. p. XXIII, *Aegyptus* Sill. — *P cam* Sill. — *pro* laps. calami, *piro* Sill. — *ei* Sill. — *crastino* Sill. — *inch* Sill. — *nix*, vid. proleg. p. XXX, *nux* Sill. — *brevitatem* pr. m., *brevitate* s

TAS· INNOCUUM MATeRIeS BONITA 61
Te· FIRMITUdINe· NIGRITIA QUeQ·[Ue]
NIhIL dIFFeRENS A LOTO SIMULA
CRA eT eX eA FACTITAUeRe
NON eAdeM GRATIA· QUAMQUA[M]
FIdeLI MATeRIe· eX ARBORe QUA[M]
BALANUM APPeLLAUIMUS· MAG
NA eX PARTe CONTORTAe· NAUA
LIS ITAQUe TANTUM eST· AT e dIUeR 62
SO CUCI IN MAGNO hONORe PAL
MAe SIMILIS QUANdO eT eIUS
FOLeIS UTUNTUR Ad TeXTILIA
dIFFeRT· QUOd IN BACChIA RAMO
RUM SPARGITUR· POMO MAGNI
TUdO QUAe MANUM IMPLeAT·
COLOS FULUUS COMMeNdABI
LIS· SUCO eX AUSTeRO dULCI· LIG
NUM INTUS GRANde FIRMAe
QUe dURITIAe· eX QUO UeLAReS
deTORNANT ANULOS· IN eO NU
CLeUS dULCIS dUM ReCeNS eST
SICCATUS dUReSCIT Ad INFINI
TUM UT MANdI NON POSSIT· NI
SI SI PLURIBUS dIeBUS MACeRA
TUS· MATeRIeS CRISPIORIS eLeGA[N]
TIAe· eT OB Id PeRSIS GRATISSIMA

61. *Nihil* a d β γ, *nihilo* Sill. — *et* om. Sill. — *contortae* R, *contorta* Sill.

62. *Foliis* Sill. — *bacchia* laps. calami, vid. proleg. p. XXIII. p. 140, 12. 15, *bracchia* Sill. — *inpleat* Sill. — *fulvos*, *commendabili* Sill., *fulvus comlabilis* a d β γ. — *velaris* Sill. — *nisi* omisso *si* Sill.

Fol. 24b. p. 49. *Q. XVIII. f. 4*

PLIN· SEC· NATVR· HIS

63 Nec MINUS SPINA CeLeBRATUR
IN eAdeM GeNTe dUMTAXAT NI
GRA qUONIAM INCORRUPTA eTIA[M]
IN AqUIS dURAT· OB Id UTILISSIMA
NAUIUM COSTIS· CANdIdA FACI
Le PUTReSCUNT ACULeI SPINARUM[UM]
eT IN FOLIS· SeMeN IN SILIqUIS· qUO
CORIA PeRFICIUNT GALLIAe· UICe
FLOS eT CORONIS IUCUNdUS· eT
MedICAMeNTIS UTILIS· SI MANAT[AT]
ṫ eT CUMMIS eX eA· Sed PRAeCIPUA
UTILITAS qUOd CAeSA ANNO TeR
TIO ReSURGIT CIRCA TheBAS· hAeC
UBI eT qUeRCUS eT PeRSIA eT OLIUA·
CCC· A NILO STAdIIS SILUeSTRI T^R^AC
64 TU eT SUIS FONTIBUS RIGUO· IBI
eT PRUNUS AeGYPTIA· NON dIS
SIMILIS SPINAe PROXIMAe dIC
TA· POMO MeSPILI MATUReSCeNS·
BRUMA· NeC FOLIA dIMITTeNS· LIG
NUM IN POMO GRANde· Sed COR
PUS IPSUM· NATURA eT COPIA MeS
SIUM IN^S^TAR INCOLIS PURGATUM
TUNdUNT SeRUANTqUe eIUS OF
65 FAS SILUeSTRIS FUIT· eT CIRCA Me[M]
PhIN ReGIO TAM UASTIS ARBORIB·[US]

Q

§ 63. *Candida* ad βγ, *candidae* Sill. — *aculeus* Sill. — *foliis* Sill. — *gallae* Sill. — *manat t*, vid. proleg. p. XXIV, *utilis si/ma⌒nat* (i. e. *utilis si manat*) B, unde Sill. coniecit: *utilissima. Manat.* — *persia*, *persica* Barbar. dβγ, *persea* Sill. — *tactu* pr. m., *tractu* s. m.

§ 64. *Proxume dictae* Sill. — *copiaque* omisso *et* Sill. — *intar* pr. m., *instar* s. m. — *purgatum enim* Sill.

§ 65. *Memphim* Sill. —

f. 5. *Fol. 31ª. p. 62.*

LIB· XIII

UT TeRNI NON qUIReNT CIRCUM
PLeCTI UNIUS˙ PeCULIARI MIRACULO˙
NeC POMUM PROPTeR USUM UeL ALI
qUeM Sed eUeNTUM˙ FACIeS eST
SPUMAe˙ FOLIA hABeT CeU PINNAS
qUAe TACTIS AB hOMINe RAMIS CA
dUNT PROTINUS AC POSTeRA ReNAS
CUNTUR˙ CUMMIM OPTIMAM eS 66
Se eX AeGYPTIA SPINA CONUeNI
NIT UeRMICULATAM˙ COLORe GLA
UCO˙ PURAM SINe CORTICe˙ deNTI
BUS AdhAeReNTeM˙ PRAeTIUM
eIUS IN LIBRAS˙ ✱ III· deTeRIOR AM
MYGdALIS AMARIS˙ eT CeRASO PeS
SIMAe PRUNIS˙ FIT IN UITIBUS IN 67
FANTIUM ULCeRIBUS APTISSIMA˙
eT ALIqUANdO IN OLeA deNTIU[M]
dOLORI˙ ULMO eTIAM˙ IN CORYCO
MONTe CILICIAe˙ AC IUNIPIRO˙ Ad
NIhIL UTILeS˙ eX GUMMI UeRO CU[M]
MI˙ eT CULICeS IBI NASCUNTUR˙
FIT eT e SARCOCOLLA˙ ITA UOCATUR[UR]
ARBOR˙ eT CUMMIS UTILISSIMA
PICTORIBUS AC MedICIS SIMILIS
POLLINI TURIS˙ eT IdeO CANdIdA
qUAM RUFA MeLIOR˙ PRAeTIUM

ill. — *spinae* Sill. — *postea* Sill.

nveninit pr. m., *convenit* s. m. — *pretium* Sill. — *am mygdalis*, vid.
XXIV, *ex amygdalis* Sill. — *pessuma e* Sill.

et in Sill. — *iunipiro* R, *iunipero* Sill. — *ex ulmi vero* Sill. — *et*
l, *et* om. Sill. — *pretium* Sill. —

Fol. 31ᵇ. p. 63. Q. XVIII. f. 5.

PLIN· SEC· NATVR· HIS

eIUS ·qs· NONdUM PALUSTRIA AT 68
TINGIMUS Sed FRUTICeS AMNIU[M]
PRIUS TAMeN QUAM dIGReDIA
MUR
AB AeGYPTO eT PAPYRI NATURA
dICeTUR· CUM ChARTAe USU MA
XIMe hUMANITAS UITAe CONS
TeT CeRTe MeMORIA e hANC ALe
XANdReA NISI UICTORIA RePeR
TAM AUCTOR eST ·M· UARRO· CON
dITA IN AeGYPTO ALeXANdRIA
ANTeA NON FUISSe ChARTARU[M]
USUM· IN PALMARUM FOLIIS PRI
MO SCRIPSITATUM· deIN QUARU[N]
dAM ARBORUM LIBRIS· POSTeA 69
PUBLICA MONUMeNTA PLUMBeIS
UOLUMINIBUS· MOX eT PRIUATA
LINTeIS CONFICI COePTA· AUT
CeRIS· PUGILLARIUM eNIM USU[M]
FUISSe· eTIAM ANTe TROIANA
TeMPORA INUeNIMUS APUT hO
MeRUM· ILLO UeRO PROdeNTe· Ne
TeRRAM QUIdeM IPSAM QUAe
NUNC AeGYPTUS INTeLLeGITUR·[UR]
CUM IN SeBeNNIUTICO eT SAI
TAe eIUS NOMO OMNIS ChARThA

qs·˙ i. e. *quod supra,* vid. proleg. p. XX.

§ 68. *Nec frutices* Sill. — *memoria e, e* pro *et* vid. proleg. p. XX, XXIII (*t* in fine vocis omissum) p. 76, 25. 148, 22, *memoria. Et* Sill. — *Alexandres* R, *Alexandri magni* omisso *nisi* Sill. — *antea* coniecit Urlichs in vind. Plinian. p. 174, *ante ea* Sill. — *scripsitatum*, comprobat hanc formam p. 153, 11 et *scripsurio*, quod vocabulum in S. Augustini epistolarum codicibus mss. saec. VIII, IX legi meminimus, *scriptitatum* Sill.

§ 69. *Monimenta* Sill. — *apud* Sill. — *ipsam totam fuisse* Sill., *totam fuisse* omitt. RTad. — *Aegyptus appelletur* Sill., *appelletur* omitt. ad$\beta\gamma$. — *Sebennitico* pr. m., *Sebennutico* s. m., *Sebennytico* Sill. — *Saite* Sill. — *charta* Sill. —

LIB· XIII

NA . . . .
TAM NILO SIqUIdeM A PhARO IN 70
SULA qUAe NUNC ALeXANdRIAe
PONTe IUNGITUR NOCTIS dIeIq'[Ue]
UeLIFICO NAUIGI CURSU TeRRA[M̄]
AFUISSe PROdIdIT· MOX AeMU
LATIONe CIRCA BIBLIOThecAS Re
GUM PTOLeMAeI· eT eUMeNeS·
SUBPRIMeNTe CARThAS PTOLe
MeO IdeM UARRO MeMBRANAS
PeRGAMI TRAdIT RePeRTAS· POSTeA
PROMISCUe RePATUIT USUS ReI·
qUA CONSTAT IMMORTALITAS
hOMINUM· PAPYRUM eRGO NAS 71
CITUR IN PALUSTRI AAeGYPTIA UT[UT]
qUIeSCeNTIBUS NILI AqUIS
UBI eUAGATAe ST$\overset{\text{G}}{\text{A}}$NANT· dUO CU
BITA NON eXCedeNTe ALTITUdI
Ne GYRGYTUM BRAChIALI RAdI
CIS OBLIqUe· CRASSITUdINe· TRIA[N̄]
GULIS LATeRIBUS deCeM NON AM
PLIUS CUBITORUM LONGITUdI
NeM IN GRACILITATeM FASTIGA
TUM ThYRSI MOdO CACUMeN
INCLUdeNS· NULLO SeMINe AUT[UT]
USU eIUS ALIO qUAM FLORIS· Ad

. . . . ., reliqua iam legi nequeunt, quod secunda scriptura bis rescripta ıtur, *nascatur*, *postea adaggeratam* Sill.
70. *Abfuisse* Sill. — *Eumenis* Sill. — *supprimente* Sill. — *carthas*, vid. g. p. XXXII, *chartas* Sill. — *Ptolemaeo* Sill. — *patuit* Sill. — *inmorta-* Sill.
71. *Palustri aaegyptia ut* legimus, vid. proleg. p. XXXVI, neque *palustria* ›ti *aut*, *palustribus Aegypti aut* Sill. — *stanant* pr. m., *stagnant* s. m. — *tum* Sill. — *bracchiali* Sill. — *obliquae* Sill. — *triangulis* a d β γ, *trian-* Sill. — *longitudine* Sill.

PLIN· SEC· NATVR· HIS

deOS CORONANdOS RAdICIB·[US] IN 72
COLAe PRO LIGNO UTUNTUR NeC
IGNIS TANTUM GRATIA SeD ALI
qUOqUe UTeNSILIA UASORUM
eX IPSO qUIdeM PAPYRO NAUI
GIA TeXUNT· eT e LIBRO UeLA· TeGe
TeSqUe· NeC NON eT UeSTeM· eTIA[M]
STRAGULA AC FUNeS· MANdUNT
qUOqUe CRUdUM deCOCTUMq·[Ue]
SUCUM TANTUM deUORANTeS·
NASCITUR eT IN SYRIA CIRCA qUe 73
M OdORATUS ILLe CALAMUS LACU[UM]
NeqUe ALIS USUS eST qUAM INde
FUNIBUS· ReX ANTIGONUS IN NA
UALIBUS ReBUS· NONdUM SPARTO
COMMUNICATO NUPeR eT ᴵN eUP·
PhRATe NASCeNS CIRCA BABYLO
NeM PAPYRUM INTeLLeCTUM
eST· eUNdeM USUM hABeRe ChAR
TAe· eT TAMeN AdhUC MALUNT
PARThI UeSTIBUS LITTeRAS INTe
XeRe· PRAePARATUR eX eO ChAR 74
TA dIUISO ACU IN PRAeTeNUeS
SeD qUAM LATISSIMAS PhILYRAS·
PRINCIPATUS MedIO· ATqUe IN
de SCISSURAe ORdINe· hIeRATICA

§ 72. *Sed ad alia* Sill. — *stragula* r, *strangula* ad, *stragulam* Sill. — *funis* Sill.

§ 73. *Aliis* Sill. — *communicato* Sill. — *et n* pr. m., *et in* s. m. — *eup phrate* pr. m., vid. proleg. p. XXIV, *Euphrate* s. m.

§ 74. *Praeparatur — charta* Rar, *praeparantur — chartae* Sill. — *praetenuis* Sill. — *philyras*, vid. proleg. p. XXXV, *philuras* Sill.

APPeLLABATUR ANTIQUITUS
ReLIGIOSIS TANTUM UOLUMINI
BUS dICATA˙ QUAe AdULATIONe
AUGUSTI NOMeN ACCePIT˙ SICUT
SeCUNdA LIUAe A CONIUGe eIUS
ITA deSCeNdIT hIeRATICA IN TeR
TIUM NOMeN˙ PROXIMUM AM 75
PIThEATRITICAe dATUM FUeRAT
A CONFeCTURAe LOCO˙ eXCePIT
hANC ROMAe˙ FANNI SAGAX OF
FICINA TeNUATAMQUe CURIOSA
INTeRPOLATIONe˙M PRINCIPA
LeM FeCIT e PLeBeIA˙ Sed NOMe[N]
eI dedIT˙ QUAe NON eSSeT ITA Re
CURATA˙ IN SUO MANSIT AMPhI
TheATRITICA˙ POST hANC SALTICA 76
AB OPPIdO˙ UBI MAXIMA FeRTILI
TAS eX UILIORIBUS RAMeNTIS˙
PROPRIORQUe eTIAMNUM COR
TICI TAeNeOTICA˙ A UICINO IAM
LOCO PONdeRe IAM hAeC NON
BONITATe UeNALIS˙ NAM eMPO
RITICA INUTILIS SCRIBeNdO˙ IN
UOLUCRIS ChARTARUM˙ SeGeS
TRIUMQUe MeRCIBUS USUM PRAe
BeT˙ IdeO MeRCATORIBUS COGNO

e pr. m., *Liviae* s. m.

5. *Ampitheatriticae* laps. calami pro *amphitheatriticae*, vid. v. 15, *amphi-*
tica R, deest apud Forcell., *amphitheatricae* Sill. — *interpolationem*
, *interpolatione* s. m. — *et nomen* Sill. — *dedit ei* Sill. — *amphitheatri-*
, *amphitheatrica* Sill.

6. *Saitica* Sill. — *propiorque* Sill. — *Taneotica* θ, — *neo* — RSTadγ,
otica Sill. — *vicino loco* Sill. — *emporetica* Sill. — *a mercatoribus* Sill. —

Fol. 97a. p. 194. *Q. XVIII. f. 1.*

PLIN· SEC· NATVR· HIS

MINATA·POST hANC PAPYRUM
eST·eXTReMUMqUe eIUS SCIRPO
SIMIL^{e}IS AC Ne FUNIBUS qUIde[M]
NISI IN UMORe UTILe TeXITUR· 77
TeXITUR OMNIS MAdeNTe TA
BULA NILI AqUA TURBIdUM LI
qUORUM GLUTINIS PRAeBeT IN
ReCTUM PRIMO SUPINA TABULAe
SChIdA AdLINITUR MAGNITUdI
Ne PAPYRI·qUAe POTUIT eSSe ReSIG
MINIBUS UTRIMqUe AMPUTA
TIS·TRAUeRSA POSTeA CRATeS PeR
AGIT·PRAeMITUR eRGO PRAeLIS·eT
SICCANTUR SOLe PLAGULAe Adq·[Ue]
INTeR Se IUNGUNTUR·PROXIMA
RUM SeMPeR BONITATIS deMIN
UTIONe Ad deTeRRIMAS·NUM
qUAM PLUReS SCAPOS qUAM UI
CeNAe·MAGNA IN LATITUdINe 78
eARUM dIFFeReNTIA ·XIII dIGI
TORUM·OPTIMIS dUO deTRAhU[N]
TUR·hIeRATICA e^{T} FANNIANA de
NOS hABeT·eT UNO MINUS AM
PITeATRICA PAUCIOReS SALTIGA
NeC MALLIO SUFFICIT·NAM eM
PORITICAe BReUITAS·SeX dIGI

similis pr. m., *simile* s. m.

§ 77. *Texitur· texitur*, vid. proleg. p. XXV. — *turbidus liquor vim* Sill., *liquorum* R. — *scid.* R, *scheda* Sill. — *longitudine* Sill. — *resegminibus* Sill. — *transversa* Sill. — *premitur* Sill. — *deinde prelis* Sill. — *atque* Sill. — *scapo* Sill.

§ 78. *Hieraticae fanniana* pr. m., ita Sill., cuius codd. plerumque lectiones pr. ms. palimpsesti sequuntur, vid. proleg. p. XXXVIII, *hieratica et fanniana* s. m., *e* sigla pro *et*, vid. proleg. p. XX. p. 144, 8. — *ampiteatrica* laps. calami pro *amphitheatritica*, vid. proleg. p. XXIV. p. 147, 8, 15. — *Saitica* Sill. — *malleo* Sill. — *emporeticae* Sill. —

LIB· XIII

TOS NON eXCeDIT· PRAeTeReA SPeCTA
TUR IN ChARTIS· TeNUITAS· DeNSI
TAS· CANDOR· LIUOR· PRIMATUM 79
MUTAUIT CLAUDIUS CAeSAR NI
MIA QUIPPe AUGUSTAe TeNUITAS
TOLeRANDIS NON SUFFICIeBAT
CALAMIS AD hOC TRAMITTeNS LIT
TeRIS LITURAe MeTUM ADFeReBAT
eX ADUeRSIS· eT ALIAS INDeCORO
UISU PeRTRALUCIDA· IGITUR e Se
A
CUNDO CORIO· STATUMIN FACTA
SUNT· e PRIMO SUBTeMINA· AUXIT 80
eT AMPLITUDINeM PeDALI MeN
SURA· eRAT eT CUBITALIS MACRO
COLLIS SeD RATIO DePRehENDIT
UITIUM· INIUS SChIDAe ReUULSIO
Ne PLUReS INFeSTANTe PAGINAS
L
OB hAeC PRAeLATA OMNIBUS CAU
DIA AUGUSTAe IN ePISTULIS AUC
TORITAS ReLICTA LIUIANA NAM
TeNUIT CUI NIhIL e PRIMA eRAT
SeD OMNIA e SeCUNDA SCABRI 81
TIA LeUIGATUR DeNTe CONChAUe·
SeD CADUCAe LITTeRAe FIUNT· MI
NUS SORBeT POLITURA· ChARTA MA
GIS SPLeNDeT ReBeLLAT SAePe UM[UM]OR[OR]

l.

ramittens a, *transmittens* Sill. — *litteras* Sill. — *adversis* TKdβ,
.. — *pertralucida* a, *pertranslucida* Sill. — *e secundo* γ, *secundo* Sill.
n pr. m., *statumina* s. m. — *e primo* Rdβγ, *et primo* Sill.

Latitudinem Sill. — *pedalis* Sill. — *unius schedae revolsione plu-*
. *caudia* pr. m., *Claudia* s. m. — *suam tenuit* Sill. — *e secunda β*,
l.

PLIN· SEC· NATVR· HIS

INCURIOSAE DATUS PRIMO MALLEO
QUE DEPREHENDITUR ET LENTIGO
OCULO SED INSERTA MEDIS GLUTI
NAMENTIS TAENEA FUNGO PAPY
RI BIBULA· UIX NISI LITTERA FUNDE[N]
TE SE· TANTUM INEST FRAUDIS· ALIIS[US]
IGITUR· ITERUM TEXENDIS LABOR
GLUTINUM UULGARE E POLLINIS· 82
FLORE TEMPERATUR FELUENTE AQUA·
MINIMO ACETI ASPERSU NAM FA
BRILE CUMMIQUE FRAGILIA SUNT·
DILIGENTER CURA MOLLIA PANIS
FERMENTATI COLATA AQUA FERUEM
TE MINIMUM HOC MODO INTERGE
RIUI· ADQUE ETIAM NILI LENITAS
SUPERATUR· OMNE AUTEM UEL UE
TUSTIUS ESSE DEBET UNO DIE· NEC
RECTIUS· POSTEA MALLIO TENUATUR·[UR] 83
ET GLUTINO PERCURRITUR ITERUM[UM]
QUE CONSCRIPTA ERUGATUR AAD
QUE EXTENDITUR MALLEO· ITA SIN[NT]
LONGINQUA MONIMENTA TIBE
RI GAIQUE GRACCHORUM MANUS·
APUT POMPONIUM SECUNDUM
UATEM CIUEMQUE CLARISSIMU[M]
UIDI ANNOS· FERE POST DUCENTS·[OS]

[Q.] XVIII.

§ 81. *incuriosae* pr. m., *incuriose* s. m. — *deprehenditur aut etiam odore cum fuerit indiligentior. Deprehenditur et* Sill., omisit antiquarius 35 vel 48 literas i. e. versum et dimidium vel duos archetypi, vid. proleg. p. XXXV, eadem verba om. R. — *oculo* pr. m., *oculi* vel *oculised* (i. e. *oculis sed*) s. m., *oculis* Sill. — *mediis* Sill. — *taenea*, —*ea* Rad, *taenia* Sill. — *volgare* Sill.

§ 82. *Felvente*, vid. proleg. p. XXII. p. 73, 6. 167, 9, *fervente* Sill. — *adsperso* Sill. — *cummisque* Sill. — *diligentior* Sill. — *fervemte*, vid. proleg. p. XXXV, *fervente* Sill. — *atque* Sill. — *Nili β*, *lini* Sill. — *autem glutinum nec vetustius* Sill. — *rectius* laps. calami, vid. proleg. p. XXIV. p. 134, 26, *recentius* Sill.

§ 83. *Malleo* Sill. — *et iterum* Sill., *iterum* omitt. RTa. — *conscripta* R, *conscripta / e⁀rug.* ad, *constricta* Sill. — *aadque*, vid. proleg. p. XXXVI, *atque* Sill. — *quae apud* Sill., *quae* omitt. Ra. — *post CC* Sill.

IAM UeRO CICeRONIS˙ AC dIUI AU
GUSTI˙ UeRGILIqUe˙ SAePeNUMe
RO UIdeMUS ~~eX~~ IN GeNTIA eXeMPLA˙.˙ 84
CONTRA ·M· UARRONIS SeNTeNTIA[M]
de ChARTIS RePeRIUNTUR NAM
qUe CASSIUS heMINA UeTUSTIS
SIMUS AUCTOR ANNALIUM qUAR
TO eORUM LIBRO PRODIdIT: GN· Te
ReNTIUM SCRIBAM AGRUM SUUM[UM]
IN IANICULO RePASTINANTeM˙
eFFOdISSe ARCAM˙ IN qUA NUMA
~~A~~ qUI ROMAe ReGNAUIT SITUS
FUISSeT˙ IN eAdeM LIBROS eIUS˙ 85
RePeRTUS· P· CORNeLIO P·˙ CeTheGO˙
M· BReBIO q· FILIO PAMPhILO COS˙
Ad qUOS A ReGNO COLLIGUNTUR
ANNI d̄XXXU h.. FUISSe e ChAR
TA MAIORe˙ eTIAMNUM MIRACU
LO˙ qUOd IN FOSSA dURAUeRINT˙
qUAPROPTeR IN Re TANTA IPSIUS
heMINAe UeRBA PONAM˙ MIRA
BANTUR˙ ALI qUOMOdO ILLI LIBRI
dURARe POSSeNT ILLe ITA RATIO
NeM ReddeBAT˙ LAPIdeM FUISSe
qUAdRATUM CIRCITeR IN MedIA
ARCA eUICTUM CANdeLIS qUOq·[Ue]

Exgentia pr. m., *ingentia* s. m. — *Cn.* Sill. — *Numa a* pr. m., *Numa* l. proleg. p. XXIV.

Repertos Sill. — *Cornelio L. F.* Sill. — *Baebio* Sill. — *Q. F. Tam-*. Sill., *Pamphilo* ad*βγ*. — *regno Numae* Sill. — *hos fuisse* Sill. — *quod tot* Sill., *tot* om. R. — *infossi* Sill. — *duraverint annis* Sill., . d. — *alii* Sill. — *potuissent* Sill. — *media arca βγ*, *medio arcae* *victum* i. e. *evinctum*, vid. proleg. p. XXXII, *vinctum* Sill. — *quoque* a, Sill.

UeRSU IN eO LAPIde INSUPeR LIBROS 86
INSITOS FUISSe· PROPTeReA ARBI
TRARIeR· NON COMPUTUISSe eT LI
BROS CITRATOS FUISSe· PROPTeReA
ARBITRARIeR· TINeAS NON TeTI
GISSe· IN IIS LIBRIS SCRIPTA eRANT[NT]
PhILOSOPhIAe PYThAGORICAe
eOSqUe COMBUSTOS· A q· PeTILIO
PRAeTORe· qUIA PhILOSOPhIAe
SCRIPTA eeSSeNT· hOC IdeM TRAdIT 87
PISO CeNSORIUS PRIMO COMMe[N]
TARIORUM· sed LIBROS SePTeM IU
RIS PONTIFICII TOTIdeM PYThAGO
RICOS FUISSe· TUdITANUS TeRTIO de
CIMO NUMAe deCReTORUM FUIS
Se· IPSe UARRO hUMANARUM AN
TIqUITATIUM UII ANTIAS ·II· LIBRO
FUISSe XII PONTIFICALeS LATINOS·
TOTIdeM GRAeCOS· PRAeCePTA PhI
LOSOPhIAe CONTINeNTeS· IdeM
TeRTIO eT SePONIT· qUO COMBURI
eOS PLACUeRIT· INTeR OMNeS Ue 88
RO CONUeNIT SIBYLLAM Ad TAR
qUINIUM SUPeRBUM TReS LIBROS
AdTULISSe· eX qUIBUS SINT dUO
CReMATI AB IPSA· TeRTIUS CUM CA

_ *versus* Sill.

§ 86. *Computuisse* R, *conputuisse* Sill. _ *in his* Sill. _ *conbustos* Sill. _ *philosophiae scripta eessent* legimus, *scripta essent* Sill.

§ 87. *Conmentariorum* Sill. _ *totidem* d, *totidemque* Sill., lineola voci *totidem* imposita indicat hanc ad *septem* referendam esse. _ *tertio decimo* a d γ, *dec. tertio* R, *quarto decumo* Sill. _ *libros duodecim fuisse ipse* Sill., *libros* _ *fuisse* omitt. R T a d γ, glossema videtur, quod antiquarius quidam adiecit, postquam infra legit: *fuisse XII.* _ *antiquitatium* pr. m., *antiquitatum* s. m. _ *VII* R, *septumo* Sill. _ *secundo libros* Sill. _ *pontificalis* Sill. _ *continentis* Sill. _ *tertio &* (i. e. *et*) *s. c.* (i. e. *se*) R, unde Urlichs in vind. Plinian. p. 176 coniecit: *tertio et senatus consultum ponit*, *tertio ponit* Sill., in palimpsesto legitur: *ipse Varro* _ *VII*, *Antias II libro fuisse XII pont.* _, *totidem* (i. e. *XII*) *graecos.* _ *continentes. idem* (i. e. *Antias*) *tertio* (i. e. *libro*) *et seponit. quo* (scil. *consilio*). _ *conburi* Sill.

§ 88. *Omnis* Sill. _ *tris* Sill. _ *attulisse* Sill. _

PITOLIO SYLLANIS TeMPORIBUS·
PRAeTeReA MUCIANUS TeR COS·
PROdIdIT·NUPeR Se LeGISSe·CUM
PRAeSIdeReT LYCIAe SARPedONIS
AB TROIA SCRIPTAM IN qUOdAM
TeMPLO ePISTULAe CARThAM qUOd
eO MAGIS MIROR·SI eTIAMNUM
hOMeRO CONdeNTAe AeGYPTUS
NON eRAT AUT CUR SI IAM hIC eRA[T] 89
T USUS·IN PLUMBeIS LITTeRISqUe
UOLUMINIBUS SCRIPSITATUM
CONSTeT CURUe hOMeRUS IN IL
LA IPSA LYCIA BeLLeROPhONTI CO
dICILLOS dATOS NON ePISTULAS
TRAdIdeRIT·STeRILITATeM SeNTIT
hOC qUOqUe FACTUMqUe IAM
TIBeRIO PRINCIPe·INOPIA ChAR
TAe·UT e SeNATU dAReNTUR AR
BITRI[s] dISPeNSANdIS [ALI..] IN TUMUL
TU UITA eRAT·AeThIOPIA·AeGYP 90
TO CONTeRMINA·INSIGNeS ARBO
ReS·NON FeRe ARBOReS NON FeRe
hABeT·PRAeTeR LINIFeRAM qUA
LIS INdORUM AdqUe ARABIAe
dICTA eST·PROPRIOR TAMeN hUIC
NATURA LANAe·MAIORqUe FOLLI

llanis Sill. — *Mutianus* Sill. — *cos·* (i. e. *consul*), vid. proleg. p. XX.
ırtham, vid. proleg. p. XXXII, *chartam* Sill. — *condentae* pr. m., *con-*
s. m.
39. *Erat t* pr. m., alterum *t* s. m. deletum, vid. proleg. p. XXIV. — *plum-*
linteisque Sill. — *scripsitatum*, vid. p. 144, 14, *scriptitatum* Sill. — *cur et*
— *ipsa illa* Sill. — *tradiderit*, conf. Il. ζ, 178 *παρεδέξατο*, *prodidit* Sill.
rbitri pr. m., ita Sill., vid. proleg. p. XXXVIII, *arbitris* s. m. — *dispen-*
ıe (sc. *chartae*) Sill. — *alias in* Sill.
)0. *Insignis* Sill. — *arbores non fere arbores non fere*, vid. proleg. p. XXV.
niferas a d, *laniferas* Sill. — *quarum natura in descriptione Indorum at-*
ill., *natura* — *descript.* omitt. a d. — *propior* Sill.

CULUS˙ GRANATI MOdO MALI˙ SIMI
LesqUe eT INTeR Se ARBORes IPSAe
PRAeTeR hANC˙ PALMAe qUALeS Re
TULIMUS INSULARUM ARBORes
AMBITU AeThIOPIAe˙ eT NeMORA
OdORATA IN MeNTIONe eARUM
dICTA SUNT˙ ATLANS MONS˙ PeCU 91
LIA PROdITUR SILUA˙ de qUA dIXI
MUS˙ CONFINeS eI MAURI qUIBUS
PLURIMA ARBOR CITRI˙ eT MeNSA
RUM INSANIA˙ qUAS FeMINAe UI
RIS CONTRA MARGARITAS ReGeRUNT˙[UNT]
eXSTAT hOdIe M˙CICeRONI IN ILLA
PAUPeRTATe˙ eT qUOd MAGIS MI
RUM eST ILLO AeUO eMPTA $\overline{\text{hS}}$ $\overline{\text{d}}$: Me
MORATUR eT GALLI ASINI $\overline{\text{hS}}$ $\boxed{\text{X}}$ Ue 92
NUMdATA SUNT˙ eT dUAe AB IUBA
ReGe PeNdeNTeS˙ qUARUM ALTeRI
PRAeTIUM FUIT hS $\boxed{\text{XII}}$˙ ALTeRI PAU
LO MINUS INTeRIIT NUPeR INCeN
dIO˙ A CeTheGIS deSCeNdeNS $\overline{\text{hS}}$
$\boxed{\text{XIIII}}$ PeRMUTATA LATIFUNdII
TAXATIONe˙ SI qUIS PRAedIA TANTI
MeRCARI MALIT˙ MAGNITUdO AM 93
PLISSIMIS AdhUC FUIT˙ UNI COM
MISSe eX ORBIBUS dIMIdIATIS

qualis Sill.

§ 91. *Atlans*, vid. proleg. p. XXVIII, *Atlas* Sill. — *peculia*, vid. proleg. p. XXIV, *peculiari* Sill. — *exstat*, vid. proleg. p. XXXIV. — *Ciceronis* Sill. — *empta HS.* $\bar{x}$ Sill. — *Asini HS.* $\overline{XI}$ Sill.

§ 92. *Venumdatae* Sill. — *a Iuba* Sill. — *pretium* Sill. — *HS.* $\overline{XII}$ Sill. *HS.* $\overline{XIIII}$ Sill. — *latifundi* Sill.

§ 93. *Amplissimis* ad, *amplissima* Sill. — *unius conmissae* Sill. —

LIB· XIII

dUOBUS· A ReGe MAUReTANIAe
PTOLeMAeO· qUATTUOR PedeS eT
SeMIPedeM PeR MedIUM AMBI
TUM GRASSITUdINeM qUAdRA[N]
TALI· MAIUSqUe MIRACULUM IN
eA eST ARTIS LATeNTe IUNCTUM
qUAM POTUISSeT· eSSe NATURAe·
SOLIdAe AUTeM A NOMIO CAeSA 94
RIS LIBeRTUM COGNOMeN TRAheN·[NT]
e TRIBUS SICILICIS IN AeRA qUAT
TUOR PedeS· TOTIdeMqUe INFRA
PedeM CRASSITUdINIS· qUA IN
Re NON OMITTeNdUM UIdeTUR·
TIBeRIO PRINCIPe MeNSA· qUAT
TUOR PedeS SeXTANTe eT SICILICO
eXCedeNTe· TOTA UeRO CRASSITU
dINe SeSCUNCIALI OPeRAMeN
TO LAMNAe UeSTITAM FUISSe·
CUM TAM OPTIMA NOMIO LIBeR
TO eIUS TUBeR hOC eST RAdICIS· 95
MAXIMAeqUe LAUdATUM· qUOd
SUB TeRRA TOTUM FUeRIT· eT RA
RIUS qUAM qUAe SUPeRNe GIG
N
NUMTUR eTIAM IN RAMIS PRO
PRIAeqUAe qUOd TANTI eMITUR[UR]
ARBORUM UITIUM eST· qUARUM[UM]

, *pedum* Sill. — *semipedum* a, *semipedis* Sill. — *crassitudine* Sill. —
ictura Sill.
Solidae adβγ, *solida* Sill. — *Tiberi Caesaris* Sill., *Tiberi* omitt. Tadγ.
› Sill. — *in aera* (i. e. *in altitudinem*), *infra* Sill. — *infra semipedem*
principi Sill. — *mensam* Sill. — *excedentem* Sill. — *operimento* Sill.
ı Tadr, *opima* Sill. — *eius esset cuius materia erat tuber* Sill., omisit
us 21 literas i. e. versum fere archetypi, vid. proleg. p. XXXIV.
Radicis vitium — *in eo laudatum* Sill., *vitium* et *in eo* omitt. Tadγ. —
ue Sill. — *superne quaeque* Sill. — *gignumtur* pr. m., vid. proleg.
I, XXXVI, *gignuntur* s. m. — *proprieque* Sill. —

Fol. 26a. p. 52. *Q. XVIIII f. 1*

PLIN· SEC· NATVR· HIS

AMPLITUdO AC RAdICeS AeSTIMA
RI POSSUNT eX ORBIBUS˙ SUNT AU
TeM CUPReSSO FeMINAe˙ AdqUe
eTIAMNUM SILUeSTRI SIMILeS˙ FO
LIO˙ OdORe˙ CAUdICe˙ ANChORARIUS
M$\overset{N}{O}$S UOCATUR CITeRIORIS MAURe
TANIAe˙ qUI LAUdATISSIMUM de
dIT CITRIUM IAM eXhAUSTUS˙ Me[N] 96
SIS PRAeCIPUA dOS IN UeNAM
CRISPIS˙ UeL IN UeRTICeS PARUOS
ILLUd OBLONGO eUeNIT dISCURSU˙
IdeOqUe TIGRINUM APPeLLATUR˙
hOC INTORTO˙ eT IdeO TALeS PANThe
RINAe UOCANTUR˙ SUNT eT UNdA
TIM CRISPAe MAIORe GRATIA˙ SI PRO
NUM CAUdAe OCULOS IMITeNTUR[UR]
MAGNA UeRUM POST hAS GRATIA 97
eXTRA PRAedICTA CRISPIS deNSA˙
UeLUTI GRANI CONGeRIe˙ qUAS
OB Id˙ A SIMILITUdINe APIATAS
UOCANT SUMMA UeRO OMNIU[M]
IN COLORe˙ hIC MAXIMe MULSI
PLACeT UINIS SUIS ReFULGeNS˙
POST hAeC˙ AMPLITUdOST˙ IAM
TOTI CAUdICeS IUUANT˙ PLUReS
qUe IN UNA MeNSAe UITIA LIG 98

aestumari Sill. — *atque* a d[1], om. Sill. — *anchorarius* a, ***ancorarius*** **Sill.** — *mos* pr. m., *mons* s. m. — *laudatissimam* Sill. — *citrum* Sill.

§ 96. *Pronum*, *r* pro *a* positum vid. proleg. p. XXII, *pavonum* Sill.

§ 97. *Verum* a d, *vero* Sill. — *praedictas* Sill. — *venis* Sill. — ***amplitudost*** i. e. *amplitudo est*, vid. proleg. p. XXIII.

LIB· XIII

NUM ITA UOCATUR· MATeRIAe
SURdA· eT INdIGeSTA· ITeM LIGNA
UeRO SI SIMILITUdO UeL COLORIS·
eT qUIBUS MAXIMe OBNOXIAS
FeCeRe· AeSTUS UeNTIqUe RIMAe
AUT CAPILLAMeNTA RIMAS IMITA
TA· POSTe MUReNA NIGRO TRANS
CURReNS LIMITe· UARIISqUe COR
TICUM PUNCTIS· AdPReheNSUS
PAPAUeRUM NOdO eT IN TOTUM
ATRO PROPRIOR COLOS· MACULAe
dISCOLOReS UIRIdeS TeRRA CON 99
dUNT BARBARI· eT INLINUNT Ce
RA· ARTIFICeS UeRO FRUMeNTIS
ACeRUIS INPONUNT SePTeNIS
dIeBUS TOTIdeM INTeRMISSIS·
MIRUMqUe PONdeRI qUAN
TUM ITA deTRAhATUR NAUFRA
GIA dOCUeRe· NUPeR hANC qUO
qUe MATeRIeM SICCATAM· MARI
dURITIAe INCORRUPTA COSPIS
SARI· NONNULLO MOdO Uehe
MeNTIUS NUTRIUNTUR· OPTU
Me SPLeNdeSCUNT· qUAe MA
NUS SICCAe FRICATU A BALINeIS
MAXIMe· NeC UINIS LAedUNTU[UR]

98. *Materia* Sill. — *indigesta simplicitas aut platani foliorum modo digesta,* Sill., omisit antiquarius 40 fere literas i. e. versum archetypi et duas par- vid. proleg. p. XXXV. — *ligna/ve nec* a d, *ilignae venae similitudo* Sill. *poste*, vid. proleg. p. XXIIII, *postea* Sill. — *corticum* dβ, *corvum* Sill. — *ior* Sill. — *maculaeve* Sill.

99. *Viridis* Sill. — *frumenti* Sill. — *materiam* Sill. — *duritie* Sill. — *issari* i. e. *conspissari*, vid. proleg. p. XXXII, *spissari* Sill. — *non nullo* a, *ullo* Sill. — *splendescuntque manu sicca fricatae* Sill. — *balneis* Sill. —

Fol. 72ᵇ. p. 145. *Q. XVIIII. f. 1.*

PLIN· SEC· NATVR· HIS

UT IS GeNITAe INTER PAUCA NITIO 100
RIS UITAe INSTRUMeNTA· hAeC
ARBOR eST· qUAPROPTeR INSISTe[N]
dUM eI qUOqUe PAULULUM UI
deTUR· NOTA eTIAM hOMeRO FUIT
ThRON GRAeCe UOCATUR AB NIS
ThYA· hANC ITAqUe INTeR OdO
ReS URI TRAdIdIT IN deLICIIS CIR
CAe· qUAM deAM UOLeBAT INTeL
LeGI· MAGNO eRRORe eORUM· qUI
OdORAMeNTA IN eO UOCABULO
ACCIPIUNT· CUM PReSeRTIM eO
deM UeRSU CedRUM· LARICeN
qUe UNA TRAdATUR· qUO MANI
FeSTUM eST· de ARBORIBUS TAN[NT]
TUM LOCUTUM· TheOPRASTUS 101
qUI PROXIMUS A MAGNI ALeXA[N]
dRI AeTATe SCRIPSIT· hAeC CIRCA
URBIS ROMAe· ANNUM CCCCX
XXX· MAGNUM IAM hUIC ARBO
RI hONOReM TRIBUIT· MeMORA
TAS eX eO ReFeReNS TeMPLORUM[UM]
UeTeRUM CONTIGNATIONeS·
qUANdAMqUe IMMORTALITA
TeM MATeRIAe IN TeCTIS CONTRA
UITIA OMNIA INCORRUPTAe RA 10

his Sill.

§ 100. *Nitioris*, syllabam *di* omissam vid. proleg. p. XXIV. p. 134, 26, *nitidioris* Sill. — *paulum* Sill. — *thron*, *r* pro *y* positum vid. proleg. p. XXII, *thyon* Sill. — *ab nis*, vid. proleg. p. XXII. p. 233, 22, *ab aliis* Sill. — *tradit* Sill. — *Circae* a d, *Circes* Sill. — *praesertim* Sill. — *laricemque* Sill. — *tradatur* a d, *tradat uri* Sill. — *in quo* Sill. — *tant tum*, vid. proleg. p. XXIV.

§ 101. *Theoprastus*, vid. proleg. p. XXXII, *Theophrastus* Sill. — *scripsit* coniecit Urlichs l. d. p. 177, *scribit* omisso *haec* Sill. — *ex ea* Sill. — *inmortalitatem* Sill.

dIce· NIhIL CRISPIUS· NeC ALIUN
de PReTIOSIORA OPeRA PReCIPUA[M̄]
AUTeM eSSe eAM ARBOReM CIRCA
hAMMONIS deLUBRUM NASCI·
eT IN INTeRIORe CYReNAICAe PAR
Te de MeNSIS TAMeN TACUIT eT ALIAS·
NULLIUS ANTe CICeRONIANAM
UeTUSTIOR MATeRIA eST qUO NO
UICIAe APPAReNT· ALIA eST ARBOR 103
R̈ eOdeM NOMINe· MALUM FeRe[N̄]S
eXeCRATAM ALIqUIS OdOReM
eT AMARITUdINe ALIS eXPedITUR·
dOMUS eTIAM deCORANS NeC
dICeNdO UeRBOSIUS· eAdeM 104
AFRICA qUA UeRGIT Ad NOS· INSIG
NeM ARBOReM LOTON GIGNIT·
qUAM UOCAT CeLThIM· eT IPSAM I
ITALIAe FAMILIAReM· Sed TeRRA
MUTATAM· Sed MULTA eST CIRCA
SYRTIS· AdqUe NASAMONAS MAG
NITUdO qUAe PIRO qUAMqUAM
NePOS CORNeLIUS BReUeM TRA
dIT· INCISURAe FOLIO CReBRIOReS·
ALIqUI ILICIS UIdeReNTUR· dIF
FeReNTIAe PLURIMIS· eAeqUe
MAXIMe FRUCTIBUS FIUNT· MAG 105

§ 102. *Praecipuam* Sill. — *interiore β*, *inferiore* Sill. — *vetustior memoria* Sill. — *quae* Sill. — *apparent θ*, *adparent* Sill.

§ 103. *Arbor r* pr. m., *arbor* s. m., vid. proleg. p. XXIV. — *execratam*, vid. proleg. p. XXXIII, *exsecratum* Sill. — *odorem* pr. m., *odore* s. m., ita Sill. — *aliis expetitum* Sill. — *dicenda* Sill.

§ 104. *Vocant* Sill. — *celtim* Sill. — *i italiae* pr. m., *Italiae* s. m. — *praecipua est* omissis *sed multa* Sill. — *atque* Sill. — *alioqui* d, *alioquin β*, *qui* a, *quae* Sill. — *viderentur* Tadrβ, *videntur* Sill. — *plures* Sill.

PLIN· SEC· NATVR· HIS

NITUdO hUIC FABAe·COLOR CRO
CI·sed ANTe MATURITATeM ALIUS[US]
AdqUe ALIUS SICUT UUIS NASCI
TUR deNSUS IN RAMIS MYRTI
MOdO·NON UT IN ITALIA CeRA
SIS·TAM dULCIS IBI CIBO UT NO
MeN eTIAM GeNTI TeRRAeqUe
dedeRIT·NIMIS hOSPITALI AdUe
NARUM OBLIUIONe PATRIAe Fe
RUNT·UeNTRIS·NON SeNTIRe MOR[OR]
BOS·qUI TUM MANdANT·MeLIOR
SINe INTeRIORe NUCLeO·qUI de
ALTeRO GeNeRe OSSeUS UIdeTUR[UR]
UINUM qUOqUe eXPRIMITUR·
ILLI SIMILe MUISO·qUOd ULTRA
deNOS dIeS NeGAT dURARe Ide[M]
NePOS·BACASqUe CONCISAS CU[M]
ALICA·Ad CIBOS dOLIIS CONdI·
qUIN eT eXeRCITUS PASTOS eO
ACCIPIMUS ULTRO·CITROqUe CO[M]
MeANTeS PeR AFRICAM LIGNO
COLOS NIGeR·AT TIBIARUM CAN
TUS eXPeTUR e RAdICe·CULTeL
LIS CAPULOS·BReUeSqUe ALIOS
USUS eXCOGITANT·hAeC IBI NA
TURA ARBORIS eST AUTeM eOde[M]

§ 105. *Atque* Sill. — *cerasis* a d, *cerasi* Sill. — *morbo* d, *morbos* β, *mo* Sill. — *eum* Sill.

§ 106. *In altero* Sill. — *muiso* laps. calami pro *mulso*, vid. proleg. p. X — *accipimus* θ T d, *accepimus* Sill. — *conmeantis* Sill. — *ad* Sill. — *ex* vid. proleg. p. XXIV. p. 148. 24, *expetitur* Sill. — *brevisque* Sill.

LIB· XIII

NOMINe hec heRBA· eT IN AeGYP
TO· CAULIS IN APULUSTRIUM GeNe
Re· ReCedeNTIBUS eNIM AqUIS
NILI RIGUIS PROUeNIT SIMILIS
·FABAe CAULe· FOLIISqUe deNSA
CONGeRIe STIPATIS· BReUIORIBUS
TANTUM GRACILIORIBUSqUe·
FRUCTUS IN CAPITe PAPAUeRI SI
MILIS INCISURIS· OMNIqUe ALIO
MOdO INTUS· GRANA CeU MILIUM·
INCOLAe CAPITA IN ACeRUIS PU 108
TReFACIUNT· MOX SePARANT LA
UANdO· eT SICCATA TUNdUNT· eO
qUe PANe UTUNTUR· MIRUM eST·
qUOd PRAeTeR hAeC TRAdITUR·
SOLe OCCIdeNTe PAPAUeRA eA CO[M]
PRIMI· eT INTeGI FOLIIS· Ad ORTUM
AUTeM· APeRIRI dONeC MATUReS
CANT· FLOSqUe qUI eST CANdIdUS
deCIdAT· hOC AMPLIUS IN eUPhRA 109
Te TRAdUNT· eT CAPUT IPSUM eT
FLOReM UeSPeRA MeRGI USqUe
IN MedIAS NOCTeS· TOTUMqUe
ABIRe IN ALTUM· UT Ne dIMISSA
qUIdeM MANU POSS.. INUeNI
RëI UeRTI deINde· PAULATIMq·[Ue]

107. *Hec* pr. m., *haec* s. m., *et* Sill. — *palustrium genere* Sill. — *cui us* Sill.

108. *Conprimi* Sill.

109. *Noctis* Sill. — *dimissa* ad, *demissa* Sill. — *possit* Sill. — *invenire* n., *inveniri* s. m., ita Sill. —

Fol. 29a. p. 58. *Q. XVIIII. f. 6.*

PLIN· SEC· NATVR· HIS

SUBRIGI· eT Ad eXORTUS SOLIS eMeR
GeRe eXTRA AqUAM· AC FLOReM PA
TeFACeRe· AdqUe eTIAMNUM IN
SURGeRe ULLA Ne AB AqUA ABSIT
ALTe· RAdICeM LOTOS hABeT MALI CO 110
TONI MAGNITUdINe· OPeRTAM NI
GRO CORTICe· qUALIS eT CASTANeA·
TeGIT INTeRIUS CANdIdUM COR
PUS GRATUM CIBIS· eT CRUdUM GRA
TIUS· deCOCTUM SIUe AqUA SIUe
PRUNA· NeqUe ALIUNde MAGIS·
qUAM PURGAMeNTIS eIUS SUeS
CRASSeSCUNT· CYReNAICA ReGIO· 111
LOTON SUAe POSTPONIT PALIURO·
FRUTICOSIOR hAeC FRUCTUqUe
MAGIS RUBeNS· CUIUS NUCLeUS NO[N]
SIMUL MANdATUR· IUCUNdUS
PeR Se AC SUAUIOR e UINO· qUIN
eT UINA SUCO SUO COMMeNdANS·
INTeRIOR AFRICA Ad GARAMANTAS·
USqUe eT deSeRTA PALMARUM MAG
NITUdINe eT SUAUITATe CONSTAT·
NOBILIBUS MAXIMe CIRCA deLU
BRUM hAMMONIS· Sed CIRCA CAR 112
ThAGIN.. PUNICUM MALUM·
COGNOMINe SIBI UINdICAT· ALI

exortum Sill. — *atque* Sill. — *insurgere ut plane ab* Sill.

§ 110. *Haec habet* Sill., *haec* omitt. STd. — *cotonei* Sill. — *castaneas* Sill. — *et* Td, *sed* Sill. — *crudum* Tad, *crudo* Sill. — *nec* Sill.

§ 111. *Atque suavior* Sill. — *conmendans* Sill.

§ 112. *Carthaginem* Sill. —

qUI GRANATUM APPeLLANT· dIUI
SIT eT IN GeNeRA APYReNUM UO
CANdO· CUI LIGNOSUS NUCLeUS
ABeSSeT· CANdIdIOR eI NATURA·
eT BLANdIOReS ACINI· MINUSq·[Ue]
AMARIS deSTINCTI MeMBRANIS
ALIAS· STRUCTURAS eORUM· qUAe
dAM UT IN FAUIS COMMUNIS NU 113
CLeOS hABeNTI hORUM qUINqUe
SPeCIeS· dULCIA· ACRIA· MIXTA· ACI
dA· UeNOSA· SAMIA· eT AeGYPTIA
dISTINGUNTUR eRYThROCOMIS
eT LeUCOCOMIS CORTICIS MAIOR·
USUS eX ACeRBIS Ad PeRFICIeNdA·
CORIA FLOS BALAUSTIUM UOCATUR[UR]
eT MedICIS IdONeUS· eT TINGUeN
dIS UeSTIBUS· qUARUM COLOR IN
de NOMeN ACCePIT· IN ASIA· eT GRAe 114
CIA· NASCUNTUR FRUTICeS ePICAC
TIS qUeM ALI eMBOLINeN UOCANT·
PARUIS FOLI· qUAe POTA CONTRA Ue
NeNA PROSUNT· SICUT FRICeS CON
TRA SeRPeNTeS· eT IN qUO NASCITUR[UR]
GRANUM CNIdIUM· qUOd ALIqUI
LINUM UOCANT FRUTICeN UeRO
ThYMeLeAN· ALI ChAMAeLeAN· ALI

abesse a d, *abest sed* Sill. — *sunt acini* Sill. — *distincti* Sill. — *alia structura* Sill., coniecit autem *alias*, quod *alia* inepte dicatur.

§ 113. *Conmunis* Sill. — *habentium* omisso *horum* Sill. — *vinosa* Sill. — *medicis* a d, *medicinis* Sill.

§ 114. *Epicactis* a d β, vid. p. 115, 5 et not. 1, *epipactis* Sill. — *alii* Sill. — *embolinen* a β, *embolinem* d, deest apud Forcell., *elleborinen* Sill. — *foli* laps. calami pro *foliis*, ita Sill., vid. proleg. p. XXIII. — *frices*, vid. proleg. p. XXII, XXXV, *erices* Sill. — *serpentis* Sill. — *fruticem* Sill. — *thymelaeam* Sill. — *alii* Sill. — *chamelaeam* Sill. — *alii* Sill. —

PYROS AChEN' ALIQUI CNESTOREM'
ALI GNEORUM' EST SIMILIS OLEAS
TRO' FOLIS ANGUISTIORIBUS' CUM
MINOSIS SI MORDEANTUR' MYRTI
MAGNITUDINE SEMEN' COLORE
ET SPECIE FARRIS' Ad MEdICINAE
TANTUM USUM' TRAGION FRUTI
CEM' SOLA CRETA INSULA GIGNIT'
TEREBENThO SIMILEM ET SEMI
NE QUOd CONTRA SAGITTARIORU[M]
ICTUS EFFICACISSIMUM TRAdUN·[NT]
EAdEM ET TRAGAACANThUM ESPI
NAE ALBAE RAdICE' MULTUM PRAE
LATAM APUT MEdOS AUT IN AChA
LAM NASCENTI PRAETIUM EIUS
IN LIBRA X III· TRAGON ET ASIA
FERT' SIUE SCORPIONEM' UEPREM
SINE FOLIS' RAMIS RUBENTIBUS'
Ad MEdICINAE USUM' MYRICEM'
ET ITALIA QUAM TRAMARICEM UO
CAT' AChAIA AUTEM BRIAN SILUES
TRE INSIGNE IN EA' QUOd SATIUA
TANTUM FERT GALLAE SIMILEM
FRUCTUM' IN SYRIA ET AEGYPTO
COPIOSA hAEC EST' CUIUS INFELICIA
LIGNA APPELLAMUS' QUAE TAME[N]

achnen Sill., vid. p. 115, 10. — *cnestorem*, vid. p. 115, 11, —*orem* a d, *cn* *stron* Sill. — *alii* Sill. — *gneorum*, vid. p. 115, 12, *cneorum* Sill. — *foliis* Sil — *anguistioribus* pr. m., *angustioribus* s. m. — *semine* Sill.

§ 115. *Terebintho* Sill. — *sagittarum* Sill. — *tragaacanthum* pr. m., vi proleg. p. XXIV. XXXII, *tragacanthum* s. m., *tragacanthen* Sill. — *e spin* — *radice* vel *espinae* pr. m., vid. proleg. p. XXX, *spinae* s. m. — *apud* Sil — *in Achaia* Sill. — *pretium* Sill. — *libras* Sill.

§ 116. *Foliis* Sill. — *ramis* T a, *racemis* Sill. — *myricen* Sill. — *alii tam* *ricen vocant* Sill., *alii* om. a. — *bryan* aβ, *brya* p. 115, 16, *bryam* Sill. - *silvestrem* Sill. — *insigne* a d $\beta\gamma$, *insignem* Sill. — *in ea quod* $\beta\gamma$, *quod in* Sill. — *fert* d, *ferat* Sill.

FeLICIORA SUNT GRAeCIA· GIGNIT 117
eNIM ARBOReM OSTRYM· qUAM
eT OSTReAM UOCANT SOLITRIAM
CIRCA SAXA· AqUOSA· SIMILeM· FRA
XINO CORTICe· eT RAMIS· FOLIO PIRIS·
PAULO TAMeN LONGIORIBUS· CRAS
SIORIBUSqUe AC RUGOSIS INCISU
RIS· qUAe PeR TOTA dISCURRUNT·
SeMINe hORdeO SIMILI eT COLO
Re· MATeRIeS eST dURA AdqUe
FIRMA qUA IN dOMO INLATA· dIF
FICILeS PARTUS F~~U~~[I]eRI PROdUNT·
MORTeSqUe MISeRAS· NeC AUSPI 118
CATIOR IN LeSBO INSULA ARBOR·
qUe UOCATUR eUONYMOS· NON
ABSIMILIS PUNICAe ARBORI· IN
TeR eAM eT LAURUM FOLIA MAGNI
TUdINe· FIGURA UeRO eT MOLLITI
A PUNICe FLORIS CANdIdIORe S
sTATIM PeSTeM deNUNTIANS· FeRT
SILIqUAS SeSAMeS INTUS GRANU·[M]
qUAdRIANGULA FIGURA SPISSUM·[UM]
LeTALe· ANIMALIBUS NeC NON eT
FOLIO· eAdeM· UIS SUCCURRIT ALI
qUANdO· PRAeCePS ALUI eXINA
NITIO· ALeXANdeR CORNeLIUS 119

infeliciora Sill. — *Graeciae* Sill.

§ 117. *Ostrim* d, *ostryn* Sill. — *ostryam* Sill. — *solitariam* Sill. — *piris*, —*is* a d, *piri* Sill. — *atque* Sill. — *domum* Sill. — *difficilis* Sill. — *fueri* pr. m., *fieri* s. m. — *mortisque* Sill.

§ 118. *Arbor quae* Sill. — *foli* Sill. — *Punicae*, *flore* Sill. — *s tatim* pr. m., *statim* s. m. — *sesamae similis* Sill. — *quadriangula* a¹d, vid. proleg. p. XXX, *quadrangula* Sill.

ARBOREM LEONEM APPELLAUIT·
EX QUA FACTA ESSET ARGO· SIMILEM
ROBORE· UISCUM FERENS· QUAE NE
QUE AQUA· NEQUE IGNI POSSIT COR
RUMPI SICUTI NEC UISCUM NUL
LI ALII COGNITAM· QUOD EQUIDEM
SCIAM ANDRACHLEM· OMNES FE 120
RE GRAECIS PORCELLACAE NOMINE
INTERPRAETATUR· CUM SIT HERBA
ET ANDRACHE UOCETUR· UNIUS LIT
TERAE DIUERSITATE· CETERO ANDRA
CHLE· EST SILUESTRIS ARBOR· NEQUE
IN PLANIS NASCENS· SIMILIS UNE
DONI· FOLIO TANTUM MINORE· ET
NUMQUAM DECIDENTE· CORTICE
NON SCABRO QUIDEM· SED QUI CIR
CUMGELATUS UIDERI POSSIT· TAM
TRISTIS ASPECTUS EST· SIMILIS ET 121
COGGYA FOLIO· MAGNITUDINE MI
NOR· PROPRIETATEM HABET FRUC
TUM AMITTENDI· LANUGINE PAP
PUM UOCANT QUOD NULLI ALII ARBO
RI EUENIT· SIMILIS ET ABPHRACE BI
FERA AEQUE· QUAM ANDRACHLE·
PRIOREM FRUCTUM INCIPIENTE
PUUESCERE UUA PERAGUNT· AL

[Q.] XVIIII.

§ 119. *Leonem*, vid. p. 115, 19, *eonem* Sill. — *robori* Sill. — *ferenti* Sil — *nec* — *nec* Sill. — *conrumpi* Sill.

§ 120. *Andrachlen* Sill. — *Graeci* Sill. — *porcillacae* Sill. — *interpretant* Sill. — *andrachne* Sill. — *adspectu* Sill.

§ 121. *Coggya* a¹, *coccygia* p. 115, 21 legitur, ita Sill. — *nulli* pr. m., *nul alii* s. m., ita Sill. — *arborum* Sill. — *abphrace*, *athrarce* p. 115, 22 legitu *apharce* Sill. — *puvescere*, vid. proleg. p. XXXIII, *pubescere* Sill. —

LIB· XIII

TeRUM INITIO hIeMIS· qUALeS
hIeMIS qUALeS eOS NON TRAdI
TUR· eT FeRULAM INTeR eXTeRNAS 122
dIXISSe CONUeNIAT· ARBORUM
qUe GeNeRI AdSCRIPSISSe· qUO
NIAM qUARUNdAM NATURAe·
SICUTI dISTINGUeMUS· LIGNU[M]
OMNe CORTICIS LOCA hABeNT FO
R
LINSeCUS· LIGNUM AUTeM LOCO
FUNGUSAM INTUS· MedULLAM
UT SABUCI· qUAedAM UeRO INA
NITATeM UT hARUNdINeS· FeRU 123
LA CALIdIS NASCITUR LOCIS· Adq·[Ue]
TRANS MARIA· GeNICULATIS NO
dATA SCAPIS· dUO eIUS GeNeRA
NARTheCA GRAeCI UOCANT· Ad
SURGeNTeM IN ALTITUdINeM
NARTheCIAM UeRO SeMPeR hU
MILeM· A GeNIBUS eXeUNT FO
LIA MAXIMA· UT qUAeqUAe TeR
RAe PROXIMA· CeTeRA NATURA·
eAdeMqUe ANeTO· eT FRUCTU SI
MILI· NULLI FRUTICUM LeUITAS
MAIOR OB Id GeSTATU FACILIS BA
CULORUM USUM SeNeCTUTI PRAe
BeT· SeMeN FeRULAe ThAPSIAN 124

'*emis quales hiemis quales*, vid. proleg. p. XXV, *hiemis qualis* Sill.
122. *Sicuti* d, *sicut* Sill. — *distinguemus* Barbar. β, *distinguimus* Sill. —
Sill. — *habent hoc est forinsecus* Sill., *folinsecus* pr. m., *forinsecus* s. m.,
proleg. p. XXII. p. 73, 6. — *ligni* Sill. — *fungosam* Sill. — *sabuci*, vid.
eg. p. XXXII, *sambuci* Sill.
123. *Atque* Sill. — *nartheciam* a, —*iam* dβ, *narthecyam* Sill. — *exeunt*
ec., *exeuntia* Sill. — *quaequae* pr. m., *quaeque* s. m. — *cetera* a r, *cetero*
— *eadem quae* Sill. — *aneto* a, *anetho* Sill. — *similis* Sill.
124. *Thapsiam* Sill. —

Fol. 35b. p. 71. • *Q. XX. f. 1*

PLIN· SEC· NATVR· HIS

QUIDAM UOCAUERE DECEPTI·
QUONIAM FERULA SINE DUBIO·
EST THAPSIA SUI GENERIS FOLIS
FAENICULI INANI CAULE NEC EX
CEDENTE BACULI LONGITUDINE·[M]
SEMEN QUALE MERULAE RADIX·
CALIDA INCISA LACTE MANAT·ET
CONTUSA SUCO NEC CORTICEM
ADDICANT OMNIA EA UENENA
QUIPPE FODIENTIBUS NOCET·SI
MINIMA ASPIRET AURA·INTUMES
CUNT CORPORA·FACIEMQUE IN
UADUNT IGNES ACRI OB ID CERA
TO PRIUS INLINUNT·QUIBUSDA[M] 125
TAMEN MORBIS AUXILIARI DICUN[UNT]
MEDICI·PERMIXTAM ALIS·ITEM
ALOPECIS·SUGGILLATIQUE AC LIUE[N]
TIBUS·CEU UERO REMEDIA DESIN·[NT]
UT SCELERA NON I[T]RACTENT·SED
ISTA PRAETEXUNT NOXIO INTRU (S above)
MENTO TANTUMQUE INPUDEN
TIAE EST·UT UENENUM ARTIS ES
SE TRANSEANTHAPSIA IN AFRICA (T above)
UEHEMENTISSIMA·QUIDAM CAU
LEM INCIDUNT PER MESSES·ET IN
IPSA EXCAUANT RADICE·QUO SU

eo quoniam Sill. — *sed sui* Sill. — *foliis* Sill. — *feniculi* Sill. — ***merulae***, vid. proleg. p. XXXII, *ferulae* Sill. — *radix candida* Sill. — ***contunsa*** Sill. — *abdicant* Sill. — *quippe etiam* Sill. — *adspiret* Sill. — *ignes sacri* Sill.

§ 125. *Aliis* Sill. — *in alopeciis* Sill. — *suggillatisque* Sill. — ***non tractent*** θTadγ, *contractent* omisso *non* Sill. — *sed ista* dβγ, *sed* om. Sill. — *intrumento* pr. m., *instrumento* s. m. — *transeanthapsia* i. e. *transeant thapsia*, pr. m. *t* neglectum s. ms. addidit, *persuadeant. Thapsia* Sill. — ***messis*** Sill.

LIB· XIII

CUS CONFLUAT' AReFACTUMq·[Ue]
TOLLUNT' ALI FOLIA CAULeM RAdI 126
CeM TUNdUNT IN PILA eT SUCUM[UM]
IN SOLe COACTUM dIUIdUNT IN
PASTILLOS' NeRO CAeSAR' CLARITA
TeM eI dedIT' IN UITIO INPeRI' NOC
TURNIS GRASSATIONIBUS CON
UeRBeRATA FACIe' INLINeNS Id
CUM TURe·CeRAqUe' eT SeCUTO
dIe CONTRA FAMAM CUTeM SIN
CeRAM CIRCUMFeReNS IGNeM
FeRULIS OPTIMe SeRUARI CeRTU[M]
eST' eNqUe IN AeGYPTO PRAeCeL
LeRe UBI eT CAPPARI FIRMIORIS 127
LIGNI FRUTeX SeMINISqUe' eT
CIBIS UULGATI' CAULe qUOqUe
UNA PLeRUMqUe deCeRPTO CA
UeNdA eIUS GeNeRA PeReGRINA'
SIqUIdeM ARABIUM PeSTILeNS'
AFRICUM GINGIUIS INIMICUM'
MARMARICUM UULUIS' eT OM[N]
NIBUS INFLATIONIBUS' APULUM[UM]
UOMITUS FACIT' STOMAChUM
eT ALUUM SOLUIT' qUIdAM Id
CYNOSBATON UOCANT ALI' OPhIS[OS]
STAPhYLeN' FRUTeCTOSI eST Ge 128

126. *Alii* Sill. — *dedit initio* Sill. — *id cum*; *s/ic/cum* STad, i. e., si *s* participio praegresso repetitum deletur et *c* assimilatione exortum in *d* atur, *id cum*; *sibi cum* Sill. — *enque* pro *easque* vid. proleg. p. **XXII.**

127. *Ibi* Sill. — *capparis* Sill. — *cibi volgati* Sill. — *volvis* Sill. — *omn* s, vid. proleg. p. **XXIV**, *omnium* Sill. — *alvom* Sill. — *solvit β*, *movet* — *alii* Sill. — *ophios staphylen*, vid. p. 115, 26, —*ios staphylen* d, *ophio*-hylen Sill.

Fol. 86 b. p. 173. Q. XX. f. 1.

PLIN· SEC· NATVR· HIS

NeRIS .. SA . RI CIRCA NILUM NAS
CeNS· dUORUM FeRMe GUBITO
RUM ALTITUdINe POLLICARI CRAS
SITUdINe COMA PAPYRI SIMILI
qUAe MANdITUR· MOdO RAdICe
FeRRARIS OFFICINIS PRAeCIPUA
CARBONIS USU PROPTeR dURITIA[M]
NON OMITTeNdUM eST eT qUOd 129
BABYLONe SeRITUR· IN SPINIS
qUONIAM NON ALIUBI UIUIT· SI
CUT eT UISCUM IN ARBORIBUS· eT
ILLUT IN SPINA TANTUM qUAe Re
GIA UOCATUR· MIRUM qUOd eOde[M]
dIe GeRMINAT· qUO INSeCTUM eST·
IN^I^ICITUR AUTeM IPSO CANIS OR
TU· eT CeLeRRIMe ARBOReM OCCU
PAT CONdIUNT eO UINA· eT IdeO S
seRUNT SPINA ILLA NASCITUR· eT AT
heNIS· IN LONGIS MURIS FRUTeX· 130
eST eT CYThISUS· AB AMPhILOCO
AThENIeNSe MIRIS LAUdIBUS
PRAedICATUS· PAULO OMNIUM
ARIdUS UeRO eTIAM SUUM . SPO[N]
deTqUe IUGeRO· eIUS ANNUA·
HS ∞ ∞· UeL MedIOCRI SOLO Re
dITUS UTILITAS eRUO· Sed OCIOR

§ 128. *Sari* βγ, idem est, quod *saripha*, vid. p. 116, 1, *pha* est enim coptice articulus definitus, *et saripha* Sill. — *cubitorum* Sill. — *similique* Sill. — *ferrariis* Sill.

§ 129. *Aliubi* a βγ, *alibi* Sill. — *sed illud* Sill. — *iniectum* Sill. — *inicitur* pr. m., ita Sill., *iniicitur* s. m. — *vina* d β, *vinum* Sill. — *s erunt* pr. m., *serunt* s. m.

§ 130. *Cytisus* Sill. — *amphiloco*, vid. proleg. p. XXXII, —*iloco* d, *Aristomacho* Sill. — *Atheniensi* Sill. — *praedicatus pabulo ovium* Sill., *omnium* ad. — ∞ ∞ i. e. *MM*, vid. proleg. p. XX, *MM* Sill. — *quae ervo* Sill.

LIB· XIII

SATIAS·PeRqUAM MOdICO PINGUeS
CeNTe qUAdRIPede·ITA UT IUMeN
TA hORdeUM SPeRNANT·NON eX
ALIO PABULO·LACTIS MAIOR COPIA
AUT MeLIOR·SUPeR OMNIA PeCU
dUM MedICINA UALIdA A MOR
BIS OMNIBUS PRAeSTANTe qUI[N] 131
eT NUTRICIBUS·IN deFeCTU LAC
TIS·ARIdUM AdqUe IN AqUA de
COCTUM POTUI CUM UINO dARI
IUBeT·FIRMIOReT eXCeLSIOReS
qUe INFANTeS FORe UIRIde[M] GAL
LINIS·AUT SI INARUeRIT MAdeFAC
TUM·APeS qUOqUe NUMqUAM
deFORe CYTISI PABULO CONTIN
GeNTe PROMITTUNT·deMOCRI·
TUS AdqUe ARISThOMACUS NeC 132
ALIUT MINORIS IMPeNdI eST·Se
RITUR CUM hORdeUM AUT UeRe
SeMINe UT PORRUM·UeL CAULe
AUTUMNO ANTe BRUMAM·SI Se
MINe MAdIdUM·AUT SI deSINT
IMBReS SATUM SPARGITUR·PLA[N]
TAe CUBITALeS TRANSFeRUNTUR·
SCOBe PedALI·SeRITUR PeR AeqUI
NOCTIA TeNeRO FRUTICe PeRFI

lida om. Sill. — *morbis omni usu* Sill.

131. *Atque* Sill. — *firmioret* (neque *firmior et*) laps. calami pro *firmiores*, proleg. p. XXII. — *celsioresque* Sill. — *infantis* Sill. — *viridem etiam* — *apis* Sill. — *adque* i. e. *atque* om. Sill. — *aristhomacus*, vid. proleg. XXII, *Aristomachus* Sill.

132. *Aliud* Sill. — *inpendi* Sill. — *hordeo* Sill. — *madidum et* omisso Sill. — *transferuntur* Dalec., *praeferuntur* Sill. — *scrobe* Sill. —

Fol. 22ª. p. 44. *Q. XX. f. 1.*

PLIN· SEC· NATVR· HIS

CITUR TRIeNNIO· deMeTITUR
UeRNO eqUINOCTIO CUM FLO[OR]e
Re deSIIT· UeL PUeRI ANUSUe UI
LISSIMA OPeRA· CANUS ASPeCTU 133
BReUITeRqUe SI qUIS eXPRIMe
Re SIMILITUdINeM UeLIT· ANGUS
TIORIS TRIFOLI FRUTeX· dATUR
ANIMALIBUS POST BIdUUM SeM
PeR· hIeMe UeRO qUOd INARUIT
MAdIdUM SATIANT eqUOS deNAE
LIBRAe· eT Ad PORTIONeM MINO
RA ANIMALIA OBITeRqUe INTeR
ORdINeS ALIUM· CePAS· SeRI FeR
TILe eST· INUeNTUS eST hIC FRU 134
Te$\overset{X}{R}$ IN CYΓ[T]hNO INSULA INde TRA
LATUS IN OMNeS CYCLAdAS· MOX
IN URBeS GRAeCAS· MAGNO CASeI
PROUeNTU· PRAeTeReA· qUOd MA
XIMe MIROR· RARUM eSSe IN I
TALIA· NON AeSTUUM· NON FRI
GORUM· NON GRANdINUM·
AUT NIUIS INIURIAM eXPAUeS
CIT· AdICIT hYGINUS· Ne hOSTIU[M]
qUIdeM· PROPTeR NULLAM GRA
TIAM LIGNI· NASCUNTUR eTIAM 135
IN MARI FRUTICeS ARBOReSqUe

aequinoctio Sill. — *desiit* θ d, *desinit* Sill. — *vel anus vel* Sill.

§ 133. *Adspectu* Sill. — *et caepe* Sill.

§ 134. *Fruter* pr. m., *frutex* s. m. — De forma literae *T* in *Cythno* vid. p. 168, 19. — *translatus* Sill. — *omnis* Sill. — *urbis* Sill. — *praeterea quod'* θ a d, *propter quod* Sill.

§ 135. *Et in* Sill.

LIB· XIII

MINOReS IN NOSTRO·RUBRUM
eNIM·eT TOTUS ORIeNTIS OCeANUS[US]
ReFeRTUS eST SILUIS·NON hA
BeT LINGUA ALIA NOMeN qUOd
GRAeCI UOCANT PhYCOS qUO
NIAM ALGA heRBARUM MARIS
UOCABULUM INTeLLeGITUR·
hIC AUTeM eST FRUTeX·FOLIO
LATO·COLORe UIRIdI GIGNIT·
qUOd GIGNIT qUOd qUIdAM
GRASON UOCANT·ALI ZOSTeRA·
ALTeRUM GeNUS eIUSdeM CA 136
PILLACIO FOLIO·SIMILe FAeNI
CULO IN SAXIS NASCITUR·SUPe
RIUS IN UAdIS hAUT PROCUL LI
TORe·UTRUMqUe UeRNO·eT IN
TeRIT AUTUMNO·CIRCA CReTA[M]
INSULAMqUe INFICIUNT·LAU
dATISSIMO A PARTe AqUILONIS
UT SPhONGIS TeRTIUM eST·GRA
MI SIMILe RAdICe GeNICULATA
eT CAULe qUALITeR CALAMI·ALIUT[UT] 137
GeNUS FRUTICUM BRYON UO
CATUR·FOLIO LACTUCAe RUGO
SIORe TANTUM IAM hOC INTe
RIUS NASCeNS IN ALTUM UeRO

s *est βγ*, *est* om. Sill. — *herbarum magis* Sill. — *folio lato* T a, *folia* — *gignit quod gignit quod*, vid. proleg. p. XXV. — *grasson* a d,). 116, 10, *grason* deest apud Forcell., *prason* Sill. — *alii* Sill.

Capillaceo Sill. — *feniculo* Sill. — *haud* Sill. — *insulam/que nato purpuras quo/que* Sill., omisit antiquarius 26 literas i. e. unum archeum, vid. proleg. p. XXXIV. — *spongeis* Sill. — *grami*, vid. proleg. , *gramini* Sill.

Aliud Sill. — *in alto* Sill.

Fol. 32ᵇ. p. 65. *Q. XX. f. 1*

PLIN· SEC· NATVR· HIS

ABIeS eT qUeRCUS CUBITALI AL
TITUdINe· RAMIS eARUM AdhAe
ReNT CONChAe· qUeRCU eT TIN
GUI LANAS TRAdUNT· GLANdeM
eTIAM qUASdAM FeRRe IN ALTO
eTIAM NAUFRAGIS hAeC dePRe
heNSA URINANTIBUSqUe· eA eT 138
ALIAe TRAdUNTUR PRAeGRAN
deS· CIRCA SCIONeM UITIS eNIM
PASSIM NASCITUR· Sed FICUS SINe
FOLIS RUBRO CORTICe FIT eT PALMA
FRUTICUM GeNeRIS· eXTRA heR
CULIS COLUMNAS· PORRI F(R)ONde·
NASCITUR FRUTeX eT ALIUS LAe
RI A. ThYMIqUe· AMBO eIeCTI IN
PUMICeM TRANSFIGURANTUR·
Ad IN ORIeNTe MIRUM eST STATI[M] 139
A COPTO PeR SOLITUdINeM NIhIL
GIGNI PRAeTeR SPINAM· qUAe SI
TIeNS UOCATUR· eT hANC RARA[M]
AdMOdUM IN MARI UeRO RUBRO
SILUAS UIReRe LAURUM MAXI
Me· eT OLIUA FeReNTIBUS BACAS
eT CUM PLUAT FUNGOS· qUI SOLe
TACTI MUTANTUR IN PUMICeM·
FRUTICUM IPSORUM MAGNITU

etiam naufragis, etiam om. Sill.

§ 138. *Ea* om. Sill. — *Sicyonem* Sill. — *foliis* Sill. — *fonde* pr. m., *fronde* s. m., ita Sill. — *laeri* laps. calami pro *lauri*, ut p. 67, 6 *eR* pro *U* ponitur, ita hic *eR* pro *UR*[*UR*], *lauri ac* Sill. — *thymi, qui* Sill.

§ 139. *At* Sill. — *solitudines* Sill. — *silvas vivere* Sill. — *olivas ferentibus* d, *olivam ferentem* Sill.

LIB· XIII

do· TeRNUM CUBITORUM eST
CANICULIS ReFeRTA· UIX UT PROS
PICeRe e NAUe TUTUM SIT· ReMOS
PLeRUMqUe IPSO^{s} INUAdeNTIU·[M]
qUI NAUIGAUeRe IN INdOS· ALe 140
XANdRI MILITeS· FRONdeM MA
RINARUM ARBORUM TRAdIdeRe·
IN AqUA UIRIdeM FUISSe· eXeMP
TAM SOLe PROTINUS IN SALe AReS
CeNTeM· IUNCOS qUOqUe LAPIdeS[OS]
PeRqUAM SIMILeS UeRIS PeR LI·
TORA· eT IN ALTO qUASdAM ARBUS[US]
CULAS COLORe BUBULI CORNUUS·
RAMOSAS· eT CACUMINIBUS RU
BeNTeS· CUM TRACTAReNTUR UI
TRI MOdO FRAGILeS· IN IGNI AUTe[M]
UT FeRRUM INARdeSCeNTeS ReS
TINCTIS COLORe SUO RedeUNTe·
eOdeM TRACTU INTUCARUM SIL 141
UAS OPeRIT· AeS... qUAMqUAM
ALTIOR eST PLATANIS POPULISq·[Ue]
ALTISSIMIS FOLIA IS LAUReA FLOS
UIOLAe eT OdORe eT COLORe BA
CAe UT OLeUS· eT IPSAe OdORIS IU
CUNdI· AUTUMNO NASCeNTeS
UeRe deCIdeNTeS· FOLIS NUM

iso pr. m., *ipsos* s. m., ita Sill. — *invadentium* a, *invadentibus* Sill.

140. *Exemptam* — *arescentem* βγ, *exempta* — *arescente* Sill. — *in salem* Sill. *similis* Sill. — *cornus* Sill. — *rubentis* Sill. — *fragilis* Sill. — *inardetis* Sill.

141. *Intucarum* laps. calami pro *insularum*, vid. proleg. p. XXII, *insularum* — *aestus* Sill. — *altiores* omisso *est* Sill. — *iis* Sill. — *oleis* Sill. — *vere dentes* om. Sill. — *foliis* Sill. —

Fol. 39b. p. 79. *Q. XX. f. 1.*

PLIN· SEC· NATVR· HIS

QUAM DECIDUIS· HARUM MINORES
TOTAS INTEGIT MARE· MAXIMARUM[UM]
CACUMINA EXTANT· AD QUAE NA
UES RELIGANTUR· ET CUM RECES
SIT AESTUS AD RADICES ALIAS QUO
QUE IN ARBORES· IN ALTO AB ISDE[M]
ACCEPIMUS EODEM IN MARI UI
SAS SEMPER FOLIA RETINENTIS·
FRUCTU· EARUM LUPINO SIMILI IU 18
BA TRADIT· CIRCA TROGODYTARUM
INSULAS FRUTICEM IN ALTO UO
CARI ISIDIS CRINEM· CORHALIO SI
MILEM· SINE FOLIIS· PRAECISUM
MUTATO COLORE IN NIGRUM DU
RESCERE· CUM CADAT FRANGI· ITE[M]
ALIUM QUI UOCATUR CHARITON
BLEPHARON· EFFICACEM IN AMO
RIS· SPATALIA EX EO FACERE ET MO
NILIA FEMINAS· SENTIRE EUM SE
CAPI DURARIQUE CORNUS MODO
ET HEBETARE ACIEM FERRI· QUOD
SI FEFELLERINT INSIDIAE IN LA
PIDEM TRANSFIGURARI

EMENDAV[I]

exstant Sill. — *quoque arbores* omisso *in* Sill. — *eisdem* Sill.

§ 142. *Corallio* $\beta\gamma$, *curalio* Sill. — *vocatur* $\beta\gamma$, *vocetur* Sill. — *amatoriis* Sill. — *ex* om. Sill.

Emendavi i. e. *Ego N. N. (Caecilius?) antiquarius saepe rogatus scripsi atque emendavi*, vid. proleg. p. XXXVI seq.

C· PLINI SECVNDI

NATVRAE·

HISTORIARVM LIB·

XIII EXPLICIT

INCIPIT EIVSDEM

LIBER· XIIII

Plini Secundi naturae historiarum liber XIII explicit, incipit eiusdem liber II. Opus Plinianum haud dubie inscribebatur: *naturae historiarum libri,* l Plini ipsius verba comprobant; nam lib. XI. c. III. s. 2. p. 10 n. ed. legi- : *sit nobis propositum naturae rerum indicare* cet. et exeunte libro XI: *ad ua naturae transeamus,* et in fine totius operis: *salve parens rerum natura.* mi quoque codices Rd, vid. ed. Sillig. t. I. p. 398, et R in fine libri XII t. II. p. 366 hanc dant inscriptionem, qua etiam medio aevo utebatur Plinianum, ut Roberti abbatis Thoriniensis saec. XII verba docent: *in- Plinii historiarum volumen correxit,* vid. ed. Sillig. t. I. praef. p. XLVIII.

Fol. 17a. p. 34. *Q. XX.*

FRUGIFERAE[1] ARBORES
DE UITIUM NATURA E[T][2]
QUIBUS MODIS SERANTUR[3]
DE UUARUM NATURA
ET CURA[4]
UITIUM ET[5] UUARUM[6] GEN·[ERA] LXXXXI
INSIGNIA CULTURAE
ET[7] UINEARUM
DE INUENTIONE MULSI[8]
UINA GENEROSA[9]
UINA GENEROSA[10] TRANSMARINA·
XXXVII·[11]
NOTABILIA CIRCA APOTHECAS[12]
DE NATURA UINI[13]
UINI SALSI GEN·[ERA]. VII·
DE PASSI·[14] ET HEPSEMATUM·[15] ET DUL
CIUM GENERIB·[US] XVII
SECUNDARI[16] UINI GEN·[ERA] III
QUAM NUPER COEPERINT UINA
GENEROSA IN ITALIA·
DE UINO OBSERUATIONES[17] A ROMU
LO REGE[18]
QUIBUS.UINIS USI ANTIQUI[19]
QUANDO PRIMUM UINI QUAT
TUOR[20] GENERA POSITA

Haec pagina 25 tantum versibus exarata est, vid. proleg. p. XVI. p.
1. *Fructiferae* Sill. 2. *e* i. e. *et*, vid. proleg. p. XX. p. 76, 25. 148, Sill. 3. *ferant* Sill. 4. *cura vitium* Sill. 5. *et* om. Sill. 6. *earum* Sill. 7. i *et* om. Sill. 8. ita RTad, *de inventione mulsi* om. Sill. 9. *generosa L* numero omisso vid. proleg. p. XXXVI. 10. *generosa* om. Sill. 11. *XX* Sill. 12. *notabilia — apothecas* Ra, om. hoc loco Sill. et collocat post 13. *de — vini* Ra, om. hoc loco Sill. et collocat post *vinearum*. 14. Sill. 15. *hepsemate* omisso *et* Sill. 16. *secundarii* Sill. 17. *de vini obs* Sill. 18. *rege posita* Sill., *posita* omitt. Td. 19. post *antiqui*: *Notabilia* *vino Opimiano* Sill., omitt. Ra. 20. *IIII* Sill.

eX LABRUSCA USUS V[21]
QUI[22] FRIGIdISSIMUS NATURAe[23] USUS[24]
UINI FICTICII GeN·[eRA] LXVI
hYdROMeLI SIUe APOMeLI SSI
Ue[25] MeLICRATON
OXYMeLI
UINO[26] PROdIGIOSA[27] GeNeRA XII
QUIBUS UINIS Ad SACRA UTI FAS
NON SIT[28]
QUIBUS GeNeRIBUS MUSTA CO[N̄]
dIANT
de PICe· ReSINIS
de UASIS UINARIIS
de .CeTO[29]
de FAeCe[30]
de CeLLIS
de eBRIeTATe
eX AQUA eT FRUGIBUS UINI UIM
FIeRI
SUMMA ReS eT OBSeRUATIONeS·
eT hISTORIAe[31] d̄X·

EX AVCTORIBVS·

CORNeLIO[32] UALeRIANO
UeRGILIO
CeLSO
CATONe CeNSORe[33]

21. *usus V*, *usus vel* (i. e. *V et*) T, *usus* omisso *V* Sill. 22. *et quis* Sill. 23. *naturae* Ra, *natura* Sill. 24. *sucus* Sill. 25. *apomeli ssive*, neque *apomelis sive*, vid. proleg. p. XXIV, *ἀπόμελι*, *pomelicen* (i. e. *pomeli ceu*) R, *apomelicen* (i. e. *apomeli ceu*) ad, *apomeli* T, om. Sill. et Ian in ed. Teubner. t. I. p. 27. 26. *vino* laps. calami videtur, *vinorum* conicimus, vid. proleg. p. XXIII. XXIV, *vini* Sill. 27. *prodigiosi* Sill. 28. *non sit fas* Sill. 29. *de aceto* Sill. 30. *de aceto*, *de faece* post *vinariis* Ra collocant, post *resinis* Sill. 31. *res et historiae et observationes* Sill. 32. *Corn.* Sill. 33. *censorio* Sill., post *Catone censorio* legit Sill.: *Sasernis patre et filio.*

SCROFA
M· UARRONE
D· SILANO
FABIO PICTORE
TROGO
HYGINO
FLACCO UERRIO
GRAECINO
ATTICO IULIO[34]
COLUMELLA
MASURIO[35] SABINO
FENESTELLA
M· ACCIO
PLAUTO[36]
FABIO DOSSENNO[37]
SCAEUOLA·
L· AELIO[38]
ATEIO CAPITONE
COTTA MESSALINO
L· PISONE
POMPEIO LENAEO
FABIANO
SEXTIO NIGRO
UIBIO RUFINO[39]

EXTERNIS

HESIODO

34. *Iulio Attico* Sill. 35. *Masurio*, vid. p. 226, 1, *Massurio* Sill. 36. *M. A* *Plauto*, vid. p. 226, 6, *M. Accio Plauto* RTd, *Tergilla*, *Maccio Plauto* 37. *Fabio Dossenno*, vid. p. 226, 7, *Flavio*, *Dosseno* Sill. 38. *Laelio* R²d, *A* omisso *L.* Sill. 39. *Rufino* R (Barbar.), *Rufo* Sill.

ThEOPhRASTO
ARISTOTeLe
deMOCRITO
hIeRONe ReGe[40]
PhILOMeTORe ReGe
ATTALO ReGe[41]
ARChYTA
XeNOPhONTe
AMPhILOChO ATheNIeNIeNSe[42]
ANAXIPOLI ThASIO
APOLLOdORO LeMNIO
ARISTOPhANe MILeSIO
ANTIGONO CCTMAeO[43]
AGAThOCLe ChIO
APOLLOdORO[44] PeRGAMeNO
ARISTANdRO ATheNIeNSe[45]
BAXIO[46] MILeSIO
BIONe SOLeNSe
ChAeReA ATheNIeNSe
CheRISTO*[47]
ITeM dIOdORO PRIeNeNSe[48]
dINONe[49] COLOPhONIO
ePIGeNe RhOdIO
eUeAGONe[50] ThASIO
eUPhRONIO ATheNIeNSe[51]
ANdROTIONe QUI de AGRICUL

). post *rege* collocat Sill. *Attalo Philometore rege.* 41. *Attalo rege* RTad, l. d., om. Sill. 42. *athenieniense* laps. calami pro *atheniense*, *Athenaeo* 43. *cctmaeo*, laps. calami *t* pro *y* positum et *c* geminatum, vid. proleg. XII, XXIV, *Cymaeo* Sill. 44. *Apollonio* Sill. 45. *Athenaeo* Sill., post *Athe-* collocat Sill. *Botrye item.* 46. *baxio*, vid. proleg. p. XXXV, *Bacchio* Sill. *Cheristo* a, *Che—* R, *Chaeristo item* Sill. 48. *Prienaeo* Sill. 49. *Dione* Sill. *euvagone* pr. m., *Euagone* s. m. 51. *Athenaeo* Sill.

Fol. 36b. p. 73. *Q. XX. f.*

TURA SCRIPSIT
AeSChRIOONe[52] qUITeM[53]
dIONYSIO qUI MAGONeM TRANS
TULIT
dIOPhANe qUI eX dIONYSIO ePI
TOMAS[54] FeCIT·
ASCLePIAde MedICO
eRASISTRATO[55]
ITeM COMMIAde qUI de CONdI
TURA UINI SCRIPSIT
ARISTOMAChO
qUI ITeM hICeSIO
qUI ITeM TheMISTONe[56] MedICO
ONeSICRITO
IUBA ReGe.

Q XX

52. *aeschrioone*, vid. proleg. p. XXXVI, *Aeschrione* Sill. **53.** ***quitem*** **i. e.** ***item***, vid. proleg. p. XXIII, post *item* legit Sill. *Lysimacho* ***qui item.*** **54.** *toma* d, _*toma* a, *epitomen* Sill. 55. *Erasistrato* _ *Themisone medico* **RT**d, Sill. 56. *Themistone* pr. m., *Themisone* s. m., ita p. 228, 6.

Q. XXI. f. 1. *Fol. 18b. p. 37.*

e . . . . § 1
. . . .
ALI . . . .
TeNUS FeRe SUNT' LICcTqUe IAM dc
COMMUNIBUS LOqUI' qUARUM
OMNIUM PeCULIARIS PAReNS UI
deRI POTeST ITALIA' NOSCeNTeS TA[N̄]
TUM MeMINeRINT NATURAS eA
RUM A NOBIS INTeRIM dICI NON
CULTURAS' qUAMqUAM eT INCO
LeNdI MAXIMA IN NATURA PORTIO
eST ILLUT SATIS MIRARI NON qUeO 2
INTeRISSe qUARUNdAM MeMO
RIAM' AdqUe eTIAM NOMINUMq[Ue]
AUCTOReS PROdIdeRe' NOTITIA[M̄]
qUIS eNIM NON COMMUNICA
.. . Be TeRRARUM M... STATe
ROMANI IMPeRII PROFeCISSe UI
TAM PUTeT' COMMeRCIO ReRUM
...O..eTA...eSTAe PACIS OMNIA
qUe eTIAM qUAe ANTe OCCULTA
FUeRANT IN PROMISCUO USU FAC..
T.......UL.S NON RePPeRUNTUR'[UR] 3
qUI NORINT MULTA AB ANTIqUIS
PROdITA TANTO PRISCORUM CURA
FeRTILIOR' AUT INdUSTRIA FeLICIOR[OR]

§ 1. *Externae arbores indocilesque nasci alibi quam ubi coepere, et quae in alienas non conmeant terras, hactenus* Sill. — *conmunibus* Sill. — *colendi* Sill.

§ 2. *Illud* Sill. — *interiisse* Sill. — *atque* Sill. — *nominum quae* Sill. — *conmunicato orbe* Sill. — *maiestate* Sill. — *inperi* Sill. — *conmercio* Sill. — *rerum ac societate festae* Sill. — *facta* Sill.

§ 3. *At Hercules* Sill. — *reperiuntur* Sill. —

Fol. 18a. p. 36. *Q. XXI f. 1*

PLIN· SEC· NATVR· HIS

FUIT ANTe MILIA ANNORUM·INTeR
PRINCIPIA LITTeRARUM·heSIOdO
PRAeCePTA AGRICOLIS PANdeRe OR
SO·SUBSeCUTISqUe NON PAUCIS hANC[NC]
CURAM eIUS UNde NOBIS CReUIT
LABOR qUIPPe CUM ReqUIReNdA
eA SINT·NON SOLUM POSTeA INUe[N]
TA·UeRUM eTIAM eA qUAe INUeNe
RANT PRISCI deSIdeRIA ReRUM IN
TeRNeCIONe MeMORIAe INdIC
TA·CUIUS UITII CAUSAS qUIS ALIAS·
qUAM PUBLICAS MUNdI INUeNe
RIT·NIMIRUM ALII SUBIeRe RITUS·
CIRCAqUAe ALIA MeNTeS hOMINU[M]
deTINeNTUR·eT AUARITIAe TAN
TUM ARTeS COLUNTUR·ANTeA IN
CLUSIS GeNTIUM IMPeRIIS INTRA
IPSAS·AdeOqUe eT INGeNIIS·qUA
dAM STeRILITATe FORTUNAe Ne
CeSSe eRAT·ANIMI BONA eXeRCe
Re·ReGeSqUe INNUMeRI hONO
Re ARTIUM COLeBANTUR·eT IN OS
TeNTATIONe hAS PRAeFeReBANT
OPeS IMMORTALITATeM SIBI PeR
ILLAS PROROGARI ARBITRANTeS·
qUARe ABUNdANT eT PRAeMIA

ea sint, *ea* om. Sill. — *desidia rerum* Sill.

§ 4. *Vitii* T d, *somni* Sill. — *circa quae* pr. m., *circaque* s. m., **ita** Sill. — *inperiis* Sill. — *ipsas ideoque* Sill. — *opes* K, *opem* T a c d r, *opum* Sill. — *inmortalitatem* Sill. — *abundabant* Sill. —

LIB· XIIII

eT OPeRA UITAe POSTeRIS LAXITA 5
MUNdI eT ReRUM AMPLITUdO
dAMNO FUIT· POSTqUAM SeNATOR
LAeGI COePTUS· IUdeX FIeRI· CeNS
SUM MAGISTRATUM dUCeMqUe
NIhIL eXORNARe· qUAM CeNSUS·
POSTqUAM COePeRe ORBITAS IN
AUCTORITATe SUMMA· eT POTeN
TIA eSSe CAPTATIO IN qUAeSTU FeR
TILISSIMO· AC SOLA GAUdIO IN POS
SIdeNdO· PeSSUM IeRe UITAe PRAe
TIA OMNeSqUe A MAXIMO BONO
LIBeRALeS dICTAe ARTeS IN CONTRA
RIUM CeCIdeRe· AC SeRUITUTe SO
LA PROFICI COePTUM· hANC ALIUS 6
ALIO MOdO· eT IN ALIIS AdORARe·
eOdeM TAMeN hABeNdIqUe Ad
SPeS OMNIUM TeNdeNTe UOTO·
PASSIM UeRO· eTIAM e GReGe ALIe
NA UITIA qUAM BONA SUA COLe
Re MALLe· eRGO heRCULe UOLUP
TAS UIUeRe COePIT· UITA IPSA de
SIIT· Sed NOS OBLITeRATA qUOq·[Ue] 7
SCRUTABIMUR· NeC deTeRRe
BIT· qUARUNdAM ReRUM hUMI
LITAS· SICUTI NeC IM (N) ANIMALIBUS

era Dalec., *operae* Sill.

5. *Laxita*, vid. proleg. p. XXIII, *laxitas* Sill. — *laegi* pr. m., *legi* s. m., *legi* Sill. — *cens/sum*, vid. proleg. p. XXIV, XXXII. p. 30, 3. 229, 17, Sill. — *nihil magis* Sill. — *gaudia* Sill. — *pretia* Sill.

6. *Etiam egregii* Sill. — *Hercule β*, *Hercules* Sill.

7. *Oblitterata* Sill. — *sicut* Sill. — *im* pr. m., vid. proleg. p. XXXVI, m.

Fol. 78b. p. 157. *Q. XXI*

PLIN· SEC· NATVR· HIS

FeCIT qUAMqUAM UIdeMUS UeR
GILIUM PRAeCeLLeNTISSIMUM
UATeM eA de CAUSA hORTORUM
dOTeS FUGISSe· eT IN hIS qUAe ReT
TULIT FLOReS MOdO ReRUM deCeRP
SISSe· BeATUM FeLICeMqUe GRATIÆ·
qUINdeCIM OMNINO GeNeRIB·[US]
UUARUM· NOMINATIS· TRIBUS
OLeAe· TOTIdeM PIRORUM· MALO
UeRO TANTUM ASSYRIO· CeTeRIS
OMNIBUS NeCLeCTIS· UNde AUTe[M] 8
POTIUS INCIPIAMUS· qUAM A UI
TIBUS qUARUM PRINCIPATUS IN
TANTUM PeCULIARIS ITALIAe eST·
UT UeL hOC UNO OMNIA GeNTIU[M]
UICISSe· eTIAM OdORIFeRA POS
SIT UIdeRI BONA· qUAMqUAM UBI
CUMqUe PUBeSCeNTIUM OdORI·
NULLA SUAUITAS PRAeFeRTUR·
UITeS· IURe APUT PRISCOS· MAGNI
TUdINe qUOqUe INTeR ARBOReS
NOMINABANTUR· IOUIS SIMULA
CRUM IN URBe POPULONIO eX UNA
CONSPICIMUS· TOT AeUIS INCOR
RUPTUM· ITeM MASSILIAe PANThe
RAM MeTAPONTI TeMPLUM IUNO *

et e tantis quae Sill. — *ret/tulit*, vid. proleg. p. XXIV, *retulit* Sill. — Sill. — *neglectis* Sill.

§ 8. *Quam odorifera* Sill.

§ 9. *Apud* Sill. — *numerabantur* Sill. — *pateram* Sill. — *Iunonis* Sill

* Desunt paginae 8 (Q. XXI. f. 3. 4. 5. 6).

LIB· XIIII

GICA FRIGIdIS' GeLU MATURescens'[NS]
eT COLORe NIGRIS UINA e UeTUSTA
Te IN ALBUM COLOReM TRANSeUNT·[UNT]
ReLIqUAe IGNOBILeS' ALIqUANdO 27
TAMeN CAeLI AUT SOLI OPeRA NO[N̄]
FALLUNT' UeTUSTATeM SICUTI
FAeCeNIA' eT CUM eA FLOReNS UI
TURIGIACA' ACINO RARIOR' NUM
qUAM FLORIS OBNOXII' qUONIAM
ANTeCedUNT' UeNTISqUe eT IM
BRIBUS ReSISTUNT' MeLIOR eST
TAMeN ALGeNTIBUS LOCIS' qUAM
CALIdIS UMIdIS' qUAM SITIeNTI
B·[US] UISULLA GRANdI MAGIS qUAM
deNSO' UUARUM PARTU INPATIeNS[NS]
UARIANTIS CAeLI' Sed CONTRA Te
NOReM UNUM ALGORIS AeSTUS
Ue CONSTANS' qUAe MINOR eST eX eO 28
GeNeRe MeLIOR IN eLIGeNdO SOLO
MOROSA PINGUI PUTReSCIT GRA
CILI OMNINO NON PROUeNIT' Me
dIAM TeMPeRIeM deLICATe qUAe
RIT' OB hOC SABINIS COLLIBUS FA
MILIARIS' UUA eIUS INdeCORA
UISU' SAPORe IUCUNdA NISI MATU
RA PRONUS RAPITUR eTIAM NON

Allobrogica Sill. — *colore / nigra. Ex his quas adhuc diximus, sed etiam* Sill., omisit antiquarius 35 literas i. e. versum et dimidium archetypi, g. p. XXXV. — *e* om. Sill.

Fecenia Sill. — *viturigiaca*, vid. proleg. p. XXXIV, *Biturigiaca* Sill. *est* scripsimus, licet quoque legere: *meliores t tamen*, vid. proleg. , *meliores tamen* Sill. — *vis⌒ulla* a c, — *ulla* d β, *visula* ..... (signum Sill., *visulla magno* coniecit Urlichs l. d. p. 178, sed *magno magis za*- dictum est.

Protinus rapitur Sill. —

PLIN· SEC· NATVR· HIS

PUTReSCeNS CAdIT' CONTRA GRAN
dINeS eAM TUeTUR FOLIORUM
AMPLITUdO AdqUe dURITIA' IN 29
SIGNeS IAM COLORe INTeR PUR
PUReAS' NIGRASqUe heLUOLAe
SAePIUS UARIANTeS' eT OB Id UA
RIANAe A qUIBUSdAM APPeLLA
TAe' PRAeFeRTUR IN IS NIGRIOR
UTRAqUe ALTeRNIS ANNIS FeRTI
LIS Sed MeLIOR UINO CUM PARCIOR[OR]
eT PRAeCIAe dUO GeNeRA' MAGNI
TUdINe ACINI dISCeRNUNTUR'
qUIBUS MATeRIeS PRIMA' UUAq[Ue]
COLLIS UTILISSIMA FOLIUM APIO
SIMILe BALISCA' dYRRAChINI Ce 30
LeBRANT' hISPANIAe COCCOLO
BOTIN UOCANT' RARIOR UUA
AeSTUS AUSTROSqUe TOLeRAT'
CAPITI INIMICA' COPIA LARdA' hIS
PANIAe dUO GeNeRA eIUS FACIUNT'[UNT]
UNUM OBLONGO ACINO' ALTeRU[M]
RUTUNdO' NOUISSIMAS UINde
MIANT qUO dULCIOR eST COCCO
LOBIS hOC MeLIOR' Sed' eT AUS
TeRA TRANSIT IN dULCeM UeTUS
TATeM' eT qUAe dULCIS FUIT IN AUS[US]

atque Sill.

§ 29. *Medio helvolae* Sill. — *varianti* Sill. — *in his* Sill. — *preciae* Sill. — *materies pluruma* Sill. — *ollis utilissima* Sill.

§ 30. *Baliscam* T c d, *balisc*— a, *Basilicam* Sill. — *Durrachini* Sill. — *cocolobin* Sill. — *larga* Sill. — *rutundo*, vid. proleg. p. XXX, *rotundo* Sill. — *coccolobis* c d, *cocco*— T, *cocolobis* Sill. — *vetustatem* Dalec., *vetustate* Sill.

LIB· XIIII

TeRITATeM· TUNC ALBANO UINO
AeMULANTUR· TRAdUNT UeSICAe 31
UITIIS UTILISSIMUM eX IIS POTUM·[UM]
ALBUeRIS SUMMIS ARBORIBUS (L above R)
FeRTILIOR eST· UISULLA IMIS QUA[M̄]
OBReM CIRCA eA..... Sede d.
UeRSITATeM NATURA LOCUPLe
TANT· INeRTICULAM e NIGRIS AP
PeLLAUeRe· IUSTIUS SOBRIAM dIC
TURI· INUeTeRATO PRAeCIPUAe
COMMeNdABILeM UINO· Sed
UIRIBUS INNOXIAM· SIQUIde[M̄]
TeMULeNTIAM SOLA NON FACIT
FeRTILITAS COMMeNdAT CeTe 32
RAS· PRINCIPeMQUe heLUeNNA
CAM· dUO eIUS GeNeRA MAIOR
QUAM QUIdAM LONGAM· MINOR[OR]
QUAM MARCUM APPeLLANT NO[N̄]
TAM FeCUNdAM Sed GRATIORe[M̄]
hAUSTU· dISCeRNITUR FOLIO CIR
CINATO· UeRUM UTRAQUe GRA
CILIS· FURCAS SUBdeRe IIS NeCeS
SARIUM· ALIOQUI UBeRTATeM
SUAM NON TOLeRANT· MARITI
MO AdFLATU GAUdeNT· ROSCIdA[M̄]
OdeRe· NULLA UITIUM MINUS 33

31. *Ex his* Sill. — *albueris* pr. m., *albuelis* s. m., ita Sill. — *visula* Sill. — 'em *satae diversitate* omisso *sede* Sill. — *naturae* Sill. — *praecipue* Sill. — ıendabilem Sill.

32. *Conmendat* Sill. — *marcum* Tcd, *m⌒arcum* r, *emarcum* Sill. — *his* — *roscida* Sill.

Fol. 21a. p. 42. *Q. XXI. f. 8.*

PLIN· SEC· NATVR· HIS

ITALIAM AMAT· RARA PARUA PU
TReSCeNS IN eA· UINO qUOqUe
qUO^{d} GeNUIT· AeSTATeM NON eXU
PeRANT· NeC ALIA MACRO SOLO FA
MILIARIOR GRAeCINUS· qUI ALIO
qUI CORNeLIUM CeLSUM TRANS
CRIPSIT ARBITRATUR· NON NATU
RAM eIUS RePUGNARe ITALIAe· Sed
CULTURAM· OB Id PALMITeS eUO
CANTIUM· OB Id FeRTILITATe SUA
ABSUMI· SI NON PRAePINGUIS SO
LI UBeRTAS LASSeSCeNTeM SUS
TINeAT· CARBUNCULARe NeGATUR·[UR]
MAGNA dOTe SI UeRUM eST ALI
qUA IN UITe CAeLO NON eSSe IUS·
AeSTUS FeRT PIONIA· qUAM qUI 34
dAM SPINeAM UOCANT· AUTUM
NISqUe IMBRIBUS PINGUeSCIT·
qUIN IMMO NeBULIS UNA ALI
TUR· OB Id RAUeNNATI· AGRO Pe
CULIARIS· UeNNUNCULAM INTeR·
OPTIMe deFLOReSCeNTIS· eT OLLIS
APTISSIMAM· CAMPANIA MALUNT[UNT]
SURCULAM UOCARe· ALII SCAPULA[M]
TARRACINA NUMISIANAM NUL
LAS UIReS PROPRIAS hABeNTeM·

Q. XXI

§ 33. *Quo* pr. m., *quod* s. m., ita Sill. — *exsuperans* Sill. — *avide palmites* omisso *ob id* Sill. — *carbunculari* Sill.

§ 34. *Aestum* Sill. — *pionia*, vid. proleg. p. XXIII, *spionia* Sill. — *et imbribus* Sill., *et* omitt. Tac, *imbribusque* d. — *Veniculam* Sill. — *Campani* Sill. — *surculam* Td, *sirculam* β, *scirculam* Sill. — *staculam* Sill. — *viris* Sill.

LIB· XIIII

SED TOTAM PERINDE AC SOLUM
UALEAT· SURRENTINIS TAMEN EF
FICACISSIMAM TESTIS UESUUIO
TENUS· IBI ENIM MURGENTINA 35
EST· SICILIA POTENTISSIMA· QUAM
POMPEIANAM ALIQUI UOCANT·
LAETODAEMUM FERACEM· SICUT
HORCONIA IN CAMPANIA TAM
TUM· E DIUERSO ARCERACA UERGI
LIO ARGITIS DICTA· ULTRO SOLUM
LAETIUS FACIT· IPSA CONTRA· IM∵
BRES ET SENECTAM FORTISSIMA·
UINO QUIDEM UIX ANNUA· AC
UILITATIS CIBARIAE· SED UBERTA
TEM PRAECIPUE TOLERAT ET AN
NOS· METTICA CONTRA OMNE SI
DUS FIRMISSIMA NIGRO· ACINO
UINIS IN UENTUSTATE RUFES
CENTIBUS· ET HACTENUS PUBLI 36
CA SUNT GENERA CETERA REGIO
NUM LOCORUMQUE· AUT EX IIS
INTER SE INSITIS MIXTA· SIQUI
DEM TUSCIS PECULIARIS EST TU
DERNIS· ADQUE ETIAM NOMEN IIS·
FLORENTIAE SOPINA ARRETIO TAL
PONA· NIGRA CANDIDUM FACIT

ficacissima Sill.

35. *E Sicilia* omisso *est* Sill. — *potentissima* Tcd, *potissima* Sill. — *lacto Latio demum* Sill. — *tamtum*, vid. proleg. p. XXXVI, *tantum* Sill. — ica Sill. — ∵ idem signum p. 213, 6, vid. proleg. p. XIX. — *imbris* Sill. c om. Sill. — *ubertate* Sill. — *praecipua* Sill. — *mettica* Tcd, *metica* Sill. *entustate* pr. m., *vetustate* s. m.

36. *Iis* c, *his* Sill. — *insitu* Sill. — *atque* Sill. — *nomin/is* i. e. *nomen iis* , *nominis Florentia. Est opima Arretio* Sill., in palimpsesto legitur: *siqui- Tuscis peculiaris est Tudernis (vitis), atque etiam nomen iis, (quae sunt pecu- s:) Florentiae sopina (vitis), Arretio talpona.* — *talpona et etesiaca et conse-* . *Talpona* Sill., *et ctesiaca* — *consemina* glossema videtur.

Fol. 126a. p. 252. *Q. XXII. f. 1*

PLIN· SEC· NATVR· HIS

MUSTUM· CTeSIACA FALLAX· qUO
PLUS TULIT hOC LAUdABILIUS FUN
dIT· NIMIRUMqUe FeCUNdITA
Te PARITeR eT BONITATe CeSSAT· CO[N] 37
SeMINA· NIGRA UINO MINIMe
dURANTe· UUA MAXIMe POST X·V
dIeS qUAM ULLA ALIA MeNTITUR·
FeRTILIS SeT CIBARIA hUIUS FOLIA
SICUTI LABRUSCAe· PRIUS qUAM
deCIdANT SANGUINeO COLORe
MUTANTUR· eUeNIT hOC eT qUI
BUSdAM ALIIS PeSSIMI GeNeRIS·
ARGUMeNTO TO YTRICIAe UM
BRIAe MeUANATIqUe· eT PICeK
NO AGRO PeCULIARIS eST AMITeR
NO PUMULA ISdeM· BANANICA
FALLAX eST· AdAMANT TAMeN eAM
MUNICIPI SUAM POMPeI NOMI 38
Ne APPeLLANT· qUAMUIS CLUSI
NI COPIOSIOReM MUNICI eT TIBUR[UR]
TeS APPeLLAUeRe· UIS OLeAGINeA[M]
NUPeR INUeNeRINT K
A SIMILITUdINe OLIUAe NOUIS
SIMA hAeC UUARUM· Ad hOCK
TeMPUS RePeRTA eST· UINACIO
LAM SOLI NOUeRUNT SABINI· K

ctesia d, *ctesiaca* deest apud Forcell., *etesiaca* Sill. — *mirumque fecunditatis cessat* omissis *pariter et bonitate* Sill.

§ 37. *Consemina nigra* Sill. — *metitur* Sill. — *sed* Sill. — *sicuti* d, *sicut* Sill. — *argumento to* dittographia videtur. — *Ytriciae*, *Irtiola* Sill. — *Amiternino* Sill. — *iisdem* Sill. — *bannanica* Sill. — *amant* Sill.

§ 38. *Suam* Td, *uvam* Sill. — *Pompeii* Sill. — *Clusinis* Sill. — *munici* laps. calami pro *municipi*, vid. proleg. p. XXIV. — *quamvis oleagineam* Sill. —

LIB· XIIII

CALUeNTINAM· GAURANI· SCIO
e FALeRNO AGRO TRALATAS UOC
CARI FALeRNAS· CeLeRRIMe UBI
qUe deNeRANTIS· NeC NON SUR 39
ReNTINUM · GeNUS FeCeRe ALI
qUI PRAedULCI UUA· CAPNIOS· eT
BUCONATeS· eT ThARPUPIA· IN ThU
RINIS COLLIBUS NON ANTe deMe
TUNTUR· qUAM GeLAUeRIT· PARIA
NA GAUdeT PICe· MUTINA PeRUS
INIê NIGRO ACINO· INTRA qUA
dRIeNNIUM ALBeSCeNTe UINO·
MIRUM IBI CUM SOLe CIRCUMAGI
UUAM· qUAe OB Id STRePTIS UO
CATUR· eT IN ITALIA GALLICAM PLA
CeRe· TRANS ALPIS UeRO PICeNA[M]
dIXIT UeRGILIUS ThASIAS· eT MARe
OTIdAS· eT LAGeAS· COMPLURIS
qUe eXTeRNAS qUAe NON RePe
RIUNTUR IN ITALIA· Sed SUNT eTI 40
AMNUM INSIGNeS· UUA NON
UINO AMBROSIA e dURRhACINIS
SINe ULLIS UASIS IN UITe SeRUA
TUR TANTA eST CONTRA FRIGORA
AeSTUS· TeMPeSTATeSqUe FIRMI
TAS NeC ORThAMPeLOS INdIGeT

lventi⁀nam a c d, *calventina* deest apud Forcell., *et Laurenti; nam* Sill., ur in palimpsesto: *vinaciolam soli noverunt Sabini, calventinam (uvam) Gau-* (*accolae Gauri montis*). — *translatas* Sill. — *denerantis* laps. calami pro *nerantis*, vid. proleg. p. XXIV.

39. *Tarentinum genus* Sill. — *aliqui fecere* Sill. — *bucconiatis* Sill. — *ipia* Sill. — *Pariana* T d, *Paria* Sill. — *gaudent* Sill. — *Pisae* Sill. — *sinie* pr. m., *perusiniae* s. m., *prusiniae* a c d, *prusinia* Sill. — *ibi* coniecit *c.*, ita Sill. — *streptis* T, *streptos* Sill. — *Gallicam* c β γ, *Gallica* Sill. — *nam* β γ, *Picena* Sill. — *conplurisque* Sill.

40. *Durrhacinis*, vid. p. 194, 22. 195, 6, *duracinis* Sill. — *servabilis* Sill. —

Fol. 80b. p. 161. *Q. XXII f. 1*

PLIN· SEC· NATVR· HIS

ARBORe AUT PALIS·IPSA Se SUSTI
NeNS·NON ITeM dACTYLIdeS dIGI
TALI GRACILITATe·COLUMBINAe·
e RACeMOSIS eT MAGIS PURPURÆ·
COGNOMINe BIMAMMIAe·qUA[N]
dO NON RACeMOS Sed UUAS ALIAS
GeRUNT·ITeM TRIPedANIA·CUI NO 41
MeN A MeNSURA eST·ITeM SCRI
PULA·PASSO ACINO·eT RAeTICA IN
MARITIMIS ALPIBUS APPeLLATA·
dISSIMILIS LAUdATAe ILLI·NAM
que hAeC BReUIS CONFeRTA ACI
NO deGeNeR UINO·Sed CUTe OM
NIUM TeNUISSIMA·NUCLeO·quOd
ChIUM UOCANT UNO AC MINIMO·
ACINUM PRAeGRANdAeM·UNU·[M]
ALTeRUMUe hABeNS eST eT NIGRA
AMINNeA·CUI SYRIACe NOMeN
INPONUNT·ITeM hISPANIA IGNO
BILIUM·PROBATISSIMA·IN PeRGU 42
LIS UeRO SeRUNTUR eSCARIAe
APPeLLATAe·e dURACINIS ALBAe
NIGRAe·eT BUMASTI TOTIdeM CO
LORIBUS·AC NONdUM dICTAe·eGIA·
eT RhOdIA eT UNCIALIS·UeLUT A
PONdeRe ACINI·ITeM PICINA OM *

racemosissimis Sill. — *purpurae* Pint., *purpureae* Sill.

§ 41. *Tripedanea* Sill. — *scripula* a¹cd, *scri—* θa², *scrupula* T, vid. p. 204, 4, *scirpula* Sill. — *quod Chii* θTacd, *quem Chium* Sill., *quod* e codd. retinere voluit. — *praegrandaem* pr. m., *praegrandem* s. m. — *Aminea* Sill. — *Syriacae* Sill. — *Hispana* Sill.

§ 42. *Nigraeque* Sill. — *Aegia* Sill. — *picina omnium* Sill.

* Desunt paginae 2 (Q. XXII. f. 3).

LIB· XIIII

Me IN qUeMUIS AGRUM CONUe
NIUNT· IN OLLA UINACeIS CONdU[N̄]
TUR· AMMINIUM MINUSCULUM
eT MAIUS· eT APICIUM· eAdeM IN
SAPA eT MUSTO IN LORA ReCTO CO[N̄]
dUNTUR· qUAS SUSPeNdAS· dURA
CINAS· AMMINeAS MINOReS· UeL
Ad FABRUM FeRRARIUM· PRO PAS
SIS hAe· ReCTe SeRUANTUR· NeC
SUNT UeTUSTIORA· de ULLA Re LA
TINAe LINGUAe ReCePTA· TAM PRO
Pe AB ORIGINe ReRUM· SCIMUS AM
MINeAM PROXIMe MedICAM UAR
RO STANTIANAM UOCAT· IN NOSTRA 48
AeTATe PAUCA eXeMPLA CONSUM
MATAe hUIUS ARTIS FUeRe· UeRU[M̄]
eO MINUS ·OMITTeNdA· UT NOSU
CANTUR eTIAM PRAeMIA· qUAe
IN OMNI Re MAXIMe SPeCTANTUR·[UR]
SUMMAM eRGO AdePTUS eST GLO
RIAM ACILIUS heLeNUS· e PLeBeI·
LIBeRTINA ·LX· IUGeRUM NON U
AMPLIUS UINeIS eXCULTIS· IN NO
MeNTANO AGRO· AdqUe ·$\overline{CCCC}$··
NUMMUM UeNUNdATIS· MAG 49
NA FAMA UeTULeNO AeGIALO· PeR

Haec pagina rescripta non est.

§ 47. *Maxume in quemvis* Sill. — *olla* Pint., *lora recte conduntur* Sill. — *Amminium* — *in lora recto conduntur* om. Sill. et omnes codd., quibus in ed. usus est, vid. proleg. p. XXXVII. — *Amineas maiores* Sill., qui post *maiores* legit: *et Scantianas opportunissimas esse*, omitt. acd$\beta\gamma$ et Urlichs l. d. p. 179. — *illa re* Sill. — *recepta*, vid. proleg. p. XXIII, *praecepta* Sill. — *rerum sumus; Amineam* Sill. — *proxume dictam* Sill. — *Scantianam* Sill.

§ 48. *Sthenelus* Sill. — *atque* Sill. — $\overline{CCCC}$ Hard., *CCCC M* Sill. — *venumdatis* Sill.

§ 49. *Et Vetuleno* Sill. —

Fol. 19a. p. 38. *Q. XXII. f. 4*

PLIN· SEC· NATVR: HIS

INdE LIBERTINO· FUIT IN CAMPA
NIA· RURE LITERNINO· MAIORqUE
ETIAM FAUORE hOMINUM· qUO
NIAM IPSUM AFRICANI COLEBAT
EXILIUM· SEd MAXIMA EIUSdEM
SThENELI OPERA· REMMI PALAE
MONIS· ALIAS GRAMMATICAE AR
TE CELEBRI· IN hISCE UIGINTI AN
NIS MERCATURUS ·$\overline{\text{dC}}$· NUMMU[M]
IN EOdEM NOMENTANO· dECIMI
LAPIdIS AB URBE dEUERTICULO·
EST AUTEM USqUEqUAqUE N$\overset{\text{O}}{\text{U}}$TA 50
BILITAS MERCIS· PER OMNIA SUB
URBANA· IBI TAMEN MAXIME qUO
NIAM ET NEGLECTA INdELIGENTI
PRAEdIA PARAUERAT· AC NE IN PES
SIMIS qUIdEM ELEGANTIOR SO
LI hAEC AdGRESSUS EXCOLERE
NON UIRTUTE ANIMI· SEd UANI
TATE PRIMO· qUAE NOTA MIRE IN
ILLO FUIT PASTINATIS dE INTEGRO
UINEIS CURA SThENELI dUM A
GRICOLAM IMITATUR· Ad UIX CRE
dIBILE MIRACULUM· PERdUXIT
INTRA OCTAUUM ANNUM ·$\overline{\text{CCCC}}$·
NUMMUM EMPTORI AddICTA

Campania d, *Campaniae* Sill. — *exsilium* Sill. — *Rhemmio Palaemoni* Sill. — *grammatica* Sill. — *XX annis* Sill. — *mercato rus* Sill. — $\overline{DC}$ Hard., *DC M* Sill. — *decumi* Sill.

§ 50. *Nutabilitas* pr. m., *notabilitas* s. m., ita Murbac.[2], —*bilitas* TKd, ***nota vilitas*** Sill. — *maxuma* Sill. — *indiligentia* Sill. — *elegantioris* Sill. — ***octavom*** Sill. — $\overline{CCCC}$ Hard., *CCCC M* Sill.

LIB· XIIII

PeNdeNTe UINdeMIA˙ CUCUR 51
RITqUe NON NeMO Ad SPeCTAN
dAS UUARUM IN IIS UINeIS STRU
eS˙ LITTeRIS eIUS ALTIORIBUS˙ CO[N̄]
TRA Id PIGRA UICINITATe SIBI PA
TROCINANTe˙ NOUISSIMe AN
NAeO SeNeCA PRINCIPe TUMK
eRUdITORUM AC POTeNTIAe˙ qUA
MI
POSTReMO NIA RUIT SUPeR IPSU[M̄]
MINIMe UTIqUe MIRATORI˙ IN A
NIMUM TANTO PRAedII hUIUS
AMORe CAPTO˙ UT NON PUdeReT
INUISO ALIAS˙ eT OSTeNTATURO
TRAdeRe PALMAM AdeMPTIS˙ qUA
dRUPLICANdO UINeIS ILLIS IN
TRA deCIMUM F~~A~~eRAe CURAe A[N̄]
NUM dIGNA OPeRA qUAe IN CAe 52
CUBIS SeTINISqUe AGRIS PROFICe
ReT˙ qUANdO eT POSTeA SAePeNU
MeRO SePTeNOS CULLeOS SINGU
LA IUGeRA˙ hOC eST AMPhORAS Ce[N̄]
TeNAS qUAdRAGeNAS MUSTI de
deRe˙ AC Ne qUIS UICTAM IN hOC
ANTIqUITATeM ARBITReTUR Ide[M̄]
CATO˙ deNOS CULLeOS RedIRe eX
IUGeRIBUS SCRIPSIT˙ eFFICACIB·[US]

§ 51. *Non nemo* dβ, *non nem*— ac, *nemo non* Sill. — *iis* $\beta\gamma$, *his* Sill. — *eruditionis* Sill. — *quae* Sill. — *nia* pr. m., *nimia* s. m. — *ruit* Gron., *fuit* Sill. — *miratore inanium* Sill. — *praedi eius* Sill. — *eam, emptis* Sill. — *quadriplicato* Sill. — *decumum* Sill. — *faerae* pr. m., *ferae* s. m., *fere* Sill.

§ 52. *Culleos* acd, vid. proleg. p. XXVIII, *culeos* Sill. — *arbitretur* coniecit Urlichs l. d. p. 182, *arbitraretur* Sill. — *culleos* acd, *culeos* Sill. —

Fol. 20ª. p. 40. *Q. XXII. f. 5.*

PLIN· SEC· NATVR· HIS

EXEMPLIS' NON MARIA PLUS TEME
RATA CONFERRE MERCATORI' NON
IN RUBRUM LITUS INDICUMUE
MERCES PETITAS' QUAM SEDULUM
RURIS LAREM UINO ANTIQUISSIM 53
MO CLARITAS MARONEO' IN THRA
CIAE MARITIMAE PARTE GENITO
UT AUCTOR EST HOMERUS' NEQUE
ENIM AUT FABULOSA DE ORIGINE
E.US UARIE PRODITA CONSECTA
MUR' PRAETERQUAM ARISTAEUM'
PRIMUM OMNIUM IN EADEM GE[N]
TE' MEL MISCUISSE UINO' SUAUITA
TE PRAECIPUA UTRIUSQUE NATU
RAE SPONTE PROUENIENTIS' MA
RONEUM UICIES TANTUM ADDITO
AQUAE MISCENDUM HOMERUS
PRODIDIT DURAT ETIAMNUM UIS 54
IN EADEM TERRA GENERI' RIGORQ·[UE]
INDOMITUS' QUIPPE CUM MUCIA
NUS TER CONSUL' EX IIS QUI NUPER
RIME PRODIDERE SEXTARIOS SIN
GULOS OCTONIS· AQUAE MISCERI
COMPERERIT' PRAESENS IN EO TRAC
TU' ESSE AUTEM COLORE NIGRUM'
ODORATUM' UETUSTATE PINGUES *

mercis Sill.

§ 53. *Antiquissim mo*, vid. proleg. p. XXIV, *antiquissima* Sill. — *maritima* Sill. — *fabulosa aut* Sill. — *origine e.us*, *origine eius* conicimus, *eius* om. Sill. — *viciens* Sill. — *tanto* Sill.

§ 54. *Etiam vis* Sill. — *ex his* Sill. — *octonis* codd. Barbari *β*, *octogenis* Sill. — *conpererit* Sill. — *pinguescere* Sill.

* Desunt paginae 2 (Q. XXII. f. 6).

LIB· XIIII

CYdeS· SAPIeNTIAe CLARUS· Ad
ALeXANdRUM MAGNUM SCRIP
SIT INTeMPØRANTIAM eIUS CO
hIBeNS· UINUM POTURUS Rex
MeMeNTO BIBeRe Te SANGUINe[M]
TeRRAe· CICUTA hOMINIS UeNe
NUM eST· CICUTAe UINUM· qUI
BUS PRAeCePTIS ILLe SI OPTeMU
PeRAUISSeT· PROFeCTO AMICOSU
IN TeMULeNTIA NON INTeReMIS
SeT· PRORSUS UT IURe dICI POSSeT·
NeqUe UIRIBUS CORPORIS UTILIUS·[US]
NeqUe UOLUPTATIS (BU) PeRNICIOSIUS·[US]
SI MOdUS ABSIT·.e.eRA AUTeM UI 59
NI ALIA ALIIS GRATIØORA eSSe qUIS
dUBITeT AUT NON eX eOdeM LA
CU· ALIUT PRAeSTANTIUS· ALTeRO
GeRMANITATeM PRAeCedeRe·
SIUe TeSTA SIUe FORTUITO eUeN
TU· qUAMOBReM de PRINCIPA
TU Se qUISqUe IUdICeM STATUeT·
IULIA AUGUSTA ·LXXXII· ANNOS
UITAe PUTINO UINO ReTTULIT AC
CePTOS· NON ALII GIGNUNTUR 60
IN SINU hAdRIATICI MARIS· NO[N]
PROCUL TIMABO FONTe· SAXOSO

§ 58. *Androcydes* Sill. — *sapientia* Sill. — *intemporantiam* pr. m., *o* s. m. deletum est, *intemperantiam* Sill. — *hominum* Sill. — *possit* Sill. — *aliud neque* Sill. — *voluptatis* pr. m., *voluptatibus* s. m., ita Sill.

§ 59. *Genera* Sill. — *gratia* pr. m., *gratiora* s. m., ita Sill. — *aliud* Sill. — *Pucino* Sill. — *rettulit*, vid. proleg. p. XXIV, XXXVI, *retulit* Sill. — *non alio usa* Sill.

§ 60. *Gignitur* Sill. — *timabo*, vid. proleg. p. XXXI, *a Timavo* Sill. — *saxeo* Sill. —

Fol. 79b. p. 159. *Q. XXII f. 1.*

PLIN· SEC· NATVR· HIS

COLLE· MARITIMO ADFLATU· PAU
CAS CONQUENTE AMPHORAS· NEC
ALIUT APTIUS· MEDICAMENTIS
IUDICATUR· HOC ESSE CREDIDERI[M]
QUOD GRAECI CELEBRANTES MI
RIS LAUDIBUS· PRAUSETIANUM
APPELLAUERINT· EX HADRIATICO SI
NU· DIUOS AUGUS SETINUM PRAE
TULIT CUNCTIS· ET FERE SECUTI PRI[N]
CIPES CONFESSA PROPTER EXPE
RIMENTA· NON TEMERE CRUDITA
TIBUS NOXIIS· AB EA SALIUA NAS
CITUR SUPRA FORUM APPI ANTEA 61
CAECUBO· ERAT GENEROSITAS CE
LEBERRIMA IN PALUSTRIBUS PO
PULITES SINU AMYNCLANO· QUOD
IAM INTERCIDIT INCURIA COLO
NI LOQUIQUE ANGUSTIA· MAGIS
TAMEN FOSSA NERONIS· QUAM
A BAIANO LACU OSTIAM USQUE
NABIGABILE INCOHAUERAT· SE 62
CUNDA NOBILITAS FALERNO
AGRO ERAT· ET EO MAXIME FAUS
TINIANO· CURA CULTURAQUE ID
COLLEGERAT· EXSOLE^s^CIT HAEC QUO
QUE· COPIAE POTIUS QUAM BONI

conquente, vid. proleg. p. XXXII, *coquente* Sill. — *aliud* Sill. — *prausetianum* deest apud Forcell., *Praetetianum* Sill. — *augus*, vid. proleg. p. XXIV, *Augustus* Sill.

§ 61. *Populetis* Sill. — *amynclano*, vid. proleg. p. XXXII, *Aminelano* d, *Amyclano* Sill. — *et incuria* Sill. — *loquique*, vid. proleg. p. XXXIII, *locique* Sill. — *a baiano* a c d $\beta\gamma$, *ab Averno* Sill. — *nabigabile*, vid. proleg. p. XXXI, *navigabilem* Sill. — *inchoaverat* Sill.

§ 62. *Et ex eo* Sill. — *faustiniano*, vid. p. 201, 5. 15, deest apud Forcell., *Faustin*— T θ c d, *Faustini*— a r, *Faustiano* Sill. — *exsolecit* pr. m., *exsolescit* s. m., *exolescit* Sill. — *hoc quoque* Sill. —

TATI STUdeNTIUM· FALeRNUS AGeR:
A MONTe CAMPANO LAeUA PeTe[$\overline{\text{N}}$]
TIBUS· URBANAM COLONIAM
SYLLANAM NUPeR CAPUAe CO[$\overline{\text{N}}$]
TRIBUTAM· INCIPIT FAUSTINIA
NUS CIRCITeR ·$\overline{\text{IIII}}$· MILIA PASSUM
A UICO CAedICII· qUI UICUS A SI
NUeSSA ·$\overline{\text{U}}$· $\overline{\text{M}}$ PASSUM ABeST· NeC
ULLI NUNC UINO MAIOR AUCTO
RITAS· SOLO UINORUM FLAMMA
ACCeNdITUR· TRIA eIUS GeNeRA· 63
AUSTeRUM· dULCe· TeNUe· qUI
dAM ITA dISTINGUNT· SUMMIS
COLLIBUS· CAUCINUM GIGNI Me
dIIS FAUSTINIANUM I'MIS FA
LeRNUM NON OMITTeNdUM
AUTeM NULLI eO..M qUAe Ce
LeBReNTUR I$\overset{\text{u}}{\text{N}}$C.NdUM SAPO
ReM UUAe eSSe· AT TeRTIAM PAL 64
MAM UARIe UeNeRe ALBANA
PRAedULCIA AC RARA IN AUSTe
RO ITeM SURReNTINA IN UINeIS
TANTUM NASCeNTIA CONUA
LeSCeNTIBUS MXXIMe PROBA
TA PROPTeR TeNUITATeM SALU
BRITATeMqUe TIBeRIUS CAeSAR

Haec pagina rescripta non est.
ponte Campano Sill. — *Sullanam* Sill. — *Faustianus autem* Sill. — *$\overline{IIII}$· milia*, *IIII miliaria* omisso *passuum* Sill., *miliaria* omitt. acd. — *a vico prope* Sill. — *Caedicias* Sill. — ·$\overline{U}$· $\overline{M}$ (i. e. *quinque milia*), *VI milibus* omisso *passuum* Sill. — *ulli in vino* Sill. — *solo* acd$\beta\gamma$, *solum* Sill.

§ 63. *Faustianum* Sill. — *i'mis* i. e. *faust.*, *imis.* — *nulli eorum* Sill. — *celebrentur* ad$\beta\gamma$, *celebrantur* Sill. — *inc.ndum* pr. m., *iuc.ndum* s. m., *iucundum* Sill.

§ 64. *Ad* Sill. — *Albana urbi vicina* Sill. — *mxxime* laps. calami pro *maxime*, vid. proleg. p. XXII.

PLIN· SEC· NATVR· HIS

dICeBAT CONSeSSISSe MedICOS
UT NOBILITATeM SURReNTINO
dAReNT ALIOqUI eSSe GeNeRO
SUM ACeTUM C· CAeSAR qUI SUC
CeSSIT· ILLI NOBILeM UAPPAM CeR
TANT MASSICA· AdqUe A MONTe
GAURO PUTeOLOS BAIASqUe PROS
PeCTANTIA NAM FALeRNO CON 65
TeRMINA STATIANA Ad PRINCI
PATUM UeNeRe NON dUBIe PA
LAMqUe FeCeRe SUA qUIBUSq·[Ue]
TeRRIS TeMPORA eSSe SUOS ReRU[M]
PROUeNTU[S] OCCASUS[q[Ue]] IUNCTA IS
PRAePONI SOLeBANT CALeNA eT
qUAe IN UINeIS ARBUSTISqUe
NASCUNTUR FUNdANA eT ALIA
eX UICIN. . . .BIS UeLITeRRANA
PRIUeRNAT. . .AM qUOd SIGNIAe
NASCITUR AUSTeRITATe NIMIA
CONTINeNdAe UTILe ALUO IN
TeR MedICAMINA NUMeRATUR[UR]
qUARTUM CURRICULUM PUBLI 66
CIS ePULIS OPTIN[U]eRe A dIUO IU
LIO IS eNIM PRIMUS AUCTORITA
TeM IS dedIT· UT ePISTULIS eIUS
APPAReT· MAMeRTINA CIRCA·

Q· XXII·

consessisse, *n* ante *s* omissum et literam in media voce bis positam vid. proleg. p. XXXII, XXIV, conicimus autem *concessisse*, *consensisse* Sill. — *alioqui* dβγ, *alioquin* Sill. — *Gaius Caesar* Sill., *Gaius* omitt. cd. — *atque e* Sill.

§ 65. *Statana* Sill. — *principatum* Dalec., *principatus* Sill. — *sicut rerum* Sill. — *proventu* pr. m., *proventus* s. m. — *occasus* pr. m., *occasusque* s. m., ita Sill. — *his* Sill. — *et alia*, *et* om. Sill. — *vicinia urbis* Sill. — *Veliterna* Sill. — *Privernatia* Sill. — *nam quod* Sill.

§ 66. *Optinere* pr. m., ita cod. a, vid. proleg. p. XXXVIII, *optinuere* s. m., ita Sill. — *his tribuit* Sill. — *adparet* Sill.

LIB· XIIII

* qUe COUM UINUM· eX ITALICO FAC.
eNdI RATIONeM CATO deMONSTRA
UIT· SUPeR CeTeRA IN SOLe qUAdRIeN
NIO MATURANdUM PRAeCIPIeNS·
RhOdIUM COO SIMILe eST PhORMAe
UM . AL . . . .
NA SePTeM ANNIS Ad UeTUSTATe[M]
MedIAM PeRUeNIRe eXISTIMANTUR·[UR]
UINUM . . . . NUS OdORA 80
TUM qUO TeNUIUS eO OdORATIUS
CO . . . . . UINI. qUATTUOR ALBUS
FULUUS SANGUINeUS· NIGeR PSIT
hIUM· UeL MeLAMPSIThIUM PAS
SI GeNeRA SUNT SUO SAPORe NO[N]
. . NI . CIB . . . . . S . . . . . ULSI IN
GALATIA NASCeNS· eT hALYNTIUM
IN SICILIA· NAM PSIT(h)AeUM· qUOd ALII
hePSeMA NOSTRI SAPAM APPeLLAN[NT]
INGeNI· NON NATURA. . PUS eST· MUS[US]
TO USqUe Ad TeRTIA[M] MeNSURAe de
COCTO qUOd UBI FACTUM Ad dIMI
dIAM eST deFRUTUM UOCATUR· OM
NIA IN AdULTeRIUM MeLLIS eXCO
GITATA Sed PRIORA UUA TeRRAqUe
CONSTAT· PASSUM A GRAeCO CILICIU[M] 81
PROBATUR· eT AFRICUM· eT IN ITALIA

Desunt paginae 6 (Q. XXIII. f. 1. 2. 3).

79. *Quoque Coum* Sill. — *faciendi* Sill. — *Phormaeum* deest apud Forcell., *meum* θ, *Phormium* Dalec., *Phorineum* Sill. — *salsius Coo. Omnia transna* Sill. — *septem aut sex* Sill., *aut sex* vid. proleg. p. XXXVI: *iam in typo antiquarius duas invenisse videtur lectiones, quarum utramque transit* cet. — *existumantur* Sill.

80. *Vinum omne dulce minus odoratum* Sill. — *colores vinis quattuor* Sill. — *s* Sill. — *Psythium et melampsythium* Sill. — *vini, Scybelites vero mulsi* Sill. *Hal*— d β, *Halyntium* deest apud Forcell., *Aluntium* Sill. — *psitaeum* pr. m., *aeum* s. m., deest apud Forcell., *siraeum* Sill. — *naturae opus* Sill. — *ter-partem* Sill. — *vocamus* Sill. — *constant* Sill.

81. *Graeco* a d, *Cretico* Sill. —

Fol. 1a. p. 2. *Q. XXIII. f. 1*

PLIN· SEC· NATVR· HIS

FINITIMISqUe PROUINCIIS FIeRI CeR
TUM eST˙ eX UUA qUAM GRAeCI PSI
ThIAM UOCANT˙ NOS APINAM˙ ITe[M]
SCRIPULAM˙ dIUITIUS IN UITe SOLe
AdUSTIS AUT FeRUeNTI OLeO˙ qUIdA[M]
eX qUACUMqUe dULCI˙ dUM PRAe
COTU ALBA FACIUNT˙ SICCANTeS SOLe
dONeC PAULO AMPLIUS dIMI....
PONdUS SUPeRSIT TUNSASqUe..
NITeR eXPRIMUNT de.........
eXPReSSeRe AdICIU ....A
qUAe PUTeANAe˙ UT e$\overset{T}{S}$ S$\overset{CU}{e}$NdARIUM[UM]
PASSUM FACIANT dILIGeNTIOReS 82
eOdeM MOdO SICCATIS ACINOS eXI
MUNT˙ AC SINe SARMeNTIS MAde
FACTOS UINO eXCeLLeNTI dONeC
INTUMeSCANT PReMUNT eT hOC Ge
NUS ANTe CeTeRA LAU.......M.LI
MOdO AqUA AddITA ... UN.A..‚[M]
FACIUNT˙ MedIA INTeR dULCIA UI 83
NUMq·[Ue] eST qUOd GRAeCI GLeUCOS
UOCANT hOC eST SeMPeR MUSTUM
Id eUeNIT qUONIAM FeRUeRe PRO
hIBeTUR SIC APPeLLANT MUSTI IN UI
NA TRANSITUM eRGO MeRGUNT e
LACU PROTINUS CAdOS AqUA dONeC

psithiam deest apud Forcell., *sticam* Sill. — *apianam* Sill. — *scripulam*, vid. p. 194, 8, *scirpulam* Sill. — *divitius* pr. m., *diutius* s. m., ita Sill. — *post diutius* coniecit Sill. *uvis.* — *oleo* d $\beta\gamma$, *dolio* Sill. — *praecocta* Sill. — *dimidium* Sill. — *tunsasque leniter* Sill. — *dein quantum* Sill. — *adiciunt vinaceis aquae* Sill. — *es sendarium* pr. m., vid. proleg. p. XXIV, *et secundarium* s. m., ita Sill.

§ 82. *Laudant ac simili* Sill. — *addita secundarium* Sill.

§ 83. *Medium* Sill. — *aigleucos* Sill. — *evenit cura* Sill. — *in aqua cados* Sill. —

LIB· XIIII

BRUMA ALIUd GeNUS PeR Se qUOd
UOCAT dULCe NARBONeNSIS PROUIN
CIA eT IN eA MAXIMe UOCONTI Ad
SeRUATUR eIUS GRATIA UUA dIUTIUS[US]
IN UITe PedICULO INTORTO· AB ALIS 84
IPSe PALMeS IN...ITUR Ad MedUL
LAM AB ALIIS UUA TORReNTUR IN Te
GULIS OMNIA eX heLUeNNACA UI
Te· hIS AdICIUNT ALIqUI qUOd UOCA[N̄]T
dIACYMTON UUIS IN SOLO SICCA
TIS LOCO CLUSO PeR dIeS SePTeM IN
CRATIB·[US] TOTIdeM PedeS A TeRRA AL
TeR NOCTIB·[US] AB UMORe deFeNSIS AB
OCTAUO dIe CALCATIS ITA FIeRI OPTI
MI OdORIS SAPORISqUe e dULCI GeNe 85
Re eST eT MeLITITeS dISTAT A MULSO
qUOd FIT e MUSTO CUM qUINqUe
CONGIS AUSTeRI MUSTI CONGIO MeL
LIS eT SALIS CYAThO SUBUeRUeFAC
TIS AUSTeRUM Sed INTeR hAeC Ge
NeRA PONI deBeT eT PROTROPUM·
ITA APPeLLATUR A qUIBUSdAM MUS
TUM SPONTe deFLUeNS· ANTeqUA[M̄]
CALCeNTUR UUAe· hOC PROTINUS
dIFFUSUM IN LAGONIS SUIS deFeR
UeRe PASSI POSTeA IN SOLe ·X·L dIe

uma *transeat et consuetudo fiat algendi. Est etiamnum aliud* Sill., emisit anti-
ius 42 literas vel unum versum et duas partes archetypi, vid. proleg.
XXV. — *eius per se* Sill. — *Vocontii* Sill.
84. *Aliis* Sill. — *inciditur in* Sill. — *torrentur* pr. m., *torretur* s. m., ita Sill.
liachyton Sill. — *sole* Sill. — *alte* Sill. — *a rore defensis* Sill. — *octavo*
iso ab Sill.
85. *Dulci e* Sill. — *congiis* Sill. — *subvervefactis*, vid. proleg. p. XXXIV,
ervefactis Sill. — *genera potuum ponere debeo* Sill. — *lagenis* omisso *in* Sill.
quadraginta Sill. —

PLIN· SEC· NATVR HIS

BUS TORRENT AESTATIS SECUTAE· IPSO
CANIS ORTU· NON POSSUNT IURE DI 86
CI UINA· QUAE GRAECI DEUTERIA AP
PELLANT· CATO ET NOS LORAM· MACE
RATIS AQUA UINACEIS SED TAMEN
INTER UINA OPERARIA NUMERAN
TUR· TRIA EORUM· DECIMA PARTE AQUAE
ADDITA· QUAM MUSTI EXPRESSA SIT·
ET ITA NOCTE· AC DIE MADEFACTIS UI
NACEIS· RURSUSQUE PRELO SUBIEC
TIS ALTERUM QUOMODO GRAECI FAC
TITAUERE· TERTIA PARTE EIUS QUOD
EXPRESSUM SIT ADDITA AQUA· EXP
PRESSOQUE· DECOCTO AD TERTIAS PAR
TES· TERTIUM EST FAECIBUS UINI EX
PRESSUM· QUOD FACATUM CATO AP
PELLAT· NULLUM EX HIS PLUS QUAM
ANNUI USUS· UERUM INTER HAEC 87
SUBIT MENTEM· CUM SINT GENERA
NOBILIA· QUAE PROPRIA UINI INTEL
LEGI POSSINT ·LXXX· FUERE IN TOTO
ORBE· DUAS PARTES EX HOC NUMERO
ITALIAE ESSE· PRAETEREA LONGE AN
TE CUNCTAS TERRAS· ET HINC DEIN
DE ALTIUS CURA SERPIT· NON A PRI
MORDIO HANC GRATIAM FUISSE· *

§ 86. *Eorum genera* Sill. — *decuma* Sill. — *quam quae* coniecit Urlichs l. d. p. 184, *quae* Sill. — *aquae expressoque* Sill., *exp pressoque* pr. m., prius s. m. deletum est, vid. proleg. p. XXIV. — *partis* Sill. — *facatum*, vid. proleg. p. XXIX, *faecatum* Sill. — *nullum* T, *nulli* Sill. — *annui* T d, *anno* Sill.

§ 87. *Proprie* Sill. — *fere in* Sill. — *partis* Sill. — *longe praeterea longe propterea* Sill.

* Desunt paginae 4 (Q. XXIII. f. 6. 7).

LIB· XIIII

dISSeT hORTeNSIUS· SUPeR deCeM
CAdUM heRedI ReLIqUIT hACTe 97
NUS· UARRO qUId NON eT CAeSAR
dICTATOR· TRIUMPhIS UICeNAS
UINI PhALeRNI AMPhORAS
UINI ChII CAdOS IN CONUIUIA dIS
TRIBUIT· IdeM hISPANIeNSI TRIU
PhO· ChIUM eT FALeRNUM dedIT·
ePULO UeRO IN TeRTIO· CONSULATUS[U S]UO·
FALeRNUM· ChIUM· LeSBIUM· MA
MeRTINUM· qUO TeMPORe PRIMU[M]
qUATTUOR GeNeRA UINI AdPOSI
TA CONSTAT· POSTeA eRGO ReLIqUA
OMNIA IN NOBILITATeM UeNeRe·
eT CIRCITeR dCC· URBIS ANNUM· ITA 98
qUe NON MIROR· INNUMeRABI
LIA PAeNe GeNeRA FICTICII RePeR
TA· MULTIS ANTe SAeCULIS· qUAe
NUNC dICeMUS· OMNIA Ad MedI
CINAe USUM PeRTINeNTIA· OMPhA
CIUM qUO MOdO FIeReT· PROPTeR U[N]
GUeNTA dIXIMUS PRIORe LIBRO·
FIT e LABRUSCA· hOC eST UITe SILUeS
TRI· qUOd UOCATUR OeNANThINU[M]
FLORIS eIUS LIBRIS dUAB·[US] IN MUS
TI CAdO CeRATIS POST dIeS ·XXX· UTU[N]
TUR· PRAeTeR hOC RAdIX LABRUS 99

edicus dedisset. Hortensius Sill. — *decem* codd. Bud., *X M* (i. e.
) Sill.

umphis vicenas d, *triumphi sui cena* Sill. — *vini Phalerni amphoras*
it. — *Falerni* Sill. — *vini Chii, vini* om. Sill. — *triupho*, vid. pro-
XII, *triumpho* Sill. — *primum tempore* Sill. — *reliqua* T d, *alia* Sill.
, *venerunt et* d r, *et* om. Sill. — *septingentesimum* Sill.

res Sill. — *ceratis* pr. m. lapsu calami pro *maceratis*, ita a d r, vid.
XIV, XXXVIII, *celatis* s. m., *macerati* Sill. — *mutantur* Sill.

PLIN· SEC· NATVR· HIS

CAe ACINI CORIA PeRFICIUNT· hI
PAULO POSTqUAM deFLORUeRe· SI[N]
GULAReMedIUM hABeNT Ad ReFRI
GeRANdOS IN MOdIS CORPORUM
ARdOReS· GeLIdISSIMA PeR Se eORU[M]
UT FeRUNT NATURA· P$\overset{A}{\text{E}}$RS eORUM
AeSTU MORITUR PRIUS qUAM ReLI
qUA qUAe SOLSTITIALeS dICUNTUR·[UR]
UNIUeRSI NUMqUAM MATUReS
CUNT eT SI PRIUS qUAM TOTA INA
ReSCAT UUA· INCOCTA edeTUR CIBO
. ALLINACeO GeN . . . . UM
GIGNIT· UUAS AdPeTeNdI· FICTICIO 100
RUM PRIMUM FIT· eX IPSO UINO qUOd
UOCANT AdYNAMON· hOC MOdO·
ALBI MUSTI SeXTARIIS XX· AqUAe
dIMIdIUM· FeRUeNT dONeC eXCO
qUANTUR AqUAe MeNSURA· ALII
MARINAe SeXTARIOS ·X· TANTUN
deM PLUUIAe· eX SOLe ·X·L· dIeBUS
TORReNT· dANT AeGRIS qUIBUS UI
NI NOXIAM TIMeNT· PROXIMUM 101
FIT e MILII SeMINe MATURI· CUM IP
SA STIPULA LIBRAM qUAdRANTeM
IN CONGIOS dUOS MUSTI MACeRA
TO· eT POST SePTIMUM MeNSeM TRA[N]S

Q. XXIII

§ 99. *Et acini* Sill., *et* omitt. acd. — *singularemedium* (i. e. *singulare remedium*), vid. proleg. p. XXIII. XXIV. — *in morbis corporum* Sill. — *per se eorum* om. Sill. — *pers* pr. m., *pars* s. m., ita Sill. — *reliqua* acd, *reliqui* Sill. — *qui* Sill. — *inarescat* T, *maturescat* Sill. — *detur* Sill. — *gallinaceo generi, fastidium* Sill.

§ 100. *Fervet* Sill. — *excoquatur* Sill. — *decem* Sill. — *in sole* Sill. — *quadraginta* Sill. — *diibus* pr. m., *diebus* s. m.

§ 101. *Mili* Sill. — *maturi* d, *maturo* Sill. — *septumum* Sill.

LIB· XIIII

FUSO· eX LOTO ARBORe FRUTICe·heR
BA dICTUM eST UBI qUAeqUe FIeRe[N]T·
FIUNT eT e POMIS· qUAe dICeMUS IN 102
TeRPReTATIONIBUS NON NISI NeCeS
SARIIS AddITIS· PRIMUMqUe e PAL
MIS· qUO PARThI INdI UTUNTUR eT
ORIeNS TOTUS· MITIARUM qUAS UO
CANT ThYdeAS· MOdIO IN AqUA
CONGIIS TRIBUS MACeRATO· eXPReS
SOqUe· SIC FIT eT SYCITeS e FICO· qUe[M]
ALII PhARNUPRIUM· ALII TROChIN
UOCANT· AUT SI dULCe eSSe NON
LIBeAT· PRO AqUA TANTUNdeM UI
NeACIORUM AdICITUR· e CYPRIA 103
FICO eT ACeTUM FIT PRAeCeLLeNS·
AdqUe ALeXANdRINO qUOqUe
MeLIUS· UINUM FIT eT SILIqUA SY
RIACA· eT e PYRIS· MALORUMqUe O[M]
NIBUS GeNeRIBUS· Sed e PUNICIS
RhOITeN UOCANT· eT e CORNIS MeS
PILIS· SORUIS· MORIS SICCIS· NUCLeIS
PINeIS· hI MUSTO MAdIdI eXPRe
MUNTUR SUPeRIORA· PeR Se MITIA
MYRTICeN CATO qUeMAdMOdU[M] 104
FIeRI dOCUeRIT· MOX PAULO INdI
CABIMUS· GRAeCI eT ALIO MOdO·

i STacd, *uti* Sill.

102. *Mitiarum*, *mitearum* STacd, *mitiorum* Pint. K, *maturarum* Sill. — *ꝛeas* Sill. — *in aquae* Sill. — *pharnuprium* deest apud Forcell., *parnu⁀pri-* θacd, *palmiprimum* Sill. — *trochin*, *trocin* θTacd, *catorchiten* Sill. — *ꝛeorum* Sill.

103. *Atque* Sill. — *e siliqua* Sill. — *et e piris* dβγ, *e piris* Sill. — *sorvis*, p. 224 not., *sorbis* Sill. — *exprimuntur* Sill.

104. *Myrtiten* Sill. —

PLIN· SEC· NATVR· HIS

RAMIS TENERIS CUM SUIS FOLIIS· IN
SALSO MUSTO COCTIS· TU[N]SI LIBRA IN
TRIBUS MUSTI CONGIIS DEFERUE
FACIUNT· DONEC DUO SUPERSINT·
QUOT ITA E SILUESTRIS MYRTI BACIS
FACTUM EST· MYRTIDANUM UOCA
TUR· HOC MANUS TINGUIT EX HIS 105
QUAE IN HORTIS GIGNUNTUR· FIT
UINUM E RADICE ASPARAGI· CUNI
LA· ORIGANO API SEMINE· ABROTO
NO· MENTASTRO· RUTA NEPETA· SER
PYLLO· MARRUUIO· MANIPULOS BI
NOS· MUSTO ADDITO ITEM ESCILLÆ· 106
RADICES INTER FLORES EX ROSAE
FOLIIS TUSIS IN LINTEOLO· IN MUS
TUM GALATIS CUM PONDUSCULO
UT SIDAT X L· PONDERE· IN SEXTARIS[OS]
MUSTI UICENOS· NEC ANTE TRES ME[N]
SES UAS· APERIRI ITEM NARDO GAL
LICO· ET ALIUT E SILUESTRI AROMA 107
TITEN· QUOQUE INUENIO FACTITA
TUM· NON UNGUENTORUM COMPO
SITIONE· PRIMO EX MURRA UT DIXI
MUS· MOX ET NARDO CELTICO· CALA
MO BITUMINE· OFFIS IN MUSTUM·
AUT DULCE UINUM DEIECTIS· ALIBI

salso, sal— d, *albo* Sill. — *decoctis* Sill. — *tunsis* Sill. — *libram* Sill. — *quod ita* Sill. — *e* om. Sill.

§ 105. *Asparago* Sill., coniecit autem *asparagi.* — *habrotono* Sill. — *marrubio* Sill. — post *manipulos binos* omisit antiquarius, delapsis oculis eius ab uno *binos* ad alterum: *condunt in cadum musti et sapae sextarium et aquas marinae heminam. E napis fit duum denariorum pondere in sextarios binos* Sill., quae sunt literae 102 vel archetypi versus 4, vid. proleg. p. XXXV.

§ 106. *Musti addito* Sill. — *escillae* (i. e. *scillae*), vid. proleg. p. XXX, *esc*— a, *e scillae radice* Sill. — *tunsis* Sill. — *chalatis* Gronov., *conlatis* Sill. — *X L* (i. e. *denariorum 50*), *XL* (*40*) *pondere denariorum* Sill. — *vicenos musti* Sill. — *tris* Sill. — *vase aperto* Sill. — *e nardo* Sill. — *aliud* Sill.

§ 107. *Tantum non* Sill. — *bitumine* Tcd, *aspalatho* Sill. — *alii de* Sill.

LIB· XIIII

NARdO SYRIACO AMOMO
CALAMO IUNCO· COSTO· CASIA· CIN
NAMO· CROCO· PALMA· ACARO SIMILI
TeR IN OFFAS· APUT ALIOS NARdO eTI 108
AM· eT MALOBATHRI SeLIBRIS· IN
MUSTI CONGIOS dUOS AddITIS· QUA
LIA NUNC QUOQUe FIUNT· PIPeRe
eT MeLLe AddITO· QUAe ALII CONdI
TA· ALII PIPeRATA s ALII MedICAM ALII
SYMPHYTON deAM· ALII ORESTIO·[N]
ALII NeCTARIAM UOCANT· RAdICe
PONdeRIS ✠ L· IN SeXTARIOS· SeX
MUSTI AddITA· SIMILITeR IN LINTeO·
eX CeTeRIS heRBIS FIT ABSINThI ⱪ 109
TeS IN ·✠ L· s eXTARIIS MUSTI ABSIN
ThI PONTICI LIBRA deCOCTA· Ad TeR
TIAS PARTeS· UeL SCOPIIS ABSINThI I
IN UINUM AddITIS· SIMILITeR hYS
SOPITeS· e CILICIO hYSSOPO UNCIIS
TRIBUS IN dUOS CONGIOS MUSTI ⱪ
COIeCTIS AUT TUSIS IN UINUM· FIUN[UNT]
UTRAQUe eT ALIO MOdO· CIRCA RAdI
CeS UITIUM SATO· SIC eT eLLeBORI 110
TeN FIeRI eX UeRATRO NIGRO CATO·
SIC FIT eT SCAMMONITeS· UeRA UI
TIUM NATURA SAPOReM ALIeNI ·
IN Se TRAheNdI· QUAReE eT SILICeM

rdo *Syriaco amomo* s. ms. post *costo* inseruit. — *acaro* c, —*caro* d, *asaro* — *in offas, in* — Td, *et offa* Sill.

108. *Apud* Sill. — *nardi et malobathri* Sill. — *s* (i. e. *signo* vel *hoc signo*) *piperata* notam s. m. in margine adscriptam indicare debuit, omisit enim quarius: *appellant. Invenitur et nectarites ex herba quam alii helenion*, quae literae 53 vel versus 2 archetypi, vid. proleg. p. XXXV. — *symphyton* , —*i/deam* Td, *alii Idaeam* Sill. — ✠ *L* (i. e. *denariorum 50*), *XL (40)* *riorum* Sill.

109. *Apsinthites* Sill. — ✠ *L* (i. e. *denariorum 50*), *XL (40)* Sill. — *iis* pr. m., *sextariis* s. m. — *apsinthi* Sill. — *partis* Sill. — *scopis* Sill. *psinthi* Sill. — *i in*, vid. proleg. p. XXIV. — *coniectis* Sill. — *tunsis* — *vinum* a c d ² β, *unum* Sill.

110. *Helleboriten* Sill. — *Cato docet* Sill. — *mira vitium* Sill. — *saporem* *um* Sill. — *qualem et salicum* Sill.

Fol. 51a. p. 102. *Q. XXIIII. f. 2.*

PLIN· SEC· NATVR· HIS

REDOLENT' PATAUINORUM IN PALUS[US]
TRIBUS UINDEMIAE' SIC ET ELLEBO
RUM SERITUR IN THASO' AUT COCU
MIS SILUESTER' AUT SCAMONIA' QUOD
UINUM PTHORIUM UOCATUR' QUO
NIAM ABORTUS FACIT' FIT EX HERBIS' 111
QUARUM NATURAE SUO LOCO DICE[N]
TUR' E' STOCHADE' ET RADICE GENTIA
NAE' ET TRAGORIGANIODO' ET DICTA[M]
NO' ASARO' DAUCO' ELELISPHACO PA
NACE ACORO THYMO' MANDRAGO
RA' IUNCO' UOCARUNT ET ITHYZI
NUM EI' ITAEOMELIN' ET LETISPHA
GITEN' QUORUM IAM OBLITERATA RA
TIO' EST' E FRUTICUM UERO GENERE' 112
CEDRI UTRIUSQUE' CUPRESSUS' LAU
RUS' IUNIPIRI' TEREBENTHI' CALLEN
LENTISCI BACAE' AUT LIGNUM RECE[N]S'
IN MUSTO DECOCUNTUR' ITEM CHA
MELAEAE' ET CHAMAEPHYIS' CHAMAE
DRYS LIGNUM' EODEM MODO ET EX
FLORE' IN CONGIUM MUSTI DECEM X
PONDERE ADDITO FIT UINUM' ET EX 113
AQUA AC MELLE TANTUM' QUINQUE[N]
NIO AD HOC SERUARI CAELESTEM IU
BENT' ALII PRUDENTIORES STATIM AD *

helleborum Sill. — *cucumis* Sill. — *scammonia* Sill. — *pthorium* d, *phthorium* Sill. — *vocatur* a (codd. Barbari), *vocant* Sill.

§ 111. *Fit et ex* Sill. — *stochade*, —*ochade* a c d, *stoechade* Sill. — *et radice*, *et* om. Sill. — *tragorigano* Sill. — *acoro*, *conyza* Sill., *conyza* omitt. a c d. — *ithyzinum ei* i. e. *sthyzinum et*, vid. proleg. p. XXXIII. XXII, *scyzinum et* Sill. — *lectisphagiten* Sill. — *oblitterata* Sill.

§ 112. *E* T d, *et* Sill. — *e genere* Sill. — *cupressi* Sill. — *iunipiri* c, *iuniperi* Sill. — *terebinthi* Sill. — *callini* T, *callim* d, *in Gallia* Sill. — *bacas*—*decocunt* Sill., sed coniecit: *bacae*—*decoquuntur*. — *chamaepityos* Sill. — *et chamaedryos* Sill. — *et ex* pr. m., ita Sill., *et* s. m. deletum est.

§ 113. *Alii* r, *aliqui* Sill.

* Desunt paginae 8 (Q. XXIIII. f. 3. 4. 5. 6).

LIB· XIIII

CLINATIS˙eXPeRIMeNTUM eST˙LA[M]
NAe PLUMBeAe MUTATUS IN eO
COLOS˙PROPRIUM AUTeM INTeR LI 131
qUOReS UINO MUCeSCeRe AUT IN
ACeTUM UeRTI˙eXTANTqUAe Me
dICINAe UOLUMINA˙FAeX UINI ∴
SICCATA ReCIPIT˙IGNeS AC SINe ALI
MeNTO PeR SeSe FLAGRAT˙CINIS eIUS[US]
NITRI NATURAM hABeT eASdeM
qUe UIReS˙hOC AMPLIUS qUOd PIN
GUIOR SeNTITUR˙MAGNA eT COLLeC 132
TO IAM UINA˙dIFFeReNTIA IN CAe
LO˙CIRCA ALPeS LIGNeIS UASIS CON
dUNT˙TeCTISqUe GIGNUNT˙ATqUe
eTIAM hIeMe GeLIdA˙IGNIBUS RIGO
ReM ARCeNT˙RARUM dICTO Sed ALI
qUANdO UISUM RUPTIS UASIS STe
TeRe GLACIATAe MOLeS PROdIGII MO
dO˙qUONIAM UINI NATURA˙NON
GeLASCIT˙ALIAS Ad FRIGUS STUPeT˙
TANTUM MITIOReS PLAGAe dOLIIS 133
CONdUNT˙INFOdIUNTqUe TeRRAe
TOTA AUT Ad PORTIONeM SINUS˙ITe[M]
CAeLUM PROhIBeNT A LIBeRO INPO
SITIS TeCTIS ARCeNT˙TRAdUNTq·[Ue]
eT hAeC PRAeCePTA˙LATUS CeLLAe

§ 130. [*In*]*clinatis*, *inclinantis* Sill.
§ 131. *Exstantque* Sill. — *medicine* pr. m., sed ultimo *e* lavando deleto s. ms. *medicinae* rescripsit. — ∴ signum vid. proleg. p. XIX. p. 191, 11. — *ignis* Sill. — *per se* Sill. — *viris* Sill.
§ 132. *Vino* Sill. — *caelo*, *celo* Tad, *cella* Sill. — *Alpis* Sill. — *condunt circulisque cingunt* Sill. — *dictu* Sill. — *prodigi* Sill. — *stupens* Sill.
§ 133. *Situs; item* Sill. — *caelum praebent* Sill. — *alibi vero* Sill., in palimpsesto legitur: *caelum prohibent a Libero* (metonymice pro *vino*). — *traduntur-que* Sill.

PLIN· SEC· NATVR· HIS

UINARIAE· AUT CERTE FENESTRAS
OBUERTI IN AQUILONEM OPORTE
RE UEL UTIQUE IN EXORTUM AEQUI
NOCTIALEM· STERCULINA ET ARBO
RUM RADICES PROCUL ABESSE· OM
NIAQUE ODORIS EUITANDI· FACIL
LIMO IN UINA TRANSITU FICOS UTI
QUE ET CAPRIFICOS· DOLIIS ETIAM IN
TERUALLA DARI· NE INTER SESE UI
TIA SERPANT· CONTAGIONEM UINI SE[M]
PER OCISSIMA· QUIN ET FIGURAS RE
FERRE UENTRIOSA· AC PATULA MI
NUS UTILIA· PICARI OPORTERE PRO
TINUS A CANIS ORTUM· POSTEA PER
FUNDI MARINA AQUA· AUT SALSA·
DEIN CINERE E SARMENTIS ASPER
GI· UEL ARGILLA· ABSTERSA MURRA·
SUFFIRI· IPSASQUE SAEPIUS STEL
LAS INUE CELLA· UINA DEMITTIS IN
TERRAM DOLIIS SERUANDA EXPO
SITIS· NUMQUAM IMPLENDA· ET
QUOD SUPERSIT PASSO AUT DEFRU
TO PERUNGUENDUM· ADMIXTO
CROCO PEITAUERI CUM SAPA·S...
PERCULA DOLIORUM MEDICAN
DA ADDITA MASTICHE· AUT PICE

sterculinia Sill.

§ 134. *Contagione* Sill. — *ventruosa* Sill. — *ortum* pr. m., *ortu* s. m. — ...*i* Sill. — *stellas*, *cellas* Sill., om. a. — *inve cella* vel *invecella* (i. e. ...*lla*), vid. proleg. p. XXXIII. XXXIV, *inbecilla* Sill. — *demissis* Sill ...*nda*, *valida expositis* Sill.

§ 135. *Inplenda* Sill. — *peitaveri* vel *putancri*, *pisave⁀iri* d, *pisa veteri* ... *opercula* Sill. — *ac pice* Sill. —

XIIII. f. 8. *Fol. 48a. p. 96.*

LIB· XIIII

BRUTIA· APeRI'RI UeTANT NISI Se
ReNO dIe· AUSTRO FLANTe· LUNA
PLeNA· FLOS UINI CANdIdIUS PRO
BATUR RUBeNS TRISTe SIGNUM eST·
SI NON IS UINI COLOS SIT· ITeM UASA
INCALeSCeNTIA· OPeRCULAUe SU
dANT· ITA qUOd CeLeRITeR FLORe 136
Re COePeRIT· OdOReM q·[Ue] TRAheRe NO[N̄]
FORe dIUTINUM· IPSA qUOqUe de
FRUTA AC SAPA· CUM SIT CAeLUM SI
Ne LUNA hOC eST IN SIdeRIS eIUS
COITU· NeqUe ALIO dIe COqUI de
BeNT· PRAeTeReA PLUMBeIS UASIS
NON AeReIS· NUCIBUSqUe IUGLA[N̄]
dIBUS AddITIS· eAS eNIM FUMUM
eXCIPeRe· CAMPANIAe NOBILISSI
MA· eXPOSITA SUB dIU IN CAdIS· UeR
BeRARI SOLe· LUNA· IMBRe· UeNTIS·
APTISSIMUM UIdeTUR· AC SI qUIS 137
dILIGeNTIUS RePUTeT· IN NULLA PAR
Te OPeROSIOR UITA eST· CeU NON SA
LUBeRRIMUM Ad POTUS AqUAe LI
qUOReM NATURA dedeRIT· qUO Ce
TeRA OMNIA ANIMALIA UTUNTUR·[UR]
Ad NOS UINUM BIBeRe· eT IUMeN
TA COGIMUS TANTOqUe OPeRe· TA[N̄]

uttia Sill. — *aperiri βγ, aperire* Sill. — *vetant austro* Sill. — *lunave* — *candidus* Sill. — *sudantia* omisso *ita* Sill.

136. *Odorem* pr. m., *odoremque* s. m. — *sapa* a d, *sapas* Sill. — *coqui* ! Sill. — *diu* d, *dio βγ*, *divo* Sill.

37. *Animantia* Sill. — *at nos* Sill. — *tamto* pr. m., vid. proleg. p. XXXVI, . *m* lavando delevit et *tanto* rescripsit.

Fol. 48ᵇ. p. 97. **Q. XXIIII f. 1**

PLIN· SEC· NATVR· HIS

To LABORe eT INPeNdIO PRAeSTAT
qUOT hOMINIS MeNTeM MUTeT·
AC FURORem GIGNAT MILIBUS SCe
LeRUM OB Id edITIS· TANTA dULCe
dINe· UT MAGNA PARS· NON ALIUT
UITAe PRAeMIUM INTeLLeGAT· qUI[N] 138
IMMO UT PLUS CAPIAMUS· SACCO FRA[N]
GIMUS UIRIS· eT ALIA INRITAMEN
TA eXCOGITANTUR· AC BIBeNdI CAU
SA eTIAM UeNeNA CONCIPIUNTUR·[UR]
ALIIS CICUTAM PRAeSUMeNTIBUS·
UT BIBeRe MORS COGAT· ALIIS PUMI
CIS FARINAM· eT qUAe ReFeReNdO
PUdeT dOCeRe· CAUTISSIMOS eX IIS 139
IN BALINeIS COqUI UIdIMUS· eXA
NIMeSqUe eFFeRRI IAM UeRO ALIOS
LeCTUM eXPeCTARe NON POSSe· IM
MO UeRO NeC TUNICAM· NUdOSqUe
IBI PROTINUS· eT ANheLOS· INGeNTIA
UASA CORRIPeRe· UeLUT Ad OSTeN
TATIONeM UIRIUM AC PLeNA IN
FUNdeRe· UT STATIM UOMANT RUR
SUSqUe hAURIANT· IdqUe ITeRUM[UM]
TeRTIUMqUe TANqUAM eFFUNdI
ILLA NON POSSUNT NISI PeR CORPUS[US]
hUMANUM· hOC PeRTINeNT PeRe 140

Q· XXIIII

constat Sill. — *quod hominis* Sill. — *ob id editis*, *ub/i⁀d/editis* d, *ub/i⁀d/edi—* a, *huic deditis* Sill. — *aliud* Sill.

§ 139. *His* Sill. — *balneis* omisso *in* Sill. — *videmus* Sill. — *exanimisque* Sill. — *exspectare* Sill. — *nudosque* d, *nudos* Sill. — *et anhelos* Tr, *et* om. Sill. — *conripere* Sill. — *plene* Sill. — *tamquam* Sill., post *tanquam* omisit antiquarius, oculis eius de uno *tanquam* ad alterum delapsis: *ad perdenda vino geniti et tanquam*, quae sunt 29 literae sive unus archetypi versus, vid. proleg. p. XXXIV. — *possint* Sill. — *corpus humanum* d, *humanum corpus* Sill.

§ 140. *Ad hoc* Sill.

LIB· XIIII

GRINAe eXeRCITATIONeS· eT UO
LUTATIO IN CAeCO· AC PeCTOROSA CeR
UICIS RePANdAe OSTeNTATIO· PeR
OMNIA hAeC PRAedICATUR SITIS
qUAeRI· IAM UeRO qUAe. IN BIBeN
dO CeRTAMINA· qUAe UASA AdUL
TeRIS CeLATA· TAMqUAM PeR Se PA
RUM dOCeAT LIBIdINeS TeMULeN
TIA· ITA UINA eX LIBIdINe hAURIUN
TUR· AdqUe eTIAM PRAeMIO INUI
TATUR eBRIeTAS· eT SI dIS PLACeT eMI
TUR· ALIUS UT qUANTUM BIBeRIT TA[N̄]
TUM edIT PReTIUM UINULeNTIAe Le
Ge ACCIPIT· ALIUS UT qUANTUM BIBe
RIT TANTUM TUN. . UIdI MATRONA[M̄] 141
OCULI INLICeNTUR GRAUeS· PROdUN[UNT]
MARITUM TUNC ANIMI SeCReTA PRO
FeRUNTUR· ALII TeSTAMeNTA SUA
NUNCUPANT· ALII MORTIFeRe LOCU[N̄]
TUR RedITURASqUe PeR IUGULUM
UOCeS NON CONTINeNT· qUAM 2
MULTIS ITA INTeReMPTIS UOLGO
q[Ue] UeRITAS IAM ATTRIBUTA UINO eST·
INTeReA UT OPTIMe CedAT SOLeM ORI
eNTeM NON UIdeT· AC MINUS dIU
UIUUNT· hINC PALLOR eT GeNAe Pe[N̄] 142

in caeno Sill. — *quae in bibendo certamina* om. Sill. omnesque codd., quibus usus est, vid. proleg. p. XXXVII. — *adulteriis caelata* Sill. — *atque* Sill. — *edit* ad, *edat* Sill. — *vinolentiae* Sill. — *alius ut quantum biberit tantum*, vid. proleg. p. XXV, *alius quantum alea quaesierit tantum bibit* Sill., omisit antiquarius 26 literas sive unum archetypi versum, vid. proleg. p. XXXIV.

§ 141. *Tunc avidi* Sill. — *licentur* Sill. — *marito* Sill. — *mortifere* θTd, *mortifera* Sill. — *vident* Sill. — *vivunt* Hard. e codd., *viv— β*, *bibunt* Sill.

Fol. 33ᵇ. p. 67. *Q. XXV. f. 1.*

PLIN· SEC· NATVR· HIS

dULAe˙ OCULORUM ULCeRA˙ TReMU
LAe MANUS eFFUNdeNTeS PLeNA
UASA˙ QUAe SIT POeNA PReSeNS FU
RIALeS SOMNI eT INQUIeS NOCTUR
NA PRAeUM QUAM SUMMUM˙ eBRI
eTATIS LIBIdO PORTeNTOSA AC IUCU[N]
dUM NeFAS˙ POSTeRO dIe eX ORe hA
LITUSCANdI˙ AC ReRUM OMNIUM
OBLIUIO˙ MORSQUAe MeMORIAe˙
PAReRe Se˙ ITA UITAM PRAedICANT˙ 143
PRIOReM dIeM COTIdIe PeRdANT˙
Z ILLI UeRO eT UeNIeNTeM˙ TIB·[eRIO] CLAU
dIO PRINCIPe ANTe hOS ANNOS XL·
INSTITUTUM˙ UT IeIUNI BIBeReN˙[NT]
POTIUS UINUM ANTeCedeReT CIBS˙[OS]
eXTeRNIS eT hOC ARTIBUS AC MedI
CORUM PLACITIS˙ NOUITATe SeMPeR
ALIQUA SeSe COMMeNdANTIUM˙
GLORIAM AC UIRTUTeM PARThI QUAe 144
RUNT˙ IAM APUd GRAeCOS ALBIAde
MeRUI˙ APUT NOS COGNOMeN eTIA[M]
NOUeLLIUS TORQUATUS MedIOLA
NeNSIS˙ Ad CONSULATUM USQUe
PRAeTURAe hONORIBUS GeSTIS
TRIBUS CONGIIS UNde eT COGNOMe[N]
ILLI FUIT˙ ePOTIS UNO IMPeTU˙ SPeC

§ 142. *vasa et* Sill., *et* omitt. a d. — *paena* Sill. — *praesens* Sill. — *praeum quam*, syllaba *mi* omissa videtur, conf. proleg. p. XXIV, itaque *praemium quam* conicimus, *praemiumque* Sill. — *halituscandi* (i. e. *halitus scandi*), *halitus cadi* Sill. — *fere rerum* Sill., *fere* omitt. T d. — *mors quae* pr. m., *morsque* s. m., ita Sill.

§ 143. *Rapere* Sill. — *cum priorem* Sill. — *potusque vini* Sill. — *semper* om. Sill. — *conmendantium* Sill.

§ 144. *Hac virtute* Sill. — *famam apud* Sill. — *albiade*, syllabam *ci* omissam vid. proleg. p. XXIV. p. 133, 5, *Alcibiades* Sill. — *meruit* Sill. — *apud* Sill. — *proconsulatum* Sill. — *e praetura* Sill., *e* om. d. — *inpetu* Sill.

TANTe MIRACULI GRATIA TIBeRIO PRI[N̄]
CIPeM· IN SeNeCTA IAM SeUeRO AT
qUe eTIAM SAeUO· ALIA eT IPSI IUUe[N̄]
TA Ad MeRUM PRONIOR· FUeRAT eA 145
qUe COMMeNdATIONe CRedIdeRe·
L· PISONeM URBIS CURAe AB eO dILeC
TUM· qUOd BIdUO dUABUSqUe NOC
TIBUS PeRPOTATIONeM CONTINUAS
Se APUT IPSUM IAM PRINCIPeM NeC
ALIO MAGIS dRUSUS CAeSAR ReGeNe
RASSe PATReM TIBeRIUM ReFeReBA
TUR· TORqUATO RARA GLORIA qUAN
dO eT hAeC ARS SUIS LeGIBUS CONS
TAT· NON LABASSe SeRMONe· NON
LeUATUM UOMITIONe· NeC ALIA
CORPORIS PARTe· dUM UIUeReT MA 146
TUTINAS OBISSe INIURIA UIGILIAS·
PLURIMUM PRAeTeReA AB IS MINO·
RIB·[US] AddIdISSe OPTIMA FIde NON
ReSPIRASSe IN hAURIeNdO· Neq·[Ue]
eXPUISSe· NIhILqUe Ad eLIdeNdU[M̄]
IN PAUIMeNTIS SONUM eX UINO
ReLIqUISSe· dILIGeNTI SCITO LeGUM·
CONTRA BIBeNdI FALLACIAS TeRGIL
LA CICeRONeM M· F· BINOS CONGIS[OS]
SIMUL hAURIRe SOLITUM· IPSI OBI

·*incipem*, vid. proleg. p. XXIV et p. 53, 4. 99, 1, *principe* Sill. — *alias*; *psa* Sill., *ipsi* KTd.

145. *Conmendatione* Sill. — *urbis Romae* Sill. — *dilectum* a, *delèctum* Sill. *continuasset* Sill. — *apud* Sill. — *ferebatur* Sill. — *sermone* adβγ, *sermo-* Sill. — *nòn altera* Sill. — *biberet* Sill.

146. *Iniuria* om. Sill. — *vigilias, plurumum hausisse uno potu* Sill. — *prae- ι aliis* Sill. — *exspuisse* Sill. — *Ciceronem* dβ, *Ciceroni* Sill. — *M· f* . *Marci filium*), *M. F.* Sill. —

Fol. 123a. p. 246. *Q. XXV. f. 1*

PLIN· SEC· NATVR· HIS

CIT' M·QUE AGRIPPA' TEMULENTO S
CYPHUM INPACTUM' AD ENIM HAEC
SUNT EBRIETATIS OPERA' SED NIMI
RUM HANC GLORIAM AUFERRE CICE
RO UOLUIT' INTERFECTORI PATRIS SUI
·M· ANTONIO' IS ENIM INTER EUM AUI
DISSIME ADPREHENDERAT' HANC PRI
MAM EDITO' ETIAM UOLUMINE DE SUA
EBRIETATE' QUOD ATROCINARI TIBI AU
SUS ADPROBAUIT' PLANE UT EQUIDE[M]
ARBITROR' QUANTA MALA PER TEMU
LENTIAM TERRARUM ORBIS INTULIS
SET' EXIGUO TEMPORE ANTE PROELIU[M]
ACTIACUM' ID UOLUMINE UOMUIT'
QUOD FACILE INTELLEGATUR EBRIIS'[US]
IAM SANGUINEM CIUIUM ET TANTO
..... EUM SITIENS NAMQUE' ET HAEC
NECESSITAS' UITIUM COMITATUR' UT
BIBENDI CONSUETUDO AUGEAT AUI
DITATEM SCITUMQUE EST SCYTHA
RUM LEGATI QUANTO PLUS BIBERIN'[NT]
TANTO MAGIS SITIRE PARTHOS' E^{S}T ET^{O} OC
CIDENTIS POPULIS SUA EBRIETAS FRU
GE MADIDA PLURIBUS MODIS' PER GAL
LIAS HISPANIASQ·[UE] NOMINIBUS ALIUD
RATIONE EADEM' HISPANIAE IAM' ET UE

M·que (i. e. *Marcusque*), *Marcoque Agrippae* Sill. — ***a temulento*** **Sill.** — *ad enim* (i. e. *at enim*), *etenim* Sill.

§ 147. *Ante eum* Sill. — *primam*, *r* pro *a* et *i* pro *l* **posita vid. proleg** p. XXIII. p. 33, 7, *palmam* Sill. — *quo patrocinari* Sill. — ***tibi*** **laps. calam** videtur pro *sibi*, vid. proleg. p. XXII et p. 171, 11. 175, 19, ***sibi*** **Sill.** — *orbi* Sill.

§ 148. *Volumen evomuit* Sill. — *quo* Sill. — *sanguine* Sill. — ***tanto magis eum*** Sill.

§ 149. ***Et et*** pr. m., ***est et*** *(eo)* s. m., ***est et*** Sill. — ***aliis sed ratione*** **Sill.**

LIB· XIIII

TUSTATe FeRRe eA Ge^{ne}RA dOCUeRUNT·[UNT]
AeGYPTOS quOque e FRUGe SIBI ⁒
POTUSIMILeS eXCOGITAUIT· NULLA
qUe IN PARTe MUNdI CeSSAT eBRIe
TAS· MeROS qUIPPe hAURIUNT TALeS
SUCUS· NeC dILUeNdA· UT UINA MI
TIGANT· AT heRCULeS ILLIC TeLLUS FRU
GeS PAReRe UIdeBATUR· heU MIRA 150
UITIORUM SOLLeRTIA· INUeNTUM·
eST· qUeMAdMOdUM AqUAe qUO
qUe INeBRIAReNT· dUO SUNT LIqUO
ReS hUMANIS CORPORIBUS GRA
TISSIMI· INTUS UINI· FORIS OLeI AR
BORUM e GeNeRe AMBO PRAeCI
PUI· Sed OLeI NeCeSSARIUS· NeC SeG
NITeR IN eO UITA eLABORAUIT· qUA[N̄]
TO TAMeN IN POTU INGeNIOSIOR
FUeRIT APPAReBIT· Ad BIBeNdUM
GeNeRIBUS CeNTUM OCTOGINTA
qUINqUe· SI SPeCIeS UeRO AeSTIMe[N̄]
TUR PAeNe dUPLICI NUMeRO eXCO
GITATIS· TANTOqUe PAUCIORIB.S
OLeI· de qUO SeqUeNTI UOL.....
dICeMUS ⁒

⁒ ⁒ ⁒ ⁒

vetustatem Sill. — *gera* pr. m., *genera* s. m., vid. proleg. p. XXIV. XXXVI. — *Aegyptus* Sill. — *potusimiles* (i. e. *potus similes*), *potus similis* Sill. — *talis* Sill. — *sucos* Sill. — *diluendo* Sill.

§ 150. *Aqua* Sill. — *inebriarent* a d, *inebriaret* Sill. — *vita in eo* Sill. — *ingeniosior fuerit* T, *fuerit* om. Sill. — *apparebit* T, *adparebit* Sill. — *generibus CLXXX* T d, *generibus CLXXXXV* Sill. — *aestumentur* Sill. — *paucioribus* Sill. — *in sequenti* Sill., *in* om. d. — *volumine* Sill. —

C̄ P̄LINĪ SECVNDĪ

NATVRAE H̄ISTORIARVM·

LIBER XIIII EXPLICIT̄·

INCIP̄· EIVSDEM LIB· XV·

C. Plini Secundi naturae historiarum liber XIIII explicit, incipit eiusdem lib XV. De inscriptione *naturae historiarum* vid. proleg. p. XIX et XXXI p. 177.

NATURAe FR.GIFe..M AR..RU.[1]
de OLeA
qUAMdIU APUT[2] GRAeCOS TANTUM
FUeRIT·[3]
qUANdO PRIMUM IN ITALIA hISPA
NIA·AFRICA eSSe COePeRI.[4]
de OLeO
NATIONeS eT BONITATeS OLeI
qUAe NATURA[5] OLIUAe eT OLeI INCI
PIeNTIS[6]
OLIUARUM GeNeRA ...[7]
de NATURA OLeI
CULTURA OLeARUM
de SeRUANdIS OLIUIS
qUOMOdO FACIeNdUM OLeUM
OLeI FICTICI[8] GeNeRA XLVIII
CICII[9] ARBOR SIUe CRUTO[10] SIUe SIBI·[11]
SIUe SeSAMON
de AMURCA
POMORUM OMNIUM GeNeRA·eT
NATURA
NUCUM PINeARUM GeNeRA ·IIII·
STRUThIORUM[12] GeNeRA ·XIIII·[13]
COTONIORUM[14] GeNeRA ·IIII·
PUNICORUM GeNeRA ·VIIII·[15]

Haec pagina 25 tantum versibus exarata est, vid. proleg. p. XVI.

1. *Naturae frugiferarum arborum* Sill. 2. *apud* Sill. 3. *fuerint* Sill. 4. *coeperit* conicimus, *esse coeperint* T d et Ian l. d., *coeperint esse* Sill., qui post *esse* collocat *quae — incipientis.* 5. *naturae* Sill. 6. *quae natura — incipientis* hoc loco Ra, om. Sill. 7. *genera XV* Sill. 8. *ficticii* Sill. 9. *cici* Sill. 10. ita RTad, *croto* Sill., ita p. 238, 8. 11. ita RTad et p. 238, 9, *sibi* deest apud Forcell., *seseli* Sill. 12. *struthiorum* cet. collocat Sill. post *cotoneorum genera.* 13. *IV* Sill. 14. *cotoneorum* Sill. 15. *punicorum genera IIII* RTd, om. Sill.

Fol. 16 b. p. 33. — *Q. XXV. f. 4.*

PeRSICORUM GeNeRA VII
PRUNORUM GeNeRA XII
de PeRSeA
MALORUM GeNeRA XXX
qUO qUAeqUe TeMPORe eXTeRNA
POMA UeNeRINT IN ITALIAM eT
UNde
qUAe NOUISSIMe
PIRORUM GeNeRA XII[16]
de INSTITUTORUM[17] UARIeTATe· eT FUL
GURUM PIATIONe
de POMIS SeRUANdIS eT UUIS
FICORUM GeNeRA XXVIIII
de FICIS hISTORICA
de CAPRIFICATIONe
MeSPILAe[18] GeNeRA III
SORUORUM[19] GeNeRA IIII
NUCUM GeNeRA VIIII[20]
CASTANeARUM GeNeRA VII[21]
SILIqUAe
de CARNOSIS POMIS
de MORIS
de UNedONe
ACINORUM NATURAe
BACARUM NATURAe[22]
CeRASORUM GeNeRA VIIII

16. ita a, *XLI* Sill. 17. *insitorum* Sill. 18. ita a, *mespile* R, *mespilorum* Sill. 19. *sorvorum*, hanc scripturam palimpsestus semper sequitur, vid. p. 139, 23. 209, 21. 249, 11. 250, 5, *sorborum* Sill. 20. *XI* Sill. 21. *VIII* R, *XVIII* Sill. 22. vid. lib. XV. c. XXIV. s. 29: *magna et bacis differentia*; *bacarum natura* om. Sill. omnesque codd., quibus usus est, vid. proleg. p. XXXVII. p. 2, 6.

Q. XXV. f. 5. *Fol. 23a. p. 46.*

CORNA· LENTISCI
SUCORUM DIFFERENTIAE XIII[23]
MYRTUS
HISTORICA DE MYRTO· GENERA
EIUS XI
LAURUS· ET[24] GENERA EIUS XIII
SUMMA RES ET HISTOR·[IAE] ET OBSER
UAT·[IONES] DXX

EX AVCTORIBVS

FENESTELLA· FABIANO
UERGILIO
CORNELIO[25]
UALERIANO
CELSO
CATONE CENSORIO
SASERNIS ·P· E· F·[26]
SCROPHA[27]
M· UARRONE
D· SILANO
FABIO PICTORE .....[28]
HYGINO
FLACCO UERRIO
GRAECINO
ATTICO
IULIO
COLUMELLA

23. ita Td et Ian l. d. p. 28, *XIIII* Sill. 24. *et* om. Sill. 25. ita Ian l. d., *Corn.* Sill. 26. *p. e. f.* (i. e. *patre et filio*). 27. *Scrofa* Sill., vid. p. 180, 1. 28. *Pictore, Trogo* Sill.

MASURIO[29] SABINO
TeRGILLA
COTTA MeSSALINO
L· PISONe
POMPeIO LeNAeO
M· ACCIO PLAUTO[30]
FABIO dOSSeNO[31]
SCAeUOLA
L· AeLIO[32]
ATeIO CAPITONe
SeXTIO NIGRO
UIUIO[33] RUFINO[34]

EXTERNIS

hesIOdO
ThеOPhRASTO[35]
ARISTOTeLe
deMOCRITO
hIeRONe ReGe
PhILOMeTORe ReGe
AT........[36]
ARChYTA
XeNOPhONTe
AMPhILOChO AThеN·[IeNSe][37]
ANAXIPOLI ThASIO
APOLLOdORO LeMNIO
ARISTOPhANe MILeSIO

29. *Massurio* Sill. 30. *M. Accio Pl.* RTd, *Maccio Plauto* Sill. 31. *Flavio, Do* *seno* Sill. 32. *Laelio* a, *Lelio* Rd, *Aelio* Sill. 33. *Vibio* Sill. 34. ita Rad, *Ru* Sill. 35. ita d, om. Sill. 36. *Philom. rege, Attalo rege* RTad, *Attalo Philome* *rege* Sill. 37. *Athenaeo* Sill.

ANTIGONO CYMAeO
AGAThOLe[38] ChIO
APOLLONIO PeRGAMeNO
ARISTANdRO AThеN[IeNSe][39]
BACChIO MILeSIO
ANTIGONO CYMAeO·[40]
AGAThOCLe ChIO
APOLLONIO PeRGAMeNO
ARISTANdRO AThеN[IeNSe]
BIONe SOLeNSe
CheReA[41] AThеNIeNSe[42]
CheReSTO[43]
ITeM dIOdORO PRIeN[eNSe][44]
dINONe[45] COLOPhONIO
ePIGeNe RhOdIO
eUAGONe ThASIO
eUPhRONIO AThеNIeNSe[46]
ANdROTIONe QUI de AGRICULTU
RA ·F·[47]
AeSChRIONe QUI ITeM
LYSIMAChO QUI ITeM
dIONYSIO QUI MAGONeM TRANS
TULIT
dIOPhANe QUI eX dIONYSIO ePI
TOMA[s][48] FeCIT
ASCLePIAde MedICO

8. *Agathole*, laps. calami pro *Agathocle*. 39. *Athenaeo* Sill. 40. *Antigono Cy-*
o cet. paragramma est, vid. proleg. p. XXV, quod ita exortum videtur:
ꝫtiit antiquarius post *Milesio* nomina *Antigono* cet., quia supra legerat *Ari-*
hane Milesio Antigono. 41. *Chaerea* Sill. 42. *Athenaeo* Sill. 43. *Cheresto*, vid.
.81, 20, *chere_* a, *chaere_* R, *Chaeristo item* Sill. 44. *Prienense*, vid.
81, 21, *Prienaeo* Sill. 45. *Dinone*, vid. p. 181, 22, *Dione* Sill. 46. *Athenaeo*
. 47. *F* i. e. *scripsit*, vid. proleg. p. XX. 48. *epitoma* pr. m., *epitomas* s. m.,
ɔmen Sill.

Fol. 49a. p. 98. *Q. XXV. f. 6.*

eRASISTRATO·
ITeM COMMIAde[49]
qUI de CONdITUR·[A] UINI SCRIPSIT[50]
ARISTOMAChO qUI ITeM
hICeSIO qUI ITeM
TheMISONe MedICO
ONeSICRITO
IUBA ReGe

49. *Erasistrato item, Commiade* Sill. 50. *F* (i. e. *scripsit*) d, *scripsit* om. Sill.

Q. XXV. f. 7. *Fol. 128b. p. 257.*

OLIUAM The . . . . § 1
MIS . . . .
RO . . . . GAUIT NISI I[N]
XXXX PASSUUM AB MARI NASCI· Fe
NeSTeLLA UeRO· OMNINO NON FUIS
Se IN ITALIA· hISPANIAqUe· AUT AFRI
CA TARqUINIO PRISCO ReGNANTe·
AB ANNIS ·P R· C·LXXIII· qUAe NUNC
PeRUeNIT TRANS ALPIS qUOqUe· eT
IN GALLIAS· hISPANIASqUe MedIAS·
URBIS qUIdeM ·dU· APPIO CLAUdIO 2
CAeCI NePOTe· L· IUNIO COS OLeI LI
BRAe dUOdeNAe ASSIBUS UeNIe
Re· eT MOX ANNO ·dCLXXX· M· SeIUS[US]
·L· F· AedILIS CURULIS OLeI deNAS LI
BRAS SINGULIS ASSIBUS PRAeSTITIT
P· R· PeR TOTUM ANNUM MINUS· eA[M] 3
MIReTUR· qUI SCIAT POST ANNOS
XXII CN· POMPeIO TeR COS· eLeUM
PROUINCIIS ITALIAM MISISSe· heSIO
dOS qUOqUe IN PRIMIS CULTURA[M]
AGRORUM dOCeNdAM· ARBITRA
TUS· UITAM NeGAUIT OLeAe SATORe[M]
FRUCTUM eX PeRCePISSe qUeM
qUAM· TAM TARdA TUNC ReS eRAT·
AT NUNC eTIAM IN PLANTARIS Fe

§ 1. *Oleam Theophrastus e celeberrimis Graecorum auctoribus urbis Romae anno circiter CCCCXL. negavit nisi intra* Sill. — *XL milia* Sill. — *p r* (i. e. *populi romani*).

§ 2. *Quidem anno* Sill. — *cos* (i. e. *consule*) pr. m., *coss* (i. e. *consulibus*) s. m., ita Sill. — *L. f.* (i. e. *Luci filius*). — *p. r.* (i. e. *populo romano*).

§ 3. *Eam*, vid. proleg. p. XXIV, XXXII et p. 30, 3, *ea* Sill. — *Pompeio* d r, *Pompei* Sill. — *III* Sill. — *cos* (i. e. *consule*), ita r, *cons* (i. e. *consule*) a d, *consulatu* Sill. — *oleum* Sill. — *Hesiodus* Sill. — *cultum* Sill. — *ex ea* Sill. — *plantariis* Sill.

Fol. 128a. p. 256. *Q. XXV. f. 1.*

PLIN· SEC· NATVR· HIS

TRANSLATARUMQ·[UE]
RUNTQUE ALTERO ANNO DECERPU[N]
TUR BACAE· FABIANUS NEGAT PRO 4
UENIRO IN FRIGIDISSIMIS· GENERA
EARUM TRIA DIXIT UERGILIUS· ORCI
TES· ET RADIOS· ET POSIAS· NEC DESIDE
RARE RASTROS· AUT FALCES· ULLAM
UE CURAM SINE DUBIO· ET IN IS SO
LUM MAXIME CAELUMQUE REFERT·
UERUMTAMEN ET TONDENTUR
CUM ET UITES· ADQUE ETIAM INTER
RADI GAUDENT CONSEQUENS EARU[M] 5
UINDEMIA EST ARSQUE· UEL MAIOR
OLEI MUSTA TEMPERANDI· EX EADE[M]
QUIPPE OLIUA DIFFERUNT SUCI· PRI
MUM OMNIUM CRUDA· ATQUE NO[N]
DUM· INCHOATAE MATURITATIS· Z
HOC SAPORE PRAESTANTISSIMUM·
QUIN ET EX EO PRIMA UNDA PRELI
LAUTISSIMA· AC DEINDE PER DEMI
NUTIONES· SIUE IN SPORTIS PREMA
TUR· SIUE UT NUPER INUENTUM EST
EXILIBUS REGULIS PEDE INCLUSO·
QUANTO MATURIOR BACA TANTO 6
PINGUIOR SUCUS MINUSQUE GRA
TUS OPTIMA AUTEM AETAS AD DECER
PENDUM· INTER COPIAM BONITATE[M]

feruntque pr. m., *ferunt translatarumque* s. m., *ferunt* a, *serunt* Sill.

§ 4. *Frigidissimis oleam neque in calidissimis* Sill. — *orchites* Sill. — *falces* θTad (codd. Gel.), *falcis* Sill. — *iis* dβγ, *his* Sill. — *atque* Sill.

§ 5. *Olei* Tdγ, *oleum quam musta* Sill., sed coniecit *olei musta*. — *e cruda* Sill., e omitt. ad. — *preli* et *preti* legi potest. — *laudatissima* Sill.

LIB· XV

qUe INCIPIeNTe BACA NIGReSCe
Re· CUM UOCANT dRUPPAS· GRAeCI
UeRO PeTIAdAS· CeTeRO dISTAT U MA
TURITAS ILLA IN TORCULARIBUS FIAT·
AN RAMIS RIGUA FUeRIT ARBOR AN
SUO TANTUM BACA SUCO· NIhILqUe
ALIUT qUAM ROReS CAeLJ BIBeRIT·
UAeTUSTAS OLeO TAedIUM AdFeRT· 7
NON ITeM UT UINO· PLURIMUMq·[Ue]
AeTATIS ANNO eST· PROUIdA SI LIBeAT
INTeLLeGeRe NATURA qUIPPe Te-
MULeNTIAe NASCeNTIBUS UINIS·
UTI NeCeSSe NON eST· qUIN IMMO
INUITAT Ad SeRUANdUM· BLAN
dA INUeTeRATI CARIeS OLeO NO
LUIT PARCI· FeCITqUe eA NeCeSSITA
Te PROMISCUUM· eT UULGO PRINCI
PATUM· IN hOC qUOqUe BONO· OP
TINUIT ITALIAe· TOTO ORBe MAXIMe
AGRO UeNAFRANO· eIUSqUe PAR
Te· qUAe LICINIANUM FUNdIT OLeU·[M]
UNde eT LICINIAe GLORIA PRAeCI
PUA OLIUAe UNGUeNTA· hANC PAL 8
MAM dedeRe· ACCOMMOdATO IP
SIS OdORe· dedIT eT PALATUM· de
LICATIORe SeNTeNTIA de CeTeRO

§ 6. *Cum* T a d, *qum* D[1], *quum* coniecit Urlichs l. d. p. 186, *quam* Sill. — *vero drypetidas* Sill. — *u m*—, syllaba *tru* omissa videtur, vid. proleg. p. XXIV et p. 61, 5, quare conicimus *utrum*, *an* Sill. — *aliud* Sill.

§ 7. *Vetustas* Sill. — *anno* r, *annuo* Sill. — *volgo* Sill. — *Italiae* d, *Italia* Sill., cônicimus: *Italia e toto* cet.

§ 8. *Adcommodato* Sill. —

Fol. 38^b. p. 77. *Q. XXV. f. 1.*

PLIN· SEC· NATVR· HIS

BACAS LICINIAE· NULLA AUIS ADPETIT
RELICUM CERTAMEN INTER HISTRIAE
TERRAM· ET BAETICAE PAR EST· CETERO
FERE UICINA BONITAS PROUINCIIS·
EXCEPTO AFRICAE FRUGIFERO SOLO·
CERERI TOTUM NATURA CONCESSIT·
OLEUM AC UINUM NON INUIDIT·
TANTUM SATISQUE GLORIAE IN MES
SIBUS FECIT· RELIQUA ERRO· QUEM
IN NULLA PARTE NUMEROSIOREM
ESSE EDOMUS· OLIUA CONSTAT NU 9
CLEO· OLEO· CARNE· AMURCA· SANIES
HAEC EST EIUS· AMARA FIT EX AQUIS
IDEO SICCITATIBUS MINIMI RIGUIS
COPIOSA· SUUS QUIDEM OLIUAE SU
CUS OLEUM EST· IDQUE PRAECIPUE
EX IMMATURIS INTELLEGITUR· SICUT[UT]
OMPHACIO DOCUIMUS· AUGETUR
OLEUM AB ARCTURI EXORTUM· IN
·A D XUI KAL· OCT· POSTEA NUCLEI
INCRESCUNT· ET CARO· CUM SI ETIA[M]
COPIOSIORES ACCESSERE UITIATU[UR]
OLEUM IN AMURCAM· HUIUS CO 10
LOR OLIUAM COGIT NIGRESCERE
IDEOQUE INCIPIENTE NIGRITIA·2·
MINIMUM AMURCAE· ANTE EAM

Q· XXV

reliquom Sill. — *cetero* T d, *ceterum* a, om. Sill. — *fere*, *fert* T a d, om. Sill. — *totum id* Sill. — *reliqua erroris plena* Sill. — *parte vitae* Sill. — *edomus* lapsus calami pro *edocebimus*, vid. proleg. p. XXIV, *docebimus* Sill.

§ 9. *Olivae constant* Sill. — *minuma* Sill. — *inmaturis* Sill. — *intellegimus* Sill. — *de omphacio* Sill., *de* om. a. — *ad arcturi* Sill. — *exortum* pr. m., ita Sill., *m* puncto addito s. ms. delevit. — *in a d XVI kal. oct.* (i. e. *in ante diem XVI kalendas octobris*), *in ad* (i. e. *in a. d.*) θ, *in* om. Sill. — *quod/si etiam imbres* Pint., *cum sitienti imbres copiosi* Sill.

Q. XXX pr. m., ultimum *X* s. ms. lavando delevit et rescripsit XXV.

LIB· XV

* AccedeRe eTIAM RATIO PRAUITATI
UIdeTUR· FeRUNTqUe FRIGORe AUS
TeRITATeM FIeRI· SICUT COPIAM MA
TURITATeM· CUM ST ILLA BONITAS·
NON TeMPORIS Sed GeNeRIS TARde
PUTReSCeNTIUM IN AMURCAM SI
MILIS eRROR COLLeCTAM SeRUANdI
IN TABULATIS· NeC PRIUSqUAM SU
deT PReMeNdI CUM OMNI MORA
OLeUM deCReSCAT· AMURCA AUGeA
TUR· ITAqUe UOLGO· NON AMPLIUS
SeNAS LIBRAS SINGULIS MOdIIS eX
PRIMI dICUNT AMURCAe· MeSURA[M]
NeMO AGIT· qUANTO eA COPIOSIOR
RePeRIATUR· IN eOdeM GeNeRe· dIe
BUS AdIeCTIS· OMNINO INUICTUS 15
eRROR eT PUBLICUS· TUMOR OLIUAe
CReSCeRe OLeUM eXISTIMANdI·
CUM PRAeSeRTIM· NeC MAGNITUdI
NeM COPIAM OLeI CONSTA.. INdI
CIO SINT· qUAe ReGIAe UOCANTUR
AB NIS MAIORINAe· AB I BABBIAe
GRANdISSIMAe ALIOqUI· MINIMO
SUCO eT IN AeGYPTO CARNOSISSI
MIS· OLeI eXIGUUM· deCAPOLI Ue
RO SYRIAe PeRqUAM PARUAe· NeC

* Desunt paginae 2 (Q. XXVI. f. 1).

§ 14. *Sterilitatem* Sill. — *maturitatem* a, *maturitate* Sill. — *st*, vid. proleg. p. XXIII, *sit* Sill. — *mora* d$\beta\gamma$ (codd. Gel.), *hora* Sill. — *mensuram* Sill.

§ 15. *Invictus*, *in⌒victu* θT a d, *in vita* Sill. — *est publicus* Sill. — *tumore* Sill. — *existimandi cum praesertim* Tθd, *existumantium*, *praesertim cum* Sill. — *nec* om. Sill. — *magnitudine* Sill. — *non constare* Sill., *non* omitt. a d. — *nis* pro *alis* vid. proleg. p. XXII, *aliis* Sill. — *i* corruptela pro *alis*, *aliis* Sill. — *babbiae* deest apud Forcell., *babbius* adiect., significans *vilis*, cum vocibus *babbius*, *i*, *m.*, *stultus*, et *baba*, *insignis fatuitatis homo*, cohaerere videtur, *bambiae* a d, *phauliae* Sill.

Fol. 3a. p. 6. *Q. XXVI. f. 1*

PLIN· SEC· NATVR· HIS

CAPPARI MAIORCS˙ CARNe TAMeN
COMMeNdANTUR qUAM OB CAUSA[M] 16
ITALICIS TRANSMARINAe PRAeFe
RUNTUR IN CIBIS˙ CUM OLeI UINCA[N]
TUR˙ eT IN IPSA ITALIA˙ CeTeRIS PICeNAe˙
eT SIdICINAe˙ SALe ILLAe PRIUATIM
CONdIUNTUR˙ eT UT ReLIqUAe˙ AMUR[UR]
CA SAPAUC˙ NeCNON ALIqUAe OLeO
SUO˙ eT SINe ARCeSSITA COMMeNdA
TIONC PURAC INNATANT˙ COLUMBA
deS FRANGUNTUR eAedeM heRBA
RUMqUC˙ UIRIdIUM SAPORe CONdI
UNTUR˙ FIUNT CT PRACCOqUeS FeRUe[N] 17
TI AqUA PeRFUSAe˙ qUAM LIBeAT IN
MATURAC˙ MIRUMqUe dULCeM SU
CUM OLIUAS BIBeRe˙ eT ALIeNO SAPO
RC INFICI˙ PURPUReAe SUNT IN IS UT
UUIS˙ IN NIGRUM COLOReM TRANSe
UNTIBUS POSSIS˙ SUNT eT SUPeRBAe
PRA... R IAM dICTA GeNeRA SUNT 18
eT PRAedULCCS PeR Se TANTUM SIC
CATAC UUISqUe PASSIS˙ dULCIOReS˙
AdMOdUM RARAe IN AFRICA˙ eT CIR
CA eMCRITAM LUSITANIAe˙ OLeUM
IPSUM SALC UINdICATUR A PINGUI
TUdINIS UITIO˙ CORTICe OLeAC CON

commendantur Sill.

§ 16. *Oleo* Sill., *oleis* conicimus. — *condiuntur* $\beta\gamma$, ***condiantur* Sill.** — ***commendatione*** Sill. — *colymbades* Sill.

§ 17. *Praecoces* Sill. — *quamlibet* Sill. — *in iis* d$\beta\gamma$, ***iis* Barbar.**, ***et his*** Sill. — *positis* Sill. — *praeter* Sill. —

LIB· XV

CISO OdOReM ACCIPIT· MedITATIO
ALIA· UTUT UINO PALATI GRATIA NUL
LA eST· NeC TAM NUMeROSA dIFFe
ReNTIA· TRIBUS UT PLURIMUM BO
NITATIBUS dISTAT· OdOR IN TeNUI
ARGUTIOR· eT IS TAMeN eTIAM IN OP
TIMO BReUIS· OLeO NATURA TePeFA 19
CeRe CORPUS· eT CONTRA ALGOReS
MUNIRe· eIdeM FeRUOReS CAPITIS
ReFRIGeRARe· USUM eIUS AdIUNXeRI[M]
UeRTeReS GRAeCI· UITIORUM OM
NIUM GeNITOReS· IN GYMNASIIS
PUBLICANdO· NOTUM eST MAGIS
TRATUS· hONORIS eIUS OCTOGeNIS
SeSTeRTIIS· STRIGIMeNTA OLeI UeN
dIdISSe· OLeAe hONOReM ROMA
NA MAIeSTAS MAGNUM PeRhIBUIT
TURMAS eqUITUM· IdIBUS IULIIS eX eR
CORONANdO· ITeM MINORIBUS
TRIUMPhIS: OUANTeS· AThENAe
qUOqUe UICTOReS· OLeA CORONAN·[NT]
GRAeCIA OLeASTRO· OLYMPIAe· NUN[UN]C 20
dICeNTUR CATONIS PLACITA de OLI
UIS· IN CONCALIdO eT PINGUI SOLO
RAdIUM MAIOReM· SALLeNTINAM
ORCITeM· POSIAM· SeRGIANAM· CO

18. *Medicatio* Sill. — *utut* pr. m., *ut* s. m.

19. *Eius ad luxuriam* Sill. — *vertere* Sill. — *strigmenta* Sill. — *er* laps. mi pro *ea*, vid. proleg. p. XXIV. p. 156, 15. — *ovantis* Sill. — *Graeci* Sill.

20. *Calido* Sill. — *Salentinam* Sill. — *orchitem* Sill. —

PLIN· SEC NATVR· HIS

MINIANAM ALBITeRAM SeRI IUBeT·
AdICITqUe SINGULARI PRUdeNTIA
qUAM eARUM IN IIS LOCIS OPTIMAM
eSSe dICeNS IN FRIGIdO AUTeM eT MA
CRO LICINIAM PINGUI eNIM AUT FeR
UeNTI UITIARI eIUS OLeUM ARBORe[M]
qUe IPSA FeRTILITATe CONSUMI· MUS
CO PRAeTeReA eT RUBORe INFeSTARI·
SPeCTARe OLIUeTA IN FAUONIUM 21
LOCO eXPOSITO SOLIBUS CeNSeT· NeC
ALIO ULLO MOdO LAUdAT· CONdI OLI
UAS OPTIMe ORCITeS· eT POSIAS· UeL
UIRIdeS IN MURIA· UeL FACTAS IN LeN
TISCA OLeUM qUAM ACeRBISSIMA
OLIUA· OPTIMUM FIeRI CeTeRO qUA[M]
PRIMUM e TeRRA COLLIGeNdA· SI IN
qUINATA SIT LAUANdAM· SICCARI
TRIdUO SATIS eSSe· SI GeLeNT FRIGORA
qUARTO dIe PReMeNdAM hANC eT
SALeM ASPeRGI· OLeUM IN TABULATO
MINUIT· deTeRIUSqUe FIeRI ITeM
IN AMURCA· eT FRACIBUS· hAe SUNT
CARNeS· eT INde FAeCeS· qUARe SAe 22
PIUS dIe CAPULANdUM PRAeTeReA
CONChAM· eT IN PLUMBeAS SCORTI
NAS AeRe· UITIARI FeReNTIBUS OM

Comminianam a[2] d, *Cominiam* Sill. — *albiceram* Sill. — *in iis* Barbar. K, *in singulis* Sill. — *dicant* Sill. — *eius oleum* d$\beta\gamma$, *eius* om. Sill. — *ipsam* Sill. — *et robore* a d, *rubro* omisso *et* Sill.

§ 21. *Orchites* Sill. — *virides* a d, *viridis* Sill. — *fractas* Sill. — *lentisco* Sill. — *colligendam* Sill. — *sale* Sill. — *adspergi* Sill. — *minui* Sill.

§ 22. *Die* a$\beta\gamma$, *in die* Sill. — *in conchas* Sill., *conchas* a d. — *et in* d, *in* om. Sill. — *plumbeass cortinas*, vid. proleg. p. XXIV. XXXVI, vel *plumbeas scortinas*, vid. proleg. p. XXXIII, legi potest, *plumbeas cortinas* Sill. — *ferventibus* Sill. —

LIB· XV

NIA eA FIeRI· CLAUSISqUe TORCU
LARIBUS· eT qUAM MINIMe UeNTI
LATIS· Ideo· NeC LIGNA IBI CAedI OPOR[OR]
TeRe· qUA de CAUSAS e NUCLeIS IPSA
RUM IGNIS APTISSIMUS· eX CORTI
NIS IN LABRA FUNdeNdUM· UT FRA
CeS eT AMURCA LINqUANTUR· OB Id
CReBRIUS UNA MUTANdA· FISCINAS
SPONGIA TeRGeNdAS· UT qUAM MA
XIMe PURA SINCeRITAS CONSTeT· POS 23
TeA· UT UeNTUM UT LAUAReNTUR·
UTIqUe FeRUeNTI AqUA PROTINUS·
PRAeLO SUBICeReNTUR SOLIdAe·
ITA eNIM MURCA eXPRIMITUR· MOX
TRAPPeTIS FRACTAe PReMeReNTUR[UR]
ITeRUM· PReMI PLUS qUAM CeNTe
NOS MOdIOS NON PROBANT FACTUIS[US]
UOCATUR· qUOd UeRO POST MOLAM
PRIMUM eXPReSSUM eST· FLOS FAC
TUS· TReS GeMINO FORO· A qUATeRNIS
hOMINIBUS NOCTe eT dIe PReMI·
IUSTUM eST· NON eRAT TUM FICTICIU[M] 24
OLeUM· IdeoqUe ARBITROR de eO NI
hIL A CATONe dICTUM· NUNC eIUS
GeNeRA PLURA· PRIMUMqUe PeRSe
qUeMUR eA qUAe eX ARBORIBUS FIUNT[UNT]

usas, vid. proleg. p. XXIV, *causa* Sill. — *linquantur* Dalec., *liquentur* *e* Sill., *solide* omitt. dβγ. — *una* laps. calami pro *vasa*, vid. proleg. XII. p. 169, 13. 242, 18. — *spongea* Sill.

23. *Postea inventum* Sill. — *prelo* Sill. — *murca*, vid. proleg. p. XXIII, *·ca* Sill. — *trapetis* Sill. — *factus* Sill. — *expressum est*, *excessum est* Td², *essum* om. Sill. — *tres* θTSad, *tris* Sill.

24. *Tum* dβγ, *tunc* Sill.

Fol. 45a. p. 90. *Q XXVI. f.*

PLIN· SEC· NATVR· HIS

eT INTeR ILLAS ANTe OMNIS eX OLeAS
TRO· TeNUe Id MULTOqUe AMARIUS·
qUAM MOLeSTA· eT TANTUM Ad Me
dICAMeNTA UTRe· SIMILLIMUM hUIC
eST eX ChAMeLeA FRUTICe SAXOSO·
NON ALTIORe PALMO· FOLIIS OLeASTRI
BUS ACUqUe PROXIMUM· FIT eT e CICI
ARBORe IN AeGYPTO COPIOSA ALI CRO
TONeM· ALI SIBI· ALI SeSAMON· SILUeS
TReM eAM APPeLLANT· IBIqUe NON
PRIdeM eT IN hISPANIA RePeNTe PRO
UeNIT· ALTITVdINe OLeAe· CAULe Fe
RULACeO· FOLIO UITIUM· SeMINe UUA
RUM GRACILIUM PALLIdARUMqUe
NOSTRI eMACINIUM UOCANT· A SIMI
LITUdINe SeMINIS· COCITUR Id IN A
qUA· INNATANSqUe OLeUM TOLLITUR[UR]
AdePTA (M above) UBI ABUNdAT IGNe . eT A
qUA TALe ASPeRSUM eXPRIMITUR·
CIBIS FAedUM· LUCeRNIS eXILe· AMUG
dALINUM· qUOd ALIqUI NeOPU[M]
UOCANT· eX AMARIS NUCIBUS ARe
FACTIS· eT IN OFFAM CONTUSIS· AdSPeR
SUM AqUA· ITeRUMqUe TUNSIS eX
PRIMITUR· FIT eT LAURU AdMIXTO
dRYPPARUM OLeO· qUIdAMqUe e BA

quam oleae Sill. — *et tantum* T d, *et* om. Sill. — *medicamentum* Sill
utre laps. calami pro *utile*, vid. proleg. p. XXII. — *chamelaea* Sill. — *oleastri*
cisque Sill., quae lectio ita exorta videtur: in archetypo legebatur —*B·AC*
(i. e. —*bus acu*—), antiquarius neglecto puncto et mutato *V* in *IS* transcr
bacis omisso *acu*.

§ 25. *Alii* Sill. — *alii* Sill. — *sili* Sill. — *alii* Sill. — *silvestre* om
eam Sill. — *emacinium* deest apud Forcell., *eam ricinum* Sill. — *coquitur*
— *adepta* pr. m., *adempta* s. m., *at in Aegypto* Sill. — *sine igni et aqua*
adspersum Sill. — *foedum* Sill. — *lucernis utile* Sill.

§ 26. *Amygdalinum* Sill. — *neopum* a d [2], *metopium* Sill. — *contunsis* Sil
adspersis Sill. — *et e lauro* Sill. — *drupparum* Sill. —

LIB· XV

CIS eXPRIMUNT ėẋ eXPRIMUN[NT]
TANTUM ALI FOLIS· MOdO ALIqUI FO
LIO· eT CORTICI BÁCARUM· NeC NON
STYRACeM AddUNT· ALIOSqUe OdO
ReS· OPTIMA LAURUS Ad Id LATIFOLIA SIL 27
UeSTRIS· NIGRIS NIGRIS BACIS· SIMI
Le eST eT e MYRTO NITOR· eT hAeC LA
TIFOLIA MeLIOR· TUNdUNTUR BACAe
AdSPeRSAe CALIdA AqUA MOX deCO
qUNTUR· ALII FOLIORUM MOLLISSI
MA deCOqUNT IN OLeO eT eXPRIMUNT·[UNT]
ALI deIeCTA eA IN OLeUM PRIUS SO
Le MATURANT· eAdeM RATIO eT IN SA
TIUA MYRTO Sed PRAeFeRTUR SILUeS
TReS MINORe SeMINe· qUAM qUI
dAM OXYMYRSINeN· ALIqUI A CO
RONAe SIMILITUdINe· eST eNIM BRe
UIS FRUTICOSA FIT eT e CITRO CUPReS 28
SO· NUCIBUS IUGULANdIS· qUOd CA
RYNUM UOCANT· MALIS CedRO qUOd
PISSeLAeON e GRANO qUOqUe INI
dIO· PURGATO SeMINe· eT TUNSO ITe[M]
TeSTICO NAM CYPRINUM· eT GRAN
dAeGYPTIA UT FIeReT OdORUM CAU
SA dICTUM eST· INdI CASTANeIS· AC
SeSIMA· AdqUe ORYZA FACeRe dI

: punctis impositis s. ms. delevit, *exprimunt exprimunt* vid. proleg. p. XXV. alii *foliis* Sill. — *cortice* Sill.

27. *Nigris nigris* vid. proleg. p. XXV, *nigra* Sill. — *est e* Sill. — *myrto a* omisso *nitor* Sill. — *adspersae* βγ, *adspersa* Sill. — *decocuntur* Sill. — *cunt* Sill. — *alii* Sill. — *silvestris* Sill. — *alii qui* pr. m., *aliqui* s. m., *chamaemyrsinen vocant aliqui* omisit antiquarius, versum fere archetypi, proleg. p. XXXIV. — *a coronae, aliq/a corone* T d, *acoron a* Sill.

28. *Iuglandis* θ T a d, *iuglandibus* Sill. — *caryinon* Sill. — *cedro* d, *cedri* — *ex* Sill. — *inidio* pro *icnidio* (i. e. *Cnidio*) vid. proleg. p. XXXI. — *sco* Sill. — *nam et* Sill. — *grandaegyptia*, vid. proleg. p. XXIII, *e de Aegyptia* Sill. — *ex castaneis et* Sill. — *atque* Sill. —

PLIN· SEC· NATVR· HIS

CUNTUR· ICThYOPhACT e RISCIBUS IN
OPIA COICIT ALIqUANdO LUMINUM
CAUSA· eT PLATANI BACIS STeRI AqUAT
SALe MACeRATIS· eT OeNANThINU[M]
FIT· de IPSA OeNANThe dICTUM eST
IN UNGUeNTIS· GLeUCINO MUSTUM
INqUOqUITUR UAPORe LeNTO· AB ALIIS
SINe IGNI· eT FICUM dATIS UINACeIS·
dIeBUS ·XXI· BIS SINGULIS PeRMIXTU[M]
CONSUMITURqUe MUSTUM OLeO ALI
qUI· NON SAMSUCUM TANTUM Ad
MISCeNT· Sed eTIAM PRAeTIOSORA
OdORAMeNTA· NI IN GYMNASIS qUO
qUe CONdITUR OdORIBUS Sed UILIS
SIMIS· FIT eX ASPhALATO· CALAMO BAL
SAMO· IRI· CARdAMOMO· MeTILITO·
NARdO GALLICO· PANACe· SAMPUChO·
heLeNTO· CINNAMOMI RAdICe· OM
NIUM SUCIS IN OLeO MACeRATIS· eX
PReSSISqUe· SIC eT RhOdINUM e RO
SIS· IUNCINUM e IUNCI qUOd eST
ROSACCO SIMILLIMUM· ITeM hYOS
CYAMO· eT LUPINIS NARCISSO· PLU
RIMUM AUTeM IN AeGYPTO e RA
PhANI SeMINe· AUT GRAMINe heR
BAe qUOd ChORTINON UOCANT· ITe[M]

Ichthyophagi e piscibus Sill.

§ 29. *Coicit* (i. e. *conicit*), vid. proleg. p. XXIX, *cogit* Sill. — *et e platani* ... *steri*, *s* pro *f* et *t* pro *i* posita vid. proleg. p. XXII, *fieri* Sill. — *aq* i. e. *aqua et*, ita Sill. — *ut dictum* Sill., *ut* om. a. — *incoquitur* Sill. — *circumdatis* omisso *et ficum* Sill. — *XXI β*, *XXII* Sill. — *iamsucu* ..*ncum* d, *sampsuchum* Sill. — *pretiosiora* Sill. — *nam in gymnasiis* Sill.

§ 30. *Et de aspalatho* Sill., *de asfalto* a. — *meliloto* Sill. — *sampsucho* Sill *helenio* Sill. — *iunci* pro *iuncis*, vid. proleg. p. XXIII, *iunco* Sill. — *herba* *herba* Sill.

LIB· XV

e SeSIMeT URTICA˙ qUOd CASeCINU[M̄]
APPeLLANT˙ e LIeLIO eT ALIBI FIT SUB 31
dIU SOLe˙ LUNA PRUINA MACeRA
TUM˙ SUIS heRBIS COMPONUNT˙ IN
TeR CAPPAdOCIAM eT GALATIAM˙
qUOd SeGNITICUM UOCANT˙ NeRUIS
AdMOdUM UTILe SICUT IN ITALIA IG
UINI˙ LePICe FIT˙ qUOd PISSINUM AP
PeLLANT CUM COqUITUR˙ UeLLeRI
BUS SUPRA hALITUM eIUS eXPAN
SIS˙ ATqUe ITA eXPReSSIS PROBATUM[UM]
MAXIMe e BRUTTIA˙ eST eNIM PIN
GUISSIMA˙ eT ReSINOSISSIMA COLOR[OR]
OLeO FULUO˙ SPONTe NASCITUR IN 32
SYRIAe MARITIMIS˙ qUOd OLeOMe
LI UOCANT˙ MANAT eX ORBORIBUS
PINGUe˙ CRASSIUS MeLLe˙ ReSINA
TAeNUIUS˙ SAPORe dULCI˙ eT h . . Me
dICIS˙ UeTeRI qUOqUe OLeO USUS eST˙
Ad qUAedAM GeNeRA MORBORUM˙
eXISTIMATUR qUI eT eBORI UINdICA[N̄]
dO A CARIe UTILe eSSe˙ CeRTe SIMU
LACRUM SATURNI ROMAe INTUS
OLeO RePLeTUM eST˙ SUPeR OMNIA 33
UeRO CeLeBRAUIT AMURCA LAUdI
BUS CATO˙ dOLIA OLeARIA CAdOS

sesimet pro *sesima et*, vid. proleg. p. XXIII, ita Sill. — *casecinum* deest apud Forcell., —*ecinum* d β, —*etinum* a, codd. Barbari, *cnidinum* Sill.

§ 31. *Lilio* Sill. — *diu* d, *dio* βγ, *divo* Sill. — *segniticum* pr. m., *selgiticum* s. m., ita T d (codd. Gel.) βγ, —*iticum* a, *Selgicum* Sill. — —*guini* θ, *Iguvini* Sill. — *e pice* Sill. — *fulvos* Sill.

§ 32. *Elaeomeli* Sill. — *arboribus* Sill. — *tenuius* Sill. — *et hoc* Sill. — *existumatur* Sill. — *qui* om. Sill.

§ 33. *Amurcam* Sill. —

Fol. 60b. p. 121. *Q. XXVI. f. 6.*

PLIN· SEC NATVR· HIS

QUE ILLA IMBUI NE BIBANT OLEUM
AMURCA SUBIGI· AREAS TERENDIS
MESSIBUS· UT FORMICAE· RIMAEQUE
ABSINT· QUIN ET LUTUM PARIETUM·
AC TECTORIA· ET PAUIMENTA HORREO
RUM FRUMENTI· UESTIARIA ETIAM
CONTRA TEREDINES· AC NOXIA ANI
MALIUM AMURCA ASPERGI· SEMINA
FRUGUM PERFUNDI MORBIS QUADRI
PEDUM· ARBORUM QUOQUE ILLA M
EDENDUM EFFICACE AD ULCERA UL
TERIORA HUMANI QUOQUE ORIS· LO
RA ETIAM· ET CORIA OMNIA· ET CALCEA
MINA AXESQUE· DECOCTA UNGUI·
ADQUE AERAMENTA CONTRA AERU
GINEM· COLORIS GRATIA ELEGANTIO
RIS· ET TOTAM SUPERLECTILEM LICNEA[M]
AC UNA FICTILIA· IN QUIS FICUM ARIDA[M]
LIBEAT ADSERUARE· UT SI FOLIA BACAS
QUE IN UIRGIS MYRTI ALIUTUE QUOT
GENUS SIMILE· POSTREMO LIGNA MA
CERATA AMURCA· NULLI FUMI TAEDIO
ARDERE OLEAM SI LAMBENDO CAPRA
LINGUA CONTIGERIT· DEPAUERITQUE
PRIMO GERMINATU· STERILESCERE·
AUCTOR EST M· UARRO· ET HACTENUS

inbui Sill. — *vestiarium* Sill. — *animalia* Sill. — *adspergi* Sill. — *efficaci* Sill. — *interiora* Sill.

§ 34. *Calceamina* d, *calciamina* Sill. — *axisque* Sill. — *atque* Sill. — *colorisque* Sill. — *supellectilem* Sill. — *ligneam* Sill. — *una*, vid. proleg. p. XXII. p. 237, 8, *vasa* Sill. — *aut* Sill. — *aliudve* Sill. — *quod* Sill. — *nullius* Sill.

LIB· XV

de OLeA ATqUe OLeO· ReLIqUI ARBO 35
RUM FRUCTUOSIS· UIX SPeCIe FIGU
RAUe· NON MOdO SAPORIBUS SUCIS
qUe TOTIeNS PeRMIXTIS· ATqUe IN
SITIS eNUMeRARI qUeUNT· GRAN
dISSIMUS PICeIS NUCIBUS· ALTISSI
MAeqUe SUSPeNSUS· INTUS eXILeS
NUCLeOS· LACUNATIS INCLUdIT TO
RIS· UeSTITOS ALIA FeRRUGINIS TUNI
CA· MIRA NATURAe CURAe· MOLLITeR
SeMINA CONLOCANdI· hARUM Ge
NUS ALTeRUM TAReNTINAe· dIGITIS
FRAGILI PUTAMINe· AUIUMqUe
7: FURTO IN ARBORe· eT TeRTIUM SAPPI 36
, NI e PITeNSATIUM NUCLeORUM TU
Te UeRIUS· qUAM PUTAMINe· AdeO
MOLLI· UT SIM MANdATUR qUARTU[M]
PITYdIA UOCANT· e PINASTRIS· SIN
GULARIS ReMedIA AdUeRSUS TUS
SIM IN MeLLe deCOCTIS NUCLeIS TAU
RINI ARAUICeLOS UOCANT· PINeA
CORONA UICTOReS APUT hISTAURUM[UM]
CORONANTUR· hIS PROXIMA AMPLI 37
TUdINe· MALA qUAe UOCAMUS CO
TONeA· eT GRAeCe CYdONeA· e CReTA
INSULA AdUeCTA· INCURUATOS· TRA

35. *Fructus* Sill. — *pineis* Sill. — *altissimeque* Sill. — *exilis* Sill. — *cura* — *Tarentinae* dβ, *terentinae* Sill.
36. Signum lineae 14 praepositum occurrit quoque p. 46, 8 (/̄) et *paragra-* n significat, vid. Pertz: *Ueber ein Bruchstück des Sallust (Livius), Berlin 1848,* e litera *P* exortum tradit. — *sappini* Salmas., *sappiniae* Sill. — *e picea sativa, eorum cute* Sill., *tute* laps. calami pro *cute*, vid. proleg. p. XXII. — *sim* m., *m* puncto imposito delevit s. ms., vid. proleg. p. XXXII. p. 30, 3. , 17, *simul* Sill. — *pityida* Sill. — *remedi* Sill. — *decoctos nucleos* Sill. — *icelos* pr. m., *ravicelos* s. m., *aquicelos* Sill. — *apud Isthmum* Sill.
37. *Graece* d, *Graeci* Sill. — *cydonea* dβ, *cydonia* Sill. — *ex* Sill. —

Fol. 4a. p. 8. *Q. XXVI. f. 1.*

PLIN· SEC· NATVR· HIS

hUNT RAMOS PROhIBeNTqUe CReS
CeRe PAReNTeM PLURA eORUM GeNe
RA ChRYSOMeLA INCISURIS dISTINC
TA COLORe Ad AURUM INCLINATO
qUI CANdIdIOR NOSTRATIA COGNO
MINAT OdORIS PRAeSTANTISSIMI
eST eT NeAPOLITANIS SUUS hONOS
MINORA eX eOdeM GeNeRe STRUC
TA OdORATIUS UIBRANT SeROTINO
PROUeNTU PRAeCOCI UeRO MUSTeA
STRUThEIS AUTeM COTONeA INSI
TA SUUM GeNUS FeCeRe MULUI
qUAe SOLA eX hIS UeL CRUdA MA[N]
dUNTUR IAM eT UIRORUM SALUTA
TORIS CUBICULIS INCLUSA AC SIMU
LACRIS NOCTUM CONCIIS IMPOSITA
SUNT PRAeTeReA PARUA SILUeSTRIA
e STRYThEIS OdORATISSIMA eT IN SAe
PIBUS NASCeNTIA MALA APPeLLA
MUS qUAMqUAM dIUeRSI GeNe
RIS PeRSICA eT GRANATA qUAe IN
PUNITIS ARBORUM NOUeM GeNe
RUM dICTA SUNT hIS ACINUS SUB
CORTICe INTUS ILLIS LIGNUM IN COR
PORe NeC NON eT qUAedAM e PIRIS
LIBRALIA APPeLLATA AMPLITUdINe[M] *

qui candidior Ta, *quae candidiora* Sill. — *cognominat* Pint., *cognominata* Sill. — *honor* Sill.

§ 38. *Struthea* Sill. — *Mulvianum* Sill. — *omnia iam* Sill. — *salutatoriis* Sill. — *cubilibus* Sill. — *ac* om. Sill. — *noctium* Sill. — *conciis* pr. m., *consciis* s. m. — *inposita. Sunt praet.* Sill. — *a strutheis* Sill. — *et* om. Sill. — *punitis*, *t* pro *c* positum vid. proleg. p. XXII. p. 243, 15, *Punicis arboribus* Sill.

* Desunt paginae 2 (Q. XXVI. f. 8).

LIB· XV

NOMINe IPSO APPAReT· ATqUe e PeR
SIde AdUeCTA· Sed PRUNA SILUeS
TRIA UBIqUe NASCI CeRTUM eST·
qUO MAGIS MIROR· hUIUS POMI
MeNTIONeM A CATONe NON hABI
TAM· PRAeSeRTIM· CUM / dIFFICUL 45
TATe TRANSIeRe· UT qUAe IN RhO
dO NIhIL FeRANT· qUOd PRIMUS AB
AeGYPTO· NILI eARUM FUeRAT hOS
PITIUM· FALSUM eST UeNeNATA CU[M]
CRUCIATA UIM PeRSIS GIGNI· eT POe
NARUM CAUSA AB ReGIBUS TRANS
LATA IN AeGYPTUM TeRRA MITIGA
TA· Id eNIM de PeRSeA dILIGeNTIO
ReS TRAdUNT· qUAe IN TOTUM ALIA
eST· MYXIS RUBeNTIBUS SIMILJS NeC
eXTRA ORIeNTeM NASCI UOLUIT·
eAM qUOqUe eRUdITOReS NeGAUe 46
RUNT eX PeRSIde· PROPTeR SUPPLI
CIA TRALATA· Sed A PeRSeO MeMPhI S[I]A
dA· eT OB Id ALeXANdRUM ILLA CO
RONARI· UICTOReS IBI INSTITUISSe·
IN hONOReM AdAUI SUI· SeMPeR
AUTeM FOLIA hABeT· eT POMA SUB
NASCeNTIBUS ALIIS· Sed PRUNA
qUOqUe OMNIA POST CATONeM

44. *Adparet* Sill. — *ex* Sill. — post *praesertim* omisit antiquarius: *cum enda demonstraret quaedam et silvestria. Nam Persicae arbores sero et*, 66 li- sive 3 versus archetypi, quam lacunam addita lineola s. ms. indicavit, proleg. p. XXXV.

45. *Primum* Sill. — *Nili*, —*i earum* a, *Nili* om. Sill. — *cruciatu* Sill. — *persis*, *im/pressis* d, *in Persis* Sill. — *paenarum* Sill. — *a regibus* Sill.

46. *Eruditiores* Sill. — *translatam* Sill. — *Memphi satam* Sill. — *atavi* Sill.

PLIN· SEC· NATVR· HIS

COEPISSE MANIFESTUM ERIT· MALO 47
RUM PLURA SUNT GENERA· DE CETE
RIS CUM SUA ARBORE DIXIMUS· ME
DICA AUTEM GRAECI UOCANT PATRIAE
NOMINE· AEQUE PEREGRINA SUNT
ZIZIPA ET TUBURES· QUAE ET IPSA NO[N̄]
PRIDEM UENERE IN ITALIAM· HAEC
EX AFRICA· ILLA EX SYRIA· SEX PAPI
NIUS QUEM CONSULEM UIDIMUS·
PRIMUS ITAQUE ADTULIT· DIUI AUGUS
TI NOUISSIMIS TEMPORIBUS· IN CAS
TRIS SATA· BACIS SIMILIORA QUAM
MALIS· SED AGGERIBUS PRAECIPUE
DECORA· QUONIAM IN TECTA EAM
SILUAE SCANDUNT· TUBURUM DUO 48
GENERA· CANDIDUM· ET A COLORE
SERICUM DICTUM· PAENE PEREGRI
NA SUNT· IN UNO ITALIAE AGRO UERO
NIENSI NASCENTIA· QUAE LANATA
APPELLANTUR· LANUGO EA OBDU
CIT· STRUTHIS QUIDEM PERSICIS QUAE
PLURIMA IIS TAMEN PECULIARE NO
MEN DEDIT· NULLA ALIA COMMEN
DATIONE INSIGNIBUS· RELIQUA 49
CUR PIGEAT NOMINATIM INDICA
RE· CUM CONDITORIBUS SUIS AETER *

§ 47. *De citreis* Sill. — *ziziphа* Sill. — *tuberes* Sill. — *suria* pr. m., u lavando delevit s. ms. et *Syria* rescripsit, ita Sill. — *Sex.* Sill. — *utraque attulit* Sill. — *praecipue* βγ, *praecipua* Sill. — *et in* Sill. — *iam silvae* Sill.

§ 48. *Tuburum* a, *tuberum* Sill. — *sericum* a d β, *syricum* Sill. — *Veronensi* Sill. — *strutheis* Sill. — *Persicisque* Sill. — *his* Sill. — *conmendatione* Sill.

§ 49. *Aeternam* Sill.

* Desunt paginae 4 (Q. XXVII. f. 2. 3).

LIB· XV

LIS PLATANUM· CeRASIS ULMU . . .
CAT . . . qUICqUAM AMPLIUS eX
COGITARI POTeST· NULLUM CeRTe PO
MUM NOUUM dIU IAM INUeNI
TUR· NeqUe OMNIA INSITA MISCe
RI FAS eST· SICUT NeC PINAS INSeRI
qUANdO FULGURATA PIARI NON
qUeUNT FACILe· qUOdqUe GeNeRA
INSITA FUeRINT· TOT FULGURA UNO
ICTU FIeRI PRONUNTIATUR· TURBI 58
NATIOR PIRIS FIGURA· IN IIS SeROTI·
NA Ad hIeMeS USqUe IN MATRe
PeNdeNT· GeLU MATUReSCeNTIA·
GRAeCA AMPULLACeA LAUReA SI
CUT IN MALIS AMeRINA· SCAUdIA
NA· CONdUNTUR UeRO PIRA UT U
UAe· AC TOTIdeM MOdIS· NeqUe ALIUT[UT]
IN CAdIS PRAeTeRqUAM PRUNAe·
POMIS PROPRIeTAS PIRISqUe UINI·
SIMILITeRqUe· IN AeGRIS MedeN
TeS· CAUeNTe UINO· eT AqUA COCU[N̄]
TUR· ATqUe PULUeNTARI UICeM
INPLeNT qUOd NON ALIA PRAe
TeR COTONeA· AC STRUTIA· IN UNI 59
UeRSUM AUTeM de POMIS SeRUA[N̄]
dIS PRAeCIPITUR· POMARIA IN LO

aec pagina rescripta non est, fuerat enim ad ligneum codicis tegumentum rius agglutinata, quamobrem et numero caret.

57. *Malis platanum* Sill. — *ulmum dicat. Nec* Sill. — *novom* Sill. — *s*, vid. proleg. p. XXIII, *spinas* Sill. — *fulgura expiari* Sill. — *quotque* — *fuerunt* Sill. — *pronuntiantur* omisso *fieri* Sill.

58. *Hiemem* Sill. — *ad matrem* Sill. — *scaudiana* θad, *Scandiana* Sill. — *l* Sill. — *proprietas* dβγ, *proprietates* Sill. — *cavent; ac vino* Sill. — *pul-* *arii* Sill. — *struthea* Sill.

F. A. p. 1. Q. XXVII. f. 1.

PLIN· SEC NATVR· HIS·

O FRIGIDO AC SICCO CONTABULA
RI· SEPTENTRIONALIBUS FENESTRIS·
SERENO DIE PATERE· UITRO SPECULA
RIBUS ARCERE AQUILONIS QUOQUE
ADFLATU POMA DETURPANTE RUGIS·
COLLIGI POST AEQUINOCTIUM AU
TUMNI· NEQUE ANTE XUI LANA·
NEQUE ULTRA DUODETRICESIMA[M]
NEC PLUUIO DIE· NEQUE ANTE PRI
MAM HORAM· CADUCA SEPARARI·
STRAMENTIS SOLIDIS PALEISUE SUB
STERNI· RARA COMPONI· UTI L. MITES
PERUII· SPIRITUM AEQUALEM ACCI
PIANT· AMERIANA MAXIME DURA
RE· MELIMELA MINIME· COTONEIS IN 60
CONCLUSO SPIRAMENTO OMNE ADI
MENDUM AUT INCOCI MELLE EA MER
GIUE OPORTERE· PUNICA AQUA MA
RINA FERUENTE INDURARI· MOX
TRIDUO SOLE SICCATA· ITA NE NOC
TURNO RORE CONTINGANTUR SUS
PENDI· ET CUM LIBEAT UTI· AQUA DUL
CI PERLUI· M UARRO· ET IN DOLIS HA
RENAE SERUARI IUBET· ET IAM MA
TURA OBRUI TERRA IN OLLIS FUNDO
EFFRACTO· SED SPIRITU EXCLUSO· AC

§ 59. *Loco* Sill. — *austros specularibus* Sill. — *colligi mala* Sill. — *autumni* a*β*, *autumnale* Sill. — *lana*, vid. proleg. p. XXII, *lunam* Sill. — *neque ultra duodetricesimam nec pluvio die* om. Sill. omnesque codd., quibus usus est, vid. proleg. p. XXXVII. — *storeis paleisve* Sill. — *ut limites* Sill. — *Amerina* Sill.

§ 60. *Spiramentum* Sill. — *incoqui* Sill. — *doliis* Sill. — *inmatura* omisso *iam* Sill. —

LIB· XV

SURCULO PICE INLITO· SIC ETIAM
CRESCERE AMPLITUDINE MAIORE
QUAM· POSSUNT IN ARBORE· CETE
RA MALA ET FOLIS FICULNIS· PRAE
TERQUAM CADIUIS SINGULA CON
UOLUI· CISTISQUE UITIBUS CONDI·
UEL CRETA FIGULINARUM INLINI·
PIRA IN UASIS FICTILIBUS PICATIS 61
INUERSIS OBRUI SCROBE· TAREN
TIANA SERISSIMA LEGI· ANICIANA
SERUARI ET IN PASSO SORUA QUO
QUE ET SCROBIBUS GYPSATO OPER
CULO· DUUM PEDUM TERRA SUPER
INIECTA· IN ILLO APRICO· INUERSIS
UASIS· ET IN DOLIS UT UUAS· INTER
QUE UUAS CUM RAMIS SUSPENDI
E PROXIMIS AUCTORIBUS QUIDA[M]. 62
APTIUS CURAM REPETUNT ZEPU
TARIQUE STATIM ..MA AC UITES
AD HUNC USUM PRAECIPIUNT·
DECRESCENTE LUNA POST HORAM
DIEI TERTIAM· CAELO SERENO· AUT[UT]
SICCIS UENTIS· SIMPLITER DELIGI
ET EX LOCIS SICCIS· ET ANTE PERFEC
TAM MATURITATEM ADDITO· UT
LUNA INFRA TERRAM SIT· UUAS CU[M]

possunt a[1] β, *possint* Sill. — *et mala* d, *mala foliis* omisso *et* Sill. — *vitilibus* Sill. — *figlinarum* Sill.

§ 61. *Scrobe* d, *inter scrobes* Sill. — *Tarentina* Sill. — *serissime* Sill. — *sorva* a, vid. p. 209 in not. ad § 103, *sorba* Sill. — *illo*, vid. proleg. p. XXIV, *loco* Sill. — *doliis* Sill. — *interque uvas* om. Sill. et omnes codd., quibus usus est.

§ 62. *Altius* Sill. — *petunt* Sill. — *poma ac vitis* Sill. — *ventis* βγ, *a ventis* Sill. —

PLIN SEC· NATVR· HIS

MALLEOLO SARMENTA dURO deMP
TIS FORFICe' CORRUPTORIBUS ACINIS'
IN dOLIO PICATO ReCeNTI SUSPeN
dI' eXCLUSA OMNI AURA OPeRCULO
eT GYPSO' SIC eT SORUA' AC PIRA' INLI
TIS OMNIUM SURCULIS PICe' dOLIA
PROCUL AB AqUA eSSe' qUIdAM
SIC CUM PALMITe IPSO CONdUNT
CAPITIBUS eIUS' SICILIAe INFIXIS
UTRIMqUe ALII eTIAM UINA hA
BeNTIBUS dOLIIS dUM Ne CONTI[N̄]
GANT FAUe ALIqUI MALA IN PATI
NIS FICTILIBUS FLUUITANTIA' qUO
GeNeRe eT UINO OdOReM AdqUI
RI PUTANT ALIqUI OMNIA hAeC
IN MILIO SeRUARI MALUNT' PLe
RIqUe UeRO' IN SCROBe dUUM
PedUM ALTITUdINIS' hAReNA SUB
STRATO' eT FICTILI OPeRCULO' deIN
TeRRA OPeRTO' CReTA qUIdAM FI
GLINA eTIAM UUAS INLINUNT'
SICCATAqUe SOLe SUSPeNdUN[NT]
IN USU dILUeNTeS CReTA eANde[M]
POMIS UINO SUBIGUNT MALA Ue
RO GeNeROSISSIMA eAdeM' RATIO
Ne CRUSTANT GYPSO UeL CeRA' qUAE *

sarmenti Sill. — *conruptioribus* Sill. — *exclusa — aura* d β γ, *excluso — ...* Sill. — *sorba* Sill.

§ 63. *Ipso* a, *in gypso* Sill. — *scillae infixis* Sill. — *fave* corruptela, ... e positum vid. proleg. p. XXII, *ea uvae* Sill. — *fluuitantia*, vid. p... p. XXIV. XXXVI, *fluitantia* Sill. — *adquiri* a, *acquiri* Sill. — *servare* ...

§ 64. *Siccatasque* Sill. — *cretam* Sill. —

* Desunt paginae 4 (Q. XXVII. f. 6. 7).

UT UeL hOC SOLUM AeSTIMANTIBUS
APPAReAT' MUTATAM eSSe UITAM'
SUNT eT hIBeRNAe qUIBUSdAM PRO
UINCIIS' UTI MOeSIAe' Sed ARTIS NA
TURAe PARUARUM GeNUS ARBORU'[M] 73
POST AUTUMNO FIMO CONTeGUNT[UNT]
dePRAehENSASqUe IN hIS hIeMe
GROSSOSqUe MITIORe CAeLO ReFOS
SAe CUM' ARBORe' AdqUe IN LUCeM'
ReMISSAe NOUOS SOLeS' ALIOSqUe
qUAM ITeRUM NATAe ACCIPIUNT'
eT CUM UeNIeNTIUM FLORe MATU
ReSCUNT' ALIeNO PRAeCOCeS ANNO'
IN TRACTU U'eL GeLIdISSIMO SeT 74
A CATONe APPeLLATA IAM TUM AFRI
CANA' AdMONeT AFRICAe Ad INGeNS
dOCIMeNTUM' USI eO POMO' NAM
qUe PeRMITTIALI' OdIO CARThAGI
NIS FLAGRANS' NePOTUMqUe SeCU
RITATIS ANXIUS' CUM CLAMAReT
OMNI SeNATU CARThAGINeM de
LeNdAM' AdTULIT qUOdAM dIe IN
CURIAM PRAeCOCeM eX eA PROUI[N]
CIA FICUM' OSTeNdeNSqUe PATRI
BUS INTeRROGO UOS INqUIT qUAN
dO hANC POMUM deMTAM PUTe

§ 72. *Aestumantibus* Sill. — *adpareat* Sill. — *sicuti* Sill. — *artis non naturae* d$\beta\gamma$, *arte, non natura* Sill.

§ 73. *Autumnum* Sill. — *deprehensasque* Sill. — *grossos, quae* Sill. — *atque* Sill. — *aliosque / quam quibus vixere avide tam/quam* Sill., omisit antiquarius 24 literas vel unum archetypi versum, vid. proleg. p. XXXIV.

§ 74. *Sed* Sill. — *et Africae* Sill. — *documentum* Sill. — *usi* STad, *uso* Sill. — *permittiali* laps. calami pro *perniciali*, de literis bis positis, de *t* pro *c* et *m* pro *n* vid. proleg. p. XXIV. XXXVI cet. — *attulit* Sill. — *demptam* Sill. —

Fol. 37ª. p. 74. *Q. XXVII.* 8.

PLIN· SEC· NATVR· HIS

TIS eX ARBORe· CUM INTeR OMNIS Re 75
CeNTeM·eSSe CONSTAReT· ATqUI TeR
TIUM INqUIT ANTe dIeM SCITOTe de
CeRPTAM· CARThAGINe TAM PROPe
A MOeRIS hABeMUS hOSTeM· STATI[M]
qUe SUMPTUM eST PUNICUM TeR
TIUM BeLLUM· qUO CARThAGO deLe
TA eST· qUAMqUAM CATONe ANNSe[O Se]
qUeNTe RAPTO qUId PRIMUM SIT eO
MIReMUR· CURAM INGeNI· AN OCCA
SIONeM FORTUITAM· CeLeRITATeM
qUe CURSUS· AN UeheMeNTIAM
UIRI· SUPeR OMNIA eST· qUO NIhIL 76
eqUIdeM dUCO MIRABILIUS· TAN
TAM ILLAM URBeM eT de TeRRARUM[UM]
ORBe· C·XX ANNOS AeMULAM· UNIUS[US]
POMI· ARGUMeNTO eUeRSAM· qUOd
NON TReBIA· AUT TRhASYMeNUS·
NON CANe BUSTO ROMANI NOMI
NIS PeRFICeRe POTUeRe· NON CAS
TRA PUNICA Ad TeRTIUM LAPIdeM
UALLATA· PORTAeqUAe COLLINAe·
AdeqUITANS IPSe hANNIBAL· TAN
TO PROPIUS CARThAGINeM· POMO
CATO AdMOUIT· COLITUR FICUS AR 77
BOR IN FORO IPSO AC COMITIO ROMAe *

Q. XXVII

§ 75. *Moeris* d, *muris* Sill. — *in eo* omisso *sit* Sill.

§ 76. *Per CXX* Sill. — *Trasimenus* Sill. — *Cannae* Sill. — *busto insignes* Sill., *insignes* om. d. — *portaequae* pr. m., *portaeque* s. m.

* Desunt paginae 32 (Q. XXVIII et XXVIIII).

INDEX PALAEOGRAPHICUS.

D.

E.

F.

G.

H.

I.

L.

M.

T.

V.

TABULA ADIECTA CONTINET SCRIPTURAE SPECIMINA:

1. Tituli operis pliniani, p. 222. n. ed. p. 92. cod.

2. Inscriptionum paginarum, p. 48. n. ed. p. 54. cod., et p. 221. n. ed. p. 93. cod.

   Inscriptionum quaternionum, p. 232. n. ed. p. 77. cod., et p. 90. n. ed. p. 209. cod.

3. Duarum linearum, quae rescriptae non sunt, p. 155, 1. 2. n. ed. p. 53. cod.: „*duobus a rege Mauretaniae Ptolemaeo, quattuor pedes et*".

4. Binarum linearum prioris et posterioris scripturae, p. 161, 7. 14. n. ed. p. 59, 11. 15. cod.: „*tantum gracilioribusque*", rescriptum „*quae sub caelo sunt et intra tempus, quia*"; „*que pene utuntur, mirum est*", rescriptum „*quod plantatum est; nulli dubium quod*".

5. Emendationum, p. 211, 1. n. ed. p. 103. cod., p. 230, 1. n. ed. p. 256. cod., p. 221, 1. n. ed. p. 93. cod.

6. Subscriptionis ab ipso emendatore additae, p. 176. n. ed. p. 79, 18. cod.: legitur primae manus scriptura: „*Emendavi*", sec. manus: „*rei certus adsertor*".

quaesubcaelosunt · &unigricaesinpur/quia
quodplenaetatem est :: Nullidubiumquod

IOHANNIS FREDERICI GRONOVI

IN ALIQUOT LIBROS

C. PLINI SECUNDI

NOTAE

POST PRIMAM EDITIONEM ANNO 1669 CURATAM NUNC MULTO EMENDATIUS TYPIS EXSCRIPTAE.

ILLUSTRI ET SINGULARIS EXEMPLI VIRO

IOHANNI CAPELANO

REGI CHRISTIANISSIMO A CONSILIIS

IOHANNES FREDERICUS GRONOVIUS.

Antigonus Gonatas, Demetrii Poliorcetae filius, Iohannes Capelane, Vir Illustris, apud Argos loco tutus et vallo clausus, Pyrrho Epirotae, qui propemodum omni Macedonia eum expulerat, provocanti et ignaviam exprobranti respondit, suam expeditionem non armorum, sed temporis esse. Nec raro fit, ut quae ex destinato magnaque mole suscipiuntur, aspera foedaque eveniant; quae sola elicuit opportunitas, quanquam inapparata, bellissime cadant: quod et in duobus illis apparuit regibus. Sed a cothurno ad soccum: huius opusculi, quod vides, de successu pronuntiare non est meum: occasioni magis id quam consilio debere originem dicere et possum et compellor, ne, quod truncum videtur et capite atque calce defectum, meae desidiae aut fastidio adscribatur. Isaacus est Vossius noster, non tibi, non cuiquam paullo humaniori vel a patre vel a fratribus vel ab sese ignotus, qui copiosae ac consummatae eruditioni et foetibus ingenii excogitatissimis adstruxit subtile iudicium et nobilem sumptum in membranis et chartis aevi prisci literatis. Hoc ingens instrumentum est doctrinae veterum cupidis aemulisque.
Accidit enim naturaliter, ut quo saepius renovantur et propagantur 764
libri sive manu sive torculari, nova concipiant vitia, vel errore humano, vel temeritate mutantium, quae non capiunt. Et tamen de nullo cuiusquam, sive Theologumenon auctores percenseas, quos

Patres vocamus. sive iuris Quiritium reliquias, sive medicinae experimenta, sive quam philosophi, historici, oratores, poetae, artis memoriam prodiderunt, de nullo omnium dogmate, nulla relatione, nulla sententia constare potest, nisi lectionem viceris esse illibatam. Neque aut fides huius rei certior aut ad inveniendam illam planior coniecturae via, quam exemplarium vetustas. Magna mihi copia est narrare, quantum ex hac ratione omnes studiorum partes inter bina secula profecerint; quot foedos et pudendos errores vel opinionum vel in dicendo effugerimus; quanto puriores plerosque nunc sapientiae fontes hauriamus; quoties irridiculo sint et fuerint, qui sine critica ope, hoc est, sine iudicio et delectu, sine arte ac ratione, veterum scripta tractandi, interpretandi, imitandi, excerpendi ad sua exornanda et confirmanda, in alias linguas transferendi, quod minimum est in familiari sermone dicta aut versiculos inde paucos adhibendi ius sibi fecerunt: quam derisores et balathrones imi lecti, qui pro paedagogicis haec traducunt, ne imi quidem se paedagogii subselliis dignos, vernaculos scurras, verosque Cumanos asinos, simpliciter atque aperte ostenderint. Sed hos satis plectit mala mens sua et stolida turpissimaque barbariei atque ignorantiae confessio: nos quantum hac cura studiis et nostris et aliorum profuerimus, minime poenitet. Caeterum amicus noster, quum saepe cupido mihi, semper insatiato, exponeret hoc suum instar librarii prisci, nec de parte Historiae Naturalis C. Plinii Secundi in membranis vel praestantissimis me celatum habuit: quarum beneficio,
765 iunctis non indiligenter Chiffletianis (et hae inter exaratos manu Plinios, quotquot adhuc collatos accepimus, sine controversia familiam ducunt) novum habitum tanto scriptori indui, vel potius antiquum et suum, certe similiorem suo, reddi posse non temere adseverabat. Quod cum facile agnoscerem, incessit libido otiosius inspiciendi et cum vulgatis comparandi pauca, quae ad aes, argentum, aurum signatum pertinent, capita, non paucis locis suspectae obscuritatis. Denique annuente domino librum mecum abstuli; quae volebam, exegi; et compluries in solum, quod aiunt, venire atque ultro obiici, alia mediocriter artifici pollice erui ac duci, quae multo magis olere lucernam Veronensem videbantur, sum laetatus.

Si non cessat lusor perdere, ne perdiderit, quemadmodum temperabit sibi, qui fortunam sequitur, et assidue vincit? Ego quidem hoc velut stimulo incitatus, etsi nunquam antehac de Plinio omni aut tanta Plinii parte recensenda cogitassem; etsi minime tum vacuus, totum volumen transii, quicquid distaret a vulgatis, data opera enotans: omniaque utiliter e Chifletiano, ex Hermolai Geleniique et Rhenani ac Pintiani bonis codicibus excerpta ibidem deprehendi: et insuper velut corollarium, unde hoc schedion constat. Verum, opinor, praestiti, quod dicebam, rem occasionis esse. Similis αὐτοματία editionem extorsit mihi. Venit enim post paullo forte librario in mentem Plinii Naturalem Historiam formarum suarum elegantia deproperare velle, meque ad omne opus exigendum invitabat. Mihi, qui iamdudum bos clitellas, et plus complector quam contineam; qui morbo insito non possum leviter defungi, sed quicquid suscipiam, ago pro viribus; qui

Per quinquennia iam decem,
Ni fallor, fuimus; septimus insuper
Annum cardo rotat;

sero spem longam inchoare, et novum ac vix per se tractabile 766
pondus adiicere religioni fuit. Etsi autem haec pleraque omnia in marginibus aut in adversariis haererent mihi: tamen inde sumere animos ad omnem Plinium restituendum, id vero simile videbatur delicato illi adolescenti, qui dum in litore

Huc it, et hinc illuc, et in alludentibus undis
Summa pedum, taloque tenus vestigia tingit,

scalmum forte reperit, et ob eam rem se navem fabricare postulabat: praesertim cum neque illis, quae olim impeditum me habebant, sufficerem. Interim quoties audiebam maturari opus, tacita invidia onerari et pulsari me sentiebam, qui muneri, quod accessione haudquaquam spernenda ornare videbar posse, deessem: et singulae mentiones erant quasi exprobrationes immemori meae in iuvandis omni ope literis pristinae consuetudinis. In hoc aestu deliberationis diu rursum prorsum iactatus tandem ita mecum transegi, ut, quo et publico consuleretur et minueretur mihi labor, quicquid erat, curtum licet atque inchoatum exire sinerem, explicationibus tantum

spectatam iudicant omnes, quando, ut primum facultas fuit, non te beatum censuisti, nisi multos et emendatissimos hominum per te beatos videres. Nullum enim certius boni symbolum, quam gaudere communicari, et se fruendum spargere. etiam *vestis bona quaerit haberi.* Neque imputas quidquam, aut astute cogitas, aut omnino studes tibi, sed cui rei, sub magno illo et incomparabili gazae regiae custode atque arbitro, quasi secundus auctor fuisti, eam fideliter agis iussus, et dispensas liberalitatem domini scientis ac rationes accipientis: cui et soli referri acceptum praecipis: atque in summa unum quaeris, ut Christianissimae Maiestatis, convenientissimus tanto fastigio et compar omnibus eius heroicis coelestibusque virtutibus, studiorum amor et Galliae florentis imago ingenti exemplo per populos et nationes effulgeat, hoc est, Regi servis et Patriae. Nam ne hoc quidem inficiabor, id ipsum, quod facio, ingeri tibi repugnanti, et severe te, ne fieret, prohibuisse, atque hoc solum esse, in quo me contumacem et inobsequentem queas experiri. Quanquam in tam lecta cohorte tuorum, quota pars ego sum, ut meum quoque, forte insulsum, officium feras? ut et huic homini suffragationem tantam te praestitisse ne pigeat? ut non desinere me curarum, quae mihi tessera ad amicitiam tuam fuere, suspensa tabula admoneare? Quod si quid haec tenuitas amplius hoc efficere posset tibi, voluntas haud tergiversaretur: sed et in illo, quamvis ex sententia cessisset inprimis, quae animi nobilitas est tui, non ita pretium rei te, ut voluntas offerentis, teneret: igitur in hoc quoque, si eam, ut est, egregiam et prolixam interpretabere, nihil aberit. Denique auctoris, quem et in quo studiosos adiutum ire voluimus, ea est praestantia, id momentum in censu veterum literarum, ut quodcunque vel minimum ei commodatur, id fructum ferre invenienti et non contemnendum esse videatur. Vale Vir nunquam satis laudate, et qui Pylios senes, ut sanctitate et prudentia, sic annis aeques dignissime.

Lugduni in Batavis a. d. IV. Idus Septembres
A. C. CIↃIↃCLXVIII.

NOTAE
AD LIBR. VII.

[Primus numerus denotat librum, secundus caput, tertius segmentum, quartus paragraphum edit. Sillig. — Quae uncis inclusa sunt nova accesserunt.]

Cap. XXXVI. [36, 121] *A ianitore semper excussa ne quid inferret cibi*] Pro *excussa* Gud. Men. Acad. *curante*: ut et Mss. ad marginem, et tres quos vidit Salmasius: unde ille modo elicit *exquirente*, modo ipsum *curante* retinet, modo tentat *excussa ante*. Pintiani Toletanus, *excutiente*. Non video hic appellari Chifletianum: quod si argumentum est firmari ab eo τὸ *excussa*, facile praegravat omnes alios cum suo *curante*. Sic Asinius Pollio ad Ciceronem lib. 10. famil. 31 [4]: *Sexcentis enim locis excutiuntur, deinde etiam retinentur a Lepido tabellarii.* Spartianus in Septimio [6. p. 598]: *armatumque, circumstantibus armatis, salutarunt excussi, ne quid ferri haberent.* Sin et ipse sic habet, nihil verosimilius quam *scrutante* scripsisse Plinium. Ut *scrutatores* in officiis principum apud Iustinum lib. 38, 1. et Suetonium Claudio 35. Vespasiano 12. [Ex *Miscellan.* p. 846. ed. Hackianae huc traximus, ut ordinem locorum Plinii servaremus.]

Cap. XXXIX. [40, 129] *Quem Nero H-S. CXX. M. manumisit*] Sic reddiderunt, quum in Mss. et edit. antiquis esset *III CXXX*, vel *in CXXX*. Repone, inquit Salmasius ad Solin. p. 41., *quem Nero II S. CXXX. manumisit*. hoc est sestertiis centum triginta. Modicam tamen hanc summam intelligit ipse, si cum caeteris eius capitis comparetur: eoque forte scripsisse auctorem: *sestertiis CCCC*: sed dispensatorem illum tantum fuisse, nullo artificio commendabilem. Quasi non omni artificio par et maius in servo fuerit fide ac peritia omnem rem ac statum domini tuendi et locupletandi praeditum esse. Atqui *ex tota familia probatissimos* dicit Suetonius in Nerone dispensatores et amanuenses. Sed et si servus suffragationem ad dispensationem Caesaris decies sestertio emit, quanti Caesar ad luxum pecunia indigus libertatem servo, qui multos annos dispensator fuit, vendere debuit? Is est, de quo Suetonius Othone cap. 5. Mihi prorsus non tam liberare servum voluisse videtur Nero quam spongiam humentem exprimere. Itaque nihil promptius, quam ut notas illas explicemus: *quem Nero sestertio centies tricies manumisit.* hoc est, trecentis viginti quinque millibus Philippûm. Et iam commonstraverat illam viam Budaeus: etsi librum veterem

secutus, in quo esset *III CXX*, *sestert. centies vicies*, interpretatus sit. Et profecto grandem summam requirit, quod sequitur: *Sed hoc pretium belli, non hominis, fuit; tam hercle, quam libidinis, non formae, Paezontem e spadonibus Seiani, sestertia quingenta, mercante C. Lutorio Prisco.* Ita enim legendum, cum sit in membranis: *III D. mercante a Sutorio P.* Quemadmodum, ait, quingenta sestertia, vel quingenta millia nummum, C. Lutorio Prisco tanti mercante Paezontem, fuerunt pretium libidinis qua furebat emptor, non formae qua decebat puer. Quingenta sestertia intelligi vidit et Salmasius. *Seiani* autem intelligo confiscati: quemadmodum et *luctum civitatis* interpretor, cum is punitus traxit, quicumque Tusco favissent. Is erat annus urbis conditae DCCLXXXV. Coss. Memmio Regulo, Fulcinio Trione, qui Tiberio et Seiano in parte anni erant suffecti. Quare accipio quidem *Lutorio Prisco*: sed hic non est is, quem Tacitus in tertio annalium carnifici subiectum scribit, quod carmen *ἐπιτάφιον* Druso aegro composuisset, et sic mortem eius ominatus esset. Id enim accidit a. U. C. DCCLXXIII. Coss. Tiberio et Druso. Gentilem eius quocumque gradu fuisse credibile est. Hermolaus, *libidinis, non fortunae*; quare, non assequor. Idem, *a Sutorio Prisco*, ut Seianum videlicet ab hoc Sutorio, sive Sertorio mercatum intelligas. Sed obstat, quod dixi de luctu civitatis: et Seianus sane ad tempus multo maiores iniurias lucrifecit. [Ex *Miscellan.* p. 847.]

AD LIBR. VIII.

Cap. I. init. de Elephantis: *Intellectus illis sermonis patrii, et imperiorum obedientia, officiorumque, quae didicere, memoria*] Quid quaeso dici potest expressius et elegantius? Est illis *imperiorum obedientia*, obsequium in rebus imperatis: legitima patiuntur imperia: accipiunt iussa et exsequuntur. Sive *obedientiae* malis cum Chifletiano, a quo non facile recedendum: est illis *imperiorum obedientiae memoria*, meminerunt iussa et illis obsequi, meminerunt obedire imperiis. Dein, est eisdem *officiorum, quae didicere, memoria*, id est, operarum, laborum, ministeriorum: quae agere, praestare consueverunt, qua in re inservire hominibus semel edocti sunt, pulchre callent. Tamen haec displicent Salmasio. *Imperiorum obedientia*, inquit, vix est Latinum, nedum Plinianum. Ego vero qui magis id efferam Latine, non invenio. At veteres libri, qui sanioris scripturae retinentissimi sunt, *in priorum obedientia.* Quid ergo ex *in priorum* mitius et minore cum violentia fingi potest quam *imperiorum*? Et tamen in manuscriptis suis sic lectum testis Gelenius. Commodius Salmasio: *in priorum obedientia officii, eorum, quae didicere memoria.* et explicat illis esse intellectum *officii in obedientia priorum.* quod sit, minores obedientiam praestare aetate prioribus. Quid potest esse distortius? Posse et legi ait *officium*: et hanc pulcherrimam emendationem vocat ad Solin. p. 305. Iudicet lector.

Cap. XVI. [19, 50] de Leone: *Spernens tela diu se solo terrore tuetur, ac velut cogi testatur*] Salmasio ad Solinum p. 326. non magna in eo generositas videtur, quod *cogi* potest; multo minor, quod *cogi se testatur.* praeterea *cogi* absolute positum in ea significatione, quae ibi desideratur, vix Latine reperiri. natam autem sibi emendationem ex ipso ductu literarum: *ac velut cogitat statum.* Miror, quid tandem ei Latinum sit. *Velut cogi testatur*, est, parvula mora velut antestatur

(nam ad eum morem vim facturorum iuris causa omnino alludit), quasi testes facit praesentes se ad vim inferendam contumeliis non ferendis invitum adigi; non temere, non quasi promptum ad iniurias prosilire. Quod etiam generosissimorum hominum et populorum est in bellis suscipiendis aut propulsanda invadentium lascivia et temeritate. Ovidius lib. 2. metamorph. [306]:

At pater omnipotens superos testatus et ipsum,
Qui dederat currus, nisi opem ferat, omnia fato
Interitura gravi.

Quid hoc aliud quam *testatus se cogi*? Apud eundem lib. 5 [667] Musa:

quoniam, dixit, certamine vobis
Supplicium meruisse parum est, maledictaque culpae
Additis, et non est patientia libera nobis;
Ibimus in poenas, et, qua vocat ira, sequemur.

Testatur se cogi, id est, testatur non esse sibi patientiam liberam. Nec vero eidem Salmasio aut Pintiano accedimus pro nec sano nec Pliniano delentibus, quae sequuntur: *cooriturque non tanquam vi coactus, sed tanquam amentiae iratus.* Sunt enim et haec magnifica pariter et elegantia: tandem impetum facit, non ut metuens sibi, sed ut succensens stulticiae lacessentium. Quid aliud apud Statium Iupiter l. X. [vs. 907] Thebaidos in Capaneo:

ipse furentem
Risit, et incussa sanctarum mole comarum,
Quaenam spes hominum tumidae post praelia Phlegrae?
Tune etiam feriendus? ait.

Par exemplum Neriades ille apud Samuelem lib. 2, 2. Sed in Mss. est *cogiturque*, et *amentia.* Recte igitur sic, ut editur, restitutum est, nec potest quidquam propius vestigia veterum librorum reperiri. [Ex *Miscell.* p. 847.]

AD LIBR. X.

Cap. XXII. [potius: XXXIII, 33, 69] *Simulque comitialem propter morbum despui suetum*] Pintianus e Toletano, *suetae.* Suspicor insiticium esse τὸ *comitialem*, et cum explicandi causa suprascriptum esset ab interprete, librario erranti admissum. Plinii fuit: *simulque propter morbum despui suetum, quem sola animalium sentiunt praeter hominem.* Morbus *despui suetus* est comitialis. Plautus Captiv. 3, 4 [vs. 18]: *Et illic isti, qui sputatur, morbus interdum venit.* [Ex *Miscellan.* p. 848.]

AD LIBR. XI.

[Quae sequuntur ipsius, ut videtur, *Gronovii* errore in edit. Hack. ad libr. IX. relata sunt; praeposita enim sunt iis quae modo exhibuimus ex libro X. emendata.]

Cap. XI. [12, 29] *Et melle uno alterove ad summum die cellas replent*] Sic iam editum video Lutetiae 1514. Neque aliter Manutius Venetiis 1559. At Io. Andreas dederat: *uno alterove summum die.* Et sic scripti, verumque ac Latinum est. Vide ad Livium 21, 35. [Ex *Miscellan.* p. 848.]

AD LIBR. XII.

CAP. IV. [8, 18] *Qui Padum amnem vidisset, neminem ad id tempus Asiae Graeciaeque aut sibi cognitum*] Verba sunt Herodoti l. 3 [115]: *Οὔτε γὰρ ἔγωγε ἐνδέκομαι Ἠριδανὸν καλέεσθαι πρὸς βαρβάρων ποταμὸν, ἐκδιδόντα ἐς θάλασσαν τὴν πρὸς Βορέαν ἄνεμον.* Et mox: *οὐδενὸς αὐτόπτεω γενομένου.* Tamen turbat lectorem nonnemo velut scripta lectione oblata: *qui Padum amnem non vidisset*, tum coniiciendo, *nemini.* Quid est autem, *nemini cognitum, qui Padum amnem non vidisset*? Itane omnes undique currebant ad videndum Padum? Sed nec recte illum adnotasse suspicor veterem lectionem. nam Vossiani duo, Gud. et Acad. *qui Padum non vidisset.* Ex quo merito eruditi fecere: *qui Padum amnem vidisset.* [Ex *Miscell.* p. 848.]

CAP. VI. [12, 24] *Est et alia similis huic, dulcior pomo, sed interaneorum valetudini infesta*] Censeo scripsisse Plinium *valetudine infesto*, hoc est, morbo, ut passim ea voce optimi quique utuntur. Infestum est id pomum eo, quod interaneorum valetudinem vel dolores gignat. [Ex *Miscell.* p. 848.]

AD LIBR. XIII.

[Sequentia typographi errore apud *Gronov.* ad libr. XII. relata sunt.]

CAP. XV. [29, 92] *Venumdatae sunt et duae Iuba rege vendente*] Salmasius ad Tertulliani Pallium p. 405. *a Iuba rege vendente*: sed scriptos habere, *a Iuba rege pendentes*; et sane non ipsum regem Iubam eas vendidisse; sed cum post mortem Iubae bona eius sub hasta venderentur, duas illas mensas cum reliquis bonis sub titulo pependisse: licere etiam legere, *a Iuba rege pendente*, ut ipse sub titulo pependerit. Proxime scopum iaculatus est. Scribendum enim: *venumdatae sunt et duae Iuba rege pendente.* Intelligo Ptolemaeum Iubam, quem consanguineum suum Caius interfecit et bona eius corripuit. Suetonius 26 et 27. *Ptolemaeus Iuba*, qui revera *Ptolemaeus Iubae*, ut *Aiax Oileus*, *Herodes Atticus*, de quo ad Senecae Medeam. *Pendere* dicitur eleganter, cuius bona proscripta sunt et sub titulo pendent: ut dicitur *confiscari*, cuius rem fiscus aufert. *Iuba pendente*, cum bonorum Iubae proscriptio et auctio fieret. Suetonius Claudio cap. 9. *ad eas rei familiaris angustias decidit, ut, cum obligatam aerario fidem liberare non posset, in vacuum lege praediatoria venalis pependerit sub edicto praefectorum.* Quem locum optime contra Casaubonum et Torrentium interpretatur *ὁ πάνυ* de modo usurar. p. 739. Sed et *venalem pependisse* quid esset, recte vidit Lipsius ad Senecae Beneficia 4, 12. Illud, *in vacuum*, sic positum observavimus apud Lactantium ad Thebaidos Statii librum 6. vers. 790. *Rapiunt conamina venti*] *Excipiunt sive frustrantur. id est, in vacuum minarum eius impetus perierunt.* Item apud Tertullianum adversus Marcionem lib. 4, 16. *in vacuum patientiam praecepit, non exhibens mihi mercedem praecepti.* Significat eam proscriptionem contumeliosam potius quam damnosam fuisse Claudio. [Ex *Miscell.* p. 848.]

AD LIBR. XIV.

Cap. IV. [5, 51] *Cucurritque non nemo ad spectandas uvarum in his vineis strues*] Omnes fere, qui admovere Plinio manus, hunc ad locum vel restituendum vel illustrandum aliquid contulerunt, Hermolaus, Rhenanus, Gelenius, Pintianus, Dalecampius, et super hos in quinto de Asse Budaeus. Quo magis miror non fuisse, qui moneret scribendum: *Cucurritque nemo non.* Nam, *non nemo,* quid nisi *aliquis?* quid autem hic, *cucurrit aliquis?* Immo certatim cucurrerunt undecumque. Et hoc, *cucurritque nemo non.* [Ex *Miscell.* p. 848.]

Ib. *Annaeo Seneca, principe tum eruditionis ac potentiae, quae postremo nimia fuit super ipsum*] Rhenanus cum applausu Steph. Aquaei, *quae postremo nimia superfuit ipsi.* Pintianus totum hoc elogium non redolere Plinium et ei falso attribui existimat. Dalecampius interpretatur, in eius calamitatem et exitium, credo cogitans illud, *Philistiim super te, Samson.* Si verum vis, scribe: *quae postremo nimia ruit super ipsum.* Curtius lib. 7 [4, 12, apud *Zumpt.* VII, 16, 12. p. 308]: *Magnum onus sustines capite, regium insigne. hoc aut moderate ferendum est, aut, quod abominor, in te ruet.* [Ex *Miscell.* p. 848 seq.]

AD LIBR. XV.

Cap. XXX. [39, 129] de Lauro: *Iidem in alio genere baccaliam appellant hanc, quae vulgatissima est baccarumque fertilissima*] De eadem lib. 17, 10 [11, 60]: *Laurus plurimis modis seritur. Genera eius diximus. Ex his augusta et baccalis et tinus simili modo seruntur.* Nempe *baccalis* et *baccalia* idem, ut *hortensis* et *hortensia.* Caeterum et suspicabar aliquando Ovidium scripsisse lib. 15. Metam. vers. 590. *ante tamen baccali cornua lauro Velat.* Etsi *pacali* suam habeat Venerem. [Ex *Miscell.* p. 849.]

Ibidem. *Liviae Drusillae, quae postea Augusta matrimonii nomen accepit*] Vertranius ad Taciti Annalium 1, 8. corrigit *mariti.* Forte: *quae postea Augustae matrimonio nomen accepit.* [Ex *Miscell.* p. 849.]

AD LIBR. XVI.

Cap. XXXIII. [60, 141] *Quanquam Cato Tarentinam eam appellat*] Hunc locum pro plus vice simplici vitiato tractat Salmasius ad Solin. pag. 173. Et primo scribit: *quum Cato Tarentinam eam appellet.* Si poscunt optimi, facile patior, etsi minimum aut nihil referat. Acad. Gud. Vossiani plane ut vulgati. Mox: *Sed in Tarento quocumque in loco terram moverit quispiam, si naturalis haec, gignitur protinusque emigrat: in illa vero etiam non appellato solo e sponso.* Hoc maioris est abollae. nam *in Tarento* de mera coniectura subiicit, pro quo codices *in Creta.* ut et *in illa,* pro *illa.* quasi Plinius inter se comparet Cretam et Tarentum: cum ille nihil hic de Tarento, sed cupressum marem et cupressum foeminam in Creta nascentes inter sese contendat et committat. Quare autem diceret *in Tarento? Tarenti* potius aut *in Tarentino* dixisset. nisi forte, ut *Argos, Sparta, Troia* pro regione circa urbes illas interdum, ita et *Tarentum* pro regione usurpatur. Tum quam durum illud et male praecisum, *si naturalis*

haec, etiamsi boni sensus foret! Sed exit ille prorsus ridiculus: *Si propria et naturalis* haec ei terra fuerit. Nam sub hac exceptione, cur potius Tarenti, quam usquam gentium, ubi provenire potest? Denique quis sic usus voce *naturalis*? Unicum exemplum adfert e Solino de corallio, *naturalibus saxis derogatis*: sed quod ipse creavit, et, ut reor, male: praeferendum enim ex aliis codd. *ubi in supera attolluntur, genuinis natalibus derogatis, lapides fiunt.* Corallio *genuini natales derogantur* et quasi eiurantur, quum virgeum vel vimineum corpus amittit. Hunc autem ad Solini locum advocat aliud eiusdem fidei de foetu uteri: *Quod si naturalis materia haeserit, decimus a conceptu dies dolore gravidas admonebit.* Ipse in unius cod. margine ait lectum *natalis*, sed id interpretatur ἐκ προεκδόσεως. Equidem horum alterum si sit omnino eligendum, longe potius putem τὸ *natalis*. Sed videtur et hoc doctus lector coniecisse, Solinus autem scripsisse: *Quod si naturalibus materia haeserit*: et *naturalia* intellexisse, quae vocavit *penetralia materna*. Macrobius lib. 1. in Somnium cap. 6 [63. p. 50. edit. Ian.]: *Hoc tamen praetereundum non est, quia semen, quod post iactum sui intra horas septem non fuerit in effusionem relapsum, haesisse in vitam pronuntiatur. Verum semine semel intra formandi hominis monetam locato, hoc primum artifex natura molitur, ut die septimo folliculum genuinum circumdet humori.* Resumo Plinium, quem non nego hic medica manu egere. Non enim Mss. *nisi seratur alia*, sed *nisi in naturali haec.* Scribimus: *Sed in Creta quocunque in loco terram moverit quispiam, quasi vi naturali, haec gignitur protinusque emergit.* Sive mavis, *emicat.* Nam *emigrat*, quod non modo in scriptis, sed etiam apud Io. Andream invenio, tolerarem, si Latina ferret oratio. Sed *emigrare* discedere atque abire esse scio; non existere aut sese proferre, et id, quod cum omnes, tum saepe Plinius dicit *emicare.* Sed et *emergere* lib. 19, 5 [26, 83]: *Nam qui extra terram emersit, durus fit atque fungosus. Movere humum* placuit et alteri Plinio lib. 1. ep. 18. [potius II, 17, 25]: *quocumque loco moveris humum, obvius et paratus humor occurrit.* Quum lego, *haec gignitur*, intelligo, altera cupressus. Dixerat enim: *Duo genera earum.* Ita et mox: *Illa vero etiam* (nempe cupressus altera species gignitur emergitque) *non appellato solo ac sponte.* Sic prorsus Acad. Gudian. Vossiani. *Appellato*, est, moto, fossionibus sollicitato; admodum scite: at inscite Dalecampius, *aperto*, corrigit. Quid autem, per fidem, hic *non appellato e sponso*? Id est, inquit, in solo minime naturali, quod ex sponso non possit appellari. Agnosco ingenium: sed κακοζηλία intolerabilis. Nec patitur sensus, ut liquet ex superioribus. Multo minus ferendus Ulitius noster, quum ad Gratium tentat: *illa vero etiam non appellata solo desponso*, quasi *desponsus* Latine sit idem quod *desperatus.* [Ex *Miscell.* p. 849 seq.]

AD LIBR. XIX.

Praefat. *Audax vita, scelerum plena! aliquid seri, ut ventos procellasque recipiat, et parum esse fluctibus solis vehi!*] Salmasius ad Solinum p. 260. tradit in optimis libris scriptum esse *plenum*, item *procellas ut capiat.* omnino igitur emendandum: *Audax id, at scelerum plenum aliquid seri ut ventos, procellas ut capiat, nec parum esse et fluctibus solis vehi.* Infelicissime, mea quidem sententia. Sane Gud. Vossiani duo, Acad. prorsus ut vulgati. Sed fuerit melior, in quo

plenum, an mirum est id fieri ex *plena*, quum vetustissimus minutae scripturae character vocales *A* et *U* tam similes reddat? An propterea demendum Plinio *Audax vita*, qui centies *vitam* pro seculo, pro hominibus, usurpet, nihil ut sit ei familiarius? *Audax vita*, etc. id est, homines improbi ac temerarii, audax Iapeti genus, quid non estis moliti? quae non scelera edidistis? *Audax vita* est, quod dicit lib. 21, 10 [31, 56]: *Quid non tentavere homines?* Iam *aliquid seri* dicitur abrupte, intellectu *τῶν quae commenta es*, vel *itane commenta es*, vel *Annon monstrum est?* ut multa talia per infinitivos, de qualibus Observ. 2, 14. Pro tam acribus et vehementibus subiiciantur nobis illa scilicet iacentia soporisque et inertiae plena: *Audax id, at scelerum plenum aliquid seri.* Iam si meliores, *ut capiat*, fuit utique, *ut ventos procellasve capiat*, quemadmodum Pintianus. Sed, ut dixi, quatuor, quas ante oculos habemus, membranae, *ut ventos procellasque recipiat.* Quid est autem, *nec parum esse et fluctibus solis vehi?* Nam, ut hoc minime, ita alterum (quod quia per causam scripti convelli non potuit, sola libidine mutatur) planissime assequor: Et parum mali aut periculi putari, quod incerta fluctuum naves iactent: et quasi parum discriminis sit aditum, cum coepit fluctibus committi navis, ultro comparari, per quod magis sit in potestate ventorum ac procellarum. Si *τὸ nec* admittimus, dicendum erit, *nec satis esse.* Sequitur ibidem: *super eas tamen addi velorum alia vela, praeterque in proris et alia in puppibus pandi.* Sic Mss. Vulgo, *praeterque alia in proris.* Salmasius corrigit: *praeter quae in proris*, oblitus hoc *praeterque* Plinio in deliciis esse: quum ipse id notaverit ad Tertullianum de Pallio p. 140. in verbis, quae exstant lib. 9, 39 [64, 138]: *In conchyliata veste caetera eadem sine buccino. praeterque ius temperatur aqua. Praeterque in proris et alia in puppibus*, est, et praeterquam in proris etiam alia in puppibus vela pandi. Vid. ad 33. ult. [Ex *Miscell.* p. 850.]

AD LIBR. XX.

Cap. XVII. [73, 189] *Cum apio olfactus sternutamenta inhibet*] Quamquam omnis huius coepti fiducia secundum *τὸν δωτῆρα ἐάων* nobis sit archetypa Vossiana: non sprevimus tamen adhibere, quas potuimus, et secundi loci membranas, velut Vossianas binas (distinguendi ergo ab dominis, quos antehac alter in fine, alter in principio habuisse se testantur, Andegavenses et Menapias appellabimus), quartas Academiae, quintas eruditissimi et ingeniosissimi Marquardi Gudii nostri [de his codd. vide quae *Sillig.* habet in praefat. p. XXXII.]: non illas quidem aetatis eiusdem et fidei, interim utiles; quippe quae neque repente a vetustissima scriptura omni, sed pedetentim et per gradus cumque aliquo pudore abscessum, et si non plano testimonio, vestigiis quibusdam, veritatem aut eius revocandae propiores vias, demonstrarent. Hic igitur et Voss. et Academicus, *sternumenta.* Neque hic modo, sed etiam lib. 21, 13 [44, 75] *odor alienus sternumenta protinus movens.* et cap. 22 [93, 163] *movet et aridum sternumenta.* lib. 23, 1 [27, 54] *singultus cohibet*, *sternumenta olfactu.* lib. 24, 7 [23, 38] *destillationibus et sternumentis e pituita.* Sic enim Vossianus. E Chiflet. notarunt *sternutamentis e pituita.* Acad. noster: *sternumenta pituitas.* Plato in Timaeo [p. 85. B. Vol. VII. p. 342. Stallb.]: *Φλέγμα ὀξὺ καὶ ἁλμυ-*

Pag. 771 edit. Hack.

ρὸν πηγὴ πάντων νοσημάτων, ὅσα γίγνεται καταῤῥοϊκά. lib. 25, 5 [21, 52]: *Farina eorum per se et mista radiculae, qua lanas diximus lavari, sternumentum facit.* ibidem [23, 56] *quod celerrime movet sternumenta*: et, *singultus infinitos aut sternumenta.* Hic adponunt et e Chifletiano. cap. 11 [86, 135]: *Fit et ex callitriche sternumentum.* cap. 13 [109, 173]: *Eadem sicca concisa sternumentum est.* Hic quoque e Chifl. annotant. lib. 27, 13 [111, 138] *sternumenta quoque gustatu movet.* lib. 28, 6 [15, 57] *sternumenta pinna gravedinem emendant.* lib. 32, 3 [13, 28] *sternumenta olfactu movent.* Sic omnibus his locis Vossianus: nonnunquam et alii. Idem in suis observasse Cl. Salmasium apparet ex illis, quae scribit ad Solinum p. 29.

[73, 190] *Prodest eius et capitis*] Τὸ *eius* non est in optimo: et sine iniuria sententiae tollatur.

[73, 191] *Tritum cum menta e vino, radicem ad renes*] Sigism. Gelenius est auctor τοῦ *e vino*: nam vett. edd. *cum menta verum et radicem ad renes.* Ms. bibliothecae publicae, Gudianus, Menapius: *cum menta verum radicem et ad renes.* Vossianus Andeg. *cum mente uenor radicem et ad*: sed potior, *cum mentae uenor radicem et ad renes.* Nimirum scribendum est: *Semen hydropicis et coeliacis dedit tritum cum menta Euenor, radicem et ad renes.* Habes nomen idem et lib. 21, 31 [105, 180] *laudatum vero a Diocle et Euenore, a Timaristo etiam carmine.* Et reposcit id Plinius paullo superius hoc ipso XVI. [potius XVII.] capite: *Epiphoris oculorum e vino radicem eius tusam imponit Iollas; ipsum cum croco.* Hic quoque Gelenius addidit *e vino*, quo carebant priores editiones. Margo monet in Ms. fuisse *euenor radicem.* Vossiani tres et Academicus, *oculorum euenenor radicem.* Gudianus, *eueneor radicem.* Et manus quidem secunda in meliore tentavit *et venena*: sed vera lectio est: *Epiphoris oculorum Euenor radicem eius tusam imponit; Iollas ipsum cum croco, pari modo, et vino* etc. Haec scripseram confisus Dalecampianae, et ratus, quicquid esset in superioribus boni, id eam, ut decebat, adoptasse. Dein didici Iacobum Cadomensem nimio minus quam diligenter usum observationibus magni Pintiani: in quibus complura inveniebam praeflorata, quae nunc primum me proditurum speraveram. Iamque adversus ea omnia spongiam parabam: neque enim solemus actum agere: dein praestare visum relinqui, ut erant, nostra; ita tamen, ut, quae ille praeceperat, auctori suo redderentur, adiuta codicis huius auctoritate, quando illius, quae debuerat, ratio habita non erat. Accedit, cum fere verbo tantum iaciat, *sic legendum*, aut *melius esse*, ut non sit obvium, nedum cuivis, quid viderit, quid secutus sit, quamobrem aliud atque aliud praeferat, divinare,
772 atque ideo explicatius eadem tradi haudquaquam sit aspernandum. Ex unionibus igitur illis, quos Pintianus ante seculum, et quod excurrit, quasi avibus cortis obiecit, est utroque loco medici nomen.

Cap. XVIII. [76, 198] *Sed sativi albi calix ipse teritur et e vino*] Rursum τὰ *e vino* interposuit Gelenius. Vossiani duo *teritur et vino bibitur.* Idque sufficere censeo. Sed praestantior etiam *et sativis*, ut et *sativi ita diximus*, quod e Chifletiano quoque notatum. Emenda: *Papaveris sativi tria diximus genera, et sponte nascentis alia promisimus. E sativis albi calix ipse teritur et vino bibitur somni causa.* Locus quem respicit est lib. 19, 8 [53, 167]: *Papaveris sativi tria genera: candidum, cuius semen* etc. Et mox [53, 169]: *De reliquis generibus*

papaveris sponte nascentis dicemus in medicinae loco. Similiter peccatum lib. 21, 6 [14, 27]. Partem horum, nempe utrobique legendum *e sativis*, odoratus est et Pintianus.

[Ib.] *Cum deflorescit, hora diei sereni*] Pintianus e veteri exemplari: *hora sereni diei:* quod etsi leve est, non fastidiendum tamen, quia et sic duo Vossiani. Sed alter horum etiam utilior. Quae namque illa *hora sereni diei?* circa meridiem, inquit Dalecampius. Immo multo citius. Sic enim membranae egregiae: *hora sereni diei tertia, hoc est, cum ros exaruerit.* Nimirum cum fere πλήθουσα est ἀγορά, et, ut canit Martialis [Epigr. 4, 8, 2],

Exercet raucos tertia causidicos.

Sextam autem meridiem intelligimus. Columella 11, 2 [Vol. II. p. 506. Schneid.]: *pruinis et gelicidiis nocturnis adhuc rigentes materiae ferrum reformidant. itaque dum hae regelare sinuntur* [*regelatae siccantur* apud Schneid.] *usque in horam secundam vel tertiam, poterunt vepres attenuari.* Et ibidem [§ 55. Vol. II. p. 518. Schn.]: *quascumque vineas culturi sumus, ne per aestum, sed mane usque in tertiam, et a decima usque in crepusculum fodiamus.*

[76, 199] *Mortifera per somnum. opion vocant*] Voss. duo et Gud. *per somnum sopion vocant*: ut et Acad. nisi quod *sopio.* Scribendum ex optimo: *mortifera per somnos. opium vocant.*

[Ib.] *Cum valetudo impatibilis odium vitae*] Omnes, *impetibilis.* Neque hic modo, sed etiam cap. 20 [81, 215] *propter impetibiles uvae morbos.* Et lib. 25, 5 [24, 59]: *ne nubilo die detur, impetibiles quippe cruciatus existunt.* Notavit et in suis Ferdinandus Nonius Pintianus, ab *impetu* videlicet (inquit), non a *patior.* A quo haud scio an acceperit, sed tamen quum Apuleius in Apologia [p. 328, 10. Elm.] dixisset, *sceleri adversus parentem nefando, immani, impetibili*: miram hac notione vocem eam pronuntiavit Is. Casaubonus, quam legerent plures intelligentibus: proprie enim *impetibile* esse id, quod petitioni obnoxium est, quod facile potest impeti. sic Solinum de chamaeleonte [cap. 40]: *Impetibilis est coraci, a quo cum interfectus est, victorem suum perimit.* nec, nisi fallat memoria, esse antiquiorem Solino, qui eam vocem usurparit. postea coepisse accipi de re turpi et reprehensioni obnoxia, ut apud Apuleium et Symmachum lib. 9. epist. 103. in alia omnia ire Glossarium: *Impetibile*, ἀνεπιχείρητον, ἀνεπιτήδευτον, quasi praepositio haberet vim negandi, neque absurde. sed non ita se usurpatum legisse. Sic ille: nec potuit vir tantus labi, quin multis lubricum relinqueret. Neque ego Fr. Iuretum moror, qui, quod Glossae *Impetibile, improbum, saevum* habent, reddit *scaevum*: non Scip. Gentilem, cui *impetibile* ab impetendo, quasi petitioni et reprehensioni obnoxium: non Gev. Elmenhorstium, cui *impetibilis* impurus: non Io. Pricaeum, qui, ut aliquid novi addat, pro impetuoso dictum censet, translatione, ut ait, nimis obvia, quae sceleribus violentiam tribuat. Ipse Salmasius pag. 876. Solinianum, *impetibilis est coraci*, in eodem ludo edoctus explicat, a corace impeti solet, obnoxius est impetitioni corvi. Tum, Alias *impetibile*, inquit, Latini usurpant etiam agentis significatione, pro eo, quod impetere solet, non quod impetitur. huc Plinii duo refert et Apuleii loca. Deinde, Sane recentiores Latini pro re mala et inhonesta factu et nefanda eam vocem posuerunt: id probat ex Symmacho. Tandem, Quicquid malum esset et odiosum

et intolerabile (*Βάλλ' οὕτως*) sic vocarunt: nam *impetibile*, quod impetit, vel
773 cum impetu venit; non tantum quod impetitur. Qui labor? quantus aestus? et tamen aliud agebat, cum haec scriberet, ut et caeteri. *Impetibile*, o principes studiorum, nihil est aliud quam *impatibile*, et pro hoc illud receptum est, ut *compecto* et *depectus* a *pacto*, *imperco* et *compercunt* a *parco*, *confessus* a *fassus*, *conspergo* a *spargo*, *dispissis manibus* a *passis*, *defetiscor* a *fatisco*. Una autem eius significatio antiquissimis, mediis, recentissimis, non ferendum, nimium, intolerandum, sive ob dolorem, sive ob inimicitiam aut dissidentiam, sive ob turpitudinem, crudelitatem, et similia. Iam autem M. Tullius de Finibus lib. 2, 17. [pag. 243. Madv.]: *dolorem, quem vos, quum improbis poenam proponitis, impetibilem facitis; cum sapientem semper boni plus habere vultis, tolerabilem.* Sic est apud me in bonae fidei membranis, etsi vulgo *impatibilem*. Sed nihil inter haec duo interest, nisi quod aurium fastidia vastiorem in ea voce primam literam, leniorem quintam putaverunt. Pintianus autem hoc etiam loco: *cum ei valetudo.* Nostri hac parte nihil mutant. Sed omnis locus ita concipiendus: *Sic scimus interemptum P. Licinii Caecinae praetorii viri patrem in Hispania Bilbili, cui valetudo impetibilis odium vitae fecisset.*

[76, 201] *Quas vocant lexipyretas*] Voss. *lexipyretius*. Voluit, quod vidit Pintianus, *lexipyretus*, Graeca terminatione. Nimirum *ληξιπυρέτους*. Male autem provectus ulterius Pintianus facit, *ἀλεξιπυρέτους*: nam *ἀπὸ τοῦ λήγειν* dicitur. Marcellus de medicam. cap. 16. *Prodest et iis, qui sine horrore circuitu febrium vexantur: quamobrem lexipyretos haec compositio dicitur.*

[76, 202] *Longum ac pusillum et ad omnes effectus valentius*] Proferunt e Chifl. *longa et pusilla et ad omnes effectus valentiora.* Vossianus amplius: *maius rotunda et capita ac silvestri longa et pusillas et ad.* Unde scribas licet: *Sativum omne maius: rotunda ei capita, ut silvestri longa et pusilla, sed ad omnes effectus valentiora.* Sic lib. 21, 6 [17, 31] de croco: *Sativum latius maiusque et nitidius.* Gudianus quoque et Menapius, *maius.* Sed et Pintianus e suo *maius* et *rotunda.* Andegav. *maius rotunda et capita ac silvestri longa aut pusillus et ad omnes effectus valentiora.*

[76, 203] *Experimentum et in aqua, quia nebula*] Voss. *quoniam ut nubecula innatat.* lib. 28, 6 [19, 68]: *Mala et in qua* (urina) *veluti furfures atque nubeculae apparent. Nubecula* et Pintianus.

Cap. XIX. [79, 207] *Speciem passerum praesentantibus*] Tentavit hunc locum *ὁ πάνυ* ad Solinum pag. 1356., ut tamen magnam partem idem dicat, quod priores. nam *τὸ aphrodes ἀντὶ τοῦ aphro* iamdudum ex Dioscoride inculcabant margines: Plinium autem Graeci auctoris *τὸ στρουθίον*, quae herba erat, pro passere accepisse et se suspicatum scribit Dalecampius, et ante utrumque Hermol. Barbarus observavit. Qui, quemadmodum et Salmasius, advocat *repraesentantibus.* Liber optimus et editio Parisiensis anni 1514. *praesentibus.* Unde legendum, *speciem passerum praebentibus*, dictione Liviana: apud quem simile vulnus curavimus lib. 25, 16 [§ 19]. Noster lib. 24, 15 [87, 137] *orbiculato foliorum ambitu, speciem lecti pedum praebenti.* Sic enim et Voss. lib. 20, 9 [39, 98]: *Sed tanta vis est, ut avidius haustum tinctae animae momento aliquo speciem praebeat.*

Cap. XX. [81, 211] *Eadem si procident, prodest foliis*] Voss. unicus: *si procedant oculi, foliis tritis cum corticibus fabae.* sine τῷ *prodest.* Intelligitur ex superioribus, *imponitur.* Sed *procidant* praefero ob *vulvas procidentes*, et *procidentiam alvi*, et *sedem prociduam*: quae alibi apud nostrum reperies.

[83, 219] *Atriplex et silvestre est accusatum a Pythagora*] Ms. Voss. *silvestre et accusatum i Pythagora.* Super τὸ *accusatum* manus etiam antiqua posuit *sativum.* Unde nonnulli codices, *silvestre est et sativum accusatum*, quemadmodum et quatuor alii Mss. et ex Io. Andrea priscae editiones. Sed videtur Plinius fecisse: *Atriplex et silvestre et sativum est. Pythagoras, tanquam faceret hydropicos morbosque regios et pallorem, concoqueretur difficillime, ac ne in hortis quidem iuxta id nasci quicquam, nisi languidum, culpavit.*

[83, 220] *Tradiderit Solon Smyrnaeus*] Voss. *in Italia nasci tradiderit id Solo Smyrnaeus.* Ut et sequenti cap. extremo [86, 235]: *Adiecit Solo (ne quid omitta-* 774
mus) bulapathon radicis tantum altitudine differens et erga dysentericos effectu potum ex vino. Sic et Chifletianus. Sed ille insuper *pota.* Itaque scribendum: *radicis tantum altitudine differens et erga dysentericos effectu potae ex vino.* Radicis, inquit, altitudine et eiusdem ex vino potae effectu. Gelenius fecerat: *efficaci effectu potu ex vino.* Sic lib. 25, 8 [39, 80] *Themiso*, ut et Chiflet. et Pintiani, qui alias *Themison.* Gudianus et Menap. *nasci tradiderunt id solo et mineus.* Acad. *nasci tradiderunt id solon et mineus.* Andegav. *nasci tradiderit id Solon mirneus.* Altero loco quatuor coniurarunt in *adiecto sale.*

Cap. XXI. [84, 227] *Adspersum genitali foeminarum*] Pro *genitali* habent *curationis* quinque manu exaratae membranae. Numquid, *adspersum cubatibus foeminarum?* lib. 10, 57 [78, 157]: *Medicina in fame, et cubatus in fumo.* Ubi tamen *cubitus* Mss., si malis, *cubitibus.* In contrarium effectum de vitice lib. 24, 9 [38, 59]: *matronae Thesmophoriis Atheniensium castitatem custodientes his foliis cubitus sibi sternunt.* Cogitabam etiam aliquando: *lavationibus.* Sic infra, *in solia balinearum additum.* Prima editio Io. Andreae Romae curata a. 1470., cuius usum etiam mihi praebuit egregius Gudius, *cubili*: alia Parisiensis vetus, *cubitali*: pro quo ex Hermolao sumpserunt, opinor, *genitali.*

[85, 233] *In aqua coelesti prodest sanguinem reiicientibus*] Delevit hic τὸ *prodest* Gelenius, ubi retinent Acad. Menap. Gud. transpositum, *sanguinem prodest reiicientibus*; non Vossiani duo: sed nec, ubi reliquit Sigismundus, in fine huius periodi membranae id ullae agnoscunt. Recte, ut puto: modo τὸ *reiicientibus* mutes in *reiicientes.* Ita enim conceperat Plinius: *Dysentericos semen duabus drachmis in vino optime liberat. Oxylapathi semen lotum in aqua coelesti sanguinem reiicientes, adiecta acacia, lentis magnitudine.* Intelligitur enim ex praecedenti membro *liberat.* Et sic amat saepe Plinius verba lucrifacere. Scripsimus etiam *optime*, pro *potum*: nam et Voss. et Chiflet. *optimum.*

[86, 234] *Radice meliceridas et lepras curant*] Agnosco *meliceridas*, lib. 21, 20 [87, 151]. Psellus περὶ καινῶν ὀνομάτων τῶν ἐν νοσήμασιν· Μελιχηρίς, ἀπόστημα σώματι χλιαρῷ ἐοικός. Sed hic quatuor scripti: *Radice cherias*, ut erat vulgo ante Hermolaum Barbarum. Princeps liber: *Radici licherias et lepras curant.* Forte *lichenas.* Sic lib. 21, 19 [74, 126]: *Lichenas et lepras et furfures in facie emendant.* lib. 22, 22 [43, 86]: *Urinam ciere praecipue traditur, sanare*

lichenas et lepras ex aceto. ibidem [32, 72]: *Xenocrates et lichenas et psoras radice in aceto decocta tolli dicit.* Ubi Vossianus: *Xenocrates et lichenas, psoras, lepras radice*, etc. Vide lib. 26, 1 [2, 2]. Monuerat et Pintianus.

Cap. XXII. [87, 237] *Item comitialibus tepidum cum succo cucumerum*] Vossiani duo *tepidus*; melior, *comitialibus tedis cum.* Lege, *taediis.* Sic utitur eo vocabulo lib. 23, 1 [16, 22]: *utique ulcerum phagedaenis et gangraenis tibiarumque taediis cum sale illinuntur.* lib. 24, 10 [47, 76]: *Succus hederae taedia narium graveolentiamque emendat.* lib. 26, 1 [3, 3]: *Causticis namque curabatur, ni usque ad ossa corpus exustum esset, rebellante taedio.* Eodem lib. c. 13 [86, 138]: *Taminia quidem in aceto decocta etiam vestes eo taedio liberat.*

[87, 238] *Et si vehementior somnus*] Vox *somnus* non est in optimo conspicua. Ut suspicer eam insertam, postquam vocabulum praecedens sic corruptum edi coepisset; Plinio autem fuisse: *Et si veternus lethargicos premat.*

Cap. XXIII. [98, 261] *E viridi ferula ramusculus*] Herm. Barbarus, *E viridi ferula musculus*, subiicit, tanquam ex Dioscoride, apud quem est ἐντεριώνη: insuper esse codices notat, in quibus *medulla* scribatur, non *musculus* neque *ramusculus.* Vere ille quidem utrumque: quamvis Dioscorides alium effectum ei medullae tribuat, quam hic Plinius. Verba lib. 3, 91. *Τούτου χλωροῦ ὄντος ἡ ἐντεριώνη πινομένη αἱμοπτοϊκοὺς καὶ κοιλιακοὺς ὠφελεῖ.* At Plinii in membranis, Chifletianus, *Et viride merulla vultuis utile est*: quatuor nostri ut fere ex alio notant: *E viridi medulla vultui utile est et ad omnia eius vitia*: Vossianus
775 antiquior: *E viridi medulla vultuis utile est ad omnia ea vitia.* Scribendum censeo: *E viridi medulla vulvis utilis est ad omnia earum vitia.* Nisi etiam *utile* malis retinere, ut *Triste lupus stabulis.*

Cap. XXIV. [100, 264] *Sed discessuri ab hortensibus*] Sic Gelenius, cum legeretur, *ante discessum.* Acad. Gud. Vossiani tres: *hortensis.* Scribendum *hortensiis.* Sic enim solet. lib. 19, 6 [31, 98] *Hortensiis omnibus fere singulas radices.* et cap. 8 [40, 132]: *Beta hortensiorum levissima est.* lib. 21, 15 [50, 86] *batin hortensiam.* Sic enim Voss. Chiflet. Pintiani, ubi vulgo *hortensianam.* lib. 22, 24 [57, 119] *e floribus coronamentisque et hortensiis.* lib. 26, 8 [50, 82] de crethmo: *speciesque est batis hortensiae.* Sic plane Voss. ut et Chiflet., ubi etiam editum *hortensis.*

[Ib.] *Incisam lapide versibus in limine aedis Aesculapii*] Academ. Gud. Men. *in limine dei Aesculapii.* Andegav. *versibus limine dee esculapis*; et super τὸ *limine* notatum, *vel line.* Modestius, quam postea, tentatam veterem scripturam agnoscere licet, quae superat in sanctiore: *versibus et linedea esculapi.* Hinc illud *limine* natum, quod ignoravit Plinius. Forte scribendum: *incisam lapide versibus VI in aede Aesculapii.*

AD LIBR. XXI.

Cap. I. [1, 2] *Sufficiente imagini colorum reddendae, misturarum*] Annotant e Vett. *sufficit.* tum *mixturarumque.* Academ. *reddendo mixturarumque.* Gud. et Voss. duo: *reddendae mixturarumque.* Optimus *sufficienti*, dein, *reddendae et mixturarumque.* Suspicor: *Sed ne pictura quidem sufficiens imagini colorum reddendae est mixturarumque varietati.*

[Ib.] *Sive privatis generum funiculis*] Bis tentavit hunc locum Salmasius ad Solinum: pag. 371. reddit *sive privati generis funiculis*: pag. 1068. *sive pro brevitate generis funiculis*: quod sit in Thuaneo *privati generis*. Nostri quinque *generum*, sed ἀμύμων ille *privati*. Vide an fuerit: *sive alterni atque multiplices inter se nectantur, sive privorum generum fasciculi, in orbem, in obliquum, in ambitum*. Eam enim vocem huic rei aptarunt. Cicero lib. 3 [18, 43] Tuscul.: *fasciculum ad nares admovebis*. Tertullianus [de cor. 5. pag. 529. Oehl.]: *Coronam si forte fascem existimas florum per seriem comprehensorum*.

Cap. II. [3, 4] *Atque in primis appellata Stephanoplocos*] Vossiani tres, Acad. Gud. *Stephaneplocos*. Ut et Graecis Στεφανηπλόκος. lib. 35, 11 [40, 125]: *quae e nobilissimis eius tabula appellata Stephaneplocos*. Sic iidem Mss.

[Ib.] *Postquam e lamina aerea tenui*] Optimus, *e lamna*. non enim *lamma*, quod ex corruptis libris adamavit Gifanius. lib. 31, 6 [31, 58]: *Denaria appellatur, cuius lamnae latitudo*, etc. Ubi male codex Pintiani, *lumina*. lib. 33, 5 [30, 94] *Cadmia aeris massis, alumen lamnis*. Eiusdem libri cap. 7 [40, 121] *ferri candentis lamna*. cap. 9 [45, 128] *Lamnas duci et specula fieri*. lib. 34, 8 [20, 94]: *Coronarium tenuetur in lamnas*. cap. 18 [50, 166] *adalligatisque lumborum et renium parti lamnis frigidioribus*. [Sill.: *frigidiore natura*.] Et, *lamna pectori imposita*. Et, *Uritur autem in patinis per lamnas*. Sic omnibus his locis Vossianus.

Cap. III. [5, 7] *Virtutis ergo arguitur*] Vexatissimus locus. Voss. duo, Acad. et Gud. *virtutisve arguitur*. Turnebus 18, 29. Adv. in quibusdam libris ait reperiri, *virtutisve ergo dividitur ei*, in quo literam unam mutat, ut sit *dividitor*: vel coniicit *inditor ei*. Gifanius Lucretiano Indice in *Arlabitur*, *arduitor* seu *ei arductor*. Quod et Lipsio placuit epist. q. 4, 27. Vossianus primus *virtutisue ergo duitur ei*. Sic manus vetustissima. Sed sollicitavit eam posterior et ex *d* fecit *g*, relicta tamen, ut satis appareat, exstante virgula. Itaque scribas censeo: *Qui coronam parit ipse pecuniave eius, virtutis suae ergo duitor ei*. Ut fere Pintianus et Salmasius ad Solin. p. 122., quibus hoc testimonium praebendum erat.

[6, 8] *Appellavit tribunos plebis*] Voss. *plebi*. ut Livius, alii passim. lib. 28, 9 [41, 148] *Drusus tribunus plebei*, Chifl. et Voss. idem.

[9, 13] *De floribus extra supradictos*] Annotant in Chiflet. esse *supradictis*. Vereor ne neglexerint observare ibidem abesse τὸ *extra*. Certe sic Vossianus: 776
de floribus supra dictis. Andeg. *de coronis supradictis*, sed ita, ut super τῷ *coronis* habeat, vel *floribus*. Legendum autem: *De floribus supra dictos scripsit Theophrastus*.

Cap. IV. [10, 21] *Translatione quoque*] Optimus: *tralatione quoque, ut vites, optime ocissimeque provenit*. Idem Chiflet. et Andegav. flagitant.

Cap. V. [11, 24] *In Antiochia et Laodicea Syriae*] Optimus *Laudicea*. Et sic plurimum locutos *Lautumiae* apud Ciceronem, Livium, M. Senecam, *Laudicoeni* apud Plinium, *Laudice* et *Laudamia* apud Iustinum, multaque alia demonstrant. Similiter lib. 23. prooem. 8. *maxime circa Antiochiae et Laudiciae montes*, idem codex.

[13, 26] *Mirumque ita tingi aliquid, ut nascatur infectum*] Optimus ablegat τὸ *ita*: neque huius particulae in oratione illa ullus usus est.

Cap. VI. [14, 27] *Sed sativis maxima*] Lege cum Voss. *appellatae ia, et ab his ianthina vestis. E sativis maxima auctoritas luteis. Genera autem, Tusculana, et quae marina appellatur.* Simile mendum lib. 20, 18 [76, 198].

[15, 28] *Proxima ei caltha est concolori amplitudine*] Quid quaeso amplitudo vel spatium ad colorem, aut color ad amplitudinem? Pro voce ultima notant *similitudine.* Sed alteram retinet egregius codex: quod autem praecedit, pro eo habet: *conculcari.* Fortassis, *et cochleari amplitudine.* Sic lib. 21, 27 [99, 172] *cochleari mensura.* lib. 24, 1 [potius: 11, 58, 96] de alyssi decocta: *Ex ea et melle prodest magnifice ad tussim et orthopnoean cochlearis mensura.* Ita enim ibi legendum ex Ms. Vulgo sine sensu: *Ea et ex melle.*

[17, 31] *Ad scripula usque singula areis decoquentibus*] Hoc quid sit, palam se fatetur nescire ὁ πάνυ. inquinatissima esse tantum scire: neque ignorare quomodo explicent: legendum autem omnino, *ad scripula usque singula areis decoquens*: aut, *ad scripula usque in singulos denarios decoquens*, ad Solin. p. 106. Haec posterior tamen coniectura et explicatio Dalecampii eodem redeunt: nempe tertia parte minus fructuum percipi, quam impensa constiterit; pro tribus, quae impensa sunt, scripula tantum reddi bina. Haec multis confutare possem: sed quaeramus sensum vulgatae, quam integram servant optimae membranae. Primo *areae* quid habent molesti? An non ipse restituit lib. 19, 8 [43, 152], et vere, opinor, *Carduos apud Carthaginem magnam, Cordubamque praecipue, sestertium sena millia e parvis reddere areis*? An non Columella lib. 10 [362] *circum areolas et sepem ducitur horti*? Idem lib. 11, 3 [13]: *Circa Idus Ianuarias humus refossa in areas dividitur: quae tamen sic informandae sunt, ut facile runcantium manus ad dimidiam partem latitudinis earum perveniant: ne qui persequuntur* [Schneider: *prosequuntur*] *herbas, semina proculcare cogantur; sed potius per semitas ingrediantur, et alterna vice dimidias areas eruncent.* Iam cur non iuxta eleganter *areolae*, quae male respondent neque reddunt, quod acceperunt, *decoquere* dicuntur, atque ipsum crocum? Multis hoc illustrare possem, si ratio scribendi pateretur. *Decoquere* autem *ad scripulum*, cum Latine loquimur, non est eo usque, ut scripulum consumatur, sed ut scripulum tantummodo supersit: quemadmodum quod medici iubent *decoqui ad tertias*, in eo duae tertiae consumuntur, una manet; non una consumitur, et duae restant. Super omnia, qui quodve *decoquere ad scripulum* dicitur, in eis *scripulum* non consideratur pro tertia parte denarii (qui Dalecampii error est), sed pro quarta et vicesima parte unciae, assis ducentesima octogesima octava. As est *area*, vel totum quod seritur in area. Ea area *decoquit ad singula scripula*, id est, ad quartam et vicesimam partem unciae. Haec Latine, si mens ea Plinio fuit, melius dici non possunt, nec planius. Quod si cui nimium videtur et *scripulum* potius pro tertia parte denarii vel drachmae accipiendum, legerem mitius tractatis verbis et sensu meliore: *ad singula usque scripula denariis decoquentibus.* Quod esset de pondere denarii sato tantum redire scripulum, sive partem tertiam.

Cap. VII. [18, 36] *Quicquid ad meridianas horas diei vergit*] Acad. et m. p. Gudianus cum Menap. *die.* Vossianus optimus cum Andeg. *dies.* Ita tuto lege:
777 et notavit olim e suo codice Gelenius: sed spreverunt. *Quicquid dies vergit*, est dictum, ut apud Livium notavimus, *Quicquid progrediebantur, Quicquid longius*

proferrent arma. Plinius ipse l. 18, 17 [potius: 18, 16, 43, 144] de medica: *quicquid in caule adsurgit, folia contrahuntur.* Quod etiam in superioribus editionibus vexarunt.

[19, 41] *Floret diversi coloris specie*] Vossianus, ut Pintiani codex: *Floret versicoloris.* Lege: *Floret versicolori specie.*

[19, 42] *Nunc e Pamphylia: sed Cilicium maxime laudatur*] Rectius Mss. primicerius: *nunc et Pamphylia.* Dixerat, *optimum antea irinum Leucade et Elide ferebatur.* Significat nunc ne inde quidem desiisse, sed etiam e Pamphylia apportari. Omisit autem praepositionem, ut et ad *Elide.* Deinde idem liber: *sed Cilicum cum maxime laudatur.* Praeclare. Pintianus tentabat: *iampridem enim et nunc fertur e Pamphylia*, commutatis verbis. Nimirum mirabatur ad illud, *e Pamphylia,* subaudiri *fertur,* cum intercessisset *seritur.* Sed quod est de satione, accipiendum per parenthesin interpositum, hoc modo: *Optimum antea irinum Leucade et Elide ferebatur: (iampridem enim et seritur) nunc et Pamphylia,* etc.

CAP. VIII. [22, 45] *Unum in cocco qui in rosis micat*] Misere affectus locus. Acad. *unum in cocco quia rosis micat grativis gratius nihil traditur aspectu qui et in purpuras tyrias diphasque aut laconicas. alium ametiston quod uiola.* Eodem fere modo Menapius. Gud. *unum in cocco quia rosis micat gratius nihil traditur aspectus et in purpuras tyrias diphasque aut laconicas. alium ametiston quod viola.* Vossianus Andegav. *unum in cocco quia rosis micante gratia nihil traditur aspectu,* etc. *aut Laconicas, alium ametistom quod viola.* Sed his codicibus solis nihil commiserim: nec sunt ex illis, qui possunt ope sua censerier. Fideliores ut Pintiani: *quia rosis migrante gratia nihil trahitur suspectu.* Vossianus hoc amplius: *principales ut rubentem in cocco quia rosis migrante gratia nihil trahit suspectu et in purpuras tyrias dibaphasque ac laconicas. amethistum quae viola et ipse in purpura eum quemque yacinthinum appellavimus.* Haec tutior et vera coniecturis semita. Tentabam autem: *Hos animadverto tres esse principales: ut, rubentem in cocco, qui rosis nigrante gratia* (vel *micante nigritia*) *nihil cedit, suspectus et in purpura Tyria dibaphaque ac Laconica:* (sive mavis *purpuris Tyriis dibaphisque ac Laconicis*) *amethystum, qui violae, et ipse in purpura, eaque quam ianthinam appellavimus: (genera enim tractamus in species multas sese spargentia) tertius est, qui proprie conchylii. intelligitur multis modis.* Illud *rubentem* confirmatur lib. 33, 1 [potius: 23, 1, 14, 19] *uvas rubentes cocci modo. Τὸ micante nigritia,* vel *nigrante gratia* lib. 9, 36 [60, 126] *nigrantis rosae colore sublucens.* Et cap. 38 [62, 134]: *Rubens color nigrante deterior.* Ibidem: *nimiaeque eius nigritiae dat austeritatem illam nitoremque, qui quaeritur, cocci.* Item: *laus ei summa in colore sanguinis concreti, nigricans aspectu idemque suspectu refulgens.* Ne quid dissimulem, *trahit* codex optimus literis, sed virgula superposita significat τὸ *UR* adiiciendum: sed *nihil cedit* reposcit praecedens verbum *provocavit. Suspectus* autem, non quasi non et aspectu placeat, sed quia suspectu magis intelligitur. Iam probavimus. Sed et lib. 37, 10 [potius: 37, 9, 40, 123]: *quando praecellens debet esse in suspectu velut ex carbunculo refulgens quidam in purpura leviter roseus nitor.* Seneca nat. q. 1, 5. *Sunt etiam quidam colores, qui ex intervallo vim suam ostendunt. Purpura Tyria, quo melior saturiorque est, eo oportet altius teneas, ut fulgorem suum ostendat.* Cum dicit, *eaque quam*

ianthinam appellavimus, subaudio *veste*, ex cap. 6 [14, 27] *ab his ianthina vestis.* Nam *ianthinum* pro *hyacinthium* Merula et Hermolaus viderunt. Sed fortasse meliora nosces ex Pintiano et Salmasio ad Tertulliani Pallium p. 137., in Solinum p. 273. Octaviique Ferrarii insigni opere de re vestiaria part. 1. lib. 2. cap. 7.

[23, 47] *Summa eius natura in nomine est*] *Summa natura eius* Acad. Gud. Vossiani. Salmasius scribi iubet, *Summa naturae eius*, ut *summa voti*, *summa curae*, ad Solin. p. 966. Perperam, ut puto. nam eodem sensu et elegantius dicitur *summa natura*, ut *summa respublica.* Vide ad Livium lib. 26, 10.

Cap. IX. [30, 54] *Ut marathro, hippomarathro*] Vossiani duo Gudianusque
778 *maratho, hippomaratho.* ut et alibi. Utroque autem modo et Graecis scribitur.

Cap. X. [34, 60] *Abrotonum odore iucunde gravi floret aestate*] Recte Gelenius *iucunde gravi*: sed τὸ *aestate* defit in castioribus membranis, ortum ex *est autem*, quod video in Voss. duobus, Academico et Gudiano, et adiecit aliquis expleturus in sequenti commatio, quod Plinius voluerat intelligi. Sufficit vero paullo post dici de abrotono et adonio iunctim: *Utrumque floret aestate.*

Cap. XI. [36, 62] *Nyctegretum inter pauca miratus est Democritus coloris ignei*] Omnes *Nyctegreton.* Dein Mss. quatuor *coloris hygini folio spineo* aut *higini*; cui maxime fidimus, *coloris hisgini folio hispinae.* Scribe: *Nyctegreton inter pauca miratus est Democritus*, *coloris hysgini*, *folio spinae.* Hesychius, Ὕσγινον, βάμμα τι. Noster lib. 9, 42 [potius: 9, 41, 65, 140]: *quin et terrena miscere, coccoque tinctum Tyrio tingere, ut fieret hysginum.* Lib. 21, 26 [97, 170]: *Hyacinthum in Gallia maxime provenit: hoc ibi pro cocco hysginum tingunt.* Sic Hermol. Barbarus pro eo, quod in vett. *hoc ibi loco*: unde nonnulli postea *locorum*, quod et Salmasius ad Solin. p. 272. sequitur. Censeo scribas: *hoc ibi fuco hysginum tingunt.* Lib. 35, 6 [26, 45]: *Causa est*, *quod hysgino maxime inficitur.* Athenaeus lib. 6 [c. 16. p. 255. E]: *δύο δ' ὑπὸ τοῖς ποσὶν ὑσγινοβαφῆ.* *Hysgini* sagax quoque Pintianus deprehendit.

[40, 69] *Ut intra id tempus purgata*] Voss. optimus: *purpurgata.* Lege: *perpurgata ac pura sint.* Lib. 34, 13 [37, 136] *siccare et excrescentia consumere*, *perpurgare.* Utuntur et Plautus et Varro de re rust. 2, 11 [2].

Cap. XII. [41, 70] *Maxime alvearia*] Hoc in vocabulo et ei vicino *alvei* perpetuus error non vulgatos modo, sed et secundi generis membranaceos obsidet. Nam qui nobis hoc negotium fecit, in eo legitur *albaria*, quod est *alvaria.* Sic infra, *At genistas circumseri alveariis gratissimum*: ille *albaris.* Similiter: *Imponunt navibus alveos noctibusque quina millia passuum contrario amne naves subvehunt.* Idem, *Imponunt navibus alvos.* deinde ignorat τὸ *naves*: et merito, supervacuum enim est. Mox: *donec pondere ipso pressis navibus pleni alvei intelligantur.* Scriptus, *plenae alvi intellegantur.* Sic et cap. 14. *Alvearia orientem aequinoctialem spectare convenit.* Voss. *Alvaria.* Deinde: *Alvearia optima e cortice, secunda ferula, tertia vimine. Multi ea et speculari lapide fecere.* Pintiani codex, *Alvus optimae.* Voss. *Alvos optime cortice*; tum nescit τὸ *ea*, ut et Pintiani. Scribe: *Alvos optimas e cortice, secundas ferula, tertias vimine; multi et speculari lapide fecere.* Item, *Circumlini alveos fimo bubulo utilissimum.* Optimus, *alvos.* Statim, *si magnus sit alveus.* Acad. *si magna sint alvearia.* Gud. *magna sit alveariis.* Voss. Andeg. *magna sit alverios.* Menap. *magnum et sit alveariis.* Quem sequimur, et Chifl. *si magna sit alvus.* Ibidem: *Alvearia hieme*

stramento operiri. Idem et Pintiani, *Alvos.* Rursus, *Et araneorum quidem exitium facilius est, papilionum maior pestis. Tollitur vero, cum maturescit malva noctu, interlunio, coelo sereno, accensis lucernis ante alveos.* Gud. et Menap. *papilios maior lucernis tollitur vero.* Acad. *papilios maior lucernis tollitur vere.* Andegavens. *papilio estis maior lucernis tollitur vero.* Vetustissimus et Chifl. *papilio pestis maior lucernis tollitur vero*: deinde omnes, *sereno accensis ante alvos.* Nimirum transposuerunt *τὸ lucernis*, quod id commodum locum esse non sinat *τῷ vero*, postquam id admiserant potius, *tollitur vero*, quam *tollitur vere*, quod tamen in Academico est. Scribendum autem erat: *papilio, maior pestis, lucernis tollitur, vere, cum maturescit malva, noctu, interlunio, coelo sereno, accensis ante alvos.* Dicit, *vere cum maturescit malva.* Hieme enim seritur: non illa, quae mense Octobri, teste Palladio tit. 11 [3] et Plinio lib. 19, 8 [54, 170], sed quae Februario, ut Palladius tit. 24 [9]. Consentit Columella lib. 9, 14 [1. p. 461. Schn.]: *Ab aequinoctio primo, quod mense Martio circa octavum Cal. Apriles in octava parte arietis conficitur ad exortum Vergiliarum, dies verni temporis habentur duodequinquaginta.* Per hos primum ait apes curandas esse, etc. Mox, *item papiliones enecandi sunt.* Et infra: *quo tempore malvae florent.* Denique ibidem: *Alveorum, cum mel eximitur, inlini oportet exitus melissophyllo aut genista tritis, aut medios alba vite praecingere, ut apes diffugiant.* Opt. *Arborum.* signi- 779
ficat *Alvorum*, nam idem mox: *aut medias alba vite praecingi.* Nempe alvos. Etiam alii quatuor *medias*, Andegav. etiam plane *alvorum.* E Chifletiano *media* notant. Sic et cap. 20 [86, 149] huius 21. libri: *Melissophyllo sive melittaena si perungantur alvearia, non fugient apes.* Opt. *si perungantur alvi.* [Lib. 11, 10: *Novissimi maxime implentur melle, ideo aversa alvo favi eximuntur.* Sic Men. et Gud. Academicus, *ideo adversa alvo favo ex.* Nec dubito, quin et sic fuerit in Chifl., etsi tantum ex eo notaverint, *aversa alvo.* Vulgo: *ideoque averso alveo.* Eodem lib. cap. 15 [15, 40]: *Aestiva mellatione decimam partem Thasio Dionysio apibus relinqui placet, si plenae fuerint alvi.* Sic Chifletianus. Nostri, *si pleni fuerint alvi.* Ex *Inserend.* p. 845.] Lib. 22, 24 [50, 107]: *Prima propolis alveorum aculeos*, etc. Idem *alvorum.* Lib. 30, 24 [potius: 30, 16, 53, 148]: *Sparsas apes in alvearia reverti.* Rursus idem: *in alvo.* Lege, *in alvos*, ut et Pintianus. Lib. 28, 7 [23, 19]: *apes tactis alveariis fugere.* Is ipse: *alvariis*, quod praetermisit Salmasius ad Solin. p. 26., ubi locum istum tractat. Columella quoque dicto loco: *alvi aperiendae sunt et fumigandae.* Apud Phaedrum quoque fab. 52. [? est fab. 3, 13, 9] *Alvos accipite et ceris opus infundite* in scriptis codd. esse testatur Salmasius ad hist. Aug. p. 477.

[42, 72] *Alvo concita moriuntur*] E Chifl. notant *alvo circa.* At tu lege cum fidissimo, *alvo cita.* Sic lib. 23, 1 [21, 36] *Alvo citae signinum maxime conducere indubitatum est.* Et cap. 7 [73, 141] de sorbis: *nam recentia stomacho et alvo citae prosunt.* Hoc quoque praecepit Pintianus. Acad. Gud. Menap. *concitata.* Andegav. *citato.*

CAP. XIII. [45, 77] *In eodem Ponto gente Sannorum*] Sic Gelenius, cum legeretur, *in eodem Ponti situ viget ex annona mellis.* Tres codices: *in eodem Ponto situm gentes annonam*, ut et Andegav. nisi quod *annosum.* Potior, *in eodem Ponti situ gentes annorum.* Pintiani codex, *in eodem Ponti situ gente Sannorum.* Lege, *in eodem Ponti situ, gente Suanorum.* Poteras suspicari, *in eodem*

Ponti sinu, ex Iustini lib. 2 [4, 26]: *frustraque et Ponti sinum et Asiam edomitam esse dicit.* Sed Plinius ista voce sic uti gaudet. Lib. 4. cap. 16 [30, 102]: *Ex adverso huius situs Britannia insula.* Ubi male Pintianus opinatur legendum, *Ex adverso huius sita est.* Lib. 11, 1. [potius: 2, 1, 51, 136]: *Italiae quoque partibus iuxta et hieme et aestate fulgurat, quod non in alio situ.* Lib. 12, 19 [42, 85]: *in quo situ Liber pater educatus esset.* Sic libri 16. caput 18. inscribit, *De arborum natura per situs.* Lib. 27, 2 [2, 7]: *necantque gustatu earum pantheras, nisi hoc fieret, repleturas illos situs.* Lib. 31, 4 [30, 53]: *cessasse fontes amnesque, qui in eo situ multi erant.* Lib. 32, 1 [4, 10] de Arabia: *piscium adipe camelos perungi in eo situ, ut asilos ab his fuget odor.* Ita enim legendum, cum sit in scriptis omnibus *perungui* aut *perungi*, quod mutarunt in *perungere* propter corruptum *fugent odore.* Lib. 33, 4 [24, 82]: *quo sit situ terrarum numen hoc, signavimus nomine.* Ita enim legendum. *Suanos* habes et lib. 6, 11 [12, 30]: *A partis Caucasiis per montes Gordyaeos Valli, Suani, indomitae gentes: auri tamen metalla fodiunt.* Etsi edatur *Suarni.* Strabo lib. 11 [p. 344. Casaub.]: *Οἱ Σόανες δυναστεύουσι τῶν κύκλῳ, τὰ ἄκρα τοῦ Καυκάσου κατέχοντες, τὰ ὑπὲρ τῆς Διοσκουριάδος· βασιλέα δ' ἔχουσι καὶ συνέδριον ἀνδρῶν τριακοσίων· συνάγουσι δ', ὥς φασι, στρατείαν καὶ εἴκοσι μυριάδων. Παρὰ τούτοις λέγεται καὶ χρυσὸν καταφέρειν τοὺς χειμάῤῥους, ὑποδέχεσθαι δ' αὐτὸν τοὺς βαρβάρους φάτναις, κατατετριμμέναις καὶ μαλλωταῖς δοραῖς· ἀφ' οὗ δὴ μεμυθεῦσθαι καὶ τὸ χρυσόμαλλον δέρος.* Restituendi sunt iidem Plinio lib. 33, 3 [15, 52]: *Iam regnaverat in Colchis Salauces et Esubopes, qui terram virginem nactus plurimum auri argentique eruisse dicitur in Suanorum gente, et alioquin velleribus aureis inclito regno.* Sic Ms., vulgo *Samnorum.* Diffido etiam vocabulo *Esubopes*: nam idem liber insignis, *salaucesaetesubopes.* quasi vellet, *Iam regnaverant in Colchis Salauces, Aeetes, Ubopes.* Caeterum *Suanos* et apud Ptolomaeum visere potes, et in Tabula Peutingeri. Item in Excerptis legationum e Prisco rhetore, et Menandro Protectore (ubi longa disputatio de *Suanis* et *Suania* inter Iustini Imp. legatum et Persas) a D. Hoeschelio vulgatis.

[45, 77] *Gensque ea cum ceram in tributa Romanis praestet*] Praecipuus, *praestent.* Pro eo, quod sequitur *non vendit*, legendum quamquam scriptis non secundis, *non pendit.* nempe in vectigali sive tributo. Lib. 12, 25 [54, 112]: *Servit nunc haec, et tributa pendit.*

[45, 78] *Parum enim erat genuisse rem*] Particula *enim* optimus non utitur. Livius lib. 21 [44, 7] in Orat. Hannibalis ad exercitum apud Ticinum: *Parum est, quod veterrimas provincias meas Siciliam et Sardiniam adimis? etiam*
780 *Hispanias.* Plinius lib. 9, 35 [53, 105]: *Parum scilicet erat, in gulas condi maria, nisi manibus, auribus,* etc. *gestarentur.* Ibidem: *Parum est, nisi qui vescimur periculis, etiam vestiamur.* Lib. 33. prooem. [2, 4]: *Parum enim erat unam vitae invenisse pestem, nisi in pretio esset auri etiam sanies.*

[Ibid.] *Non enim ipsi melli, sed apibus iam*] Iterum brevius: *non enim et ipsis iam apibus cuspides dederat.* Hoc est, quasi non apes ipsae haberent, quo laedere possent, et hominem cautum esse minusque mellis appetentem cogerent. Et vulgatae profecto sensus nullus, neque hic melli locus est. Acad. Gud. Men. *non enim ipsi sed apibus iam cuspides dederat.* Voss. alter: *non enim ipsi de apibus iam c. d.* Quasi vellent, *ipsis et apibus.*

Cap. XIV. [47, 80] *Fallente operis incremento*] Sic omnes nostri sine ulla suspicione. Seneca Nat. q. l. 3, 27 [2]: *Natura ad originem rerum parce utitur viribus, dispensatque se* [*se* omittit *Fickert*] *incrementis fallentibus.* Nec minori elegantia Iurisconsultis alluvio dicitur *incrementum latens.* Ineptus igitur ille librarius, qui subiecit *argumento*: nec tantum ei fidei debebat habere Pintianus, ut inde coniiceret *augmento.*

Cap. XV. [50, 86] *Frugum quidem fertilissima, sed ut prope*] *Τὸ quidem* a Gelenio est, *prope* a Pintiano: et confirmat utrumque praecipuus. Sed idem, *fertilissimas et ut prope.* Videtur fuisse: *frugum quidem fertilissima, utut prope sola iis carere possit.*

Cap. XVI. [59, 99] *E diverso stant anchusa inficiendo ligno cerisque radice apta*] Sic Gelenius, cum esset: *Et ex diverso stans anch. infic. ligno cerisque apta. Est autem mitior eis anthemis.* Pintianus audacter nimis: *ut eius quam coronopon vocant, et anthemis et anchusa et phyllanthes*: reliqua falso inserta putat. Voss. *et diverso stant anch. inf. ligno cerisque radicis apta est ante mitioribus anthemis et phyllanthes.* Scribe: *E diverso stat anchusa inficiendo ligno cerisque radicis aptae; stant e mitioribus anthemis et phyllanthes. Stat*, inquit, et *stant*: nam dixerat: *caules aliquarum per terram serpunt.* In quo si error est, auctori relinquendus est. Gud. quoque et duo Voss. *radice apta est ante mitioribus.*

[Ibid.] *Caule foliato est et crepis et apate*] Vossiani duo et Gudianus, *crepis et lotos.* tertius, *crepis et locos.* Academ. *crepis et lothos.* Scribe, *picris et lotos.* nam Theophrastus lib. 7, 9. *καὶ ἐπιχαυλόφυλλα δὲ πικρίς, ἀνθέμιον τὸ φυλλῶδες, λωτός.* [Emendatius haec apud *Wimmer.* leguntur sic: *ἐπιχαυλόφυλλα δὲ χρηπὶς ἄνθεμον τὸ φυλλῶδες λωτὸς λευκόϊον.*] Lib. et cap. 22 [31, 66] noster: *Picris ab insigni amaritudine cognominatur. Lotos* quoque Pintianus.

Cap. XVII. [60, 100] *In primisque heliotropio, adianto*] Scripti quatuor: *adianto folia.* Optimus, *adianto pholia.* Scribe: *heliotropio, adianto, polio.* nam Theophrastus lib. 7, 10. *ἐπεὶ δὲ καὶ ἀεὶ φύλλα τῶν τοιούτων ἐστὶν ἔνια, καθάπερ τὸ πόλιον καὶ τὸ ἡλιοτρόπιον καὶ τὸ ἀδίαντον.* Et sic Theophrastum habere iam alleverat ad marginem Dalecampius.

Cap. XVIII. [70, 118] *Radix adversus serpentium ictus, scorpionum praesertim, remedio est*] Notant e suis, *et scorpionum praesenti,* Vossiani duo, Gudianus et Academicus ut etiam Vetustior et Pintiani: *et scorpionum praesentis remedii est.* Sic saepe *contra serpentes et scorpiones.*

Cap. XIX. [74, 127] *Erugant corpora. Folia in aceto cocta*] Vossianus: *erugant corpora cum folia in aceto cocta vulneribus inponuntur si testium melius cum hyoscyamo.* Chifletianus quoque, *si testium melius,* absque *τῷ epiphoris.* Quatuor alii in membranis: *corpora cum folia in ac. cocta vuln. imponuntur si testium mellis.* Suspicor: *Erugant corpora. Cum polio in aceto coctae vulneribus imponuntur; si caestuum, melius cum hyoscyamo et farina tritici.* Ait radices lilii una cum polio coctas in aceto imponi vulneribus: quod si ea vulnera caestibus pugilum facta sint, tum melius esse, ut addatur hyoscyamus et farina tritici quam [illegible] De usu polii cap. 20 [84, 145]: *Vulneribus quoque illinuntur* [ubi [illegible] leguntur: *vulneribus quoque sic illinunt*]. Caestuum vulnera illustrat Lu[illegible] dialogo Apollinis et Mercurii [dial. deor. 26]: *Οὗτος μέν, ὦ Ἀπολ*[illegible] *ἐπὶ τοῦ προσώπου τὰ ἴχνη τῶν τραυμάτων, ἃ ἔλαβε* [illegible]

στῶν πυκτεύων, καὶ μάλιστα, ὁπόσα ὑπὸ τοῦ Βέβρυκος Ἀμύκου ἐτρώθη τῷ Ἰάσονι συμπλέων.

781 Cap. XX. [80, 136] *Vel decocta ad strangulationes*] Voss. *strangularis.* Duo alii, Acad. et Gud. *strangulares.* Lege, *strangulatus.* Paullo post: *Vulvarum quoque strangulatus.* Sic lib. 22, 13 [15, 32]: *Semen potum cum sapa vulvas strangulantes aperit.* Chifl. et Voss. *vulvam strangulantis.* Acad. *vulvas strangulatas.* Verum videtur, *vulvae strangulatus.* Lib. 26, 15 [90, 153]: *Plantago apponitur in lana in dolore vulvae; in strangulatu bibitur.*

[81, 138] *Crapulam non sentiunt, ebrietati eo resistunt*] Illud *eo* non esse in veteri codice notat Pintianus; circa duo verba delet. Voss. *Qui crocum prius biberint, crapulam non sentient, ebrietati resistent.* Nec delendum praeterea quidquam censemus: sed *eo* et quatuor alii eiurant. Lib. 36, 22 [49, 169]: *Est et viridis lapis vehementer igni resistens.*

[86, 149] *Contra ictus earum vesparumque et araneorum*] Voss. auctior: *earum vesparumque et similium, sicut araneorum.* lib. 23, 7 [23, 63] *vesparumque et similium venenis.* Notavit et Pintianus.

Cap. XXI. [89, 156] *Prodest et orthopnoicis et anhelationi*] Voss. *et hanelatoris.* Scribe, *anhelatoribus.* Puta *πνευματίαις.* Lib. 22, 34 [49, 105]: *Anhelatoribus et in tussi vetusta cum porro ex aceto datur.* Lib. 23, 7 [63, 121]: *Vesicae semper utilis et anhelatoribus ac suspiriosis.* Hoc quoque Pintianus.

[89, 157] *Coxendicibus imponitur et articularibus*] Sic Gelenius. Vossianus: *coxendicibus imponitur cum vino, articularis morbis et luxatis tritum ac lanas inspersum ex oleo, ambustis cum adipe suillo.* Pleraque horum iam in medium dederunt ex Chiflet., non *articularis*, in Andegav. quoque conspicuum, quod revocari flagitat *articulariis*, Pintiano iam notatum. Capite praecedenti: *articularios morbos sedat.* Sic et lib. 22, 24 [54, 115]: *item articulario morbo et nervorum infirmitate laborantibus.* Lib. 25, 5 [22, 54]: *podagris veteribus, articulariis morbis.* Lib. 28, 16 [62, 223]: *Varicum dolores sedat fimi vituli cinis cum lilii bulbis decoctus, addito melle modico: item omnia inflammata et suppurationes: sed podagris et articulariis morbis, e maribus praecipue vitulis.* Ita enim ibi legendum. nam vulgo interiiciunt tria vocabula, *minantia. Eadem res*, quae MSS. ignorant. Continenter Vossianus: *suppurationes et podagris.* Lib. 32, 4 [14, 39] *paralysin et articularios morbos sentientibus.* Et his quidem locis salvi etiam vulgati codices. Sed et sic legendum lib. 22, 13 [15, 34]: *Articulariis morbis et podagris plurimi.* Lib. 23, 1 [12, 16]: *Item carbunculis, articulariis morbis.* Et cap. 3 [37, 75] *podagris incipientibus, item articulariis morbis.* Et 9 [81, 162] *articulariis morbis et collectionibus.* Lib. 28, 9 [33, 127] *in lepris, elephantiasi, articulariis morbis.* Lib. 31, 6 [33, 64] *in tenesmis articulariisque morbis.* Lib. 32, 9 [36, 110]: *podagris articulariisque morbis utile est oleum.* Omnibus enim his locis praestantissimus liber *articularis.* Sic et eodem cap. 9. lib. 32 [31, 96] *morbo regio, articulario, inflationibus*, eaedem membranae, ubi vulgo, *articulari.* Denique statim post verba e cap. 21. huius libri proposita: *Dant et potionem articularis bonis trium obolorum pondere in tribus cyathis aceti et mellis, in fastidio tritum cum sale.* Sic MS. Forte, *articulariis novis.*

[92, 160] *Usus est et foliis*] Voss. unicus: *Usus et foliis.* sine verbo. Dein, *orthopnoene vulsis.* Lege: *orthopnoeae, convulsis.*

[92, 161] *Oculorum inflammationi illinitur*] Hic subito media pagina sistunt Gudianus, Andeg. Menap. reliquo eiusdem aliquot paginarum sive columnarum, ut vocant, spatio vacuo. Desunt omnia, quae hinc continuantur usque ad lib. 22. cap. 21. extremum, ubi est: *purgatiores* (sic enim iidem pro *pugnaciores*) *fieri putant in cibum eorum additis, pecorique esse utilissimos.*

CAP. XXIII. [94, 165] *Flos nunquam se aperit, nisi vento spirante: unde et nomen accepit*] Voss. *accepere.* Nempe anemonae, quarum de pluribus generibus locutus est.

[94, 166] *Magi multum quidem iis tribuere*] Notant in margine *quidam*, ut et in Academico est: sed Vossianus *multum quiddam.* Sic lib. 22, 2 [3, 5]: *immensum quiddam et hinc sumpsere.*

CAP. XXIX. [103, 175] *Bibitur in stranguria renumque doloribus*] Chifletianus *anseris* pro *doloribus*, unde quidam *ulceribus*, inquit Dalecampius. Vossianus quoque *reniumque anseris tribus drachmis.* Coniicio, *reniumque arenis.* Sic lib. 22, 21 [29, 59]: *Potum id pellit taenias et renium arenas.* Et sequenti, *lapides renium.* Item, *calculisque et arenis pellendis et vesicae pruritibus.* Lib. 23, 3 782
[36, 73]: *Medentur enim arenosae urinae.* Lib. 25, 13 [106, 168] *extrahere renibus arenam.* Semper autem codex optimus *renium* pro *renum*: plerumque et alii. Academicus quoque hic mutilus. Continuat enim: *imposita et vulneribus bibitur etiam in duritia vulvarum.*

CAP. XXXI. [105, 178] *Demonstranda remedia, non venena, tractanti*] Chiflet. *tractantibus.* Subscribit Vossianus: sed habet praeterea *demonstrando*, ut referatur ad τὸ *tertio*, quod multo commodius. *Tertio* (generi strychni) *folia sunt ocimi, minime diligenter demonstrando remedia, non venena, tractantibus.* Confirmat utrumque liber Academiae.

[105, 179] *Qui parcius spectaverant, manicon cognominavere*] Sic Hermolaus, cum esset, *spectabatur, magi cognominavere.* Pintiani liber, *inspectabatur*; ipse, *qui parcius in iis peccabant.* Chiflet. *inspectabant, manicon nominavere.* Vossianus *inspectabantur*, Academicus *spectabantur*: uterque autem et *manicon nominavere.* Fuit, opinor: *Qui parcius insectabantur, manicon nominavere.* Tria nomina noxiae ait herbae imposita: *innocentissimos auctores*, qui infamare illam voluerint, et quantum in ipsis erat, cavere, ne cui noceret, vocasse *dorycnion*: *qui nequiter occultabant* et virus eius ex nomine notum nolebant, *erythron* aut *neurada*: qui mediam secuti sunt viam, ut non perterrerent vocabulo et tamen ostenderent subesse quid periculi, eos dixisse *Μανικόν*, insaniam scilicet, non praesentem mortem, eius usu metuendam significantes.

[105, 180] *Mira innocentiae oblivione*] Dalecampius format, *mira oblivionis innocentia*: adferre enim oblivionem iis, qui sumpserunt, sed citra noxam valetudinis. Pintianus, quia Parmense exemplar *inducentis* pro *innocentiae*, coniectat: *mira oblivione hi. Docentes quippe.* Nimirum iam ab Io. Andrea usque ad Gelenium, opinor, impressa exemplaria vitiose: *minore oblivionum inducentes.* Sed recte quisquis ille, *mira oblivione innocentiae.* nam Plinius in Diocle et Euenore ac Timaristo accusat *oblivionem innocentiae*, qui tam periculosam herbam laudarint: quemadmodum paullo ante *innocentissimos* vocavit, qui nomine ipso absterruerint ab eius usu. *Innocentia* medici est non monstrasse, quod maiori discrimine adhibeatur quam toleretur, contra quod adhibetur,

malum. Hoc [potius: sequenti] lib. c. 25 [66, 136]: *Quanto innocentior alica?* lib. 28, 1 [2, 6]: *Quis veneficia innocentiora fecit, quam remedia?* lib. 29, 1 [8, 26]: *Illa autem, quae timuit Cato atque providit, innocentiora multo et parva opinatu.* Dein legendum videtur: *quippe praesentaneum remedium ad dentium mobiles firmandos, si colluerentur halicacabo e vino. exceptionem addidere, ne diutius id fieret.* Nam Voss. *hauecaccabon vino excepit.* Acad. *alii cacabon vino.*

[105, 180] *Delirationem enim gigni eo. Nec demonstranda*] Pintianus luxatum esse ordinem verborum censet, scribitque *delirationem gigni. neque enim demonstranda.* Voss. et Acad. ignorant τὸ *Nec.* Scribe: *delirationem enim gigni. En demonstranda remedia, quorum medicina maioris mali periculum adferat!* Per ironian, quam continuat etiam in sequentibus, etsi vulgo id non appareat. Sic autem volunt scripti: *Commendetur ergo cibis tertium genus, licet: praeferatur hortensiis saporibus: et nil sit corporis malorum, cui non salutarem strychnon Xenocrates praedicet!* Alia etiam ex Chiflet. annotarunt: *commendetur* primi prodimus ex Voss. et Academico. *Hortensiis saporibus* fecimus ex more Plinii: quod si meminisset Pintianus, temperasset ex apographo suo laudare *hortensium.* Illud, *cui non salutare strychnos,* si quis tenere malit, quia et Chiflet. et Voss. affirmant, instar illius, de quo etiam supra, *Triste lupus stabulis,* possis tentare: *et nihil esse corporis malorum, cui non salutare strychnos, Xenocrates praedicet.*

[105, 181] *Non tamen auxilia eorum tanti sunt, ut vel profutura*] Hoc commode subnectitur, sed non melius tractatum. Io. Andreas et olim editi: *ut vel profutura non de iis commemorare nephas* (vel *nefas*) *putem.* Acad. *ut in pictura non de his commemorare nephas putem.* Pintiani codex: *ut id pletura nos de iis:* unde coniicit, *ut ideo laesura.* Chiflet. *ut id pleutura nos de his:* unde coniiciunt,
783 *ut ideo plura de iis.* Vossianus, *ut id pletura nos de his.* Sensum deprehenderunt, opinor, sed nimium licenter a veteri scriptura discesserunt vulgatae architecti. Vide numquid propius illam sit: *uti vel curationes de his commemorare fas putem, praesertim in tanta copia innoxiorum medicaminum.*

AD LIBR. XXII.

Cap. II. [3, 3] *Galatiae, Africae, Lusitaniae granis coccum*] Sic Mss. Editiones priscae nonnullae *cocci granum,* quod praefert Salmasius; fatetur tamen posse retineri ex antiqua lectione *grani coccum:* nam coccum pro ipsa tinctura coccinea usurparunt, inquit. Recte hoc: sed retinenda est ὁλόκληρος antiqua lectio: quippe *granis coccum* dixit Plinius, ut *Aere trabes:* coccum, qui color paratur e granis regionum istarum foetu. Neque secus accepit (ne quem sua laude fraudem) vir excellentis doctrinae et facundiae florentis Octavius Ferrarius in opere praeclaro de re vestiaria part. 1. lib. 1. cap. 7. Caeterum grana illa, non Africae et Lusitaniae modo, sed etiam Galatiae, mihi subiecerunt cogitationem, ea de voce corruptum vocabulum, quo nobilissimum colorem *scarletum, escarletum, scarlatum, squalatam* media coepit aetas dicere: unde vulgares hodie linguae *scarlato, escarlate, escarlata, iscarlattino, scarlet, scharlaak* acceperunt. Videre licet Lipsium 1. Saturnal. 5. Resendium lib. 1. Antiq. Cl. Salmasium tot locis ad Solinum, Gerhard. Io. Vossium in Glossario,

Th. Reinesium Var. lect. 3, 10. et epist. 31. ad Casp. Hofmannum, Aeg. Menagium in exquisitissimis Originibus, qui viri praestantissimi omnes et multo plures, quum aliquid scribant huc facile ferens, non sunt ausi tamen dicere, quod verum puto, *scarlatum* ex *Galatico* esse flexum; sed ex una vulgari lingua in alteram id transferunt, quum omnes vulgares acceperint e Latio. Nimirum etsi haec grana non uno sub coelo provenirent, praevaluit tamen *Galaticus coccus*, et saepius appellatur. Plinius lib. 9, 41 [65, 141]: *Coccum Galatiae rubens granum aut circa Emeritam Lusitaniae in maxima laude est.* idem lib. 16, 8 [12, 32]: *Omnes tamen eius dotes ilex solo provocat cocco. Granum hoc primoque ceu scabies fruticis parvae aquifoliae ilicis: cusculeum vocant: pensionem alteram tributi pauperibus Hispania donat: gignitur et in Galatia, Africa, Pisidia, Cilicia.* Ubi Sig. Gelenius quasi ex *cusculiato scarlatum* factum coniicit. Tertullianus de pallio cap. 4. *latioris purpurae ambitio et Galatici ruboris superiectio.* Symmachus lib. 3. ep. 25. *quod remunerandum me de Galatia pollliceris.* Ubi aestuat Iuretus, et depravatum locum censet signatque asterisco. Non enim viderat Marinianum ob subitum iter hieme anni a Symmacho petisse vestes pingues et frigori pellendo idoneas, cum pollicitatione, se pro iis Galatico cocco tinctas ei redditurum. Prius his verbis exponitur: *Amabili enim fiducia usioni tuae praebenda mandasti, quae peregrinatio hiberna poscebat.* Sic enim legendum, ubi *Aufioni, Ausioni, Ausoni, Ausoniae* fecerunt. At *usioni tuae* est, in tuum usum. Arnobius lib. 7 [32. p. 298. Harald., p. 572. Hildebr., qui Gronovium non commemorat, eius emendatione tamen allata locum non persanatum habet]: *Colunt enim dii vineas et ad suas usiones contractis exprimunt vindemiatoribus vinum.* Ubi etiam monstra erant olim. *Praebenda* illa paulo post dicit *vestes* et *indumenta.* Posterius istis, quae iam posuimus, *remunerandum de Galatia*, ubi *Galaetia, Gallacia, audacia* fingendo bonum Iuretum irritum habuerunt. Praecipuum igitur nomen cocci Galatici *scarlato* appellando occasio fuit. Nec mutatio in literis facta homini in originibus linguae Latinae mediocriter versato mira potest videri. nam τὸ Σ multis vocabulis in initio praeposuisse alios, alios resecuisse notavit olim Angelus Caninius: sic γρύτη, σγρύτη, *scruta*: sic *scaldare, eschaufer*, quasi ex *calidare.* Sed et *G*, quam facile migret in *C*, neminem praeterit. Canina autem litera ut gaudeat interponi, ex στύπος, *stirps;* ἄφλαστον, *aplustre;* ὦα, πέζα ἱματίου, *ora;* νυός, *nurus;* φραγέλλιον, *flagellum*, *perdix perdrix*, *Londinium Londres* et *Londra*, *diaconus diacre*, *thesaurus tresor*, et plurima talia ostendunt. Sed et syllaba 784
aliqua vocem mulctare aut contrahere barbarici oris proprium est.

[3, 4] *Quo frugi mundos exculpat*] Mirifice vexatus locus, quem tentat et Salmasius ad Solinum p. 1147. Pintianus, *carpit frugem, qua mundus sine culpa non absit. Frugi mundos* ab Hermolao est: *His alioqui fulgentibus* a Gelenio. Ms. Acad. *quo frugem adoret culpant ablui usu alioqui fulgentius.* Vossianus: *quo fruge modo sed culpa non ablui usu alioqui fulgentius.* Suspicabar: *Stans et in sicco carpit, quo fruges modo: sed culpa non placuisse usui: alioqui frugalius instrui poterat luxuria, certe innocentius.* Stans, inquit, non natans, inque solido, ut fruges demetit, ita carpit herbas, quibus Tyria atque conchylia omnesque alios colores tingat. Nec quicquam abest praeter fastosum usum, quem penes arbitrium est et norma etiam vestium. Absque quo foret, minore sumptu

instrui poterant quantumvis nitidi, certe, ut non causam tot pereuntibus murilegulis darent.

[3, 4] *Consectari non est, nec committemus, ut subiiciendo utiliora*] Defuere aliquando in editis, ut et Ms. nonnullis, *τὰ non est*: nunc immissa quidem sunt, sed non suo loco. Vossianus enim: *Non est nunc propositum ista consectari.* Dein Mss. consensu *vilitate* pro *utilitate*. Sed quid est *utiliora*? Scribe: *subiiciendo tutiora.* id est, quae non tanto periculo quaeruntur. Partem horum vidit et Pintianus.

[3, 5] *Interim fortius augetur auctoritas, quae quanta debeatur*] Ab Hermolao est *debeatur*, cum esset *debeat*. Utiliter, ut opinor: sed sedet etiam grave ulcus in fronte huius periodi: ubi pro *fortius* notant aliis esse *potius*, aliis *partibus*: unde Dalecampius iubet legi *portibus*. Pintianus, *fortius agetur auctoritate.* Chiflet. et duo quibus utimur, ut et Pintiani, *fortius agetur.* Scribe meo consilio: *Interim fortius agetur: auctoritasque quanta debeatur etiam surdis, hoc est, ignobilibus herbis, perhibebitur.* Instituerat probare Plinius' ex herbis, nihil a rerum natura sine aliqua occultiore causa gigni. Primum fuerat argumentum, datas gentibus quibusdam ad formae gratiam; alterum datas vestibus tingendis. Huc respicit, et nunc ait se acturum *fortius*, id est, argumentis rerum magis virilium et fortes decentium. nam formam colere, variare vestimenta, mollia quodammodo et effoeminata. Quale non potest censeri, quod sumitur ab auctoribus conditoribusque imperii Romani, et usu etiam surdarum herbarum et minus celebrium in sacris, legationibus, praemiis bellicae fortitudinis. Lib. 19. prooemio [1, 2]: *nulla mentione habita tot rerum sponte curave provenientium, praesertim cum plerisque earum, pretio usuque vitae, maior etiam quam frugibus, auctoritas perhibeatur. Surdus* sic habes lib. 27. ult.: *artesque salutares inseruit et visceribus, quippe cum surdis etiam rebus inseruerit.* Suspicari licet, *τὰ hoc est, ignobilibus*, ab aliena manu esse.

[Ib.] *Ac semper et legati*] Vossianus: *Ac semper e legatis.* Omnino recte: vult enim ex sequentibus cum his coniungi: *e legatis unus.* Praecepit Pintianus.

Cap. V. [5, 9] *Se consul, Imperioso collega, pro victoria devovit*] Vossianus quoque *imperio*, ut codex Pintiani, cui neutra lectio placet, et potius verba falso inserta retur. Haudquaquam ego: quid enim clarius quam similitudinem literarum illud *SO* absorpsisse? Est enim T. Manlius Imperiosus, et intelligitur ad Veserim pugna.

Cap. VI. [6, 13] *Manlio Cos. tribus cohortibus servatis totidemque*] *Τὸ tribus* adiecit Gelenius. Chiflet. *Manilio cos. cohortibus.* Vossianus: *Manilio cus. cohortibus servatis totidemque.* Ne in Academ. quidem illa vox est. Scribe: *Manilio consule cohortibus servatis totidem, quot ad servandas eas eductis.* Dissimulavit enim numerum, utpote aliunde tum satis notum. Pintiani quoque codex carebat *τῷ tribus.*

[Ib.] *Quod et statuae eius in foro suo D. Augustus adscripsit*] Chifl. et Voss. *scripsit.* Nempe similitudo literarum primam syllabam hausit. Fuerat enim, *Augustus subscripsit.* Horatius [Od. 3, 24, 27]: *si quaeret pater urbium Subscribi statuis.* Florus 4, 10 [2, 20. Iahn.]: *dum titulorum cupidine Araxem et Euphratem sub imaginibus suis legi concupiscit.*

[7, 14] *Addidere vivendi precio deliciae*] Hoc Gelenio debemus. Mss. et 785
priores: *pretia.* Multo melius. *Addidere pretia vivendi*, id est, auxere, plura reddidere, fecere, ut maius operae pretium esset vivere: quippe cum per eas mollius commodiusque agi vulgo putetur. Inde illa, quam statim notat, cupido vitae. Verbum *addere*, ut apud Livium 2, 1. *partium certe urbis, quas novas ipsi sedes ab se auctae multitudinis addiderunt*: ut ibi legendum recte vidit Rhenanus. Intelligimus enim, *aliis partibus.* Ut in Plinio *aliis pretiis vivendi.* Sic Caesar lib. 3 [102] de bello civili: *Biduum tempestate retentus aliisque additis actuariis in Ciliciam atque inde Cyprum pervenit.* Hoc est, et parandis navibus actuariis, quas numero, quem iam habebat, addidit. Tale est *adiicere*, quod restituimus Livio lib. 10, 7. et L. Senecae Troad. 205. *Pretia vivendi* blandimenta vitae. Plinius iunior lib. 1. epist. 12 [4]: *Sed tam longa, tam iniqua valetudine conflictabatur, ut haec tanta pretia vivendi mortis rationibus vincerentur.* Pintianus: *Abdidere vivendi pretia*: quod sit ablegavere, sustulere, contra mentem auctoris.

[7, 15] *Aliorum hanc operae credimus*] Ante Gelenium erat, *operam esse.* Quod forte melius. nam Chiflet. et Vossianus *operae esse.* Nisi placet hoc ipsum potius. Hanc curam vitae nostrae credimus esse operae aliorum: alios ei operam dare, ut ipsis id nobis facere non sit necesse. Deinde Voss. *credimus demandata quidem nostro.* tum, *provisum esse pro bonis ipsi fruimur voluptatibus.* Scribe: *aliorum hanc operae esse credimus; ne mandato quidem nostro alios id agere, medicisque provisum esse pro nobis. Ipsi fruimur voluptatibus, et, quo nihil equidem probrosius duco, vivimus aliena fiducia.* Maiores, inquit, nostri regebant ipsi valetudines suas, et suae operae curam eam esse ducebant, parci voluptatum: nunc in libidines nos ingurgitamus, quid de corporibus nostris fiat, securi, omni ea providentia medicis delegata. Pintianus infeliciter: *probrosis utimur voluptatibus.*

[Ib.] *Magna quamquam immensi laboris solatia*] Vossianus, *magno q. i. l. solatio*: nempe cohaeret haec oratio continua cum praecedentibus. *Immo vero plerisque ultro etiam irrisui sumus ista commentantes atque frivoli operis arguimur, magno quamquam immensi laboris solatio, sperni cum rerum natura.* Huius, inquit, iniuriae, quod irridemur et vituperamur in labore tanto, solatium habemus magnum per sociam eiusdem indignitatis. quis enim gravetur idem pati, quod rerum natura? Sic et cap. 8 [9, 20]: *ob hoc et Phaonem Lesbium dilectum a Sappho, multa circa hoc non Magorum solum vanitate, sed etiam Pythagoricorum.* Sic Mss., ubi subiecerunt *multae vanitates.* Consentit utrobique Pintianus.

[7, 16] *Satis admirari amplectique non est*] Vossian. *satis mirari.* ut cap. 12 [14, 30]: *ut non sit mirari satis ingenium eius.*

[7, 17] *Inde excogitavit*] Non reperi in optimo *τὸ inde*: et videtur esse additamentum alicuius, qui se melius nectere superioribus inferiora posse putabat, quam libuit Plinio. Exterminat eandem particulam auctoritate sui codicis Pintianus.

Cap. IX. [11, 25] *Longa, ceu viti, coloris buxei. Meliorque nigra*] De radice glycyrrhizae loquitur. Mss. *vitium.* Sed quomodo coloris buxei dicitur in genere, et tamen melior nigra? Dioscorides πυξοειδῆ. Lege: *longa ceu vitium.*

Coloris buxei melior quam nigra, quaeque lenta, quam quae fragilis. Pintianus e suo *nigri*, non secundante Vossiano, nec necesse est.

Cap. XII. [14, 30] *Ut aliis prosit atque aliis horis*] Chifl. et Voss. *ut aliis prosit ab horis.* Scribe: *ut aliis prosit aliud horis.*

Cap. XIII. [15, 34] *Defluvia capitis semine illito cohonestari*] Academ. *cohenestari.* Voss. *cohosiertari.* Lege, *coercitari* vel *coerceri.*

[15, 36] *Succus quoque in usu est*] Chifl. et Voss. *Succo.* Recte: frequens enim Plinio herbam adhiberi aut prodesse *foliis* ad hoc, *radice* ad aliud, *caule, succo, semine* etc. cap. 22 [38, 80]: *Semine singultus confestim ex aceto sedat.*

Cap. XIV. [16, 38] *Radice alligata*, etc. *quae et cui*] Voss. *radicem adalligata*, deinde, *radix dicatur quae cui.* Voluit, *Autumnalis urticae radicem adalli-*
786 *gatam tertianis, ita ut aegri nuncupentur, cum eruitur ea radix, dicaturque cui et quorum filio eximatur, liberare morbo tradiderunt.* sic lib. 28, 6 [54, 103]: *Radix eorum circumscripta manu sinistra terra capitur ita, ut qui id faciet dicat, quare capiat, et cuius causa.* Sic Vossianus: non *quae capiat. Quare* rem denotat, *cuius* personam.

Cap. XX. [24, 50] *Folia ictibus imponuntur. Virus serpentium fugat*] Voss. *serpentes.* Mutaverunt, qui nescirent, quid hic *virus* esset. non enim venenum, sed gravem odorem significat, et anchusae, non serpentium, est. Sic lib. 24, 6 [duplex in numeris error. Est 27, 12, 83, 107]: *cuius radix evulsa virus hirci redolet.* lib. 35, 15 [52, 185] *virus alarum.* lib. 29, 9 [35, 134]: *ibi quod supernatat, butyrum est, oleosum natura: quo magis virus resipit, hoc praestantius iudicatur.*

Cap. XXI. [26, 54] *Omnia mixta drachmae un. p. contra serpentium omnium ictus*] Ms. Voss. et Acad. ignorant τὸ *omnium.* dein, *Pellunt mortuos partus.*

[30, 64] *Crebro auferendi, ne pereant*] Notant ex vet. *ne perareant.* Voss. *ne perunt.* Lege, *ne perurant.* lib. 38, 8 [potius: 30, 8, 22, 70]: *Ne acria perurant, adeps anserinus cum cera* etc.

Cap. XXII. [31, 66] *Sed purgat alvum*] Tuto delebis τὸ *sed.* non enim est in optimo, neque hic locum tuetur.

[32, 70] *Et ambusta. Et ad gravitatem*] Voss. *et ambustae gravitatem.* Andeg. *et ambusta et gravitatem.* Fortasse: *Decoctae radicis in oleo succus perniones, et ambustae gravitatem aurium.* Intellige, ambustae radicis succus emendat aurium gravitatem. Tum, *Infunditur a contraria aure in dolore dentium.* sic lib. 24, 10 [47, 78]: *Eiusdem acinos quinque tritos in rosaceo oleo calfactosque in cortice Punico instillavit dentium dolori a contraria aure.* Sic duo Vossiani. *Punico* etiam Chiflet. *Cortex Punicus* est cortex Punici mali. Et in multis gaudebant sic loqui. Quemadmodum et in lib. epist. 10 [34. et 10, 35, 2] fam. Ciceronis Lepidus scribit *a ponte Argenteo*, id est, a ponte amnis argentei.

[32, 71] *Sophocles ad podagras utroque modo*] Mss. quatuor: *Socrates.* Chifl. et Voss. *Socles.* Forte *Diocles*, quem saepe alibi nominat: ut hoc libro cap. 25 [63, 131] et lib. 23, 1 [17, 27]. Meminit et Sex. Empiricus, et Hesychius in Συγχομιστός, et alii.

[Ib.] *Xenocrates et lichenas et psoras radice*] Quinque nostri: *Xenocrates et lichenas, psoras, lepras radice in aceto decocta tolli dicit.*

[32, 72] *Simus lapides renum in vino decocta atque pota eximit*] Voss. *Timon lapides renium in vino decocta potaque eximi. Timon* quidem et Chiflet., etsi indiculus compluries *Phaniam physicum*, *Simum*, *Timaristum* nominet: et *Simos Cous* Straboni agnitus. Sed haud dubie rectum *eximi*, quod nostro debetur: intelligitur enim ex superioribus *radice dicit.* Acad. Gud. Menap. *Halimon lapides renium.* Andegav. *Timon lapides renium*, etc. *eximitur.*

[Ib.] *Hippocrates semen eius ad impetus*] Praecipuus ut et Chiflet. *Hippocrates semine ad impetus lienis dari censet.* Genus loquendi, quale hoc libro cap. 13. notavimus. lib. 23, 7 [64, 128]: *Cum melle foliis ceria sanantur* [apud Sillig. legitur: *sanant*] *et canis morsus.* Sic quinque scripti, ubi vulgo: *cum melle item et foliis.* lib. 24, 2 [2, 6]: *Lotos alvum baccis sistit.* eodem lib. cap. 9 [38, 63] de vitice: *Et semine et folio additur in malagmata nervorum et podagrae.* Sic legendum ex quinque nostris, non *semen et folium.* dein optimus, *podagra*, non *podagras.* unde facimus *podagrae.* libro 27. cap. 12 [91, 114] de polygoni generibus: *Semine alvum solvunt*, *largius sumpto urinam cient.* Sic idem eximius, ubi vulgo *Semina* et *sumpta.*

[33, 74] *Ulceribus vetustis illini crudum*] Sic quidem et Voss. manu prima, sed iuxta vetus mutata litera fecit *crurum*, quemadmodum plane quatuor alii. Nec video, cui sit hic usui cruditas ista: nisi, quia paucis ante versibus *coqui in cibos* dictum est, ideo hic *crudum* poni oportuit.

[36, 78] *Iidemque remedia tanquam contra venenum prodiderunt*] Forte: *remedio.*

[Ib.] *Magis accendi putant quam potu*] Sic quoque Gud. Acad. Menap. Notant in margine, *quam eius potu.* Quidam ediderunt, *quam huius potu.* Vossianus, *quam postea*, Andeg. *quam pote.* Lege *quam pota ea*, ut voluit et Pintianus.

[37, 79] *Non facit eam deteriorem. Scandix quoque*] Offensus his verbis Latius non coniicit modo, sed et edere ausus est, *non facit. Ea deterior scandix.* nam quod editur, inquit, sensum commodum non habet: quid enim opus siccari, si succus non facit deteriorem? Sed auferenda particula negandi et 787
scribendum: *qui contra serpentium ictus facit eam deteriorem*, ut habent omnes scripti. Et potuit id a Pintiano discere. Primarius etiam: *Siccanda autem in eo usu prius est.* et magis placet.

[46, 92] *Ab coniuge dato Agrippina*] Sic velle Mss. videntur.

[46, 93] *Mox in pediculo corpus absumitur*, *raroque unquam*] Opt. *mox increscente in pediculi corpus.* id est, in substantiam eius convertitur illa membrana. Dein Acad. *rarum est geminus geminis ex uno pede*: Vossiani et Gud. *rarum unquam.* Menap. *rarum e geminis.* Lege: *rarumque geminus ex uno pede.* Boletus geminus uno pede nixus rarum sive res rara.

[46, 94] *Illa pernicialia prorsus improbanda*] Pintiani codex: *illa permittit alia quod probandi alia alios.* unde ille fingit: *illa pernicies alia*, *quod probandi alii alias.* Menap. *illa permixti alia sicca ligari clavos.* Acad. *illa permixti alias siccas rigari clavos.* Gud. *illa permitti alia*, *sicca ligari clavos.* Vossiani princeps et Andegav. *illa permitti alia quod probandi alia.* Fortassis: *Illa pernicialia quae probandi alea?* Illa, quae scilicet dicam, pernicialia quam periculose

probantur? Probant autem, qui vescuntur, salute, si non adfuerint, exitio, si adfuerint.

[46, 94] *Deprehendisseque nisi agrestes*] Scribendum: *Deprehendisse qui, nisi agrestes, possunt?*

[46, 95] *Ducunt ipsi alia vitia, nunc quidem*] Verbum *ducunt*, inquit Pintianus, desecandum et pronomen *ipsi* superioribus agglutinandum: quod autem sequitur, *Alia vitia, nunc quidem si serpentis.* Sane *ducunt* etiam ignorat melior Vossianus: sed et idem cum omnibus aliis nostris et Chifletiano, *ne quidem.* Forte: *Aliqui colligunt ipsi alia vitia, in quibus, si serpentis caverna iuxta fuerit.* Nisi malis: *atque qui colligunt? Ducunt ipsi alia vitia, e quibus.* Nam Gud. Acad. Menap. utcunque hic corrupti habent tamen *dicunt ipsi alia vitia equidem.*

Cap. XXIII. [47, 97] *Fico, ferula et gummi ferentibus*] Acad. *gūmū.* Gud. *gūmin.* Voss. Andeg. *gūminum.* Men. *gūmī.* Optimus *gummim.* Et sic eam vocem idem codex format tot locis, ut, etiamsi solus faceret, appareret mos Plinii. Sed passim confirmant et alii. Libro 23. in praefat.: *Lacrima vitium, quae veluti gummis est.* Consentit Voss. alter. Lib. 24, 1 [1, 3]: *Gummis aceto facilius eluitur.* ubi ex Chiflet. notant *commi.* Eiusdem cap. 9 [37, 56]: *Unum arbor ipsa exsudat gummium modo.* nec aliter Andegav. et Gud. Cap. 10 [47, 80]: *Gummim etiam in hedera quaerunt, quam ex aceto utilissimam dentibus promittunt.* Sic omnes iidem, aut omnino aut maiorem partem. Item cap. 11 [64, 105]: *Gummium genera diximus,* etc. *Dentibus inutiles erunt.* Ubi frustra Dalecampius *inutilia,* quasi non sequatur *Quae ex amygdala amara est* et *siccant inlitae* et *cum passo potae.* lib. 25, 9 [61, 108] *concrescentem gummis modo humidis locis.* lib. 26, 7 [25, 41]: *lacteus succus, qui densatus in gummim.* lib. 27, 12 [97, 123]: *praeciso frutice dat succum gummi similem.* Ms. *gummissis simili.* Lege, *gummibus similem.* eodem cap. 13 [115, 141]: *succus eius lacteus in gummim spissatur.* lib. 32, 33 [potius: 32, 2, 13, 27] *fraude coniicientium gummim.* Hinc iudicium fiat de caeteris. [Lib. 11, 9 [7, 17]: *Gignitur autem rore verno et arborum succo, gummi modo.* Gud. et Men. *commium modo.* Lege, *gummium modo.* Ex *Inserend.* p. 845.] Confirmant quatuor nostri libro 13, 11 [20, 66]: *Gummi optimam esse ex Aegyptia spina convenit, vermiculatam colore glauco, puram sine cortice, dentibus adhaerentem.* sic illi. Scribe igitur: *Gummim.* Rursus: *Deterior ex amygdalis amaris et ceraso, pessima ex prunis.* Mox, *infantium ulceribus aptissima.* Tum, *ad nihil utiles.* item: *Fit et ex sarcocolla (ita vocatur arbor) gummi utilissima.* Scribe, *gummis.* Denique, *ideo candida quam rufa melior.* Et semel iterumque ex aliis verbo notarunt. Cur non restituerunt Plinio suum? lib. 16, 26 [45, 108]: *Quae gummi gignunt, post germinationem aperiuntur: gummi vero non nisi fructu detracto spissatur.* Ubi ex Chifl. annotant: *gummini vero.* At vix dubito eum habuisse, perinde ut Acad. Men. Gud., *Quae gummim gignunt*: deinde, *gummis vero.* Sic et Andeg. Vossianus, etsi priore loco *gummum.* Sic et Columella 12, 50. *nova dolia liquida gummi perluere.* nisi scribendum *perlinere.* Mox enim *nova dolia vel serias crassa gummi leverunt.*

[47, 98] *Ut plumbum in oculorum medicamenta*] Notaverunt in aliis, *ut plum-*
788 *bum et oculorum.* Vossianus neutram adoptat particulam. Scribe: *Lavantur etiam, ut plumbum, oculorum medicamento.*

[48, 100] *Nam folia ad expurgandas*] Et hic versata est mala manus. Scitius enim Voss. *Usus silphii in medicina. foliorum ad purgandas vulvas.*

Cap. XXIV. [50, 107] *Ulceraque iam desperantia cicatrice includit*] Ex Chifl. afferunt *disparantia.* quod nulli rei est. Praeclare Vossianus: *iam desperantia cicatricem cludit.* Quasi quae desierint sperare se unquam coitura. Lentulus ad Ciceronem 12 [14, 2] famil.: *Rhodii nos et rempublicam quam valde desperaverint, ex literis, quas publice misi, cognosces.* Frontinus Strateg. 4, 5, 6. *Varro collega eius vel maiore constantia post eandem cladem vixit, gratiaeque ei a senatu et populo actae sunt, quod non desperasset rempublicam.* Ita restituimus e membranis, ubi vulgo: *de republica.* De verbo *sperare* pari suavitate diximus in primo Observationum [pag. 151. p. 82. Frotsch.].

[53, 114] *Celebri Pollionis Romuli exemplo*] Pintianus, *Vedii Pollionis.* Sed Chiflet. et Voss. uterque, *Romili.* Legend. *Pollionis Romilii.* Fuit enim gens Romilia. Pollio autem multarum gentium cognomen.

[55, 116] *Omnis autem mollit, calefacit*] Voss. *calfacit.* ut saepe et alibi.

[56, 118] *Scrupulatim quidem colligere*] Acad. Gud. Vossiani: *Scripulatim.*

Cap. XXV. [57, 121] *Hac decocta fit medicamentum*] Dalecampius *pulmentum.* Putavit nimirum *pulmentum* esse pultem, aut, ut loquuntur, qui cauti esse volunt, cibum solidiorem pultis instar factum. Qui vulgaris error doctos etiam plerosque viros impedivit. Nam et quibus nihil alioqui conveniret, hoc conveniebat, ut Scaliger *nihil se pulmentum morari, quod oleto quam piso similius sit,* dixerit, et Scioppius *solo pane, aqua et pulmento cum pauxillo casei se contentum* iactaverit. Et a magno Viro ad Iohannis cap. 21. [vs. 5] reprehensus est vulgatus interpres, qui *προσφάγιον* reddidit *pulmentarium,* quod inepte profecto factum ait: cur enim pultem a piscatoribus peteret? laudatque Erasmum, qui *obsonium.* Atqui *pulmentum, pulmentarium, pulpamentum, pulpamen* idem prorsus est, quod obsonium, *προσφάγιον, προσόψημα, ὄψον,* quivis cibus coctus carnium, piscium, olerum. Plautus Aulul. 2, 4 [vers. 37]: *Pulmentum pridem ei eripuit milvus.* Extis insidiatur milvus, non pulti. Hic, opinor, incepit Lambinus praeire illis, qui descripserunt iam toties cibum esse ad modum pultis factum. Idem Rudente 4, 3 [4, 2, 32]: *Sed hic rex cum aceto pransurus est et sale sine pulmento.* hoc est, sine obsonio, sine cibo cocto, *δίχα προσοψήματος* Philoni de Legat. ad Caium. Eodem sensu Iustinus 3, 3 [7] *vitam sine pulmento degere*; *ἄνευ ὄψου, ξηροφαγεῖν.* Pro eodem in epitoma Livii 48 [p. 52. Iahn.]: *sine pulpamine mandere.* Sic *pulpamentum* Sticho 5, 4 [vers. 31. 711. Ritschel.]: *Nimis vellem aliquid pulpamenti.* Hoc dicit, cui erant appositae nuces, fabulae, ficuli, oliva in tryblio, lupilli, comminuta crustula. Haec enim erant in victu, quem Cicero pro Sex. Roscio [27, 75] vocat *aridum,* et Plautus Rud. 3, 4 [vs. 59]: *Nullum habemus ignem* [*ficis* inserunt recentt.], *victitamus aridis.* Idem Mil. 3, 1 [vs. 54. 650. Ritschel.]: *Neque praeripio pulpamentum.* Pseudolo 4, 1 [vs. 37. 947. Ritschel.] *lepido victu, vino, unguentis et inter pocula pulpamentis.* Frustra scribunt pulpamentum esse cibum ex pulpa leporis. Qui dixit [Terent. Eun. 3, 1, 46, ubi Bentl. *pulmentum*]: *Tute lepus es, et pulpamentum quaeris,* idem dixit, quod dixisset, si ei placuisset dicere: *et matteam quaeris: et cupedias quaeris: et ganeam quaeris.* Omnis enim lepus pulpamentum, non tantum pulpae istae. Quaeris, ait, quod es, quod habes. Glossae:

Ὄψον, *pulpamentum.* Cicero 5 [32, 90] Tuscul. ex literis Anacharsis ponit: *Mihi cubile terra, pulpamentum fames.* Pro eo verbis Socratis [34, 97] ponit *obsono famem.* Pro eodem Horatius lib. 2. Sat. 2 [20]: *pulmentaria quaero Sudando.* et lib. 1. epist. 18 [48]: *pulmenta laboribus emo.* Phaedrus fab. 48 [3, 7, 23]: *frusta iactat familia, Et quod fastidit quisque pulmentarium.* Seneca epist. 87 [3]: *Caricae, si panem habeo, pro pulmentario sunt; si non, pro pane.* Loco obsonii sunt. Sic et Cato in tertio Originum apud Charisium [1]: *Laserpitium pro pulmentario suo habet.* Ex quo idem: *multo pulmento usi.* hoc est, multo cibo apparato et cocto. Ulpianus de instruct. et instrum. [XXXIII, 7, 12, 5]
789 *lanificas, quae familiam rusticam vestiant, et quae pulmentaria rusticis coquant.* Paullus ibidem [XXXIII, 7, 18, 3]: *in cacabis pulmentarium coquitur.* Plinius lib. 19, 1 [potius: 19, 4, 19, 57]: *Nec caules, ut nunc maxime, probabant, damnantes pulmentaria, quae egerent alio pulmentario. id erat oleo parcere.* et cap. 6 [34, 112]: *Ulpicum praecipue celebratum inter pulmentaria ruris.* Et potius est, ut *pulmentum* a pulpamento extrita syllaba quam a pulte, ut Varro et Plinius voluerunt, quique eos sequitur Guidetus, ducamus. Varro lib. 4 [potius: V, 108. p. 43. Müller.]: *Quod edebant cum pulte, ab eo pulmentum, ut Plautus; hinc pulmentarium dictum.* Plin. 18, 9 [potius: 18, 8, 19, 83]: *Pulte autem, non pane, vixisse longo tempore Romanos manifestum, quoniam inde et pulmentaria hodieque dicuntur.* Ubi quas annotant *pulmentarias foeminas*, vel *mictyridas*, eae non sunt nauci. Verba Lucilii sic restituerunt viri praestantes:

Pulmentaria, ut intybus, aut aliqua id genus herba,
Et ius maenarum. bene habet. sed mictilis haec est
Merx.

[*Gerlach.* Lucil. ex Sat. libr. XX. p. 46, ubi ultima verba sic leguntur: *sed mictyris hoc est Merx.*] Potuerunt in origine vocabuli falli Varro et Plinius, non potuerunt in significatione. Itaque volunt ambo idem, nempe antequam panis usus esset promiscuus, pultem Romanis fuisse pro pane. id ex eo apparere, quod *pulmentum* dixerint pro obsonio, quia hoc, quemadmodum postea cum pane, sic antea cum pulte vescebantur. Satis igitur significant *pulmentum* esse non pultem, neque instar pultis paratum cibum, sed *προσφάγιον*, sive obsonium. Adde, si placet, Casaubonum in Athenaeum 7, 2 [potius: 7, 4. p. 276. E. Tom. IV. p. 15. Bip.] et Salmasium ad Pallium Tertulliani [p. 460].

[69, 141] *Cum adipis suilli vetustate*] Dalecampius corrigit, *cum adipe suillo vetusto.* Atqui hoc ipsum effert exquisitius Plinius, et similiter loquitur lib. 21, 19 [74, 127]: *Semen illinitur igni sacro, flos et folia ulcerum vetustati.* lib. 28, 6 [18, 67]: *Obstetricum nobilitas non alio succo efficacius curari pronuntiavit corporum pruritus.* hoc est, obstetrices nobiles.

[73, 151] *Farina eius, ut ait Varro, maculas*] Voss. *Farinam eius varos sede maculas cutis.* Scribe: *Farina eius varos, sed et maculas cutis toto corpore emendat.* lib. 23, 1 [16, 23]: *vitia cutis in facie varosque et lentigines et sugillata emendat.* et cap. 4 [27, 84]: *cutem erugat, nitorem commendat, varos cum molle tollit.* Vidit et Pintianus. Alluditque Andegav. exhibendo: *Farina eius varro sedet maculas.*

AD LIBR. XXIII.

PROOEM. [Init.] *Partesque medicas pendentibus quoque dedit*] Voss. *partesque medicasset peridentibus dedit.* Scribe: *partesque medicas et pendentibus dedit.* Ut plane comes eius Vossianus alter.

[Ib.] *Primum enim homini cibum fuisse inde et sic inductos*] Vossianus, *inducto.* Recte: praecessit enim *homini*, qui *et sic* (ἐμφατικώτερον, etiam hac re, etiam hac occasione) inductus est, ut coelum spectaret, dum nempe ex alto cibum petit. Ovidius [metam. I, 85] *coelumque tueri Iussit.*

CAP. I. [12, 16] *Sanant epinyctidas et dysenteriam*] Voss. *epinyctidas et theria et dysenteriam.* Lege, *ceria*, κηρία. lib. 20, 2 [6, 11]: *Radix sanat ulcera concreta in modum favi, quae ceria vocant.* lib. 23, 7 [63, 169]: *Iidem cum melle ulceribus, quae ceria vocant, illinuntur.* Et rursus: *Quae mollissima sunt ex his, cum aceto ulcera manantia, epinyctidas, furfures sanant. Cum melle foliis ceria sanantur et canis morsus.* Sic enim Mss. Psellus περὶ καινῶν ὀνομάτων ἐν νοσήμασιν· Κηρίον ὄγκος ἐπὶ τοῦ δέρματος ἔχων κατατρήσεις. Occupavit et hoc Pintianus. Voss. Andeg. *epinyctidas et ceteriam dyssinteriam.*

[19, 32] *Unum de dando volumen Ascl. condidit, ab eo cognominatum*] Voss. *Unum de dando eo volumen.* Deinde *cognominatis.* An legendum *cognominatus?* ut est in Andeg. et Menap. et Gud., qui etiam, *dando et volumen.* lib. 26, 3 [8, 14]: *ipse cognominari se frigida danda praeferens.* Ubi tamen optimus: *cognominaveri se.* Numquid, *ipse cognomen ab aegris frigida danda praeferens?* Sed ibi de aqua, hic de vino agitur. Idem codex: *qui postea vero.* Fortasse: 790
Unum de dando eo volumen Asclepiades condidit. Ab eo cognominati qui postea fuere, de volumine illo disseruere innumera.

[20, 34] *Haec tamen facere constantissime videntur sententiae victoriam*] Vox ultima non est in Vossiano, uti nec in Chifletiano. Sed Vossianus etiam: *Hae tamen*, deinde, *discriminis exigit.* Scribe: *Hae tamen facere constantissime videntur sententiae, quarum* (de Surrentino, Albano, Falerno) *mentionem fecimus. Si quis hoc quoque discriminis exigit, Falernum nec in novitate nec in nimia vetustate corpori salubre est*, etc. *Constantissime facere* est constantiores, neque ita variae, esse. Nisi malis, *facile constantissime.* Alii scripti: *Haec tamen facere constantissime videntur victoriae.*

[21, 36] *Vehementiae minus Falerno*] Chifl. et Vossiani duo, *Falerno habent.* Scribe: *Virium plus Surrentina, austeritatis Albana, vehementiae minus Falerna habent.*

[23, 41] *Curas vigoremque animi impedit*] Verbum *impedit* neque in Acad. neque in Voss. conspicuum. Nam in Gud. et Voss. duobus rursus hic lacuna a verbis, *Reliqua in commune dicentur*, usque ad *Plurimum foetu medetur. prodest erudines. item lepris.* Sic enim And. At Menap. et Gud. *Plurimum fotu medetur. Prodest contra erudines. item lepr.* Nempe reliquerat Plinius: *Vinum ieiunos bibere inutilissimum est curas vigoremque animi ad procinctum intendentibus. Ad procinctum*, id est, ad serias res agendas.

[23, 42] *Itemque iugi superbibere ebrietati quam quidem*] Ut Chiflet. et Acad. atque Voss. *ebrietatem quidem*, sine τῷ *quam.* Nec secus Pintiani exemplar: unde ille, *interque iungere ac superbibere. Ebrietatem quidem.* Scribe: *Aquae*

potum interponere utilissimum: itemque iugem superbibere. Ebrietatem quidem frigidae potus extemplo discutit. Interponere, ut Celso lib. 3, 6. *Poterit semel aut bis interponi Graecum*: et eidem lib. 4, 5. *Interponenda abstinentia est.* Martialis 1, 107. *Interponis aquam subinde, Rufe.* Suetonius Vespas. 20. *inediamque unius diei per singulos menses interponeret. Iugem superbibere*, intellige, aquam, quoties bibas, superfusam vino bibere. Ut apud Iustinum 12 [14, 9]: *in aqua frigida, quam praegustatae iam potioni supermiserunt.*

[24, 45] *Saluberrimum, cui nihil in musto additum est*] Voss. *in musta.* cap. 7 [64, 127]: *Dentium quoque dolori hic succus adpositus in lana prodest aut in cavis eorum additus.* Voss. *caveorum.* Scribe, *in cava eorum.* quod iam ex aliis libris notarunt. cap. 8 [74, 142]: *additis in singulis sextariis aquae.* Ex veteri proferunt, *in singulas singulis.* Scribe: *additis in singulas sextariis aquae.* lib. 27, 12 [potius: 27, 11, 76, 101]: *Ex hac in tres modios salivati additur, quantum in unam sagittam addi solet.* eiusdem libri cap. 12 [95, 121]: *Additur in antidota.* Sic utrobique Vossianus.

[Ib.] *Quis non etiam validus expaverit?*] Voss. *non sit validus.* Lege: *quis non et validus expaverit?*

Cap. III. [36, 73] *Item dentibus aut attritis aut convulsis*] Chiflet. *item dentibus carnem audendo attritis.* Voss. Andegav. *dentibus andodam attritis a. c.* Princeps: *item dent. carnem audenda adtritis.* Scribe: *item dentibus carne mandenda attritis.*

Cap. IV. [38, 77] *Et os quoque colluitur illo ad infirmitatem dentium*] Voss. *et de eo os quoque colluitur ad firmitatem dentium.* Eodem digitum intendit Andegav. *et deos quoque colluitur illa ad firmitatem dentium.*

[49, 94] *Proximum rosaceo effectum habens*] Vocabulum postremum ab Acad. Gud. tribusque Vossianis νοθείας arguitur. Forte: *Therminum e lupinis emollit proxime rosacei effectum.* Quod genus loquendi et Livio [1, 21. 2, 48] restituimus.

[51, 97] *Tussim exasperant, corpus augent*] Voss. *corpus aiunt.* hoc est, *alunt.* cap. 1. *Alvum sistit, corpus alit.* Mox, *sed corpora magis alit.* lib. 28, 9 [34, 131]: *in totum salsa minuunt corpus, alunt mollia.* Similiter Pintianus.

Cap. VI. [56, 105] *Oris suavitatem decocto eorum colluto*] Acad. Men. Gud. *decocta eorum colluta.* Voss. *decocto earum collum.* Vera scriptura est: *Faciunt oris suavitatem decocto eorum colluti aut succo expresso*: ut in Vossiano et Andegav. Sic cap. 7 [66, 132]: *Pruni folia decocta tonsillis, gingivis, uvae prosunt in vino decocta et subinde ore colluto.* Voss. *decoctae et subinde.* Lege: *in vino,*
791 *decocto eo subinde ore colluto.* lib. 24, 14 [74, 122]: *Radix ad tertias decocta alvum sistit et sanguinem, item dentes collutos.* habet et Pintianus.

Cap. VII. [63, 122] *Recolligentibus se a longa*] Quatuor, *recolligentes.* Acad. *recolligens.* Lege: *recolligenti se.* lib. 24, 6 [19, 28]: *qui longa aegritudine non recolligant vires.*

[Ibid.] *Utile et decocto earum fovere foeminas*] Annon *femina?*

Cap. VIII. [76, 146] *Item tussi et sanguinis reiectioni prodest*] Mss. *item tussis sanguinis relictio*, sine τῷ *prodest.* Recte, *item tussis, sanguinis reiectio.* Intelligitur enim ex superioribus, *sanari dicitur.* Eandem scripturam fovent omnes alii. Sic inferius [77, 148]: *Quae perveteres sunt nuces, gangraenis et carbunculis medentur:*

item sugillatis. Cortex iuglandium lichenum vitio et dysentericis. Sic Vossiani opt. et Andeg., ubi etiam alleverunt, *prodest.* Rursus eodem cap. [80, 152]: *Quin et commanducata atque devorata per triduum terna liberant tussi. Eadem suspiriis trita cum melle.* sic Vossianus. Vulgo: *liberant a tussi. Eadem prosunt suspiriis.* Acad. et alii duo Voss. *liberant a tussi. eadem a suspiriis.*

[77, 147] *Hocque minore momento sed in cibis*] Acad. et Gud. *hoc minore.* Voss. *hoc minor et tomento*; duo alii, *hoc minorem momento.* Forte: *Hoc minore tormento et in cibis nuclei faciunt.*

[78, 150] *Et pinguedini corporis conferunt*] Ex Chiflet. notant *pinguitudine.* Pintiani codex: *corporis et pinguitudini conferunt.* Voss. Andegav. *faciunt et inflationem stomachi et pinguitudinem corpori.* Probatior: *Nuces avellanae capitis dolorem faciunt et inflationem stomachi. corpori et in pinguitudini conferunt.* Lege, *in pinguitudinem*, vel, *in pinguitudine.*

AD LIBR. XXIV.

Cap. I. [1, 3] *Innumera praeterea alia*] Voss. *innumera alia praeterea.* Lege, *praetereo.*

Cap. VI. [22, 35] *Et eadem calida membrorum doloribus spasticisque*] Quatuor scripti: *Terebinthina illinitur eadem calida membrorum doloribus spatia usque in sole evellitur et totis corporibus.* Voss. *terebinthina inlinitur eadem calida memorbum doloribus.* Forte, *pernionum doloribus.* Deinde idem: *spatiatisque in sole avellitur.* Ut Terentius in Adelphis [4, 2, 46] *lectulos in sole.* lib. 20, 9 [40, 103] *eorum rubentes maxime in sole illiti.* Sequitur: *et totis corporibus mangonum maxime cura.* Intellige, illinitur et avellitur similiter.

Cap. VII. [23, 37] *Spissarum utilissima medicina est Bruttia*] Dele verbum, quod quinque membranacei ignorant.

Cap. VIII. [29, 44] *Omnibus serpentium et scorpionum venenis medentur*] Desunt in Voss. ut et in Chiflet. *et scorpionum.* Sed insuper omnes quinque nostri iubent induci *medentur.* Intelligitur enim ex praecedenti membro, *adversantur.* sic cap. sequenti [38, 61]: *Adversantur venenis serpentium.* et cap. 13 [73, 117]: *Adversantur serpentium sceleratissimis.*

[32, 47] *Verrucas papulasque et attrita corporis tollit*] Quatuor membranae: *et attritu odoratus.* Voss. et Chiflet. *ex attritu odoratas.* Lege: *Verrucas papulasque ex attritu ortas tollit.*

[36, 54] *Cedro assimilis. Et eius duo genera*] Voss. et Chifl. et Pintiani: *cedro alias similis. Et huius duo gen.* Plinii fuit, *cedro alia similis.* ut, *Omnia Mercurio similis.* Voss. quoque, *altera minuta.* Acad. et Gud. *cedri desimilis.* Andegav. *cedro ata similis.* Menap. *cedride similis.*

Cap. IX. [40, 65] *Flores apibus gratissimi*] Opt. *floris.* et suavius sonat: *Genista quoque vinculi usum praestat. floris apibus gratissimi.*

Cap. X. [48, 81] *Hypocisthis quam inter hederas diximus*] Memoriam Plinii requirit Dalecampius. Sed forte librariorum culpa est, non Plinii. Ut Salmasius tentaverit, videre licet ad Solin. p. 367. Vossianus, *inter herbas.* Scribas igitur censeo: *quas inter herbas dicemus.* et praestitit lib. 26, 8 [31, 49]. sic lib. 29, 6 [38, 180]: *Stibis quid sit, dicemus in metallis.*

[49, 82] *Tantamque vim accipiunt, ut sanguinem urina detrahant*] Quatuor
792 exarati manu: *tantam vim accipiunt.* Voss. *tantam vim accipi, ut sanguinem urina detrahat.* Belle, modo corrigas, *tantam vim acini.* Supra [47, 77]: *Acini quoque ex eadem alba terni.* et, *Eiusdem acinos quinque tritos.* De urina et sic supra [ib.]: *Aquam, quae inter cutem subierit, urina educit Erasistratus.* Sic enim et Vossianus. Pintianus scribendum arbitrabatur: *tanta vi ut sanguinem.*

Cap. XI. [61, 102] *Medetur morbo regio et ipsa decocti eius potu*] Pintianus e suo, *et ipsa decocta et ius potum.* Voss. *decocta eius poto.* Lege, *decocta eius pota.*

[62, 103] *Sacro facto priusquam legatur pane vinoque*] Voss. *pare vinoque.* Forte, *thure vinoque.*

Cap. XIII. [73, 117] *Ideoque ex eis mora vel hominibus cibos*] Acad. *Ideoque et moracis bestiis vel hominibus.* Voss. duo et Gud. *et ex moratis bestiis vel hominibus.* *Bestiis* et editum inveniebat Hermolaus, qui delevit. Opt. *Ideoque et mora his, hoc est, vel hominibus cibos dedit.* Pulchrius utique, non tantum plenius.

Cap. XIV. [74, 121] *Alia est a cappari quam medici*] Quatuor scripti: *Alia est capparin quam.* Hermolaus addidit praepositionem. Voss. *tota alia quam cappari quod medici cynosbaton appellant.* Sic lib. 20, 15 [59, 165]: *De cappari satis diximus inter transmarinos frutices. Non utendum transmarino. innocentius Italicum est.* lib. 25, 8 [54, 96]: *Ferunt bacculas parvas, ut cappari.* Sic Voss. et Chiflet.

[75, 123] *Quoniam in Ida non alias nascitur*] Salmasius in Epist. de Cruce p. 461. Plinio Dioscoridem opponit, qui πολλὴν ἐν Ἴδῃ γίγνεσθαι tradat, quum Plinius, ibi tantum nasci. Sed non tradidit hoc Plinius. nam Chifl. *aliis.* Lege: *quoniam in Ida non alius nascitur*, ut Vossianus.

[76, 124] *Is floret ramos spargens*] Duo prima vocabula nescit Vossianus contentus habere: *rhamnos appellatur a Graecis, candidior, fruticosior et ramos spargens.* Quatuor alii tamen aliquid infuscatum ostendunt exhibendo: *candidior frutex is floret.* Pintiani codex: *candidior et fruticosior et ramos spargens erectis.*

[Ib.] *Alter ille candidior adstringit*] Sic Pint., cum legeretur: *Alterque ille.* Menap. *aliter ille candidior.* Voss. *Ille autem candidior.* Vide ad Livium lib. 35, 40.

[78, 128] *Cum vino tusa sistit fluxiones*] Voss. *dulcem cumminosam sistit.* Scribebam: *cum quadam acrimonia dulcem, gummosam.* lib. 13, 11 [20, 67]: *Fit et ex sarcocolla (ita vocatur arbor) gummis utilissima pictoribus et medicis, similis pollini thuris, et ideo candida quam rufa melior.* Sic enim scribendum diximus. Confirmat quod de eadem scribit Dioscorides 3, 99. δολοῦται δὲ κόμμεος αὐτῇ μιγνυμένου. Vocabulum habes lib. 12, 9 [19, 36]: *Indicum humidius et gummosum.* Ubi etiam Chifl. et Andegav. *cumminosum.* Acad. Gud. Menap. *gumminosum.* lib. 22, 9 [11, 24] *foliis echinatis, pinguibus tactuque gummosis.* Voss. *cuminosis.* lib. 26, 8 [38, 60] *virus redolens gummosum*, a Gelenio, cum esset *fuminosum.* Chifl. *gumminosum.* Voss. *summinosum.* Andeg. et Acad. *cumino sub.* Quae perpetua varietas optimorum et mediocrium codicum facit, ut ipse Plinius hoc vocabulo sic formato usus videatur, *gumminosus.* nam et *gum-*

men, *gumminis* dixere. Palladius Novembri, tit. 7 [15]: *Mense Martio extremo prunus inseritur*, *vel mense Ianuario antequam incipiat gummine lacrimare.* Ita enim Mss., ubi vulgo *gummen.* [Neque hoc omnino improbamus, sed quid in membranis non unis invenerimus, significavimus. Unde possis etiam: *antequam incipiat gummina lacrimare.* Ex *Inserend.* p. 845.] Idem dixit *gumma* Octobri, tit. 12 [6]: *In cerasis hoc servandum est*, *et in omnibus gummatis*, *ut tunc inserantur*, *quando his vel non est vel desinit gumma effluere.* *Gumminosam* et Pintianus. Hoc etiam tacere non debui, semper in Vossiano, immo et in aliis, *fluctiones*, non *fluxiones*, quotiescunque id vocabulum occurrit, conspici.

Cap. XV. [81, 132] *Folio tenui lauri similitudine*] Voss. *Chamaedaphne unico ramulo est*, *cubitale ferme*, *folia tenuiora lauro folia. Semen rubens adnexum foliis.* Corrige leviter: *cubitali ferme: folia tenuiora lauri folio: semen adnexum foliis.* Acad. Gud. Menap. *tenui folio ut lauri semen.* Andeg. *folia tenui ut laurum folia.*

[89, 139] *Tenuem scammoniam: et pedales*, *foliosos*] Voss. *tenuem scammonia ramos habet bipedales foliosos non dissimiles scammoniae nisi quod.* Lege: *nonnulli tenuem scammoniam. Ramos habet bipedales*, *foliosos*, *non dissimiles scammoniae*, *nisi quod nigriora minoraque sunt folia.* Dioscor. lib. 4, 7. χλήματα δ᾽ ἔχει 793
μακρά, ut legit Io. Cornarius pro μικρά. Alii quoque quatuor nostri ut et Pintiani: *Ramos habet pedales.* Nempe manus secunda τὸ *BI* virgulis confixerat in optimo codice. lib. 25, 2 [6, 19] *bipedali fuit altitudine.*

[89, 140] *Ex aceto dentium dolores sedant. Venerem stimulant*] Voss. *Ex aceto edentium Venerem stimulant.* ut et Pintianus.

Cap. XVI. [92, 143] *Tantumque inesse ei virus*, *ut olfactum*] Voss. excludit τὸ *inesse*: et absque illo satis constat oratio.

Cap. XVII. [102, 165] *Syssitieterida a convictu in Perside nominari*] Acad. et Gudianus, *hesuttaterida.* Chiflet. *hestitaterida.* Voss. *haestitaterida.* Andegav. *hesytitaterÿda.* Men. *hesintarida.* Suspicor *hestiatorida.* Ἑστιατορὶς ab ἑστιάτωρ. Ut fere et Pintianus.

Cap. XIX. [120, 184] *Quod quomodo sereretur*, *suo loco docuimus*] Pronomen *quod* est a manu male sedula: certe quinque nostri consensu id condemnant. Vossiani enim ambo: *docuimus suo loco.*

AD LIBR. XXV.

Cap. I. [1, 3] *Sed culmina quoque montium*] Particula *Sed* in nullo est nostrorum. Et eleganter in talibus eam omitti saepius ad Livium et Senecam monendum nobis fuit. Sed et duo posteriores, *mira sed in his.* Vossiani, *mira si in his.* Lege: *Non aeque haec cura eorum mira est in his.*

Cap. II. [3, 7] *Libertum suum Lenaeum Grammaticae artis doctissimum*] Vox ultima est ab non doctissimo. Chiflet. et Vossianus relegant. Et eodem modo Plinius lib. 7, 39 [40, 128]: *Pretium hominis in servitio geniti maximum ad hanc diem (quod equidem compererim) fuit Grammaticae artis Daphnidis*, *Cn. Pisaurensi vendente.* Ubi Mss. *Daphninatio Pisaurense.* Forte: *Daphnidis Egnatio Pisaurense vendente.* [Lib. 9, 8 [8, 28]: *Arionem quoque*, *citharoedicae artis*, *interficere nautis in mari parantibus.* Ex *Inserend.* p. 845.] Lib. 30, 2 [6, 18]: *quum*

adolescentibus nobis visus Apion, Grammaticae artis, prodiderit. Sic enim vult accipi: *Lenaeus Grammaticae artis.* hoc est, Grammaticus.

[6, 17] *Insanabilis ad hosce annos fuit rabidi canis morsus*] Vossianus quoque, perinde ut Chiflet.; *Insanabile.* Iam semel iterumque hoc genus loquendi observavimus in membranis. Neque aliter lib. 23, 1 [7, 12]: *Saluberrimum putant uvas in aqua coelesti servatas.* Sic certe optimus codex, non *saluberrimas.* lib. 24, 1 [potius: 24, 15, 82, 133]: *Quoquo modo collecta iumentorum pecorumque oculis salutare.* Sic idem; non *collectam salutarem esse.*

[6, 18] *Contra omnium morsus esse remedium*] Voss. *remedia.* Forte: *contra omnium morsus esse remedio, alium, quam quos in priori volumine eiusdem nominis diximus.* Sic enim etiam Vossianus.

Cap. IV. [8, 26] *Laudatissima herbarum est Homero*] Voss. *clarissima herbarum est Homero teste.* Quare τὸ *teste* tollere Gelenius non debuit. Sed habuit codices, quales sequiores nostri, in quibus eadem vox desideratur.

[11, 31] *Ubi et quo fieret modo*] Voss. *et quoniam.* Lege: *Ubi et quonam fieret modo.*

Cap. V. [19, 43] *Alii quadrato caule capitibus marrubii folio quercus*] Voss. *capitolis marrubii foliis quercus.* Lege, *capitulis.* lib. 27, 9 [47, 71]: *In cacumine capitula sunt echinata spinis.* eiusdem l. cap. 11 [70, 94]: *Capitula sunt in summo caule tenuia.*

[21, 48] *Alii folia nigri platani similia*] Voss. *nigra platano.* Scribe: *Alii folia nigrae platano similia.*

Cap. VI. [29, 65] *Cannabis per ambitum incisis*] Acad. *Cannabis et pertevitabiles incisis.* Gud. *Cannabis pertomitabiles*: ut et Andegav. Menap. *Cannabis pertenutabilis.* Vossianus: *cannabis pertemitalis incisis.* Forte, *per extremitates incisis.*

Cap. VII. [38, 77] *Medici sui nomine et fratris Musae*] Ab Hermolao est. Nostri quatuor: *medici sui fratris nomine et Musae.* Optimus: *nomine fratris fuit Musae.* Lege: *quam appellavit Euphorbiam medici sui nomine. Frater is fuit Musae, a quo D. Augustum conservatum indicavimus.* Hoc quoque Pintianus.

Cap. VIII. [54, 98] *Semine pleuriticos et nervos confirmare*] Quinque nostri:
794 *pleuriticis et nervis.* Distingue: *Quae polyrrhizos cognominatur, convulsis, contusis, ex alto praecipitatis, radice pota ex aqua, utilissima esse traditur; semine pleuriticis et nervis; confirmare, excalfacere, eadem satyrion esse.* Sic enim et Voss., ut intelligas *traditur.*

[55, 99] *Polemonia vel Philetaeria*] Opt. *fileteris.* Quatuor alii, *philetaris.* Scribo, *philetaeris.* *Φιλεταιρίς*, ab eo qui regni Attalici fundamenta iecit.

Cap. IX. [64, 112] *Ex Creta radicis dulcis et magis*] Chiflet. et Voss. *ex Cretico radicis et magis.* Sed et Voss. *ad serpentes bibitur,* sine τῷ *est.* Scribe: *Ex aliis usus seminis, ex Cretico radicis est. Magis ad serpentes bibitur e vino drachma una.* Acad. et Gud. *Ex creta ducis et magis.* And. et Men. *Ex creta dulcis et magis.*

[70, 117] *Caulis est ei tenuis*] Voss. *Caulis et tenuis.* Alii omnes: *Caulis est tenuis.* Fuit ab auctore: *Caulis ei tenuis.*

AD LIBR. XXVI.

Cap. I. [5, 7] *Mox invalescente per totum corpus*] Vossiani ambo: *mox inarescente per totum corpus.* Et, ni fallor, probe: pertinet enim ad τὸ *cute.* lib. 31, 7 [39, 73]: *Horum extremitates tantum inarescunt.* Sic quoque Pintianus.

Cap. II. [6, 10] *Dioclis Carystii*] Acad. *diodi.* Vossiani tres et Gud. *Diocli.* Nimirum, ut *Pericli*, *Candauli*, *Achilli*, *Ulyssi*, *Oronti*, *Aristoteli*, *Euripidi*, *Socrati* et similia patrio casu.

Cap. III. [8, 16] *Multa quorum cura nimis anxia et rudis*] Truncatus locus. Acad. Gud. Menap. *multi quorum cura nimis anxia et rudia.* Vossianus: *Asclepiaden adiuvere multa in antiquorum cura nimis anxia et rudia.* Confirmat Pintiani codex: sed ille praeterea, *Asclepiades invenit*, exemplo, ut opinor, non bono.

Cap. IV. [9, 19] *Siccentur hodie Aethiopide*] Omnes quinque, *Meroide*, ut opinor etiam in Chifl. esse, etsi exhibuerint *merodie.* lib. 27, 7 [29, 53] dixit eiusdem herbae nomen esse utrumque.

[Ib.] *Cur nunquam Persarum regi tales dedit?*] Pintiano verior scripta lectio: *cui unquam Persarum regi talis dedita.* Neque aliter fere Chiflet. et Voss., sed scribendum detracta litera: *cui unquam Persarum regi tales dedit?* nam *talis* antiqua scriptura pro *tales*, id est, pulchros bonosque ac fortunatos liberos. Si quis ea compositione frui et gaudere debuit, is erat rex Persarum, tum ob immensas opes, tum ob curam gentis in forma regum, tum ob copiam magorum. At nemo eorum fuit, qui non liberûm alios deformes, alios sceleratos, alios infelices habuerit. Nulla igitur tam efficacem iis compositionem dare potuit Magia. Voss. Andegav. *cui umquam P. r. talis est dedita.* Menap. Acad. et Gud. *cui nunquam P. r. talis est dedita.*

Cap. VIII. [28, 43] *Avaritia expetitur: huic luxuria conditur*] Sic quidem libri. Scripsisse tamen Plinium censeo: *Huius gratia praecipue avaritia expetit.* semper ieiuna et insatiabilis esurit et sitit pecuniam. item, *huic luxuria condit.* mirificis et sumptuosis condimentis cibos apparat.

[Ib.] *Et nemo utilitatem eius aestimat*] Immo *vilitatem.* ut est in Voss. Eadem vocabula in Quintiliani declamationibus confusa saepius ostendimus.

[33, 50] *Extra aquam peculiariter refrigerat*] Verba male transposita. Scribe: *similis betae foliis*, *minor tantum hirsutiorque*, *paullum semper eminens* (hucusque Chifl. et Voss. consentiunt: quod sequitur, ex Voss. primi prodimus) *extra aquam. Usus in foliis: refrigerant, spissant; peculiariter cruribus vitiosis utilia.* Si tamen *supereminens* malis, non intercedo.

[36, 57] *Invenitur in saxosis locis*] Voss. recidit τὸ *locis.* Sic *in petrosis* 27, 5 [16, 33], *in aquosis* eodem lib. cap. 9 [47, 71 et saepe alibi].

[37, 58] *Exprimitur succus aqua madefacta, ipsa concisa*] Voss. *aqua madefactae*, *et ipsa minuta concisa.* Ut et in parte Chiflet. Legendum praeterea *minute*, vel *minutim*, vel *minutatim.* Hoc etiam credo voluisse Pintianum, etsi male sit expressum in exemplari, quo utor. Quatuor alii saltem: *aqua madefacta et ipsa.*

795 [38, 61] *Linguam excalfacit bulbi more nec ante nec postea utile*] Faciunt: *nec ante cibos nec postea utile.* Voss. *excalfacit usus bimone et cante.* ut fere et Chiflet. Scribendum: *Tithymalus linguam excalfacit. Usus bimo, nec ante nec postea utili.* Sic lib. 27, 9 [55, 79]: *Usus radicis in trimatu, neque ante nec postea.* Eodem Pintianus aurigatur.

[47, 74] *In vini non veteris cyathis IV*] Notant in Chiflet. deesse *non veteris.* Sane, ubi vulgo ponuntur, desunt et in Vossiano: at non desunt paullo post: sed est ibi: *in vini cyathis quatuor non veteris.*

[54, 86] *Leniter suave, aculeatum*] Hermolaus docet codices esse, in quibus legatur *suave leviter aculeatum*; Dioscoridem *suave* dicere, hoc est, *εὔστομον*; *aculeatum* non dicere. In margine ex Dio. notant *acutum.* Et sic legi suadet Vossianus, in quo *altius, suave leniter aculum.* id est, *suave, leniter acutum.* *Δριμὺ* Dioscoridi.

Cap. XI. [66, 106] *Perniunculos curat omniaque alia frigoris vitia. Perniunculos curat et cotyledon*] Verbum *curat* posteriore loco excludit Vossianus. Tres alii, iam illi quidem vitiati, sic tamen, ut ostendant inter *perniunculos* et copulativam hic nihil interiectum fuisse. Habent enim: *Cyclaminos decocta in aqua perniunculos et cotyledon cum axungia folio curat. omniaque alia frigoris vitia ex batrachio.* Men. et ipse mutilus: *Cyclaminos et cotyledon cum axungia folia curat omniaque alia frigoris vitia ex batrachio.*

Cap. XIII. [83, 132] *Tradentes quod etiam sanguinis*] Ignorat Voss. τὰ *quod etiam.* deinde idem *sistit.* Scribe igitur: *vim eius admirabilem tradentes, sanguinis profluvia vel tacto tantum ea* (hoc enim ordine Ms.) *homine sisti.*

[85, 137] *Item symphyti radicis decoctum, daucum crudum*] Acad. *dauci crudum.* Gud. et Menap. *daucis crudum.* Andegav. *daucus crudum.* Voss. *item symphytus vel radicis decoctum, daucos cruda.* Sic et lib. 25, 9 [64, 110]: *Dauci genera quatuor fecit Petronius Diodotus, quae persequi nihil attinet, cum sint differentiae duae; probatissimae in Creta*, etc. Etsi hic Voss. *probatissimi.* Scholiastes Nicandri ad *Θηριακ.* vers. 94. *καρπὸν νεοθηλέα δαύκου. Τὸ δαύκου καὶ δαύχου γράφεται. Ἀντίγονος δὲ λέγει δαῦχον ὁμοίως δάφνῃ πικρὰν εἶναι. Εἰσὶ δὲ δύο γένη τῆς δαύκου, ἡ μὲν Κρητική, ἡ δὲ Ἀσιατική.*

Cap. XIV. [87, 146] *Scythica vulnera curat*] Acad. *Scite vulnera scititis curant.* Gud. et Vossiani duo, *Scythe vulnera scitice curant.* Optimus: *Stitae vulnera Scythica curant.* Lege: *Scythae vulnera Scythica curant.* lib. 27, 1 [1, 2] *Scythicam herbam a Maeotis paludibus.* sic voluit et Hermolaus.

[88, 148] *Odore quae ferro factis vulneribus commanducata*] Voss. et Andeg. τὰ *quae* et *vulneribus* esse Plinii negant. Scribe, *acri et dulci odore: ferro factis commanducata imponitur.* Nam postquam semel dixit *vulnera* vel *ulceribus*, eam vocem postea voluit intelligi ad *iis quae calceamento facta sint*, ad *inveteratis*, ad *ferro factis.* Pronomen Gud. quoque, Menap. et Acad. expungunt.

Cap. XV. [90, 151] *In universum Paeoniae herbae semen*] Voss. nescit τὸ *herbae.* Et quid eo opus? lib. 25, 4 [10, 29]: *Vetustissima inventu Paeonia est, nomenque auctoris retinet.*

[90, 152] *Nidore purgat vulvas*] Voss. hic, *corrigit*: non superiore versu, ad quem annotant ex Chiflet. Sic lib. 20, 5 [15, 30]: *suffocationes mulierum dolo-*

resque lenit in tantum, ut vulvas corrigat. lib. 24, 5 [13, 22]: *Bibitur et in difficili partu fabae magnitudine in vini cyatho vulvasque conversas corrigit.* lib. 31, 6 [33, 66]: *Mammas sororiantes, praecordia maciemque corporis piscinae maris corrigunt.* Suetonius Augusto [99]: *capillum sibi comi ac malas labentes corrigi.* Sic et codex Pintiani.

AD LIBR. XXVII.

Cap. II. [2, 4] *Quo interemptas dormientes a Calpurnio*] Quinque nostri una
cum Chifletiano expunctum eunt τὸ *dormientes.* Neque id sensus requirit. An-
ceps autem, quod sequitur: *Hinc illa atrox peroratio, eius in digito mortuas.*
Neque sic scripti. Andeg. *in digito mortuorum.* Acad. Gud. Men. *in digito mor-* 796
tuum. E Chiflet. tantum notant *in digitum.* Pintianus ex apographo suo, *in digitum. Ortum fabulae.* Salmasius ad Solin. p. 886. parte huius correctionis lucrifacta, *en digitum. ortum fabulae narravere spumis.* Qui etiam commemorat et spernit Andreae Strani *in digito mortem.* Vossianus: *in digitum mortum.* Manus secunda alterum *U* superposuerat. Cogitabam: *Hinc illa atrox peroratio eius in digitum maritum. Fabulae narravere e spumis Cerberi canis, extrahente ab inferis Hercule; ideoque apud Heracleam Ponticam, ubi monstratur is ad inferos aditus, gigni. Digitum maritum* dixere Plinius et Caecilius maritalis officii iocique specie parricidam. De hac voce lectissima congessit Heinsius ad Claudianum et Ovidium. Nam illud *ortum* (quamvis id quoque desiderarint, qui *natum tradidere* aut *narravere natum* subiecerunt) plane supervacuum est, quum τὸ *gigni* et τοῖς *e spumis Cerberi* et τοῖς *apud Heracleam Ponticam* respondeat: quae non est auferenda Plinio suavitas. Quod si cui primo aspectu videatur prius illud poscere *genitum esse,* meminerit Livii lib. 1 [cap. 3]: *Silvius deinde regnat, casu quodam in silvis natus. is Aeneam Silvium creat.* Iuvat praepositio *e,* quam sanciunt Chiflet. Vossianusque et primae editiones, amatam illi verbo.

[2, 6] *Quod si quis illa forte ab homine*] Voss. et Pintiani: *Quae si quis ulla.* Lege: *Quae si quis ullo forte ab homine excogitari potuisse credit, ingrate deorum munera intelligit.* Vossiani alteri duo, Acad. et Gud. *tactu resolvente ceditque, si quis illa certe ab homine.* media desunt.

Cap. IV. [11, 28] *Fruticem unum habet, densum, ramosum*] Quomodo habet *fruticem,* etc., si nondum constat, quae sit ambrosia? Voss. *fluctuati onam habet certam densam ramosam tenuem.* Super primam literam τοῦ *onam* est *U.* Recte, ut puto. *Ambrosia vagi nominis est et circa varias herbas fluctuati. unam habet* (nempe herbam hoc vocabulum) *certam densam, ramosam.* Quatuor alii: *circa alias herbas fruticum unam habet densam ramosam tenuem.* Nec vero *fluctuati* mutandum in *fluctuantis.* Vide 4. Observ. 6 [p. 538. — p. 386. Frotsch.].

Cap. V. [17, 34] *Huius foliorum iure in aceto decocto per dies XL poto*] Τὸ *iure* nec in Voss. neque in Chiflet. est. Men. *vis.* And. Acad. et Gud. *ius.* Dein primus *decocta.* Item *per dies XXX.* Chiflet. et omnes denique *potu.* Scribendum videtur: *Huius foliorum in aceto decoctae per dies XXX. potu lienem absumi aiunt.* Sed *quadraginta* ex Dioscoride Hermolaus.

[20, 37] *Ferulaceos, omnino rubentes*] Voss. *omnia rubentes.* ut lib. 24, 8 [36, 54] *alia similis* [ubi tamen Sillig: *alias similis*]. Tertullianus *cultum omnis candidatum.*

[22, 39] *Imponi et bibi iubent folia*] *Τὸ iubent* nostri quinque omnes ignorant. Iure. intelligitur enim *apud auctores repperi.*

Cap. VI. [24, 42] *Convulsis, lieni, interaneis*] Quomodo imponitur *interaneis*? Lege cum Vossiano: *Luxatis quoque imponitur et contusis: lenit interanea: alvum sistit cocta*, etc. *Contusis* et Chiflet. Pintiani quoque codex *lenit*, unde ille facit *leviter.*

Cap. VII. [28, 45] *De usu eius convenit dicere herbae facillimae*] Vossianus iubet deleri *τὸ dicere.* Neque est, cur ei adversemur.

[28, 49] *Alii pueris folia in fico sic ut amaritudinem*] Nonnulli *ut sic* faciunt. Quatuor membranae, *fico siccat amaritudinem.* Praecipuus vere: *Alii pueris in fico sicca, ut amaritudinem fallerent.* Notum illud Lucretii [1, 936. Lachmann.]:

Sed veluti pueris absinthia tetra medentes
Cum dare conantur, prius oras pocula circum
Contingunt mellis dulci flavoque liquore.

Eam vicem hic praestant Caricae. Lib. 15, 18 [19, 70] *siccandis haec in sole aptissima.* lib. eodem cap. 29 [potius: 28, 34, 117]: *Detrahitur haec* (cutis) *ficis virentibus, ut putamen; eadem in siccis maxime placet.* lib. 20, 15 [Est vitium in numeris. Locum diu quaesitum reperire non potui. Sed alium substituo, 24, 5, 10, 16. *In vino potus illitusque, cum fico sicca pingui vitia testium sanat.*]: *Decoquitur alias in mulsa aqua aut fico sicca.* lib. 23, 7 [63, 121]: *Siccae fici stomachum laedunt, gutturi et faucibus magnifice utiles.* Idem Pintianus.

[28, 50] *Aut si manat sanies, cum melle tritum*] Gud. et Voss. duo: *manet sanies.* Opt. *Aures decoctae eius vapor* (sic et Chiflet.) *suffitu sanat: si manent sanie, cum melle tritum.* Sic Tacito 2. annal. 23. *alvei manantes per latera.* Ubi vide quae diximus.

797 Cap. XII. [105, 130] *Sive intus sive extra purulentis exscreationibus*] Voss. *sic et in tussi uetere a purulentis.* His male lectis monstrum illud vulgatae fecerunt iam in scriptis sequioris aetatis. Emenda: *Si dissolutio stomachi, ex frigida aqua sumitur: sic et in tussi vetere ac purulentis exscreationibus.* lib. 21, 19 [77, 132]: *in tussi vetere radices eius tres quatuorve decoquunt.* lib. 22, 23 [49, 105]: *Anhelatoribus et in tussi vetusta cum porro ex aceto datur.* lib. 23, 8 [78, 150]: *Tussi quoque veteri tritae, in aqua mulsa potae.* Sic quoque Pint.

[Ibid.] *Singultus, tormina, asperitates*] Voss. *herbetas.* Numquid, *singultus, tormina, herpetas, capitis gravitates?* id est, ἕρπητας vel ἑρπηδόνας, ulcera manantia vel serpentia. Psellus: Ἕρπης, πάθος ἐξ ξανθῆς χολῆς ἀμιγοῦς ἑτέρου χυμοῦ κατά τι μορίον συνιστάμενον.

Cap. XIII. [110, 137] *Inlinitur lentigini, et cum inaruit, teritur*] Voss. *deteritur.* recte, nisi malis *detergitur.*

AD LIBR. XXVIII.

Cap. I. [init.] *Remedia auferrent transversos*] Voss. *traversus.* Alter *traverso.* Sic lib. 21, 4 [10, 21]: *tralatione quoque, ut vites, optime ocyssimeque provenit.* lib. 29, 3 [10, 35]: *donec candida fiat ac tralucida.* Eodem lib. cap. 4 [27, 87]: *distinguente linea alba et traversum altera.* lib. 31, 7 [39, 80] *glebis paene tralucentibus.* ibidemque *tralucidus et odoratissimus.* lib. 33, 6 [33, 101] *candidae nitentesque, non tamen tralucentes.* Eodem libro cap. 9 [43, 129] *depressa an elata, traversa an obliqua.* lib. 35, 11 [40, 126]: *adversum eum pinxit, non traversum.* lib. 35, 14 [49, 173]: *tralatam tamen magis mirabantur.* lib. 38, 8 [potius: 36, 8, 12, 61] *maculosi atque non tralucidi.* Sic omnibus his locis liber optimus.

[2, 4] *Ut viventibus poculis comitiales morbi*] Sic Gelenius, cum ederetur: *ut bibentibus populis procul sint comitiales morbi.* Pintianus reddidit: *ut procul sint comitiales morbi,* extrito τῷ *bibentibus:* cum in scripto reperisset: *ut bibentibus populis comitiales morbi:* quod etiam in Chiflet. notatum. Quatuor penes nos: *ut bibentibus procul sint comitiales morbi.* Praestantissimus: *ut viventibus populis comitiales morbi.* Coniicio: *Sanguinem quoque gladiatorum bibunt, ut iuvantibus poculis, comitiales morbi.* Fortasse morosum minus alicui videretur: *ut iuvantibus poculis comitiales morbos.* Sed quia omnes scripti fovent τὸ *morbi,* et id dictioni Plinii satis congruit, illud praefero. *Comitiales morbi,* inquit, id est, comitiali malo adfecti, sanguinem quoque bibunt gladiatorum, tanquam *iuvantibus poculis,* adversus eius morbi diritatem.

[2, 9] *Aeque moriere etiam, cum obscoenus*] Pintianus e cod. suo probat *quam obscoenus:* ut et est in Vossiano: tamen ea particula locum hic habere non videtur. Hoc enim dicit, non magis fore ut mortem effugiat, qui proferre vitam sibi videatur obscoenus aut nefandus ob Thyestaeas epulas aut ob hominem impensum, quam si mansisset purus et anima sancta atque istius culpae inscia descendisset ad manes. Recte igitur *quum* vel *cum* inde fecerunt. Facilius ferrem τὸ *quam,* si τὸ *etiam* abesset.

Cap. II. [3, 10] *Quod si verum est, homini acceptum ferri oportere*] Vossiani tres, Gud. Acad. *acceptum fieri oportere.* sic lib. 34, 14 [39, 138]: *Quamobrem culpa eius non naturae fiat accepta.* et eodem [l. cap. 41, 142]: *In Cappadocia tantum quaestio est, aquae aut terrae fiat acceptum.* lib. 8, 17 [22, 61]: *Nam quae de infantibus ferarum lacte nutritis, cum essent expositi, produntur, sicut de conditoribus nostris a lupa, magnitudini fatorum accepta fieri aequius, quam ferarum naturae, arbitror.* Sic enim Chiflet. et Vossiani duo, ubi vulgo etiam *ferri.* Scio tamen lib. 2, 7 [5, 23]: *huic omnia expensa, huic feruntur accepta.* et lib. 12, 18 [41, 82]: *quae hoc acceptum superis ferat.* Plinius alter lib. 2. epist. 4 [2]: *quicquid mihi pater tuus debuit, acceptum tibi ferri iubeo.* Ubi tamen membranae Acad. non spernendae, *acceptum tibi fieri.* Nam et sic lib. 6. epist. 34 [3]: *tu tamen meruisti, ut acceptum tibi fieret.*

[Ibid.] *Quippe victimas caedi sine precatione non videtur referre, nec deos rite* 798
consuli] Haec esse corruptissima exclamat Salmasius ad Solinum p. 585. nec sententiam ullam, bona quae sit, efficere: veteres libros omnes legere, *referri*

adeo rite consuli: restituendum autem, *Quippe victimas caedi sine precatione non videtur referri ad deos, rite consuli.* At hoc mihi multo molestius ad aures accidit. Quod ille omnibus in vett. libris esse ait, exstat etiam in nostris, sed sequioribus. Vossianus nihil demutat, nisi quod habet *aut deos* pro *nec deos*. Utram autem particulam recipias, plana erit sententia. *Sine precatione caedi victimas referre* (i. e. prodesse sacrificia, vel caedi utiliter victimas) *aut deos rite consuli non videtur.* Item, *Sine precatione non videtur referre* (id est, nihil iuvare putatur, nihil prodesse vulgo creditur) *caedi victimas, nec* videtur *deos rite consuli.* Quo significat necessario preces adhibendas. Unde apparet etiam error Iac. Gutherii lib. 4. de iure Pont. cap. 14., qui *victimas caedi sine precatione non videri referre* accipit quasi diceretur, nihil interesse, preces ad sacrificium funderentur, annon, eoque τὸ *referre* delet. Quis est qui confiteatur sese ignorasse *refert* esse interdum, ad rem pertinet, iuvat, utile est? Plautus Curcul. 4, 3 [vs. 23]: *quid refert me fecisse regibus, ut mihi obedirent, si hic me hodie umbraticus deriserit?* Epidico 1, 2 [vs. 13]: *nam quid te igitur retulit Beneficum esse oratione, si ad rem auxilium emortuum est?* In hoc tamen tota difficultas. *Non videtur referre victimas caedi sine precatione* est, non videtur ad rem pertinere, nihil agitur sacrificando sine precibus.

[3, 13] *Confitendum sit de tota contestatione*] Pintianus: *Quod si semel recipiatur, ea ratione et deos*, etc. *confitendum. Sed dempta contestatione prisci quidem nostri perpetuo talia credidere.* Voss. et Chiflet. *coniectione*. Idque censeo admittendum; in caeteris mutandum nihil. Perinde est ac si dixisset, de tota lite, de tota quaestione. Verbum iuris est *coniicere causam*. Duodecim apud Gellium 17, 2 [10]: *Ante meridiem causam coniiciunto* [Hertz: *coniciunt*]. Ubi frustra sollicitant. Afranius [apud Non. p. 267, 31]: *Causam coniicere hodie ad te volo. Ambon' adestis? profuturos arbitror.* Gellius ipse 5, 11 [apud Hertz. 5, 10, 8]: *Litem cum Euathlo contestatur, et quum ad iudices coniiciendae consistendaeque causae gratia venissent.* Quemadmodum autem multae aliae locutiones, quae proprie partem et actum unum e multis forensium solennium significant, pro tota actione saepe ponuntur, ut *postulare*, *iurare calumniam*, *subscribere*, pro accusare: sic et *coniicere causam*, proprie pars et initium agendi, interdum nihil aliud fuit quam *agere*, ut Nonius interpretatur, quod excusabile mihi satis videtur: etsi P. Faber haudquaquam sese id probare scribat. Hinc etiam solum *coniicere* est contendere, certare. Idem Afranius [p. 267, 30]: *Noli mater me praesente cum patre coniicere, non, si me vivum vis, mel meum.* Inde quidam paullo ulterius progressi *coniectionem* pro causa sive controversia dixere, Pliniusque hic eos imitatus. [Neque hic tantum, sed et libro 2, 7 [5, 21]: *Invenit tamen inter has utrasque sententias sibi ipsa mortalitas numen, quo minus etiam plana de Deo coniectio esset.* Sic enim eum scripsisse mihi persuadeo, etsi sit in libris *coniectatio*. Eodem cap. extremo [5, 27]: *in haec divertisse non fuerit alienum vulgata, propter assiduam quaestionem de Deo.* Nempe *Coniectio de Deo* est *Quaestio de Deo*. Ex *Inserend.* p. 845.]

[4, 15] *Missis ob id a Senatu legatis*] Hermolai est, quum Io. Andreas edidisset: *missis ob id a se legatis.* Certe a rege potius quam a senatu missi sunt, teste Dionysio lib. 4 [59. Vol. II. p. 784. Reiske]. Voss. *missis ob id a delegatis.*

Men. *ob id a se elegatis.* Forte: *missis ob id ad se legatis.* Sequitur enim statim *Hetruriae celeberrimus vates.* Eum respicit pronomen.

[4, 18] *Ampliorem locum apud Romanos cultumve*] Nec *τὸ locum*, nec *τὸ ve* locum habent in Vossiano, sed tantum: *promittique illi eundem aut ampliorem apud Romanos cultum. Et durat in pontificum disciplina id sacrum.*

[4, 20] *Et quae ridicula videri cogit animus*] Vossianus: *et quae inridicula.* Non temere est. Plautus Casina 5, 2 [vs. 7]: *Ita nunc pudeo, atque ita nunc paveo, atque ita nunc inridiculo sumus ambo.* Poenulo 5, 4 [vs. 16]: *Neque ab iuventute ibi irridiculo habitae.* Quemadmodum *irridere* est ridere, ita *irridiculus* est ridiculus.

[4, 21] *Cato prodidit luxatis membris carmen auxiliari*] Voss. ut et Chiflet. *auxiliare.* Optime. Ovidius lib. 7. metam. [vs. 138]:

> *Neve parum valeant a se data gramina, carmen*
> *Auxiliare canit.*

[5, 22] *Licet hanc in partem singulorum quoque conscientiam coarguere*] Voss. quoque, ut Chiflet., *Libet hanc partem*, neglecta et praepositione: sed Vossianus 799 insuper *conscientia.* Egregie. *Libet*, inquit, *hanc partem singulorum quoque conscientiâ coarguere.* Et quae sequuntur, sunt, quae singuli se facere sibi erant conscii.

[5, 23] *Cur sternutamentis salutamur?*] Men. Acad. et Gud. *salutamus.* Andeg. *cur sternumtis salutamus.* Ex Chiflet. afferunt: *alia sternutamentis salutamus.* Praecipuus noster manu prima: *alia sternuentis salutamus.* Posterior manus inducto *τῷ alia* superposuit *cur*, tum literam *M* voci sequenti, quasi interiiciendam inter *U* et *E*, ut fieret *sternumentis.* Sed vera lectio est: *cur sternuentes salutamus?* Catullus [45, 18]: *Dextram sternuit approbationem.* Ovidius [Heroid. 18, 151]: *Sternuit et lumen.*

[5, 28] *Atque a digito indice multorum pecuniae religiosum est*] Praepositionem ignorant Mss. An *atque digito indice moveri pecuniam religiosum est?*

Cap. III. [6, 30] *In dolium serpentium coniectus*] Voss. *in nidulum serpentium.* Quidam m. p. *in dolum.*

Cap. IV. [6, 33] *Pythagorae inventis non temere fallere*] Vossianus, *E Pythagorae inventis non temere fallere.* Neque aliter codex Ferdinandi Nonii. Ponit idem considerandum, an sit peccatum in serie ac dispositione verborum; quantum enim assequatur coniectura, scribi debere hoc pacto: *E Pythagorae inventis, non temere fallere impositivorum nominum clauditates oculorumve orbitates ac similes casus, imparem vocalium numerum dextris*, etc. Quid sibi velit, ignoro: nihil autem in Plinio traiiciendum esse satis acceptum habeo. Initium huius capitis pendet a fine praecedentis, quippe cum harum sectionum auctor ipse non fuerit. Intelliges igitur inde, *qui sciat* illud ex inventis Pythagorae non temere fallere. Quod illud? Nempe prout impositivum cuiusque nomen vocalibus constet paribus imparibusve, si cui eveniat, ut claudus fiat aut cocles, si nomini eius impositivo sint impares vocales, dextro pede claudum aut oculo dextro captum fore; si pares, laevis. *Oculive* Chiflet. et Voss., non *oculorumve.*

[6, 34] *Elide solebat ostendi Pelopis costa*] Voss. *Pelopis ostiliani.* Quatuor alii *ostilia* vel *hostilia.* Lege: *Pelopis scapula.* Humerus, *ὠμοπλάτη.*

*

[7, 35] *Spei alicuius audacioris*] Frustra Pintianus venditat *audaciores*. Neque enim emimus vel titivillitio. *Spes audacior* est, quae Iustino *spes improba*. lib. 22 [7, 4]: *qui spe improba regnum totius Africae amplexus*. lib. 29 [2, 2]: *imperium spe improba totius orbis amplexi*.

[7, 39] *Nos si haec et illa credamus rite fieri*] Omnes quinque: *Eos haec credamus rite extranei*. *Tà si, et illa, fieri*, nusquam. Deinde optimus: *quanquam illos religione mutuatur*. Locus est egregius et dignus quem assequamur. Quod sic tentabam: *Eis haec credamus. item extranei interventu, aut si dormiens spectetur infans a nutrice terna adspui. quanquam illos religione tutatur et Fascinus, imperatorum quoque, non solum infantium custos: qui deus inter sacra Romana a Vestalibus colitur; et currus triumphantium, sub his pendens, defendit medicus invidiae: iubetque eosdem respicere similis medicina linguae, ut sit exorata Fortuna gloriae, a tergo carnificem*. Dixerat superius [7, 37]: *Credamus ergo et lichenas leprasque*, etc. Huic respondet, *Eis* (Marcioni, Opilio, Salpae) *haec credamus*, et quod sequitur. *Illos* puta infantes, quos adspuendo terna tutari volunt nutrices, *religione tutatur et Fascinus*, cuius insigne amuletum suspensum e collo gerebant. *Iubetque eosdem recipere* etiam Vossianus Iohannisque Andreae et hanc secutae editiones: sed quem sensum eorum fingunt Turnebus et Dalecampius, nulli, opinor, sano probaverint: et frequenter haec duo verba confudisse librarios observavimus. Fascinus autem sub curru pendens iubere sive *recipere* sive *respicere* quemadmodum potest dici? At *similis* Fascino *medicina linguae*, id est, servus publicus, alter invidiae medicus (qui portatur eodem curru, et identidem canit, *Respice post te*), quum ibidem sit *κώδων* et *μάστιξ*, instrumenta carnificis, quomodo iubeat triumphantes *a tergo respicere carnificem*, facile mihi capere videor. Mirum autem, in quatuor codd. eandem lacunam continenti scriptura dissimulari. Sic enim omnes praeter optimum: *qui deus inter sagora*
800 *eadem strigmenta a balneis et ideo miscent suppuratoriis* etc. Media desunt. Acad. *inter sacra eadem strigmenta*.

[9, 42] *Partus accelerat vicinos*] Voss. *partus celerat hecmos*. An *haerentes*?

[10, 43] *Comitiali morbo lapsorum*] Ex Chiflet. notant *malo cum lapsorum*. Voss. *conlapsorum*.

[12, 48] *Atque ita inguina alligantes licio. Et clavum*] Voss. *inguini adalligantes liceo*. Forte: *licium telae detractum alligantes novenis septenisve nodis, ad singulos nominantes viduam aliquam, atque ita inguini adalligantes. Licio et clavum aliudve, quod quis calcaverit, alligatum ipsos iubent gerere, ne sit dolori vulnus*.

[13, 52] *Ulceribus senum puerorumque*] Voss. *quoque rarumque*. An *puerperarumque*?

[14, 56] *Mero ante somnos colluere ora propter halitus*] Voss. *propter nolitus*. Quod Acad. et Menapius reddiderunt *propter anhelitus*. Non videtur tamen satis rationis, quare discedatur a vulgato, quod in And. est et Gudiano.

Cap. V. [14, 56] *Sicut totius corporis valetudini in variétate victus observata*] Dalecampius, *valetudinem iuvari ratione victus observata*, longe a mente Plinii digressus. Acad. *victus et observata*. Chiflet., tres Vossiani Gudianusque: *inobservata*. Scribe: *sicut totius corporis valetudini varietatem victus inobservatam*. Intelligendum enim ex praecedenti capite (neque enim eam distinctionem

agnoscit liber fidelissimus) *saluberrimam esse certa experimenta sunt.* Lex eadem quae Celsi Cornelii [1. p. 19. Bip.]: *Sanus homo, qui et bene valet et suae spontis est, nullis obligare se legibus debet, ac neque medico neque iatralipta egere.* Vox, qualis Suetonii Augusto 76: *Vescebaturque et ante coenam, quocumque tempore et loco stomachus desiderasset. Ex hac inobservantia nonnunquam vel ante initum vel post dimissum convivium solus coenitabat, quum pleno convivio nihil tangeret.* Sed Suetonius loquitur de permissa sibi ab illo principe licentia tantummodo, quod ad tempus cibi sumendi, et ventrem ei fuisse solarium, ut parasitus apud Plautum et de Persis Ammianus iocantur. Nimis enim laxe interpretantur indifferentem circa rationem victus animum, contrarium morositati certis legibus adstrictae. Plinii mentem recte cepit et Hermolaus Barbarus.

[Ibid.] *Ultimoque probro manus in cibis triumphali seni deducebatur*] Hoc a Gelenio, quum esset, *maius in cibis triumphalibus sedenti dicebatur*, aut *in cisiis triumphalibus*, quod ex Hermolao, ni fallor, admissum est. Pintiani liber, *ultimoque probrum manus in cibis. triumphali sede utebatur.* Sensum procul dubio deprehendit Gelenius. Sed Vossianus praecipit: *ultimoque probro manus cibis triumphali seni deiiciebatur.* Est ibi quidem etiam *probrum* et *deiciebatur*: verum hic Hermolai digitus ad ista. Idem Chifletiana membrana significat. Idem Voss. duo alii, Acad. et Gud., qui *ultimoque probro manus in cibis triumphalis enim deidicebatur. Pudenda re* omnes: male Pintianus *res*, immemor illius, de quo supra 22, 7 [7, 15] *magno solatio*, et moris Plinio frequentissimi. Peius idem, *hanc mensae*, pro *hanc de se*, quod tamen adeo placuit auctori, ut id maluerit, quam *in se*: et merito. Pessime omnem hunc locum falso suspicatur attribui Plinio, et cum forte in margine libri adscriptus esset, a librario per ignorantiam huc insertum, quippe qui ad praesentem materiam nihil faciat. Nescio quo pacto vir praestantissimus iniquior est narratiunculis et fabellis, quibus operis sui severitatem condivit Plinius, tam suavibus et delicatis, ut facile Siculas et Sybariticas mensas prae illis spernas. Hanc autem satis tuetur auctor ipse lib. 35, 18 [58, 200] uno vocabulo, quum ait *rectorem L. Luculli.* Sic enim et Voss. Acad. Gudianus, Menapius. nam Andegav. nos destituit cum fine fere libri 32.

Cap. VI. [17, 64] *Quippe cum Hercules eum prodiderit*] Sic Hermolaus. Sed, ut antea edebatur, Voss. *Herculaneum prodiderit.* An *Herculaneam*, ut *vim* intelligatur? *Prodiderit* est: fecerit, vel effecerit vi quadam magica. Pintianus haec verba adulterina esse suspicatur. Sed ille huius suspicionis nimius.

[18, 67] *Confestim perfuso canis morsu*] Voss. *confestim per se canis morsu.* Vel, inquit, per se sine alio adiumento imposita vel in spongia lanisve *morsui*, 801 si malis. Sic c. 7 [23, 85] *cinerem per se rosaceo mixtum.* Cap. 9 [37, 142] *Et per se axungiam.* Sic saepe alibi.

Cap. VII. [23, 79] *Aut in virginea aetate spontanea*] Pintianus scribendum putat: *aut in virginitate sponte absumpta.* Gud. Menap. Acad. carent τῷ *spontanea.* Vossianus: *virgine etatis sponte.* Quod sincerum puto: *si purgatio illa post virginitatem prima sit aut in virgine aetatis sponte.* Mutatum ab illis, qui nesciebant, quod esset τὸ *sponte*: quod interdum ponunt Latini pro eo, quod alias dicunt *opera, studio, beneficio, culpa, facto.* Tacitus l. 6 [31] annal.: *nomine tantum et auctore opus, ut sponte Caesaris, ut genus Arsacis, ripam apud Euphratis*

cerneretur. lib. 12 [42] annal.: ***Transfertur regimen cohortium ad Burrhum Afranium,*** *egregiae militaris famae, gnarum tamen,* ***cuius sponte praeficeretur.*** Columella lib. 9, 4 [4, 2. p. 436. Schneid.]: ***Et utraque cytisus, est enim sativa, et*** *altera suae spontis.* Plinius lib. 10. cap. 54 [75, 153]: ***Quaedam autem et citra*** *incubitum sponte naturae gignunt, ut in* ***Aegypti fimetis.*** Subiecerunt nonnulli *sponte natum gignit,* quod longe infra illam est elegantiam. Caeterum hic me rursus destituit Andegav., cui desunt omnia ab istis verbis cap. 7 [21, 78]: ***sistit*** *odor gravior sit ut ple* usque ad cap. 11 [49, 182]: ***contractum ut confestim colluantur vino.*** sic enim utrobique legit.

[23, 86] *Si transferunt morbos ad innocentiores*] Quis hoc decernet, ad magis an minus noxios transferantur? Praepositio *ad* non in Academ., non Gud., non Men., non Voss. conspicua est. Haud dubie, ut decet: scribendum enim, ***quanta*** *vanitate, si falsum est? quantave noxia,* ***si transferunt morbos? Innocentiores ex*** *his omnium digitorum resegmina unguium ad cavernas formicarum abiici iubent.* Ubi tamen Voss. *ibici,* et supra primam literam *O,* quasi velit *obiici.* Et est in eo nescio quid salis: nam *obiici ad cavernas* videtur dictum, ut apud Livium *oppositi ad exitus claudendos.* Cicero lib. 6. fam. 4: ***ad omnes casus subitorum*** *periculorum magis obiecti sumus.* Idem in Pisonem [30. init.]: ***qui non notam*** *opponas ad malum versum, sed poetam armis persequare.* ***Innocentiores ex his.*** puta *magis.* Et hoc fere Pintianus.

Cap. VIII. [29, 117] *Si ex corio chamaeleontis herbae succus bibatur*] Ex Chiflet. affertur *chamaeleonis succus herbae.* Sed praeterea Voss.: ***chamaeleonis*** *succus herbae debente bibatur.* Academ. *herbe habente bibatur.* Menap. et Gud. *hebente.* Numquid *herbae gentilis?* i. e. cognominis.

[Ibid.] *Intestina et fimum eorum*] Qui Chiflet. contulit, notavit ex eo *falsum,* et coniicit *fartum.* Quod ille coniicit, id ipsum est in Voss. manu prima: ***Intestina et fartu meorum:*** sed inducto eo altera manus supra scripsit ***partem.*** Gud. et Menap. *intestina et sartis meorum.* Acad. omissa dubia voce: ***intestina et eorum.***

[Cap. IX, 33, 125] *Nunc revertemur ad nostrum orbem*] Voss. ***praevertens.*** Lege, *praevertemur.* i. e. potius nos vertemus. Sic cap. 11 [potius: 10, 45, 162] huius libri: *Hinc deinde praevertemur ad genera morborum.* Et cap. ult. [extr.]: *Hinc deinde praevertemur ad animalia sui generis.* id est, primum vertemur. lib. 30, 10 [24, 82]: *Nunc praevertemur ad ea, quae totis corporibus metuenda sunt.* Haec tot locis consentiens praestantissimarum membranarum scriptura est.

[33, 129] *Aut si in exitu cibi rosiones sentirent*] Voss. ***aut si exitus cibi rosiones sentirent.*** Exquisitius. Mox, *si hoc non esse e caprino.* Lege, ***si hoc non esset,*** *caprini.*

[37, 141] *Peculiare emplastrum LXXXV. pondo*] MS. ***Facit et peculiare*** *emplastrum* LXXV. *X ponderi centum spumae argenteae mixtis.* id est, septuaginta quinque denariûm ponderi centum denariis.

Cap. X. [42, 152] *Verrinum iecur exemptis duntaxat fibris quatuor obolorum pondere*] Voss. *verrinum iocus et fellis dumtaxat fibra* (consentit hactenus Chiflet.) *X IIII. pondere.* hoc est, denariorum quatuor. Gud. et Menap. ***Verri-***

num et iecore fellis dumtaxat librae pondere. Ut et Academ., nisi quod *ciccore* pro *iecore.*

[Ib.] *Cineremque eorum potum vel illitum*] Voss. *cinereque et cornu.* Scribe: *cineremque e cornu potum vel illitum*: ut Gud. Academicus, Menapius.

Cap. XI. [47, 167] *Cervini cornus cinere scabritias eorum inungunt*] Vossianus, *scabricias eadem.* Lege, *scabricias eorundem inungunt.* Acad. Gud. Men. *eodem unguine sanat. mucrones etiam ipsos.*

[47, 172] *Sedat caliginem fel cum passo*] Ex Chiflet. praebent *caligines.* Sed 802 praeterea Vossianus: *item pulmonem leporis. Et ad caligines fel cum passo aut melle.* Idque multo commodius orationi, cum praecesserit: *Ad omnia inveterata.*

[49, 181] *Dentibus caninis maxime simile*] Voss. Gud. And. Menap. *dentibus caninis maximis simile.* Hoc lib. cap. 19 [78, 257]: *Dentes quidem eorum maximi equis alligati.* Lib. 30, 4 [8, 21]: *Caninus dens sinister maximus.* Acad. quoque *maximis.*

Cap. XIV. [58, 202] *Assum suillum vel hircinum decoctum in vini hemina*] Voss. ut et Chiflet. *decoctum ad quintam heminam in vino.* Lege, *decoctum ad quintam heminae in vino.* Quatuor alii: *decoctum eminam in vino.*

[58, 203] *Cum cyclamini succo et aluminis modico*] Voss. et Pintiani: *et aluminis momento.* Pulcherrime, nam pondusculum est certum. Lib. 30, 7 [19, 56]: *ut cinis earum bibatur in vino, addito resinae momento.* Eodem lib. cap. 11 [28, 93]: *sordes aurium aut mammarum pecudis denarii pondere cum myrrhae momento.* Cap. 15 [48, 140]: *Somnos allicit oesypum cum myrrhae momento in vini cyathis duobus.*

[58, 208] *Protinusque modice frigidam sorberi iubent*] Acad. *protinusque huiusmodi frigidum.* Tres alii, *protinusque modi frigidum.* Antiquissimus et Chiflet. *protinus lique.* Unde coniiciunt, *protinus aliqui.* Sed Vossianus etiam *frigida.* Scribe igitur: *ut per se hauriatur protinus, inque modice frigida sorberi iubent.* Sic mox [58, 210]: *uti protinus hauriatur frigida aqua.*

Cap. XV. [60, 214] *Fimum etiam prodesse cum melle dicunt*] Vox ultima non est in optimo, et suspicor inculcatam ab aliquo, qui parum meminisset passim Plinio *fimum* dici neutro genere, cum et ex *prode* cum superposita virgula liceret ei facere tam *prodesse* quam *prodest.* Sed Plinii fuerat: *fimum etiam prodest cum melle aut cum aceto.* Sic cap. 17 [67, 230]: *Melancholicis fimum vituli in vino decoctum remedio est.*

[60, 215] *Testium tumor cum sevo vituli addito nitro cohibetur*] Voss. expungit *τὸ cum*: et eo non aegre caret oratio. In quatuor aliis deest vox *tumor*, latens scilicet in praepositione.

Cap. XVI. [63, 225] *Asini cerebrum ex aqua mulsa, infumatum prius in foliis*] Hermolaus, *in soliis.* Pintiani liber, *in sulti semuncia.* Vossianus: *prius in fulti semuncia.* Fortasse: *infumatum prius, in pulte, semuncia per dies.* Sic cap. sequenti [67, 230]: *Caprae sevo in pulte alicacea et phthisin et tussim sanari.*

Cap. XVII. [68, 232] *Fimi taurini maxime, sed et bubuli, de armentivis loquor*] Sic Vossianus, perinde ut Pintiani codex. nam *armentivis* tres quoque alii. Men. *armentis.*

AD LIBR. XXIX.

[Init.] *Quamquam non ignarus sim*] MS. *Naturae remediorum atque multitudo instantium ac praeceptorum plura de ipsa medendi arte cogunt dicere, quamquam non ignaros nulli ante haec Latino sermone condita, ancepsque lubricum esse rerum omnium novarum, et talium utique, tam sterilis gratiae tantaeque difficultatis in promendo.* Sic Vossianus et maiorem etiam partem Chifletianus: neque aliter legendum est. *Praeceptorum* est anticipatorum, occupatorum: nisi malis *perceptorum.* Pintianus ex apographo: *ancepsque ac lubricum esse rerum omnium novarum principium.* Sed hoc condiderunt, qui non intelligebant *τὸ lubricum* esse hic positum, ut cum dicitur *lubricum iuventutis. τὸ ac* recte sustulit Gelenius. Neque id alii quatuor nostri agnoscunt.

[5, 6] *Dissederuntque eae scholae: et omnes eas damnavit Herophilus*] Quatuor nostri, *Dissederuntque ex schola.* Antiquior *haediscole.* Lege: *Dissederuntque hae diu scholae.*

[Ib.] *Qui quae inter initia scripsit*] Hermolaus, *sed quae inter initia scripsit illo mox rec. a vita ad sua placita mutavit*: aut, *seque inter initia adscripsit, illo mox rec. a vita sua placita mutavit.* Voss. *seque inter initia adscripsit illi mox procedente vitia sua et placita.* Ut fere et Chiflet. Forte: *Auditor eius Themison*
803 *fuit, seque inter initia adscripsit illi, mox recedentis a vita sua ad placita mutavit.* Primum sese Asclepiadeum professus est; dein mortui placita mutavit ad sua. Men. et Acad. *fuisse qui inter initia.* Gud. et Andegav. *fuisseque inter initia.* Pintiani codex prorsus ut Vossianus: ipse, *procedente avaritia.*

[5, 10] *Qua de re exstat etiam Annaei Senecae stipulatio*] Gud. Men. Acad. *astipulatio.* Vossiana et Andeg. *adstipulatio.* id est, adfirmatio de sese.

[Ib.] *Animas statim nostras negotiari*] Vossianus, ut Pintiani, *anima statim nostra negotiari.* Lege: *Nec dubium est omnes istos famam novitate aliqua aucupantes animae fatum nostrae negotiari.* id est, periclitando vitam nostram pecuniam quaerere, discrimen animae nostrae in negotio et quaestu habere. Nisi tamen malis *statum*, id est, salutem. nam *status* est salus rei familiaris, de quo usu vocabuli diximus ad Plinii minoris epistolas [10, 24]. Et *stare, sistere, sisti* eleganter est salvum esse, de quo ad Livium [4, 40, 9]. Verum hoc puto et auctore nostro dignissimum.

[6, 13] *Vulnerarium eum tradunt fuisse vocatum mireque*] Chifl. Vossiani tres, Acad. Gud. *eum fuisse credunt mireque*, sine *τῷ vocatum.* Sed neque *credunt* neque *tradunt* hic locum habet: pendet enim oratio *ἐκ τοῦ Cassius Hemina auctor est.* Lege: *Vulnerarium eum fuisse e re dictum, mireque gratum adventum eius.*

[Cap. I. [8, 18] *Sed decuriae pro more censuris principum examinantur*] Vix est locus in Plinio alius, in quem ab interpretibus tot res mirae coierint. Step. Aquaeus haec ita superioribus nectit: vult significari, si moriatur aegrotus, non argui erroris culpaeve medicos, sed alios; non illos, sed hos examinari, velut soleant iudicio principum decuriae a decurionibus examinari de statu ordinis, aut re aliqua militari, et spectante ad rem. Omnia imaginaria et nihil ad rem spectantia. Medicos cum iudicibus confert Plinius, tanquam utrique fata et fortunas hominum in ditione habeant, et quanto maiore providentia iudi-

cibus bona et vitae quam medicis committantur, ostendit. *Decuriae* sunt iudicum, et quidem quinque. Prima *senatoria* erat, Ciceroni appellata 1. Verr. extremo et 2. libro, cap. 32. Altera *equitum* a Gracchanis temporibus. Tribuni aerarii, qui tertiam faciebant, sublati a Iulio, ut tradidit Sueton. c. 41., inter huius mortem locum fecerunt decuriae *centurionum* ab Antonio additae, de qua Cicero 1. et 5. et 13 Philippica. Quartam adiecit Augustus *ducenariorum*, Sueton. 32., qui iudicarent de levioribus summis. Quintam Caius, eodem teste cap. 16. Quare cum ab initio illud *Sed* parum videatur habere momenti, suspicabar aliquando scriptum fuisse *V decuriae*: dein virgula forte adiecta *Sex*, postea *Sed*, factum; cum scribi oporteret: *Quinque decuriae pro more censuris principum examinantur.* Adde Suetonium Claudio cap. 15. Sed hoc arbitrarium esto, neque, si cui secus videatur, pro eo obtinendo pugnaverim. Sequitur: *inquisitio per parietes agitur.* Pintianus coniicit legendum *per parentes*, quod sit, per nobilitatem maiorum. P. Pithoeus in Adversariis conatur primum explicare de furto concepto per lancem et licium; dein mavult, ut ait, parietes diruere et *partes* reponere, quando apud Quintilianum lib. 5. Instit. 2 [1] appellantur *partes centumviralium, quae in duas hastas sint divisae.* Utramque emendationem quasi e suis conditis admetitur Dalecampius, neque addit quicquam praeter cumulum errorum, dum auctores vincere gestit exponendo. Decurias scribit Romae fuisse quinque, in singulis 100 cives, qui iudices, non equites, dicti. Quippe ni? quos inter multi essent ordinis non equestris. Sed verba Plinii ex libri 33. capite 1 [7, 30] male accepta huc transtulit. Quemadmodum ex sequenti [8, 32], quod subiungit, *Constitutum ne cui ius id esset, nisi cui ingenuo ipsi, patri avoque paterno sestertia quadringenta census fuisset*; et hoc esse illud examen, hanc inquisitionem *per parentes.* At Plinius id pronuntiat non de iudicatu, sed de iure aureorum annulorum. Priore quoque loco [7, 30] vix singula millia in decuriis, quum quatuor essent, fuisse sub Augusto scribit Plinius. Velleius Pompeium 360 legisse tradit lib. 2 [2, 76, 1]. Cicero iudices agnoscit 850, qui praecipue Cnaeo oblectarentur, lib. 8. ad Attic. epist. [16. med.]. Nihilo commodius adspergit de quadruplici iudicio et duobus consiliis centumvirorum ex altero Plinio [6, 33, 2], ut approbet *per partes.* Valent enim ista, ubi iudices iam sedent centumviri: at Plinii inquisitio est in iudices legendorum causa. Me si quis audiet, refinget: *inquisitio per patrias agitur.* Et *inquisitionem* accipio, quam in alios etiam privatos principes in censura faciebant. Suetonius Claudio cap. 16. *Plures notare conatus, magna inquisitorum negligentia, sed suo maiore dedecore, innoxios fere repperit.* Quod *per patrias* ait, verbis explicat proximis, in quibus aeque nihili fuerunt. Nam, *qui de nummo iudicet*, Aquaeo est medicus, qui soleat arcessi a distantibus multum regionibus, ut ius dicat de nummis, quos ab aegris extorquet; de nummis per ironiam dici, non de sanitate. Pintianus scribi suadet *indices*, ut *Index* lapis. Dalecampius intelligit tribunos aeris non temere creari et legi, sed magna cum diligentia et iudicio, ut potius a Gadibus et columnis Herculis, sive ab ultimis terrae finibus arcessantur, de quo videndum Asconium Pedianum. Quaerat ibi, cui vacat quaerere, quod nunquam est inventurus. Nam tribunos aerarios ex albo iudicum iam eraserat Iulius. Si verum volumus, nihil aliud dicit, quam ex longinquis provinciis, atque adeo interdum a

fine terrarum, arcessi post inquisitionem diligentem in patriis illorum factam, qui de levissimis pecuniae summis, nedum de vita et capite, sint iudicaturi. Seneca lib. 3. de ira cap. 33 [1]: *Evocati e longinquis regionibus iudices sedent, iudicaturi, utrius iustior avaritia sit.* Ubi ostendit Lipsius, hoc Plinii se recte cepisse, quamvis Pithoei *partes* sequatur. Nam et addit ex lib. 33, 1 [7, 30]: *nondum provinciis ad hoc munus admissis.* Eodem respexisse Latinus Pacatus potest videri in Panegyrico [4, 5], ubi laudes Hispaniae perstringit: *Haec durissimos milites, haec experientissimos duces, haec facundissimos oratores, haec clarissimos vates parit: haec iudicum mater, haec principum.* Mittuntur, inquit, in cuiusque patriam, qui explorent, qua fama et existimatione sint, quam municipibus suis probati. Non enim tantum ex urbe capiuntur et Italia, sed ex omnibus evocantur imperii partibus, qui de pecunia iudicent non magna et nonnunquam nummo sestertio addictis et mancipatis. Ergo, *Qui de summo iudicet*, est ex minimo exemplo descriptio iudicum in quavis lite privata. Pergit auctor: *de exilio vero non nisi die quadragesimo quinque electis viris datur tabella.* Ignoscimus et hic Aquaeo, cui *tabella* testamentum est, sive testamenti scriptura: nesciebat enim de iudicibus agi. Ignoscimus P. Pithoeo, qui iudicium quinquevirale in Cod. Theodosii inventum (de quo Plinii aevo nemo somniavit) huc retrahit, et Fr. Iureto, qui ad Symmachi lib. 2. ep. 74. prioris editionis hoc quidem tollit iudicium, sed commendat nobis e codice S. Benigni, quod explicare ipse non poterat: *non nisi de XLV electis viris*: neuter enim meliorem scripturam viderat. Ignoscimus et Dalecampio, qui vidit hanc quidem et prodidit, sed assecutus non est, et potius habuit ex Pithoeo quaedam male nata peius describere, velut hos quinqueviros certum magistratum non fuisse, ut triumvirorum capitalium. Quasi vero tempore Plinii *iudex* magistratus nomen fuerit sive certi sive incerti. Scribendum autem e Chiflet. et Vossiano: *de exilio vero non nisi XLV electis viris datur tabella.* Nimirum in singulis quaestionibus definitus erat numerus iudicum, quot sedere in reum oporteret. Huc pertinent Asconii in Orat. pro Scauro [Vol. V. P. II. p. 30. Orell.]: *Sententias tulerunt senatores duo et XX, equites tres et XX, tribuni aerarii XXV: ex quibus damnaverunt senatores quatuor, equites duo, tribuni duo.* Eiusdem pro Milone [Vol. V. P. II. p. 53. Orell.]: *Perorata* [Orelli: *peracta*] *utrimque causa, singuli quinos accusator et reus senatores, totidem equites et tribunos aerarios reiecerunt, ita ut unus et quinquaginta sententias tulerint.* Est igitur haec quoque descriptio iudicum in iudiciis publicis, non tamen maximarum causarum. Ex quibus tangit unum, ubi damnato poena exsilium esset, qui tamen in discrimen venire non posset, nisi sub tot iudicibus. Elegit autem, cuius iudicum numerum nulla quaestio alia corriperet. Et is cum sit XLV selectorum, satis apparet, quam solliciti non modo de vita, sed etiam de statu sontium, certe suspectorum, fuerint maiores. *Tabella datur*, id est, iudicium permittitur. Restat: *At de iudice ipso quales in consilium eunt statim occisuri!* Ubi Dalecampius: De medico ipso (quem tralate *iudicem* vocat, quia aegrum iudicat et morte damnat) *statim occisuro* (ita enim reponendum) nulli consultant, et peritiae periculum faciunt. Nihil alienius. Iudex est, qui proprie sic dicitur. Hic si morbo correptus fuerit, *quales*, quam non delecti, nec censuris examinati, quippe tantum pro medicis se gerentes, *in consilium eunt* de prae-

bendo medicamento, quo saepe contingit, non ut is interim civitatem, sed statim vitam amittat! Ex *Miscell.* p. 850—852.]

Cap. IV. [20, 68] *Quoniam haec morborum veneficia sunt*] Quem sensum habeat, non video: etsi *veneficia* pro eo, quod erat *beneficia*, restituerit Hermolaus. Scribe cum Voss. *quae coarguisse non minus referet* (i. e., ut supra [28, 2, 3, 10], proderit, utile erit. Vulgo *refert.* sed Voss. *referret*) *quam contraria serpentibus remedia demonstrasse, quoniam et haec morum veneficia sunt.* Quatuor alii saltem *regeret.*

[Ibid.] *Item virus ichneumonum*] Voss. *item si uratur ecneumonum fugiunt et uricis tritis in aceto perunctis.* Forte: *Draconum adipem venenata fugiunt: item, si uratur, ichneumonum: fugiunt et urticis tritis in aceto perunctos.* Semen urticae contrarium cicutae esse ex Nicandro scribit l. 22, 13 [15, 31].

[23, 75] *Tamen talis ac tanta vis veneni*] Voss. *Tamen talis, ac tanti veneni, a quibusdam animalium ut subus manditur.* Pro *subus* quidam *cibus*, quemadmodum et quatuor nostri. Et non proprie suum, sed aliorum quoque non nominatorum animalium id eum fecisse alimentum suadere videntur verba mox sequentia [23, 76]: *Venenum eius restingui primum omnium ab his, quae vescantur illa. ex iis verosimile est, quae produntur, cantharidum potu aut lacerta in cibo sumpta.* Sic enim legendum. *Restingui* Vossiani est et Chifletiani, ut et *verosimile*: *ex his* Vossiani: distinctionem ex sententia mutavimus. Respicit autem hunc locum, quum scribit eodem capite infra [29, 92]: *Salamandris cantharides diximus resistere.* Lib. 11. tamen cap. 53 [115, 279]: *Quin et subus serpentes in pabulo sunt.* Quamvis hic quoque varient codices et nonnulli: *Quin et his.* Sed utrobique *subus* confirmat Aristoteles hist. animal. 9, 1: Ὄφις δὲ γαλῇ καὶ ὗι πολέμιον. τῇ μὲν γαλῇ, κατ' οἰκίαν ὅταν ὦσιν ἀμφότερα. ἀπὸ γὰρ τῶν αὐτῶν ζῶσιν. ἡ δὲ ὗς ἐσθίει τοὺς ὄφεις. Pintiani codex posteriori loco: *ab his quae vescantur illa verissimile. Ex his vero similia sunt, quae produntur de cantharidum potu.* Idem *restingui.*

[26, 83] *Et pedibus suspensum sursum in superliminari*] Chiflet. *suspensum in superlimine.* Voss. *suspensum super limine.* Neutri *sursum.* Scribe: *suspensum supero limine.* Plautus Bacchid. 4, 9 [vs. 63. 987. Ritschel.]: *Nunc superum limen scinditur; nunc adest exitium Ilio.* Noster lib. 32, 5 [16, 44]: *stella marina vulpino sanguine inlita et adfixa limini superiori.*

Cap. VI. [37, 115] *Oesypum cum myrrha calidum penicillo illitum*] Voss. *specillo inlitum.* Paullo post [38, 117]: *specillo demisso in dextram partem, si dexter oculus curetur.* Lib. 7, 53 [54, 183]: *C. Iulius medicus, dum inungit, specillum per oculum trahens.* Lib. 32, 7 [24, 75]: *Huius corporis humorem specillis derasum claritatem oculis inunctis narrant afferre.* Ubi restituit Sigism. Gelenius. Ut et hoc loco Pintianus.

[38, 118] *Cum Attico melle cinis et adeps soricis combusti*] Voss. *soricis cum stibi tritus lacrimosis oculis plurimum confert.* Itaque sequitur statim: *Stibis quid sit, dicemus in metallis.* Sic enim legendum: non, *stibi, quod quid sit*: non, *et stibi, quod quid sit*: Voss. *stibis quid est.* Pintiani quoque, *quid est.* Supra 804
[37, 115]: *additis duabus sextis denarii e stibi.* Infra [38, 130] *pro stibi ad scabricias.* Sic MS., non *stibio.* Lib. 33, 6 [33, 101]: *alii stibi, alii alabastrum.* Sic iterum MS., non *stibium.* Acad. *cinis kelecsui lacrimosis.* Gud. *cinis alipesui tritus lacr.* Andeg. *cinis alipesii tritus.* Men. *cinis allipesin tritus.*

[38, 118] *Sed et solatis prosunt*] Acad. *sed et solatis i. correptis prosunt.* Vossiani tres et Gud. *sed et solatis, id est, sole correptis, prosunt.* Et censeo prorsus Plinii esse, non interpretis, ut putare possis.

[38, 122] *De felle non audacter suaserim*] Chifl. et Voss. *audaciter*, quod et Livio Senecaeque e MSS. restituimus. Gud. et Menap. *non daticiter.* Andegav. *non daciter.*

[38, 130] *Et una in vitreo vase annulos includunt*] Vossianus manu prima *anellos.*

[38, 132] *Sed is etiam, cui crassissimum textum est*] In Vossiano abest a fronte τὸ *sed*: neque ulla eius est necessitas. Alii quatuor: *Sed iam cuius.*

[39, 141] *Musa et Picton in exemplis reliquerunt*] Acad. *muscam pictam.* Voss. duo et Gud. *muscam pycten.* Pintiani codex, *muscum picten.* Optimus, *Musa cum picten in exemplis rel.* Forte: *Musa cum Pitanaeo in exemplis reliquerunt.* Nam in auctoribus, quos hoc libro se sequutum tradit in primo, *Apollonius Pitanaeus*, et appellatur idem supra hoc ipso capite [38, 117]. *Musa cum Pitanaeo reliquerunt*: ut apud Livium: *ipse dux cum aliquot principibus capiuntur*, lib. 21. 60 [7].

AD LIBR. XXX.

Cap. I. [2, 6] *Quarum cognomen diu obtinuit in nostro orbe alienae gentis*] Voss. et Chifl. *aliena gente.* Pintiani, *aliena genti.* Scribe, *in nostro orbe alienigena.* Sic Valerius Maximus 7, 3. *alienigenae religionis insignibus.* Florus 2, 18 [1, 33. p. 55. Iahn.] *indigenam ex frumento potionem.* Gellius 2, 34 [potius: 2, 24, 2]: *neque vino alienigena, sed patrio usurus.*

[2, 7] *Literarum subtilitati sine aemulo genitus*] Dignissimum praeconium ipsarum Athenarum, quae docuerunt omnia, doctore: quod cum Pintianus *soccorum salibus* vel aliquo simili mutandum censet, suam et literarum subtilitatem eiurat. Si qui fuerunt autem, qui *futilitati* Plinium scripsisse vel per somnium cogitarunt, ipsi futiles insanum in modum aestimari voluere.

[Ib.] *E propinquo primum intulisse ad vicinas usque superstitiones ac medicinas*] Voss. *e propinquorum primum pertulisse ad vicina usque superst. ac medicinae provectum.* Ut et Chifletianus fere. Forsan, *e propinquo eam primum protulisse ad vicinam usque superstitionem a medicina provectum.*

[2, 8] *Primus exstat, ut equidem invenio commentatus de ea*] Voss. *primum quod exstet ut equidem invenio commentatus est de ea Osthanes Xerxen regem invenio ex Persarum bello.* Forte: *Primum, quod exstet, ut equidem invenio, commentatus est de ea Osthanes, Xerxen regem, ingenio rex Persarum, bello, quod is Graeciae intulit, comitatus: ac velut semina artis portentosae sparsit, obiter infecto, quacumque commeaverat, mundo.* Osthanem vocat *ingenio regem Persarum* velut sapientissimum inter Persas. Iuvat hactenus Pintianus, quod affert e libro suo: *Primus quod exstet ut eq. inv. commentatus est.*

[3, 12] *Palamque in tempus illud sacra prodigiosa celebrata*] Hoc a Gelenio est. Academicus, *palamque in tempus siluit sacra.* Gud. et duo Vossiani: *palamque in tempus sili ut sacra.* Sed Chiflet. et Voss. princeps: *palamque fit in tempus sili ut sacro prodigiosa celebratio.* Hinc in olim vulgatis etiam illud *siluit.* Sed

legendum: *palamque fit in tempus id licita sacri prodigiosi celebratio.* Neque fert aliud, quod sequitur: *Gallias utique possedit.* nempe vel sacrum prodigiosum vel celebratio sacri prodigiosi.

CAP. II. [6, 16] *Non obsequi numina, ut cerni non possint. Forte hoc in illo*] Quanto expeditius Vossianus: *veluti lentiginem habentibus non obsequi numina aut cerni. Obstet forte hoc in illo.* Duo alii et Gud. confirmant hactenus, ut praeferant *aut cerni.* Iuvat in parte Pintiani codex: sed nimium est illud: 805
Num obstitit hoc forte in illo?

[Ib.] *Nam hominem immolare etiam gratissimum*] Voss. ut Chiflet. *homines.* Particula *nam* offendit non alios modo, sed etiam Pintianum. Iniuria, est enim eius usus, qualem notavimus ad Livium lib. 29, 8 [9]. Neque aliter ipse Plinius hoc libro cap. 11 [29, 95]: *Nam muris cerebrum dare potui ex aqua, aut cinerem mustelae, vel etiam inveteratas erinacei carnes, quis possit furenti, etiamsi sit forte medicina?*

CAP. III. [8, 23] *Infusique auriculae cuius e parte doleant*] Omnes quinque: *cuius a parte.* Ut Plauto: *A morbo valui, ab animo aeger fui.* Contra lib. 22, 22 [32, 70]: *Infunditur a contraria aure in dolore dentium.*

CAP. IV. [12, 35] *Surculus vitis adalligatus*] Vossiani ambo: *viticis.* cap. 6 [16, 50]: *pulmo vulturinus vitigineis lignis combustus.*

CAP. V. [13, 41] *Ne sint malae hirsutae*] *Alae,* ut puto: sic enim tres Vossiani Gudianusque, et ibi stabulatur sacer hircus. Academicus et Pintiani, *halae.* Lib. 31, 10 [46, 122]: *alarum virus ex aqua quotidiano fotu.*

[Ib.] *E testiculis agnorum qui castrantur*] Voss. *cum castrantur.*

CAP. VI. [15, 45] *Laudatissimae autem sunt Africanae, ex his Solitanae: Astypalaeicae et Siculae*] Quosdam *exin Olitanae* aut etiam *Solitanae* legere notat Hermolaus. Ex Chiflet. quoque et Vet. notant: *exin Solitanae, Astyp. et Siculae.* Voss. *exisiolitanae astypalaeicae etne Siculae.* Scribe: *ex his Iolitanae: Astypalaeicae, Aetnaeae Siculae modicae.* Ut non tantum Africanas dicit, sed etiam Iolitanas in Africa: sic non modo Siculas, sed etiam Aetnaeas. Nota Ἰὼλ Καισάρεια. Mela lib. 1, 6 [1]: *Iol ad mare, aliquando ignobilis, nunc, quia Iubae regia fuit, et quod Caesarea vocatur, illustris.* Sic igitur et legendum lib. 9, 56 [82, 173]: *Africanae, quibus foecunditas; Iolitanae, quibus nobilitas.* Ut et apud Varronem de re rust. 3, 14 [4, ubi tamen Schneider. Gronovii tum immemor in textu retinuit *solitanae*]: *ex Africa, quae vocantur Iolitanae.* Ubi *solitannae* reddiderunt. Gud. *ex his olitanae* manu prima: ut et Voss. duo alii.

[Ib.] *Nec non silvestres stomacho inutiles, alvum solvunt*] Observant in V. deesse τὰ *nec non*, in Chiflet. autem esse *utiles*, quod affirmant omnes nostri. Optime Praecipuus: *nec silvestres stomacho utiles, alvum solvunt.* Nam τὸ *Nec* dissolvendum in *Et non*: quasi esset: *et silvestres, non utiles stomacho, alvum solvunt.*

[Ib.] *Efficacissimae tamen in dolore stomachi. Laudatiores traduntur*] Voss. *efficacissimae si in dolore stomachi plaudatis traduntur.* Forte: *tamen in dolore stomachi fluentis traduntur.* Passim memini *fluctionum* stomachi.

[16, 49] *Est animal locustae simile sine pennis*] Omnes quinque: *Esse*: deinde Vossiani duo, *vocetur*; et *non habeat aliqui arbitrantur*, ut et Gudianus ac Men. Acad. *non habeat aliqui vero arbitrantur*: denique Voss. ut et Pintiani et Chifl.

nec pauci auctores hoc esse quod grylli vocentur; **Acad. Gud. Voss.** alii duo: *nec pauciores hec esse quod grylli vocentur.* Lege: ***Esse animal locustae simile sine** pennis, quod troxallis Graece vocetur, Latinum nomen **non habeat, aliqui arbitrantur**; nec pauci auctores, hos esse, qui grylli vocentur.*

[17, 51] *Quidam recentem superallegant. Alii duorum dierum*] Voss. *superilligant alii duum dierum*, ut et Chiflet. *Duum* et Pintianus. Sed et Andeg., qui etiam *superilligant* cum Men. Acad. Gud. Mirum vero, quod optimus etiam *dant arenanti* pro *dant ignoranti.*

Cap. VII. [19, 58] *Abstinere autem a frugibus ante et gallinam*] Lege, *Abstineri.* Ut lib. 29, 6 [36, 113]: *gallinaceusque si inclusus abstineatur die ac nocte, pari inedia eius qui doleat.* Nec vero aliter scripti.

[Ib.] *Caro palumbi in aceto decocta*] Voss. *palumbis.* Et mox, *palumbis ferus e posca decoctus.* Et cap. 15 [80, 144] *circumlato palumbe.* Cap. 8 [21, 67]: *in palumbium ventriculo inveniantur.* Cap. 11 [28, 94]: *Cinis palmarum aut interaneorum palumbis.*

Cap. VIII. [22, 69] *Procidentia alvi succus cochlearum*] Quinque nostri: *Procidentia ibi succus cochlearum*, quod et nescio quo ex Ms. ad marginem notatum. Ita scripsit Plinius. *Ibi*, puta in sede, cuius de vitiis agere coeperat. Et sic paullo post [22, 73]: *Tetris ibi ulceribus.* Cap. 12 [33, 107]: *Si in verendis sit caeterisque ibi ulceribus.*

[22, 73] *Contritae ex aceto vel cinis eius*] Ex vet. advocant *earum.* Sed Voss.
806 *Cochleae parvae latae contritae ex aceto, senectus anguium ex aceto vel cinis eius.* Sic paullo superius [22, 69]: *canini capitis cinis, senecta serpentis ex aceto.* Et passim: *Cochleae minutae latae contritae illitae* cap. 13 [41, 121]. Invenies et apud Pintianum.

[Ib.] *Cochleae nudae, quas in Africa gigni diximus, tritae*] Voss. *triatae.* Numquid *striatae*? Sed verius *acerata*, ut cap. 6 [15, 46]: *Praeterea quae aceratae vocantur.* ubi Voss. *eueratoe*: sed primo *E* supra scriptum *A*. Monstrat *ἀκέρατοι.*

Cap. XI. [30, 98] *Pulverem in quo se accipiter volutaverit*] Voss. *pulverem, ubi se accipiter volutaverit.*

[30, 103] *Si cuiusquam cura efficacior esset ad inquirendum*] Chifl. *inquerendas.* Voss. *si cuius cura efficacior esset inquirendus.* Lege, *inquirentis.*

[30, 104] *Tela cum ipso specu toto resina ceraque imposita*] Acad. *licum vocant delatum ipsos plone toto resine cereque inposita.* Gud. et Menap. *licum vocant de lacu ipsos piene toto resinae ceraeque imposita.* Andegav. *licum vocant delacum ipsos piene toto resine cereque imposita.* Annosior, *lycum vocant tela cum ipso in splenetoto resine cereque inposita.* Scribe: *quoniam miserias copia spei delectat, anne aranei, quem lycon vocant, tela cum ipso, in splenio resinae ceraeque, imposita utrisque temporibus et fronti prosit.* Vel, *in splenio cum resina ceraque. Cum ipso*, nempe araneo. *In splenio*, ut lib. 29, 6 [38, 131]: *Aranei muscarii tela, et praecipue spelunca ipsa, imposita per frontem ad duo tempora in splenio aliquo, etc. mirabiliter epiphoris mederi dicuntur.* Sic enim ibi Chiflet. et Vossianus. Andeg. etsi corruptus, tamen egregie firmans verum: *Aranei muscari tela et praecipue spelunca ipsa imposita per frontem ad duo tempora in speleo aquilo: et praecipue spelunca ipsa imposita per frontem ad duo tempora in speleo aquile ita ut a puero* etc. Unus per errorem duorum codicum vice fungitur. Menap. quoque *ad duo*

tempora in speleo aquilae. Martialis [2, 29, 9]: *numerosa linunt stellantem splenia frontem.* Sic et fere Pintianus: sed male pro non Plinianis delet, quae corrigenda erant.

[31, 105] *Vomitus quoque canum illitus ventri*] Forte: *illitus ventri aquam trahere promittitur.*

Cap. XII. [34, 108] *Ut terram nec postea attingat*] Alii. *non postea.* Voss. *ne postea.* Cicero lib. 13. famil. 54. *operamque des, quod fides tua patitur, ut socrus adolescentis rea ne fiat.* SC. de philosophis et rhetoribus apud Suetonium [de rhetor. 1, 2]: *uti Romae ne essent.* Dein, *totiens exspuentibus medente et cuius medebitur.* non *eo cui.* Et censeo dictum, ut *agrestium Regnavit populorum* [Hor. Od. 3, 30, 12]. Alioqui posses: *cui is medebitur.* Andeg. iam defecerat in illis, *Tubera et quaecumque molliri opus sit efficacis* [33, 107], usque ad capitis sequentis [40, 119] *muris cum melle aut cum vermium terrenorum qui et ossa extrahit.*

[36, 110] *Nervorum nodis medetur capitis viperini cinis ex oleo Cyprino illitus*] Voss. Acad. Gud. Men. non habent τὸ *medetur*, quippe quod ex superioribus sit intelligendum. Dein Voss. ut et Chiflet. *cinis in oleo cypreo.* sine τῷ *illitus.* Sed et mox [ib.]: *Dolores eorum amphisbaena mortua adalligata,* sine τῷ *tollit.* Scribe: *Doloribus eorum.* nam et hic intelligendum τὸ *medetur.*

Cap. XIII. [39, 117] *Antonius Musa medicus cum incidisset*] Voss. *Antonius quidem medicus cum incidissent insanabilia ulcera.* Ut et in parte Chiflet. [Verbum, ut apud Iuvenalem IV, 39. *Incidit Adriaci spatium admirabile rhombi.* Ex *Inserend.* p. 845.]

[40, 119] *Aut cum vermium terrenorum cinere qui etiam*] Voss. arguit νοθείας τὸ *cum*, item τὸ *cinere*: deinde habet, *qui et ossa.* Fuit nimirum multo rotundius: *nec tardius cinis silvestris muris cum melle aut vermium terrenorum, qui et ossa extrahit.* Neque enim cinerem muris silvestris cum melle, aut loco mellis cum vermium terrenorum cinere id praestare vult, sed silvestris muris aut vermium terrenorum cinerem cum melle. Gud. Menap. et Acad. *aut cum vermibus terrenis qui et ossa.* Andeg. ut diximus ad caput praecedens [34, 108].

Cap. XIV. [43, 124] *In cervices et scapulas, ne nervi doleant*] Voss. *Vermes terreni inliti, ne cervices scapulumque nervi doleant, praestant.* Lege: *scapularumque.* ut voluit Pintianus. Andegav. *in cervices scapularumque ne nervi.*

[44, 129] *Baculus quo angui rana excussa sit*] Voss. *Baculum.* sic lib. 32, 10 [52, 141]: *Pulmone marino si confricetur lignum, ardere videtur adeo, ut baculum praeluceat.* Sic Gelenius, et adfirmant tres Vossiani. Cicero de finibus lib. 2 [11, 32]: *Bacillum aliud est inflexum et incurvatum de industria, aliud ita natum.* Idem Ovidio suo plus semel restituit vir studiis incertum maior an meritis in rempublicam, utrisque certe ingens, nec Ovidii magis quam omnium antiquitatis literarum optimus vindex, interpres, aemulator ipse, in aliis fautor, suffragator, testis benevolentissimus, Nicolaus Heinsius. 807

[44, 130] *Transgressus abortus asperos faciat*] Voss. et fere codex Pint. *Ovum corvi cavendum gravidis constat, quoniam transgressis abortum per os facit.* Praeclare. sic lib. 10, 12 [15, 32]: *Ore eos parere aut coire vulgus arbitratur: ideoque gravidas, si ederint corvinum ovum, per os partum reddere.* *Transgressis* et Chiflet. *Facit* Gud. et Acad. et Vossiani duo.

AD LIBR. XXXI.

Cap. II. [2, 4] *Alibi tepidae egelidaeque auxilia morborum conferentes*] Voss. ut Pintiani: *aliae tepidae egelidaeque auxilia morborum profitentes.* Quod habet suam Venerem.

[2, 5] *Quae in Baiano Posidianae vocantur*] Voss. *quae in bale Posidianae vocantur.* Lege: *quae nunc Baiae Posidianae vocantur, nomine accepto a Claudii Caesaris liberto.* Passim in optimo libro *nc* significat *nunc*: ex eo τὸ *in* factum. Solebat autem quisque, qui praedium illic haberet, *Baias suas* dicere. Unde et Ciceronis lib. 9. famil. 12. *Gratulor Baiis nostris, siquidem, ut scribis, salubres repente factae sunt.* Nec aliter Plinius lib. 2. epist. 15 [1]. *Quomodo te veteres Marsi tui? quomodo emptio nova?* Sed et sic Sex. Pompeius apud Velleium lib. 2. [77, 1]: *In Carinis suis se coenam dare*: quod eius paternae aedes pars essent Carinarum in urbe, et in praetoria navi pasceret.

[3, 7] *Ut protinus noscatur etiam ministerium eius ex illa maiestate*] Voss. *ministeriorum haustis ex illa maiestate ingenam. ponam enim.* ut fere et Chiflet. Ex quo quid tentarint, apparet in marginibus. Pintianus: *quin protinus noscatur etiam ministeriorum eius haustus ex illa maiestate.* Mihi scribendum videbatur: *ut protinus noscatur etiam* (ipse scilicet Cicero) *ministeriorum haustis ex illa maiestate ingeniis.* Tale est Iustini 15, 6 [potius: 14, 6, 11] *ut Alexandrum posses etiam in moriente matre agnoscere. Ministeriorum* et Acad. Gudianusque et duo Vossiani.

[18, 23] *Periuri notantur pati velut flammam urentem*] Hermolai est pro *necantur.* Sed Voss. *negantur.* id est, traduntur non pati ac sustinere posse. lib. 20, 5 [15, 31]: *Habentes eam feriri a serpentibus negantur.* et similiter lib. 22, 21 [25, 52]: *Habentes eam a serpentibus feriri negantur.* Sic et codex Pintiani.

[19, 26] *Tertio die si quisquam biberit*] Voss. et Pintiani: *Lycus in Leontinis tertio die, quam quis biberit.*

[19, 27] *Avesque, quae gustaverint, iuxta mortuas iacere*] Voss. *aves, quae degustaverint.*

[20, 29] *Fons est, qui quacunque rigat lapideam facit terram*] Pintiani liber sine τῷ *qui*, et *faciens* pro *facit.* Voss. *fons est quacunque rigat lapidem faciens ter. item.* Scribe: *In Perperenis fons est, quaecunque rigat, lapidea faciens.* Sequitur: *Item calidae aquae in Euboeae Delio. Namque alluit rivus.* In quo merito notavit Salmasius Delium illud Euboeae ignorari, coniecitque, *in Euboeae Dio,* ad Solin. p. 144. Gud. quoque et Acad. Menapiusque *in euboedion namque.* Andegav. *in euboedebion. namque.* Praestantior: *in euboeae aedam pro nam qua cadit rivus,* tum, *altitudinis.* Scribendum censeo: *Fere idem calidae aquae in Euboeae Dianae promontorio: nam qua cadit rivus, saxa in altitudines crescunt.* Artemisium significat. Vulgatum est a Gelenio, cum legeretur, *in Euboea. In Lebedo.*

[Ibid.] *Lapides fiunt. In Colossis flumen est, in quo lateres*] Mss. *lapideae fiunt.* Deinde, *flumen est colateres.* Lege: *In Colossis flumen est, quo lateres coniecti lapides extrahuntur.* Est autem hoc quale Ovidii lib. 1. metamorph. v. 133:

quaeque diu steterant in montibus alni,
Fluctibus ignotis exsultavere carinae.

Ut quidem illum scripsisse propemodum pro certo habemus: etsi libri, *in montibus altis*. Eae sectae et mutatae, ut sint carinae. Sic lib. 5, 455: *Et quae* 808 *modo brachia gessit, crura gerit.*

Cap. III. [22, 36] *Amarae et quae scrobem statim implent*] Quae vero illae sunt aquae, quae scrobem statim implent? Liber optimus habet, *quae sorbem*. Lege, *quae sorptae statim implent*. Hactenus ὁ πάνυ ad Solinum pag. 115. Adeo placebat sibi, ut mallet ignorare omnium adhuc tractatorum codicum optimum esse Chifletianum, et in eo legi *sorbentem*, quam levissimam coniecturam perdere. Vossianus Chifletiano subscribit.

[23, 40] *Aqua frigida iniecta sistitur sanguis*] Voss. *ingesta*. Plautus Pseudolo 1, 2 [24. vs. 157. Ritschel.]: *Tu qui urnam habes, aquam ingere*. hoc lib. cap. 7 [39, 82]: *e puteis ac fonte aquam in salinas ingerunt*. Deinde idem, *Aestus in balineis*.

[27, 44] *Et alnus et vitex aut hedera*] E Chiflet. porrigunt, *aut vites aut arando*. Nostri quinque, *aut vitex aut harundo aut hedera*.

[28, 47] *Figulari creta semper adimitur spes*] Voss. ut et Chiflet. *Figularis creta semper adimit spes*. Lege, *spem*. In Andeg. rursus hic lacuna a verbis *fodiuntur aestuaria quae gra* usque ad cap. 6 [33, 62] *fecisse post consulatum meminimus*.

Cap. IV. [28, 51] *Ut circa Olympum*] Voss. *Olynthum*.

Cap. V. [31, 55] *Sicut Babyloniae lacus aestate*] Voss. *Babylone*.

Cap. VI. [31, 57] *Libramentum aquae in centenos pedes sursum elici minimum erit*] Haec integra non sunt. Academ. *in centenos pedes sicilicimus invenerit*. Gud. *sicilicimis mimerit*. Men. *sicilici misnumerit*. Voss. *sicilici minis numerit*. Forte, *sicilici minimum erit*. lib. 13, 15 [29, 94]: *Item a Nomio Ti. Caesaris liberto nomen trahentis, tribus sicilicis infra quatuor pedes, totidem infra semipedem crassitudinis*. ibidem, *mensam quatuor pedes sextante et sicilico excedentem*. Quarta pars cuiusque unciae *sicilicus* est; hic pollicis, triens digiti. Plus requirit Vitruvius lib. 8, 7 [init.]: *Si canalibus, ut structura fiat quam solidissima, solumque rivi libramenta habeat fastigata, ne minus in centenos pedes semipede, eaeque structurae confornicentur, ut minime sol aquam tangat*. Ubi annotat Philander aetatis nostrae libratores in sexcentos pedes tantum deprimere pollicem, id est, quatuor sicilicos, in centenos sextulam. Sic et e suo Pintianus.

[32, 59] *Aut simili morbo solutis*] Voss. *simili modo*. neque aliter tres alii, qui nobis serviunt.

[ibid.] *Utilis est bibendo atque purgationibus*] Vox *utilis* non est in Vossiano, quippe repetenda sensu e superioribus, ut legatur: *Est autem utilis sulphurata nervis, aluminata paralyticis aut simili modo solutis; bituminata aut nitrosa, qualis Cutilia est, bibendo atque purgationibus*. Gud. Acad. Menap. *qualis utilis est bibendo*. Vides τὸ *utilis* corruptum esse ἐκ τοῦ *Cutilia*, deinde utramque vocem admissam. Vitruvius lib. 8, 3 [med.]: *Sulphurosi fontes nervorum labores reficiunt*, etc. *Aluminosi, cum dissoluta membra corporum paralysi aut aliqua vi morbi*, etc. *Bituminosi autem interioris corporis vitia potionibus purgando solent mederi.*

Est autem aquae frigidae genus nitrosum, uti Pinnae Vestinae, Cutiliis aliisque locis similibus. quod potionibus depurgat.

[32, 60] *Ac postea frigida dulci*] Voss. *dulcedi.* An *mulceri*? Menap. Gud. et Acad. *frigida dulcedine sine.*

[ibid.] *Similis error quo quidam plurimo*] Voss. et Pintiani, *error quam plurimo.* Scribe: *Simili errore quidam plurimo potu gloriantur.* Menap. Gud. et Acad. *similis error quodam.* Pintianus: *Similis error quam plurimo potu gloriantium.*

[33, 62] *Ferruminant et fracturas ossaque contusa*] Voss. *feruminata fracturis ossa contusa item corpora ad siccanda.* Eodem modo Men. Gud. et Acad., nisi quod hic *ferruminantia.* Fortasse: *quae calefiunt ad nervorum dolores, ferruminandas fracturas. ossa contusa, item corpora ad siccanda.* Pintiani codex, *ferruminata ac fracturis*: ipse, *ferruminant et fracta cruris ossa, item corpora adsiccando.*

CAP. VII. [39, 77] *Maiusque regum vectigal ex eo est quam ex auro atque*] Voss. et Chiflet. *quam ex auro est atque.* Scribe: *maiusque regum vectigal ex eo quam ex auro est atque margaritis.*

[41, 86] *Tanti splendoris, ut imaginem recipiat*] Sic Vossianus, sic Academi-
809 cus, sic Gudianus, sic Menapius, non plus minusve litera. Itaque mallem temperasse Salmasium ad Solinum pag. 116. scribere corrupte in omnibus libris Plinian. legi *uti magnitudinem recipiat*, temperasse inde coniicere *ut imaginum similitudinem recipiat.* Sane in Andegav. et mihi occurrit: *uti magnitudinem recipiat*: sed id detrahendo, non addendo erat curandum. Librarius, qui male acceperat et fecerat *uti*, ex *maginem*, quod sine sensu erat, fecit *magnitudinem.*

[41, 88] *Ergo hercule vita humanior sine sale nequit degere*] Vossiani tres, *hercules.* tum opt. et Andeg. *non quit degere.* Et profecto saepe sic maluerunt. lib. 7, 15 [13, 68] *bituminum sequax alioquin ac lenta natura*, etc. *non quit sibi avelli*: ut correxit Salmasius ad Solin. pag. 27. et succinunt quatuor nostri. lib. 32, 10 [potius: 11, 53, 142]: *quod in terrestribus volucribusque fieri non quit.* lib. 34, 8 [19, 62] de apoxyomeno: *mire gratum Tiberio principi. non quivit temperare sibi in eo.* Sic Vossianus. At Dalecampius, quasi tanti sit, corrigit: *qui nequivit.* Eodem capite de Apollodoro [19, 81]: *crebro perfecta signa frangentem, dum satiare cupiditatem artis non quit; ideo Insanum cognominatum.* Sic iterum Vossianus. Vulgo, *nequit artis, et ideo.* Sed nec copulativa opus esse ostendit illud Flori lib. 2. cap. 7. [est vitium in capitis numero, lege 2, 17, 8. — apud Iahn. 1, 33. pag. 53., ubi *in id tempus liberas* editum] *ad id temporis liberas gentes, ideo impatientes iugi.* [Plinius 9, 31 [51, 98]: *Pinotheres autem vocatur minimus ex omni genere; ideo opportunus iniuriae.* Ex *Inserend.* pag. 845.] Cicero lib. 7. famil. epist. 6 [extrem.]: *Qui ipse sibi sapiens prodesse non quit, nequicquam sapit.* Ubi etiam vitiarant.

CAP. IX. [45, 102] *Ibi maxime observanda usurpatione, qua quidem totis*] Scribendum ex Chiflet. *usurpanda observatione*: et haec duo vocabula eodem et Voss. et Pintiani libro auctoribus delenda versu altero praecedenti, ubi particula *maxime* male iis inculcandis occasionem dedit. Deinde Voss. *quae totis.* item, *dixistique cornea videmus.* Lege: *ibi maxime usurpanda observatione, quae totis corporibus nihil esse utilius sale et sole dixit. Itaque cornea videmus corpora piscatorum.* Quatuor nostri, *quae totis corporibus nihil esse utilius dixit.*

CAP. X. [46, 116] *Item contra argema oculorum. Ungues decoctum cum passo*] Chiflet. et quatuor nostri, *argemas.* Voss. *argeman.* Potest excusari, ut *cum servili schema* et *imperatae schemae* lib. 29, 6 [38, 123]: *Item in gallinacei felle ad argemam et albugines.* Sic Vossianus et in parte Chiflet. Mox [38, 128]: *Argema ex melle omnibus, quae supra scripta sunt, sanatur.* Vossianus, *Argemam*, deinde, *sanantur.* Scribe *sanant.* Refert enim haec ex opinione quorundam: ut paullo ante *suadent*, *promittitur.* unde suspicor et *extenuare* scribendum. Gud. quoque et Acad. *sanantur*: Acad. *Argema et ex melle.* Posterior aetas multo in his fuit licentior. Marculphus lib. 1. form. 1. *et sanctum chrisma singulis, si voluerint postulare, pro reverentia loci sine pretio concedat.* Sic edidit Cl. Bignonius. Sed in membranis antiquissimis legi *sanctam chrismam.* Vossianus etiam nescit τὸ *cum*, habet autem *adiuvat ad claritatem*, sine τῷ *nitrum*, quod nec in Chifl. est. Fortasse: *item contra argemas oculorum, albugines, decoctum passo in mali Punici calice. Adiuvat ad claritatem visus cum melle inunctum.* Sic lib. 20, 5 [20, 40]: *Succo et cicatrices oculorum et albugines et argema inunxere.* lib. 22, 25 [76, 159]: *Hoc ad Venerem stimulandam et ad oculorum argema, albugines.* Pari et hic asyndeto Voss. Lib. 28, 6 [18, 65] *contra oculorum albugines, obscuritates, cicatrices, argema.* Nisi malis *inunges* pro *ungues.* Nec frustra adiicitur praepositio, quam et Acad. manu secunda invenio adscriptam. Vide ad Livium lib. 29, 1.

[46, 122] *Pruriginem alumine permisto tollit*] Partem huius capitis, ab illo, *Addita et resina initiis cum aceto illinitur* [46, 118], repetit Vossianus insertam lib. 32 cap. 5 [20, 57]. Utroque autem loco habetur *Porriginem alumine permixto tollit.*

AD LIBR. XXXII.

CAP. I. [1, 6] *De ulla potentia naturae atque effectu*] Voss. *naturae ut quae et* 810
effectu. Lege: *de ulla potentia naturae vique et effectu.* Andegav. *naturae utque effectu.*

[4, 10] *Pinguique eius negotiatores et omnium piscium*] Voss. *pingit qua eius mercatores in egotiato et omnium.* Men. et Gud. *pinguique eius mercatores negotiator et omnium.* Academ. *pinguique eius mercatores negotiantur et omnium.* Andegav. *pinguique eius mercatores negotiator omnium.* Scribe: *pinguique eius mercatores negotiatos et horum piscium adipe camelos perungi.* Nam ad haec omnia ex superioribus intelligimus *Iuba tradit.* Quod autem constanter hic legitur, *pinguique eius*, ex eo noscas licet *cetos* supra dixisse Plinium non numero plurativo (ut existimarunt etiam accuratissimi viri), sed singulari, ut Graeci τὸ κῆτος. Frustra quoque subiiciunt *cetum.* nam *cetos* tuentur optimi codices. Adde huc, quae ad lib. 21, 13 [45, 77] diximus.

CAP. II. [11, 22] *Forma est ei fruticis, color viridis*] Voss. tollit τὸ *ei*: dein, *colos*, ut saepe alibi Plinius.

CAP. III. [13, 27] *Corrumpi fraude coniicientibus gummi cum sale Hammoniaco*] Hermolaus Barbarus veterem lectionem esse monuerat non *cum sale*, sed *cum sanguine*, et eam se probare ex Dioscoride, qui haec ipsa fere ad verbum tradat. Ecce alius, sive is Dalecampius est, qui ad marginem corrigit: *corrumpitur fraude coniicientium* (hoc ex Pintiani cod. et Chiflet.) *gummi aut hammoniacum*

cum sanguine et castoreo, quoniam. Dioscoridis verba sunt lib. 2, 26. Δολοῦσι δέ τινες αὐτὸ ἀμμωνιακὸν ἢ κόμμι συμπεφυρμένον αἵματι καὶ καστορίῳ ἐγχέοντες εἰς φύσαν καὶ ξηραίνοντες. Voss. *conicientium cummim cum sanguine aut hammoniacum.* Scribe: *quod ipsum corrumpi fraude coniicientium gummim cum sanguine aut ammoniacum.* Nam *corrumpi* mutandum non est, quum ad id intelligatur *tradit Sextius diligentissimus medicinae.*

[13, 27] *Efficacissimi e Ponto Galatiae, mox Africae*] Scribe cum Voss. *e Ponto Galatiaque, mox Africa.* Statim Vossiani duo, et bis eadem verba referens melior *sternumenta.*

Cap. IV. [14, 36] *Dein post aliquot dies vespera*] Scripti quatuor: *dies die vespera.* Praecipuus: *dein post aliquot dies bina vespera.* Dictum erat ante: *Haec singula et matutina et vespertina dantur.* Reperies et apud Pintianum.

[14, 38] *Oculorum quoque vitia*] Voss. *Oculorum utique vitia.* ut et Pintiani.

[14, 39] *Nec convexo incurva calice*] Voss. *nec convexo corvata calice.* Quod est *curvata.*

Cap. V. [19, 53] *Coluber est in aqua vivens*] Omnes quinque: *Colubra in aqua vivens.* Sed et quod praecedit Voss. *Idem his ranis*; deinde: *auxiliatur vero etiam efficacius est.* Alii quatuor: *Item his ranis lienem,* etc. *auxiliatur iecur vero etiam efficacius.* Menap. et Gud. quoque *efficacius est,* et Andegav., qui et *auxiliatur.* Lege: *Iidem, de his ranis lienem contra venena, quae fiant ex ipsis, auxiliari; cor vero etiam efficacius. Est colubra in aqua vivens.* Malunt autem veteres saepe *colubras* quam *colubros.* Sic infra cap. 7 [26, 82]: *Enhydris vocatur a Graecis colubra in aqua vivens.* Sic Pintiani, Chiflet., quatuor nostri. cap. 9 [33, 104] non aliter, *aquaticae colubrae. Iidem* puta *tradunt auctores.*

Cap. VI. [21, 59] *Contra leporis marini venena et ostrea adversantur. Item videtur*] Verbum ultimum non habent Voss. Chiflet. Pintiani codex, qui omnes etiam, ut et alii nostri quatuor, *idem.* Unde Pintianus: *Fidem, nepotes, vestram, satis dictum est de his.* Elegantius quam vere. Me quoque offendebat genus loquendi, *adversari contra venena.* Etsi haud ignorem Plauti in Mercat. [2, 3, 43] *nolo advorsari tuam advorsus sententiam.* Sed placet coniungi principium huius capitis cum fine superioris, hoc modo: *Et cancri marini decocti ius contra dorycnium efficax habetur, peculiariter vero contra leporis marini venena. Et ostrea adversantur iisdem. Nec potest videri satis dictum esse de his.*

811 [21, 60] *Quare minora in aliis locis reperiantur*] Nusquam τὸ *locis.* Andeg. Men. Gud. *in alios reperiuntur opacitas prohibet.* Acad. *in alio reperiuntur opacitas inhibet.* Primarius: *causa ista alio quare minora in reperiuntur opacitas cohibet.* Quorum solum *cohibet* ex Chifl. notarunt. Potest autem edidisse auctor: *Haec videtur causa, in situ alio quare minora reperiantur. Opacitas cohibet incrementum et tristitia minus adpetunt cibos.* Plinianum, ut quod maxime, *in situ alio.* Vide ad lib. 21, 31 [potius: 21, 13, 45, 77].

[21, 61] *Calliblephara appellantes*] Sic Hermolaus, cum esset, *callibia parata.* Voss. *callibiae pharata.* Andegav. et Gud. *callybie parata.* Acad. *callybio perata.* Menap. *callibie parata.* Scribe: *calliblepharata appellantes.* Nam *calliblepharum* est ipsum ornamentum: quo quae insignita sunt, merito appellantur ostrea *calliblepharata.*

Cap. VII. [24, 75] *Succumque earum, qui ita effluxerit, admiscent lacrimae, quae ex alba vite emanat*] Vossiani duo *succoque*; deinde melior, *admiscent viti salvat lacrimam.* Scribe: *succoque earum, qui ita effluxerit, admiscent vitis albae lacrimam, atque ita palpebras emendant.* Quod et Pintiano visum.

[24, 76] *Item taeniae iecur siccatum*] Sic Hermolaus aut *channae* pro vulgato *cheni.* Reinesius Var. lect. 2, 7. emendat *thynni.* Vere, ut puto: nam Voss. *theniioconsiccatum.* Quod est, *thynni iocus siccatum.* Ita enim idem codex saepe pro *iecur.* Acad. *chieni iecur siccatum.* Acad. Men. et Gud. *theni.* Sed hoc vento proiectus idem vir eruditissimus, Illustremus etiam, ait, Plinium de dosi medicamenti seu pondere, quod non ab omnibus intelligi scimus. Illustrat autem ita, ut *τὸ X* notam velit esse *χαλκοῦ* sive aerei, quam Graeci sic figurarint: *χ*, proque ea Latinos editores Plinii suae linguae *X* quasi *ἰσοδυναμοῦσαν* substituisse: chalcos autem seu aereos quatuor ponderare obolum seu scrupulum dimidiatum. Ieiune admodum et non pro Reinesio: nam obolus (qui sane dimidiatus est *scripulus*, non *scrupulus*) octo chalcos Athenis habebat. Galenus de pond.: *῾Ο γὰρ ὀβολὸς ἔχει* X̄ *η΄.* Paulus Aegineta: *῾Ο δὲ ὀβολὸς κεράτια γ΄. τὸ δὲ κεράτιον χαλκοὺς δύο δίμοιρον· ὁ γὰρ ὀβολὸς ἔχει χαλκοὺς ὀκτώ.* Cleopatra: *᾿Οβολὸς ἔχει θέρμον α΄ ἥμισυ, κεράτια γ΄, χαλκοὺς η΄. τὸ ἡμιωβόλιον ἔχει κεράτιον α΄ ἥμισυ, χαλκοὺς δ΄.* Alius: *ὁ χαλκοῦς ἔχει ἡμιωβολίου τὸ τέταρτον, ὥστε τοὺς τέσσαρας χαλκοὺς ἄγειν τὸ ἡμιοβόλιον.* Haec saltem communis et usitatissima ratio: etsi Plinius decem, alii sex chalcos interdum obolo assignent. Nec vero *X* est nota chalci, sed X̄. Poterat e Paulo ab Aegina nosse: *Πρῶτον μὲν οὖν τὸ χ στοιχεῖον ἔχον ἐπικείμενον αὐτῷ τὸ ἄλφα χαλκοῦν σημαίνει.* Denique Plinii editores, sive Latini, quos ille appellat, sive Galli, sive Germani, noverant nihil exemplaribus eius esse vulgarius, quam per *X* significari X̶, denarium vel drachmam: et ita hic quoque *pondere X IV* esse pondere denariorum vel drachmarum quatuor.

[26, 80] *Fortioribus stomachis ex iure edendas dabat*] Quatuor scripti, *medendas.* Optimus, *mandendas.* ut et Pintiani codex.

[27, 83] *Muraenarum cinis cum mellis obolis ternis*] Omnes quinque: *Maenarum.* sic et cap. 8 [28, 88] *Maenarum muria et capitum cinis*, non Chiflet. modo, sed Vossianus, Academicus et Gudianus. cap. 9 [31, 100] *Maenae salsae cum felle taurino illitae umbilico.* Et [33, 105] *cinis ex capite maenarum.*

Cap. VIII. [29, 91] *Suspiriosis castoreum cum hammoniaci exigua portione*, etc. *utilissime potatur*] Quatuor scripti: *castoreo*, tres: *utilissima tota*, Andeg. *utilissima ota eadem potio.* Praecipuus: *castorea*, tum *utilissime pota.* Scribe: *Suspiriosis castorea cum hammoniaci exigua portione ex aceto mulso ieiunis utilissima potu.*

Cap. IX. [31, 99] *Cucumeris sativi radicis siccae drachmam*] Voss. *siccare.* Lege, *siccatae*, ut et Pintianus.

Cap. X. [40, 119] *Prodest et febri ranarum fellis cinis*] Quatuor scripti: *fellium cinis.* Voss. *fibri iranarum pellium.* Nihil hic voluit de febri, nihil de felle ranarum. Lege: *Prodest et fibrinarum pellium cinis.* Infra [42, 124] *Fibrinarum pellium cum pice liquida combustarum cinis.* Et hoc Pintianus.

[41, 120] *Letargicos coagulum vituli adiuvat in vino potum*] Ex Chifl. notant, *Tethanicos castoreum.* Voss. *Tetanicos quagulum vituli adiuvat ex vino intum.* 812
Lege: *Tetanicos coagulum vituli adiuvat ex vino inlitum.* Lib. 23, 7 [63, 124]

Datur tetanicis et spasticis. lib. 26, 12 [81, 130]: *Peucedani succo perunguntur spastici, tetanici.* Mox Voss. duo: *Tremulos castoreum, si ex oleo perunguntur*, sine *τῷ iuvat.* Satis est paullo ante poni *adiuvat.*

[42, 122] *Minima omnium et viridissima cinerem fieri iubent*] Tres membranae: *viridissima sanguinem cineremque fieri.* Men. *sanguinem cinerem fieri.* Voss. *viridissima sanguinem cinerem vel fieri.* Scribe: *sanguinem cineremve fieri iubent.* Praecessit enim, *ranarum illinunt cinerem vel sanguinem arefactum.*

[46, 134] *In mulierum parte praesentissimo remedio sanari tradunt*] Pintianus observat in scripto esse *mulieribus*; itaque legendum sibi videri: *in mulieribus percae praes. rem. sanare traduntur.* Sed si percarum ea vis est, quid verbis fiet sequentibus, quae cancro foemina id fieri ostendere videntur? Voss. *muliebris.* Cui voci una litera demenda, ut sit: *in muliebri parte praesentissimo remedio sanari tradunt cancro foemina.* Andeg. *in mulieris partus.* Tres alii, *in mulieres partu.*

[47, 135] *Eadem vis est pulmonis marini, leporis marini sanguine et felle*] Correxerunt *sanguinis et fellis.* Sed Vossiani duo: *pulmoni marino*; dein melior etiam *sanguini.* Scribe: *Eadem vis est pulmoni marino, leporis marini sanguini et felli.* Ut et Pintianus.

[50, 139] *Hippopotami frontis e sinistra parte pellis in linteolo adalligata*] Tres codd. *pelle in agnina alligata.* Andegav. *pellis in agnine.* Voss. ut Hermolai: *e sinistra parte pellis in agnina alligata.*

Cap. XI. [53, 145] *Belonae, quos aculeatos vocamus*] Pintianus legendum censet *acus aciculasve*: id enim significare Graecam vocem *βελόνη*. Quasi haeserint memoriae eius quae scribit Hermolaus ad lib. 35, 11. his verbis: Est autem belone, quam nos *acum* et *aciculam* dicimus. Sic ille. *Acos tenues* e Martiali novimus lib. 10. epigr. 34. et Plinio ipso lib. 9, 5 [est vitium in numero capitis. Scribe: 9, 51, 76, 166]: *Acus sive belone, unus piscium, dehiscente propter multitudinem utero parit. Aciculam* autem passim quidem in Lexicis exhiberi video, ut diminutivum *τοῦ acus*: auctorem tamen eius vocabuli antiquum nondum reperi. *Acuculam* Excerpta vet. Lexic. efferunt: *Ansa, λαβή. Acucula, βελόνη.* Et Constantini l. 1 [3, 16, 1] Cod. Th. de repudiis: *oportet eam usque ad acuculam* [ubi rectius scribitur: *aciculam*] *capitis in domo mariti deponere.* Sed vix est, ut non *acula* et *aculam* his locis legendum sit: ut locutos mihi veteres constat. Glossarium: *Βελόνη, acula, acus.* Cledonius in arte: *Haec in diminutivo genus mutant, ut acus acula, hoc scutum haec scutella, hoc pistrinum haec pistrilla.* Accedet ipse Plinius infra lib. 34, 13. [Credo significari locum Plinii 34, 18, 50, 169. *Quidam .... plumbeo pistillo terere malunt.*] Corruptum quoque in Glossis Isidori: *Acucula, aculus, solers, agagula.* Scribendum: *Acriculus, acutus.* Eo vocabulo utitur Cicero 3 [17, 38]: Tuscul.: *ille acriculus Athenis senex Zeno, istorum acutissimus.* Ergo et hoc Plinii loco malumus: *belonae, quas aculas nos vocamus.* Pintianus, quod censuit, et ostendisse ait se ad lib. 10. Caput est illic 32 [47, 91], ubi de nidis halcyonum: *Nec unde confingantur, invenitur. Putant ex spinis aculeatis: piscibus enim vivunt.* Quae translata sunt ex Aristotelis animalium historia nona cap. 14. [Tom. I. p. 433. Schneid.]: *Ἀπορεῖται δ', ἐκ τίνος συντίθησι τὴν νεοττίαν· δοκεῖ δὲ μάλιστα ἐκ τῶν ἀκανθῶν τῆς βελόνης· ζῇ γὰρ ἰχθυοφαγοῦσα.* Ergo Pintianus, *ex spinis acus piscis.* Et voluit tale quid haud dubie Plinius. Sed verba potius fuisse crediderim: *Putant ex spinis acularum.*

AD LIBR. XXXIII.

Prooem. [init. 2] *Ut minime parca*] Hoc nimis abit ab antiquissima Vossiani manu, quae est, *ut sugresiarca facilisque.* Literae *I* manu altera additum corniculum est, quasi *E* voluerit. Frustra. nam Plinii fuit: *ut suggerens large facilisque in omnibus quaecumque prosunt.* Sic enim et Vossianus aliique codices, 813 non tantum *quae prosunt.* Pintiani liber, *fugresiarcha*: unde ille *frugi sit archa.*

[2, 4] *Et aurum argentumque caelando carius*] Voss. *et aurum et argentum quae caelando.* Forsan: *Accessit ars picturae ad aurum et argentum, quae caelando cariora fecimus.*

Cap. I. [3, 7] *Quanquam et ipse miratus aurum*] Voss. *mirator auri.* Acad. quoque, Gud. Menap. *mirator*, sed vox sequens in tribus istis deficit. Seneca epist. 115 [15]: *ut exspectarent viderentque, quem admirator auri exitum faceret.* Noster lib. 14. cap. 4 [5, 51] *minime utique miratore inanium.* Pintiani liber ut Vossianus.

[4, 9] *Romanae, quorum more ferreum id erat et bellicae virtutis*] A Gelenio est. Acad. et Gud. *Romani quorum more ferendum id erat.* ut et Menap., nisi quod caret τῷ *id.* Voss. *Romaene quarum in more ferrent erat et virtutis bellicae insigne.* Scribe: *Manus, et prorsus sinistrae, maximam auctoritatem conciliavere auro, non quidem Romanae, quarum mere ferreum erat, ut virtutis bellicae, insigne.* Quarum, inquit, Romanarum sinistrarum insigne erat mere ferreum (non ut alia esset annuli, alia palae vel gemmae materia) utpote virtutis bellicae.

[4, 13] *Intelligi etiam consertoris usu*] Io. Andreas edidit, *etiam insertorii usu*, quod Caelius Rhodiginus scuti lorum interpretatur. Hermolao vulgatum debetur, et *consertor* est pugnator bellatorque. Vox utraque et auctore et Venere omni caret. Turnebus probat *sartoris usus*, etiam Kirchmann. in libello de annulis. Haec vero vox *sartoris* pro eo, qui vestes suit, quam nunc recepta, tam infrequens antiquis est et in solis Grammaticis adhaesit. Quis autem sensus? Impedimentum potuisse in annulis esse, si dextra gererentur, quod ei inserti fuerint impedituri sartorum operam, non tam facile obligata annulo manu, quam libera et nuda, arte sua usurorum. Scilicet is Plinio et Romanis labor, ut qui vestes suunt (qui tantum negotii olim ne in luxuria quidem habuerunt, quantum nunc habent in iusto usu) dextra recte uterentur. Et tamen digitalia induunt instar annulorum. Dalecampius ait posse legi, *cum sartoris usu*, sed mox adoptat Hermolai coniecturam, nomen reddere oblitus, etsi id non modo apud ipsum, sed et apud Caelium, quem advocat, legisset. Gudianus plane et Men. ut retulit Turnebus, *etiam sartoris usus.* Acad. Chiflet. Voss. *etiam sertoris usus.* Ego tentabam: *Quod si impedimentum potuit in ea aliquod intelligi etiam armorum usui, argumentum est, maius in laeva fuisse, qua scutum capitur.* Ait pudorem eius et contationem fuisse, qui *laevis manibus latentibusque* (ita enim Voss. cum Chiflet.) *induit annulos*; non enim honoris et ornatus accessionem, quam si quaesisset dextra potius eos, ostentasset. Poterat aliquis obiicere: Immo dextram ad armorum usum voluit expeditam esse, atque adeo non impedire istis vinculis. Respondet Plinius: Praebes ultro argumentum in contrarium mihi. Nam si armorum usui annulos impedimento esse credidisset, atque ideo dextra eos prohibuisset, ne sinistram quidem violasset illis, cuius officium est militiae

sustinere ac praetendere scutum. Erunt fortasse, quibus mirum et incredibile videbitur, vocabulum tam notum et obvium sic corrumpi potuisse. Verum qui veteres codices tractarunt, sciunt nihil esse tam monstrosum, ut in illud non paullatim abeant verba etiam vulgatissima, postquam semel male legi et reddi coeperunt.

[6, 17] *Tantam gratiam plebis adeptus est*] Vossianus *plebi.* Ut et lib. 21, 3 [4, 8] *appellavit tribunos plebi.* Sed et idem *tantum gratia.* An *tantum gratiae?* Sed parum interest.

[6, 23] *Aurumque millibus lapillorum vilius fecit*] Sic et Mss., nisi quod *milibus.* Coniiciebam: *aurumque micis lapillorum vilius fecit.* Sic per contemptum appellat illam gemmarum pretiosissimam parvitatem. Infra cap. 4 [21, 68]: *non illo modo, quo in Oriente Sapphiro atque Thebaico aliisque in gemmis scintillat, sed micas amplexum marmoris.* Quod vellem intactum reliquisset Salmasius, nec subiecisset ignavum illud, *micans amplexu marmoris,* ad Solin. p. 1075.

CAP. II. [8, 34] *In consulatu suo ei senatum concilians*] *Senatum* illum igno-
814 rant nostri quatuor, hoc est, omnes: et tres quidem *eis concilians*; optimus, *in consulatu suo contilianis rebus ex eo ordine.* Fortasse: *M. Cicero demum stabilivit equestre nomen in consulatu suo, Catilinariis rebus, ex eo ordine profectum sese celebrans.* Pintianus quoque invenit in suo *contilianis rebus*, facit autem *Catilinanis.* Ut idem fecit lib. 2, 5. [est vitium in numero capitis. Scribe: 2, 51, 52, 137] *In Catilinanis prodigiis.* Neque ausim spernere.

[9, 35] *Quin etiam ipsum equitum nomen saepe variatum est*] In Gud. Men. Acad. deest *τὸ equitum.* Voss. *qui tum quidem etiam nomen ipsum.* Lege, *Equitum quidem etiam nomen ipsum saepe variatum est.* ut vidit et Pintianus.

[9, 36] *Multos pudet eo nomine appellari*] Notarunt ad marginem in Chifletiano esse *pudet trossulos vocari*: sed id quam vim habeat, quis intelligat? Sciendum igitur haec ita concipere Vossianum: *ideo quia non intelligunt, Trossulos nomen quid valeat; multosque pudet trossulos vocari. Sunt adhuc aliquae non omittendae*, etc. et omnia illa, *eo nomine appellari, et causam, quae supra indicata est, exponit, invitosque etiamnum tamen*, in optimo codice non apparere, uti nec in tribus aliis, quorum nobis copia est: qui una re differunt a principe, quod habent *multos pudet,* sine particula; quod tamen cur praeferam, nihil est causae. Neque in hac scriptura quidquam est corrigendum, modo memineris *Trossulos* priore loco antique poni, ut sit *Trossulus.* Pintianus notat in suo codice deesse: *et causam, quae supra indicata est, exponit, invitosque etiamnum tamen trossulos vocari.*

[11, 38] *Eamque coronam testamento reipublicae legavit*] Quare potissimum *reipublicae?* Pintianus *populo Romano.* Quare hoc quoque? Vossianus ille *ἀμύμων· testamento expraelegavit.* Scribe: *Piso Frugi filium ex privata pecunia donavit eamque coronam testamento ei praelegavit.* id est, per praeceptionem dedit, praecipuam eum habere voluit, nec conferre in erciscunda haereditate. Ulpianus [33, 8, 10] D. de peculio legato: *Si peculium servo vel filio praelegare velis.* Scaevola eodem tit. [33, 8, 26]: *Tite fili, e medio praecipito, sumito tibique habeto domum illam, aureos centum. Alio deinde capite peculia filiis praelegavit.* Et notissimum iuris studiosis est. Sed et aliis partibus laborat hic locus et est

omnis partim ex optimis codd., partim ex coniectura ita concipiendus: *Quis primus donatus sit ea, non inveni. Equidem, qui primus donaverit, a Pisone traditur A. Postumius dictator apud lacum Regillum, castris Latinorum expugnatis: cuius maxime opera capta essent, huic coronam ex praeda is dedit. Item L. Lentulus Ser. Cornelio Merendae Samnitium oppido capto. Sed huic quinque librarum. Piso Frugi filium ex privata pecunia donavit, eamque coronam testamento ei praelegavit.* Prò eo quod vulgo est, *Sed quis primum*, Men. et Gud. *et quod quis primum*, Acad. *et quos quod si quis primum quod quis primum*, ita ut quinque voces inductas velit pro nullis haberi: optimus, ut, repraesentavimus. Idem pepulerat τὸ *ei* ante *cuius*, et paene ut Pintiani: *hanc coronam ex praeda his dedit.* Samnitum oppidi Caudii nomen excidisse suspicatur Pighius: quod posses reponere pro illo *sed huic*: quod non temere sic apparet in Chiflet. et Voss. *capto sed huic quinque librarum Piso.* Unde discimus certe vocabulum *corona* male his verbis interpositum, quod et ingrata eius repetitio in tanta vicinitate et historia arguit. Quam licet ex Valerio Maximo lib. 4, 3 [10] recognoscas: *Consul gravi fugitivorum bello a se liberata Sicilia eos, quorum praecipua opera usus fuerat, imperatorio more donis prosequebatur. Inter quos filium suum locis aliquot praeliatum fortissime titulo trium librarum aureae coronae decoravit, praefatus non oportere a magistratu e publica pecunia erogari, quod in ipsius domum rediturum esset: tantumque ponderis se testamento adolescenti legaturum promisit, ut honorem publice a duce, pretium a patre privatim acciperet.* Numquid ergo: *Spe auri quinque librarum Piso Frugi filium?*

Cap. III. [12, 39] *Cuius sceleris nos coarguimus illum primum qui*] Voss. *Et nos sceleris arguimus illum, qui primus auro dignitatem per annulos fecit.* Ut et Pintianus, cuius etiam *Ita hercules, idem enim tu Brute*, plane Vossianus confirmat. Particula ut in Virgiliano [Aen. 10, 468]:

Et dubitamus adhuc virtutem extendere factis? 815

[12, 41] *Salutaris exortus Vespasiani Principis*] Parum interest, sed quatuor nostri, *Vespasiani imperatoris.*

[13, 42] *Libralis, unde etiam nunc libella dicitur et dupondius, appendebatur assis*] Ita haec interpungenda, ne dupondios asses inde, ut quidam fecerint, constituamus, id est, bilibres, monet Salmasius de usuris p. 571. Sed unde haec insolentia Plinio, ut *assis* malit in nominativo quam *as* dicere? Scribe: *Librales (unde etiamnunc libella dicitur et dipondius) appendebantur asses.* Sic infra [13, 45] Vossianus: *Fabio Maximo dictatore assis uncialis facti.*

[13, 43] *Quin et militum stipendiorum hoc est stipis*] Et hic facile aliquid molesti sentias. Vossianus *stipendia hoc est stipis ponderandis*; dein dissimulat τὸ *dicuntur*: et satis est paullo ante positum. Lege: *Quin et militum stipendia, hoc est, stipis pondera, dispensatores, libripendes. qua consuetudine in his.* Qui enim aut ubi *pensatores* isti? At *dispensatores* passim in magnis, ut et in Augusta, domibus. Sic *Armeniaci belli dispensator*, quem Nero magna mercede manumisit, lib. 7, 39 [40, 129], *dispensator Hispaniae citerioris* lib. 33, 11 [52, 145]. Pintianus, *stipendia et stipis ponderandae.*

[13, 45] *Librae autem pondus aeris imminutum*] Voss. *Librare.* Scribe, *Librale autem pondus aeris*, sive malis, *assis. Librale* et Pintianus.

[Ib.] *Quadrans autem triuncis vocatus a tribus unciis*] Vocabulum *triuncis* Hermolaus firmat ex Varrone, sed corruptae lectionis. Voss. *teruncis.* Scribe, *teruncius vocatus.*

[13, 45] *Postea Hannibale urgente Q. Fabio Maximo dictatore*] Vossianus: *urgentem arcumque Fabio.* Latet aliquid. Facile nasceretur *urgente M. Minucium.* Sed non satisfacit. Forte, *iterumque Fabio Maximo dictatore.* Vel, *iterum Q. Fabio Maximo dictatore.*

[13, 46] *Mox lege Papiria semunciales asses facti*] Voss. *paparia semunciaris assis facti.* An *Mox lege Maria semunciarii asses facti?* Ut intelligatur Marius ille Gratidianus, de quo Cicero in tertio de officiis [20, 80]: *Ne noster quidem Gratidianus officio viri boni functus est tunc, cum praetor esset, collegiumque praetorum tribuni pl. adhibuissent, ut res nummaria de communi sententia constitueretur (iactabatur enim temporibus illis nummus sic, ut nemo posset scire, quid haberet). conscripserunt communiter edictum cum poena atque iudicio constitueruntque*, *ut omnes simul in Rostra post meridiem escenderent: et caeteri quidem alius alio, Marius a subselliis in Rostra recta: idque quod communiter compositum fuerat, solus edixit.* Neque offendat quemquam, quod Ciceroni vocatur *edictum.* Nam et *legem* appellat [Plin.] infra cap. 9. extremo [46, 132]: *tam iucunda lege plebi, ut Mario Gratidiano vicatim totas statuas dicaverit. Semunciarii* et Pintianus.

[Ib.] *Drusus in tribunatu plebis*] Vossian. *plebi.*

[14, 48] *C. Gracchi familiaris auro repensum*] Voss. *rependum.* Lege, *rependendum.*

[14, 50] *Fuerat Philippum regem poculo aureo pulvinis subdito dormire solitum*] Sic Vossianus.

[Ib.] *Antonius in contumeliam naturae vilitatem auro fecit*] Editum olim *Antonius Sopus.* Hoc vocabulum *Sopus* quaedam exemplaria fere non habere notavit Hermolaus, ut supervacuum videri possit, inquit: Gelenius delevit. Vossianus: *Antonius opus contumelia naturae vilitatem auro ficiro dignum proscriptione sed partaci equidem miror.* Lege: *Antonius apud nos contumelia naturae vilitatem auro fecit. O dignum proscriptione, sed Sparthaci!* Nimirum *apud nos* dicendum habuit, quia prius *apud exteros.* Deinde dignum ait, qui proscriberetur: neque ab Sulla aut aliquo condiscipulorum, sed plane a Sparthaco, qui aurum castris inferri vetuerat. Hoc de Sparthaco deprehendit etiam et cepit Hermolaus, et e suo Pintianus repetivit.

[15, 51] *Sicut Carthagini cum Hannibale victae argenti pondo*] Voss. *victae aut pondo.* Neque necesse est vocem *argenti* repeti. Sine dubio in particula *aut* obrutus est numerus argenti librarum Poenis imperatarum. Is erat omnis, Livio et Appiano testibus, decem millia talentûm aequis pensionibus in annos
816 quinquaginta. Decem millia talentûm sunt bis millies quadringenties sestertiûm, nostri nummi sexagies centena millia Philippûm. Idem prorsus efficiunt Romana ratione sexcenta millia argenti pondo. Quibus mirifice conveniunt quae scribit Eutropius [3, 21], Carthaginiensibus, cum ante Hannibalis adventum pacem petiissent, datam a Scipione inter alias hac conditione: *quingenta millia pondo argenti darent.* Postquam autem hanc pactionem ipsi fecissent irritam, et ventum esset ad colloquium cum Hannibale [ib. 22]: *Addita quingentis millibus pondo argenti centum millia librarum propter novam perfidiam.* Id tum recusatum mox

expressit necessitas: et, perinde ut in Antiocho, eadem pecuniae summa, quam imperaverant hosti ultimis viribus integris, iisdem perditis contenta fuit Scipionis et Romanorum animi magnitudo. Haec sexcenta millia argenti pondo si dispensentur in annos quinquaginta, singulis annis eveniunt millia pondo duodecim: hoc est, quadragies et octingenta, talenta ducenta, nostrorum centum viginti millia Philipporum. Hoc igitur fuit annuum, et scripsit Plinius: *sicut Carthagini cum Hannibale victae XII pondo annua in quinquaginta annos, nihil auri.*

[Ibid.] *Nec potest videri penuria mundi id venisse. nam Midas et Croesus in infinitum*] Voss. *id aeuenisse iam midas et croesus infinitum.* Lege: *Nec potest videri penuria mundi id evenisse. iam Midas et Croesus infinitum possederant.* Acad. quoque, Men. et Gud. *id evenisse*, et *Croesus infinitum.*

[Ibid.] *Talentûm autem Aegyptiûm pondo LXXX capere*] *Patere* scripti quatuor, quod adversus Guil. Budaeum defendimus in Pecunia Vetere.

[15, 52] *Sicque triumphare*] Voss. *atque ita triumphavit.*

[16, 53] *Ferasque argenteis vasis incessere tum primum visum. Mox quod etiam*] Voss. *ferasque etiam argenteis vasis incessiueretum primum noxi quod aetiam in municipiis.* Lege: *ferasque etiam argenteis hastis incessivere tum primum noxii, quod iam et in municipiis aemulantur. Noxii* puta bestiarii et confectores, de quibus et Observat. 1, 8. diximus. Suspicabar aliquando *argenteis rasis*, ut tamen intelligeretur *hastis.* Sic *interradere argentum* noster lib. 33, 11 [49, 140, ubi legitur: *ad sustinenda obsonia interradimus latera*] et *interrasile aurum* lib. 12, 19 [43, 94]. Hispaniensis triumphi Caesaris apparatus *argento rasili constitit* Velleio [2, 56, 2]. Martialis lib. 8, 71 [8]: *in cotyla rasa selibra data est. Incessivere* notavit et Hermolaus. Pintianus: *ferasque argenteis vasis incessi, vere tum primum noxiis*: quam elegantissimam lectionem vocat.

[16, 54] *Unam VII pondo habuit*] In Vossiano non conspicitur *unam*, non *alteram*, non *sicut*: est autem *haberet* ac *titulis*: quod posterius est et in Acad. Men. Gudian. Scribe: *Claudius successor eius, cum de Britannia triumpharet, inter coronas aureas septem pondo habere, quam contulisset Hispania citerior, novem, quam Gallia comata, titulis indicavit.* Cuique enim coronae titulus erat proprius. *Titulis indicavit*, sine τῷ *sicut*, etiam Pintianus.

[Ib.] *Et quota pars ea apparatus fuit*] Vox *apparatus* non est Plinii. Nam liber optimus: *et quod apars ea fuit aureae.* Quali ex scriptura in Acad. Men. Gud. factum: *et quo apparatus fuit aureae.* Ex utraque mixta ortum quod vulgo habetur, cum scribendum fuisset: *Et quota pars ea fuit aureae domus ambientis urbem?* Intellige omne id aurum, quo Pompeii theatrum opertum fuerat.

[17, 55] *Ante bellum Punicum tertium pondo CCXXVII argenti*] Vossianus, *pondo XVI. DCCCX. argenti XXII. LXX. et in numerato LXII. LXXXV. CCCC.*, id est, pondo sedecim millia octingenta decem, argenti viginti duo millia septuaginta, et in numerato sexagies bis centena octoginta quinque millia quadringenti. Habet eundem numerum Pintiani codex, nisi quod *DCCX.*

[Ib.] *Belli socialis initio DCCCXL VI auri pondo*] Voss. *belli socialis initio auri XVI. XX. DCCC. XXX.*, hoc est, sedecies centena viginti millia octingenta triginta.

[17, 56] *Laterum aureorum XXVI M et in numerato pondo CCC*] Voss. *laterum aureorum XXXV. et in numero H-S. CCC.* Recte, modo facias *numerato.* Triginta quinque millia laterum vult et numeratum sestertiûm trecenties. Budaeus
817 ex nescio quo codice aureorum quindecim, argenteorum 36000 facit et in numerato quadringenties.

[Ibid.] *Perseo rege Macedonico devicto praedam populo trium millium*] Voss. *rege victae Macedonico praeda H-S. II. III.* Scribe: *Intulit et Aemilius Paullus, Perseo rege victo, Macedonicae praedae sestertiûm bis millies trecenties.* Eundem numerum habet Pintiani codex. Hinc ergo potius reformandi Livius [45, 40] et Velleius [1, 9, 4], quorum alter *millies ducenties*, alter *bis millies centies* edit.

[18, 57] *Inde transiere in cameras: in parietes quoque*] Voss. *in cameras quoque et parietes, qui iam et ipsi tanquam vasa inaurantur.* Ut et liber Pintiani.

[19, 59] *Aurique experimento ignis est, ut simili colore rubeat quo ignis*] Voss. *experimentum*, ut et Chiflet. Sed insuper Voss. *ut simili colore rubeat ignes atque et ipsum obrussam vocant.* Legendum igitur: *Aurique experimentum ignis est, ut simili colore rubeat ignescatque: id ipsum obrussam vocant.* Ut fere et Salmasius ad Solin. p. 1080, sed post Pintianum Men. Gud. Acad. *rubeat ignis atque ipsum. Obryzum* vel *obrussum aurum* quis veterum dixerit melioris seculi, nondum novi.

[19, 63] *Tunica aurea triumphasse Tarquinium Priscum Verrius tradit*] Voss. *Verrius docet.*

Cap. IV. [21, 66] *Aut gryphibus apud Scythas erutum*] Voss. et Pintiani liber: *aut apud Scythas grypis erutum.* Videtur *grypos* dixisse quos alii *gryphes*, Graeci γρύπας. Nec dubito quin et sic scripserit lib. 7, 2 [2, 10]: *Produntur Arimaspi, quos diximus, uno oculo in fronte media insignes, quibus assidue bellum esse circa metalla cum grypis.* lib. 10, 49 [70, 136] *Pegasos equino capite volucres et grypos.*

[Ibid.] *Nec ullum absolutius aurum est, cursu ipso*] Voss. *est, ut cursu ipso trituque perpolitum.* Habent et Acad. Men. Gudianusque particulam. Ut et Pintianus: sed praeterea eius liber *attrituque.*

[21, 68] *Cum iam inventum in summo*] Hermolaus observat antiquam lectionem esse non *cum iam*, sed *gummi*, quasi hoc sensu, terram illam gummi similem, cui subsit aurum, in summo cespite repertam vocari *alutationem.* Et sic mecum Men. Acad. Gud. *gummi inventum est in.* Voss. *cummina inventum est in.* Scribe: *ut nuper in Dalmatia principatu Neronis, singulis diebus etiam quinquagenas libras fundens cum minimum, inventum est in summo caespite.* Nisi et malis *ad quinquagenas.* Nam plerique *et quinquagenas.*

[Ib.] *Alutationem vocant, si et auro ea tellus subest. Caeterum montes Hispaniae*] Voss. *talutatium vocant si et auro a tellus subae sicetero montes spaniarum.* De prima voce decernere non est. *Balucaceum* veniebat in mentem a *baluce* vel *baluca* apud Iustinum, nostrum, Martialem. Item *Alutiatum* ex lib. 34, 16 [47, 157]: *in aurariis metallis, quae alutia vocant.* Sit igitur, donec certius quid sit et melius, *Alutiatum vocant, si ei auro et tellus subest. Caetera montes Hispaniarum aridi sterilesque, et in quibus nihil aliud gignatur, huic bono fertiles esse coguntur.* hoc enim postremo ordine in Vossiano. Men. et Gud. *si et auro attelus subesi.* Academ. *si et auro attalus subesi.*

[21, 70] *Et opprimunt operarios*] Voss. p. m. *óperatos*: sed duabus supra literulis pictis posterior manus ostendit maluisse *operantes*, ut est in Academ. Gudiano et Menap. Frustra: tenemus enim vetus, quippe sensus eiusdem, propria quadam huius verbi ratione. lib. 26, 2 [6, 11]: *Sedere namque in scholis operatos gratius quam ire per solitudines.* Neque aliter in 2. Aeneid. [potius: 3, 135 sqq.]: *sicco subductae litore puppes. Connubiis arvisque novis operata iuventus. Iura domosque dabam.* Horatius lib. 1. epist. 2 [29]: *In cute curanda plus aequo operata iuventus.* id est, operans, in praesens occupata. Haesit in hoc verbo et M. Zuerius ad tertium annalem [cap. 43] Taciti. *Operatos* et liber Pintiani, quod ille frustra mutat in *operas*.

[21, 72] *Dantque signum ruinae eamque solus intelligit in cacumine montis eius pervigil*] Voss. *dat signum ruinamque solus int. in cac. eius montis vigil.* Acad. quoque ac Gud. Menapiusque *ruinam* et *vigil.* Forte: *Peracto opere cervices fornicum ab ultimo caedunt: id signum ruinae, quod solus intelligit in cacumine montis eius vigil.*

[21, 73] *Hic voce ictuve repente operarios revocari iubet, pariterque ipse devolat*] Voss. *Hic vocent ictuue uocari iubet operasque ipse devolat.* Acad. Gud. Men. *hic voce neue uocari iubet operasque ipse devolat.* Locus afflictus et despe- 818
ratus. Sed tamen lectius *operas* (quod et liber Pintiani) quam *operarios.* Forte etiam *voce tinnituve.*

[Ib.] *Mons fractus cadit e sese*] Voss. et Gud. *ab sese.* Acad. et Men. *a sese.* Lege, *in sese.* Lucanus, *In se magna ruunt.* Pintianus *a sese longe.*

[Ib.] *Tantaque ad pericula evincenda fuit satis causae*] Voss. *pericula et incendia satis fuit causa.* Tres quoque alii, *pericula et incendia.* Scribe: *tantaque ad pericula et impendia satis fuit causae.* Pintianus etiam *satis fuit causae.*

[21, 74] *Alius par est labor vel hoc maioris impendii*] Voss. *Alius par labor ac vel maior impendi.* Lege: *alius par labor ac vel maioris impendii flumina ad lavandam hanc ruinam iugis montium obiter ducere.* Sic enim iubet membrana castissima. Gud. etiam, Men. Academicusque, *ac vel maior inpendi.* Pintianus quoque: *ac vel maioris impendii.*

[Ib.] *Nimirum et hic labor est*] Voss. *ni millae et hic labor est.* tum, *libramentum oportet et fruaris quam fluat.* Coniiciebam: *Nimii et hic labores. Praecepisse libramentum oportet et strui varis qua fluat.* id est, furcis vel perticis vel vallis subiectis. Lucanus lib. 4 [vs. 439]: *dispositis attollat retia varis Venator.* Pintianus, *in mille et hic labores*: tum *libramentum*: denique, *ut fiat ei qua influat.*

[Ib.] *Ut procul intuentibus species nefaria*] Voss. *species nafarium.* Et profecto nihili est illa *nefaria* species. Numquid *species natantium quidem, sed alitum fiat?* Gud. et Acad. *nefarium.* Men. *nepharium.* Pintianus, *ne ferarum quidem.*

[21, 75] *Et lineas itineri praefigunt*] Voss. *praedicunt,* quasi velit *praeducunt.* Sic cap. 3 [19, 60]: *cum argento, aere, plumbo lineae producantur.* Voss. *praedicantur.* Lege *praeducantur.* cap. 6 [31, 98]: *Lineas ex argento praeduci fierique mirantur.* Sic enim eximius liber, non *produci,* non *fieri producique.* lib. 35, 18 [potius: 35, 17, 58, 199]: *Est et vilissima* [apud Gron. manifesto errore typographi *utilissima*] (creta), *qua circum praeducere ad victoriae notam instituerunt maiores.* Colloquia Scholastica: *Παραγράφειν οὐκ οἶδα· σὺ ἐμοὶ παράγραψον, ὡς οἶδας. Praeducere nescio: tu mihi praeduc, quomodo scis.*

[21, 75] *Erumpit torrens tanta vi, ut saxa pervolvat*] Scribe cum Voss. Men. et Gud. *provolvat.* Terentius Andria [4, 4, 38]: *iam ego hunc in mediam viam Provolvam teque ibidem pervolvam in luto.*

[21, 76] *Eae sternuntur gradatim. Frutex est ulex roris*] Voss. *gradatim mulicem frutex est roris.* Lege: *eae sternuntur gradatim ulice. Frutex est roris marini similis.* Quod et e suo suggessit Pintianus.

[21, 78] *Callaeciam et Lusitaniam praestare quidam tradiderunt*] Voss. Gud. Acad. Men. *prodiderunt.* Non *pensitare*, quam commodiorem lectionem putat Pintianus.

[22, 79] *Est etiam una ratio ex auripigmento*] Voss. *est etiamnunc una.* Gud. Men. et Acad. *est autem nunc una ratio.* Pintianus *etiamnum.*

[Ib.] *Auripigmenti librae XIV permutarentur*] Voss. *X IIII*, id est, denariis quatuor.

[24, 82] *Anaitidis posita dicitur, quod in situ terrarum nomine hoc significavimus, numine*] Hermolaus Barbarus: *quod in situ terrae Armeniae significavimus.* Gud. et Men. *quod si tute rarum nomen hoc.* Acad. *quod sit tutelarum nomen hoc.* Voss. *quod situ terrarum nomen hoc signavimus nomine.* Videtur monstrare: *quo sit situ terrarum numen hoc, signavimus nomine, gentibus illis sacratissimo.* Frustra igitur Plinium arguit Dalecampius, quod nusquam huius templi meminerit in geographumenis. Non enim dixerat hic se alibi meminisse, sed nunc ipsum, ubi sit, signasse et denotasse nomine. Nimirum Anaeae vel apud Anaïtas.

[24, 83] *Respondit enim tum maxime Augustum*] Voss. *cummaxime Augustum de crure eius coenare.* Ut lib. 21, 7 [19, 42]. Sequitur: *seque illum esse, totumque sibi censum ex ea rapina.* Sic Vossianus absque τῷ *esse* in fine.

[25, 84] *Est et ipsi superlato vis malefica gallinarum et pecorum foeturis*] Voss. *malefici.* dein idem cum Pintiani libro, Academ. et Gud. *pecuariorum.* Men. *peculiariorum*: denique et primus, *Remedium abluere*, sine τῷ *est.* Blanditur: *Est et ipsi superlito vis maleficii gallinariorum et pecuariorum foeturis. Remedium*
819 *abluere inlitum et spargere eo, quibus mederi velis.* lib. 33, 8 [41, 123] quoque Voss. *argilla superinlata* pro *superillita.* [Quanquam et lib. 28, 8 [27, 103]: *Sinistrum pedem superlatum parturienti letalem esse.* Ex *Inserend.* p. 845.] *Gallinarios*, quos mihi subiecit consensus codicum in *pecuariis*, habes et lib. 10, 55 [76, 155]: *traditur ars gallinarii cuiusdam dicentis, quid ex quaque esset.* Cicero lib. 4 [2, 26, 82] Acad.: *An tibi erit quaerendus annularius aliquis, quoniam gallinarium invenisti Deliacum illum, qui ova cognosceret?* Men. Acad. Gud.: *Remedium est dicitur enim abluere.* Nempe et *est* et *dicitur enim* insiticia.

[25, 85] *Quod si trito spuma adiiciatur*] Dalecampius, *nitri spuma.* Sed Voss. *tritus spuma exadiciatur.* Lege: *Quod si tritus pumex adiiciatur.* Certe farinam pumicis ulcera purgare oculorum scribit lib. 36, 21 [42, 155]. Sic quoque Pintianus.

Cap. V. [26, 87] *Illa quoque herba, quam luteam appellant*] Voss. *quam lutum.* Ut et infra [27, 91]: *Luteam putant a luto herba dictam.* Ubi praecepit Salmasius ad Solin. p. 255. Et tamen libri veteres, quibus ille usus, *lotam* aut *loton*: hic noster plane *luto.* Statim [26, 87]: *Natura est, quae lino lanaeve ad succum bibendum.* Voss. *sucum.* Voluit, opinor, *fucum*, id est, colorem.

[Ibid.] *Dein tenui cribro secernitur*] Voss. et Pintiani liber *cribro cernitur.* Lib. 18, 11 [29, 115]: *Posteaque gypsi pars quarta inspergitur, atque, ut cohaesit, farinam cribro subcernunt. Quae in eo remansit, excepticia appellatur et grandissima est. Rursus quae transiit, arctiore cernitur et secundaria vocatur.* lib. 35, 6 [27, 46] de Indico: *cum cernitur, nigrum; at in diluendo mixturam purpurae caeruleique mirabilem reddit.* Sic bene Salmasius, cum et in Voss. sit *cernatur.*

[27, 89] *Summa commendationis est, ut colorem herbae segetis laete virentis*] Caret optimus τοῖς *est ut*, dein praefert *colore in herba.* Scribe: *Summa commendationis, colorem in herba segetis laete ut virentis quam simillime reddat.* Noster lib. 18, 5 [falsus numerus capitis. Lege: 18, 7, 10, 52]: *Frumenta hieme in herba sunt, verno tempore fastigantur in stipulam.* Ovidius met. [5, 482]: *primis segetes moriuntur in herbis.* idem [8, 290]: *segetes proculcat in herba.* Et in epistola Paridis [17, 263. Apud Merkel. est Her. 16]: *et adhuc tua messis in herba est.* Men. Gud. et Acad. *est in colore in herba si segetes late virentes.*

[27, 90] *Introducta opificum turba*] Quod ibi negotium fuerit opificibus introductis, videndum. Men. et Gud. *inducta.* Voss. *indocta*, ut et Academicus. Sed et Voss. mox *distinguit.* Itaque scribendum: *cum ipse concolori panno aurigaturus esset. Indocta opificum turba tribus eam generibus distinguit.* Etsi haud ignorem eleganter quoque dici posse *turbae distinguunt.* Sed praevalet veteris libri auctoritas. Idem fere voluit Pintianus.

Cap. VII. [36, 112] *Cuius rei quidem causam miror*] Voss. *Cuius rei causam aequidem miror.* Unam literam tolle.

[40, 118] *Iuba minium nasci et in Carmania tradit; Hermogenes et in Aethiopia*] Academ. cum Gud. et Men. *tradit et magnis in Aethiopia.* Voss. *tradit imagines in Aethiopia.* Scribe: *et in Carmania nasci tradit, Timagenes in Aethiopia.* Nobilem rhetorem et historicum Alexandrinum, Asinii Pollionis contubernalem, intellige. Idem reperit in suo codice Pintianus: sed male scribendum coniectat inde *Timaeus.*

[Ib.] *Ne modum excederet LXX in libras*] Voss. *H-S. LXX in libras.* hoc est, sestertiûm nummûm septuaginta.

Cap. IX. [45, 129] *Ut vel uno intuente populus totidem imaginum fiat*] Purgamentum calcaverat Pintianus, quum legendum forte scriberet *poculum*, non *populus.* Quasi docendus esset τὸ *populus* eleganter pro quovis maiore numero aut multitudine poni. At legit apud hunc ipsum lib. 35, 2 [2, 6]: *ut essent imagines, quae comitarentur gentilicia funera; semperque defuncto aliquo, totus aderat familiae eius, qui unquam fuerat, populus.* Apud Ovidium l. 6. [vers. 198] met. Niobe *populum natorum suorum* appellat. Et quinquaginta filios Artaxerxis *populum* appellat Trogus Pompeius lib. 10. [cap. 1. § 6]. Seneca ep. 105 [7]: *ut garrulitatem suam custodiat et contentus sit unius auribus, populum faciet.* id est, multos conscios. Ubi rursus insuave *poculum* miscet Pintianus. Sed huic quo de agimus loco nihil congruentius et tuendo et illustrando, quam verba Senecae lib. 1. nat. q. 5 [4]: *Sunt quaedam specula ex multis minutisque composita: quibus si unum ostenderis hominem, populus apparet, unaquaque parte faciem suam exprimente. Haec cum sint coniuncta et simul collocata, nihilominus seducunt* 820
imagines suas et ex uno turbam efficiunt. Caeterum catervam illam non confundunt, sed diremptam in facies singulas distrahunt.

[45, 130] *Certiorem imaginem reddi auro apposito aversis*] Voss. *opposito*, melius, ut puto.

Cap. X. [47, 134] *In agris suis sestertiûm M. M. possedit*] Voss. *in agris H-S. CIↃ CIↃ possedit* sine τῷ *suis*. Gud. *posset magus is sestertium*: Acad. *posset et in agris is sestertium*: Men. *in agris is sestertium*; tum iidem tres *XX millia possedit*.

Cap. XI. [49, 140] *Vasa coquinaria ex argento Calvus orator fieri queritur*] Voss. *ex argento fieri Calvus orator quiritat*. Manus sequior *que* fecit. Sincerius antiquum. Est enim *quiritare* tanquam ad rem indignam Quiritium fidem invocare. Livius lib. 39 [8]: *prae ululatibus tympanorumque et cymbalorum strepitu nulla vox quiritantium exaudiri poterat*. Valerius Maximus 6, 2 [8]: *Vidi eodem habitu quiritatuque praetorium virum Perpernam*.

[Ibid.] *Soleas ex auro quoque induere solebat*] Voss. ignorat τὸ *solebat*, ut et Academicus Gudianusque. Intelligitur enim ex praecedenti *invenit*. Etsi autem codex optimus *induere*, subscribo tamen Salmasio *inducere* legenti ad Pall. Tertull. [p. 416]. [Plinius lib. 7, 7 [lege potius: 2, 7, 5, 24]: *Divus Augustus prodidit laevum sibi calceum praepostere inductum, quo die seditione militari prope afflictus est*. Ex *Inserend*. p. 845.] Sueton. Octav. 92: *Si mane sibi calceus perperam ac sinister pro dextro induceretur*. Claudio 8: *Solebant et stertentis manibus socci induci*. Caesar de bello Gallico [2, 33]: *scutis ex cortice factis aut viminibus intextis, quae subito pellibus induxerunt*. lib. 2. de bello civ. [10, 6]: *supra* [cum recentt. legendum *super*] *lateres coria inducuntur*.

[50, 141] *Quater millies CCCC LXX M pondo transtulit*] Voss. *$\overline{IIII}$ CCCLXXX. ob transtulit*. Cuius scripturae ex parte Acad. Men. et Gud. *quatuor quadringentos LXX obsides transtulit*. At illud *ob* nihil aliud significat quam *pondo*: quatuor, inquit, millia trecenta octoginta pondo transtulit.

[Ib.] *Africanus in triumpho militibus XVII millia pondo dedit*] Nimis magnam largitionem aevo illo restricto Lipsius vocat 2. Admir. 8, et plus satis fore, si sint *septem millia pondo*. Pighius deesse aliquid coniiciebat, et supplendum locum hoc modo: *in triumpho transtulit XVII millia pondo, militibus septendecim pondo dedit*. Quod argenti si habuisset Numantia, multo celerius succubuisset Romanis. Quae autem largitio in militem *septendecim pondo*? septem millia ducenti nummi? Vossianus nos expediet, in quo sic legitur: *quod mesarum postea apparatu victa Numantia quidam dilata idem Africanus in triumpho militibus XVII dedito viros illo*. Scribe: *Hoc argenti tota Carthago habuit illa terrarum aemula, quot mensarum postea apparatu victa! Numantia quidem deleta idem Africanus in triumpho militibus X VII dedit. O viros illo imperatore dignos, quibus hoc satis fuit!* Significat multas postea fuisse mensas Romae, in quibus singulis plus fuerit argenti expositum per solennia convivia, quam tunc redactum est ex totius Carthaginis opibus. Aut si de singulis nimium est, paucarum admodum mensarum apparatum Romae luxuriantis plus effecisse librarum argenti, quam tum temporis omnis Carthago. lib. 36, 15 [24, 109]: *M. Lepido Q. Catulo Coss. domus pulchrior non fuit Romae, quam Lepidi ipsius: at hercule intra annos XXXV eadem centesimum locum non obtinuit. Computet in hac aestimatione qui volet marmorum molem, opera pictorum, impendia regalia et cum pulcherrima laudatissimaque certantes centum domos*

posteaque eas ab innumerabilibus aliis in hunc diem victas. Addit Numantino triumpho Scipionem singulis militibus donativum septem denarios distribuisse. Confirmat, quod Pintianus appositis verbis *militibus XVII M pondo dedit* duo illa verba, *millia pondo*, in codice antiquo desiderari notavit: quod tamen neque intellexit ipse, neque post eum quisquam, quod sciam, aut intellexit aut cordi habuit. In Men. Acad. Gud. *XVII pondo dedit.*

[Ib.] *At Livius Drusus in tribunatu plebis XI millia*] Voss. *At Drusus Livius in tribunatu pleb. X.* In Livio et Seneca quoque notavimus illam mutationem loci nominum.

[50, 143] *Legatos Carthaginensium*] Voss. *Carthaginiensium*, ut optimi quique libri semper.

[Ib.] *Paterna quoque gente pulsum quod XII*] Men. et Gud. *paternaque gente* 821
appellatum. Voss. *paternaque gente pellitum.* Intellige Pellitum Sardum, ut ad Livium [23, 40, 3] monuimus.

[51, 144] *Aut Deliaca specie faceret, sed Punica. Idem et aureos fecit*] Acad. Men. et Gud. *sed punica eadem et aureos.* Voss. *sed Punicana. Eadem et aureos fecit.* Cicero pro Muraena [36, 76]: *stravit pelliculis haedinis lectulos Punicanos et exposuit vasa Samia.* Valerius Maximus lib. 7, 1. [est vitium in numero capitis; locus legitur 7, 5, 1]: *lectulos Punicanos pellibus haedinis stravit et pro argenteis vasis Samia exposuit.* Sic quoque Pintiani codex.

[52, 146] *Addi sua memoria coeptum Fenestella dicit*] Voss. ultimam vocem iubet induci: sufficit enim antecessisse *tradit.*

[53, 147] *Nec copia tantum argenti fuerit vitae, sed validius paene manupretium*] Voss. *vita* et *manipretiis.* Quali ex scriptura Ciacconius, immo Pintianus: *Nec copia tantum argenti furuit vita, sed validius paene manupretiis.* Placet sententia; non obsoletum illud *furuit.* Malim *furere visi.*

[53, 148] *VI millibus sestertiis in singulas libras vasa empta habuisse*] Locum hunc mendae suspectum esse in dictione *vasa* ex antiquo scribit Budaeus lib. 3 [p. 369]. Credo equidem: nam Voss. Pintiani, Gud. Acad. Men. consensu: *eundem H-S. VI. in singulas libras una emptalia habuisse.* Lege: *Constat eundem sestertiûm sex millibus in singulas libras una emblemata habuisse.* Cicero lib. 4 [17] in Verrem: *scaphia cum emblematis.* Et [21] *thuribulum avulso emblemate.* Item [22] *duo pocula non magna, veruntamen cum emblematis.* Et [23. extr.]: *iis crustae et emblemata detrahuntur.* Plinius capite sequenti [55, 156]: *Ulysses et Diomedes erant in phialae emblemate Palladium surripientes.*

[53, 150] *Ut liberet amplecti vitia et liceret peccare*] Hoc a Gelenio. Voss. *ut ex liberet amplecti vitia et liceret.* Scribe, *ut et liberet*: et sic Academicus Gudianusque. Men. *utque liberet.* Sequitur in eisdem et Pintiani: *petere et dignatione.* Unde Ferdinandus, *Potare aere indignetur hic aliquis veterum*: acutius et pudentius Lipsius lib. 2. Elect. 8. *Petiere et dignationem hinc aliqui veterum*: sed non, ut velim, interpretatur. Vult enim quosdam etiam e priscis dignitatem sibi adstruere conatos electione ista et curiosa cura vasorum, inter quos Marium. At ego electionem istam et curiosam curam vasorum potius destruere dignitatem censuerim quam augere: Plinium autem dicere, ex ipsis vitiis tum grassantibus et insania in vasis pretiosis comparandis quosdam sibi gloriam para-

visse, dum ea soli aut cum paucis aspernentur: sic C. Marium post Cimbricam victoriam non in scyphis Mentoreis, non in auro, sed rusticis et servilibus in cantharis bibisse, neque hoc sordidum putasse poculum, quo et Liber Pater usus: unde et apud educatorem eius dormientem *gravis attrita pendebat cantharis ansa* [Virgil. Eclog. 6, 17]. Valerius Maximus lib. 3, 6 [6].

Cap. XII. [54, 151] *Quas induere aureas mos tritior vetat*] Andreas et vetustiores, *mos tristior*. Sed neutrum assis est unius. Itaque Th. Reinesius *mos patriciorum*, qui scilicet plebeias foeminas prohibuerit, ne eo luxus aspirarent, et excluserit auri usu in compedibus, 2. Var. lect. 7. Men. Acad. Gud. *quas induere aureas vestes, vidimus et in ipsa Aurelium Fuscum*. Eximius: *quas induere aureas monstritior uetet vidimus et in ipsi Aurelium*. Scribendum censeo: *quas induere aureas mos Quiritium vetet*. Hic plus, opinor, imperii habebat, quam mos patriciorum. Solet autem Plinius *Quirites* pro populo Romano dicere. Sic lib. 11, 37 [55, 150]: *Quiritium magno ritu sacrum est, ita more condito*, etc. lib. 33, 10 [47, 134] *Quiritium post Sullam ditissimus*. Cogitaveram etiam, *opus censorium vetet*. Sed illud simplicius. Quod sequitur, iam notavit Hermol. in antiq. codd. exhiberi: *ob insignem cum celebritate assectationem adolescentium scholae*. Nec aliter credibile est invenisse Pintianum, qui coniiciat: *cum celebratae assectatione adolescentium scholae ex argento annulos haberent*. Certe nostri non aliter fere: *calumniam* utique reperimus nusquam, etsi dissimulet Ferdinandus. Veniebat sub acumen stili: *Fuscum, motum equestri ordine, ob insignitam celebritatem adsectantium adolescentium scholae, ex argento annulos habentem*. Significat equestri eum ordine motum, praetextu haud dubie rei notandae, seu
822 verae seu fictae, sed intimam propriamque ob causam haud aliam, quam ut refrigeraretur vanitas hominis per publicum trahentis invidiosam et iam imperantibus suspectam turbam scholasticorum et sectatorum, nobilium et promptorum iuvenum, eloquentiam aemulantium. Atque is cum caruisset ordine iusque aureorum perdidisset, ut tamen distaret a vulgo et invidiam faceret iuratori, a quo erat notatus, argenteos annulos induit. Satis tamen est credibile hanc censoriam aut magistri morum animadversionem multos ei comites in reliquum detraxisse.

[54, 152] *Vaginae batillis, balthei laminis crepitent*] Hoc ab Hermolai coniectura. Voss. *vaginae catillis, baltea lamnis crepitent*. Puto *catellis*. Horatius l. 1. ep. 17 [vers. 55] *saepe catellam, Saepe periscelidem raptam sibi flentis*. Livius lib. 39 [31]: *Quintius alter praetor suos equites catellis ac fibulis donavit*. Gud. etiam, Menap. et Acad. *catillis*.

[55, 154] *Exstare dicitur. Ephesiae Dianae templum iacet, Capitolium incendiis*] Voss. et Pintiani: *Dianae templi aut Capitolini incendis*. Acad. Men. et Gud. *templi aut Capitolii incendiis*. Recte: *ac iam nullum exstare dicitur Ephesiae Dianae templi et Capitolini incendiis*. Significat in illis periisse.

[55, 155] *Bacchae Centaurique caelati in scyphis*] Voss. *Centauros bacchasque caelatis scyphis*: tum, *aede Silenus*, sine copula. Lege: *Acragantis in templo Liberi Patris in ipsa Rhodo Centauros Bacchasque caelati scyphi: Myos in eadem aede Silenus et Cupidines*. Gud. *bacas centaurosque celatas cipimius in eadem*. Ut et Acad. et Men., nisi quod *bachas*. Praecipuum horum adfirmat codex Pin-

tiani: quo non contentus ille corrigit *in ipsa Lindo*: neque enim necesse fuisse subiungi *in ipsa Rhodo*, cum a principio dictum foret *in Rhodiorum insula*. Immo quid necesse fuit subiici *in ipsa Lindo*, cum tam vicinum praecedat *apud Lindiam Minervam*? An Lindia Minerva non erat in ipsa Lindo? At *ipsa Rhodos* non est Rhodiorum insula Plinio, sed oppidum Rhodos in Rhodiorum insula.

[55, 156] *In duobus scyphis H-S. XII aestimatis*] Ego interpretor sestertiûm duodecies, id est, censu senatorio, ait Budaeus. At Ciacconius: Quae notae si *duodecies sestertiûm* designant, triginta scutatorum millia conficiunt: si vero, quoniam de Graecis ibi sermo est, *Λ XII*, id est, *talentis duodecim*, est legendum, scutati sunt 7200. Salmasius corrigit, *sestertiis quinque*, *hoc est*, *pondo XII aestimatis*. Quod equidem miror vehementer, cum prorsus abhorreat a consuetudine Latine loquentium. Vossianus nihil mutat. Gud. Men. et Acad. *pondo XII*. Itaque simplicissime intelligenda duodecim millia nummûm, seu trecenti Philippi. Hoc et materiae et manus pretium: sed materiae non magnum pondus fuisse in scyphis satis liquet.

[Ib.] *Cuius binae unciae viginti venierunt*] In vetusto exemplari non *viginti*, sed *decem* legi testatur Budaeus, utrobique tamen deesse summam videri. Salmasius: Aut de pondo aut de sestertiis intelligendum, quae sestertia libras duas cum semisse faciunt argenti. Sic ille. Frustra dubitat. Et *venire viginti pondo* et *aestimari duodecim pondo*, quod sit pretio librarum viginti aut duodecim, sermones sunt mercatus non Romani: neque enim illis, eo utique seculo, ut nobis hodie, *libra* vel *pondo* argenti pro signati argenti summa dicebatur. Quod autem librum veterem *X*, non *XX*, habuisse ait, is tanto peior fuit. Voss. clare: *Fuit et Pytheas*, *cuius duae unciae XX venierunt*. Hoc est, viginti millibus nummûm, quae et viginti sestertia dicebant, et sunt nostri Philippi quingenti, quum solius materiae pretium sint sedecim denarii, vel sexaginta quatuor nummi sestertii, nostri duo daleri aut paullo plus. Gud. quoque, Men. et Acad. *duae unciae viginti*.

[55, 157] *Ne exempla quidem liceret exprimere: tam opportuna iniuriae*] Voss. quoque, Men. Gud. et Acad. *exemplaria*. Reinesius in variis [2, 7. p. 174] *inopportuna*. Sed illud defendimus ad Senecam de brev. vitae cap. 17.

[56, 158] *Pretium in libras XXXII*] Voss. *pretium in post libras XII*. Lege: *Pretium in pondo libras Ӿ II*, hoc est, denarii duo.

[Ib.] *Proximum marmorosum sub dimidio Attici pretio*] Voss. *marmoro sub* 823
dimidio. Lege: *Proximum marmorosum dimidio Attici pretio*. Gud. et Men. *marmaro subdimidianti pretio*. Acad. *marmares subdimidianti pretio*. Sic et Pintianus.

[56, 159] *Pretium in libras huius sestertii bini. Dipondiis vero detractis*] *Τὸ huius* non est in Vossiano. Caeterum quod lucidum vocant, eius pretium esse vult in libras sestertium unum et dimidiatum: tantum enim restat dipondio binis sestertiis detracto. Perperam Dalecampius, fere sestertio uno, nam sestertius, inquit, valet asses duos sive pondo et semissem. Immemor seculi, quo vivebat Plinius. Sestertius cum primum cuderetur, tantum valuit, Plinii aevo quatuor assibus semuncialibus mutabatur.

*

Cap. XIII. [57, 162] *Pretia eius XXIII in libras, coerulei XVIII*] Voss. *praetia eius XX in libra coerulei XVIII.* Lege: *Pretia eius* ✠ *X in libras, coerulei* ✠ *VIII,* hoc est, *denarii decem,* et *denarii octo.*

[Ib.] *Accessit et Nestorianum*] Voss. et Academ. *Vestorianum.* Vestorius Ciceronis amicus in epistolis ad Atticum [4, 6. extr., 16. med.] et in octavo [8, 8. init.] familiarium a Caelio appellatur. Vel hic vel huius gentilis ei auctor fuit. Vitruvius lib. 7, 11: *Caerulei temperationes primum Alexandriae sunt inventae; postea idem Vestorius Puteolis instituit faciendum.*

[Ib.] *Pretium eius XL in libras*] Voss. *X ı* hoc, est, *denarius unus.* Sic accipe mox quoque: *cuius pretium* ✠ *VII in libras.* hoc est, *denarii septem.* Utrobique autem absunt Vossiano *in libras.*

[Ib.] *Idem et Puteolani usus, praeterquam ad fenestras*] Voss. Pintiani, Men. Gud. *praeterque ad fenestras.* Sic enim amat loqui, *praeterque,* pro *et insuper.* Sic lib. 9, 2 [1, 3]: *ut vera fiat vulgi opinio, quicquid nascatur in parte naturae ulla, et in mari esse, praeterque multa, quae nusquam alibi.* lib. 23, 8 [78, 150]: *Pistacia eosdem usus habent quos nuclei pinei, praeterque ad serpentium ictus, sive edantur, sive bibantur.* lib. 29, 5 [33, 105]: *Ius ex carne arietum privatim adversus cantharidas, item lac ovium calidum; praeterque his, qui buprestin aut aconitum biberint.* Sic Vossianus et Pintiani codices. lib. 33, 2 [10, 37]: *praeterque armillas civibus dedere, quas non habent externi.* lib. 34 [18, 54, 176]: *Vis eius eadem quae supra dictis, levissima tamen ex omnibus, praeterque ad candorem foeminarum.* lib. 38, 8 [Lege: 35, 8, 34, 57]: *Venas protulit, praeterque in veste et rugas et sinus invenit.*

AD LIBR. XXXIV.

Cap. I. [init.] *Et aerarium et obaerati ab aere dicti*] Vossiana quantivis pretii lectio: *et aerarium, obaerati, aere diruti.* Festus [4, 52. p. 69. Müll.]: *Dirutum aere militem dicebant, cui stipendium ignominiae causa non erat datum. quod aes diruebatur in fiscum, non in militis sacculum.*

[Ib.] *Et alia quae vetustas tradidit cum aequalem*] His in verbis τὸ *quae* et τὰ *tradidit cum* nec Vossianus nec Gudianus nec Menapius nec Academicus agnoscunt. Omnia recte habebunt, si *declarat* facies pro *declararet. Docuimus,* inquit, *quamdiu populus Romanus aere tantum signato usus sit. Sed et alia vetustas aequalem urbi auctoritatem eius declarat, a rege Numa collegio tertio aerariorum fabrûm instituto.*

Cap. II. [5, 10] *Hic est exemplar Aeginetici aeris*] Voss. melius: *Hoc erit exemplar Aeginetici aeris.*

[Ib.] *Aemulatio autem et in materia fuit*] Voss. *aemulatio lis et in.* Scribe: *Aemulatio iis et in materia fuit.* Polycleto et Myroni. τὸ *autem* delet et Pintianus.

Cap. III. [6, 11] *Clesippus fullo*] Forte *Ctesippus.* Sic *Ctesippus* Chabriae filius [apud Athen. [IV, 60. p. 165. E.] et Herculis duo *Ctesippi* filii, ex Deïanira Oenei et ex Astydamia Amyntoris, si recte legitur apud Apollodorum [II, 7. 8 et 12], et nisi potius unus est *Ctesippus,* quem alii Deïanira, alii Asty-

damia natum voluerunt. Ex *Inserend.* p. 846.] Hunc locum reliquum explicuimus in Pecuniae Veteris 4, 8, 686.

Cap. V. [10, 19] *Equestres utique statuae Romanam celebrationem habent*] Acad. Gud. Men. *Equestres vero statuae.* Voss. *Equestres utique vero.* Lege: *Equestres ubique fere statuae.*

[11, 21] *Praeclara res, nisi frivolis coepisset initiis*] Voss. et Gud. *ni frivolis.*

[Ib.] *Namque et Actii Navii statua fuit ante curiam*] Voss. *atinavi.* Sic et 824
mox, *has et attinavi.* Scribe utrobique: *Atti Navii.* Hoc enim nomen hominis fuit, *Attus Navius.* Valerius Maximus lib. 1, 4 [1]: *Cum ab Atto Navio augure prohiberetur.* Sic notavimus in membranis. Vide ad Livii lib. 1, 36. Mentio eiusdem apud nostrum lib. 15, 18 [20, 77], ubi legendum censeo: *tanquam in comitium sponte transisset Atti Navii augurio. Si quando arescit, rursus (quae cura sacerdotum) seritur.* Nam Gud. Men. Acad. *acto navigio illico,* Thuan. *atto navigio aliquarescit.* Nimirum *Navii augurio* ob similitudinem literarum coaluerunt in *navigio.* Ex *si quo*, pro *si quando*, factum *aliquo* et *illico.* Neque invideo, si quis nosse velit, ut Turnebus haec concinnet lib. 27, 13., ut Scaliger ad Festum in *Navia*, ut Salmasius ad Solinum p. 1137.

[11, 22] *Alia causa et alia auctoritas maior in Horatii*] Tres supervacuas voces recidi iubet liber optimus. Sic enim ostendit: *Alia causa, alia auctoritas M. Horatii Coclitis statuae.* Cum hoc *maior* cadit et Pintiani *minor* pro *miror* in verbis sequentibus.

Cap. VI. [11, 24] *Non praeteribo C. Octavium ob unum verbum*] Pintianus tria postrema verba Pliniana esse negabat. Voss. *Cn. Octavium ob unum SC. verbum*, hoc est, senatusconsulti. Id verbum est *oculatissimo.* Sequitur enim: *In qua legatione interfecto senatus statuam poni iussit quam oculatissimo loco: eaque est in rostris.* Ita enim Voss. Vulgo desunt *eaque est.* Academicus, Men. Gud. *loco qui est in rostris.* Caeterum duas hic historias a Plinio male misceri notum est.

[12, 26] *Simulacra celebri loco dicari donec Sylla dictator*] Hermolaus ex vetustis codd. affert: *ea causa credo ne Sulla dictator ibi curiam faceret.* Men. et Gud. Acad. *dicari et credo ne Silla.* Voss. *dicari ea est et credo nec Sulla.* Scribe: *simulacra celebri loco dicari: ea stetere, donec Sulla dictator ibi curiam faceret.*

[12, 27] *Statuere quas mox laceraverunt nondum anno*] Voss. *Siquidem CCCLX statuere, nondum anno hunc numerum dierum excedente, quas mox laceravere.* Non enim dicit prius laceratas, quam tot dies anni praeterissent, sed tot positas tum, cum annus nondum plures dies Athenis haberet. Non aliter codex Pintiani.

[13, 28] *Cum nec Lucretiae nec Bruto*] Voss. *cum in gretiae ac bruto.* dein, *fuerant non decernerentur.* Lege: *cum Lucretiae ac Bruto, qui expulerant reges, propter quos Cloelia inter obsides fuerat, non decernerentur.* Statim Voss. Gud. Men. Acad. *Hanc primam cum Coclitis.* scil. statua. Sic lib. 36, 5 [4, 14]: *nuper etiam in Lunensium lapicidinis. Sed in Pariorum mirabile proditur.*

[13, 29] *Ante enim sibi ac Sibyllae Tarquinium*] Redundare τὸ *sibi* ex archetypo suo statuit Pintianus. Voss. *Atto enim ac Sibullae Tarquinium.* Sine dubio rectius: nam Atto Navio et Sibyllae statuas a Tarquinio positas iam dixit et praecedenti capite extremo [11, 21. 22].

[13, 29] *Redditis a Porsena in honorem eius*] Voss. Gud. Men. Acad. *Porsenna.* Ut et mox, *quae Porsennae mittebantur.* Lib. 34, 14 [39, 139]: *In foedere, quod expulsis regibus populo Romano dedit Porsenna.* Lib. 36, 13 [19, 91]: *quem fecit sibi Porsinna.* Neque aliter apud Livium hoc nomen scribendum est. Sed et Voss. *nisi Cloeliae quoque Piso traderet ab his posita qui una obsides fuissent redditis a Porsenna honorem,* sine τῷ *in* et τῷ *eius.* Unde suspicor fuisse *positum* etc. *honorem.* Est enim *positus honor* posita statua in honorem. Sed et hoc *nisi* videtur supra exigere *crederem* pro *crediderim.* Sic igitur fac habeas omnem locum: *Hanc primam cum Coelitis publice dicatam crederem (Atto enim ac Sibyllae Tarquinium et reges sibi ipsos posuisse verosimile est), nisi Cloeliae quoque Piso traderet ab his positum, quae una obsides fuissent, redditis a Porsenna, honorem.* Gud. Men. Acad. *redditis a Porsenna honorem habuit.* Vulgatum ab Hermolao est, cum legeretur *honorem eius habuit.*

[14, 30] *C. Pompilio II. consulibus*] Voss. *C. Popilio II.*, uti notum est nomen hoc fingi debere. Et fuerunt a. U. C. 595.

Cap. VII. [17, 37] *Cum Lysippus ad sexcenta X opera fecisse prodatur*] Voss. *cum Lysippus ad CIↃD opera fecisse datur.* Scribe, *fecisse edatur* vel
825 *dicatur.* Pintiani liber, *MD fecisse tradatur.* Men. quoque, Acad. Gud. *tradatur.*

[18, 39] *Statuarum quas colossos vocant*] Voss. *colosseas.* Infra [18, 45]: *destinatum illius principis simulacrum colosseum.* Lib. 36, 5 [4, 26] *Mars etiam nunc sedens colosseus.*

[Ib.] *Iupiter a Claudio Caesare dicatus, qui vocatur Pompeianus a vicinitate theatri*] Voss. *Iuppiter aulo claudio.* Scribe, *a Divo Claudio Caesare dicatus.* Dein ut et Academ. Menap. Gudianusque: *qui devoratur Pompeiani theatri vicinitate.* Lege *devocatur*, et intellige, deprimitur, minus grandis apparet, submittitur. Sic *obliterare* lib. 36, 5 [4, 27]: *Romae quidem magnitudo operum eam obliterat ac magni officiorum negotiorumque acervi omnes a contemplatione talium abducunt.* Verbum habes lib. 34, 8 [19, 89]: *In hoc a simulacris deorum hominumque devocaverat humanissimam artem.*

[18, 42] *CCC talentis, quae contulerant*] Voss. ut et Pintiani: *contegerant.* unde ille *coegerant.* Forte, *confecerant.* Plautus Merc. 1, 1 [vers. 94]: *Lucrum ingens facio. ita peculium conficio grande.* Secunda in Rullum [13]: *Primum permittitur infinita potestas innumerabilis pecuniae conficiendae de vectigalibus vestris non fruendis, sed alienandis.* [Vel *conlegerant.* Horatius [Epist. 2, 2, 26] *collecta viatica multis Aerumnis.* Ex *Inserend.* p. 846.] Iidem, *relicto morae taedio obesse a rhodo.* Gud. *abesse a rhodo.* Academ. *abesse athodo.* Men. *theadio abesse arhodo.* Forsan, *relicto morae taedio obsessis, Rhodii.* Conieceram etiam *obsessae Rhodo*, quod puto voluisse Pintianum: sed illud magis placet.

[18, 47] *Provinciae Vibio Avito praesidente*] Voss. *Dubio Avito.* Hoc enim et nomen eius apud Tacitum lib. 13 [54, 56] et 14. annalium.

Cap. VIII. [19, 49] *Innumera artificum multitudo*] Voss. Gud. Men. *innumera prope artificum.* Acad. *innumera quoque prope artificum.*

[19, 54] *Quam Romae Aemilius Paullus ad aedem Fortunae dedicavit*] Voss. *quam Romae Paulus Aemilius ad aedem fortunae huiusce modiei dicavit.* Ubi duae literae superant. At infra plane idem praecipuus liber: *ad aedem fortunae hu-*

iusce diei. Ut praecepit Turnebus 16. Adv. 12. Pintianus insanum male, *ad aedem Nortiae Etruscae deae.*

[19, 55] *Polycletus Sicyonius Ageladis discipulus*] Voss. *agelade.* Ut et mox: *agelade et ipsum discipulum.* Scribe *Ageladae.* Est enim *Agelades* et *Ageladas* apud Pausaniam prima etiam declinatione. Sic et Pintianus. Apuleius de dogmate Platonis [p. 2, 35. Elmenh.]: *Quapropter inventa Parmenidae ac Zenonis studiosius exsecutus.* Sic membranaceus huius Academiae, non *Parmenidis.*

[19, 56] *Herculem, qui Romae Antaeum a terra sustinenten*] Acad. *Rome acerram sustinentem.* Men. et Gud. *Rome a terra sustinentem.* Voss. *Herculem, qui romae; agetera arma sumentem.* Pintiani liber, *Romae ha cetera arma sumentem*: unde ille, *in excetram arma sumentem*, Potius videtur: *Herculem, qui Romae, ab Otrera arma sumentem.* Etsi alii ab Antiopa malint. Sed haec nomina facile commutantur.

[19, 63] *Etiam cicatricibus operis atque conscissuris*] Voss. *concisuris.* Et sic scribendum apud Iustinum 2, 1 [20]: *tantis structa molibus, tot fossis concisa.* Caesar lib. 3 [9, 4] Gall. *pedestria itinera concisa aestuariis.*

[19, 64] *Satyrorum turmam, Alexandrum amicorumque eius*] Turnebus, *Satyrum, turmam Alexandri amicorumque eius.* Plenius et commodius Vossianus, Men. Gud. Academicusque: *Athenis Satyrum, turmam Alexandri, in qua amicorum eius imagines summa omnium similitudine expressit.* Immo et Pintiani codex.

[19, 66] *Ad Trophonii oraculum quadrigas Medeae complures equum cum fiscinis*] Recte Turnebus, *simulacrum Trophonii ad oraculum.* Sic enim et Vossianus, Menap. Academicusque. Sed et quod sequitur, graviter laborat. Voss. *quadrigas medei conplures aequin cum fuscinis canem venaticum.* Acad. *quadrigas mede cum plures equin cum fucinis.* Forte, *quadrigas in aedes complures.* Haec enim ornamenta fastigiorum erant. Iustinus lib. 24 [7, 10] de templo Delphico: *statuasque cum quadrigis, quarum ingens copia procul visebatur, solido auro fusas esse.* In templo Apollinis Palatini

Auro Solis erat supra fastigia currus,

ut canit Propertius lib. 2. eleg. 3. [Erratum est in numeris. Est locus Eleg. 2, 32, 11, apud Lachmann. 3, 27, 11, qui scripsit: *Ergo Solis erat supra fastigia currus.*] Livius lib. 10 [23]: *aenea in Capitolio limina, Iovemque in culmine cum quadrigis.* Sed quid fiet illo *aequin*? Violentum forte sit *Neptunum cum fuscinis*: una enim ei sufficiebat. *Hercyna* etiam obversabatur *σύνναος* Trophonii: sed quid illi cum fuscinis? Placidissime videtur exire *seque cum fuscinis.* habitu scilicet piscaturi. Petronius [cap. 109]: *Alius exsultantes quaerebat fuscina pisces.* Hesychius: *θυννάζοντες, κεντοῦντες· τοὺς γὰρ μεγάλους θύννους τριόδουσιν ἐλάμβανον.* Plinius 9, 15 [20, 51]: *mira dulcedine per aliquot horarum spatia et passuum millia a gubernaculis spectantur, ne tridente quidem in eos saepius iacto territi.* 826

[19, 72] *At Polycleti discipulus Aristides quadrigas bigasque. Et Iphicratis leaena laudatur*] Quatuor scripti, *At Polycleti Aristides.* Sufficit enim huc intelligi vocem, quae posita est in membro praecedenti: *Alcamenes Phidiae discipulus.* Dein Voss. *bigas quam phicratis.* Forte: *bigasque. Tisicratis leaena laudatur.* Dixit enim superius [19, 67]: *Huius porro discipulus fuit Tisicrates et ipse Sicyonius.* Inferius [19, 83]: *Xenocrates Tisicratis discipulus.*

[19, 73] *Bedas fecit adorantem Batton Apollinem*] Dalecampius intelligit Battum senem Ovidio [Met. 2, 707] in lapidem indicem versum. Cur non potius Aristotelem Battum, conditorem Cyrenarum, qui auspice Apolline coloniam eo deduxit e Thera? Sed potius *Batton* nomen est artificis, qui Apollinem et Iunonem fecit, ut vidit excellentissimus Reinesius Var. 2, 7.

[19, 75] *Idém celetizontas pueros fecit*] Voss. *Idem et celetizontas pueros* sine *τῷ fecit*, quod satis est mox poni.

[19, 78] *Et Castor et Pollux ante aedem Iovis Tonantis*] Acad. *Tonantis agasce.* Gud. et Menap. *Tonantis agesie.* Voss. *Tonantis hagesiae.* Ita ergo scribendum: *et Castor et Pollux ante aedem Iovis Tonantis Hagesiae.* nempe statuarii laudantur. Quintilianus lib. 12. Instit. cap. 10 [§ 7]: *Nam duriora et Tuscanicis proxima Calo atque Hegesias, iam minus rigida Calamis, molliora adhuc supra dictis Myron fecit.* Lapis in aedibus Witzii viri consularis Amstelaedami ex Asia advectus:

ΓΑΙΟΝ ΒΙΑΑΙΗΝΟΝ ΓΑΙΟΥ ΥΙΟΝ ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΝ
ΡΩΜΑΙΩΝ ΟΙ ΕΝ ΔΗΛΩΙ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ ΕΥΕΡΓΕΣΙΑΣ
ΕΝΕΚΕΝ ΤΗΣ ΕΙΣ ΕΑΥΤΟΥΣ ΑΝΕΘΗΚΑΝ
ΑΓΑΣΙΑΣ ΜΗΝΟΦΙΛΟΥ ΕΦΕΣΙΟΣ ΕΠΟΙΕΙ
ΑΡΙΣΤΑΝΔΡΟΣ ΣΚΟΠΑ ΠΑΡΙΟΣ ΕΠΕΣΚΕΥΑΣΕΝ.

[Cfr. Sillig. Catal. artif. p. 255.] Agnoscit et Hermolaus *Agèsiae*, et ex eo facit *Hegesiae.* Itaque miror, quis id nomen deleverit.

[19, 80] *Menaechmi vultus genu premitur*] Voss. Gud. Acad. Menap. *Menaechim vitulus.*

[19, 82] *Brutus Philippensis cognomine suo illustravit*] Post haec verba continenter in Gud. Men. Acad. quamvis mediis paginis sequuntur *quod saepius fecisse bonitati plurimum confert*, in quibus finitur hoc caput. Interiecta desunt.

[19, 86] *Apellas et adorantes foeminas Antigonus Perixyomenon*] Hermolaus, *anhelas et adorantes*: vel *plebeias et adorantes.* Voss. *Apellas sed adorantes se foeminas Antignotus et luctatores peroxymenon.* Forte, *Apellas Ledam et ornantes se foeminas.*

[19, 88] *Mycon athletis spectatus*] Voss. *spectatur*, ut lib. 35, 11 [40, 141]: *Eudorus scena spectatur.*

[19, 89] *Pisicrates bigae Pitho mulierem imposuit*] Voss. *Tisigratis bigae piston.* Sed nondum locus *Tisicrati*, cum ordinem primarum literarum in nominibus sequatur. Quae autem *mulier* illa *Pitho*? Hermolaus Suadam interpretatur, aut legendum *Pisto*, quae sit Credulitas. Dalecampius non *μελίγηρυν* et flexanimam Suadam, sed Dianam cognomine tali ab Hypermnestra dicatam intelligendam monet, teste Pausania. Nunquam eam Plinius *Pitho mulierem* dixisset. Suspicor, quod prius est, non esse nomen artificis, sed operis ex illis, quae fecit Niceratus, et scripsisse Plinium: *Pisistrati bigae Phyan mulierem imposuit.* Historia est apud Herodotum libro primo [cap. 60]. Valerius Maximus 1, 2 [extern. 2]: *Pisistratus in recuperanda tyrannide, quam amiserat, simulatione reducentis se in arcem Minervae est usus: cum per ostentationem ignotae mulieris, quae Phya vocabatur, formatae ad habitum Minervae, Athenienses deciperet.*

827 [19, 91] *Protogenes idem pictura clarissimus*] Exquisitus Vossianus: *picturae clarissimae*, ut lib. 35, 4 [7, 19] *Fabii clarissimae gentis.*

[19, 92] *Saltantes Lacaenae, emendatum opus*] Aptius legetur *commendatum*, quam *emendatum*, inquit Pintian. Haud ego vel ob unum Petronii locum [cap. 126]: *laterique adplicat meo mulierem omnibus simulacris emendatiorem.* Sed et supra Plinius [19, 58]: *Capillum quoque et pubem non emendatius fecisse.*

[Ibid.] *Noscatur tam inane exemplum*] Sic et Voss. Pintianus, *insigne.* Lege, *tam immane exemplum.* lib. 22, 2 [corrige: 22, 22, 46, 92]: *boletos immenso exemplo in crimen adductos, veneno Ti. Claudio principi per hanc occasionem ab coniuge dato Agrippina.* lib. 28, 2 [3, 12]: *Durat immenso exemplo Deciorum patris filiique, quo se devovere, carmen.* lib. 30, 2 [5, 15]: *Immensum et indubitatum exemplum est falsae artis, quam dereliquit Nero.*

Cap. X. [22, 101] *Et ab eo argumento botrytis cognominata*] Voss. *camaris dependens et ab eo argumento botryonis nominata. Botryonis* et Menap. Academicus Gudianusque, sed et Pintiani: ipse, ut Hermolaus, *Botryitis.*

[22, 103] *Ostracitis tota nigra et caeterarum sordidissima*] Voss. *caeteris.* Lege, *nigra e caeteris sordidissima.*

Cap. XI. [25, 108] *Credunt seplasiae ea omnibus quidem fraudibus corrumpenti*] Voss. *credunt simplasiae omnia fraudibus corrumpenti iam quidem, factaque emplastra et collyria mercantur.* Pintiani quoque codex, *seplasias omnia.* Men. Gud. Acad. *credunt simpla sed* (Men. *set*) *ea omnibus q.*

[26, 111] *Ocyssime vero contrahit coronarum aeruginem recisamentis*] Acad. Men. Gud. *Oc. v. contingit tenacior recisamentis.* Voss. *Ocyssime vero contingit coronariorum recisamentis in acetum additis.* Optime. *Contingit* est existit, nempe aerugo. Dixerat: *Aeruginis quoque magnus usus. sed pluribus ea fit modis. Coronarii*, qui coronas faciunt. lib. 21, 2 [3, 4]: *Sicyone ingenio Pausiae pictoris atque Glycerae coronariae dilectae illi.* Eodem lib. cap. 9 [30, 54]: *alii asphaltion, maiore folio, quo utuntur coronarii.* et cap. 12 [est cap. 11, 39, 68]: *Coronarii quidem et spinae flore utuntur.*

Cap. XIII. [34, 130] *Levissime haec efflatur et ocius evolatque*] Acad. *levissimo flatu evolat e fornacibus*, ut et Men. et Gud., nisi quod *evolatque.* Pintiani, *levissimum hoc efflatur et otius.* Voss. *Levissimum hoc est flaturae tutius evolatque et fornacibus et tectis adhaerescit.* Scribe, *loturae tutius.* Nam supra [33, 128] *pompholyx lotura paratur.* lib. 33, 7 [37, 114]: *alii minium faciunt prima lotura.* Hoc lib. 34, 18 [50, 168]: *Fit et lotura plurimi usus in medicina.* Mox [34, 130]: *Quod vero rubicundius ex iis invenitur, acriorem vim habet exulceratque adeo, ut, cum lavatur, si oculos attigit, excaecet.* Sic Voss., non *attingat.* Hoc igitur minus tutum loturae. Vocabulum bis habes infra cap. 18 [50, 168 et 170].

[34, 131] *Digitis scabriciem exterunt*] Quatuor nostri ut Pintian. *scabriciae excernuntur.*

[37, 136] *Id quod excocto supersit, diphryges vocari*] Voss. *id quod ex cocto superfit, diphryga vocant.* Plautus Sticho [4, 2, 12. vers. 592. Ritschel.]: *Edepol, te vocem libenter, si superfiat locus.* Acad. quoque, *diphryga vocant.* Sed διφρυγὲς Dioscorides.

Cap. XIV. [39, 139] *Ne ferro nisi in agricultura uterentur*] Acad. *in agro culto.* Gud. et Men. *in agro cultu.* Voss. *in agri cultu.* Et hoc Plinii. Libet enim disertis illa tralaticia variare. Cicero lib. 3 [97] in Verrem: *Quid est enim Sicilia, si ei agri cultionem sustuleris?*

[39, 139] *Et stilo scribere intutum est, ut vetustissimi*] Acad. Men. Gud. *et cum stilo scribere intutum vetustissimi.* Voss. *et tum stilo scribere intutum vetustissimi.* Lege: *Etiam stilo scribere vetitum vetustissimi auctores prodiderunt.* Tangit et Iuretus ad Symmachum lib. 2. ep. 22.

[40, 140] *Et tamen vita ipsa non desiit honorem*] Voss. *defuit.* Ut Tacitus lib. 4 [l. init.] histor.: *Nec deerat egentissimus quisque e plebe et pessimi servitiorum prodere ultro dites dominos.* Item [4, 11]: *Nec deerat ipse stipatus armatis, domos hortosque permutans, apparatu, incessu, excubiis vim principis complecti.*

[Ibid.] *Furorem Learcho filio praecipitato residentem poenitentiamque*] Hoc a Gelenio est, cum haberetur *residentem poenitentiam,* quod a Pintiano. Sed Voss. *poenitentia res ferrumque miscuit.* Lege: *cum exprimere vellet Athamantis furorem, Learcho filio praecipitato, residentem poenitentia, aes ferrumque miscuit.*
828 Academicus, Men. Gud. *Learchum filium praecipitare volentis et residentis poenitentia.* Unde apparet, quantum sibi hoc in scriptore permiserint librarii. *Poenitentia* est mutato animo. Sic Phaedrus fab. 70 [4, 12, 9]: *Sancta incorrupta iura reddebat fide. Post quae labare coepit poenitentia.* Ita enim haec scribenda et coniungenda. Vulgo hoc vocabulum parum capiunt: non enim tantum dolorem ex actis, sed saepe mutatum animum et consilium modumque agendi contrarium significat. Suetonius Octavio [12]: *quo magis poenitentiam prioris sectae approbaret.* id est, se descivisse ab istis partibus, se aliam sectam sequi. Noster lib. 35, 11 [40, 141]: *Herculem tristem insaniae poenitentia. Post quae* frequens Tacito.

[41, 142] *Ferri metalla ubique propemodum reperiuntur*] Voss. Men. Gud. Academicus consensu, *propemodo.* Et restituimus Plaut. in Trin. 3, 3, 50. [vers. 780. Ritschel.] et Liv. lib. 24, 20.

[41, 144] *In iis quidem nucleus ferri excoquitur*] Acad. Menap. Gud. *in his quidem ferrum excoquitur in his ad indurandam aciem aliquo modo sunt ad densandas.* Voss. *in nucleusque quidem ferri excoquitur in his ad indurandam aciem aliquemmodo ad densandas.* Unde Salmas. *in aliquibus ferrum excoquitur, nisi ad indurandam aciem: aliquae modo sunt ad densandas incudes malleorumque rostra.* Subscribo facile: nisi quod non concoquo, quam ille Plinianam locutionem vocat, *nisi* pro *non nisi.* Hoc non credo, nisi certis exemplis convincar. Et quid quaeso proclivius quam ex *in his* facere *non nisi?* Adde quae ad Livii lib. 34, 16. in Addendis notavimus.

[42, 147] *Aliud apprehendens ferrum, ut annulorum catena spectetur*] Acad. *aut apprehendens ferrum ut a col' lectione catena spectetur.* Gud. *haut apprehendens ferrum ut a collectione cat. spect.* Men. *aut apprehendens f. ut a collectione cat.* Voss. *aut adprehendens ferrum, ut acolorum catena spectetur.* Fortasse: *Sola haec materia vires ab eo lapide accipit retinetque longo tempore aliud adprehendens ferrum, ut acularum catena spectetur.* Acus enim acubus quasi nectuntur. Pintianus ex suo codice affert, *virus ab eo lapide,* et accinit pulcherrime. Immo pessime.

[42, 148] *Ferri utique inficit aciem, ut magnes. Eodem lapide Dinocrates*] Voss. *Ferrum utique inficit eadem ut magnete lapide Timochares architectus Alexandreae.* Scribe: *Ferrum utique inficit eadem vi. Magnete lapide Timochares,* etc., quamvis alibi *Dinocratem* appellet, de quo Salm. ad Solin. p. 1189.

Academ. Men. Gud. *Ferri utique inficit aciem ut magnes de magnete lapide timocrates.* *Τὸ ut* pro *vi* notavimus et lib. 32, 1 [1, 6]. Sic lib. 24, 11 [50, 85] libri optimi *naturae ut* pro *naturae vi.* Pintianus, *ferrum utique inficit*: *τὰ aciem ut magnes* pro supervacuis delet.

Cap. XV. [43, 150] *Alexander Magnus ibi vinxerat pontem*] E Chiflet. afferunt *vinxerit.* Voss. clare *iunxerat.* Pintianus libro suo fuisse ait *quia* et *iunxerit*: unde conficit: *quia Alexander M. eum iunxerit ponte.* Sed tam *pons iungi* quam *ponte amnis* bene dicitur. Tacit. 13 [7] ann.: *iubet expedire copias, quis Parthorum fines intrarent, simul pontes per amnem Euphratem iungi.* lib. 3 [6] hist.: *tris Vitellianas cohortes ad forum Allieni ponte iuncto consedisse.* Dein sic non apparet in Plinio, cui fuerit usui ferrea illa catena: quod tamen dignius notatu, quia ignotius, quam cur ea urbs dicta fuerit Zeugma: quod ex altera etiam scriptura facile colligas.

[45, 152] *Vis eius ligare, siccare, restringere*] Voss. *Potentia eius ligare siccare sistere.* Nempe ut *sistere sanguinem, alvum, profluvia.* Non aliter Pintiani, et ex Chifl. quoque notant *potentia.*

[46, 155] *Componitur hoc modo: obolis ex Cimolia creta duobus*] Pintiani codex: *pari obolis et Cimoliae cretae drachmae sex, aeris tusi drachmae duae, squamae ferreae totidem, cerae sex, olei sextarius.* Voss. *Componitur hoc modo pari obolis ex cimoliae cretae dragme sex aeris tusi, drachme duae squamae ferreae et totidem cerae ex olei sextarius.* Significat legendum: *oboli sex cimoliae cretae, drachmae sex aeris tusi, drachmae duae squamae ferreae et totidem cerae et olei sextarius.*

Cap. XVII. [48, 163] *Coepere deinde et esseda et vehicula et petorrita exornari*] Ab Hermolao, cum legeretur: *et esseda baculis et petorrita*, quod ab Io. Andrea. Acad. *et essedas et vehicula inanis luxuria.* media desunt. Pintiani codex: *esseda atque crepeturita*: unde ille, *esseda atque peturita aere exornare.* 829
Voss. *et essedas uaculis atque aere petorrita exornare.* Forsan, *et esseda sua staticulaque ac petorrita exornare*: tum quia vox eadem sequitur, ubi fatetur et Hermolaus in codd. antiquis esse *staticula*, tum ob locum lib. 37, 10 [54, 140]: *Reddunt enim species fluminum, nemorum et iumentorum etiam esseda et staticula et equorum ornamenta.* Salmasius *staticula* Plinio vult esse státuas, ad Solin. pag. 133. Id ego ex verbis Plinii colligere nequeo, praesertim cum post omnia hic subiiciat: *quaeque in scyphis cerni prodigium erat, haec in vehiculis atteri cultus vocatur.* Ergo *esseda, staticula, petorrita* sunt numero vehiculorum. Gud. et Menap. *essedas* et utrobique *vehicula.*

[Ibid.] *Non modo argentea staticula inanis luxuria pervenit*] Voss. *Simili modo quae inani luxoria ad aurea quoque non modo argentea staticula pervenit.* Scribe: *Simili modo (quam inanis!) luxuria ad aurea quoque, non modo argentea, staticula pervenit.* Illud *quam inanis* exemplis illustramus Observat. 1, 4, 49.

[49, 165] *Hoc videtur facere relaxatis spiramentis*] Voss. *laxatis.*

[Ibid.] *Locari solitum decem libris per CC annos*] Voss. *solitum X CC annuis postquam obliteratum erat XXLU*, sine *locatum est*, sine *reddit*, quod ad marginem vides et in Gud. Menapioque, sine *reddit nunc*, quod in Academico est: nec forte laborat haec lectio, nisi in posteriore numero, qui videtur faciendus *CCLV.* Prior significat *denariûm ducenta millia, εἴκοσι μυριάδας*, octingenta

millia nummûm; posterior *ducenta quinquaginta millia denariûm, πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδας καὶ πεντακισχιλίας δραχμάς*, decies et viginti millia. Illa viginti, haec triginta millia Philippûm nostrorum. Nec vero deest quicquam, quod non deesse, utpote commode intelligendum ex vicino, Plinius voluerit: *quod locari solitum X CC annuis, postquam obliteratum erat, CCLV.* nempe locari solitum est. Gud. *quod locari solitum X libras per CC annos postquam obliteratum erat reddit LXXII.* Ut et Acad., nisi quod *reddit nunc LXXII*, et Menap., nisi quod *reddit LXXXII.*

Cap. XVIII. [50, 167] *Alioquin plumbi e fornacibus halitus noxius sentitur*] Voss. *plumbi fornacium halitus.* Gud. Men. Acad. hactenus iuvant, quod carent praepositione.

[50, 170] *Versatum rudibus ferreis aut ferulaceis*] Voss. *trudibus.* Virgilius lib. 5 [vers. 208] Aeneid.:

Ferratasque trudes et acuta cuspide contos
Expediunt.

Sic enim optimi codices: sic Isidorus Origin. lib. 18, 7., cui *trudes* sunt *amites cum lunato ferro, ab eo quod trudunt et detrudunt.* Tacit. lib. 3 [46] annal.: *quidam trudibus aut furcis inertem molem prosternere.*

[52, 172] *Lavatur in linteis raris in aqua coelesti*] Praepositionem posteriore loco nescit Vossianus, ut et tres alii.

[53, 173] *Est molybdaena, quam alibi galenam vocavimus, plumbi et argenti vena communis*] Voss. *Est et molybdaena quam alio loco galenam appellavimus, venam argenti plumbique communis.*

[55, 177] *Ipso nidore itidem medetur*] Voss. *isdem.* Lege, *iisdem.* Gud. Men. Acad. *eis.*- Idem Pintianus.

[Ibid.] *Aut sandarachae similius est, deterius existimatur*] Voss. *simile est, deterius iudicatur.*

AD LIBR. XXXV.

Prooem. [init.] *Annascentium quoque eis*] Voss. *Metallorum, quibus opes constant, agnascentiumque eis.* Gud. Men. Acad. *ac nascentium in eis.* Pintiani codex, *adnascentiumque eis.*

[Ib.] *Morosa caelandi pingendique ac tingendi subtilitas*] Lege cum Voss. et Pintiani codice: *caelandi fingendique ac tingendi.* Plasticen intellige, et *fingere ex argilla similitudines*, ut alibi loquitur.

Cap. I. [1, 3] *Maculas quae non essent in crustis inserendo*] Voss. *quae non esse in crustis.* Vult, quod ex veteri notant ad marginem, praepositionem deleri.
830 Lege autem *qua non essent.* id est, qua parte. Ait enim Neronis principatu inventum variare unitatem *crustis*, vel sectis fragmentis coloris diversi *inserendo maculas, qua* parte illae *non essent* nativae. Tres alii, *maculas non esse in crustis.* Illud *ut purpura distingueretur Synnadicus* male Gonsalius excepit ad Petronium [de bell. civ. 27]. Vide Observatt. 3, 11 [pag. 400. — pag. 257. Frotsch.]

Cap. II. [2, 7] *Aliae foris et circa limina animorum ingentium imagines erant affixis*] Pintianus *maiorum gentium* vel *alienarum gentium* coniectat. Ex vestigiis Chiflet. *minorum gentium* notat et improbat Dalecampius. Acad. Men. Gud.

amicorum gentium erant imagines. Voss. *aminorum gentium imagines erat.* Lege, *domitarum gentium imagines erant adfixis hostium spoliis.* Notus mos et passim celebratus. Livius lib. 10 [7]: *quorum domos spoliis hostium affixis insignes inter alias feceritis.* lib. 23 [23]: *qui spolia ex hoste fixa domi haberent.* lib. 38 [43, 11]: *et caetera spolia eius urbis ante currum laturus et fixurus in postibus suis.* Suetonius in Nerone [cap. 38]: *domus priscorum ducum arserunt hostilibus adhuc spoliis adornatae.* Venuste autem dicit ante domos visas *domitarum gentium imagines,* in ipsis illis spoliis, quae domitis victisque detracta erant, quae domitarum symbola et argumenta erant. Sic l. 37, 2 [6, 15] quasi ad Magnum Pompeium: *Nonne illa similior tui est imago, quam Pirenaei iugis imposuisti?* Sequitur in Voss. *quae nec emptori refigere liceret.* non *refringere.* Illudit sibi Pintianus, cum *refringere* hic interpretatur esse revellere ad huius libri cap. 4 [9, 26]. *Refigere* est revellere vel detrahere in sublimi fixum, ut *refigere aera.* Cicero lib. 12. famil. 1 [2]: *cuius aera refigere debebamus, eius etiam chirographa defendimus.* Digest. [43, 24, 22, 2]: *Si ad ianuam tabulas fixeris, et ego eas, priusquam tibi denuntiavi, refixero.* Virgil. [Aen. 6, 622]: *fixit leges pretio atque refixit.* Men. *refrigere.*

[2, 8] *Cum Scipionis Africani transisset atrium*] Hermolaus scripserat esse codices, in quibus *Africani,* non *Pomponiani,* scriptum sit. Sed Voss. Gud. Acad. Men. ut et Io. Andreas: *Scipionis Pomponiani.* deinde Voss. *Saluittonis.* Men. et Gud. *Saluitonis,* quemadmodum idem Andreas. Locus insanabiliter depravatus, clamat Pintianus. Possis accipere Pomponium quendam adoptatum a Cornelio illo, *cui ad opprobrium vitae Salutioni cognomen erat,* teste Suetonio Iulio cap. 59. Caeterum ibi quoque scripti quidam *Saluitoni* et *Saluitioni.* Plinius lib. 7, 12 [10, 54]: *Eiusdem familiae Scipioni post eum cognomen Salutio mimus dedit.* Acad. hic quoque *Saluicio.* Men. et Gud. *Saluitto*: omnesque *nomen.* Coniiciebam: *Eiusdem familiae Scipioni post cognomen Salpitto mimus dedit.* A salpittis sive alapis, quibus os mimi praebebant. Glossae: *Salapitta, ῥάπισμα.* Arnobius lib. 7 [cap. 33. p. 574. Hildebr.]: *Mimis dii gaudent,* etc. *delectantur, ut res est, stupidorum capitibus rasis, salpictarum sonitu atque plausu, factis et dictis turpibus, fascinorum ingentium rubore.* Quod meo iudicio recte interpretatur Scaliger ad Catalecta: nec potest aliter accipi, quicquid tergiversentur. Nam *tubarum sonitus* patienter auditur, sed quis earum plausus? At hic optime convenit alapis: ut apud Ovid. lib. 2 [vers. 867] Met.: *modo pectora praebet Virginea plaudenda manu.* Nam spectatorum plausum intelligere prohibent omnia, quae praecedunt et sequuntur, ad eos, qui se dant spectandos, non ad spectantes, pertinentia. *Salapitta* autem et *salpitta* item ut *solpuga* et *solipuga.* Videtur factum ex *ἀλαπάζειν.* Glossae iterum: *Alapatur ἀλαπάζει. Ἠλάπακται, ἀλαπακτός, ἀλαπακτή, salapicta, salapitta, salpicta* et *salpitta.* Sic Ovidius *Sticte* facit caniculae nomen, et Latinis huiusmodi *offensa, intrita, missa, remissa.* Multis autem e Graecia in Latium transeuntibus praeponi a fronte illam literam, multis *A* in *I* mutari notum est. Unde nomen haudquaquam indignum mimo provenit, *Salpitto* a *salpitta,* ut ab *alea aleo,* a *praeda praedo.*

[Ibid.] *Hoc enim ei fuerat cognomen) Africanorum dedecora notam irrepentem*] Nesciunt Mss. pronomen *ei*: nesciunt vocem *notam*: sed Vossian. *Africanorum dedecoriinrepente Scipionum nomini.* Menap. Gud. et Acad. *Africanorum dede-*

core irrepente. Lege: *vidissetque adoptione testamentaria Salpittonis (hoc enim fuerat cognomen Africanorum dedecori) inrepentes Scipionum nomini.* Nisi malis *Salpittones.*

831 [2, 9] *Quorum immortales animae in iisdem locis ibi loquuntur*] Vacat τὸ *ibi.* Sic enim Voss.: *quorum immortales animae in locis iisdem loquuntur.* Tres alii: *anime et in hiisdem locis ibi loquuntur.*

[2, 11] *Non nominibus tantum septingentorum illustrium, sed etiam aliquo modo imaginibus*] Voss. *insertis voluminibus suorum foecunditatium septingentorum illustrium aliquo modo imaginibus.* Voluit *voluminum suorum foecunditati.* Men. et Gud. *et insertis in voluminibus non tantum sept.* Acad. *et insertis in voluminibus et nominibus non t. sept.*

[Ibid.] *Inventione muneris etiam diis invidiosus*] Ab Hermolao, cum dedisset Andreas: *inventioni muneris etiam diis invidiosis.* Voss. *inventor numquis etiam diis invidiosi.* Scribe *muneris,* ut et Pintianus. Gud. et Acad. *inventores quin etiam diis invidiosi,* ut et Men., nisi quod *invidiose.*

[Ibid.] *Ut praesentes esse ubique et claudi possent*] Voss. *ubique cludi possent.* Lege: *ubique et videri possent.* Men. Gud. Acad. *ut praesentes esse ubique credi possint.*

Cap. III. [3, 12] *Si liberorum turba parvis imaginibus ceu nidum aliquem sobolis*] Voss. *subolis* et *liberum.* Ut et mox, *Maiorum quidem nostrum.* Pintianus etiam *liberum.*

[3, 13] *Secumque in castris tulere*] Voss. *uenere.* Forte *vexere* aut *tenuere.*

[3, 14] *Invenit Q. Martius*] *Lucio* praenomen fuit, non *Quinto.* Itaque iure ignorat Vossianus τὸ *Q.*

[6, 18] *Pontius legatus Caii principis eas tollere conatus est*] Hunc quoque legatum principis a Plinio hic adhibitum Vossianus negat. Sic enim ibi: *ut uirgo ne minis quidem tempi concussegatus princeps tollere eas.* Vides, unde *legatus* iste primum natus sit. Quem ut habuerunt, nomen etiam ei fuit imponendum: ergo repetitis quibusdam literis vocis *concussae* addiderunt *Pontius.* Hic autem cum legati personam sustineret, non poterat dici *princeps,* sed *principis.* Hic quoque nomine destinandus erat, nempe *Caii.* Et hi modesti tamen, praeut alii, *ut uirgo nominis quidem taciti pontius legatus princeps;* sic enim Gudianus, Menap. Acad. et ex alio ad marginem notatur, quamquam *nominis* unde ortum sit, vides, nempe ex *ne minis* pro *ne ruinis.* At tu Plinium scripsisse puta: *Similiter Lanuvii, ubi Atalante et Helena cominus pictae sunt nudae ab eodem artifice, utraque excellentissima forma, sed altera ut virgo, ne ruina quidem templi concussae. Caius princeps tollere eas conatus est, libidine accensus, si tectorii natura permisisset.* Sic et Pintianus.

Cap. IV. [7, 22] *Qui princeps tabulam picturae praelii*] Vossianus: *Dignatio autem praecipua Romae increvit (ut existimo) a M' Valerio Maximo Messalla: princeps tabulam pictam praelii,* etc. Tres alii quoque τῷ *qui* carent: sed aliter nugantur, exhibendo: *existimo ualerio maximo consule cum messala princeps.* Eodem modo reticetur pronomen in illo Taciti 11. Ann. 6. *Meminissent C. Asinii et Messallae ac recentiorum Arruntii et Aesernini. ad summa provectos incorrupta vita et facundia.* Ubi frustra subiecerant *provectorum.* Adde infra lib. 35, 14 [48, 169].

[Ibid.] *Fecit hoc quidem L. Scipio*] Voss. *Fecit hoc idem et Lycipio.* Gud. Men. Acad. *Fecit hoc quidem et L. Scipio.* Mox Voss. *tradunt haud immerito quando filius eius illo,* sine τῷ *iratum* et *in* praepositione, quae etiam abest Academico, Men. Gud., ut in iisdem *quando*, non *quoniam*. Scribe: *Fecit hoc idem et L. Scipio, tabulamque victoriae suae Asiaticae in Capitolio posuit: idque aegre tulisse fratrem Africanum tradunt, haud immerito, quando filius eius illo praelio captus fuerat.* Voluit idem Pintianus.

[8, 24] *Rex Attalus VI millia sestertiûm emisset Aristidis tabulam Liberum patrem continentem*] Acad. *nam cum praedam vendendam distraxisset et XVI libris emisset Aristides patrem liberum tabulam et pretium miratus.* Gud. *nam cum in preda vendendas distraxisset et XVI libris emisset Aristides tabulam liberum patrem pretium miratus.* Menap. *nam cum in preda vendenda distraxisset et XVI libris emisset aristides liberum patrem tabulam precium.* Ubi *sedecim libris* pro *sedecim talentis* scriptum arbitrabatur Budaeus, quum et ipse sic in suis invenisset. Caeterum hoc quoque specimen, quid in Plinio sibi licere voluerint. Voss. *in praeda vendenda rex atalia X VI emisset tabu-* 832
lam Aristides liberum patrem pretio miratus. Dictat certe *denariûm sex millibus.* At eadem de re lib. 7, 38 [39, 126]: *Aristidis Thebani pictoris unam tabulam centum talentis rex Attalus licitatus est.* Ubi si valere altera summa debet, scribendum *unam tabulam talento licitatus est.* Quod si verius pretium est centum talenta (nam et hoc capite infra, ubi de operibus eiusdem Thebani agit: *qua in arte valuit ita, ut Attalus rex unam tabulam eius centum talentis emisse tradatur*), hic *denariûm sexcentis millibus* reponendum, ut secum Plinius concordet. Nam talentum sine alia descriptione, et talentum Atticum, sex millia denariûm vel drachmûm Varrone, Plinio, Verrio Flacco, Servio testibus, viginti quatuor sestertia Seneca et Prisciano: decem talenta, denariûm vel drachmûm sexaginta millia, sestertia ducenta quadraginta: centum talenta, denariûm drachmûmve sexcenta millia, sestertiûm quater et vicies. Vult praeterea liber optimus: *tabulam Aristidae Liberum Patrem*, sine τῷ *continentem*, quod et alii nostri tres aspernantur et liber Pintiani. Dicitur enim per epexegesin, quam vulgo *appositionem* vocant, *Liber Pater tabula Aristidae.* Sic lib. 35, 11 [40, 130]: *Eodem tempore fuit et Cydias, cuius tabulam Argonautas H-S. CXLIV Hortensius orator mercatus est. Pretio* quoque forsan retinendum, ut legas: *Namque cum in praeda vendenda rex Attalus denariûm sex millium* (sive malis *sexcentorum millium*) *emisset tabulam Aristidae Liberum Patrem pretio, miratus suspicatusque aliquid in ea virtutis, quod ipse nesciret,* etc.

[8, 25] *Quanti eum existimaret*] Voss. *aestimaret.* Recte omnino, taxaret. Tres item alii *estimaret.*

[9, 26] *A Cyzicenis H-S. XII M*] Voss. *a Cyzicenis X III*, hoc est, denariûm tribus millibus, quod et Chifletianus firmat. nam Acad. *XIII libris*, ut et Gudianus et Menapius.

Cap. VI. [13, 31] *Pretium optimae in libras XIII denarii*] Voss. *Pretium optimae X II*, hoc est, denarii duo. Gud. Men. Acad. *pretium optime XII d.*

[18, 36] *Pretium optimo in pondo sex X*] Quis fecerit, quaero: sed non male fecit, si bene intelligatur. Nam Andreas dederat *sex librarum*: ut advocat Budaeus lib. 3. de asse monetque in Mss. esse *in pondo CXI denarii*: in uno

vetustissimo sic, *in pondo CXI*, et *denarii* verbum additum fuisse lectoris manu et *C* loco deletili scriptum. Satis curiose. Et in meis quidem tribus iuxta invenio *in pondo CXI den.* sed hos neque vetustissimos neque optimos vocare ausim. At cui soli titulus uterque congruit, is longe aliter, nempe *in pondo UI X I*, hoc est, *in pondo sex denarius unus.* Puta, in libras obolus. Nam denarius habet sex obolos: sed obolus Atticus nummus est, non Romanus; assibus autem vel sestertiis id pretium definire molestum erat futurum, quum sestertius faceret obolum et dimidium eius, obolus autem asses binos et binos trientes. Ideo sic loqui maluit. Caeterum ridenda socordia nescio cuius, qui editionis Stoerianae margini adlevit Budaeum hic legi velle *in pondo XVI talentis.* Nimirum ad hunc locum retulit, quae Budaeus habet ad verba Plinii de Libero patre Aristidis [supra 4, 8, 24].

[20, 38] *Pretium eius in libras aeris quinque*] Voss. *in libras X VI*, qui sunt denarii sex. Gud. Men. Acad. *pretium eius in libra XVI d.* ut et Budaei codices.

[25, 43] *Librarium gummi, tectorium glutino admisto*] Voss. *comme.* Lege: *Omne autem atramentum sole perficitur, librarium gumme, tectorium glutino admixto.* Hic enim est ablativus a *gummis.*

Cap. VII [33, 52] *Publicas porticus investivit purpura*] Sic Hermolaus e codice veteri (nec aliter tres nostri), cum esset *occupavit.* Sed ille toties optimus inventus Voss. *porticus ecuravit.* puto *decoravit*, ut sequenti cap. *digna loca picturis condecoravit.* lib. 36, 5 [4, 38]: *Agrippae Pantheum decoravit Diogenes Atheniensis.*

Cap. VIII. [34, 54] *Celebrando pictores quam statuarios auctores*] Qui sunt isti *auctores statuarii?* Voss. *statuarios actore ut has primumque.* Lege sine dubio: *quam statuarios ac toreutas.* Quos alibi *caelatores* vocat, et artem illorum *toreuticen.* cap. 10 [non recte indicavit locum. Debet esse: 34, 8, 19, 54]: *primusque artem toreuticen aperuisse atque demonstrasse merito iudicatur.* In
833 auctoribus librorum 33. et 34. *Menaechmus*, *qui de toreutice scripsit.* Et nota *toreumata.* Sic invenit, sic expedivit hunc locum et Pintianus: sed *τὸ tam*, in quo ille collocando laborat, quatuor nostri non agnoscunt. Et certe Plinii mens illud repudiat, quemadmodum (quae altera Pintiani coniectura est) *τὸ quam* demi non patitur. Miratur enim fuisse qui scriberent nobiles statuarios et toreutas claruisse aliquot Olympiadibus antequam pictores, et hos coepisse demum nosci Olympiade nonagesima, quum constet Phidian etc.

[Ibid.] *Clypeumque Athenis ab eo pictum*] Acad. Men. Gud. *Olympiumque Iovem Athenis ab eo pictum.* Voss. *Olypeumque Athenis.* Manus secunda fecit *clypeumque.* Et hic meo periculo scribe: *Olympiumque Athenis ab eo pictum.* Quaeris, quis sit iste *Olympius?* Pericles. lib. 34, 8 [19, 74]: *Et Olympium Periclem dignum cognomine.* Iterumque [19, 81]: *Periclis Olympii vernula hic fuit.* Diodorus Siculus lib. 12 [40. Vol. V. p. 83. ed. Bip.]: *Ταῦτα δὲ ῥᾳδίως συνετέλεσε διὰ τὴν δεινότητα τοῦ λόγου· δι' ἣν αἰτίαν ὠνομάσθη Ὀλύμπιος.* lib. 13 [98. Vol. V. p. 420. ed. Bip.]: *Περικλῆς ὁ Περικλέους τοῦ προσαγορευθέντος κατὰ τὴν δύναμιν Ὀλυμπίου.* [Forte *κατὰ τὴν τοῦ λόγου δύναμιν Ὀλυμπίου.* Ex *Inserend.* p. 846.] Hermogenes in partitionibus [7. Vol. III. p. 49. in Rhett. Walz.]: *εἶτα μέντοι οὐδὲ καινά· καὶ γὰρ καὶ Περικλῆς Ὀλύμπιος*

ἐκλήθη. Et lib. 1. de inventione [39. Vol. III. p. 68. in Rhett. Walz.]: Ἠνέχθη σκηπτὸς ἐπὶ τὴν Περικλέους εἰκόνα, καὶ συμβουλεύει τις μηκέτι αὐτὸν Ὀλύμπιον καλεῖν. Valerius Maximus lib. 5, 10 [extern. 1]: *Non sine causa igitur tanti roboris animus ad Olympii cognomen ascendit.* Sic praeclare Christoph. Colerus eiecto vocabulo *Iovis*, quod hic quoque imperiti obtruserant.

[34, 54] *Panaeum fratrem eius, qui clypeum intus pinxit et in aegide Minervae*] Voss. *Panenum eius fratrem, quid clipeum intus pinxit elide minervae.* Absunt *et in*: neque his opus est. Scribe: *Panaenum eius fratrem, qui et clypeum intus pinxit Elide Minervae.* Sic vocatur Pausaniae, lib. 36, 23 [55, 177]: *Elide aedes est Minervae, in qua frater Phidiae Panaenus tectorium induxit lacte et croco subactum.* Sic Pintiani, Men. Acad. Voss. Vulgo etiam adleverunt praepositionem. Gud. etiam Academicusque et Menap. *pinxit Elide.* Hermolaus male, *in Aegide.*

[34, 57] *Barbarorum Datim, Artaphernem*] Lege *Datim Artaphernemque.* Nam τὸ *que* hausit sequens *Quin.* Continenter enim haec optimus liber sine distinctione capitum.

Cap. IX. [36, 62] *In palliorum tesseris intextum nomen*] Mss. *insertum.* Sed quis aequis auribus in Plinio accipiet *in ostentatione ostentarit?* Coniicio: *Opes quoque tantas adquisivit, ut in ostentationem earum Olympiae aureis literis in palliorum tesseris insertum nomen suum gestaret. Tesseras* intelligo notas et titulos, quibus dominus noscitur: ut nunc quoque in sudariis, mucciniis, indusiis, mappis et huiusmodi lino primis literis nomina possidentium acu et alio colore pinguntur. Rem confirmat, quod legimus apud Fl. Vopiscum in Carino [20. Tom. II. p. 849]: *Matris tunicam dedit mimae, lacernam patris mimo: et recte, si aviae pallio aurato atque purpurato pro syrmate tragoedus uteretur. Inscriptum est adhuc in choraulae pallio Tyrianthino (quo ille velut spolio nobilitatis exsultat) Messallae nomen et uxoris.* Ubi neque hiatum nec vitium agnosco in illis, *et recte si aviae*: quamvis Salmasius, deesse nonnulla suspicatus, sine ope melioris et integrioris exemplaris ea emendari posse desperet. Neque enim haec, inquit, satis capio, ut concepta sunt, nec cohaeret oratio. nam quae illa *avia?* aut quare non *recte uteretur pallio aurato et purpurato* tragoedus? Syrmata et pallia tragoedorum aurata et purpurata fuisse quis nescit aut quis negat? etc. Sic ille. At haec indigna tanto viro dubitatio ex re quamvis levi exstitit; nempe quia non vidit particulam *si* ἀντὶ τῆς *quum* a Flavio poni. ut apud Catullum carm. XIV. [17]: *Nam, si luxerit, ad librariorum Curram scrinia.* Hoc ergo Vopiscus: Matris tunicam largitus est mimae, patris lacernam mimo. Iure ille atque merito: nam et aviae pallium dederat tragoedo. Sic debuit, ut similis foret sibi, nec secum disconveniret, cum tragoedus pallio aviae, nepotis eiusdem dono, pro syrmate in scena uteretur. Nihil aliud significat, quam, ut matris tunicam mimae, patris lacernam mimo, sic aviae pal- 834
lium tragoedo donasse: sed variat et acuit sermonem lepide ἐπειρωνευόμενος. Malles forte: *aviae palla aurata atque purpurata.* nam palla tragoedorum: et ita forent quatuor diversa vestium nomina. Exstant nummi Iudaici cum imagine legislatoris, in quibus circa laevum humerum quasi in fimbria scriptum est משה. Viri docti torquatum interpretantur et inscriptionem torqui

additam. Nisi monetae signum est, nomen, ubi commodissime visum, legi iubentis, potius videatur pars vestis replicata, aut *κατάβλημα* plagulave ab summo humero ad imos talos utrimque decurrens. Certe forensia longa et honorata magistratuum huius urbis, quibus pro tribunali et in pompis utuntur, in parte, quae proxime sinistram axillam ante et post propendet, solido argento grandibus literis notatum ostendunt *LEYDEN.* Item viatorum Academiae colobia in oris, quae replicatae ante pectus descendunt, ornantur hoc argento literato: *ACAD. LVGD. BAT.* Et multis municipiis passim mos pallia apparitorum, lictorum, statorum similiter nomine suo insignire. Zeuxidis quoque literas auro solido et unciali potius fuisse quam intextas aut acu pictas crediderim: hoc enim potius congruit ostentatori pecunioso. Neque (ut ad Plinium revertamur) hinc abhorrere *tesserae* vocabulum Iustinus docet lib. 3 [5, 10]: *Ut non de salute, sed de sepultura solliciti tesseras insculptis suis et patrum nominibus dextro brachio deligarent: ut, si omnes adversum praelium consumpsisset, et temporis spatio confusa corporum lineamenta essent, ex indicio titulorum tradi sepulturae possent.* Polyaenus in eadem re lib. 1 [cap. 17] Strateg.: *ἵνα δὲ ὑπὸ τῶν οἰκείων ἐν τῇ τῶν νεκρῶν ἀναιρέσει γνωρίζοιτο ἕκαστος, ἐπὶ τὰς σκυταλίδας τοὔνομα γραψάντων.* Hesychii verbis diceres *πινάκιον πύξινον ἐπιγεγραμμένον τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοῦ καὶ πατρός* in *Χαλκοῦν*, etsi de alia re hic loquatur. Iustinus igitur quoque licet tabellas indicet, facile tamen hinc colligas quodvis pittacium, massulam, laciniam, limbum, denique quamcumque materiam, cui nomen possit incidi, inscribi, addi, atque adeo ipsam partem vestis, quae nomen aut notas tales continet, *tesseram* vel *titulum* recte dici. Confert nescio quis illud Ovidii lib. 2 [733] Metamorph.:

Permulcetque comas chlamydemque, ut pendeat apte,
Collocat, ut limbus totumque appareat aurum.

Haec olim scripseram. Sed magis, opinor, satisfacient curioso lectori (quamquam ab his non dissentiant) nuper erudite ac copiose in hunc locum congesta a Cl. Viro Carolo Datio ad Vitas pictorum antiquorum: qui gustus effecit, ut universum opus tanto vehementius acriusque desiderent homines elegantes.

Cap. X. [36, 73] *Cum tristitiae omnem imaginem consumpsisset*] Voss. *et tristitiae.* Quod omnino requirit oratio: *Cum moestos pinxisset omnes, praecipue patruum, et tristitiae omnem imaginem consumpsisset, patris ipsius vultum velavit.*

[36, 76] *Pamphili pictura est cognatio et praelium ad Phliuntem*] A scholiaste sunt *pictura est* ignorata Vossiano: et verba Plinii praecedentia facile id probant. Dixerat enim: *Eupompus* (docuit) *Pamphilum, Apellis praeceptorem. Est Eupompi victor certamine gymnico palmam tenens,* etc. *Pamphili cognatio.*

[Ibid.] *Quam mercedem et Apelles et Melanthius ei dedere*] Vossianus pronomen *ei* non agnoscit. Scribe: *quam mercedem ei Apelles et Melanthius dedere.*

[36, 77] *Ut pueri ingenui ante omnia diagraphicen*] Sic Gelenius, cum esset ab Hermolao *Diagraphicen, id est, picturam in buxo,* pro *antigraphicen, id est, picturam in luto.* Men. Acad. Gud. *ingenui omnia antigrapha.* Voss. *ingenui omnia antigraphice.* Lege: *ut pueri ingenui omnia ante graphicen, hoc est, picturam, in buxo docerentur. Omnia ante* est ante omnia, ut Suetonius Domitiano cap. 9. *aerarium apud,* Tacitus [Annal. 15, 47] *viam Miseni propter,* et similia, de quibus Observv. 3, 19 [p. 604. p. 294. Frotsch.] diximus. Cáeterum huius

loci corrupta lectione et distinctione decepti lexicis inseruerunt: „Διαγραφική, *pictura in buxo.* Plinius." Idem sensit Pintianus.

[36, 78] *Semiramis ex ancilla adipiscens regnum*] Voss. *Sem. ex ancilla* 835
regnum apiscens. Probe et antique. Tacitus 3 [27] Annal. *apiscendi inlicitos honores aut pellendi claros viros.* lib. 4 [1] *palam compositus pudor, intus summa apiscendi libido.* Et [4, 16] *qui id flaminium apisceretur.* lib. 6 [45]: *nihil abnuentem, dum dominationis apisceretur.*

[36, 80] *Quod manum ille de tabula nesciret tollere*] Voss. *non sciret.*

[Ibid.] *Quanto quid a quo distare*] Voss. *quanto quid a quoque distare deberet.*

[36, 81] *Tabulam magnae amplitudinis*] Voss. Gud. Acad. *amplae magnitudinis.*

[36, 83] *Nihil aliud continentem quam lineas visum effugientes*] Voss. *quam in lineas.* Voluit *quam III lineas* sive *tres lineas.* Sed non hactenus solum laborat locus. Sic enim Voss.: *Consumptam eam priore incendio Caesaris domus in palatio audi spectatam nobis ante spatiose nihil aliud continentem.* Interposuerunt *constat* et *spatiosiore amplitudine.* Sed videntur debuisse reddere: *Consumptam eam priore incendio Caesareae domus in Palatio audio, spectatam olim, tanto spatio nihil aliud continentem quam tres lineas.* Incendii Palatinae domus meminit Suetonius Octav. 57. *In restitutionem Palatinae domus incendio absumptae.* Quod sive prius sive posterius fuit, aetatem Plinii antecessit. *Tanto spatio* et Pintianus.

[36, 85] *Nam, ut diximus, ab alio pingi se vetuit edicto*] Edebatur antea *vetuit inveterato edicto.* Sustulit τὸ *inveterato* Gelenius. Sed et corrigendum *vetuerat.* Sic enim Vossianus: *nam, ut diximus, ab alio pingi se vetuerat edicto.*

[36, 86] *Alexander ei honorem clarissimo praebuit exemplo*] Voss. *quamquam Alexander honorem et clarissimo perhibuit exemplo.* Lege *honorem ei.* lib. 19, 4 [19, 59]: *quam sit difficile verborum honorem tam parvis perhibere.* lib. 29, 1 [9, 29]: *obsto ut rebus praecipuis honos in primis perhibeatur.* Eodem lib. 29, 6 [39, 138]: *Magnam auctoritatem huic animali perhibet Nigidius.*

[36, 88] *Quanti licitaretur opera effecta*] Voss. *liceret.* nam et venditor *licere* dicitur. Suetonius Calig. 38. *monitum a Caio praeconem, ne praetorium virum crebro capitis motu nutantem sibi praeteriret, nec licendi finem factum.* Martialis lib. 6. epigr. 66 [4]: *Vendebat modo praeco Gellianus. Parvo cum pretio diu liceret.* Sic etiam codex Pintiani.

[Ibid.] *Ad bellum festinantem et ei galeam poscenti*] Voss. *festinantem galeamque poscenti armigerum porrigentem.* Pintianus τὰ *et ei* demenda notat iussu veteris libri.

[36, 94] *Pinxit et Heroa nudum*] Voss. *heroanumdum.* An *Hero anum,* Leandri amores anili specie, in qua scilicet pristinae formae reliquiae apparerent? Nisi tamen *Hero nudam.* Acad. et Gud. *Hero et leandrum ad quam picturam.* Men. *Hero et aleandrum ad quam picturam.*

[36, 96] *Ceraunobolon appellant*] Acad. *seraneoptitan.* Gud. et Men. *caraneoptitan.* Voss. *ceraunobcitan.* Forte, *Ceraunobolian.* κεραυνοβολίαν. Nam haec omnia delere, tanquam quae sint Graeculi alicuius, ut voluit Pintianus, incivile est.

*

[36, 98] *Et sensus omnes expressit, quos Graeci vocant ethe*] Voss. et Pintiani: *et sensus hominis expressit, quae vocant graeci ethe.* Lege: *et sensus humanos expressit, quae vocant Graeci ἤθη.*

[36, 99] *Et Anapauomenen propter amorem fratris morientem*] Vox ultima ab explicatione est: nam nec in Voss. nec Acad. nec Gud. nec. Men. conspicitur. Eleganter uno vocabulo et nomen tabulae et rem expressit. Intelligit, opinor, Byblin amore Cauni ἀναπαυομένην τοῦ βίου. Pintiani eodem verbo caruit codex.

[36, 102] *Huic picturae quater colorem induxit subsidio iniuriae et vetustatis*] Hermolai est. Voss. Gud. Men. Acad., ut antea edebatur: *induxit contra subsidia iniuriae et vetustatis.* Novum hoc visum, qui *subsidium* ubique fere pro auxilio et adiumento poni meminerant. Sed Plinius *subsidia* potuit dicere, quo sensu Vegetius *subsessas*, quasi pro insidiis aut inopinata vi, vel pro vi atque impetu serioris temporis. Nam *subsidia* sunt robur secundum et posterum, primam aciem excipiens et sustinens. Multi, qui principia constanter toleravere aut etiam impulere, postprincipiis cessere: vel, ut clarius dicam, qui primae aciei hostili restiterant, aut etiam eam loco moverant, victi sunt a
836 *subsidiis*, postquam res ad triarios rediisset. Praesentem iniuriam, omnibus custodiam praestantibus, recens tabula facile effugit; ab aetate vitium non metuit, haud ita tuta ab secutura iniuria, cum post longam diem securius habetur, ab secuturo situ: et haec sunt *subsidia iniuriae et vetustatis.* Si tamen id durum cuiquam videatur, possumus scribere: *contra obsidia iniuriae et vetustatis.* Sic Columella 8, 2 [7. Vol. II. p. 387. Schneid., ubi legitur *insidiatorum animalium*]: *dum tamen anus sedula vel puer adhibeatur custos vagantium, ne obsidiis hominum aut insidiosorum animalium diripiantur.* Idem lib. 9, 7 [6. Vol. II. p. 446]: *contra fallaciam lacerti, qui velut custos vestibuli* [Schneid. *vestibulo*] *prodeuntibus inhians apibus affert exitium, eaeque pauciores intereunt, cum licet vitare pestis obsidia per aliud vadentibus effugium.* Sive mavis *volantibus*, ut est in Mss. Forte autem legendum *eiusque*, ut ad *τὸ pestis* referatur. Eodem libro cap. 9 [Vol. II. p. 451]: *nisi curatoris obsidio protinus excepti sunt, diffugiunt.* Nec minoris elegantiae *obsidio* apud Plautum, Ciceronem, Plinium. Iste Asinar. 2, 2, 15. *Herum in obsidione linquet, inimicûm animos auxerit.* Alter 5. famil. 6: *nec putant ei nummos deesse posse, qui ex obsidione foeneratores exemerit.* Tertius in Paneg. [81]: *nec mediocre pacis decus habebatur submota campis irruptio ferarum et obsidione quadam liberatus agrestium labor.*

[Ibid.] *Ut quem pariter casus et ars pinxerit*] Voss. *τὰ et ars* pro nothis habet. Quae duo vocabula ambigo, utrum lateant in *τῷ pariter*, fueritque *quem ars et casus*, an voluerit intelligi, scribendo, ut in membranis est: *ut quem pariter casus pinxerit*, scilicet, non ars aut artifex tantum.

[Ibid.] *Non iudicabat se exprimere in eo spumam anhelantis posse*] Dele verbum ultimum iussu Voss. Acad. Gud. Men., quorum duo priores etiam *se in eo exprimere.*

[36, 104] *Cum pingeret Poppyzonta retinentem equum. Canem ita Protogenes monstravit et fortuna*] Hic quoque locus est habitus pessime. Acad. *retinente panetum ita protogenes.* Ut et Gud. ac Menap., nisi quod *panecum.* Voss. *retinent pamecum ita protogenes.* Primum satis fuit dicere Plinio: *cum pingeret Poppy-*

zonta. Id nomen tabulae, ut *Anadyomene* Apellis, Antiphili *Aposcopeuon*, Aristidis *Anapauomene*. Satis intelligitur, cum appellatur *ποππύζων*, praesto ei equum fuisse: sunt enim *ποππύσματα κολακεῖαι εἰς τοὺς ἀδαμάστους ἵππους*, ut interpretantur Graeci. Deinde scribe e vestigiis Mss. *Retinent Parii equum*. Quod est personam *ποππύζοντος* periisse nescio quo casu; eam partem, qua equus erat pictus, superesse apud istos. Parii, e colonia Pario. lib. 34, 8 [19, 78]: *In Pario colonia laudatur Hercules Isidori*. lib. 36, 5 [4, 23]: *Eiusdem et alter nudus in Pario colonia Propontidis, par Veneri Cnidiae*. Stephanus [pag. 505. Meinek.]: *Πάριον, πόλις ἐν Ἑλλησπόντῳ κληθεῖσα ἀπὸ Παρίου τοῦ Ἰασίωνος. τὸ ἐθνικὸν Πάριος· ὁ πολίτης Παριανός. Λέγονται καὶ Παριανεῖς*. Noster hoc libro cap. 11 [39, 122]: *Polygnoti et Nicanoris et Arcesilai Pariorum*. Denique lege: *Ita Protogenes monstravit et fortunam*, quum alii artifices et doctores tantummodo artem monstrent. Praeivit nimirum Nealci ad exprimendum fortuito coniectu coloris, quod ars se posse perficere desperabat. Omnem locum ex optimo sic lege: *Hoc exemplo eius similis Nealcen successus in spuma equi similiter spongia impacta secutus dicitur, cum pingeret Poppyzonta. Retinent Parii equum. Ita Protogenes monstravit et fortunam*.

[36, 106] *Et athletam et Antigonum regem et imaginem matris Aristotelis*] Quia omnes aliae certae sunt et notae personae, *Alcetam* malim legere, illum Perdiccae fratrem. Dein Voss. *et Antigonum regem et matrem Aristotelis philosophi, qui ei suadebat, ut Alexandri Magni opera pingeret propter aeternitatem rerum*. Nec video causam, cur ab hac lectione discesserint.

[36, 108] *Quae tabula in Capitolio in Minervae delubro supra aediculam Iuventutis*] Voss. Gud. Men. Acad. *quae tabula fuit in capitolio*. Dein Men. Gud. et Acad. *supra ediculam mentoris*. Voss. *aediculam inentalis*. Pintiani *minemalis*. Lege *aediculam Iuventatis*. Restituimus et Livio [36, 36, 5].

[36, 111] *Aristidis Thebani discipuli fuerunt et filii Niceros et Aristippus*] Voss. *Aristides Thebani*. deinde *Ariston*. Mox *discipuli Antorides et Euphranor*, sine *τοῖς eius fuerunt*. Recte, si attendas, aut non temere. Ita enim scripsisse Plinius videtur: *Aristidae Thebani discipuli fuerunt Niceros et Ariston, cuius est* 837 *Satyrus cum scypho coronatus; discipuli Antorides et Euphranor, de quibus mox dicemus*. Significat illius Thebani et discipulos et filios fuisse istos, discipulos tantum, non etiam filios, alios quos appellat.

[36, 114] *Idem iocoso nomine Gryllum ridiculi habitus pinxit*] Voss. *diridiculi*. Lege *deridiculi*, ut codex Pintiani. Ut Plautus Amphitr. 2, 2 [58]: *quid tu me deridiculi gratia sic salutas?* Milite 2, 1 [14. vs. 92. Ritschel.]: *Is deridiculo est, quaqua incedit, omnibus*. Pseud. 4, 5 [7. Apud Ritschel. 5, 1, 7. vers. 1058]: *mihi illum verba per deridiculum dare*. Tacitus 3 [57] Annal.: *Deridiculo fuit senex foedissimae adulationis tantum infamia usurus*.

[37, 117] *Nobiles palustri accessu villae: succollantium specie mulieres*] Hoc ab Hermolao, cum esset *plaustri* et *sub collium sponsione mulieres*. Men. Gud. Acad. *nobiles tympanistriae ancillae succollatis sponsione mulieribus lavantesque crepidis feruntur*. Voss. *nobilis paulustri acensu uillae succollatis sponsione mulieribus labantes trepidisque feruntur*. Pintiani quoque, *succollatis sponsione mulieribus*. Scribe: *Iam piscantes aucupantesque aut venantes sunt in eius exemplaribus: nobilis palustri accessu villae, succollatis personis muliebribus, labantes trepidique*

feruntur. Significat eius artificis esse tabulam, in qua quidam ut baiuli colla speciebus mulierum onerati incedunt moverique videntur vacillantes et metuentes oneri per accessum palustrem praetorii alicuius aut lautae villae. Suetonius Othone [6]: *donec omissa mora succollatus et a praesente comitatu imperator consalutatus.*

CAP. XI. [39, 122] *Aliquanto vetustiores encausticae picturae exstitere*] Acad. Men. Gud. *encausti.* Voss. *encaustae.*

[40, 123] *Pinxisse tantum encaustica, sed etiam*] Acad. Men. Gud. *pinxisse solum encausto.* Voss. *pinxisse solum in causta*, quasi velit *encausta.* Infra [41, 149]: *Encausto pingendi duo fuisse antiquitus genera constat.*

[Ibid.] *Docuisse Pausiam Sicyonium*] Voss. Gud. Men. Acad. *Pausian.*

[40, 126] *Unde et abunde intelligitur amplitudo*] Voss. expungi iubet *τὸ unde*, ut et Pintiani.

[40, 131] *Nemea advecta ex Asia Romam a Syllano*] Omnes *Silano.* Est enim aliquis Iuniorum Silanorum.

[Ibid.] *Dicavit hanc tabulam et Diana*] Voss. *et Danae.* Alludunt tres, in quibus *hanc tabulam Diane.*

[40, 134] *Athenis frequentiam, quam vocavere polygynaecon*] Hermolaus *Gynaeconitin.* Voss. Gud. Men. Acad. *lingenicqn.* Forte: *Syngenicon*, ut cap. 10 [36, 76]: *Pamphili cognatio et praelium ad Phliuntem.* Hoc ipso cap. inter Timomachi opera [40, 136]: *Lecythion agilitatis exercitator, cognatio nobilium.* Et inferius [40, 142]: *Asellum enim bibentem in littore pinxit et crocodilum insidiantem ei. Oenias Syngenicon.* Sic et Pintianus. Qui tamen admodum improspere hoc accommodat ad locum lib. sequentis cap. 5 [4, 41] et *XIIII nationes, quae sunt circa Pompeii*, reddit *cognationes.* Suetonius Nerone cap. 46: *a simulacris gentium ad Pompeii theatrum dedicatarum.*

[Ibid.] *Et in una tabula quaque maxime inclaruit*] Acad. Men. Gud. *et in una tabula signa quaque.* Ex qua scriptura etiam inventa sibi in Mss. Dalecampius *signina.* Vossianus: *Et in una tabula ut signa.* Lege: *VI signa* vel *sex signa.*

[40, 136] *Aiacem ei pinxit et Medeam*] Voss. *atacem et media pinxit.* Scribe: *Aiacem et Medeam pinxit.* Supervacuum *τὸ ei.*

[40, 137] *Alius durus in coloribus, sed et multus*] Vossianus, Gud. Men. Academicusque: *durus in coloribus et sile multus.* Quod etiam ex aliis ad marginem ponunt. Neque aliter legendum. Intelligit *sil* e pigmentis. lib. 33, 13 [56, 158]: *In argenti et auri metallis nascuntur etiamnum pigmenta, sil et caeruleum.* lib. 35, 6 [17, 36]: *silis lucidi libris decem. Sile multus*, qui eo pigmento multo uteretur. Vidit idem Pintianus.

[Ibid.] *Talesque sunt eius picturae cum Aesculapio*] Annotant ad marginem *Tales.* Sic quidem et Voss. Gud. Men. Academicusque: sed et omnibus abest vox *picturae.* Suffecit enim Plinio: *Tales sunt eius cum Aesculapio filiae, Hygia, Aegle, Panacea, Iaso. Tabulae* vel *picturae* intellectum voluit. Lepidum est autem, quod Dalecampius ad vocem *Iaso* notat, Iasona cum Aesculapio,
838 Apollinis filio, et Achille Peleia Chirone centauro educatum et medicinam didicisse ex Arati et Apollonii Scholiastis tradit. Tanquam eadem sit persona ὁ Ἰάσων, Ἰάσονος, et ἡ Ἰασώ, Ἰασοῦς.

[40, 138] *Satyro cum pelle pantherina, quem Aposcoponta appellant*] Acad. *Ascoscopemonta.* Gud. *aposcopenonta.* Men. *aposcopemonta.* Voss. *Aposcopeuonta.* Ἀποσκοπεύοντα. Notavit et in suis Hermolaus.

[Ibid.] *Nobilissimas autem quae sunt in porticibus Octaviae operibus*] Annotant *ex eius operibus,* malum malo sanantes. At Vossianus cum Academico, Men. Gudiano, ut et Pintiani: *quae sunt in Octaviae operibus*, excluso τῷ *porticibus*, quod inane ac supervacuum. lib. 34, 6 [14, 31]: *quae statua nunc est in Octaviae operibus.* lib. 36, 5 [4, 15]: *Veneremque eius esse in Octaviae operibus.* Et rursus [4, 22]: *Cupido obiectus a Cicerone Verri, ille, propter quem Thespiae visebantur, nunc est in Octaviae scholis positus.*

[40, 140] *Cleon Admeto, Ctesidemus Oechaliae expugnatione*] Vossian. *Cleon Cadmo*, ut et Pintiani.

[Ibid.] *Pinxit volutantem cum piscatore, quem reginam amare sermo erat*] Voss. *pisature.* An est nomen hominis et scribendum *Pisanore?* Nomen hoc Graecum, quod Ovidius quoque dat alicui Centaurorum lib. 12 [Metam. vers. 303, ubi nunc editur *Thaumas*]: *et cum Pisenore Caumas.*

[42, 150] *Sed in cortinam pigmenti ferventis mersa*] Verba haec satis mendosa ex codd. Hispalensi et regio se restituere putat Gonsalius ad Petron. [cap. 5] scribendo: *sed in cortina pingi, in ferventes aquas mersa.* Sed nosse debebat hanc olim lectionem vulgatam fuisse, quam omni sensu carentem ex melioribus libris, ut nunc habetur, Gelenius mutavit. Quae enim *aquae ferventes* tantam vim tingendi habent? Voss. *in cortinam pigmen ut ferventis mersa.* Quae significant satis clare repositum a Gelenio. Vela illinuntur medicamento colorem trahente: dein mersantur in cortina sive aheno, in quo non aqua mera, sed pigmentum fervet: ibi medicamentum illud velis illitum sorbet colorem, et quidem varium ex pigmento licet unius coloris.

Cap. XII. [45, 154] *A dextra opera Damophili esse, a parte laeva Gorgasi*] Voss. *ab extra.* dein, *esse aplane Gorgasi.* Scribe: *ab dextra opera Damophili esse, ab laeva Gorgasi.*

[Ibid.] *Romae Posim nomine, a quo factas Romae uvas*] Gelenii est. Voss. *fac pomae tuuas.* Hinc alii fecere *factas Romae tubas.* Acad. Men. Gud. *facta pometia vasa.* Sed reddendum erat *facta poma et uvas.* Sequitur in Acad. Men. Gud. *item piscis aspectu a veris discernere.* Voss. *item piscis aspectu discernere a veris.* Nusquam *ita ut non sit.* Censeo *piscibus* nihil esse loci, et scripsisse auctorem: *ut non posses aspectu discernere a veris.*

[Ibid.] *Cuius proplasmata pluris venire solita*] Sic Gelenius, cum esset *proplasticen.* Acad. Men. Gud. *cuius plastica.* Voss. *cuius plaurosamta.* Forte: *plasta Samia*, ut *vasa Samia.*

[45, 157] *Nec poenitet nos illorum, qui tales coluere*] Voss. *qui tales eos coluere* suprascripta litera *D*, ut esset, *qui tales deos coluere.*

[46, 158] *Aevique firmitate certiora auro*] Voss. *firmitates anctiora.* Haud dubie, *firmitate sanctiora*, quod restitutum ab Hermolao male mutavit Gelenius. Acad. Men. Gud. *sanctiore.*

[46, 159] *Imbricibus, tubulis tegulisque*] Voss. *imbricibus doliis ad vina excogitatis ad aquas tubulis ad balineas mammatis ad tecta coctilibus laterculis fundamentis quae aut quae Numa rex septimum.*

[46, 160] *Sese multi fictilibus doliis condi maluerunt*] *Soliis* ex veteri codice legendum ait Salmasius ad Solin. p. 1204., tanquam Dalecampius non id praecepisset. Et ita sane Gud. Acad. Men. Sed in Vossiano neutra vox tantumque *sese multi fictilibus condi maluerunt.* Et sane vox *doliis* ex superioribus [46, 159] post τὸ *fictilibus* repetita videtur. Nam *condi fictilibus* est dictum ut *fictilibus coenare.*

[Ibid.] *Varro Pythagorico modo*] Voss. Men. Gud. *Pythagodio.* Lege *Pythagorio* vel *Pythagoreo.* Sic apud Ciceronem passim reddiderant *Aristotelico* et *Aristotelica*, ubi nunc e melioribus scriptis est *Aristoteleo* et *Aristotelea.*

[46, 162] *Cuius suffragii latio erat*] Gud. Men. Acad. *cuius flagratio erat.* Voss. *cuius fragii.* Lege: *cui suffragii latio erat.* Livius lib. 2 [33]: *ut plebi sui*
839 *magistratus essent sacrosancti, quibus auxilii latio adversus consules esset.* Quamquam similitudo literarum potuit hausisse syllabam, neque improbo vulgatum.

[46, 165] *Virilitatem amputant, nec aliter citra perniciem, si M. Caelio credamus*] Voss. et Pintiani *virilitatem amputare, nec aliter citra perniciem, M. Caelio credamus.* Quasi adderet vel intellectum vellet: *quis enim velit experiri?* Acad. quoque et Gud. et Men. carent τῷ *si*, sed habent *amputant.* Prodigiosam hic explicationem sunt commenti, M. Caelium, quum novas tabulas ferret, traduxisse nobilium et locupletum luxum tam claris et manifestis exemplis, ut eo iam seculo videretur suis criminationibus proscindere luxuriosissimum Vitellium, qui postea imperavit: propterea nobiles Caelio circa Thurios victo (qua metragyrtae virilitatem) Samia testa linguam praecidisse, deinde eum interemisse, quod exemplum postea Antonium in proscripto Cicerone secutum esse. Ἡράκλεις ἀποτρόπαιε, quantum est erudite ineptire! Caelius in altercatione gravi probro obiecit homini temporis eiusdem Vitellio, adversario suo, dignum esse, cui lingua ob maledicentiam Samia testa praecideretur, immemor, quid ipse tum temporis faceret. Itaque legendum: *tanquam et ipse non tunc eidem Vitellio malediceret.* Sed Caelius sine dubio aliquid gravius et lingua morigerari solitum Vitellium significabat.

Cap. XIII. [47, 166] *Verum et ipsius terrae sunt alia segmenta*] Voss. Men. Gud. Acad. Pintiani: *alia commenta.* Forte, *momenta.* Cap. sequenti extremo [potius: 15, 52, 190]: *Nam ad reliquos usus vitae in coriis lanisque perficiendis quanti sit momenti, significatum est.*

[47, 167] *Ab Oropo quidem Aulidem usque*] Voss. et Acad. *Aulida*, ut et Pintiani.

Cap. XIV. [49, 170] *Aedificiis non nisi bimos probant*] Sic praeclare Sig. Gelenius. Salmasio ad Solin. p. 1232. non sana videtur locutio, *bimos lateres* dici qui ante biennium ducti sunt: praeterea damnari eam lectionem a veteri codice, in quo sit: *quos aedificiis non idoneos probant*: quod etiam non sincerum et vix Latinum, denique coniectat, *quos a biennio probant.* Nimirum nomen veteris codicis virum decepit, quum sic exhibeant et Gud. Men. Academicusque, hoc est, peiores. At Vossianus: *rimosi fiunt aedificiis non si bimos probant.* Sic prorsus, in quo vitium hoc unum, quod *non si* pro *non nisi* festinans librarius subiecit. Et hoc non modo sanum et Latinum, sed etiam Plinio frequens. lib. 13, 12 [potius 13, 8, 4, 36] de palmis arboribus: *Ergo plantaria instituunt anniculasque transferunt et interdum bimas.* lib. 18, 24 [54, 195]: *Semen optimum*

anniculum, bimum deterius, trimum pessimum, ultra sterile. lib. 36, 23 [55, 176] *calx trima.* Sic *nuces bimas et anniculas* Cato cap. 17 [2] de re rust. Horatius [Od.] 1, 19 [14]: *Verbenas, pueri, ponite, thuraque, Bimi cum patera meri.* Adde quae ad lib. 27, 8 [potius 26, 8, 38, 61] notavimus. Pintiani codex quoque, *nonsibimos*: unde ille *novissimos.*

[Ibid.] *Quin et intritam ipsam eorum*] Totidem apicibus, non plus, non minus, Vossianus; non *intritam terram*, ut nugator ille codex, cui sublinendum ibidem os praebuit Salmasius. lib. 36, 23 [55, 176]: *Intrita quoque quo vetustior, eo melior.* At mox *Lydion quo utimur* et *Maxilua* [49, 171] prorsus optimae membranae, ut Salmasius.

[49, 172] *Ideo et in publica opera et regias domos adduntur. Sic struxere*] Acad. Men. Gud. *ideo et publica opera et regias domos exstruxere murum Athenis.* Voss. *de eo et publica opera et regias domos struxere murum Athenis, qui ad montem Hymettum spectat: Patris aedes Iovis et Herculis.* Acad. quoque, Men. Gud. *spectat martis edes.* Numquid *de eo*, scil. latere, an *Latere et publica?* Nam quae interposuere, *in*, *adduntur*, *sic* et iterum *sic*, a mala manu sunt. Sic et Pintiani codex, nisi quod *exstruxere sic murum.* Vitruvius l. 2, 8. *De lateritiis vero, dummodo ad perpendiculum sint stantes, nihil deducitur: sed quanti fuerint olim facti, semper aestimantur. Itaque nonnullis civitatibus et publica opera et privatas domos, etiam regias, e latere structas licet videre. Et primum Athenis murum, qui spectat ad Hymettum montem et Pentelensem. Item pariter in aede Iovis et Herculis lateritias cellas.* Ubi legendum ex Plinio: *Item Patris.*

[49, 173] *Quod opus cum per se mirum esset, translatum*] Voss. *Muraena et Varro. Cum opus per se mirum esset, tralatum*, etc.

Cap. XV. [50, 174] *In terrae autem reliquis generibus*] Acad. Men. Gud. *In* 840
terrae autem generibus secundum regiones vel maxime. Utrumque novitium est. Voss. *In terras autem regionis generibus.* Significat, opinor: *In terrae autem interioris generibus vel maxime mira natura est sulphuris.*

[Ibid.] *Collibus qui vocantur Leucogaei. Quod est cuniculis*] Voss. *Leucogelibyae cuniculis.* Scribe: *collibus qui vocantur Leucogei. Ibi e cuniculis effossum perficitur igni.* Nam et Acad. *leucoge. ibi e cuniculis.* Gud. et Men. *leucoge libie cuniculis.*

[50, 175] *Hoc est glebosum. Eo solo ex omnibus generibus*] Voss. *hoc est gleba solum ex omnibus generibus medici utuntur alterum genus cetera enim liquore constant et conficiuntur oleo incocta uiuum effoditur tralucetque et uiret solo ex omnibus generibus medici utuntur alterum genus appellant glebam.* Sed illa, *ex omnibus generibus medici utuntur alterum genus*, priore loco inducta sunt, tanquam per errorem librarii eo inculcata. Scribe: *nascitur solidum, hoc est, gleba. Solum (caetera enim liquore constant et conficiuntur oleō incocta) vivum effoditur tralucetque et viret: solo ex omnibus medici utuntur. Alterum genus appellant glebam.* Primum, inquit, revera est gleba, alterum sic appellatur. Pintiani liber etiam: *hoc est gleba quo solum.* Tres quoque alii nostri: *solidum hoc est gleba.*

[51, 179] *Gignitur et pingue liquorisque oleacei*] Sic sane iam Andreas. Pintiani liber: *et impingue dicique liquoris oleacei*: unde ille legendum retur: *pingue viceque liquoris*, ut paullo post: *utunturque eo ad lucernarum lumina vice olei.* Sed quo ille argumento coniecturam suam confirmat, id ego illi maxime con-

trarium puto. Salmasius ad Solin. p. 126. ex libro veteri affert: *et pingue dieique liquoris in Sicilia*: iubet autem scribi: *Gignitur et pinguedinei quoque liquoris in Siciliae Agragantino fonte inficiens rivum.* Hanc vero vocem neque Afranii nauci nec Plauti cicco permutaverim. Primum non, si a τῷ *Cupido*, postquam id genus mutavit et nomen proprium factum, dicitur *Cupidineus*, nec, si Apuleius finxit *livedo* et *livedineus* [*livedo*, Metam. 9. p. 222, 26. Elm., *livedineus* non reperi], ideo et Plinium *pinguedineus* a *pinguedo* dixisse crediderim. Dein *pinguedinem* nunquam dixisse Plinium apparet ex eo, quod, ubicumque antehac ea vox legebatur, in melioribus libris repertum est *pinguitudo.* Nec magis capit Ulitianum *vivique liquoris ac olei.* Nostri tres: *et pinguis liquoris in Sicilia*, ut ex Mss. iamdudum ad marginem ponitur. Optimus hic nos destituit, in quo deest folium continens, quae habentur ab huius capitis [50, 176] *—chenas a facie cum terebinthi resina et lepras* usque ad sequentis [56, 194] *simillima est ampelitis.* Vellem scire, quid tinniat Chifletianus. Qui si cum Pintiani codice consentiret, scriberem: *Gignitur etiam pingue lucensque, liquoris oleacei, in Sicilia, Agrigentinos fontes inficiens rivo.*

Cap. XVII. [57, 195] *Ita ut in sole curatio haec fiat, ut post sex horas aqua salsa abluatur*] Men. Gud. Voss. Academicusque: *fiat et post sex horas.* Lege igitur et *abluantur.*

[58, 199] *Qua circum praeducere*] Dalecampius hic notat Persio [Sat. 5,117] dici *cretatam ambitionem*, eorum, qui honores petebant, servilem et summissam conditionem, humilem, abiectam. Quasi respexerit ad cretam, qua pedes venalium trans mare advectorum denotabantur. At *ambitio cretata* est petitorum in candida toga, in quam album creta apud fullonem additum erat.

Cap. XVIII. [58, 201] *Cum laureatis fascibus remitti illo unde*] Acad. Men. Gud. *remittit hiis qui illo cretatis.* Voss. *remittit inde illo cretatis.* Scribe: *tantumque non cum laureatis fascibus remitti, unde illi cretatis pedibus advenissent.* Commiseratione dignus optimus Pintianus, cum profert ex vetere exemplari et sibi non magnopere displicere fatetur *ocreatis* pro *cretatis.*

AD LIBR. XXXVI.

841 Cap. I. [1, 2] *Huc illucque portantur*] Voss. *huc illuc portantur iuga*, sine τῷ *montium.* Deinde idem, Gud. et Acad. *maiore etiamnunc venia*, non *vesania.* Quasi diceret prius illud excusatius esse et facilius veniam invenire. Men. *maiore etiamnum venia.* Denique, ut editur, omnes, *quam cum ad frigidos potus vas petitur in nubila*, non *portatur.* Quod etsi mirum genus loquendi videatur, tamen et sic lib. 9, 35 [54, 106]: *Indicus maxime has mittit Oceanus inter illas belluas tales tantasque, quas diximus, per tot maria venientes, tam longo terrarum tractu, e tantis solis ardoribus, atque Indis quoque in insulas petuntur: et admodum paucis.* lib. 14, 4 [5, 52]: *non maria plus temerata conferre mercatori, non in Rubrum litus Indicumve merces petitas.* lib. 30, 1 [2, 9] *voluminibus Dardani et in sepulchrum eius petitis.* Ubi male Pintianus: *voluminibus Dardani in Cyprum petitis.* Et hoc lib. 36, 6 [9, 51]: *Nam id quoque accessit, ut ad Aethiopas usque peteretur, quod faceret marmora: immo vero etiam in Indos. unde margaritas quo-*

que, etc. Sic autem nostri, praesertim optimus, non *secaret*, non *quo margaritas*, quae propinat Pintianus. Videtur autem scribendum: *quod laceraret marmora.*

[1, 3] *Sed et quam sine his multorum fuerit beatior vita*] Voss. *videam ad quam sinet his multorum sit uiator uita ista facere uerius pati mortales quos ob usus.* Media desunt omnia, ut, *ad quamque multorum neces sit necesse*; tum *imo*: ut et in Pintiani codice. Scribe: *Secum quisque cogitet, quum pretia horum audiat, quum vehi trahique moles videat, quam sine his multorum sit beatior vita! ista facere, verius pati, mortales, quos ob usus quasve voluptates alias, nisi ut inter maculas lapidum iaceant? Multorum*, τῶν πολλῶν, vulgi. Quamvis interdum dubitabam, an fuisset *mutorum*, nempe animantium. *Ista facere*, vel, ut *verius* dicam, *pati*, scilicet etiam *cogitet*, nullum bonum ob usum, sed ut inter maculas cubent. De τῷ *verius* vide quae notamus ad Livii 21, 16. in Addendis. In Gud. etiam Menapioque et Academico desunt τὰ *Sed et*, tum *imo*.

Cap. II. [2, 6] *Enimvero non alio modo*] Lege cum Vossian.: *Id ipsum cur? aut qua magis via inrepunt vitia, quam publica? quo enim alio modo in privatos usus illa venere ebora, aurum, gemmae?* Sic et Pintiani cod.

[Ibid.] *Utilius fuerat quam tacere*] Voss. et Pintiani: *utilius fuerat? Tacuere tantas moles in privatam domum trahi praeter fictilia deorum fastigia.* Quasi diceret: At illi tacuere: vel, Tantum abest, ut moribus caverint, ut etiam tacuerint. Recte autem et Voss. *fictilia deorum fastigia.* Frustra, qui *simulacra* aut *fastidia* subiecere. lib. 28, 2 [4, 16]: *Cum in fastigium eiusdem delubri praeparatae quadrigae fictiles in fornace crevissent.* lib. 35, 12 [43, 152]: *Hinc et fastigia templorum orta, propter hanc plastae appellati.* Ibidem [45, 157] *fictiles in fastigio templi eius quadrigas.*

Cap. III. [3, 7] *Obrepsisse quodam vitae rudimento*] Alii, *uti*, quemadmodum et Academicus, Men. Gudianusque. Voss. *uiti.* Lege *quodam vitii rudimento.* Tenui et minus animadverso principio. Deinde Voss. *Iam L. Crassum oratorem illum*, sine τῷ *enim.*

[3, 8] *Qui nos sequentur, meliores nos esse*] Pintiani codex, *Haec et quae sequuntur m. esse nos probabunt*: ipse, *Ecqui sequentur.* Voss. *Haec at que secuntur m. e. n. pr.* Lege: *Sed et qui sequentur, meliores esse nos probabunt.*

Cap. IV. [4, 10] *Protinus Sicyonios fames invasit*] Voss. *Sicyonem.*

Cap. V. [4, 12] *Non vitibus tantum censeri Chium*] Voss. *Cion*, hoc est, *Chion.* Sic infra *Phidian tradunt* et *Phidian clarissimum*, ut et alii.

[4, 16] *Agoracritus Parius, ei aetate gratus*] Significat, quod multis fuit Alcibiades, de quo Cornelius Nepos [2, 2]: *ineunte adolescentia amatus est a multis more Graecorum.* Sed hos saepe *diligi turpius, quam par erat*, homines *loquebantur*, ut idem Nepos in Hamilcare [3, 2]. Sic Livius lib. 21 [3, 4]: *Florem aetatis, inquit Hasdrubal*, etc. Sic Philumene *haereditates officio aetatis extorserat* apud Petronium [140. init.]. *Dotes formae pueritiaeque* vocat Iustinus. 842
Optanda isti aevo simplicitas magni viri, qui corrigit: *par ei arte, sed gratus.*

[4, 17] *Certavere autem inter se ambo discipuli in Venere facienda*] Praepositione caret Vossianus. Et genus loquendi Tullianum est *Venere facienda* pro *Venerem faciendo.* Restituimus et Livio [42, 5, 6].

[4, 18] *Sed scuto eius, in quo Amazonum praelium caelavit intumescente ambitu*] Voss. rotundius: *sed in scuto eius Amazonum praelium caelavit inter ambitum parmae.* Forte: *intra ambitum.* Nec vero in Acad. Menap. et Gud. est τὸ *intumescente,* sed tantum *caelavit ambitu.*

[Ibid.] *Adeo momenta omnia compacta artis illius fuere*] Alii, *comperta artis illius,* vel, *comperta artis illi.* Acad. Men. et Gud. *adeo momenta omnis artis fuere illi.* Voss. *omnia catacia artis illi fuere.* Scribe: *adeo momenta omnia capacia artis illi fuere.*

[4, 20] *Quam ob id quidem praetulerunt optione quorum*] Voss. *praetulerunt quorum conditio erat Coi,* sine τῷ *optione,* quod interiecerunt qui nescirent τὸ *conditio* esse id ipsum hic quod *optio.* Cicero pro Cluentio cap. 14 [42]: *Sed cum esset haec illi proposita conditio, ut aut iuste pieque accusaret, aut acerbe indigneque moreretur, accusare, quoquo modo posset, quam illo modo emori maluit.* Ubi forte melius: *ut aut parum pie accusaret.* Iustinus lib. 1 [6, 6]: *si conditio proponatur, utrius vitae sortem legant, hesterni laboris an praesentium epularum.* Pintianus observat in suo quoque codice defuisse τὸ *optione*: alioqui, subiicit, legendum videretur: *optio quorum conditione.* Nihil melius scriptura vetere.

[4, 22] *Veneris Praxitelicae specimen*] Academ. *Praxitele.* Voss. *Praxitelia.* Lege *Praxiteliae,* ut est in Gudiano et Menapio. Sic et infra [4, 26]: *Venus in eodem loco nuda Praxitelicam illam Gnidiam antecedens.* Voss. *Praxitelia.* Acad. Men. Gud. *Praxiteliam*: omnes nesciunt τὸ *Cnidiam.* Pint. codex *Praxitelis,* si tamen bene expressum est.

[4, 23] *Et Sileni in Asinii Pollionis monumentis*] Voss. *in Pollionis Asinii monumentis.* Ut et mox [4, 24]: *Venus in Pollionis Asinii monumentis.* Ut lib. 36, 7 [12, 59] *Nepos Cornelius,* Voss. et alibi *Drusus Livius, Paullus Aemilius.*

[4, 26] *Chorusque Phorci et pristes*] Voss. Men. Gud. Acad. *pistrices.* Est enim *pistrix* eadem quae pristis.

[4, 29] *Ex quibus unus Liberum Patrem palla velatus humeris praefert, alter Liberum similiter*] Recte *humeris* Gelenius pro *Veneri* aut *Veneris* Hermolai: itaque cadit et gratia correctionis alterius: *alter Liberum Semeles.* Voss. *Liberam similiter,* nam τὸ *similiter* non respicit personam quae fertur, sed habitum ferentis. Livius [30, 39]: *ex argento mulctaticio tria signa aenea Cereri Liberoque et Liberae posuerunt.*

[4, 30] *Mausolo Cariae regulo, qui obiit Olympiadis centesimae anno secundo*] Voss. *Olympiadis CVI. anno secundo.* Et sic rursum cap. 6 [6, 47] *Is obiit Olympiadis CVI. anno secundo* Voss. *centesimae sextae anno secundo* Menap. Gud. Academicus. In Olympiadis numero consentit Diodorus Siculus, sed in quartum eius annum, consules M. Fabium Ambustum M. Popilium Laenatem, U. C. 397., mortem refert Mausoli, lib. 16 [36].

[Ibid.] *Cingitur columnis triginta sex. Ab Oriente*] Turnebus Adv. 17, 4. ex Mss. protulit auctius: *Cingitur columnis XXXVI. pteron vocavere*: idque confirmavit sequentibus verbis: *Namque supra pteron pyramis.* Vossianus etiam isto locupletior: *Cingitur columnis triginta sex. Pteron vocavere circuitum. Ab Oriente caelavit Scopas.* Infra cap. 13 [19, 88]: *aliaeque rursus extra murum labyrinthi aedificiorum moles: pteron appellant.* Vitruvius *pteroma* lib. 3, 2. et 4, 7.

[4, 36] *Dactylidis Pythias, Amphistrati Callisthenem*] Acad. *deterulus phici amphistrati.* Men. et Gud. *decertilis pithiam amphist.* Voss. *dercilis pycias amphistrati.* Fortasse: *Dercyli pyctas, Amphistrati Callisthenem.* Lib. 7, 12 [10, 51]: *Indubitatum exemplum est Nicaei nobilis pyctae Byzantii geniti.* Pintiani codex, *Dercyles pycias*: unde ipse, *Dercylides pyctas.*

[4, 37] *Deinde multorum obscurior fama est*] Voss. et Pintiani: *Nec multo plurium fama est,* sine τῷ *obscurior.* Non multo plures ad famam pervenerunt.

[4, 38] *Omnibus et picturae et statuariae artis praeferendum*] Parum interest: 843
sed tamen et Acad. Gud. Men. Voss. *praeponendum.*

[4, 40] *Iovem fecit eburneum*] Acad. Gud. Men. Voss. *eboreum.*

[Ibid.] *Sed quae fecerit, nominatim non refertur*] Voss. *Fecisse opera complura dicitur: quae fecerit, nominatim non fertur.* Acad. quoque, Men. et Gud. *fertur.*

[4, 41] *Cuius se marmoream habuisse leaenam tradit*] Verbum *tradit* inducunt et Voss. Menap. Gud. Academicus, quippe quod lateat in τῷ *magnificat.*

Cap. VI. [7, 48] *Praefectum fabrorum Caesaris in Gallia. Neque indignatio sit*] Voss. et Pintiani: *fabrum.* Dein Acad. *nec id desinimus indignari.* Men. et Gud. *neque id desinimus indignati.* Voss. *neque id indignati desit tali.* Scribe: *Mamurram Formiis natum, equitem Romanum, praefectum fabrûm C. Caesaris in Gallia: ne quid indignari desit tali auctore inventa re.* Lib. 33, 11 [53, 149]: *quae et ipsa* (Achaica victoria) *signa et tabulas pictas invexit, ne quid deesset.* Lib. 35, 11 [36, 106]: *Ne quid desit temporis eius securitati, tibias tenens.* Lib. 36, 15 [24, 111]: *Bis vidimus urbem totam cingi domibus principum Caii et Neronis, et huius quidem (ne quid deesset) aurea.*

[8, 49] *Denique M. Lepidus Catuli in consulatu collega*] Quatuor membranae uno animo excludunt τὸ *denique.*

Cap. VII. [11, 55] *Pretiosissimi quidem generis Lacedaemonium*] Acad. Gud. Men. Voss. *generis sicuti Lacedaemonium.* Forte: *Pretiosissimi quaedam generis, sicuti Lacedaemonium.*

[11, 57] *Ex Aegypto Triarius Pollio*] Tres quibus utimur, *Vitriasius Pollio.* Recte igitur restitutum *Vitrasius*, ut plane Menapius. Sed quosdam sic legere aiunt, ut apud Modestinum I. C. in rescripto Hadriani ad *Vitrasium Pollionem*: verum id minime quadrare, cum Hadrianum multis annis Plinius antecesserit: eoque alium Pollionem fuisse necessum esse quam eum, ad quem scripsit Hadrianus. Quis dubitat? nec Plinius Hadrianum modo, sed et Claudius Plinium. Qui rescriptum Hadriani advocavit, insinuabat non eundem utrobique hominem appellari, sed *Vitrasiam* gentem Romanam, et eius gentis cognomen *Pollionem* fuisse. Satis igitur quadrat hoc rescriptum. Quemadmodum etiam, quod scribit Dio lib. 58 [19]: *Κἂν τούτῳ Οὐητρασίου Πωλίωνος τοῦ τῆς Αἰγύπτου ἄρχοντος τελευτήσαντος, Ἰβήρῳ τινὶ Καισαρείῳ χρόνον τινὰ τὸ ἔθνος ἐπέτρεψε.* Hic vel pater vel e natu maioribus proximorum fuit eius, cuius meminit Plinius. Lapis Puteolis in quadam turri, apud Gruterum fol. 192, 10. *DEDICATA. VI. ID. AVG. T. VITRASIO. POLLIONE. II. M. FLAVIO. APRO.* Apud eundem fol. 302. *VITRASIVS. POLIO.* Et *Vitrasianum* SC. D. de fideic. libert. [40, 5, 30, 6.]

[11, 58] *Per quos totidem cubiti summi incrementi*] Voss. Men. Gud. Acad. *cubita*. Ut passim alibi Plinius: cap. sequenti [13, 62] *mensurae non ultra bina cubita*. Sic et lib. 7, 2 [2, 22] et 16 [17, 76]. lib. 8, 25 [37, 89]. lib. 13, 11 [22, 71]. lib. 18, 18 [47, 168] et alibi. Quo magis miror, quum hunc locum, quemadmodum sese haberet in scriptis, vestigaverint et Hermolaus et Gelenius et Pintianus, omnes id praetermisisse. Barbaro debetur *sedecim liberis*: Gelenio *augentis se amnis*; Pintiano eruditionis nimiae ludibrium *alabetis* ex Plinii lib. 5. cap. 9 [10, 51]. Sed *liberos*, non *pisces*, lusisse in eiusmodi exemplis circa Nilum testis locuples Philostratus [Imagg. 5. p. 769 Ol., p. 9. Iacobs]: *Περὶ τὸν Νεῖλον οἱ πήχεις ἀθύρουσι, παιδία ξύμμετρα τῷ ὀνόματι. Καὶ ὁ Νεῖλος αὐτοῖς ὑπεργάννυται, τάτε ἄλλα καὶ ὅτι κηρύττουσιν αὐτόν, ὅσος Αἰγυπτίοις προεχύθη. Προσάγεται οὖν καὶ οἷον ἔρχεται αὐτῷ ἐκ τοῦ ὕδατος βρέφη ἁπαλὰ καὶ μειδιῶντα.* Et possunt hodieque videri Vaticanis in hortis.

[12, 59] *Nepos Cornelius tradit magno fuisse miraculo*] Sic Voss. ordinat verba. Recte autem Hermolaus: *amphoras ex eo Chiorum magnitudine cadorum*: frustra subiicit: vel *Antiochiorum*. Lucianus lib. 2 [40. Tom. IV. p. 299. ed. Bip.] verae historiae: *ἕκαστον αὐτῶν Χίου πίθου περιπληθέστερον*.

Cap. IX. [14, 68] *Hic autem obeliscus fuit in Arsinoe positus a rege*] Voss. *Hic fuit in Arsinoeo positus ab rege supradicto*. Nusquam *τὰ autem obeliscus*,
844 quae ab aliquo male sedulo esse allita mihi exploratum est. *Ἀρσινόειον* est monumentum Arsinoes. Academicus, Menapius et Gudian. *Hic fuit conditus a rege supradicto*. Unde etiam discere est, ut in Plinio grassati sint. Pintianus quoque *Arsineo*.

[Ibid.] *Amoris in coniuge eademque sorore*] Melius accusandi casu fore censet Pintianus: *in coniugem eandemque sororem*. Non ego. Vide quae ad Senecae quarti libri Nat. Quaest. praefationem [init.] scripsimus.

[14, 71] *Novem pedibus minor a Sesostride*] Est Hermolai. Acad. *IX pedum est amerosocide*. Gud. et Menap. *pedum est amerosotide*. Voss. *IX peduminorassesothide*. At cap. 11 [15, 74] Acad. Men. et Gud. *quem fecerat sosodis filius*. Vel *sesodis*. Voss. *quem fecerat Sesosidis filius Noncoreus*. Ergo et illic fac *novem ped. humilior a Sesoside*. Nam et *Sesosin Sesoosin*que dixerunt.

[Ibid.] *Inscripti ambo rerum naturae interpretationem Aegyptiorum opera philosophiae continent*] *Τὸ opera* nec in Hermolai et Pintiani codicibus est, nec in quatuor nostris. Vossianus *philosopho*. Forte, *Aegyptiorum philosophorum*, vel *philosophiâ*, ut et Pintianus.

Cap. X. [15, 72] *Umbra colligeretur in se ipsa alias enormiter iaculante*] Ita prorsus Vossianus, ut restituit Salmasius ad Solin. p. 641. Sed nec Pintianus aliter, nisi quod *in ipsa*.

Cap. XII. [16, 76] *Minus quatuor millia passuum, a Memphi sex, vico apposito*] Voss. *a Nilo minus IIII m. p. a Memphi VII D vico adposito*. hoc est, a Memphi septem millia quingentos.

[17, 77] *Amasin regem putant in ea conditum*] Voss. clare *Armain*. Quod Aegyptium nomen esse notum est vel a Danao, quem sic domi appellatum fuisse testis Iosephus.

[Ibid.] *A ventre ad summum apicem in capite LXII*] Voss. *ad summam aspide*. Scribe *ad summam absida*, vel *absidem*, hoc est, curvaturam. lib. 2, 15

[13, 63]: *Circulorum, quos Graeci absidas in stellis vocant.* Et [ib.]: *Ergo ab alio cuique centro absides suae exsurgunt.* Et [ib.]: *quoniam interiores absidas necesse est breviores esse.* Ibidem cap. 16 [13, 64]: *Igitur a terrae centro absides altissimae sunt Saturno in Scorpione*, etc., *et ad terrae centrum humillimae atque proximae.* Denique ipsum illud, quod huc revocavimus [ib.]: *quia deductas ab summa abside lineas coarctari ad centrum necesse est, sicut in rotis radios.* Plinius alter lib. 2. ep. 17 [8]: *Adnectitur angulo cubiculum in absida curvatum.* Hieronymus in epist. ad Ephesios [2, 4. p. 178. edit. 1616]: *Numquid coelorum circulos, quas philosophi sphaeras vocant, transiens atque transcendens stetit in summo coeli fornice et, ut verbo ipsorum utar, abside?* Cassianus collat. 24. cap. 6: *Si quis absidis camaram volens in sublime concludere.* Haec scripseram, cum vidi editum olim *ad summam aspidem*, et Hermolaum notasse vetustos codices habere *apicem*, forte tamen legendum *absidem*, hoc est, curvaturam. Sic ille: peius elegerunt.

[17, 78] *Sed pyramis amplissima ex Arabicis*] Particulam *Sed* Gud. Men. Acad. et Vossianus reiiciunt.

[17, 79] *Latitudo a cacumine pedes XXV*] Acad. et Gud. *latitudo ac cacuminis pedes XVII.* Menap. *laterum altitudo ac cacuminis pedes XVIII.* Voss. *altitudo a cacuminis p. XVI ƒ ed alterius.* Lege: *altitudo a cacumine pedum sedecim millia septuncem*, sive septem pollices. Forte etiam *ad cacumen usque*; neque enim temere est, quod quatuor membranae, *cacuminis.*

[17, 80] *Alterius intervalla singula per quatuor angulos pares DCCXXXVII comprehendunt*] Rursum Voss. *DCCXXXVII ƒ comprehendunt. Tertia minor quidem praedictis, sed multo spectatior.* Intellige rursus septuncem.

Cap. XIII. [19, 91] *Ut externorum regum vanitas quoque ab Italis superaretur*] Voss. *quoque Italis superetur.* Forte: *ut externorum regum vanitas quoque Italis spectaretur.*

[19, 92] *Ex quo pendeant excepta catenis*] Voss. *et apta.* Forte: *ex quo pendeant sex apta catenis tintinnabula.* Cicero 5. Tuscul. [21, 62]: *In hoc medio apparatu fulgentem gladium e lacunari seta equina aptum demitti iussit.* Lucretius lib. 4 [829. Lachm.]:

> *Brachia tum porro validis ex apta lacertis*
> *Esse.*

Cap. XIV. [21, 96] *Ut sensim totum insideret*] Acad. Men. et Gud. *ut sensim motus in colle sederet.* Voss. *ut sensimotus in cole sederet.* Lege: *ut sensim opus in* 845
cubili sederet. Mox enim: *Etenim ea maxima moles fuit: nec sedit in cubili.* Possis etiam legere *sensim moles.*

[21, 97] *Atque ita postero die apparuit pondereque ipso correctus videbatur. Caetera*] Hucusque admirabilis ille Plinii Aesculapius liber magno nostro et auctoris damno mutilus. Initium fuerant libri 20. cap. 17 [72, 186] verba ista: *exiguo mox vino collutum. vultum iuniorem praestat.* Caeterum he in his quidem postremis otiosus est, qui habeat: *atque ita poteratut apparuit pondere incorruptus videbatur cetera.* Voluit nos legere: *atque ita postera luce apparuit, et pondere ipso correctus videbatur.*

Cap. XV. [24, 102] *Cum theatrum ante texerit Romae Valerius Ostiensis*] Acad. et Gud. *Oscensis.* ex Hispania puta. Men. *Ostensis.*

[24, 111] *Quorum agri quoque minorem modum obtinuere quam cellaria istorum*] Acad. Men. et Gud. *quam sellariae istorum.* Noster l. 34, 8 [19, 84]: *Atque ex omnibus, quae retuli, clarissima quaeque iam sunt dicata a Vespasiano principe in templo Pacis aliisque eius operibus, violentia Neronis in urbem convecta et in sellariis domus aureae disposita.* Sic Vossianus: vulgo, *quaeque in urbe iam sunt.* Sed quis non videt, quam illa sint supervacua?

AD LIBR. XXXVII.

[Cap. X. [60, 168] *Humana gemmis attribuit fata. has non contentus*] Salmasius ad Solinum p. 408. legi praecipit: *humana gemmis attribuens facta; hanc non contentus oculorum et iocinorum medicina decorasse, a rege etiam aliquid petituris dedit et litibus iudiciisque interposuit.* Quasi, inquit, et gemmae humanis factis censeantur et idem possint praestare quod homines; hanc eandem in iudiciis multum posse et petituros aliquid a rege commendare tradidit. Neque sane aliter tres, qui mihi sub manu: et non hic modo, sed etiam statim *in praeliis etiam ex ea ungi salutare pronuntiant.* Quod ipsum iam editum in margine, ut et illa, quae praefert Salmasius. Et caetera facile admiserim: at ubi quaeritur, utrum *fata* sit probandum an *facta*, non tam promiscuis membranis, quam rationi et materiae dicto audiens fuerim. Nihil enim frequentius inventu, quam haec duo vocabula miscuisse librarios, et in utro conquiescerent, incertos certasse. Ergo quum praesens argumentum considero, nihil mihi cum *factis* istis: *fata* autem scripsisse Plinium pro explorato habeo. Sunt enim nonnunquam *fata* casus et eventus fortuiti, qui vel ex sententia vel secus hominibus contingunt, ex quibus fortunati aut infelices vulgo iudicantur. Notare multa est eiusdem vanitatis magorum apud nostrum. Sic lib. 21, 7 [20, 43]: *Vestibus interponi eam gratissimum, sicut et polion herbam inclitam Musaei et Hesiodi laudibus, ad omnia utilem praedicantium, superque caetera ad famam etiam ac dignitates.* Eodem libro cap. 11 [38, 66]: *Cauliculum quoque* (habet heliochrysos) *gracilem, sed durum. hoc coronare se magi, si et unguenta sumantur ex auro, quod apyron vocant, ad gratiam quoque vitae gloriamque pertinere arbitrantur.* Rursus eodem libro cap. 21 [91, 159] de helenio: *Putant usu eius quandam gratiam iis* (mulieribus) *veneremque conciliari.* Chiflet. et Voss. *quandam ita gratiam.* Lege: *quandam vitae gratiam.* Lib. 24, 17 [102, 165]: *Eandem protomediam, qua primatum apud reges obtineant.* Lib. 28, 8 [27, 106]: *Super omnia est, quod extremam fistulam intestini contra ducum ac potestatum iniquitatem commonstrant et ad successus petitionum iudiciorumque ac litium eventus.* Lib. 29, 4 [19, 66]: *Tribuunt ei* (basilisci sanguini) *et successus petitionum a potestatibus.* Mox [20, 67]: *Primum spondylum* (draconis) *aditus potestatum mulcere. Dentes eius illigatos pellibus caprearum cervinis nervis mites praestare dominos potestatesque exorabiles.* Hoccine tu dices, herbis, gemmis, partibus corporis animalium *attribui humana facta*? Non ego profecto, sed *fata*: id est, ut per eas gemmas, herbas etc. votorum compotes fiant, ut, quorum alioqui ambigua lance pendet spes et fortuna, iis per ista momentum accedat ad bonos eventus eorum, quae moliuntur, atque ad fruendum optatis. Sic Lucanus lib. 2 [vs. 181]:

Ille fuit vitae Mario modus, omnia passo,
Quae peior fortuna potest, atque omnibus uso,
Quae melior, mensoque hominis quid fata paterent.

Sic enim omnino legendum e Mss. cum Cl. Grotio, non *homini* et *pararent*. *Fata hominis* sunt fata humana. Experto, ait, quae in utramque partem homini extrema possunt accidere, quantum distarent; transgresso ab imis ad summa et sic gnaro et quasi pedibus permenso, qui gradus essent ex abiectissima humilitate et maximis aerumnis ad editissimum fastigium gloriae et affluentiae. Idem lib. 4 [vs. 48]:

Hactenus armorum discrimina. caetera bello
Fata dedit variis incertus motibus aer.

Sic Florus dixit iudices *fata fortunasque principum habere in manu* lib. 2, 17 [potius: 3, 17, 3. 2, 5. Iahn]. Sic Latinus Pacatus [in Panegyr. Theodos. 27, 3] *nullam maiorem esse principum felicitatem, quam fecisse felicem, et intercessisse inopiae, et vicisse fortunam, et dedisse homini novum fatum.* Nec dissimulandum fuit τὸ *ex ea ungi.* nam lib. 36, 20 [38, 147] huius generis androdamantem *reddere* ait *succum sanguineum et esse ad iocinoris vitia praecipui remedii.* — Ex *Miscell.* p. 852 et 853.]

INDEX

IN NOTAS IO. FREDERICI GRONOVI.

A.

*

N.

O.

P.

Q.

R.

S.

T.

U.

V.

INDEX AUCTORUM

QUI

OBITER ILLUSTRANTUR AUT EMENDANTUR.

GOTHAE. — TYPIS OFFICINAE STOLLBERGIANAE.